

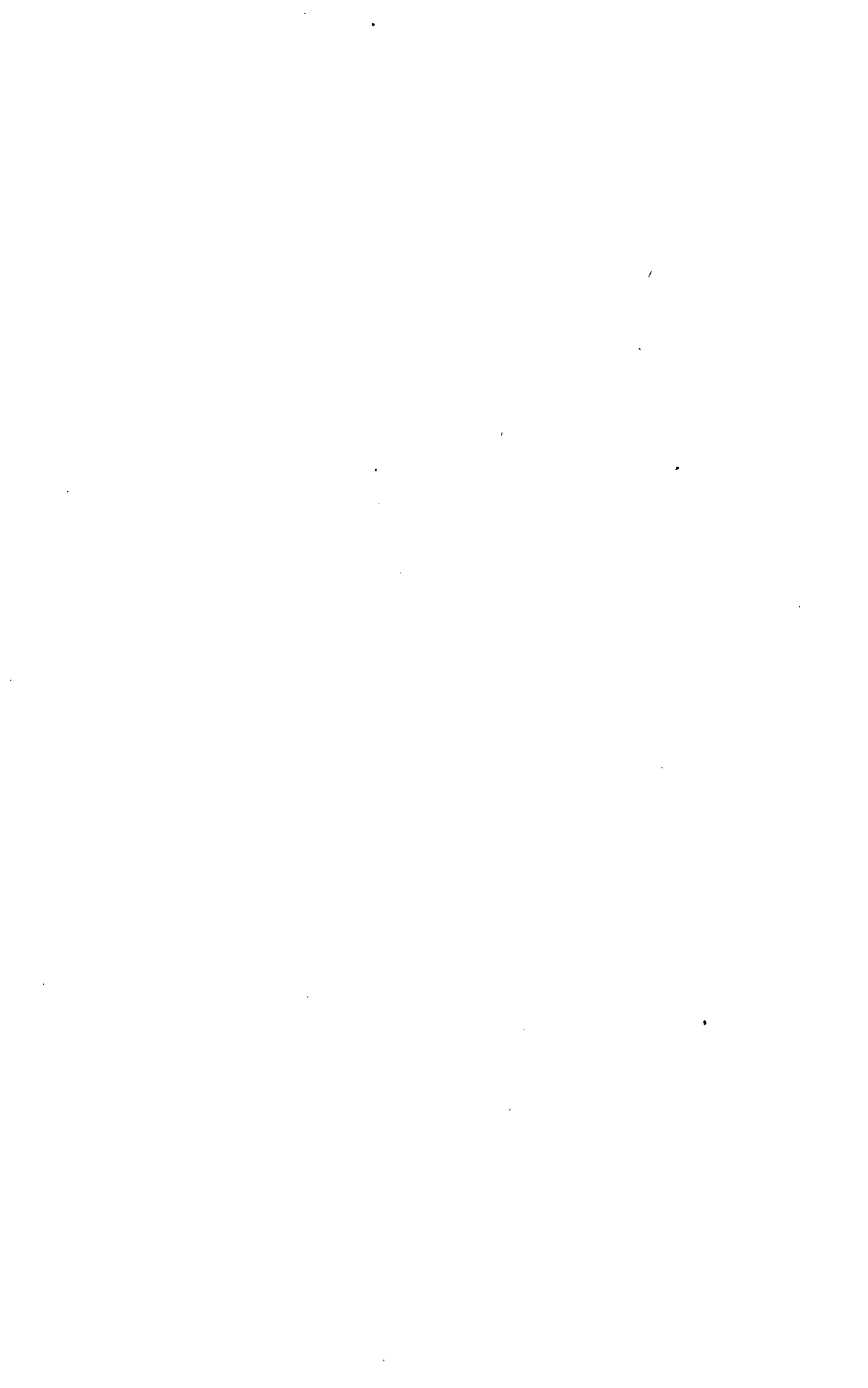

act 4
now 5

INV. 1920

6

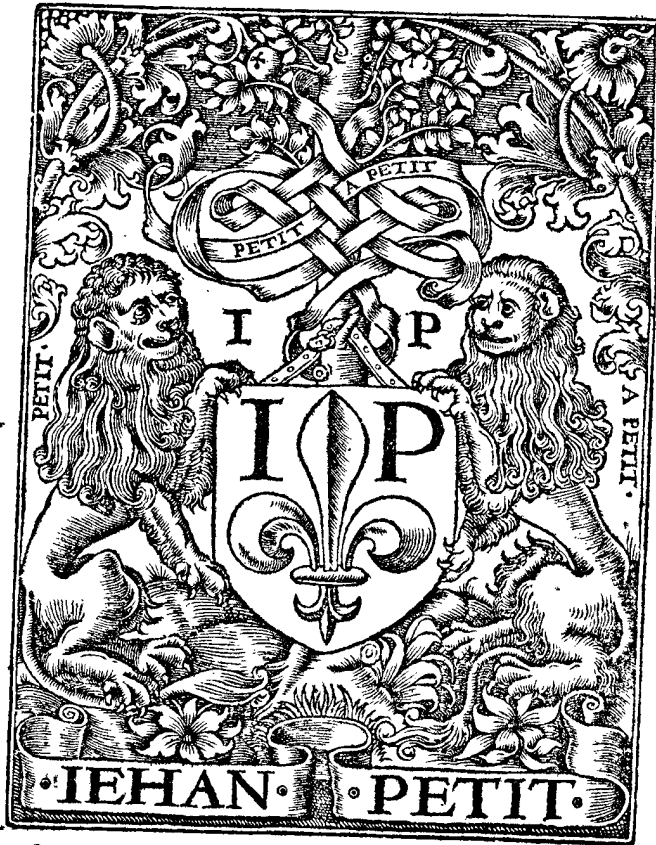

THVCYDIDIS

Atheniensis historiographi longe clarissimi de bello Peloponnesiaco libri octo : ab Laurentio Vallensi translati, & a doctissimis viris cum grecis collati: Cū eiusdē vita & indice amplissimo.

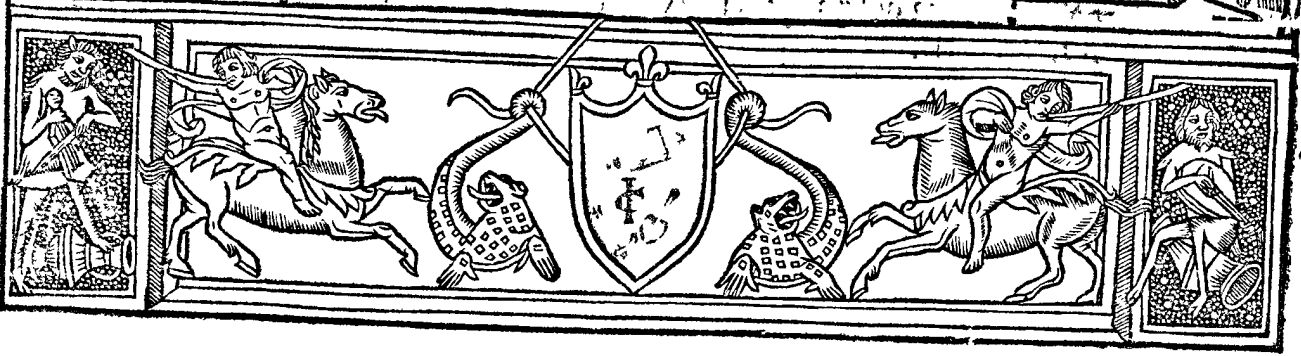
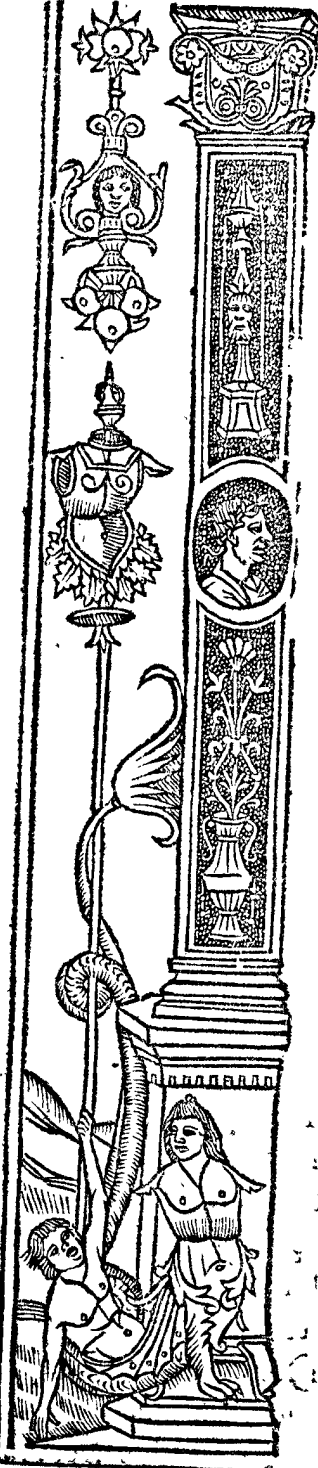
Re collectorum Huvelra

Venundantur Ioanni Paruo & Iodoco Badio Ascensio.

al origul

Clodocus Badius Ascensius, nobili atq; erudito iuueni Ioanni Forestano longe
Reuerendi D. Cardinalis Senonen. Francieq; Cancellarii a secretis. S.

Vum hisce diebus, Forestane disertissime, Laurentii Vallę,
viri (vt nosti) extra omnem iudiciorum aleam disertī ac do
cti, lucubrationes (quas quidem nancisci possem) omnes,
in augustam istam & plane regalem, magnifici Cancellarii
& sapientissimi Cardinalis D. Antonii a Pratis, eadem, vt in
asylum quoddam & a theonino quouis dente propugnacu
lum transcribere constituerem, tu primus ac vnus, idemq;
amplius ac integer occurristi, cui Thucydidis Atheniensis
de bello Peloponnesiaco libros, ab ipso Valla in latiū tra
ductos & a doctissimis viris cum gręcis exemplaribus collatos & emendatos, nū
cupem ac dicem. Siquidem noram suis quęq; studiis oblectari maxime: eademq;
in te, quę in Thucydide prædicantur elogia. Nam vt Thucydides in crebris con
cionibus lacteę Titii Liuii Patauini eloquentię diuerso licet stilo formatis ab omni
bus ex æquo confertur grammaticis: ita tua cum gręcę tum latinę linguę felici
ter peracta studia non inferiorem nobis promittunt eloquentiam. Cæterum quia
M. Fabius Quintilianus vir Vallę nostri iudicio, præterq; M. Tullio Ciceroni nul
li latinorum secundus, libro institutionum oratoriarum decimo Thucydidem cū
Herodoto his verbis comparat, Historiam apud Gręcos multi scripserunt præ
clare, sed nemo dubitat duos cæteris præferendos, quorum diuersa virtus laudem
fere est parem consecuta. Densus & semper instans sibi Thucydides: dulcis & cō
didus & effusus Herodotus. Ille concitatis, hic remissis affectibus est melior. Ille
concionibus, hic sermonibus. Ille vi, hic voluptate: ego Fabii authoritatē secutus
& simile quiddam ex etate coniectans Herodoti musas nuacupandas censui, sua
uissimo atq; clementissimo patri Cardinali, e cuius vt olim e Nestoris iam gran
dęui ore, ita nunc melle ac nectare dulciora effluunt eloquia, & affabili comitate
ad omnes supplicantes aut alioqui accedentes affamina. In te vero Forestane do
ctissime, cui adhuc integer æui sanguis circa animosa feruet præcordia, veri simi
le est cōcitatum illud Thucydidis genus adhuc maturescere, atq; vt in Accii iam
tum iunioris tragędiis Pacuio quędam duriora & acerbiora visa sunt, ita si qua
in scriptis tuis videantur eiuscemodi, non dubitem ea suo tempore euasura q̄ mi
tissima: quocirca Thucydidis historiam spiritus & acrimonię plenā florētī tuę præ
scriptam iuuentæ: & ab Iacobo Tusano viro & gręcę & latinę linguę impen
docto (vt si latina cum gręcis conferes facile iudicabis) integritati restitutam, ac
q̄ maxima potui diligētia (ne penitus a symbolo accedam) & indice sane amplo
per me illustratam: faustissimo nomini tuo, vt iam dixi, dedico. Vale.
E Typographia nostra apud inclytam Parrhisiorum Luteciam ad Idus Septēb.
M.D.XXVIII.

INDEX ALPHABETICVS

Index copiosus rerū & hominū vrbū, amnū, montū & aliorum locorū in Thucydidis historiis insigniū, vbi siquando bapponitur, indicat a tergo signatū, vt reliqua omnia in margine aut in titulis capitū vt signatur conciones, quas sub vocabulo orationes fere posuimus sic.

Bydusciuitas ex aduerso Sesti. xc. & xcv. Deficit ab Athe. xc. Abronich⁹. ix

Acanthus. xlyi.
 Acanthii acquiescunt Brasidæ peroranti. xlyii.
 Acanthides. lxix.
 Acarnanes fundæ periti seu funditores. xxiiii.
 Acarnanes vnde dicti. xxvii.
 Accusatio & querela. vii.
 Achei græciæ po. i.
 Acheron & Acherusia. v.
 Acre. lxiiii.
 Achesine flu. xli.
 Acrothoi opp. xlix.
 Acta locus. xlix.
 Actium in anactoria. iiii.
 Admetus Molossorū rex. xiiii.
 Ægypto potiuntur Atheni. xi.
 Ægyptus iterum restituitur regebis suis. ibidem.
 Æginete. v.
 Æginetæ ab Atheniensi. fugantur. xliiii.
 Ægina infestatur incursionibus fo. xciiii.
 Ægiritum. xxxvi.
 Æmus mons. xxvi.
 Ænians. lvii.
 Æolia insulæ. xxxv.
 Æolis. xxxvii.
 Ænesius ephorus. xv. b.
 Ætne mōtis in Sicilia proluuitū ignis. xxxviii.
 Ætoli omophagi. xxxvi.
 Ætolorum victoria. xxxvi.
 Agamemnon in Troiam. i.
 Agatarchidas. xxiiii.
 Agatarchus dux. lxxxii.
 Agis rex Lacedæmoniorū. xxxix. lvi. lxx. xci.

Agno seu Agno dux Atheniensi. xii. xxi. xxvi. xlviii. liii. & xci.
 Agnonis monumentum Brasidæ nuncupatum. liii.
 Agragas. lxiiii.
 Agræes. xxvi. xxviii.
 Agrianes po. xxvi.
 Agrei. xxxvii.
 Agrigentū petit Sicanus. lxxix.
 Albulmus. xi.
 Alcámenes. lxxxv.
 Alcamenis cedes. lxxxvi.
 Alcibiadæ natura. xxii.
 Alcibiades. lvi. lviii. lxiii.
 Alcibiades malo consilio decipit Lacedæ. legatos. lvii.
 Alcibiades repugnat cōsiliis Nicæ. ibidem.
 Alcibiadē notat Nicias. lxiiii.
 Alcibiadæ oratio ad Athenienses contra Niciam. lxiiii.
 Alcibiades Athenas reuocatur fo. lxxviii.
 Alcibiades exigitur ad multā, & condemnatur capite. lxix. b.
 Alcibiades accusatur impietatis. lxx.
 Alcibiades consiliorum suorum index & delator. lxxi.
 Alcibiadæ sententia. lxxviii.
 Alcibiades Lacedæmonem transfugit. lxxii. Eius apud Lacedæ. oratio. lxxii.
 Alcibiadæ Tissaphernes assentitur & de ipso reducendo consulant Atheni. lxxxix.
 Alcibiades quibus causis Lacedæmonis suspectus sit factus fo. lxxxix.
 Alcibiadæ querimonia & restitutio in integrum. xcii.
 Alcibiades sua in patriā merita cōmemorat. xciii.
 Alcidas nauarchus. xxviii.
 Alcidas. xxxvi.
 Alexarchus Corinth. lxxvi.
 Alexicles. xciiii.
 Alicyei. lxxvii.
 Alcmeon. xxvii.
 Almopia. xxvi.
 Alluionis causæ. xxxvi.
 Amaxitus. xcv.
 Ambraciatarum & Argiuorum mutuum odium. xxii.

Ambraciatarum rebellio fo. lio. xxiiii.
 Ambraciatarum præstantia fo. lio. xxxvii.
 Ambracii. xxxvii.
 Ambraciorum cedes. xxxviii.
 Cæsorū nūer⁹ stupēdus. ibidē.
 Ambraciorū exuuiæ. xxxviii.
 Ambraciorum Acatnanumq; fœdera. ibidem.
 Amenas. li.
 Aminocles Naupegus. ii.
 Amyrteus rex saluum. xi.
 Amor & spes. xxxi.
 Amorges Pissuthni fili⁹ nothus regis. lxxxv.
 Amorges. lxxxvi.
 Amorges capitur. lxxxvii.
 Amphilocheus. xxii.
 Amphipolis. x. xlviii.
 Amphipolis capitur. xlix.
 Anactoria terra. iiii.
 Anactorium. vi. lv.
 Anapus flu. xxiiii. lxxiii.
 Anaxarchus. xcv.
 Anaxiles. lxiii.
 Andocides Nauarcha. vi.
 Androclis cedes. xci.
 Androcrates. xxix.
 Andromedes. lvi.
 Androsthenes. lvii.
 Andrii. xci.
 Anēti. xxviii.
 Anæ. xlv. lxxxvi.
 Annorum quibus bellum Peloponnesiacum gestum est initia primi anni in principio hystoriae. Secundi fo. xx.
 Tertii. xxii. Quarti. xxvii.
 Quinti. xxix.
 Sexti. xxxvi. Septimi. xxxviii.
 Octaui. xliiii. Noni. l.
 Decimi. lii.
 Vndecimi. liiii. in fine. Duodecimi. lvi. Decimiertii. lvii.
 Decimiquarti. lviii. Decimiquinti & Decimisepti. lx.
 Decimiseptimi. lxiii. Decimioctau. lxxiii. Deciminoni. 76.
 Vigésimi. lxxxv. Vigésimiprimi. xc. Cui⁹ finis est finis opis.
 Antandrus capitur. xliiii.
 Antandrus. xlv.
 Antandrii. xcv.

IN THUCYDIDIS HISTORIAM

- Antimenidas. lvi.
 Antiphemus. lxiii.
 Antiphon. xci. xciii.
 Antisthenes. lxxxviii.
 Anticiane. xxiii.
 Aphotis. vii.
 Apidanus flu. xlv.
 Apocathartes. xx.
 Apodoti. xxvi.
 Apollinis templum. lii.
 Apollinis fest. xxvii.
 Apollinis oraculum. xii.
 Apollinis Archegete ara nō Archegete nec archageri. lxiii.
 Apollonia Corinth. colonia. iii.
 Arcadia. i. lv.
 Acharne. opp. xvii.
 Archedice. lxix.
 Archedices epigramma. lxix.
 Archegete Apollinis nō Archegeti ara. lxiii.
 Archelaus. xxvi.
 Archeptole. xcv.
 Archias. xli. lxiii.
 Archidami regis Lacedemoniorum ad suos oratio. viii. b.
 Archidamus segnitie infimulatur. xvii.
 Archidami ducis & regis oratio ad Peloponeum. xvi. b.
 Archidami responsio ad Plataenses: & eiusdem contestatio fo. xxiii.
 Archonides. lxxiiii.
 Are deorum duodecim. lxviii.
 Argenteo vomere arare. liii.
 Argia. xxxvii.
 Argilli cōmentum. xiii.
 Argilli. xlviii.
 Arginum. lxxxviii.
 Arginuse. xcv.
 Argivi seu Argii po. i.
 Argiuorum apud Lacedemonē legati. lvi.
 Argiuorum cum Lacedemoniis pacta. lvi.
 Argiuorum & Lacedemoniorū conuenta & societas. lx.
 Argivi populantur Lacedemonios. lxxiii.
 Argivi agri depopulatio. lxxiiii.
 Argiuorum exercitus funditur fo. lxxxvii.
 Argos amphiloichicum. xxii.
 Et iterum fo. xxvii.
 Argos sibi amicum cupiunt Lacedemonii. lvi.
 Aristarchus. xciii. xciiii.
 Aristagoras. xlviii.
 Aristeus pelliche. iii.
 Aristeus. vi. xxii. li.
 Aristides. ix. xliii. xv.
 Aristocrates. xciii.
 Aristocles. lix.
 Aristogiton. lxviii.
 Aristonymus caduceator. i.
 Ariston. lxiii. lxxviii.
 Aristophon. xciii.
 Aristoteles. xxxvii.
 Armorum ferendorum mos. i.
 Ama eieci Bœotii. ii.
 Arne. xlviii.
 Arrhiana. xcv.
 Arrhibæus rex. xlv. bis.
 Arrhibæus petitur bello a perdicca & Brasida. i.
 Arrabazus Xerxis Persarum regis legatus. xiii.
 Artaphernes. xliii.
 Artaxerxes rex. x. xlii.
 Asianorum pugiles. i.
 Assinarius flu. lxxxiiii.
 Asina. xxxix. xliii.
 Asine vrbs. lxxiii.
 Asopus flu. xvi.
 Asopius dux. xxvii.
 Eius cædes. ibidem.
 Aspendus. xciii.
 Astacus. xcv.
 Astymachus Lacon. xxxii.
 Astyochus. lxxxvi.
 Astyochus. lxxxviii. habetur spectus. ibidem. b.
 Astyochus consiliorum Phrynici detector. lxxxix.
 Astyochus facta in se conspiratione mortem fugit. xciii.
 Atalanta. xxvi. xxxvi.
 Athenagoras & eius apud Syracusanos oratio. lxvii.
 Athena. lvi.
 Athenæ vrbs. ii.
 Atheneus caduceator. i.
 Athenien. cultus seu vestitus & armorum depositio. i.
 Athenien. & Corcyrensiū cōfoederatio. v.
 Atheniensium oratio. vi.
 Athenien. ingenia. vii.
 Athenien. ad Lacedemonios oratio. viii. in princip.
 Athenien. murus. x.
 Athenien. & Lacedemoniorum prima dissensio. x.
 Athenienses potiuntur ægypto. sed mox eiciuntur Menaphi. xi.
 Athen. Nauali pugna vincuntur & vincunt. xi.
 Athenien. & Lacedemoniorum conflictus. xi.
 Athenienses inuadunt Peloponnesiū copias & quæ fuerint eorū pecuniæ in vsū belli. xviii.
 Athenien. varia studia. xvii.
 Athenien. facultates. xvii.
 Athenien. munitiones. xvii.
 Atheniensium commigratio ex agris in urbem. xvii.
 Athenien. incursiones. xviii.
 Athenien. pestis. xx.
 Atheniensium & Chalcidensium plium & Athen. fuga. xxiii.
 Athen. victoria. xxiii.
 Athen. vincuntur. xxv.
 Athen. classis. xxviii.
 Atheniensium pestis. xxxv.
 Atheniensium fuga. xxxvi.
 Athenien. militum sedulitas miranda. xxxix.
 Athenienses persequuntur Lacedemonios. xl.
 Athenien. postulata. xl.
 Athenien. in Lacedemonios eruptio. xlii.
 Atheniensium & Megarensium pacta. xliiii.
 Athenien. consultatio. xlv.
 Atheniensium fuga a facie Bœotiorum. xlviii.
 Athenien. fuga. liii. bis.
 Athen. & Lacedemonii de reddendis vtrinq; ex foedere locis dissentiunt. lv.
 Athenien. cum Lacedemoniis iterati dissidii quæ fuerit occasio. lvi.
 Athenien. cum Argivis Mantineis & Eleis foedera. lvii.
 Athenien. in Siciliam classis & armatorū catalogus & omnis apparatus. lvii.

INDEX ALPHABETICVS.

- Athenienſ. apud Camarinam il-
 luſi. lxxviii.
 Athenienſ. facinus atroꝝ. lxxix.
 Athenienſ. & Syracuſanorum cō-
 ſictus. lxx.
 Athenienſ. implorant Carthagi-
 nenſ. auxilia. lxxii.
 Athenienſ. in Syracuſanos excu-
 ſio. lxxiiii.
 Athenienſium vires labascunt.
 folio. lxxv.
 Athenienſ. clades. lxxv.
 Athenienſ. victoria. lxxv.
 Athenienſ. diligentia. lxxvi.
 Athenienſ. in re nauali peritia. fo-
 lio. lxxvi.
 Athenienſ. anguſtiæ. lxxvii.
 Athenienſ. vincuntur. lxxviii.
 Athenienſ. vincuntur a Syracu-
 ſanis. lxxix.
 Athenienſ. ad fugam cladeſtinā
 molitio. lxxx.
 Athenienſ. auxiliares. lxxx.
 Athenienſ. conſultatio. lxxxi.
 Athenienſ. fuga lamentabilis &
 pudenda. lxxxiii. Fugientium
 copiæ ibidem.
 Athenienſ. ſunt a Syracuſanis cir-
 cūſepti lxxxiiii.
 Athenienſ. captorum dira calami-
 tas. lxxxiiii.
 Athenienſ. conſternatio. lxxxv.
 Athenienſ. edificant nouas na-
 ues. lxxxv.
 Athenienſ. potiuntur Clazome-
 nis. lxxxvii.
 Athenienſ. aduerſus Peloponnen-
 ſes victoria. lxxxvii.
 Athenienſ. de Alcibiade reducē-
 do conſultant. lxxxix.
 Athenienſ. factiones. xci.
 Athenienſ. inſtintū ad Piræū bel-
 lum. xciiii.
 Athenienſ. reſpu. & conciones de
 reuocando Alcibiade. xciiii.
 Attica regio. i.
 Athos mons. xlix.
 Atramitteum. lii.
 Aulon. xlviii.
 Autocharidas. liii.
 Auxiliares Athenienſ. & Siculo-
 rū ppli. lxxx. Axius flu. xxvi.
BArbari qui ſint. i.
 Belli Troiani mentio. i.
 Belli Peloponneſiaci ſcriptor. i.
 Belli Peloponneſiaci cum Athe-
 nienſibus cauſæ. iiii.
 Belli Pelopon. longitudo, magni-
 tudo & detrimenta ibidem. iiii.
 Belli Peloponneſiaci cauſa. vi.
 Bellum medicum. ii.
 Bellum ſacrum. xi.
 Bellum doricum. xxi.
 Bellum Syracuſanum. xxxv.
 Belli Peloponneſiaci diuturni-
 tas. liiii.
 Bellum Lepreatarum. lv.
 Bellum Siculum. xxxvi.
 Bellū inter Phocenſes & Locren-
 ſes. lv.
 Belli & diſſidii redintegrati in-
 ter Athenienſ. & Lacedæmo-
 nios occaſio. lvi.
 Bellum Epidaurorum cum Ar-
 giuis. lviii.
 Belli Sicilienſ. factum maximum.
 folio. lxxxviii.
 Bellegeratio de aqua. lix.
 Bolbe palus. vi. xlviii.
 Bæos. xi.
 Bœotiorum naues. ii.
 Bœotia regio. i.
 Bœotii eiekti Ar na. ii.
 Bœotiorum aſtutia. xv.
 Bœotia. xxxvi.
 Bœotiorum magiſtratus. xlvii.
 Bœotiorum & Athenienſiū cō-
 ſictus: in quo Bœotii vincūt
 & trophæum erigunt. xlviii.
 Bœotiorum. iiii. conſilia. lvi.
 Bomienſes. xxxvi.
 Boriades. xxxvii.
 Borcea oppugnatur. vi.
 Bottiæ. vi.
 Bottia & Bottiæ. xxi.
 Braures. xlix.
 Braſidas Lacedæ. xviii.
 Braſidas Tellidis ſi. xxxiiii.
 Braſidæ conſilium. xxxix.
 Braſidæ caſus. xxxix.
 Braſidæ conſultatio. xlv.
 Braſidas. xlv.
 Braſidas cum Perdicca in contē-
 tionem venit. xlv.
 Braſidæ præconia. xlv.
 Braſidæ ad Acanthios oratio. fo-
 lio. xlv.
 Braſidas poritur Amphiboli, &
 Græcorum in eum mirā aſſe-
 ctio. xlix.
 Braſidæ ad Toroneos oratiuna-
 cula obliqua. xlix.
 Braſidæ honores. i.
 Braſidæ cum Perdicca in Arrhi-
 beum expeditio. i.
 ad milites oratio. li.
 Braſidæ ad milites oratio. lii.
 Braſidæ copiæ & pitia & ad Am-
 phipolim aditus. lii.
 Braſidæ vulnus, mors, honores
 diuini. liii.
 Braſidas. xcvi.
 Braſidia feſta. xcvi.
 Bricinnias. lii.
 Bromiſcus. xlviii.
 Budorum caſtellum. xxvi.
CAcyparis flu. lxxxiiii.
 Carcinus flu. xxxvii.
 Calax flu. xlv.
 Calydon. xxxvii.
 Callias Calliadis. ſi. vi.
 Callicrates Calliæ. iiii.
 Calligetus. lxxxv. lxxxviii.
 Camarina vrbs. xxxv.
 Camarina. xl. lxxxiiii.
 Camarineorum reſpoſum. lxxii.
 Cambyſes Cyri ſi. ii.
 Camirus. lxxxix.
 Canaſtreum. xlix.
 Caniſſepulchrum. xc. xcvi.
 Capitaquercus. xxix.
 Car vir e caria. xciii.
 Cares po. i.
 Carnea dies feſtus Lacedæmo-
 niis. lx.
 Caryſtii. xlii. xci.
 Carthagineſ. ſollicitantur ab
 Athenienſ. lxxii.
 Caſmene. lxxii.
 Caſto. & Pollu. templum. xlix.
 Caſanenſes. xxxviii.
 Catana. lii. lxxi.
 Cataphractæ naues. ii.
 Cecrops Athenienſ. xvii.
 Cenchrea. xlii.
 Cenchrei. lxxxvi.
 Centorips. lxxiii.
 Centoripini. lxxviii.
 Centuiri. xci.
 Cecryphalea. xi.
 Cercina mons. xxvi.
 Cerdylum. lii.

IN THVCYDIDIS HISTORIAM

- Chalcedon. xlv.
 Chalce vrbs. lxxxviii.
 Chalcidensium & Athenien. pre-
 lium. xxiii.
 Chalcideus. lxxxvi.
 Chalcidei caedes. lxxxvii.
 Chalcis. xi.
 Chaonum insultus. xxiii.
 Chaonum fuga ibidem.
 Charades insula. lxxviii.
 Chalaei. xxxvii.
 Chaones & eorum mores. xxiii.
 Charadius locus. lviii.
 Charibdis. xli.
 Craricles dux. lxxvi.
 Charminus. lxxxvii. & seq.
 Charmini caedes. xcii.
 Charceades dux. xxxv.
 Charceadae caedes. xxxvi.
 Charea praefectus. xcii.
 Cheronea. xlvi.
 Chii & Eryphrei de defectione
 tractant. lxxxv.
 Chii ditissimi quamobrem sint
 habiti. lxxxix.
 Chrysis sacerdos. xv. bis.
 Chrysis sacrificula. lii.
 Cyclopes in Sicilia. lxi.
 Cydonia vastatur. xxiii.
 Cyllene. iii.
 Cyllene nauale. xxiii.
 Cylon Athenien. xii.
 Cylon arcem adoritur. xiii.
 Eius fuga ibidem.
 Cimmerium ad thesprotide. v.
 Cimon Miltiadis. xli.
 Cynuria. xliii. liii. lvi.
 Cyprus a graecis infestatur. x.
 Cyrenei. lxxx.
 Cyrus rex secundi Cypri Regis
 filius. xxii.
 Citheron. xxiii.
 Cytheriorum magistratus. xliii.
 Cytinium. xxxvi.
 Cytinius. xi.
 Ciuium oppidum. xi.
 Ciuitatum adactaru tributo ab
 Aristide nomina. liiii.
 Classis Atheniensis in Sicilia pro-
 ficiscens. vii.
 Classis Athenien. in Sicilia profe-
 ctura. lxvi.
 Clazomenis potiuntur Athenie
 ses. lxxxvii.
 Clazomenes. lxxxvi.
 Clearchus. lxxxv. xcii.
 Cleippides. xxvii.
 Cleobulus. lvi.
 Cleomedes. lxi.
 Cleomenes dux. xxix.
 Cleone. op. xlix.
 Cleonis Cleeneti oratio apud A-
 then. xxx.
 Cleon. xl. xcvi.
 Cleonis consilium, simultras & le-
 uitas. xli.
 Cleonis promissio. xlii.
 Cleonis expeditio. lii.
 Cleonis caedes. liii.
 Cleopompus. xxiii. xxi.
 Cnemus dux. xxiii.
 Cnemus ad milites oratio. xxv.
 Cnidus. lxxxviii.
 Coela i attica vbi sepultus Thu-
 cydides. xcvi.
 Coloniae cur mittantur. iiii.
 Coloniarum ritus. iiii.
 Commodis queng suis studere
 ar est. viii.
 Concio Peloponnensiu & Athe-
 niensium. vi.
 Concio periclis. xvi.
 Conciones Athenien. xciii.
 Concio videatur oratio.
 Coeederatorum Athenien. Ar-
 giuoru, Mantineorum & Eleo-
 rum iusiurandum. lvii.
 Congylus Eretrien. s. xiii.
 Coniurationes grecorum. lvi.
 Conspiratio in astyochu. xciii.
 Conon naupacti praeses. lxxviii.
 Consultationi bonae contraria ira
 & celeritas. xxxi.
 Conuenta Lacedaemoniorum &
 Argiuorum. lx.
 Corcyrensiu victoria. iiii.
 Corcyrensiu & Corinthiorum
 conflictus initium. iiii.
 Corcyre fitus. iiii.
 Corcyrensiu oratio. v.
 Corcyrensiu gesta. xii.
 Corcyrensiu discordiae intesti-
 nae. xxxiiii.
 Corcyrensiu foeminarum vir-
 tus. xxxiiii.
 Corcyrensiu pugna intestina
 & subactio a Peloponnensi-
 bus. xxxiiii.
 Corcyrensiu cruenta seditio & ce-
 des intestinae. xxxv.
 Corcyrensiu facinus crudele
 & seditionis eorum finis. fo-
 lio. xliii.
 Corycus. lxxxviii.
 Corinthiorum inuentum. ii.
 Corinthiorum nobile emporiu.
 folio eodem.
 Corinthii belli instaurant. iiii.
 Corinthiorum oratio. v.
 Corinthiorum in Corcyram na-
 ualis expeditio. v.
 Corinthiorum & Corcyreorum
 pugna naualis. v.
 Corinthii vincuntur in pugna
 ab Athenien. xi.
 Corinthiorum apud Lacedaemo-
 nios oratio. xii.
 Corinthiorum interfectoru nu-
 merus. xliii.
 Corinthii tumultus habiti ma-
 gistri. lv.
 Corinthii sollicitantur a Syracu-
 sanis vt suppetias ferant. fo-
 lio. lxxii.
 Corinthii vincunt. lxxii.
 Cos insula. lxxxviii. xcvi.
 Coryphasion. xxxix.
 Crataemenes. xliii.
 Croteria. xcvi.
 Crisus regio. xxiii.
 Crocylion. xxxvi.
 Crommeon. xlii.
 Currus pro muro. xv.
 Caunus. lxxxviii. xciii.
D Abrisc⁹ seu drauis⁹. xlviii
 Danai populi. i.
 Dandi accipiendi institutum. fo-
 lio. xxvi.
 Daphnus. lxxxvii.
 Dardanum. xcvi.
 Darius rex. ii.
 Darei legati. lxxxv.
 Darei cum Lacede. pactiones se-
 cunda. lxxxviii.
 Decelea. lxxvi.
 Decemuias pro nouem. id est eue-
 vea d'ouy. x. bis.
 Decemuirales leges. xci.
 Decem scribarum apud Athe-
 nas electio. xci.
 Defectio Siculorum ad Athenie-
 ses. lxxii.

INDEX ALPHABETICVS.

- Defectio mitylen.** xxvii.
Δειψίας. xxvii.
Delii tremor. xvi.
Delii expiatio. xxxvii.
Delii reducuntur. lv.
Delium. xlv. xlvii.
Delium capitur. xlviii.
Delphinium. lxxxviii.
Delubra deorum apud Athenas
quorum sint. xvii.
Demarchus. xciii.
Democratia. xi.
Democratia Athenienſ. xix.
Democratia Athenienſ. antiqua
tur. xci.
Demodocus. xlv.
Demosthenes dux. xxxvi.
Demosthenes in Ætolos ducit.
folio. xxxvi.
Demosthenis industria. xxxix.
eius ad milites oratio ibidem.
Demosthenes Ambraciatarum
dux. xxxvii.
Demosthenis industria. xli.
Demosthenes dux. lx.
Demosthenis & Eurymedontis
Athenienſ. aduentus in Siciliam. lxxix.
Demosthenes institutum ibidē.
Eiusdem conatus ibidem.
Demosthenis Athenienſ. cū suis
editio. lxxxiii.
Demosthenis consilium de relin-
quenda Sicilia. lxxix.
Denuſſa insula. lxxxvii.
Deorum duodecim are. lxyiii.
Derus. lxxxvii.
Dialia. xiiii.
Didyma insula. xxxv.
Diemporus Onetoridē fl. xv.
Dienſes. lx.
Dii thracum populi. xxvi.
Diniadas. lxxxvi.
Diodoti oratio & sentētia. xxxi.
etiam ad finem.
Diomedon. lxxxvi. xc.
Diomilus Andrius. lxxiii.
Dion oppidum. xlv. xlix.
Dionysia. liii.
Dionysii caedes. xciiii.
Diotimus dux. v.
Draufiscus seu Drabiscus. x.
Drimyſſa. lxxxviii.
Doberus Pceonum. xxvi.
Dolopes populi. x. b.
Dolopia. xxvi.
Dorcis dux. x.
Dores. ii. xxxvi.
Dores & Iones. lxxi.
Doricum bellum. xxi.
Dorus. xlv.
Doricus. lxxxviii.
E Brus flu. xxvi.
Ecclitus Lacedæmoniorū
dux. fo. lxxvi.
Eclipsis solis. xviii. xlv.
Edoni populi. x.
Eetionea. xciii.
Egesta in Sicilia. lxi.
Egestani. lxxii.
Egestanorum cōmentū ad Athe-
niēſ. Allitendos. lxxviii.
Eione vrbs. x. bis. xliii.
Eleorum atq; Lacedæmoniorum
simultas. lv.
Eleus insula. lxxxvii. xcv.
Elimi in Sicilia. lxi.
Ellemonus. xxxvi.
Eleusis depopulatur. xvii.
Elimiota populi. xxvi.
Enibatus Erythrea. xxix.
Endius apud Lacedæ. Ephorus.
fo. lvi. lxxxvi.
Enesus. xcv.
Enipeus flu. xlv.
Enneacrunos. xvii.
Eordia. xxvi.
Ephanidas. lviii.
Ephesia festa. xxxvii.
Ephyre vrbs. v.
Ephori. i. tribuniplebſ apud La-
cedæmonios. ix.
Ephorum Lacedæmoniorum
apud suos autoritas. xiii.
Ephori contendunt frangere foe-
dera. ic̄ta. lvi.
Epicylides. liii.
Epidamnus oppugnatur. iii.
Epidamnus deditur. iii.
Epidatas Molochi fl. xxxix.
Epidaurus in Pelopon. xxi.
Epidauriorum cum Argiuis bel-
lum. lviii.
Epigramma pisistrati. lxxviii.
Epipolæ. lxxi.
Epipolarum situs & nominis ra-
tio. lxxiii.
Epipolæ capta. lxxix.
Epistola Xerxis ad Pauſa. xiii.
Epistola Themistoclis ad Xerxē
regem. xiiii.
Epistola Niciæ ad Athenienſes.
folio. lxxv.
Epitadas. xli. xlii.
Epitaphium Thucydidis. xcy.
Equites apud Lacedæ. lix.
Eras oppugnatur. lxxxvi.
Erasmidēs Corinthi. lxxv.
Eressus vrbs. xxviii.
Eurine⁹ flu. xi. lxxviii. & lxxxiiii.
Eryx in Sicilia. lxi.
Erycinę Veneris templum. lxxviii.
Eteronicus. lxxxvii.
Erhees & eorum serui. x.
Eualas spartiates. lxxxvi.
Euarchus tyrannus fo. xviii.
Et iterum. fo. lxxiii.
Eucleus dux. lxxviii.
Eubœi ad Lacedæmonios deſi-
ciunt. lxxxv. Meminit eorum
iterum. fo. xciii.
Euctemon. lxxxvii.
Euetion dux Athe. lxxv.
Euheſperitę. lxxx.
Euphemī Athenienſ. legati ad
Camarinenſes oratio. lxxi.
Eupolion. xxxvii.
Eupolpidas. xxviii.
Euryelus. lxxiii.
Eurylochus. xxxvii. xxxviii.
Eurymachus Thebanus. xv.
Eurymachi cedes. xvi.
Eurymedon flu. x. b. xxxv.
xxxviii. xliiii. lxi.
Eurystei cedes. i.
Euryranes. xxxvi.
Europus oppi. xxvi.
Eustrophus. lvi. b.
Euthidemus dux. lxxvi.
Eurymus. lxxiii.
Exercituum duorum ordo. lix.
Exhortatio tam Syracusanorū
q̄ Athenienſ ad suos ad vltimū
prælium. lxxxii.
Errea manus in nauali con-
certatione. lxxxii.
Fretum Siculum. xli.
Fœdera tractantur. liii.
Fœdera fiunt inter Lacedæmo-
nios & Athenienſ. liiii.
Fœderum illorum verba. folio
codem.

IN THYCYDIDIS HISTORIAM

Foederis percussores. lliiii.
 Foederum ruptorum occasio. fo-
 lio. lliiii.
 Foederum initio apud reliquam
 graeciam. lv.
 Foedera cōtendunt rſupere epho-
 ri Lacedæ. lvi.
 Foedera Athenienſ. cum Argi-
 uis, Mantineis & Eleis & eo-
 rum verba. lvii.
 Foeminarum Corcyrenſium vir-
 tus. xxiiii.
 Fortuna. xxxi.
 Fuga Athenienſ. lxxxiii.
 Fraus violentia foedior. xlvii.
 Funditus euerſi dicuntur p pro-
 uerbiū. lxxxiiii.
G Apſalus & non Capſelus
 fo. xlix.
 Gallienses. xxvi.
 Gela. lxi.
 Geloi populi. lxxiiii.
 Gelon Tyrannus. lxxiii.
 Ceramicus locus. lxix.
 Gerania mons. xlv.
 Geſta Corcyrenſium & Poridæ
 enſium. xii.
 Getæ & Scythæ. xxvi.
 Glauce. xcii.
 Glaucon nauarcha. vi.
 Gigonum oppi. vi.
 Gylippus dux Lacedæ. lxxiiii.
 Gylippus auxilio venit. lxxv.
 Gylippi ad Syracuſanos ver-
 ba. lxxii.
 Gylippus Peloponneſum repe-
 tens vexatur ab Athenienſ. ſed
 eripitur ab eis. lxxxvi.
 Gymnicum certamen. lx.
 Goaxis. xlix.
 Gongylus dux. lxxv.
 Gortynia. xxvi.
 Graecia fuit olim inſtabiliter ha-
 bitata. i.
 Graecorum latrocinia. i.
 Graecorum coniurationes. lvi.
 Graecorum æmulationis certa-
 men. lxi.
 Graecorum motus in Athenienſes
 poſt cladem in bello ſiculo
 acceptam. lxxxv.
 Griæ populi. xxvi.
H Alex fluu. xxxvii.
 Halia & ad eas pugna. xi.

Halis. xxi.
 Hallicarnaffus. lxxxix.
 Harmatus. xcvi.
 Harmodius. lxxviii.
 Harpagus. xcvi.
 Hegesander Theſpieus. lxxvi.
 Hegifandridas. xciiii. bis.
 Hegesippidas. lxxviii.
 Hellas nunc graecia. i.
 Hellenicus hiftoricus. x.
 Hellen a quo Hellenes. i.
 Helleſpontus. xciiii.
 Helorina via. lxx.
 Helos. xliii.
 Heraclea. xxxvi. xlv.
 Heraclea iterum. liii.
 Heraclides dux. lxxi. lxxiiii.
 Heraclienſes. lxxii.
 Herculis ſacra ſyracuſanis obeſi-
 da. lxxxiii.
 Hermæ lapidei fracti. lxxv. bis.
 Hermionidas. xxvii.
 Hermionis. xxi.
 Hermocrates & eius ad Sicili-
 enſ. oratio. xliiii.
 Hermocrates & eius apud Syra-
 cuſanos. oratio. lxxvi.
 Hermocratis admonitio. lxx.
 Hermocrates ad Camarinenſes
 oratio. lxxi.
 Hermocratis ſuſpicio de Athe-
 nienſ. fuga. lxxxiii.
 Hermocratis commētum ad de-
 cipiendos Arhenſ. lxxxiiii.
 Hermodii cædes. lxix.
 Hermon. xciiii.
 Heſiodi cædes. xxxvi.
 Heſiodorus Aristoclidæ. xxii.
 Heſſii. xxxvii.
 Hyacinthia feſta. liiii.
 Hybla. lxix.
 Hyblæi. lxxiiii.
 Hyblon & Hyblæi. lxxiii.
 Hyccara vicus. lxix.
 Hiccarica mancipia. lxxvi.
 Hyæi. xxxvii.
 Hiera & Stryngyle. xxxv.
 Hieres. xxxvi.
 Hierophon. xxxvii.
 Hylas flu. lxxviii.
 Hillaicus portus. xxxiiii.
 Hyperboli cædes. xcii.
 Hipparchorum cædes. lxix.
 Hipparchus alter. lxxviii.

Hippagretus. xlii.
 Hippia cædes. xxx.
 Hippias alter. lxxviii.
 Hippia tyrannis. lxix.
 Hippolochidas. xlvi.
 Hippocrates. xliiii.
 Hippocratis exercitus. xlvii.
 Hippocratis oratio exhortato-
 ria ad milites Arhenſ. xlvii.
 Hipponicus dux. xxxvi.
 Hipponoides. lix.
 Hippotoxota. xxvi.
 Hyſia opp. lx.
 Hiftoriæ utilitas. iii.
 Holophyxus. xlix.
 Homerus quando natus. i.
 Homeri verſus. xxxvii.
I Apygia. lxvi.
 Iafus diripitur. lxxxvii.
 Iaficus ſinus. lxxxvii.
 Icarus. xcvi.
 Ida mons. xcvi.
 Idacus. xcvi.
 Idomene. xxvi.
 Imbrii. xxvii.
 Imeræa. xxxviii.
 Imera. lix. lxxiiii.
 Inarus lybius pſamnitici filii. x.
 Incendii vis. xxiii.
 Ineſſei. lxxiiii.
 Induciarum pangendarum for-
 ma & induciæ pactæ inter A-
 thenienſ. & Lacedæ. l.
 Ignominia notati. lv.
 Inuidia & odium. xxii.
 Iolaus. dux. vi.
 Iones. i. ii.
 Ipnenſes. xxxvii.
 Ira & celeritas obſunt conſulta-
 tionī bonæ. xxxi.
 Iſchagoras. li.
 Iſtone mons. xxxv. xliii.
 Iſocrates. xxiiii.
 Iſthmi qui ſint. i.
 Iſthmiorum celebritas. lxxxv.
 Italia. ii.
 Italia vnde & Italus. lxi.
 Ithomira Iuppiter. x.
 Itones. lii.
 Iunonis templum. xxix. xxxiiii.
 Iunonis templum deſagrat. li.
 Iuppiter Ithomira. x.
 Iuppiter Melichi. xlii.
 Iuppiter Nemeus. xxxvi.

INDEX ALPHABETICVS.

- Iusiurandum domesticum Athenienſium. & Lacedæmoniorum. liiij.
- Iusiurandum cōfoederatorum. lvii.
- L** Abdalum. lxxiiij.
- Labdalum capitur. lxxv.
- Lacedæmon vrbs quæ & sparra: cuius populū Lacedæmonii & Spartiate. i.
- Lacedæmoniorum cultus & vict⁹ priſcus. i.
- Lacedæmoniorum libertas. ii.
- Lacedæmonius nomine dux. v.
- Lacedæmonii dāt clamore suffragia: & eorum plebiſcitum. ix.
- Lacedæmo. postulata. ibidem.
- Lacedæmoniorum & Athenienſium prima diſſenſio. x.
- Lacedæmoniorum in puniendo tarditas. xliij.
- Lacedæmo. legati. xliij.
- Lacedæmonii Italos ac ſiculos in auxilium aſciſcunt. xvi.
- Lacedæmoniis quæ ciuitates auxilio venerint. xvi.
- Lacedæmoniorum legati trucidantur. xxii.
- Lacedæmoniorum conat⁹. xxxix.
- Lacedæmonii ab Athenienſium inducias perunt. xl.
- Lacedæmoniorum ad Athenienſes oratio. xl.
- Lacedæmoniorum in dicēdo obſeruantia. xl.
- Lacedæmoniorum deditio & captorum numerus. xliij.
- Lacedæmonii cuiuſdam reſponſum lepidum. xliij.
- Lacedæmonii & Athenienſium diſſentiunt de locis reddendis. liij.
- Lacedæmoniorum & Eleorum ſi multas. lv.
- Lacedæmoniorū ad Argiuos reſponſio. lvi.
- Lacedæmonii cur iterū diſſident ab Athenienſium. lvi.
- Lacedæmonii cupiunt Argos facere amicum. lvi.
- Lacedæmoniorum legati per Alcibiadē decipiuntur. lvi.
- Lacedæ. cum Argiuis pacta. lviiij.
- Lacedæmoniorum terror & lex de bellicis muneribus & ordo exercitus. lix.
- Lacedæmonii quorū ad tibicinum cantum ingrediuntur prælia. folio. lix.
- Lacedæmoniorum equites. lix.
- Lacedæmoniorum & Argiuorum conuenta & ſocietas. lx.
- Lacedæmoniorum victoria. lx.
- Lacedæmo. Carne. ibidem.
- Lacedæmoniorum in Atticam irruptio. lxxvi.
- Laches dux. xxxv. lxi.
- Lada inſula. lxxxvi.
- Lamachus. xlv.
- Lamachus. lxxiiij.
- Lamachi ſententia. lxxviii.
- Lamachi cædes. lxxviii.
- Lampſacus. xc.
- Lapſodia. xciiij.
- Laodicum. liij.
- Lariſſa. xcvi.
- Latmos inſula. xxix.
- Latrocinia Græcorum. i.
- Laurius mons. xxi.
- Laurii argentifodina. lxxiiij.
- Lecythus. xlix. capitur. l.
- Lectus. xcvi.
- Leæi populū. xxvi.
- Legati Lacedæmo. xliij.
- Legati Lacedæmoniorum trucidantur. xxii.
- Legati Argiuorum apud Lacedæmonem. lvi.
- Leliſſus. lxxxix.
- Lemni. xxvii.
- Lemnus. xcvi.
- Leocorium locus. lxxix.
- Leocorium ſani nomen. ii.
- Leocrates. xi.
- Leon dux. xxxvi. xc.
- Leon. lvi.
- Leon locus. lxxiiij.
- Leontini popu. xxxv. liij.
- Lepas vertex. lxxxiiij.
- Leprea. lv.
- Lepreatarum bellum. lv.
- Leſbi ab Athenienſibus defectio. folio. xxvii.
- Leſbiorum mulctatio. xxxii.
- Leſbiorum defectio. lxxxv.
- Leucas Corinthiorum. liij.
- Leucimna promontorium Corcyreorum. liij. & xxxv.
- Leuconium. lxxxvii.
- Leuctra. lviij.
- Libyus & Libya. x.
- Lycophron. xliij.
- Lyceum. lviiij.
- Lichas virgis caſus. lviiij.
- Lychas. lx. & xciiij.
- Lychas. lxxxviii.
- Lycus Thraſybuli pater. xcii.
- Ligydes in Sicilia. lxi.
- Limera. xliij. & lxxiiij.
- Limnea. xxiiij.
- Limos. id eſt λῆμος an λιμός i oraculo fuerit. xxi.
- Lyncæſte. xxvi. & .l.
- Lyncus oppidum. li.
- Lindus. lxxxix.
- Lipara inſula. xxxv.
- Lyſimelia palus. lxxx.
- Lyſiſtratus. xlix.
- Leſtrygones in Sicilia. lxi.
- Literæ regis Perſæ ad Lacedæmonios. xliij.
- Lithotomia cuſtodia & eius ſit⁹ immanis. lxxxiiij.
- Locri in græcia. i.
- Locri Epizephyrii. lxxiiij.
- Loceſium bellum cum phoc. lv.
- Logographorum mos. liij.
- Lorymi. lxxxix.
- Lustrationes. xxvii.
- M** Acarius. xxxviii.
- Macerophori. xxvi. bis.
- Machon. xliij.
- Maloentis feſtum. xxvii.
- Malum malo ſanare. prouerbiū. folio. lix.
- Mancipia aufugiunt. x.
- Mantineorum fuga. xxxviii.
- Mantinei. xxxviii. liij.
- Mantinei a Lacedæmoniis deſciunt. lv.
- Manus ferrea. xli.
- Manus ferrea in nauibus retinēdis vtilis. lxxxij. Ad eam retinēdia. ibidem.
- Marathonia pugna. ii.
- Marathuſa. lxxxviii.
- Marea vrbs. x.
- Maſſalia. ii.
- Mecyterna. lvi.
- Medeon. xxxvii.
- Medicum bellum. liij.
- Megabatas Perſa. xliij.
- Megarenſes a Lacedæmoniis deſciunt. x.
- Megarenſes po. viij.

IN THUCYDIDIS HISTORIAM

- Megarenſium & Athenienſium pacta. xliiii.
 Megareñ. reuocant exules ſuos. folio. xlv.
 Melanthus. lxxxv.
 Meleas. xxvii.
 Melea. lii.
 Meſander dux. xxii.
 Meleſia. xciii.
 Meleſippus Lacedæ. xvi.
 Melichius Iuppiter. xliii.
 Meliaus ſinus. lxxxv.
 Melienſium partes. xxxvi.
 Melitia. xlv.
 Melos inſula & Meliorum longa cum legatis Athenienſibus de ſe non dededis diſceptatio. lxi.
 Melus inſula. lxxxviii.
 Menander dux. lxxvi.
 Menda & eius defectio. l.
 Menda occupatur ab Athenienſibus. li.
 Menedeus. xxxviii.
 Meſapii. xxxvii.
 Meſſanii feu Meſſeni vbiq̄ i greꝝ cis, vbi Mamertini in latino leguntur vt. xxxvi.
 Meſſaniorum deditio. ibidem.
 Meſſana capitur. xxxviii.
 Meſſana ſit Locrenſium. lii.
 Meſſana. lxxi.
 Meſſaniorum cedes. xli.
 Meſſanii. lxxviii.
 Meſſeni. xxxv.
 Methydrum. lviii.
 Methone. lxiii.
 Metropolis. xxxvii.
 Mycale. xcii.
 Mycaleſus capitur & miſerabiliter diripitur. lxxvii.
 Micene vrbs. i.
 Myconus deditur. xxix.
 Mygdonia ad Bolben. vi.
 Myle. xxxvi.
 Myletida. lxiii.
 Miletus obſidetur. lxxxvii.
 Minias. lxxxvii.
 Mindarus. xciii.
 Mineruæ ſimulacrum. xvii.
 Minoa inſula. xxxii. & xliiii.
 Minos rex Crete. i.
 Myoneſus inſula. xxix.
 Myrcinus. xlix.
 Myronides dux. xi.
 Myrthina Calliæ filius. lxi.
 Miſcon. xciii.
 Myſylene. xxvii.
 Mitylneorum & Athenien. foera. xxvii.
 Mitylneorum ad Lacedæmonios oratio. xxviii.
 Mitylneorum ab Athenien. deſectionis cauſe. xxvii.
 Mitylenei paciſcuntur cū Athenienſibus. xxix.
 Mitylneorū diſcrimen & mulctatio. xxxii.
 Mitylene ab Athenienſibus capitur. lxxxvii.
 Methymna. xcv.
 Molycrion. xxxvii.
 Molycrium promonto. xxiiii.
 Moloffi popu. xxiiii.
 Monumētū in ſuburbanis. xviii.
 Morgantina vrbs. xliiii.
 Mortium in peſte Athenienſi cauſa. xx. bis.
 Motya in Sicilia. lxiii.
 Munychia. xciii.
 Mirryeum. xlv.
 Murus nouus Chiorum. xliii.
 Murus Athen. & Pirei. x.
Naualis pugnae inſtructio Athen. & Pelopō. xxiiii.
 Naualis pugna Syracuſanorū & Athenienſium. lxxvi.
 Naualia prælia Syracuſa. & Athenienſium. lxxviii.
 Nauale eorundem prælii nocturnum & anceps. lxxix. bis.
 Nauale rurfus plium Athenien. & Syracu. lxxx. bis.
 Naues cataphractæ. ii.
 Nauigia veterum. ii.
 Nauium primi excogitatores in græcia. ii.
 Nauis Salamina & Parala. folio. xxxiiii.
 Nauium phoeniſſarum numerus. folio. xciii.
 Nauium ab Athenien. captarum numerus. xcv.
 Naumachia Syracuſanorum & Athenienſium. lxxvi.
 Naxus chalcidica. xli.
 Naxus. lxxviii.
 Nericum. xxvii.
 Neſſa oppugnatur. xxvii.
 Neſtus fluuius. xxvi.
 Nicanor. xxiiii.
 Nicias Cretenſis. xxiiii.
 Nicias Nicerati. xxxii.
 Nicias. xxxvi.
 Nicias & Nicoſtratus. li.
 Niciæ obſtat Alcibiades. lvii.
 Niciæ ad Athen. oratio. lxiii.
 Niciæ ad Athenien. altera oratio de belli apparatu faciendo vt a bello deterreat. lxy.
 Niciæ ſententia. lxxviii.
 Niciæ verba ad milites. lxx.
 Niciæ & aliorū cōſultatio. lxxiiii.
 Niciæ epiſtola ad Athen. lxxv.
 Niciæ ad milites oratio. lxxx.
 Niciæ deſperatio. lxxxii.
 Niciæ ante fugam oratio. lxxxiiii.
 Niciæ conditio & deditio cum ſuis. lxxxiiii.
 Niciæ laudes. lxxxiiii.
 Nicomedes Laced. dux. xi.
 Nicolaus Laced. xxii.
 Niconidas. xlv.
 Nicon Thebanus. lxxvi.
 Nymphodorus Abderites. xviii.
 Niſara. xxv. xl.
 Niſæorum deditio. xlv.
 Notion vrbs. xxx.
 Noueuiæ. xviii.
Odomanti. xxvi.
 Odryſes. xxvi.
 Oeantenes. xxxvii.
 Oeneon. xxxvii.
 Oenoe. xciii.
 Oeniada. xi.
 Oefyma. xlix.
 Oetai. lxxxv.
 Oligarchia. ii. & xlv.
 Olympias dies feſtus. xxvii.
 Olympia. lvii.
 Olympici loci capiendi Athenienſibus commentum. lxx.
 Olympieum. lxxv.
 Olympus mons. xlv.
 Olynthus oppidum. vi.
 Olynthus chalcidica. l.
 Olorus pater Thucydidis. xlviii.
 Et iterum. fo. xcv.
 Olpai. xxxvii.
 Olpa. xxxvii.
 Oneus mons. xliii.
 Onomacles. lxxxvii.
 Onomocles. lxxxvii.

INDEX ALPHABETICVS.

- Onomocles. xcv.
 Oraculum apol. Delphici. xii.
 Oraculum Pythicum. xvii. bis.
 Oraculum datum Laced. xxi.
 Oratio Corinthiorum. iiii.
 Oratio Corcyrenſi. iiii.
 Oratio ſeu concio Peloponnenſium & Athenienſium. vi.
 Oratio Archidami. viii. bis.
 Oratio Athenienſium ad Lacedæmones. viii. in princip.
 Oratio Corinth. ad Laced. xii.
 Oratio Cnemi & Peloponnē. du cum ad milites. xxv.
 Oratio Phormionis Athenienſi. ad milites. xxv.
 Oratio Mitylenſorum ad Lacedæmonios. xxvii.
 Oratio Periclis apud & ad Athenienſi. xiiii. bis.
 Oratio Platæenſium ad Lacedæmonios. xxii.
 Oratio Periclis funebris. xix.
 Oratio Pictis ad Atheni. xxi.
 Oratio Sthenelaidæ Ephori apud Lacedæmonios. ix.
 Oratio Teuriapli. xxix.
 Oratio Cleonis. xxx.
 Oratio Diodoti contra ſententiam Cleonis. xxxi.
 Oratio Platæenſium apud Lacedæmonios. xxxii.
 Oratio Thebanorum contra Platæenſes. xxxiii.
 Oratio Demosthenis ad milites. folio. xxxix.
 Oratio Lacedæmoniorum apud Athenien. xl.
 Oratio Hermocratis ad Sicilienſes. xliiii.
 Oratio Braſidæ. xlyi.
 Oratio exhortatoria Hippocratis ad milites. xlvii.
 Oratio Pagondæ ad Bœotios milites. xlvii.
 Oratiuncula Braſidæ ad Toroneos obliqua. xlix.
 Oratio Braſidæ ad milites. li.
 Oratio Braſidæ ad milites. lii.
 Oratio Niciæ ad Atheni. lxiii.
 Oratio Alcibiadæ ad Atheni. contra Niciam. lxiiii.
 Oratio Nicię ad Athenienſi. quæ bellum diſſuadet. lxy.
 Oratio Hermocratis Syracuſani ad ſuos. lxyi.
 Oratio Athenagore apud Syracuſanos. lxyii.
 Oratio Niciæ ad milites. lxx.
 Oratio Euphemi. lxxi.
 Oratio Hermocratis apud Carthagineſi. lxxi.
 Oratio Alcibiadę ad Laced. lxxii.
 Oratio Niciæ ad milites. lxxxi.
 Oratio Niciæ ante fugā. lxxxiii.
 Oratio Gylippi ac Syracuſanorum ad milites. lxxxii.
 Orchomenum. xi. & lviiii.
 Ordo Lacedæmonii & Argiui exercitus. lix.
 Orestes Echecratidæ filius. xi.
 Orestium. lix.
 Oreum. xciiii.
 Orobæ. xxxvi.
 Orceus. xxiiii.
 Oroï. xxvi.
 Oropus. xxxvi. & xc.
 Oropi ſitus. xciiii.
 Oſcium flu. xxvi.
 Ophiones ſeu Ophionei. xxxvi.
 Oppugnandi oppidi & muri calidum inuentum. xlviii.
 Optimates Athenienſi. lxxxix.
Pachetes Epicuri filius. folio. xxviii.
 Pachetis geſta. xxx.
 Pactiones primæ inter Dareum & Lacedæ. lxxxvi.
 Pactiones ſecundæ inter Dareum & Lacedæmo. lxxxviii.
 Pactiones tertię inter Dareum & Lacedæmo. xc.
 Pæana canendi mos. v.
 Pæana canere. xxv.
 Pæaniſmus ſeu Pæanos cantus in victoria. lxxix.
 Pæones pop. xxvi.
 Pagondas & ei⁹ oratio ad Bœotios, & caſtra. xlvii.
 Pale vrbs Cephal. iiii.
 Pallene. vi.
 Parnathenę. lxxix.
 Pammilus. lxiii.
 Panactum. lii.
 Panæi. xxvi.
 Panerus. xlvii.
 Panhormus. xxiiii.
 Panhormus. lxxii.
 Pantacius. lxiii.
 Paparethus flu. xxxvi.
 Parala nauis. xxxiiii.
 Parili & eorum præſes. xcii.
 Paralii. xxxvi.
 Parauçi. xxiiii.
 Parrhaſii. lvy.
 Patræ vrbs. xxiiii.
 Paucorū ſtatus inſtaurat Athenis. xci.
 Paucorum ſtatus Athenis ſublatus. xciiii.
 Pausanias dux, priuatur ducatu. x.
 Pausanias in vincula conicitur. folio. xlii.
 Pausanias comprehenditur. xlii.
 Pausaniæ interitus. ibidem.
 Pecuniæ Athenienſium in uſum belli paratæ. xviii.
 Pædaritus. lxxxvii. & ſeq.
 Pædariti cædes. xc.
 Pægæ verſe fontes. xi.
 Pægæ. xl.
 Pellene. l.
 Pelops & eius potentia. i.
 Peloponneſus quæ ſit. i.
 Peloponneſiaci belli cum Athenienſibus cauſæ. iiii. Eius longitudo, magnitudo & detrimenta. ibidem.
 Peloponneſium concio. vi.
 Peloponneſes depopulant Atticam. xi.
 Peloponneſi. vrbes. xvi.
 Peloponneſium exercitus. xv.
 Peloponneſes in Articam graſantur. xx.
 Peloponneſes nauium cōfuſio. folio. xxiiii.
 Peloponneſiſi vincunt. xxv.
 Peloponneſes vincuntur. xxxvii.
 Peloponneſes Atticam inuadunt. xxxviii.
 Peloponneſes fugiunt. xlv.
 Peloponneſi. naues. lxxxviii.
 Peloponneſi. victoria. xciiii.
 Perdiccas Alexan. fugat. vi.
 Perdiccas. xviii.
 Perdiccas. xxvi.
 Perdicca in Arrhibæum regem expeditio. xlvii.
 Perdicce vna cū Braſida i Arrhibæum regem expeditio. l.

IN THUCIDIDIS HISTORIAM

- Perdicas a Peloponnesibus dissociatus, Atheniensibus iungitur. li.
 Perdicce cum Atheniensibus foedus. li.
 Perdiccam adeunt legati. lx.
 Perdiccas accusatur. lx.
 Pericles Xantippi filius. xli.
 Pericles in Cariam tendit. xlii.
 Pericles. xliii.
 Periclis apud Athenienses oratio. xliiii.
 Periclis agri intacti. xvi.
 Periclis concio. xvi.
 Periclis prudentia. xviii.
 Periclis oratio funebris. xix.
 Periclis oratio ad Athenienses. xxi.
 Periclis mors & laus. xxii.
 Peribia. xlvi.
 Perieres. lxiii.
 Peripolion capitur. xxxvii.
 Pestis Atheniensium. xx.
 Pestis vis mira. xx.
 Petra Reginorum. lxxviii.
 Phaeaces populi. iii.
 Phaeax. lii.
 Phaedimus. lvi.
 Phalericus murus. xvii.
 Phalix Corinthius vir. iiii.
 Phagies populi. xxvi.
 Phanae. lxxxvii.
 Pharus. xlii.
 Pharnax Pharnabazi. xxii.
 Pharnabazus. lxxxv.
 Pharnabazus. lxxxviii.
 Pharsalus in Thessalia. xi.
 Pharsalus. xlvi.
 Phaselis. xciii.
 Phenomachus callima. xxii.
 Phia & Elis. xviii. lxxviii.
 Philippus rex. vi.
 Philoctetes. ii.
 Phycus murus. lvii.
 Phytia. xxxvii.
 Phoenices populi. i.
 Phoenices in Sicilia. lxiii.
 Phoenicus portus. lxxxviii.
 Philocharidas. lvi.
 Phliasus populi. iiii.
 Phliasii. lxxiii.
 Phoces. lii.
 Phocensium bellum. lv.
 Phormio dux. vii. xii. xxi.
 Phormionis prudentia. xliiii.
 Phormionis Atheniensium ad milites oratio. xxv.
 Phrynes. lxxxv.
 Phrynichus. lxxxvii. xci.
 Phrynichi epistole clandestinae. folio. lxxxix.
 Phrynichus. xciii.
 Phrynichi caedes. xciiii.
 Phthiotia regio. i.
 Piaculum Atheniensium. xlii.
 Pycne. xciiii.
 Pydna oppugnatur. vi.
 Pieria. xxvi.
 Piericus sinus. xxvi.
 Pierius mons. liii.
 Pylos. xxxix. bis.
 Pylus. xlii.
 Pyra vrbs. xxviii.
 Pyreus portus & eius murus. x.
 Pyreus. xxv.
 Pyreus. lxxxvi.
 Pyrei forceps & murus. xciii.
 Pyrei murus diruitur. xciiii.
 Pyrrha vrbs. xxix.
 Pisander. xc. xciii.
 Piscis promontorium. xviii.
 Pisistratus. xxxvii.
 Pisistrati tyrannis. lxxviii.
 Pisistrati epigramma. lxxviii.
 Pissuthne. xxix.
 Pythilus. lxxiii.
 Piranates cohors. ii.
 Pythangelus. xv. bis.
 Pythen Corinthius. lxxiii.
 Pythen dux. lxxxii.
 Pithie accusatio. xxxiiii. Eiusdem caedes. ibidem.
 Pitiodorus. xlvi.
 Pythodorus. xxxviii. xliiii.
 Pittacus rex. xlix.
 Plataensium contra Thebanos subita rebellio. xv.
 Platea quantum distet a Thebis & Plataensium perfidia. xvi.
 Platea obsidetur. xxii.
 Plataensium eruptio. xxix.
 Plataensium legatorum ad Lacedaemonios oratio. xxii.
 Plateae obsidio. xxiii.
 Plateensium sedulitas. xxiii.
 Plataensium & Peloponnesium foedera, & oratio Plataensium ad Lacedaemonios. xxxii.
 Plataensium caedes. xxxiiii.
 Plataearum demolitio. ibidem.
 Plaustra vice muri. xv.
 Plebiscitum Lacedaemoniorum. folio. ix.
 Plemmyrium. lxxv. & lxxvi.
 Plistoanax Paus. filius. xi. xvii.
 In eum delata crimina. liii.
 Plistolus Ephorus. liiii.
 Poetarum mos. ii. & iiii.
 Polyanthes Corinth. lxxviii.
 Polichnitae. xliiii.
 Polycrates Sami tyrannus. ii.
 Polydamidas. li.
 Polis Argius. xxii. xxxvii.
 Polles rex. lii.
 Pollucis & Castoris templum. folio. xxxiiii.
 Postulata Laced. & Themis. ix.
 Potamis. xciii.
 Potidania. xxxvi.
 Potidensis. vi. xii. xxii.
 Prasiae. xxi. lxxiii.
 Prasitelidas. lii.
 Pratodemus. xxii.
 Priapus. xcv.
 Proclis caedes. xxxvi.
 Proemium Thucyd. xcvi.
 Proschium. xxxvii.
 Proteas dux. v.
 Prouerbiolum. lix. & lxxiii.
 Prouerbiolum tritum. lxxxiiii.
 Pteleum. lxxxvii. & sequen.
 Ptychia insula. xliii.
 Pugiles asiani. i.
 Pugna in marathone. ii.
 Pugna naualis & stataria super castromata. v.
 Pugna Atheniensium & Corinthiorum. xi.
 Pugna Atheniensium & Chalcidensium. xxiii.
 Pugna ad Olpas. xxxvii.
 Pugna acris. lxxiii.
 Pugna inter Athenienses & Peloponneses acris. xciiii.
Quadringenti viri. xci.
 Quadringentorum in curiam introductio. xci.
 Quercus capita. xxix.
 Querela & Accusatio. vii.
 Quies damnosa. vii.
 Quinque cohortes Lacedaemoniae. lix.
RAmphias. liii.
 Reip. perniciose tria. xxx.

INDEX ALPHABETICVS

- Rex saltuum, folio. xi.
 Rhegium, xli. lxyii.
 Rhagini, fo. xxxv. lxxi.
 Rhenia insula, xxxvii.
 Rhytica in Achaia, lxxviii.
 Rhitum, xlii.
 Rhodope mons, xxvi.
 Rhodus, lxxxviii. Deficit ad Pe-
 loponnesum, lxxxix.
 Rhoerium, xcv.
SAcon, folio. lxiii.
 Sadocus, xxii.
 Sacrum bellum, xi.
 Salamina nauis, xxxiiii.
 Salamin, x.
 Saletus, xxix. xxx.
 Salinthius, xxxviii. xlyi.
 Samagon, xxxvi.
 Saminthus, lvi.
 Samii, v. Eorum deditio, xii.
 Samiorum facinus, lxxxvi.
 Samiorum factio, xci.
 Sami filius, xcii.
 Sana oppidum, xlix.
 Sandius collis, xxviii.
 Sargeus Sicyoneus, lxxvi.
 Scandea, xlii.
 Sceptrum Agamemnonis, li.
 Scholasticorum cedēs, lxxvii.
 Sciona, l. Muris clauditur & re-
 cipitur ab Athenis, lii.
 Sciona expugnatur, lv.
 Sciritis, lv.
 Scironides, lxxxvii.
 Scyros insula, x. b.
 Scirphondas Theba, lxxvii.
 Scythæ & Getæ, xxvi.
 Scribæ Athen., xci.
 Seditio Corcyrensis intestina &
 seditionis in vniuersū mala, 35.
 Selinus, lxiii. lxyiii.
 Sententia memorabilis, xix.
 Sermylis po. vii.
 Sestus, xc. & xcv.
 Seuthes spadoci, xxvi.
 Sybotus insula, v. xxxiiii.
 Sycæ obsidetur, lxxlii.
 Sicani Siculi, lxi.
 Sicanus dux, lxxi. lxxxii.
 Sicilia, ii. Eius ambitus & inco-
 læ, lxi. lxlii.
 Siculorum origo, lxxi.
 Siculorum ad Atheniensem, defe-
 ctio, lxxii.
 Siculi Sicilienses, lxxviii.
 Siculum bellum, xxxvi.
 Sicyonii vincuntur, xi.
 Sicyonii, xlviii.
 Sidussa, lxxxvii.
 Syluæ incensio, xli.
 Syma vrbs, lxxxviii.
 Symethus, lxx.
 Simus, lxiii.
 Sinti populi, xxvi.
 Siphæ oppidum, xlv.
 Syracusanum bellum, xxxv.
 Syracusanorum in Athenienses
 probra, lxxix.
 Syracusanorum cū Atheniensem cō-
 flictus, lxx. Duces, lxxi.
 Syracusanorum apparatus bel-
 licus, lxxi.
 Syracusanorum clades, lxxiii.
 Syracusani vincuntur, lxxiiii.
 Syracusanorum de Atheniensi, vi-
 ctoria & trophea, lxxix.
 Syracusanorum victoria & post
 eam molimina, lxxv.
 Syracusanorum in p̄lio nauali cō-
 tra Athe. victoria insignis, 80.
 Syracusanorum victoria in su-
 premo p̄lio, lxxxii.
 Syracusanorum diligentia, 84.
 Syracusanorum & Peloponnē-
 sium fuga, xcv.
 Sitalces, xviii.
 Sitalcæ expeditio, xxvii.
 Sitalcæ interitus, xlviii.
 Sithyni, xlv.
 Societas subsidiaria, v.
 Societas inter Atheniensem, & La-
 cedæmonios inita & eius ver-
 ba, liii. b.
 Societas inita inter Lacedæmo-
 nios & Argiuos, lx.
 Societas Lacedæmoniorum cū
 rege Dareo, interprete Tiffa-
 pherne, lxxxvi.
 Solygeus & Solygia, xlii.
 Solois, lxiii.
 Solium opp., lv.
 Sophocles, xxxviii. xliii. 4 4
 Spacteria insula, xxxix.
 Sparte, xxxix.
 Spes & amor, xxxi.
 Spartolus opp., xxiii.
 Stabylinthus, xxlii.
 Stagirus, lii.
 Status popularis, lxyii.
 Sthenelaidæ oratio, ix.
 Stipendia classiariorum militū,
 fo. xxyiii.
 Stipendium militare, lvi.
 Stipendium menstruum, lxiii.
 Stipendium mensurū, lxxxvii.
 Stipendium Thracū, lxxvii.
 Styphon, xlii.
 Stratonice, xxv.
 Stratus oppidum, xxiiii.
 Eius obsidio, ibidem.
 Stratorum trophæum, xxiiii.
 Strymon flu., xxvi. & lxxv.
 Strombichides, lxxvi.
 Strongile & Hiera, xxxv.
 Strophacus, xlv.
 Subsidiaria societas, v.
 Suis quæq; commodis studere
 par esse, viii.
 Sunium munitur, lxxxv.
 Suffragia dant Lacedæmonii cō-
 clamando, ix. b.
 Siciliae ambitus & qui eam te-
 nuerunt ab initio, lxi.
TAlenta mille Atheniensem, an-
 tea intacta, soluta lege ex-
 penduntur in vsum belli, fo.
 lxxxvi.
 Tamus p̄tor & eius gesta, fo.
 lxxxviii. & xciii.
 Tantalus, xliii.
 Tea vrbs, lxxxvi.
 Tegeatæ, lii.
 Tellias dux, lxxiiii.
 Temenites mons, lxxv.
 Templum Iunonis, xxix.
 Templum Iunonis, xxxiiii.
 Templum Poll. & Cast., xxxiiii.
 Templum eorundem, xlix.
 Templum Iunonis ardet, li.
 Templum Veneris in Eryce op-
 pido Sicilia, lxyiii.
 Templum Thesei, lxix.
 Templū Apollinis: vide Apol-
 linis, & ita de cæteris templis
 iam non dictis.
 Temporū distinctiones more
 Thucydidis, liii.
 Tenii, xci.
 Tenedus, xxvii.
 Tenedos insula, xxix.
 Teres Thracū rex longe alius a
 Thereo, xviii. b.

IN THVCYDIDIS HISTORIAM.

- Teria flu. fol. lxxviii. lxxii.
 Terieus sinus. lxxiii.
 Terremotus. xxxvi.
 Terremotus in Co. lxxxiiii.
 Teugluffa. lxxxix.
 Teutiapli Elei pro. xxix.
 Thafi resp. immutatur. xci.
 Thapsus. lxxiii.
 Theagenes Megarenfis. xiii.
 Theatrum Dionysiacum. xciiii.
 Thebanorum clades. xv.
 Eorundem deditio. xvi.
 Thebanorum cōtra Platēnfes
 oratio. xxxiii.
 Thebanī Micalēffīs succurrūt.
 folio. lxxvii.
 Thegenetus. xxviii.
 Thelamię naues. xlii.
 Themistoclis postulata & confi-
 lium vafrum. ix.
 Themistocles dimittitur & ad
 Xerxem scribit. xliii.
 Themistoclis profugium. xliii.
 Themistoclis laus. xliii.
 Theogenes. xli.
 Theopompus. xcvi.
 Theramenes. lxxxviii. xci.
 Theteus Daulię rex. xviii.
 Therma oppidum. vi.
 Thermon. lxxxvi.
 Thermopylę. xxxvi.
 Theseus Athen. xvii.
 Thesei templum. lxix.
 Thespensium muri diruti. li.
 Theffalis regio. i.
 Theffalorum qui fuerint Athe-
 niēn. adiutores. xviii.
 Theffali. xxxvi.
 Thyamis amnis. v.
 Thyamus mons. xxxvii.
 Thyrea Æginetis data. xviii.
 Thyrea. xliii. capitur. xliiii.
 Thyrea. lvi.
 Thyffus opp. lv.
 Thraces populi dii. xxvi.
 Thraces. xlv.
 Thracum mos. xxvi.
 Thraciæ portæ. liii.
 Thracum in Mycaleffios sequitū
 truculenta. lxxvii.
 Thraces Macherophori. lxxvii.
 Thracum stipendia. ibidem.
 Thraces a Thebanis profligantur.
 folio. lxxvii.
 Tragia insula. xii.
^{Θραυικα} remiges. lxxvi.
 Thraſybulus & Thraſyllus. xcii.
 Thraſylus lapidari cœptus eria-
 pitur. lviii.
 Thraſyllus. xcvi.
 Thraſymelidas. xxxix.
 Thucydides Atheniēn. profite-
 tur se huius hiftorię de bello
 Peloponneſiaco ſcriptorē. i.
 Thucydidis in tradendis rebus
 fides. iii.
 Thucydides dux. xii.
 Thucydides peste cōmuni cor-
 reptus. xx.
 Thucydides huius operis au-
 thor Olori ff. xlviiii.
 Thucydidis per tempora distin-
 cta descriptio. liiii. bis.
 Thucydidis exilium. liiii.
 Thucydidis vita. xcvi.
 Thucydidis procemium. xcvi.
 Epitaphium. ibidem.
 Thucydidis exilium & hiftorię
 conscriptio. xcvi.
 Thucydides Pharfalius. xciiii.
 Thucles. lxiii.
 Thuriatarum mancipia. x.
 Thuria. lxix.
 Tichion. xxxvi.
 Tichiuſa. lxxxvii.
 Timagoras. lxxxviii.
 Timor excutit memoriā. xxv.
 Tiſſaphernes. lxxxv.
 Tiſſaphernis cum Lacedę. ſocię-
 tatis formula. lxxxvi.
 Tiſſaphernes Alcibiadę aſſenti-
 tur. lxxxix.
 Tiſſaphernes ſibi metuens Pēlo-
 pōn. reconciliatur. xc.
 Thyffus oppidum. xliv.
 Tibiarum cantu ingrediuntur
 Lacedę. preſſia. lix.
 Timagoras legatus. xxii.
 Timagoras. lxxxv.
 Timanor Timanthiſ. iii.
 Timocratiſ interitus. xxv.
 Tyrreni. lxxi.
 Tiſandrus. xxxvii.
 Tiſias dux. lx.
 Titulus lapideus de Tyrannorū
 Athen. ſcelere. lxix.
 Tolophus. xxxvii.
 Torylaus. xlvi.
 Torona Chalcidica. xlix.
 Torona capitur. xlix. liii.
 Traballi pop. xxvi.
 Trachini. xxxvi.
 Traſicles. lxxxvi.
 Tributorum prima apud Athe-
 nas collectio. x.
 Tributi exactio. lxxvii.
 Triginta tyranni. xxvi.
 Trinacria Sicilię. lx.
 Triopii ſitus. lxxxviii.
 Tripodiſcus. xlv.
 Tritanes ſeu Tritēn. xxxvii.
 Troezena. xl.
 Troezeniſ. xxi.
 Trogilus. lxxiii.
 Troianum bellum. i.
 Trophea duplicia. xxv.
 Tropheum Bœotiorum. xlviii.
 Trotulum. lxiii.
Veneris Erycinę templū.
 fo. lxxviii.
 Verba ſocietatis inite inter
 Atheniēn. & Lacedam. liiii.
 Vigefimę exactio. lxxviii.
 Vigefima tributi exigitur ite-
 rum. lxxvii.
 Vlyſſes. xli.
 Utilitas ex honeſtate. v.
Xenares Ephorus. lvi.
 Xenariſ cedes. lviii.
 Xenoclideſ ductor. v.
 Xenoclideſ. xxxviii.
 Xenophantidas. xc.
 Xenophon Euripidiſ filiuſ. fo.
 xxii. & .xxiii.
 Xenophon. xcvi.
 Xeron. xcvi.
 Xerxes in Marathone. ii.
 Xerxes. vii.
 Xerxes rex. xiii.
 Eiuſ ad Pauſaniā epiſtola.
 ibidem.
Zancla vnde dicta. lxiii.
 Zazyntus insula. xxii.
 Zenon Thebanuſ. lxxvi.

FINIS.

VALLÆ IN THVCYDIDEM PRÆFATIO.

LAVRENTII VALLENSIS AD SANCTISSIMVM NICOLAVM
QVINTVM PONTIFICEM MAXIMVM IN THVCYDIDIS HI-
STORICI TRASLAT IONEM.

PROOEMVIM.

VOD Æneas apud Virgiliū Nicolae Quinte. summe Pontifex, id ego nunc possum dicere. Et q̄a carmen est etiā decātare. Iuuat euasisse tot vrbes Argolicas: mediosq; viā tenuisse per hostes. Nam ex Argolicis vrbibus atq; ex mediis hostibus euasisse mihi videor: militia iam quā mihi imperaueras perfunctus. Eteṃ quēadmodum Romani olim īperatores, quales Augustus, Antonius, aliiq; p̄multi (tua dignitas facit, vt hac vtar comparatione) Romę confidentes: ac per se vrbana negocia procurantes bella p̄sertim peregrina ducibus demandabant: ita tu cū sacra, religionem, diuina atq; humana iura, pacem, amplitudinē, salutem latini orbis per teipsum cures: mandasti cum alia aliis/tū vero nobis quasi tuis p̄fectis/tribunis/ducibus vtriusq; linguę peritis: vt omnem quoad possemus gręcię tuę ditioni subiiceremus: id est, vt gręcos tibi libros in latinum traduceremus. Propositum sane magnificum/ singulare/ & vere summo pontifice sapiente dignū. Nam quid vtilius? quid vberius? quid etiā magis necessarium librorū interpretatione? vt hęc mihi mercatura quędam opti marum artium esse videatur. Magnę rei eam comparo cum mercaturę comparo. Quid enim illa in rebus humanis conducibilis? quę omnia ad victū, ad cultū, ad p̄sidium, ad ornamentum, ad delicias deniq; vitę pertinentia comportat: vt nihil vsq; desit, omnia vbicq; abundant: & quod in aureo seculo fuisse fertur, sint cūctorū quodammodo cuncta communia. Idem fit in translatione linguarū: sed tāto p̄claris, quanto potiora sunt bona mētis, corporis bonis. Siquidem ex rebus quas ista transferendī negociatio nobis apportat: animi aluntur/ vestiūtur/ roborātur/ ornantur/ delectantur/ ac prope diuiniōres efficiuntur. Nam quid suauius, salubrius amabilius, & (vt vno cōplectar verbo) melius q̄ libri qui vel e gręca, vel ex hebręa, vel ex chaldaica, punicaue lingua in nostram traducūtur? Siue historicoꝝ siue oratorum, siue poetarum, siue philosophorum, siue medicorū, siue theologorum. A deo nullum cum deo nos latini cōmerciū haberemus, nisi testamentū vetus ex hebręo & nouū e gręco foret traductum. Longiore opus esset oratiōe, q̄ vt huic tēpori conueniret ad omnes interpretationis laudes exequēdas. Sed vt omīsa aliarum linguarum mentione ad superiorem redeam militię cōparationem, nō minus tibi gloriosum est Romane pontifex libros gręcos, qui reliqui sunt trāsferendos curare: q̄ aut Asiam, aut Macedoniā, aut cęteram Gręciam Romano ad iicere imperio. Verūēmuero quę mihi vel forte obrigit, vel consulto data est provincia, ita dura, ita aspera est, vt vix vlla ex omnibus magis. Octo nāq; vt scias mi imperator, si forte nescis, quę expugnanda mihi mandasti oppida, in editissimis sita sunt, ac saxeis montibus: quę neq; telis tormētisve ledi, neq; scalis ascendi, neq; vallo cingi ac vix cuniculis oppugnari possint. Neq; hoc velim magis imbecillitati meę attribuas q̄ rei difficultati. Nam omnium confessione arduus est, saxeusq; Thucydides: cum cęteris in locis tum vero in orationibus, quibus octo eius refer ti sunt libri: vt Ciceronis (quem gręcum suę etatis homines appellabant) verbis constat dicentis in oratore: ipse illę conciones ita multas habent abditasq; sentē

PRÆFATIO.

tias vix vt intelligantur. At cur sumpſiſti hoc opus quidā inquit? Ego vero nō ſumpſi, ſed accepi: nihil minus q̄ mea ſponte ſumpturus. At cur accepſti? Nepe q̄ imperatoris mei detractare imperia, ſanctiſſimi alioqui & ſapientiſſimi viri nefas eſſe ducebam: & cū ille tātum mihi honoris habuiſſet (ita enim interpretabar) vt prouinciā a nemine vnq̄ bello tentatam mihi debellandam cōmitteret: immorī fatius ipſi duxi opī, q̄ aut cōtumaciter, aut ignauiter deſiſtere. Decepit me tñ vna qua nitebar ſpes, Beſſarion Cardinalis Nicenus: cuius (vt opinor) ſuaſu tranſſerendū tu mihi Thucydidem iniunxiſti: vir (ne cæteras eius laudes attingam) cōſenſu eruditorum, inter græcos latiniffimus, inter latinos, græciſſimus. Is enī qui præcipue me & potuiſſet adiuuare, & voluiſſet: ſtatim poſt mandatā hanc mihi prouinciā abs te, Bononiā legatus eſt miſſus. Quo magis deſperationem victorię præſumebā q̄ meo mihi Marte agendū eſſet: nemineq̄ haberē: qui aut poſſet, aut vellet auxilio eſſe. Itaq̄ quantū laboris exhauſerim, aut potius exantlauerim: quātū erūnarū periculorūq̄ pertulerim, vel hinc æſtima: q̄ ſi mihi ob hoc quēadmodū erga multos feciſti triūphū decreueris: non tā ipſo triūpho gauiſurus ſim, q̄ laboris ſine gaudeo. Quoties enī mihi videbar in ſuffodiēdis cuniculis verſari: aut in profundis lapidicinis: aut in ſcrutandis auri venis, intra viſcera montiū abditiſ: vnde nec ſuſpicere, nec præſpicere, nec reſpicere poſſem, ſine vllō laboris mei, aut ſocio aut conſcio? Quare ſi his cuniculis oppida expugnauī: ſi lapides hos porphyriticōs excidi: ſi hoc aurū effodi, vt ſpero: nimirū cauſa eſt, cur ſine laborū meorū hoc eſſe cōſtitu gaudeā. Etenim Thucydides, vt iā de laudibus eius dicā: Talis eſt inter hīſtoricos græcos: quale aut inter marmora porphyriticū, aut inter metalla aurū. Tāta in eo grauitas, tanta vis, tanta ſine vlla (vt ſic dicā) ſcoria fides (quod eſt in hīſtoria præcipuū) vt iſta qui legunt vera prorsus fuiſſe non dubitent: & ſcriptore rebus agendis non tantū interfuiſſe: ſed etiā præfuiſſe: put interfuit multis & præfuit: vt ex ipſo quoq̄ opere apparebit. Tametſi exiſtimatus eſt ſerius veniſſe cū claſſe ad afferendā Amphipoli opē: & ob id iniuſte exilio mulctatus. Quo in exilio hęc ſcripſit hīſtoriā: nec eā (vt ſtatuerat) abſoluere potuit morte præuētus. Hic igitur ſine controuerſia atq̄ Herodotus ita inter græcos hīſtoricos extitere principes: vt inter noſtros Salluſtius ac Liuius. Quod teſtatur tū Cicero: alter enī ſine vllis ſalebris quaſi ſedatus amnis fluūt: alter incitator fert & de bellicis rebus canit etiā quodāmō bellicū: tū Quintiliānus iugēs: hīſtoriā multi ſcripſere præclare: ſed nemo dubitat longe duos ceteris præferendos: quorū diuerſa virtus laudē pene eſt parē conſecuta: denſus & breuis, & ſemp̄ inſtans ſibi Thucydides: dulcis & fuſus Herodotus: ille concitatis hic remiſſis affectibus melior: ille concionibus, hic ſermonibus: ille vi, hic voluptate. Habes itaq̄ Summe Pōtifex qualis ſit græce Thucydides: quē ſi a me traductū cenſebis eandē ſeruare dignitatē, oīs mei laboris obliuiſcar. Strenuus enī miles nihil pluris facit q̄ a ſuo q̄ præſtantiffimus ſit, imperatore laudari. Iā tuū meūq̄ Thucydidē (hoc nāq̄ tecū cōe habebō ſi opus meū præbabis) agnaſcas.

THVCYDIDIS ATHE
NIENSIS HISTORICI GRAVISSIMI HISTORIARVM
PELOPONNENSIVM IN LIBRVM PRIMVM,
PRÆFATIO.

THVCYDIDES ATHENIENSIS BELLVM PELOPONNENSIVM Atheniensiumque, quod inter se gesserunt, conscripsit, exorsus statim ab eo moto: sperans etiam fore tum magnum, tum superioribus memorabilius, certis hinc signis, quæ & vtrique florebant omni ad bellum apparatus, & cætera Græcia e suis finibus ad alterutros accessit, alii quidem protinus, alii vero post consultationem. Etenim maximus hinc Græcorum motus extitit, & quadam ex parte Barbarorum, ac, prope dixerim, plurimorum hominum. Siquidem quæ antè nos natos, quæque vestustiora adhuc fuerunt, plane comperta esse propter longitudinè æui non quierunt, sed ex coniecturis (per quas longissime repetenti mihi cõtingit credere) non magna sane extitisse existimo, neque bellicis neque ceteris in rebus. Nam constat eam quæ nunc Græcia vocatur, haudquaquam stabiliter olim fuisse habitata, crebroque illinc migratum quod facile sua cuique relinquebant, ab aliquorum maiore numero coacti. Quippe nulla dum negatione, nullo inter se citra formidinè commercio, vel terra vel mari sua quisque eatenus colentes, quatenus suppeteret victui: non pecuniæ copiam habentes, nec humum arboribus cõserentes, utpote incertum quoties quis alius superueniens auferret ab iis, præsertim qui muris carerent, & existimantes se necessarium quotidie victum ubique adepturos, haud egre pellebatur. Ideoque neque magnitudine ciuitatum validi erant, neque alio bellico apparatu. Adeo quæque tellus præcipue patiebatur assiduas incolarum migrationes, veluti ea quæ nunc Thessalia vocatur, & Bœotia, & pleraque Peloponnesus, præter Arcadiam, quæque alia terrarum huberrima erat. Nam propter bonitatem, solimãiores aliquorum iam vires effecta, tum seditiones excitabant, tum vel magis alienigenarum insidiis obnoxii erant. Itaque magis Atticam ob sterilitatem segetis longo æuo pacatam iidem semper incoluere homines. Cuius rei non minimum indicium est, propter colonias, quas dimisit, non in ceteris peræque adauctam fuisse. Nam ex reliqua Græcia, qui aut bello aut seditione exciderunt ad Athenienses, tanquam ad stabiles potentissimi quisque se receperunt, confestimque ciues effecti, iam inde a vetustate maiorem etiam hominum frequentiam ciuitatem fecerunt, ita ut postea non sufficiente iam Attica, colonias in Ioniam quoque dimiserunt. Facit autem apud me fidem priscae imbecillitatis hoc quoque non minimum, quod ante Troianum bellum constat Græciam Helladem nihil egisse, ne ipsum quidem hoc nomen tota utique mihi videtur habuisse. Sed quedam loca ante Hellenem Deucalionis filium, nec usquequaque hoc fuisse cognomen, sed tum suum cuiusque gentis proprium, tum Pelasgicum a seipsum cognomen impositum. Hellene autem eiusque liberis in Phthiotia regere potuit, & eas gentes emolumentum gratia in alias ciuitates adducentibus, singulos iam maxime propter linguæ commercium, Hellenes, id est, Græcos, fuisse vocatos. Quæ res longo tempore non potuit obtineri, quod indicat præcipue Homerus, qui diu post Troianum bellum natus, nequaquam cunctos sic vocauit, nec alios, quam qui cum Achille ex Phthiotide, qui & primi Hellenes fuerunt. Danaos vero & Argiuios & Achæos in carminibus prædicat, nec tamen appellabat Barbaros, ea re, quod necdum Hellenes, id est Græci, in vnum nomen barbaro, ut mihi videtur, oppositum concessissent. Qui igitur tanquam Græci essent omnes, & inter quorum ciuitates commercium eiusdem linguæ erat, postea vno vocati nomine, nihil ante Troiana tempora propter inopiam & impermixtum vitæ genus frequentes egerunt, sed in hanc expeditionem quod mari iam plerumque vsi essent exierunt. Nam Minos eorum quos auditu cognouimus antiquissimus classem comparauit, maximamque partem maris, quod Græcum nunc dicitur, tenuit: & insularum Cycladum dominus, primus in earum plerisque colonias posuit, Caribus eiectionis, filiosque suos constituit principes. Insuper quoad potuit latrones e mari (ut credibile est) sustulit, potius ut sibi redditus obuenirent. Nam & Græci olim, & Barbarorum quicumque in continente maritimi erant, quique insularum incolabant, ubi coeperunt crebrius alii ad alios nauibus transire, ad latrocinium conuersi sunt ducibus non tenuissimis, tum sui questus, tum pauperum victus gratia. Atque adorti ciuitates muro vacantes, vicatimque habitates diripiebant, ac maximam victus partem hinc comparabant, nullo ob id pudore, non nihil potius sibi gloriosum, Quod declarant cum quidam etiam nunc in continente, quibus decori

Thucydides
Bellum Peloponnesiacum
Græcia instabiliter olim habitata.
Thessalia.
Bœotia.
Peloponnesus
Arcadia.
Attica.
Hellas.
Hellenes vnde dicti.
Helleni.
Phthiotia.
Homerus.
Danai.
Argiui.
Achæi.
Barbari.
Minos.
Latrocinia Græcorum.

m v 66
veru m
my a p...
T. eccl...
m...
y...
na...
m...

BELLI PELOPONNESIACI

est hoc egregie exercere, tum vetustissimi poetæ, apud quos illi vltro citroq; nauigantes interro-
gantur, nunquid latrones sint, tanq; non inficiaturos opus vt turpe, quod scire studerēt. Et in me-
diterraneis etiam hoies mutuo prædantur, & adhuc plerâq; in Græcia vetustus mos colitur, vti
Locri apud Locros, qui vocant Ozolæ, & Ærolos, & Acarnanas, & hanc ipsam continētem. Quinetiam
Armos; feræ arma ferre apud hos ex veteri latrocinio pmanit. Omnis em Græcia arma gestabat, q; videlicet
dorum mos nec penates munitionibus cincti, nec difficiles mutuo incurfiones essent, vitâq; assidue sub armis
 agebant ritu Barbarorū. Cuius rei signū ex gentibus Græciæ adhuc ita viuentibus, publica hac
Athe. cult? inter oēs aliquādo viuendi consuetudine. Inter quos primi Athenienses ferrum deposuerunt,
Ionæ. & ex illo soluto vitæ genere, in lautius transferūt. Nec multū tēpus est ex quo seniores eorū vtiq;
Lacedæ. cul- beati, ferre deserunt lineas tunicas, cycladasq; in seriē aureas, ac cincinnos in plexilem modū cō-
tus victuq; cinnatos. Vnde apud Ionum quoq; seniores propter cognationē vīguit hic cultus. Modica autē
 veste ad præsentēs vsq; mores vsi sunt primi Lacedæmonii, & cum cæteris rebus tum præcipue
 in victu, locupletiores vulgo sunt similes. Iidem primi corpora certaturi nudauerūt, propalā se
Asianorum habentes pugnarēt. Nec ita multi anni ex quo illa haberi sunt desita, quæ adhuc visuntur apud
pugiles. Barbaros cū alios, tum vero Asianos, a quibus præmia pugilibus ac luctatoribus proponuntur,
 braccatis hoc agentibus. Multis præterea ex aliis ostenderet quis Græcam antiquitatem cum
 Barbarorū qui nunc sunt moribus cōgruentē. A ciuitatibus autē quæ nouissime sunt contractæ,
 præsertim quæ pecuniis abundarent, hominibus iam rei maritimæ scientioribus ad ipsa littora vr-
Isthmi. bes cōditæ sunt, occupatis isthmis (id est terrarum inter diuersa maria angustiis) tum negotiati-
 onis causâ, tum tutelæ aduersus suos quæq; finitimos. At vetustæ vrbes propter assiduam latro-
 num infestationē procul a mari sunt sitæ, siue in insulis, siue in continēte. Quia quæ deorsum ad
 mare ciuitates erant ignaræ rei maritimæ, mutuo sese spoliabant, & adhuc muris carent. Nec mi-
Cares. nus latrociniabantur qui ex insulis erant Cares Phœnicæq;. Nam hi insulas plurimas incolebāt,
Phœnicæ. Quod probatur testimonio: Sigdem cū expiaretur ab Atheniensibus hoc bello Delos, destructis
 sepulchris eorum quicumq; in ea insulâ decessissent, supra dimidiū Cares agniti sunt: tū genere
 armorum cū quibus sepulti erant, tum ipso more quo nūc quoq; sepeliuntur. Minoe autē re nauti-
 ca potito, liberius vltro citroq; nauigatum est: sublatis ab eo insularū prædonibus, in earūq; ple-
 rasq; deductis ab eodē colonis, maritimi hoies iam magis cōficiendæ pecuniæ dediti tutius ha-
 bitauerūt: & inter eos qdam, vt ditiores effecti, muris ciuitatē circūdederūt. Eteim cupiditate lu-
 crandi, & qui tenuiores erant sustinuerunt seruire potioribus: & q potēiores, cum facultates ha-
 berent, minores ciuitates sibi obsequētes reddiderūt. Atq; hunc in modū magis cū profecissent,
Troianum infecutis tēporibus ad Troiam cū exercitu profecti sunt. Ex quibus mihi videt Agamēnon tūc
bellum. viribus antecelluisse, nec tantā classem coegisse, q duceret Helenæ procos iureiurando Tindari
Agamēnon. adactos. Eteim ferūt q exploratissime Pelopōnensium gesta a maioribus natu per manus tradita
 cognouerunt, Pelopem primum vi pecuniæ, quam portans ex Asia ad parandam sibi inter ino-
Pelops. pes potentiam venit, & si peregrinus erat, tñ cognomen regionis obtinuisse, & postea ab ipsius
 posteris Atreo Agamēnoneq; plus pecuniæ fuisse cumulatū, Eurystheo p Heraclidas in Attica
Eurysthei q; interfecto, cuius Atreus erat auūculus. Huic Eurystheus† patrē fugiēti ppter Chrysiippi necē, cū
des. ipse in expeditione ageret, Mycenarum ac regni curā ppter propinquitatem delegauerat: vbi nō
†Pelopem. rediit Eurystheus, amplius Atreū, volentibus Mycenæis Heraclidarum metu, simulq; q strenu-
Mycenæ. videretur esse & multitudinis studiosus, cū adesset regno potitum esse Mycenarum, & qbuscūq;
 sororis filius imperitauerat, maioresq; Pelopidas q Persidas extitisse. Quæ Agamemnon (vt mea
 fert opinio) accipiens, & præterea re nautica longe cæteris præstans, exercitum cōparauit nō plu-
 ribus gratia q metu adductis. Constat em eum & pluribus cum nauibus profectum esse q quæq;
Sceptrum aliorum, & eas Arcadibus præbuisse, vt Homerus testatus est: satis quoq; signi fuerit in sceptri
Agamemni. traditione: Ait illum cōpluribus insulis & omni Argo imperitare. Quas insulas præterq; vicinas
Lib. i. iliad. (Chæ aut nō multæ fuissent) nemo q foret in cōtinēte tenuisset nisi aliquid classis habuisset. Quod
Mycenæ. coniectemus licet ex hoc quoq; exercitu quales prius extiterunt, q; Mycenæ exigū oppidum
 fuit: aut si qd tūc oppidum p magno habebatur, nūc nō tale videatur. Nec parū certo signo q;
 vtaē ad non credendū tantam classem fuisse, quantam & poetæ memorarunt, & sermo obtinuit.
Lacedæmon Nam si vrbs Lacedæmoniorū desoletur relictis sacris & publicorū operū pauimētis, multam opi-
 nor cōgressu atatis defuturam potētiæ fidem, qd gloriæ apud posteros cedat: tametsi ex quinque
 Pelopōnēsi partibus duas colant, & totius dirionē teneant, multorumq; extra eam sociorū, & tñ

si ea vrbs nō frequēs populo esset, neq; tēplis atq; sumptuosis opibus p̄dita, pagatimq; vetusto
 more Gr̄cię habitaretur, manifestum est inferiorē visum iri. At si Atheniēsis hoc idē cōrin- Athene.
 geret, cōiectare licet ex euidenti vrbis aspectu, duplum virium esse, q̄ sit. Itaq; debemus non p̄-
 sus fidem habere, nec magis vrbium speciē considerare, q̄ vires, existimareq; illum exercitū maio-
 rem q̄dem superioribus fuisse, sed iis qui nunc sunt inferiorē, si quid hic Homerī poesi credere con- Poetarū mos
 uenit, quē verisimile est, vtpote poetam, in maius eū ornando extulisse, q̄ sic quoq; inferiorē esse
 manifestū est. Ex mille namq; ac ducentis nauibus fecit, Bœotiorū quidem singulas centenū ac vi- Bœotiorum
naues.
 cenum viroꝝ, Philoctetæ aut̄ quinquagenū, demonstrans vt mihi videt̄ maximas minimasq;
 cū magnitudinis ceterarū in nauīū recensione non meminerit. Nam q; oēs essent in nauibus Phi- Philoctetes.
 loctetæ remiges & iidē bellatores, aperuit. Quippe sagittarios fecit cunctos & remigantes. Neq;
 incredibile est multos superasse in nauigādo, exceptis regibus ac p̄fectis, cū p̄sertim transfreta Cataphractę
naues.
 turi essent cū bellico apparatu, nec cataphractus (id est tectas naues) haberēt, sed veteri ac magis
 p̄donū more cōstructas. Ex quo inter maximas ac minimas mediū tenētī nō multi cōuenisse Nauigia ve-
terum.
 videntur, vt a cūcta Gr̄ciā cōmuniter missi. Cuius rei causa non tam exitit hoīm q̄ pecuniarū
 penuria. Cōmeatus em̄ defectu minorē duxere exercitū, tantūq; modo quantum sperabant ibi
 dem belligerando alitū iri. Postq̄ aut̄ appulerunt, p̄liū obtinuisse clarū est. Non em̄ muris exer-
 citum ac castra cinxissent. Ne hic q̄dem copiis oībus vsos esse constat, sed ad agriculturā Che-
 ronnesi se conuertisse, & ad latrocinīū cōmeatu non suppetente, quo magis Troiani dispersis eis
 decē annos vi restiterunt, certantes assidue cū iis demū qui reliqui essent, atq; eis pares. Q; si sup-
 peditante illi cōmeatu Troiam adissent, & cōfertī citra latrocinium agriculturāq; continēt̄ bel-
 lum gessissent, facile in p̄lio superiores eā euertissent, euerfuri minori & tpe & labore, si non in-
 frequētes ea tantum quę aderat parte repugnassent, sed oēs in obsidione mansissent. Verū ob exi-
 guitatem pecunię & quę ante Troianū bellum gesta sunt, inualida fuere, & hoc ipsū qd̄ illis ce-
 lebratius fuit, datur̄ intelligi ex opibus minus fuisse fama ac sermone, qui de eo propter poetas
 inualuit. Qm̄ etiam post Troiana tpa Gr̄ci & e sedibus suis expulsi sunt, & alio se habitatū cō-
 tulerūt, ne per ocīū eis liceret auget̄. Nam ipsoꝝ ab Ilio reditū tā sero, & multę res nouę, & in
 plerisq; ciuitatibus seditiones extiterunt. Vnde q; exciderant vrbes condiderunt. Sigdem Bœo- Arna.
 tii qui nunc sunt sexagesimo ab euerfione Ilii anno, ex Arna eieci a Thessalis, incoluerunt terrā, Cadmeia.
 quę nunc Bœotia prius Cadmeia vocabatur, in qua pars eorū quondā fuerat, vnde profecti sunt Bœoti.
 in Ilium cum exercitu. Dores quoq; octogesimo & ipsi anno cū Heraclidis Peloponnesum tenu- Dores.
 ere. Ægre aut̄ longo tpe plane pacata Gr̄ciā nec vltra sedibus suis eiecta coloniam emisit, & Io- Iones.
 nas q̄dem ac plerosq; ex insulis Athenienses † collocarūt: Italiā vero Siciliāq; maxima ex par- † Habitatū
forte ὠκεανῶ
 te Pelopōneses & quadā reliq; Gr̄cię oppida. Omnia hęc post bellum Troianū sunt cōdita. Italia.
 Robustiore aut̄ Gr̄ciā effecta & vi pecuniarum indies maiore, passim tyrannides in ciuitatibus Sicilia.
 sunt constitutę auctis iā prouētibus. Regna em̄ prius hereditaria erāt † certis cū viribus, & nau- Corinthiorū
 tice rei incūbebat ac tm̄ mari Gr̄ciā opam dabat. Corinthiū primū ferunt̄ excogitasse naues, quę inuentum.
 ad eā quę nunc in vsu est formā proxime accederent. Et Corinthiū primū ex omni Gr̄ciā trire- † Certis mu-
neribus for-
tasse legend:
ἐπι ἕκτοισ ἡ
ρασι.
 mes adificatę sunt. Constat aut̄ Aminoclem Corinthiū naupegum Samiis etiā quatuor naues Nauīū primū
 cōpegisse. Tuncq; ex quo hic eo se cōtulit, anni ad p̄fectum hoc bellum ferme trecenti, vetustissi- excogitato-
res ap̄d Gr̄.
 mūq; oīm quę nouimus nauale p̄liū exitit Corinthiorū cū Corcyrensibus, & ipsū ducentos Aminocles
naupegus.
 ad summū ac sexaginta ad hoc tēpus annos. Etem̄ cū vrbem incolant Corinthiū ad Isthmū sitā, Corinth. no-
bile emporiū
 emporium fere semper habuerūt, Gr̄cis quondam terra magis q̄ mari negociantibus, & qui in- Cyrus.
 tra, quicq; extra Pelopōnesum incolunt p̄ illoꝝ terram inter se cōmercium habentibus. Pecunia Cambyfes.
 quoq; p̄potentes erant, vt etiā ab antiquis poetis demonstratur, locuples oppidum cognomi- Polycrates.
 nātibus. Postea veto q̄ a Gr̄cis studiosius nauigari cōceptū, cōparat̄ nauibus latrocinīū sum- Darius.
 motum est, vtrobiq; emporiū p̄bentes, validam pecuniarū prouentu vrbē habuerunt. Ac multo Rhenia.
 post penes Iones res naualis fuit, etate Cyri primū Persarū regis eiusq; filii Cābyfis, q̄ aliquādiu Massalia.
 cū Cyro pugnant̄ suo mari potiti sunt. Polycrates quoq; q̄ Sami tyrannidē tenuit sub Cābyse
 classe p̄potens, cū alias insulas in suā potestātē redegit, tū Rheniam, quā subactā Apollini Delio
 consecrauit. Iam vero Phocēses hi q̄ Massaliam incolunt, Carthaginenses pugna nauali vice-
 runt. Nā validissimę oīm hęc res fuerūt. Quas cōstat multis post Troica tpa etatibus extitisse, exi-
 guo triremiū vsu, sed adhuc illo vetusto more quinquagenū remigum, nauīūq; longarū. Pauloq;
 ante Medicū bellum & Dariū mortē, q̄ secundū Cambysem regnauit in Persis, triremium copia
 fuit tū penes tyrannos circa Siciliam, tū penes Corcyreses. Hęc namq; postremę ante Xerxis regis

BELLI PELOPONNESIACI

exercitum dignę memoratu res nauticę in Gręcia extiterūt. Æginetę em̄ Atheniēsesq; & siq; aliī paruam vim nauū habuerunt, & harū ex magna parte quinquagenū remigum, ac sero vtriq; ex quo Themistocles Athenienses cū Æginetis bellū gerentes, simulq; aduentū Barbari expectātes persuasit, vt facerent naues qbus & pugnauerūt, quę nec ipsę catastromata totę habuerūt. Et tales quidem Gręcorū res nauales fuerūt, tū vetustę, tum sequentium temporum. Non minimam tamen q illis studuerunt, sibi vim cōparauerunt vel pecuniarū reditu, vel aliorū dñatiōe. Quippe nauigando insulas subegerunt, & ii pręcipue q regionē non oīa suppeditantem habebāt. Nam in terra bellum, vnde potētia aliqua pcederet, nullum excitatū est: sed quęcūq; fuerunt, ea cōtra suos quibusq; finitimos gesta sunt, Gręcis in peregrinas expeditiones longe a domo ad alios subigendos non exeuntibus. Neq; em̄ aduersus ciuitates maximas subditi consurgebant, neq; ipsi ex æquo cōmuniter exercitū cōparabant, inter se potius finitimi (vt semper fit) belligerabāt, pręcipue vsq; ad vetus illud qd̄ inter Chalcidenses & Eretrios gestum est bellū, reliqua Gręcia alterutris adiuuandis diuisa. Mox aliis aliunde ne aufererēt impedimēta cōtigerunt. Nā Ionibus in magnitudinem rerū proficiētibus, Cyrus & Persicum regnum Croeso profligato, omnia fluuio Haly tenus ad mare vsq; circūfrens arma cepit, & vrbes quę in continente sunt in seruitutē redegit. Darius dehinc Phœnicum classe insulas subegit. Tyranni aut̄ quicūq; in Gręcis vrbibus erant, suis tantum rebus prospicientes, & corpori suarū domui amplificande tutelę gratia, quos ad poterant in ipsis vrbibus plurimū se tenebāt. A quibus nullum opus memoria dignum actū est, nisi aliquod aduersus suos quibusq; vicinos. Nam qui apud Siciliam erant in multum potentia euaserunt. Ita vndiq; Gręcia longo sane tempore prohibita est, tum cōmuniter quippiā agere illustre, tum per singulas ciuitates audacia vti. Postea vero tyranni & Atheniensū, & ceterę fere Gręcię, & ante hanc tyrannis subditam pleriq; ac postremi pręterq; Siculorum deieci sunt a Lacedæmoniis. Nam Lacedæmon post accessionem Doricorū, qui nunc eam incolunt, perdidit quantum accepimus seditionibus agitata, tamen iam inde ex vltima vetustate, & bonis legibus prædita, & libera tyrannis fuit. Sunt em̄ anni circiter trecenti & paulo plures ad finitū hoc bellum, ex quo Lacedæmonii eadem reipublicę administratiōe vtuntur. Eaę re possunt illam in aliis quoq; constituere ciuitatibus. Ab exactis aut̄ e Gręcia tyrannis, non ita post multos annos in Marathone Medi cū Atheniensibus pugnauerūt. Decimoq; post hanc pugnam anno, rursus ad subigendam Gręciam cum immensa classe Barbarus venit: & rebus in summum discrimen adductis, Lacedæmonii Gręcię cōmuniter bellum gerentis duces extiterunt, vt qui essent præcipui in viribus. Et Athenienses aduentātibus Medis cū decreuissent deserere vrbem, consensu quas instruxerant nauibus effecti sunt nautici. Neq; multo post, q̄ pariter Barbarum repulerūt, diuisi sunt ad Athenienses ac Lacedæmonios, tam illi q ab rege descuerant Gręci, q̄ qui contra illum cum ceteris pugnauerant. Em̄ uero constabat maximas illis duobus adesse vires, alteris terra, alteris classe prævalentibus, & exiguo quidem tempore cōcordia bellandi mansit. Postea vero dissociati Lacedæmonii Atheniensēsq; bellum ceperunt cū suis vtrinq; sociis: ceteriq; Gręci, si quispiā dissidebat, ad alterutros profecti sunt. Itaq; a Medico ad hoc bellum assidue nūc pactionibus pacificati, nunc bellum gerētes, aut inter se, aut aduersus socios ab eis deficientes, probe quas ad bellum opus sunt instruxerunt, & expertiores euaserunt, vsu in periculis facto. Et Lacedæmonii qd̄ non habebant imperii sui socios tributarios, atq; hoc solum studebant vt illi pariter sub paucorum principatu, quę oligarchia dicitur, res publicas administrarent. Athenienses autem, quas ipso tēpore ex hostibus ceperāt, nauibus p̄erant, pręter Chiorū Lesbiorumq; iussis sociis certas pecunias p̄dere, extititq; eorū separatim ad bellū apparatus maior, q̄ quantus vnq; maximus viguit, dū sincera societas fuit. Eadem vetera talia esse cōperī, vt difficilia sint ad credendū per oīa gradatim indicia. Hoīes em̄ sanam rerū ante ipsos gestarum, etsi domesticę sint, nulla pr̄sus examinatione mutuo admittūt. Sigdem Athenienses vulgo opinant̄ Hipparchū ab Harmodio & Aristogitone, q̄ tyrannus esset, interfectū, nescientes Hippiam Pisistrati filiorū natu maximū tunc imperasse, cuius fratres erāt Hipparchus & Thessalus, atq; eo die Harmodiū & Aristogitonē aliquid suspicantes a suis cōsciis esse patefactū Hippię, ab hoc qdem tanq̄ præsciēte abstinuisse. Verum priusq; comprehenderentur volētes quippiam agēdo periculum facere, nactos Hipparchum ad fanum quod Leocorium vocatur in Panathenæica pompa ornanda occupatū obruncasse. Alia quoq; multa quę adhuc extant, necdū propter tempus memoria exciderūt, ceteri Gręci nō recte opinantur, veluti Lacedæmoniorum reges, non singulos quęq; calculos immittere sed binos. Et Pitanares cohortem esse apud eos, quod reor nunq; fuit, ita segnīs apud multos est veritatis vestigatio, ad ea se potius quę in promptu sunt conuertentes. Verum ex his quę dixi necessariis

Lacedæmo.
libertas.

Pugna i Ma
rathone.
Xerxes.
Medicum
bellum.

Oligarchia.

Hipparches.

Leocorium.

Pitanares
cohors.

signis talia quis existimās, & potissimū quæ narrati non errauerit: neq̄ credet magis aut poetis q̄ Poetæ. de his prædicat in maius extollentes, aut logographis qui cōsueuerunt quod suauius auditu est, non quod verius dicere, & multa eorū, cum nullis nitatur argumētis spatio tēporis sine fide i fabulosa-
 tatē profecisse, sentietq̄ cōpertum esse manifestissimis signis ita se vetera habuisse. Er licet homines præfens bellum in quo versantur semp̄ maximum iudicēt, eoq̄ finito vetera ex ipsis operibus vehe-
 mētius admirētur, tamen hoc bellū ostēderet animaduertētibus extitisse maius illis. At qui omnia
 quæ dixere singuli vel tante gestum bellū vel iā gerētes, difficile fuerit exacte referre, siue a me ip-
 so audita, siue aliunde ab aliis mihi enarrata. Verum vt quisq̄ semp̄ de rebus præsentibus maxi-
 me cōsentanea dicere mihi videbatur, & communi opinione proxime ad veritatē accedere, sic a
 me commemorata sunt. At vero res in bello gestas, non quas a quocunq̄ audiui dignas duxi quas
 scriberē, neq̄ vt mihi videbantur, sed eas, quibus ipse iterfui, quasq̄ singillatim ab aliis q̄ potui dili-
 gētissime inuestigauī. Quod tamen difficillime eruere potui, quoniam qui singulis gerēdis rebus
 affuerant, non eadē de ipsis dicebant, sed prout quis aut in alterutros amore propensior erat, aut re-
 miniscebatur. Verum quia non fabulosæ sunt, minus erunt fortassis auditu suaues, tamē quicunq̄
 solēt rerū gestarum synceritatē intueri, & cum aliquando talia iterum similiaq̄, vt sunt res huma-
 næ, vëtura sint, discernere vtilia abūde poterit. Nam emolumētum potius in perpetuum q̄ ludicri
 ad tēpus audiēdi componitur. Et superiorū quidem operum maximum gestum est cum Medis, &
 id tamē duobus naualibus præliis, & totidem pedestribus celeriter finitum est. At vero huius bel-
 li tum longitudo in immēsum processit, tum detrimenta cunctæ Græciæ contigerunt, qualia dum-
 taxat intra tantundem temporis alias nulla. Nam neq̄ tot vrbes vacuæ factæ sunt, aliæ a Barba-
 ris, aliæ ab ipsis Græcis mutuo expugnatae, aliæ fugatis oppidanis nouis incolis cessere, neq̄ tot fu-
 gē hominum ac mortes, hæ ex ipso bello, illæ ex seditionibus. Atq̄ superiora illa quæ fama memo-
 rat, re ipsa minus solida fidem acceperūt: vel ex terramotib⁹, qui hoc bello in plerisq̄ orbis terra-
 rum partibus & iidem vehemētissimi præstiterūt: vel ex solis defectioib⁹, quæ crebriores q̄ vnq̄
 fando cognite sunt contigerunt: vel aestib⁹ immēsis, ex quibus fames ingēs, & qui nō minime gra-
 satus partē quandam absumpsit, pestilēs morbus. Omnia enim ista vna cum bello hoc acciderunt.
 Cuius autores fuerunt Athenienses Peloponnensesq̄, ruptis quæ post Eubœam captam inierant
 foederibus triginta annorum. Cur autem ruperint, causas primum ac dissensiones scribendas sta-
 tui: ne qui requirant aliquando vnde conflatum est tantum inter Græcos bellum. Nam verissimā
 quidem sed minime sermone celebratam arbitror extitisse causam, Athenienses magnos effectos &
 Lacedæmoniis formidolosos necessitatē imposuisse bellandi. Quæ autē propalā ferebantur vtrinq̄
 causæ, propter quas ruptis foederibus itum est in bellum, istæ fuerunt.

ENARRATIO,

EPIDAMNVS est vrbs ad dextram sita nauigantibus Ionium fi-
 num versus, cui finitimi sunt Tablantii Barbari, gens Illyrica. Hanc
 habitatum venerunt Corcyrenses coloni a Phalio Corinthio deducti,
 qui erat ab Hercule oriundus Eratoclidis filius, ex metropoli secundum
 veterem legem accersito. Nonnulli etiam Corinthii, & alii præterea
 Doricæ gentis ex colonis fuerunt. Progressu temporis res Epidam-
 nensis maiorem in modum profecit & fortunis & populo. Sed cum mul-
 tos iam annos seditionibus laborarent (vt fertur) ex bello quodam cum
 finitimis Barbaris & se & vires ex magna parte attriuerunt. Nouissi-
 ma vero ante hoc bellum seditione plebs eorum principes eiecit. At illi
 cum Barbaris, ad quos confugerant, eos qui in vrbe erant terra mariq̄ prædabantur. Hi autē qui
 intus erant cum sic vexarentur, legatos Corcyram (vt ad metropolim) mittunt, orantes ne se per-
 ditum iri sinerent, sed reconciliarent profugos secum, & bellum Barbarorum componerent. Hæc
 supplices in Iunonis templo sedentes precabantur. Corcyrenses non admissis precibus, illos infecto
 negotio remiserunt. Epidamnenses nullam sibi videntes a Corcyrensis iniuriæ propulsationem,
 ambigebant qd in re præsentī agerent. Mittentes itaq̄ Delphos deū consuluerunt, nunquid Corin-
 thiis dederent ciuitatem, vt coloniæ deductoribus, & num aliquod conarentur ab iis exigere præ-
 sidium. Ille respondit, vt dederent ducesq̄ facerent. Profecti Corinthum ex oraculo Epidamnenses
 dedunt coloniam, demonstrantes tum deductorem coloniæ fuisse Corinthium, tum dei oraculum,
 precanturq̄ ne se perditum iri sinerent, sed tutarentur. Corinthii, tum quia iustum esset, vltionem
 promiserunt, existimantes non minus esse suā coloniā q̄ Corcyrensiū, tū odio in ipsos Corcyrenses

Epidamnus.
 Tablantii.
 Phalio.

Thucididis i
 tradēdo fides

Τυελλουτε
 πολυμοσφ
 .i. bellaturi.

Historie vti-
 litas.
 Belli Pelopō
 nesiaci longi-
 tudo & detri-
 menta.

Atheniēs. &
 Pelopōnēs.
 cause bellog

BELLI PELOPONNESIACI

Coloniarius ritus. a quibus cōtēnerent. Nam cū sit Corinthiorū colonia, tñ neq; in publicis solēnitatibus legitimos honores reddebāt, neq; in suis sacris virū Corinthium præficiēbāt, vt cæteræ coloniae. Cōtēnebant autē illos & vi pecuniarū, quā tunc habebāt quantā ditissimi quiq; Græcorū, & validiore belli apparatu freti. Etenim elati erant & propter rem naualē qua aliqñ multo præstantiores fuerant, & ppter Pheacū, qui prius Corcyram incoluerant, nauticā gloriā. Quo magis parandæ classi incūbebant, nec erant parū validi. Quippe centum eis ac viginti naues fuerūt cum bellū incepere. Ob hæc oīa Corinthiū Corcyrensis succēntes, Epidamnū præsidia miserūt, pter sua Ambraciotarū Leucadorumq; facta, qui vellent illuc habitatum eundi potestate. Profectū est autem præsidium Apolloniam, quæ erat Corinthiorum colonia, pedestri itinere, Corcyrensis metu, ne ab illis mare transeuntes inhiherentur. Corcyrenses vbi colonos ac præsidia Epidamnū peruenisse nouerunt, coloniamq; Corinthiis deditam, ægre acceperunt, statimq; illuc quinq; & viginti cum nauibus profecti, deinde reliqua cum classe, iubent pro sua autoritate simul recipere exules: venerunt enim exules Epidamnenses Corcyram, ac sepulchra cognationemq; demōstrantes atq; allegantes, obsecrauerunt vt & ipsi restituerentur, & præsidia coloniq; a Corinthiis missi expellerentur. Illos haudquaquam imperata facientes infesto exercitu aggrediuntur quadraginta nauium cum exulibus tanq̄ eos restitutori, Illyriis in societatem acceptis, obsidentes urbem denunciant licere cuilibet Epidamnensium hospitiūve impune abire, alioqui illum pro hoste se habituros. Vbi non paretur, urbem Corcyreses (est autem locus ille isthmus) oppugnant. Corinthiū postq̄ eis allatum est ex iis qui intus erant Epidamnū oppugnari, exercitum comparant, simulq; deducendam Epidamnū coloniam edicunt, æquas simileq; partes fore ire volentibus. Quod si quis protinus cum cæteris nauigare nolit, & tamen particeps fieri coloniæ numeraris quinquagenis drachmis Corinthiis, licere manere. Fuerūt autem permulti & qui nauigarunt & qui pecuniam numerauerunt. Ad hæc rogarunt Megareses vt suis nauibus comitatum præstarent, si forte a Corcyrensis interpellarentur. Illi instructas eis commodarunt octo, & Pale vrbs Cephaleniorum quatuor. Rogati quoq; Epidauri præbuerūt quinq; Hermiones vnam, Troezeni duas, Leucadii decem, Ambraciotę octo. A Thebanis pecunias petierunt, & a Phlasiis, ab Eleis naues vacuas, pecuniasq;. Ipsorum vero Corinthiorum fuerūt instructæ naues triginta, & tria milia peditum. Hunc apparatus Corcyrensis vbi acceperunt Corinthum profecti cum Lacedæmoniis Sicyoniscq; legatis, quos adhibitos volebant, iusserunt Corinthios deducere præsidia colonosq; Epidamnū tanq̄ ad eos nihil pertinente. Quod si quid aduersus eos facerent, velle se subire iudicium in Peloponneso apud illas ciuitates, de quibus inter vtrosq; conueniret, & vtris adiudicata colonia foret, eos obtinere, quinetiam rem ad Delphicum relegare oraculum, nec bellum fieri permittere, alioqui necessarium fore aiebant, si sibi vis fieret amicos facere quos nollent ex alterutris eorum, qui nunc præpotentes essent: tutelæ gratia Corinthiū respōdent, si naues & Barbarus Epidamnū abducant, se cōsultaturos. Nam prius nō bene habere cum illi oppugnentur ipsos iudicio. E contrario Corcyrenses dicere, si & illi eos, qui intra Epidamnū essent abducerent, se ista facturos, paratosq; esse & sancte promittere, dum id per vtrosq; fiat secedere, donec de causa foret pronūciatum. Corinthiū nihil horum audientes, quando iam & naues eis plenæ, & focii præsto erant, caduceatore præmissa, qui Corcyrensis bellum indiceret, soluentes e portu cum quinq; & septuaginta nauibus, duobusq; milibus militum Epidamnū versus nauigauerunt cum Corcyrensis pugnaturi. Præerat nauibus Aristeus Pellicha, Callicrates Calliæ, Timanor Timanthis filius: peditibus autem Archetimus Eurytimi & Isarchidas Isarchi filius. Vt ventum ad Actium terræ Anactoriæ, vbi templum Apollinis est, in faucibus sinus Ambracii, Corcyrenses caduceatorem eis præmittunt nauigio actuario, qui aduersus se vetaret illos nauigare, simulq; naues complent verustas, vt nauigationi sint vtilis innectunt, alias expediunt. Postq̄ caduceator nihil a Corinthiis pacatum renunciat, & naues ipsorum expletæ sunt numero octoginta: nā Epidamnū quadraginta oppugnabant: obuiam itur, pugnaq; nauali commissa, Corcyrenses egregie vincunt, ac quindecim Corinthiorum naues corrumpunt. Eodē die cōtigat, vt ii qui intra Epidamnū oppugnabantur deditioem facerent, hac lege, vt externi quidem venderētur, Corinthiū autem in vinculis haberentur dum aliud quippiam victoribus videretur. Secundum pugnam, Corcyrenses trophæum in Leucimna Corcyræ promontorio statuerunt, cæterisq; captiuis necatis, Corinthios vincos afferuarunt. Post hæc cum Corinthiū sociisq; nauali prælio victi domū redissent, Corcyrenses omni circa mari portū sunt. Nauigantesq; in Leucada Corinthiorum coloniam agrū eius populati sunt: & Cyllenen, vbi erant naualia Eliensium, incenderunt, q; naues pecuniasq; Corinthiis præbuisent. Ac plurimo a pugna nauali tempore mare tenuerunt, Corinthiorumq;.

Pheaces.

Apollonia
Corinthi
calonia.
Corcyren.
& Corinth.
conflictus
initium.

Epidamnus.
oppugnatur

Pale
Phlasiis

Aristeus
Callicrates
Timanor
Actium.
Anactoria.
Tēplum A
pollinis.

Corcyrensiū
victoria.
Epidamnus
deditur.
Leucimna
Leucas.
Cyllene.

socios ad nauigando calamitates inferebant, donec appetente iam estate Corinthii cū socii ipsorum laborarent nauibus, atq; exercitu missō, castra in Actio posuerūt, & circa Chimeriū Theoprotidos, Leucadis tutandæ causā, aliarumq; ciuitatū quæcunq; suarū partiū erant. Castra metati sunt atq; e regione Corcyrenses in Leucimna nauibus, peditarūq; ac neutris in alteros nauigantibus, sed al-
 trinsecus sedētibus hæc æstas extracta est, appetenteq; iam hyeme domum vtriq; reuerterūt. To-
 to eo post pugnam & insequentī anno Corinthii indigne ferentes id bellum cum Corcyrensis-
 bus, naues compegerunt, & robustissimas quasq; ad classē instruxerunt, cogentes ex Peloponneso re-
 miges, & ex reliqua Græcia sollicitantes mercede. Quem apparatus audientes Corcyrenses exte-
 mescebant, quippe qui non essent cum aliquo Græcorum confederati, quod se non ascripsissent
 neq; Atheniensium, neq; Lacedæmoniorum fœderibus. Visum itaq; eis est vt Athenas irent ad
 contrahendam societatem, tentandūq; aliquid ab illis impetrare subsidii. His compertis Corin-
 thii mittunt & ipsi Athenas legationem, quæ diceret ne sibi classis Attica ad Corcyrensem adiecta
 impedimento esset quo minus bellum gererent arbitrio suo. Itaq; coacta concione in disceptationē
 venerunt, & Corcyrenses quidem in hunc modum dixerē.

Oratio Corcyrensiū.

PAr est viri Athenienses vt qui externos ad eunt, vt quæadmodum nunc nos imploratum auxi-
 lia, si neq; magna ipsorum beneficentia, neq; societas intercedat, demonstrēt primum, quod ma-
 ximum est, ea quæ poscunt fore illis vtilia, a quibus poscunt: Sin minus, certe non damnosa. deinde
 firmā se eis gratiam habituros. Horum si nihil demonstrauerint, ne irascantur si non impetraue-
 rint. Ista probaturos se sperantes vobis, Corcyrenses ad poscendam nos societate miserunt. Consi-
 lium nostrum viri Athenienses antehac inconsultum, impræsentiariū est vobis fructuosum, nobis
 ipsis dānosum. Quippe nunq; hætenus cuiuspiā socii voluntarii cum fuerimus, nunc ea de causa
 desolati in bello, quod cū Corinthiis gerimus, ad orādā aliorum societate venimus. Ex quo acci-
 dit vt quod videbatur prius esse prudentiæ, nolle cū exteris societate inita periclitari, id nunc impru-
 dentiæ & infirmitati detur. Itaq; Corinthiorū classē nobis bellū inferentē ipsi per nosmet cōpescui-
 mus. At vbi maiori apparatu & a Peloponneso & a reliqua Græcia statuit hostis in nos venire,
 cernentes esse nostras tantum vires illi impares, & simul magnum periculum fore, si ei subiiciamur,
 necesse habemus nos quoq; aliunde auxilia vndecunq; implorare, vtriq; venia digni si quod antea
 non prauitate, sed opinionis errore potius inepte non fecimus, id nunc e contrario audeamus. Qd
 si audieritis honesta, & vobis bona existet ista societas nostræ necessitatis mutis de causis: Primum
 q; iniuriam accipientibus, non facientibus opem feretis: deinde q; eos qui in maximarū rerū dis-
 crimen adducuntur, recipiendo optime beneficium collocatis, æterno apud nos testimonio. Et cū
 classē secundū vestrā possideamus maximā, considerate quæ nā rarior occasio vestræ prosperita-
 tis, quæve hostibus tristior esse possit, q; hæc. Si quam potentiā vos magnæ pecuniæ ac gratiæ loco
 aestimastis, scitote eam vltro vobis adesse atq; offerri citra pericula citraq; sumptus: affererem præ-
 terea tum apud plerosq; laudem, tum apud eos quos protexeritis gratiam, tum ipsis vobis vires,
 quæ cūcta perpaucis ex omni memoria pariter cōtulerunt. Pauciq; extiterunt qui a quibus societa-
 tē bellī peterent eisdē ipsi præstarent nō minus præsidii & ornamenti q; acciperēt. Quod si quis bellū
 (vobis in hoc aut vtilis esse possumus) nō imminere opinatur, is profecto fallitur opinione, nec in-
 telligit & Lacedæmonios metu vestri spectare ad bellū, & Corinthios cū per se validos tū vobis ini-
 micos, præoccupādo nos affectare viā ad vos inuadēdos, ne nos cōmuni in ipsos odio mutuo præsi-
 dio simus, neve eos alterutra spe frustremur aut nocēdi nobis aut seipfos corroborādi. Quos pueni-
 re, & nos in societate recipere, hoc poscetes, & insidias anticipare potius, q; insidiātibus cōtra insi-
 dari vestræ sunt partes. Q; si negēt æquū esse suos colonos recipi a vobis, discāt coloniā omnē ita
 honore prosequi metropolim suā, si sibi ab eo beneficiat: Sin vero male, ab illa secedere. Neq; em̄ ea
 re coloniæ emittunt, vt seruiāt iis qui relinquunt, sed vt sint pares. Nā istos iniurios esse in nos, hoc
 vero palā est. Quippe citati in iudiciū de Epidāno, tū bello maluerunt obiecta refellere, q; iure. Atq;
 hæc quæ in nos agunt cognatos suos, indicio vobis quodāmodo sint ad nō errandū quo minus ab
 ipsis secedatis, & nobis supplicibus prorinus subueniatis. Quisquis em̄ gratificando hostibus mini-
 me sibi poenitēda cōmittit, is sane tutissime degit. Neq; vero fœdera quæ vobis cū Lacedæmoniis
 sunt frāgetis recipiēdis nobis, qui neutrorū socii sumus, cū in illis dicatur, SI QVA GRÆCA-
 RVM CIVITATVM EX SOCIALIBVS NON SIT, LICERE EIS AD VTROS LL-
 BVERIT ACCEDERE. Et certe indignum prorsus est, si istis fas est ex socialibus hominibus cū
 reliquæ Græciæ, tum vero vestrorum subditorum, suas naues armare, vobis interdici societate

BELLI PELOPONNESIACI

quæ offertur & alia vndiq; utilitate: & postea criminis loco poni, si ea nobis quæ oramus indulseritis, multo maiorem causam vos insimulandi simus habituri. Nam si nos repelleris homines & periclitantes, nec vobis inimicos repelletis: & istos qui vestri sunt inimici atq; hostes non solum nõ accibitis, sed etiam præceptores vestrarum virium esse negligetis, quas nequaquã debetis præcipere, verum prohibere vltos e vestra ditione stipendiatos illis fieri debetis: quinimo quum cordi fuerit vobis auxiliorum transmittere ad nos aperte transmittere, propalam nobis in societatem receptis. Ex qua re multæ (quemadmodum initio attigimus) commoditates ostenduntur, & ante omnia, quæ vt manifestissima fides est, isti & hostes nobis fuerunt, & nunc validi sunt ad rebelles suos coercendos. Et cum vobis offeratur classis non mediterraneis sociis armata, sed talis, vt nihil vobis dâ notius sit quã eam amittere, decet vos si potestis, quod præcipuum est, neminem pati alium classe polere, si minus turissimũ quenq; vobis pro socio habere. Verum enimvero cui ista quæ dicimus videntur utilia quidẽ esse, sed timendũ ne ea sectantes rumpatis fœdera, hic intelligat diffidere fœderibus validiorẽ esse rem ad hostes deterrendos, & contra illis confidere, & ob id nos in societate non recipere, rẽ infirmã fore & minus tutam, quæ hostes ob id reddit robustiores. Præterea cum non magis de Corcyra quã de Athenis consulteretur, non prospicit hic quæ præcipue sunt e dignitate atq; ex utilitate Athenarum, & cum cernat bellum non futurum, sed tantum non iam præsens esse de recipienda in societatem nostra ciuitate hæsitat, quæ ad maxima temporum momenta vel socia vel hostis est. Sita est enim opportune sane ad traiectionem in Italiam atq; in Siciliam, vel ad prohibendam illinc ire classem in Peloponnesum, vel ad eandem illuc aliave in loca transmittendam, atq; vt vniuersa & singula breuissime in summam contraham, sic habete, vt sciatis non debere nos deferri, tres apud Græcos classes esse magni faciendas, vestra, nostram, Corinthiorum. Harum duas, si in vnum coire contempseritis, & Corinthii nos occuparint, bellum nauale cum Corcyrensis pariter ac Peloponnesibus geretis. At nobis receptis plus nauium habebitis, quibus cum hoste dimicetis. Hæc quidem Corcyrensis, post eos autem Corinthii hæc.

† præcep. i. occu-
patores.

Corcyre sit?

Oratio Corinthiorum.

Quoniam Corcyrensis isti non solum de se recipiendis verba fecerunt, sed etiam de nobis tanquã iniuste bellum sibi intulerimus, necessarium nobis est vt nos quoq; de vtriusq; mentionem faciamus, sic ad reliquã orationem deuenturi, vt & nostrã postulationem syncerius prospiciatis, & istorũ utilitatẽ non sine ratione repudietis. Atunt modestiẽ studio nullius vnquã societate se recepisse, id non virtutis, sed maleficii studio fecerunt, quæ videlicet nollent vllum malefactorũ suorum aut socium habere, aut restem, a quo verecundiã admonerentur. Et sane vrbs sua ipso situ appositã ad istorum consilium, reddit eos magis iniuriarum quas faciunt arbitros, quã subiicit æquo iudicio, propter infrequentem ipsorum ad externos comitationem, & frequentem aliorum illuc vi apulsorum receptionem. Atq; decorum quod prætendunt, noluisse se esse cupiam confœderatos non eo spectabat ne aliena iniustitiã socii forent, sed sine arbitris iniuriam facerent, vtq; vbi prævalerent, aliis vim afferrent: & cum latuissent plus emolumentũ adipiscerentur, & quod adepti essent eius erepti pudere non posset. Quod si (quemadmodum prædicant) forent viri boni, quo minus culpabiles fuerunt exteris, eo magis virtutem suã licebat ostendere iusta dando & accipiendo. Verum neq; erga nos tales existunt, qui cum sint coloni nostri, tamen cum semper antea secesserunt a nobis, tum vero nunc bellum nobiscum gerunt, allegantes non ideo se a nobis missos colonos, vt acciperent iniuriam: quibus inuicem respondemus, ne nos quidem idcirco collocasse eos vt ab ipsis iniuriam acciperemus & contumeliam, sed vt præfides eorum essemus, & quibus in rebus conuenit honore afficeremur, quem nobis alia colonia præstant, præcipua nos charitate complectentes. Ex quo palam est, si cæterorũ, qui plures sunt, in gratia sumus, iniuria istis solis esse inuisos. Neq; ab re, neq; qualicunq; de re læsi bellum eis intulimus: quod etiã si ab re intulissẽ, decuerat eos nostræ iracundiã cedere, sicut nos vicissim nõ decuisset modestiã ipsorum vim afferre. Sed freti diuitiis cum alia multa indigne peccauerunt in nos, tum vero hoc quod Epidamnum quæ nostra ditionis est, cum vexaretur bello non vindicauerunt, sed cum vindicatum nos venissemus, tunc eam occuparunt, vig; tenent. Et aiunt se priusquã id facerent, voluisse disceptare iudicio, cum perinde sit ac nihil dicere, si quis re occupata, alterum e tuto in iudiciũ vocet: sed si quis ex æquo & anteq; dimicetur, res & verba in medium afferat. At isti non prius quã oppidum obsiderent, sed post ea quæ rebantur nos illud non neglecturos, tunc vero æquitatem iuris allegauerunt, atq; huc venerunt, non contenti peccasse illic, postulantes etiam a vobis non belli sed iniustitiã societatem, vt se recipiatis hostes nostros. Qui tunc potius adire debebant vos cum procul a periculo

Corcyra.

ἀπεροντες
ἔσμεν.

aberant, non quādo & nobis iniuria illata est & ipsi periclitantur: nec quando vos qui nullius eorum tunc potentiae participes fuistis, nunc ipsis vestram vtilitatem impertiatis: & qui a peccatis eorum abfuistis, tantūdem erga nos culpae contrahatis. Nam qui olim cum aliis vires suas communicassent, si debent quae illis contingunt habere cōmunia. Vos vero vt criminibus modo istorum affines non fuistis, sic neque post eorundē actiones affines esse debetis. Et planum quidē fecimus, eo quo oportet aequitatis ingressu nos venisse, & istos violente in nos auareque fecisse. Nunc autē vos haud iuste recepturos esse horum societatem, planum faciendum est. Nam in foederibus cum dicitur licere cuilibet non ascriptarum ciuitatum ad vtros velit se cōferre, non ita dicitur, vt id fiat in perniciem partis alterius, nec de ea quae tutelam impleret aduersus eos a quibus secedit, quaeque iis, a quibus recipitur (non recepturis si sciperent) bellū pro pace afferat, id quod vobis nunc, nisi nos audiatis eueniet. Nā non tm̄ istis nō auxiliares, verum etiam pro foederatis hostes efficiemini. Necesse enim est si ab eis steteritis, vt dū ipsos, tūc vos vna vlciscamur, Qui p̄fecto iuste feceritis, praecipue si non fueritis in partibus: Si minus, e contrario atque isti petūt, si nobiscum steteritis, quibuscū foederati estis aduersus hos, quibus cum ne induciae quidem vnq̄ vobis extiterunt, neque legem ferre debetis, eos qui ab altera parte defecerunt receptandi. Quoniam neque nos cum a vobis Samii defecissent, & an illis succurrere oporteret in diuersum traherent ceteri Peloponneses, contra vos sententiam diximus. Itaque aperte negamus aliquem a puniendis suis esse prohibendum, Nam si eos qui aliquid facinoris admiserint receptando defenderitis, palam est vestros, qui nō pauciores sunt ad nos esse venturos, legemque condetis quae in vos magis, quā in nos recidat. Haecenus quae dicere habuimus apud vos de iure nostro, quod satis est secundum Graeciae leges, reliqua exhortandi & flagitandi muneris gratia. Hoc quod petimus, non petimus vt hostes, quo noceamus, neque amici quo abutamur, sed quo vtamur, quodque vos reddere nobis debere affirmamus: Nam cum aduersus Aeginetas Medico bello penuria Liburnicarum nauium laboraretis, viginti naues comodato a Corinthiis accepistis. Quod nostrum beneficium, & item alterum bello Samio, quod propter nos non tulere Samiis auxilia Peloponneses, praestitit vobis de Aeginetis quidem victoriam, de Samiis autem vltionem. Atque iis temporibus hoc factum est, quibus homines studio vincendi hostis, in quem erūt, cetera curare omittunt, habentes pro amico quēcūque operam sibi nauantem, etiam si antea fuisset inimicus: rursus pro hoste quēcūque ex aduerso stantem, etiam si amicus sit, qui domesticis quoque rebus male consulunt praesentis contentionis peruicacia. Haec vos beneficia memoria tenentes, & quae inter vos sunt iuniores a senioribus edocti, sentite similibus officiis esse remuneranda, neque ista quidem quae dicuntur a nobis esse iusta, sed si bellum fiat, alia fore vtilia. Vt quisque enim aliqua in re minime peccat, ita maxima ex ea vtilitas sequitur. Et bellum cuius meru vos terretes ad iniuste agendum hortantur Corcyrenses, adhuc non constat futurum sit nec ne, nec dignum vobis est, vt propter incerta belli, certa iam & praesentanea Corinthiorum suscipiatis odia. Nam quod ad suspicionem pertinet, quae prius propter Megarenenses supererat, prudentiae fuerit eam exterminare potius. Posteriorius namque beneficium opportune collatum etiam si minus fuerit, tamen maius crimen diluere potest. Neque vero quod magnam ad societatem offerunt classem, ob hoc polliceamini, quoniam non afficere iniuria pares firmior est potentia, quam praesenti rerum specie elatos cum periculis plura acquirere. Itaque nunc aduersa nos vsi fortuna, tamen postulamus, id quod apud Lacedaemonem ipsi praediximus, licere suos quosque socios plectere, vt idem nunc a vobis impetremus, neue subleuati vos nostro decreto nos vestro ledatis, sed aequam vicem rependatis, memores hoc illud esse tempus, quo maxime & qui inseruit amicus est, & qui aduersatur inimicus. Et Corcyrenses hos neque in societatem recipiatis inuitis nobis, neque de nobis male meritos defendatis: quod facientes, tum ex officio vestro egeritis, tum vobis ipsis optime consulueritis. Talia autem & Corinthii dixerunt. Athenienses vtriusque auditis, cum bis concionem coegissent, in priori quidem non minus probauerunt rationes Corinthiorum: in posteriori vero mutato consilio decreuerunt se confederationem cum Corcyrensis non ita facere, vt eosdem hostes ducerent, eosdem amicos. Si enim aduersus Corinthios iuberentur a Corcyrensis simul nauigare, ruptum iri foedera, quae sibi essent cum Peloponnesibus, subsidiariam tamen inire societatem, vt vtrique forent alteris auxilio, si quis aduersus Corcyram eat, Athenasve aut horum socios. Nam & citra hoc rebantur bellum sibi cum Peloponnesibus fore, nec Corcyram Corinthiis prodii volebant tantum nauium habentem, sed eos qui maxime collidi inuicem, vt inualidioribus effectis, si quid opus esset, Corinthiis aliisque classem habentibus bellum capefferent: simulque quia Italiam versus Siciliaeque nauigantibus, comode sita insula videbatur. Hoc Athenienses consilio Corcyrenses in societatem acceperunt, nec multo post Corinthios

Aeginetes
Samii.Vtilitas ex
honestate.

Tū φασί

Subsidiaria
societas.Atheniensium
& Corcyren.
confederatio.

BELLI PELOPONNESIACI

Lacedæmonius. Diotimus. Proteas. Corinthiorū in Corcyram naualis expe- ditio. Xenocli- des. Chimeriū. Ephyre. Acherusia. Acheron. Thyamis. *Ἰελαγίδης*

thioꝝ discessum decē naues illis auxilio miserūt, ducib⁹ Lacedæmonio Cimonis, Diotimo Strom- bichī, & Protea Epiclis filio. Quibus p̄ceperunt, ne cū Corinthiis pugnarent, nisi aduersus Corcy- rā nauigantibus, in terramq̄ descēdere uolentibus, aut aduersus aliquot ex illoꝝ oppidis, ita demū pro uiribus p̄liberent prouidentes hoc p̄cepto ne foedera rumpere. Et naues quidem in Cor- cyram profectæ sunt. Corinthiū uero postq̄, quæ opus erant instruxerunt, aduersus eandem vela fe- cerunt cum centum quinquaginta nauibus: quarum erant Eliorū & Leucadioꝝ denæ, Megarensiū duodecim, Ambraciotarum uiginti septē, Anactorioꝝ vna, ipsoꝝ Corinthioꝝ nonaginta. Præfecti autē sui singularū ciuitatū, & ex Corinthiis Xenocli- des Eutyclis filius cum quatuor collegis. Hi postq̄ coierunt ad continentem, quæ spectat Corcyram, uelificantes a Leucade tendunt in Chime- riū, qd̄ est orē Thesprotidis. Est autem portus & super eum urbs a mari distans in ἰpalustrib⁹ The- sprotidos sita, nomine Ephyre. Iuxta hanc exit in mare palus Acherusia, cognomen nacta a flumi- ne Acheronte, quod per Thesprotidem lapsum in eam effunditur. Fluit & Thyamis amnis, The- sprotidem Cestrinēq̄ disternās, intra quos Chimeriū promontorium coerces. Ad hanc itaq̄ cō- tinentē Corinthiū cū classe subeuntes castra posuerunt. Quoꝝ aduentu in se cognito Corcyreses expletis centum & decē nauibus, quibus præerant Miciades, Æsimides, & Eurybarus, castra meta- ti sunt in vna insularum quæ uocatur Sybota. Aderāt eis & Atticæ decē, peditatusq̄ in Leucimna promontorio cum mille armatis Zacynthioꝝ auxiliariis. Præsto erant & Corinthiis auxilio fu- turi multi ex barbaris in proxima continēte, ex qua semper omnes amici sunt illis. Re instructa Co- rinthiū sumprisq̄ trium dierum cibariis, nocte a Chimerio soluūt tanq̄ pugnaturi, nauigātesq̄ pri- ma luce, Corcyrensiū naues conspiciunt altum tenentes, ex aduersoq̄ uenientes. Ut mutuo se cōspexerūt ad cōsiliendū oīa instruunt: Corcyrensiū dextro in cornu Atticæ naues fuerunt, alte- rum ipsi tenuerunt factis tribus nauium agminibus, quoꝝ singulis singuli p̄erant. Hunc in modū dispositi erant Corcyrenses. Apud Corinthios dextrum cornu tenebant Megarēses naues & Am- bratienses, medium locū alii socii, ut quibusq̄ cōmodū erat: Leuum cornu ipsi Corinthiū cū nauibus, quæ uelocissimæ erant e regione Atheniensium & dextri Corcyrensiū cornu. Postq̄ utriusq̄ sublata sunt signa, cōcurrentes præliū cōmiserunt, multos utriusq̄ habentes super catastromata mi- lites, multosq̄ sagittarios ac iaculatores, uetusto adhuc more inscienter instructi. Erat autem pu- gna naualis aspera, sed nō perinde ex arte, pedestri prælio similior. Nā ubi cōmixti fuerunt non fa- cile eximebant p̄ turba & multitudine nauiū, plus aliquanto de uictoria confidētes armatis qui super catastromata erant. Pugnantq̄ statariā pugnā nauibus quietis, quibus irrūpere, perrūpere, erumpere nō licebat, uerū aīo magis & robore q̄ scientia pugnat: Multus ubiq̄ erat tumult⁹, & turbulentū certamen, in quo naues Atticæ Corcyrensiū sicubi satagebant præsto erant, metum quidē incutientes hostibus, pugnā tñ nequaquā capeffentes. Quippe uerebant p̄fecti, Atheniensū p̄ceptū. Maxime autē dextrū Corinthioꝝ cornu laborabat. Nā eos in fugā uersos dispersosq̄ uigin- ti nauibus persecuti Corcyrenses in continentē usq̄ ad eorū castra, egressiq̄ in terrā deserta tento- ria incēderūt, pecuniasq̄ diripuerūt. Hac in parte Corinthiū superati, Corcyreses superiores fuerūt. At in sinistro ubi ipsi Corinthiū erāt, facile uicerūt, absentibus e minori numero Corcyrensiū uiginti nauibus in persequendo occupatis. Athenienses cum cernerēt Corcyreses satagentes, iā mi- nus dissimulanter suppetias eūt, primū quidē tēperātes ab inuadēdo. At ubi fuga aperte facta est, & Corinthiū ingruebant, tunc unusquisq̄ operi uacat, nullo iā hoīm discrimine. Cū eo necessitatis uentū esset, ut inuicē Corinthiū Atheniensisq̄ cōsererent manus, in fugam uersis hostibus, Corin- thiū non religarunt ἰscaphas nauiū quas demerferant, traxeruntq̄ remulgo, sed inter nauigandum cōuerterūt animū ad trucidādos homines potius, q̄ ad uiuos capiēdos, & amicos suos, nescii illos in dextro cornu superatos, p̄ imprudentiā occidebant. Nā cū p̄multæ forēt utrorūq̄ naues, & late mare occuparēt, ubi p̄miscui fuerunt, facile internoscebant, qui quos uicissent. Siquidē pugnae nau- alis hæc Græcoꝝ cum Græcis maxima omniū extitit, quæ ad hunc diē fuere, nauiū numero. Corin- thiū posteaq̄ Corcyreses ad terram usq̄ sunt p̄sequuti, ad naufragia sua cesosq̄ reuersi sunt, ac ple- rosq̄ nacti, ut ad Sybota cōportarēt, ubi Barbaroꝝ exercitus, qui erat in terra ipsis auxiliā tulerat. Est autē desertus Sybota portus Thesprotidis. His actis frequētib⁹ rursus tendunt in Corcyreses, illis nauibus, quæ agi poterant, & quæcunq̄ reliquæ erant, vna cū Atticis & ipsi contra dirigunt, timentes ne in suam oram descendere conarent. Et iam serum diē erat, ac p̄æna sunt canere orsi, tanq̄ in eos inuaderent, cum Corinthiū repente remos inhibere coeperunt, conspectis uiginti nauibus Atheniensium uenientibus, quas post decē priores subsidio miserant Athenienses, ueriti id qd̄ acciderat, ne Corcyrenses superarentur, neq̄ decem naues suæ pauciores essent, q̄ ut eos tutæ

Sybota.

Corinthior. & Corcyren. naualis pu- gna.

Statariā pu- gna super ca- tastroinata.

Taluos

Sybota.

P̄æna canere.

rētur. His igit̃ p̃spectis Corinthiū, suspicatisq; Athenis venire, nō quot cernebant, sed plures sensim
 retro abierunt. Porro Corcyreses cum Atticas naues nō viderent, minus enim ipsis erat apert⁹ il-
 larū aduētus, mirabant Corinthios ire & cessim, donec quidam cernētes dixerunt, naues illę huc tē
 dunt. Tunc & ipsi abierunt. Jam enim noctis tenebrę erāt, & Corinthiū abeūtes dissociati sunt. Ita
 vtriq; dirēpri, pugnaq; vsq; ad noctē extracta, Corcyrensisibus apud Leucimnā castra habētibus. Ipse
 vīginti naues Athenis profectę, quibus p̃rerant Glaucon Leagri, & Andocides Leogori filius, per
 occisos & naufragia ductę subierunt castra, nō multo post, q̃ cōspectę sunt Corcyresibus: erat em̃
 nox: metuentibus ne hostiles essent, postea cognitę admittę sunt. Postero die egressę triginta Atti-
 cę naues, & Corcyrensiū quęcunq; nauigationi idoneę erant, vela faciunt in portum, qui est in
 Sybotis, vbi stationem Corinthiū habebant, animo cognoscendi in nauali p̃lio certaturi essent. Il-
 li a terra solūtes, altumq; capeffentes instructi quiescebāt, nō incepturi sua sponte certamen, cum
 viderent accessisse naues Atheniensium integras, & sibi multa dura accidisse, tum circa captiuoꝝ
 custodiam, quos in nauibus haberent, tum penuriam instruendarū nauū in loco deserto. Itaq; ma-
 gis spectabant, qua se domum reciperēt, timentes ne rupta Athenienses fœdera existimantes, quo-
 niam ad manum venissent, se illinc nauigare nō finerēt. Igitur placitum est eis impositos in actua-
 rium nauigium, sine caduceo ad Athenienses p̃mittere tentandi gratia, per quos talia dixerunt: In
 iuriū Athenienses estis, bellum incipientes, fœderaq; rumpētes, qui nobis hostes nostros vlciscenti-
 bus impedimento estis, cōtra ferētes arma. Q; si vobis constitutū est nos prohibere, quo minus in
 Corcyrenses, aliove si quo libeat nauigemus, & fœdera rumpitis, nos capite primos, pro hostibusq;
 vramini: & Corinthiū quidem talia dixerunt. Corcyrensiū vero quicūq; audierunt, exclamant,
 vt protinus capiantur trucidenturq;: Athenienses aut̃ hūc in modū respōderunt: Neq; bellum in-
 cipimus viri Peloponneses, neq; fœdera rūpimus, sed istis sociis Corcyrensisibus auxilio venimus.
 Q; si vsq; alio nauigare libet, nauigetis licet: Sin aduersus Corcyrenses aliquemve illoꝝ locū nau-
 gabitis, non negligemus quoad poterimus. Hęc cū Atheniēses respōdissent, Corinthiū se ad discē-
 dendum domum accinxerūt, simulq; trophęum apud Sybota in cōtinente statuerunt, Corcyren-
 ses naufragia mortuosq; quę estus ac ventus nocte exortus passim dispulerant, ad ipsos delata, vt
 qđq; eiectum erat, sustulerūt, ac trophęū in insula Sybotis e regione statuerūt, veluti victores. Hac
 vtrinq; ratione victoriam sibi vendicantes: Corinthiū quidem q; ad noctem vsq; superassent, ita vt
 naufragia plurima mortuosq; receperint, captiuoꝝ nō minus mille habentes, depressis nauib; cir-
 citer septuaginta, trophęum statuerunt. Corcyreses aut̃, q; triginta ferme naues illorum corrupis-
 sent, & superuenientibus Atheniensibus naufragia circa se, mortuosq; legissent, q; pridie Corin-
 thii * cessim eūtes pugnam detrectassent, cōspectis Atticis nauibus, neq; veniētibus occurrissent
 ex Sybotis, ob hęc statuerunt trophęum. Ita vtriq; se interpretabantur vicisse. Corinthiū illinc do-
 mum nauigantes, Anactoriū, qđ est in ore sinus Ambracii, ceperunt fraude. Erat em̃ illis cōmune
 cū Corcyresibus, positiq; in eo Corinthiis incolis, domum reuerterunt. Et Corcyrensiū octingen-
 tos q; serui erāt vendiderunt, ducētos quinquaginta asseruarūt vinctos, magna adhibita cura, vt p̃
 illos reperita Corcyra potirentur, quoꝝ pleriq; erant potentissimi ciuitatis. Sic igit̃ Corcyra bello
 defuncta est aduersus Corinthios, & ab ea naues Atheniensiuū recesserunt. Hac prima Corinthiis
 extitit belli causa aduersus Athenienses, q; contra se fœderatos pro Corcyrensisibus dimicassent.

Post hęc statim cōrigit, has fieri Atheniensib; Peloponnesibusq; simultates ad bellum mouen-
 dum. Nā Corinthiis vt Atheniēses vlciscerentur elaborantibus, suspicantes ipsi Athenienses eorū
 inimicitia, Potidęenses, qui ad Isthmū Pallenes incolunt, Corinthioꝝ colonia socios suosq; vectiga
 les, iubent murū Pallenē versus demoliri, obsidesq; dare atq; opifces eiicere, nec in posterū admitte-
 re, quos Corinthiū quotannis mittebant, veriti ne a Perdicca Corinthiisq; sollicitati deficerent, &
 alios in Thracia socios ad defectionē traherent. Hęc Athenienses statim post nauale ad Corcyrā
 p̃lium apud Potidęenses p̃pararunt. Nam & Corinthiū odium p̃ se ferebant, & Perdiccas
 Alexandri filius, Macedonum rex erat hostis, cum socius antea atq; amicus fuisset. Ideo aut̃ hostis,
 q; cum Philippo fratre suo, & Derda, aduersus se communiter bellum gerētibus, societatem fecit.
 Eoꝝ timens misit Lacedęmona, atq; egit vt illis bellū esset cum Pelopōnēsisibus. Corinthiosq;
 sibi conciliauit, Potidęæ abalienandę gratia. Ad hęc, sermones habuit cum Chalcidęsisibus Thra-
 cię & Bottiæis de rebellando, existimans si has snitimas ciuitates haberet scōcias, fore, vt facile cū
 illis gereret bellum. Quę intelligentes Athenienses ciuitatūq; defectionē volentes occupare, mitte-
 bant enim in illius terram triginta naues ac mille pedites Arhestrato Lycomedis filio cū decem
 aliis p̃fecto, mandant ipsis p̃fectis obsides a Potidęensibus sumant, murum demoliantur, pro

περὶ μωου
κρομμύς.

Glaucon &
Andocides
nauū p̃fecti.

Pelopōnēsiū
concio.

Athen. cōcio

Anactoriū.

Pallene

Perdiccas A
lexandri fili

Philippus,
Derdas,
Potidęenses,
Bottięi.

BELLI PELOPONNESIACI

ximarum vrbiū custodiam gerant, ne desciscant. At vero Potidæenses missis ad Athenienses legatis, si forte persuadeant, ne quid apud se noui agarur, profecti etiam cum Corinthiis Lacedæmona, egerunt, vt illi pararent, si opus foret, defensionem. Vbi vero ab Atheniensibus diu opera consumpra, nihil impetrant, sed naues quæ in Macedoniam, itemq; in ipsos mittebatur, profectæ sunt, simulq; quæstores Lacedæmoniorum polliciti, si Athenienses aduersus Potidæam irent, se Atticâ inuasuros, tunc demum defecerunt, cum Chalcidensibus ac Bottiæis communiter coniurati. Perdiccas quoq; Chalcidensibus persuasit, vt relictis maritimis vrbibus atq; excisis, migrarent Olynthum, vnamq; hanc vrbe validam facerent. Atq; his qui suam terram relinquebant, Mygdoniâ, quæ circa Bolben paludem est, dedit incolendam, quoad foret cum Atheniensibus debellatum. Et illi quidem suas vrbes demoliri migrauerunt, ad bellumq; sese parauerunt. At vbi triginta Atheniensium naues in Thraciam venientes acceperunt, Potidæam aliasq; ciuitates defecisse, duces nõ existimantes se presentibus cum copiis posse gerere bellum, aduersus Perdiccam, & ciuitates quæ defecissent, in Macedoniam quo primum missi fuerant conuertuntur, cõgressiq; cum hostib; Philippo & fratribus Derdæ, qui ex montanis cum exercitu superuenerant. Interea Corinthii cum Potidæa desciscisset, & Atticæ naues circa Macedoniam agerent, timentes illi oppido, ac domesticum existimantes periculum, mittunt ex suis voluntarios, & ex aliis Peloponnesib; mercede adductos mille sexcentos, cum iustis omnes armis, & quadringentos leuiter armatos duce Aristeo Adimanti filio, cuius propter gratiam non parum multi ex Corintho milites vltro comitatũ præstiterunt. Fuerat enim semper Potidæensium studiosus. Perueneruntq; in Thraciâ quadragesimo die q̄ Potidæa defecerat. Affertur autem repente Atheniensibus nuncius de ciuitatum defectione, q̄ vt cognouerunt etiam alios cum Aristeo accessisse, mittunt eo ex suis duo milia peditum, ac naues quadraginta, duce Callia Calliadis filio, cum quatuor collegis. Qui profecti Macedoniam, offendunt mille priores iam Therma potitos, Pynamq; oppugnantes. Eâ & ipsi obsidentes oppugnauerunt, sed postea pacificati cum Perdicca, & necessaria societate inita, q̄ eos vrgeret Potidæa & Aristæi aduentus, soluerunt ex Macedonia: cũq; Berroeam venissent, & id oppidum conati prius, expugnare nequissent, illinc itinere terrestri Potidæam perrexerunt, tria milia peditum sui corporis, præter multos sociorum, equitesq; Macedonum sexcentos, cum Philippo Pausaniaq; ac nauibus septuaginta terram legentibus, paulumq; præeuntibus, tertio die Gigonum peruenerunt, castraq; posuerunt. Potidæenses & qui cum Aristeo erant Peloponneses aduentum Atheniensium expectantes, castra habebant ante Olynthum in Isthmo, mercatumq; extra vrbe agebant. Itaq; focii Aristeum cuncti peditatus ducem delegerunt, Perdiccam equitatus. Nam protinus defecit iterum ab Atheniensibus, atq; a Potidæensibus stetit, Iolao pro se duce substituto. Erat autem Aristei consilium cũ exercitu, quem secum habebat, excipere Athenienses si aggredierentur. Chalcidenses vero & socios qui extra Isthmum, equitesq; ducentos, qui cum Perdicca erant, intra Olynthum manere: & cũ in eum tenderent Athenienses, auxilio venire a tergo hostis, eum in medio claufuros. Callias Atheniensium dux ac collega, Macedonum equites, paucosq; sociorum Olynthum mittunt, illinc auxilium ferri prohibituos. Ipsi motis castris Potidæam tendunt, progressiq; vsq; ad Isthmum, vbi vident hostem sese ad bellum parantem, ex aduerso aciem & ipsi instruunt, nec multo post cõsigit: & ipsum quidem Aristei cornu, & quicumq; circa illum erant, ex Corinthiis caterisq; bellatores, auerterunt oppositum cornu, perumpentesq; longe persecuti sunt. Reliquus exercitus Potidæensium Peloponnesiumq; ab Atheniensibus superatus est, & vsq; ad muros fugatus. Rediens Aristeus a persecutione vt vidit alterum exercitum victum, hæsitabat, vtro tendens periclitaretur, Olynthum ne, an Potidæam. Visum est igitur coactis, qui secum erant, Potidæam, vt in propinquissimum oppidum cursu contendere, perq; mare inter muros & saxa, quæ ad arcêdas vndas mari obiecta erant, multis missilibus iactis ægre euasit, paucis amissis, plerisq; saluis. At qui ex Olyntho auxiliares Potidæensium erant (abest autem Olynthus sexaginta ferme stadiis, sira edito in loco) vbi pugna commissa est, & signa sublata, paululum progressi sunt, vt opem laturi, & Macedones equites aciem opposuere tanq; inhibituri. At postq̄ repente victoria penes Athenienses fuit, si gnaq; reuulsa, rursus ad muros sese receperunt, & Macedones ad Athenienses, ita equites neutris affuerunt. Post pugnam Athenienses trophæum statuerunt, mortuosq; ex iure Potidæensibus rediderunt. Ceciderunt ex Potidæensibus, sociisq; paulominus treceteri: Ex Atheniensibus centũ quinquaginta, & Callias dux. Moxq; Athenienses murum qui spectat Isthmum vallo cinxerunt, vbi & præsidium imposuerunt. Nam Pallenen versus murum non erat. Non enim se suffecturos arbitrabantur tueri Isthmum, & ad Pallenen transgressos murum ducere, verentes ne se diductos inuade

Olynthus.
Mygdonia.
Bolbe palus.

Aristeus Adimanti filius.
Callias Calliadis filius.

Callias.
Therma.
Pyna.
Berroea.

Gigonum.

Iolaus.

Olynthi sit

Callie interitus.

rent Potidæenses ac focii. Cumq̄ accepissent qui Athenis erant, Pallenen non esse muris circumdatam, post aliquantum temporis mittunt ex suis mille sexcentos pedites, duce Phormione Aso Phormio. Aphytis. pi filio, qui Pallenen petens ex Aphyte egressus admouebat exercitum Potidææ, paulatim procedens, simulq̄ agros vastans, tandemq̄ nemine prodeunte in pugnam, muro Pallenen cinxit. Atq̄ ita Potidæa iam vtrinq̄ vehementer oppugnabatur, necnon a mari infestabatur nauibus, vrbe vallata. Aristeus nullam spem salutis habens, nisi qđ ex Peloponneso aut aliud inopinatura contingeret, suadebat vt præter quinquaginta, quorum ipse vnus volebat esse, ceteri obseruato vento nauibus abirent, quo diutius suppeteret res frumentaria. Vbi non persuadet, vt quæ in rem erant appareret, vtq̄ exterius negotia optime haberent, enauigauit, deceptis Atheniensiū custodibus: Manensq̄ apud Chalcidenses, illis locis cum aliâ prælia fecit, tum permultos Sermyliorū, Sermylia. Belli Pelopō nesiaci causa locaris ante vrbe in insidiis, occidit. Etiam cum Peloponnesibus egit, vt aliquid subsidii mitteretur. Post Potidæam muro circumdatam, Phormio mille sexcentos habens, Chalcidicâ plagam Botticamq̄ oppugnauit, quædam etiam castella cepit: atq̄ hæc suberant causę mutuo succedendi Atheniensibus Peloponnesibusq̄: Corinthiis quidem, q̄ Potidæam ipsorum coloniam Corinthiosq̄ viros ac Peloponneses, qui in ea erant oppugnarent: Atheniensibus autem, q̄ ciuitatem sociam sibiq̄ vectigalem ad defectionem induxissent, & ex professo venientes, pro Potidæensibus cum ipsis dimicassent. Nondum tamen bellum vsq̄ quaq̄ conflatum erat, sed habebat aliquid laxamenti, separatim enim hæc Corinthiū egerant. Idem cum oppugnaretur Potidæa, nunq̄ quiesuerunt, cum de ciuibus suis, tum de oppido solliciti: orarunt socios, vt Lacedæmonia irent, & ipsi venientes contra Athenienses vociferabantur, q̄ foederum ruptores & in Peloponnesum iniurii essent. Æginetæ quoq̄ non illi quidem palam legatione missa, sed clam non minimum cum istis ad mouendum bellum incumbebant, dicentes non esse sui se iuris ex foedere. Lacedæmonii coacto concilio, cohortati si quis sociorum aliusve quis accepisset ab Atheniensibus iniuriam, ex more dicere iusserunt. Et procedentes, alii fere omnes, itemq̄ Megarenses accusationibus vsi sunt: demonstrantes cum aliâ non pauca, quæ succenserent, tum vero q̄ sibi præter foedera interdictum esset sub Atheniensium imperio, portibus & terrę Atticę mercatu. Nouissimi Corinthiū permisis aliis prius acuerunt Lacedæmonios, processerunt, atq̄ ita verba fecerunt.

Oratio Corinthiorum apud Lacedæmonios.

Fides vestra Lacedæmonii, quâ inter vos publice priuatimq̄ seruatâ facit, vt nobis alii, si qđ in vos dixerimus, fidem non habeant. Et in quo vobis sapitis, in eo circa exteriores magis desipitis: quippe qui nobis sæpenumero prædicantibus ac prædicantibus apud vos, quomodo nos læsuri forent Athenienses, nunq̄ tamen auscultare voluistis, quæ docebamus, sed potius ea dici suspicabamini, propter priuatas quæ nobiscum erant cum illis, simultates. Ideoq̄ non priusq̄ loqueremur, sed postq̄ læsi sumus, socios vocandos putastis, apud quos æquum est, quo plus criminum habemus, quæ obiiciamus, & ab Atheniensibus læsi, & a vobis neglecti, eo plus verborum faciamus. Q̄ si aliqua ratione non manifestari forent ii, qui Græciam vexant, opus erat vt planum faceremus apud nescientes. Nunc quid attinet longa vti oratione, cum cernatis ab Atheniensibus alios in seruitutem redactos, alios insidias tendi, & præcipue iis, qui nostri sunt focii, & olim iam ad bellum, si quando bellum sibi inferretur, illos se instruere? Non enim Corcyram præreptam nobis tenerent, neq̄ Potidæam oppugnarent: quarum vrbiū altera accommodatissima est ad prouinciã Thraciam obtinendam, altera maximam Peloponnesibus classem præstabat. Cuius rei culpa penes vos est, qui tũc primum permisistis eos post bellum Medicum reficere vrbe, mox etiam longos muros extruere, iam inde ad hanc diem priuantes libertate nõ modo socios suos, sed iã etiã nostros: tamen nõ tam is, qui redigit alium in seruitutem, q̄ is, qui cũ possit hoc prohibere contemnit, id facere existimandus est, utiq̄ si præclarum præ se ferat titulum, Græciã in libertatē afferendę. At nunc vix tandē congregati sumus, ac ne sic quidem ista p̄ manifestis habentes, quos oportebat, nõ an iniuriã acceperimus, discutere amplius, sed quo pacto illã vlcisce remur. Nam Athenienses ad iniuriã faciendam nõ inconsulto, aduersus nos nondũ ista intelligentes, nec tardi veniunt. Nec nos fallit, qua via in nos illi paulatim progrediunt vterius, arbitantes se latere, ne vos id sentiat, min⁹ idcirco audent: enixius ausuri, vbi vos hoc sentiētes, tñ negligere cognouerint. Soli em̄ vos Græcorū Lacedæmonii tenetis oculũ, nõ vim vi ab aliquo, sed tarditate repellentes, soli q̄ vires hostiũ non cũ incipiunt, sed cũ duplicatę sunt pditum itis. Et dicebatis vos esse in tuto, fortius loquētes q̄ pro rei veritate. Nam & ipsi sumus Medum ab extremo terrarũ

Xerxes.

BELLI PELOPONNESIACI

Querela.
Accusatio.

Ath. igenia

Quia dam-
nosa.

prius in Peloponnesum peruenisse, quā a vobis pro dignitate occurreretur: & nūc Athenienses, nō loquinos, vt ille erat, sed vicinos negligitis, & inuadentibus resistere mauultis, quā inuadere, & cū multo quā antea fortioribus dimicando incerta fortunā subire, cū sciatis & Barbatum ipsum magis aduersis casibus, & Athenienses dū nobiscum belligerantur potius crebris erroribus suis, quā vestra vltione fuisse superatos, eoque nonnullos aliquādo quā imparati essent, spe vestri fretos in exitum deuenisse. Neque aliquis vestrum hec dici a nobis existimet odio magis, quā querela. Nam que rela quidem est amicorum, de amicis officio non fungentibus. Accusatio autem est de hostibus, qui iniuria affecerūt. Et sane si qui alii sunt quā vobis dedecori sunt indefensi, nos vt arbitramur si sumus, qui presertim de magnis adeo rebus dimicemus, quarum nullum vos sensum nobis habere videmini, nec vnquam considerare, quibusnam cum hominibus res est. Atheniensibus eisdem prorsus aduersariis vestris, ac nouarum rerum studiosis, & tum ad excogitandum, tum ad ea que sentiunt exequenda, velocibus. At vos ea que possidetis conseruare contenti, nihil admodum ad excogitandum, ac ne ad necessaria quidem exequenda sufficitis. Adhec illis quidem adest maior, quā pro viribus audacia, maiora hominum opinione pericula subeuntibus, etiam inter asperrima quaque bene sperantibus. Vos autem & ad agendum infra vires animosi, tutis etiam consiliis diffidentes, & difficultatibus nunquam vos ereptum iri arbitramini. Preterea illi impigri, vos pigri: illi peregre degentes, vos domi desides. Opinant enim se lucrifacere absentiam suam. Vos dum alios inuaditis, res domesticas absumi putatis, illi superato hoste, longius progrediuntur, superati vel minimū aīo consternant. Quinetiam in defendenda vrbe ministerio alienissimorum quoque vtuntur, sed consilio tamen intimorum. Nisi cogitata cōfecerint, de rebus domesticis deperire, & que inuadendo obtinuerunt, parua prae illis esse, que animo agitant, existimantes: & si quid irrita sperentauerint, noua rursus spe amissa reparantes. Soli enim omnium pariter habent ac sperant ea, quae destinauerunt. Tanta est eorum in aggrediendis, quae animo constituerunt celeritas. Atque in omnibus his per labores atque pericula, euum omne coterunt, rebus partis vel minimum fruētes, studio assidue acquirendi, non dies festos esse aliud quippiam putantes, nisi cōficere quae expediunt, nec minus dammosam esse quietem desidem, quā operam laboriosam. Vsq̄ adeo (vt breui cōplectar) si quis dicat illos hoc ingenio natos esse, vt neque ipsi queant, neque alios finant quiescere, is recte dixerit. Hac itaque tali ciuitate vobis aduersaria Lacedaemonii cunctamini, censetisque iis deum hominibus plerumque quietem sufficere, qui que ad apparatus pertinent, probe exequunt, prae se ferentes eos se animo esse, vt si quis lacefferit, cessuri non sint, ita vos vt non ledere alios, sic ne ipsi ledamini, vim propulsate, in hoc colitis equitatem. Quod vix consequeremini, vel si similis vobis vicina ciuitas esset. Nunc autem id quod iam etiam ostendimus, priscis moribus agitis aduersus Athenienses. Atqui necessarium est, assidue veluti artis alicuius, vt recentissima quae euincant, & ciuitati tranquille optimum, non immutari instituta. At ea quae ab alia vrgetur, ad multa se conferre debet, & multa artificia machinari. Ideoque Athenienses propter multam experientiam, multo quā nos magis student rebus innouandis. Hactenus vestra tarditas progressa sine faciat, & iam cum aliis, tum vero Poridæatis, quemadmodum recepistis, opem feratis, maturime Atticam inuadentes, ne viros vobis amicos, atque cognatos inimicissimis prodatis, neve nos ceteros cogatis prae desperatione ad aliam nos aliquam societatem conuertere, nihil profecto iniuste acturos, aut erga deos iurauimus, aut erga homines qui ista sentient. Non enim qui destituri ad alios se conferunt, foedifragi sunt, sed qui coniuratis suis auxilia denegant, ad que auxilia prebenda si prompto fueritis animo, permanebimus. Alioquin scelesti faceremus, nec alios, quā vos estis magis propensos, inueniremus. De his vos probe consulatis, detisque operam, ne Peloponneso cum minori dignitate presideatis, quā cum quanta patres eam vobis tradiderunt. Et haec quidem Corinthii dixerunt. Aderat autem Lacedaemone iam antea Atheniensium legatio, aliorum negotiorum causa. Qui cum haec verba cognouissent, visum est eis e dignitate sua esse Lacedaemonios adire, nihil purgatuos eorum quae ciuitates crimini darent, sed ostensuros in vniversum non esse illis festinato decernendum, sed impensius considerandum. Necnon se in animo habere, quantum sua ciuitas polleret significare, tum redigendo in memoriam senibus quae nossent, tum commemorando iunioribus, quorum inexperti essent, sperantes fore vt cum audissent, propensiores essent ad quiescendum, quā ad bellum mouendum. Aditis igitur Lacedaemoniis dixerunt, velle se ad multitudinem eorum habere orationem, nisi quid prohiberet. Illis iubentibus, Athenienses processerunt, atque in hunc modum locuti sunt.

Oratio Atheniensium apud Lacedaemonios.

Equidem non ad disceptandū, nos cum sociis nostris legati venimus, sed ad alia transigen-
 da a ciuitate missi. Verum cognita non exigua aduersus nostram, aliarum ciuitatum que
 rela processimus: non criminibus responsurū, neq; enim iudices vos aut nostri aut istorum estis,
 apud quos habcatur oratio. Sed ne vos ad sociis credendum faciles, de rebus magnis deterius cō-
 sulatis, simul quia volumus de rationibus nostris omnibus quo pacto se habeant, vos facere cer-
 tiores, neq; ea quæ tenemus improbe obtenta, & nostram ciuitatem magni precii esse. Et perue-
 cista quidem illa quid attinet repetere, quorum magis fama testis est apud audiētes, q̄ aspectus.
 At gesta bello Medico & quæcunq; ipsi nouistis, etsi propter vulgus magis sunt assidue prædi-
 canda, tamen cōmemorari necesse est. Quæ dum gessimus, si cum periculo, & ex utilitate com-
 muni gessimus, cuius vos participes extitistis, nō est ab eorū profus mēione cessandum. Quæ
 non magis purgandi nos gratia dicentur q̄ testificandi demonstrandiq; aduersus qualem ciuita-
 tem non bene vobis consulendo, vos bellum suscipiatis. Etenim pro nobis ferimus nos solos in Ma-
 rathone aduersus Barbarum periculis obuiam ille. Cui rursus reuerso, cū impares terrestri cer-
 tamine essemus, conscensis yniuersi nauibus ad Salaminē pugna nauali confliximus, que res præ-
 stitit, ne ille Peloponnesum prænaugando oppidatim expugnaret, cum nō possent ciuitates ve-
 stræ contra iugentem classē sibi mutuo auxilio esse. Atq; huius rei Barbarus ipse maximum
 testimonium perhibuit, qui classe victus, tanq̄ nūq̄ amplius futura sibi pari potentia, properato
 cum maiore copiarum parte abcessit. Ex quo tali facto cū patuisset plane res Græciæ classē con-
 stare, tria nos in id utilissima contulimus, pluriū nauium numerū, ducem solertissimum virum,
 exertissimam animi alacritatē. Naues q̄dem ad quadringētas, paulo minus duas totius classis
 partes. Ducē vero Themistoclem q̄ p̄cipuus autor extitit, vt pugna naualis fieret inter angustias,
 res proculdubio statui Græciæ salutifera, quo noīe vos eum singulari honore profecuti estis, præ-
 externis oībus q̄ ad vos venissent. Alacritatē autē eamq; præstantissimam declarauimus, qui cum
 terra iuuaremur a nemine, iam ceteris ad nos vsq; redactis in seruitutē, statuimus, urbē esse dese-
 rendam, tē familiarē destruendam, non sicut ceteri socii societate deferentes, neq; dispersi, qui nul-
 lo sociis vsui fuisset, sed conscensis nauibus, discrimina adeuntes, nec vobis, q̄ antea non tu-
 lleris opem succensentes, Itaq; profitemur non minus esse de vobis nos meritos, q̄ vt hoc a vo-
 bis impetremus. Nam vos quidem ex habitatis urbibus proficiscentes, postq̄ timere cœpistis, vt
 eas in posterum habitaretis, pro vobis multo plus q̄ pro nobis auxilio venistis, ideoq; cum iam
 salui fuimus, amplius non affuistis. Nos autē ab vrbe vbi nulla iam ciuitas erat profecti, pro hac
 ipsa que exigua spe erat, periculis nos cōmittentes, & vobis ex parte, & nobis saluti fuimus. Qui
 si ad Medum transissemus, metu subacti, quemadmodum terre sue timentes, aut non ausi postea
 fuisset classē conscendere, tanq̄ deplorari, nihil sane oportuisset, iam vos non satis nauium
 habentes, classe pugnare, resq; sine certamine ad votum hosti cessisset. Quapropter digni sumus
 Lacedæmonii illius nostræ generositatis & prudentiæ gratia, qui principatu quem habemus po-
 tiamur, non ita multum Græcis inuidioso, quippe quem non vi sumus adepti, sed tum vobis reli-
 quias Barbari persequi recusantibus: tū sociis, qui nos adierunt precantibus, vt sibi præcessemus.
 Quo ex facto coacti primum sumus illum hucusq; propagare, præcipue timoris, deinde honoris,
 postremo utilitatis gratia. Neq; amplius videtur tum nobis esse, vt cū multis simus inuisi, nōnul-
 losq; q̄ iam defecerāt, subegerimus, vobis quoq; nō perinde amicis, sed in suspicionē adductis ac
 discordantibus, internata industria pericitemur: nauq; q̄ a nobis, si ad vos deficerent. Nec inuidi-
 osum est aliquē q̄ in summū periculum deducatur, cōsulere utilitatibus suis, quoniam vos quoq;
 Lacedæmonii ciuitatibus, quæ sunt in Peloponneso, ad vestram utilitatem constitutis præestis.
 Enimvero si imperio, quod obtinuistis, hactenus perseuerassetis, si fuissetis inuisi, quæadmodum
 nos, vtpote quod probe scimus non minus q̄ nos in socios seueri, cogere miniq; aut imperiose
 damnari, aut vestri periculum adire. Ita nec nos indignam fecimus rem, neq; a moribus hu-
 manis abhorrentem, si traditum nobis imperium susceperimus, nec id deponimus maximis re-
 bus coacti, dignitate, metu, & utilitate. Talis facti, nequaq; primi autores, quod semper fa-
 ctitatum est, vt imbecillior a potentiore coerceretur, quodq; vt nos faciamus, & nostra o-
 pinione digni sumus, & vobis videmur, eatenus sectari utilitatem, quatenus iusticiæ ratio
 permisit. Quam rationem nemo vnquam ita utilitati præposuit, vt oblatam sibi occasionem,
 plus aliquid vi adipiscendi prætermitteret. Digniq; illi sunt laude, qui humana natura vsi,
 ad aliis imperandum benigniores extiterunt, q̄ ipsum imperiū tulit. In quo q̄ modeste nos gera-
 mus, illi vt arbitramur, maxie ostenderent, si q̄ hoc imperiū acciperēt. Quæ ex nostra lenitate (q̄d

Suis quonq;
 comodis stu-
 dere par esse.

BELLI PELOPONNESIACI

indignum est) plus dedecoris assequimur, quā laudis: siquidem quod in rebus contrahendis & in iudiciis æquo iure nos atque illi utimur, quod nobis cōrumeliosum est, tamen litigiosi putamur. neque eorum quispiam considerat, alios quoscunque qui rerum potiuntur, quorum ut quisque se minime lenem præbet erga subiectos, ita minime ab illis vituperatur. Vi enim cum obnoxii, non iudicio sibi agendum putant. At nostri socii consuetudine nobiscum ex æquo agendi, si quid vel quantum lucrumque sibi detractum est, verbo factove propter rationem imperii, quod opinione ipsorum detractum non oportuit, non habent gratiam de pluri non erepto sibi, sed illud modicum deesse gratius uius ferunt, quā si ab initio secum non iure, sed aperte rapaciter egissemus. Tunc enim isti hincere quidem contra nos ausi fuissent, tanquam fas non foret imbecilliori derectare imperia superioris: Atque ii homines indignari potius solent, quibus iniuria infertur, si ipsis credimus, quā quibus vis. Nam fraudare quidem alium, significat illic esse iuris æquabilitatem: Cogere uero, illic esse superiorē. Eorumque atrociora sub Medo paterentur, tolerabant, eisdem nunc nostrum imperium dux videtur, neque immerito. Semper enim subditi presentī grauantur imperio. Quia nos si euerso domini statu nostro ipsi dominaremini, iam beneuolentia, quā metu nostri contraxistis, in maleuolentiam mutaretur. Et quæ nunc ad breue tempus, cum aduersus Medos præfuisstis, declarastis, eisdem similia agnosceretis. Vestra enim instituta ac leges cum aliis non comunicatis: præterea quisquis a uobis dux mittitur, is neque eisdem quibus antea moribus, neque quibus reliqua Græcia utitur. Quapropter tanquam de rebus non exiguis diu deliberate, neque alienis consiliis criminationibusque fidem habentes domesticum laborem præligatis, atque huius belli incertum quantum sit, priusquam ingrediamini considerate. Belli enim diuturnitas solet plerasque res fortuitis obicere. A quibus fortuitis utriusque equa liter absumus, incertum utri magis in periculo futuri. Qui cupide bella inueniunt prius in negociis versantur, quæ posteriora consiliis esse debeant. Idem cum aduenit calamitas, tunc ad rationem sese cōferunt. Cuius culpæ cum neque nos ullo pacto affines simus, neque uos esse uideamus, prædicimus dum integrum utriusque est bene consultare, ne foedera rumpatis, neque iusiurandum præuaricemini, sed controuersias nostras ex conuentis dirimamus. Alioqui deos, quos iurauimus, testamur, nos bellum propulsaturos ea tenus, quatenus uos eius autores prouocaueritis. Hæc Athenienses. Postquam audierunt Lacedæmonii sociorum querelas aduersus Athenienses, & quæ Athenienses dixerunt, submotis omnibus apud seipsos de rebus presentibus consultaerunt, & plurimum in idem continere sententiæ, iam iniuste agere Athenienses, & quod primum bello uiciscēdos. Procedens autem Archidamus eorum rex, & solers habitus & modestus, ita uerba facit:

Oratio Archidami regis apud Lacedæmonios.

Multorum iam bellorum Lacedæmonii & ipse sum expertus, & tales esse scio ex uobis, qui etiam eiusdem sunt, ut neque per imperitiam quis, id quod multis contingit, bellum concupiscat, neque ipsum expedire ac tutum esse existimet. Hoc autem quo de nunc agimus, si quis sagaciter ratiocinetur, non inter minima habendum esse comperiet. Nam aduersus quidem Peloponnesios atque finitimos, nostræ vires pares sunt, cum possimus contra singulos arma circumferre: aduersus autem viros qui procul incolunt, quique rei maritimæ sunt expertissimi, ac cæteris rebus omnibus præclarissime muniti, diuitiis, & priuatis & publicis, classe, equitatu, armis, hominum copia, quanta in Græcia nusquam est alibi, duntaxat uno in loco: præterea sociis multis tributariis, quo tandem modo bellum debemus sumere? & qua freti re, cum simus imparati illos inuadere? An classe: at ea inferiorum sumus: cui instruendæ si operam impendamus, ut pares simus, tempore opus est. An pecunia: at ista multo etiam sumus inferiores. Quam neque in publico habemus, neque unde prompte ex priuato conferamus. Confidat forsitan aliquis, quod & armis eos & hominum multitudine antecellimus, ut terram eorum peragrantes, vastare possimus. Atqui reliquum terræ quod habent, per multum & quibus indigebunt ea mari importabunt. Quod si eorum socios ad defectionem sollicitabimus, oportebit nos illis classe ferre auxilium, maiore ex parte insularis. Itaque quodnam erit nostrum bellum? qui nisi aut nauibus superauerimus, aut prouentus, unde classem alunt, præcipuerimus, plura de nostris simus destructuri. Quod ne deponere quidem bellum postea fuerit decorum, præsertim si illius nos mouendi potius autores fuisse uideamur. Neque uero spe illa subleuemur cito debellandi, si agrum eorum peruastemus, cum timeam magis ne bellum liberis nostris relinquamus. Neque credibile est Athenienses eos spiritus habere, ut aut propter agrum vastatum inducantur ad seruiendum, aut bello perterreant, tanquam inexperti bellandi. Neque rursus ita desipio, ut uos iubeam finire ab illis ledi socios uestros, nec castigare insidiantes, sed nondum ad arma prorumpere, uerum mittere ad eos expositulatum, neque bellum ualde ostendentes, neque tanquam sine bello talia

permissuri. Et interea nostra ipsorum apparere sociorum prouentu, tum Græcorum tum Barbarorum, sic vnde virium aliquid, vel ad classem, vel ad rem pecuniariam asciscemus. Extra inuidiam est, quibuscumque tenduntur insidiæ, quemadmodum nobis ab Atheniensibus eos asciscendis, non Græcis modo, verum etiam Barbaris salutis suæ consulere, tamen e nostris rebus copiam supeditabuntur. Quod si legatos nostros exaudierint, optimum fuerit. Sin minus, duorum triumve annorum spatium, nos iam melius muniti, bellum illis inferemus. Qui cernentes iam nostrum apparatus, eumque congruere cum verbis, quibus ista significauimus, magis concedant utique illis adhuc agrum habentes, & de bonis presentibus nondum ab hoste corruptis deliberantes. Nihil enim aliud ipsorum agrum putetis esse, quam obsidem, cum eum obtinent, atque eo magis, quo melius excolitur, cui quam plurimum parcere debemus, nec ad desperationem compulso illos inexpugnabiles reddere. Si enim nondum apparatus sociorum accusationibus inducti eum vastemus, videte ne deformius atque damnosius Peloponneso consulamus. Quoniam accusationes & publicæ & priuatae extinguere possunt, bellum autem quod priuatorum causa sumitur ab vniuersis, incertum quonam sit euasurum, non facile deponitur cum decore. Quod ne cui videatur ignauia dandum, multas urbes aduersus vnam non continuo suscipere, sunt & illis sui socii, non pauciores, quam nobis, & ipsi stipendiarii, & bellum fere non magis stat ope armorum quam sumptibus, per quos vtilia sunt arma, præsertim hominibus mediterraneis aduersus maritimos. Quare demus operam prius, ut suppetant sumptus, non sociorum verbis efferamur, qui certe ut plus causæ in vtram partem res cadet, habebimus, ita per quietem vtro sit res casura, prouidebimus. Nec nos tarditatis atque cunctationis, quam in nobis maxime reprehendunt, pudeat. Nam & properando ad bellum, serius illud finietis, quod imparati adieritis: & quia nostra ciuitas semper extitit libera & gloriosissima, potest ista cunctatio precipue videri germana nostræ grauitatis. Propter hæc enim soli nos, neque prospicimus superbumus, & aduersis minus, quam ceteri, consternamur. Neque laudibus nos incitantium ad difficiliora, quam nobis videantur capessenda, erigimur voluptate. Neque si quis accusationibus exacuit, idcirco magis ad assentiendum inducimur, propter modestiam bellaces, & iidem circumspecti: Bellaces quidem, quia modestiæ verecundia particeps est, verecundiæ rursus, præstantia animi: Circumspecti vero, quod edocti sumus indoctorum esse leges contemnere, modestiusque vel cum difficultate illis obtemperare. Neque in hoc sumus valde solertes, ut apparatus hostilem speciosa, sed inutili oratione vituperemus: & bellum mox non pinde ut ipso ope ineamus, sed ut sentiamus cogitationem hominum non longinquorum proximas esse nostris, nec fortuitos casus sub orationem venire. Tanquam aduersus hostem recto consilio vitem, nos factis semper instruamur, nequam spem habentes ex illo, tanquam pacaturo, sed quemadmodum ipsi nos, diligenter sibi prouisuro. Neque debemus arbitrari, inter hominem & hominem magnopere idifferere, sed illum esse præstantissimum, qui in rebus necessariis maxime eruditur. Hæc igitur instituta, quæ nobis nostri maiores tradiderunt, quæque ipsi tenentes, perpetuo proficimus, ne omittamus neque breui momento temporis adducamur ad consultandum de multorum capitibus, de multis pecuniis, de multis urbibus, de gloria, sed per ocium id agamus, quod nobis propter potentiam, præter ceteros agere licet. Mittite ad Athenienses de Potidæa, mittite de aliis exoptulatum, quibus illatam iniuriam socii aiunt, eo quidem magis, quam iudicio se offerunt: quod qui faciunt, aduersus eos, tanquam iniuriam inferentes, ire legitimam non est, & nihilominus bellum apparate. Hæc facientes & præclarissime consulueritis, & hostem maxime terrueritis. Et Archidamus quidem ita locutus est. Procedens autem ultimo loco Sthenelaidas, qui tunc vnus erat ex ephoris (hoc est tribunus plebis) sic apud Lacedæmonios inquit.

Ephori

Oratio Sthenelaidæ ephori apud Lacedæmonios.

Verba quæ Athenienses multa fecerunt, equidem non intelligo. Nam seipsum maiorem in modum iactauerunt, nihil sane refellentes, se non intulisse iniuriam sociis nostris atque Peloponneso. Qui etsi contra Medos tunc boni fuerunt, nunc quæ erga nos mali sunt, duplici sunt digni supplicio, mali ex bonis effecti. Nos autem nostri similes, quales tunc, tales nunc sumus. Qui si sapimus socios nostros non habebimus contemptui affectos iniuria, nec eos vtrum ire differemus, cum ipsorum non differatur iniuria. Nam aliis quidem suppeditat multitudo pecuniarum, nauium, equorum, at nobis strenui socii, haud digni, quos Atheniensibus prodamus, nec quorum causa iudiciis discutatur, & verbis, cum non sint ipsi verbis læsi, sed vindicet mature atque omni conatu. Neque vos quisquam laceffitosis iniuria, doceat, quonam modo consultare conueniat. Eis conuenit potius diu consultare, qui sunt illaturi iniuriam. Qua de re Lacedæmonii e dignitate Spartana bellum decernite. Nec Athenienses sinatis effici maiores, nec socios a nobis proditos esse, sed diis ducibus

BELLI PELOPONNESIACI

Lacedæmoni bellum inferamus, iniuriam inferentibus. Hæc locutus cum esset ephorus, rem ad suffragia re-
nii dant cla ruit in concionem Lacedæmoniorum, ac negavit (clamore enim, nō calculis dant Lacedæmonii
more suffra suffragia) dignoscere se, clamor vter maior esset, sed volens eos aperte sententiā declarantes, ad
gia. sumendum bellū proniores esse, inquit: Cui vestrū videntur Lacedæmonii rupta fœdera, & Arhe-
 nienses iniuriū esse, surgat in locum illum, ostendēs ei certum locū: cui non videntur, in alterum.
 Illi transeuntes cū altrinsecus steterunt, multo plures fuere, quibus fœdera rupta viderentur, ac-
 citisq; sociis dixerunt, sibi quidem videri iniuste agere Athenienses, velle tamen hortari socios
 omnes ad danda suffragia, vt cōmuni consilio bellum, si videatur, geratur. Et illi quidem cōfectis
Lacedæmo. iis domum abiere: & post eos legati Athenienses, cū responsum retulissent de iis, quorum gratia
plebiscitum. venerant. Hoc autē plebiscitum, fœdera esse rupta, factum est quartodecimo anno, q̄ tricennalia
Tricēnalia. i. sunt inīta fœdera, Euboicum bellum secuta. Enimvero decreuerunt Lacedæmonii fœdera rupta
triginta an- esse & bello vindicanda, non tam inducti sociorū verbis, q̄ metu ne Athenienses potentiores fie-
norum. rent, quibus cernerent iam plurimum Græciæ subiectum esse. Nam Athenienses hunc in modū
 ad eas res venerunt, in quibus aucti sunt. Posteaq; Medi ex Europa decesserūt, nauali pariter ac
 pedestri pugna a Græcis victi, & corū qui mari effugerunt, apud Mycalen absumpti sunt, Leuty-
 chides Lacedæmoniorum rex, Græcorum qui apud Mycalen erant dux, abiit domū, habens qui
 ex Peloponneso erant socios. Athenienses vero sociiq; ex Ionia & Helleponto, qui iam ab rege
 defecerant, perstando, Sextum Medis inessam oppugnarunt, ibiq; hybernantes ceperunt, Barba-
 ris dilapsis. Post quod omnes fere in vrbes redierunt, nauigantes ex Helleponto. Athenienses si-
 mulac eis Barbari ex regione cesserunt, publice vbi deposuerant, recipiunt liberos, vxores, & quę
 supererant, rem familiarem, vrbeq; excitare ædificiis parant, ac muris. Ambitus em̄ parum exta-
 bat, domus pleręq; conciderant, pauce in quibus manserāt primores Persarum, incolumes erant.
 Quod futurum intelligentes Lacedæmonii venere legati, quibus quędam voluptati fuerunt, cer-
 nentibus, neq; se, neq; alium quenq; muros habentem: hoc autē molestum vtiq; sociis exacuentia-
Lacedæmoni, bus, q̄ timerent, tum nauium copiam quāta non antea fuisset, tum auctam in bello Medico au-
postulata. daciam. Postularunt itaq; ab eis, ne muros resicerent: sed potius omnium extra Peloponnesum
 vrbiū quarumcūq; starent ambitus demolirentur. Quid vellent ac suspicarentur, non patefa-
 cientes illi quidem Atheniensibus, præcedentes tamen ne Barbarus si rursus rediret, haberet vn-
 de ex tuto, sicut modo ex Thebis procederet. Peloponnesum omnibus receptaculum idoneum
 ac tutamen esse. Athenienses, talia locutos Lacedæmonios cōfestim dimittunt, cum se missuros
Themist. va- illuc de hac re legatos respondiissent, Themistoclis cōsilio. Is iussit vt se q̄ primum Lacedæmonia
frum cōsiliū. mitterent legatum: socios, qui eligendi essent non subito, sed eos tandiu retinerent, vsq; dū mu-
 ros ad iustam altitudinem excitassent, vnde cōmode saltē pugnari posset omnibus prorsus, qui
 in vrbe essent adiuuantibus, & ipsis, & vxoribus & liberis, nulli parcētes, neq; priuato, neq; publi-
 co ædificio, vnde aliqua in id opus vtilitas foret, sed omnia diruentes. Hæc cum docuisset, signi-
 ficassetq; alia quę illic esset acturus, discessit. Cumq; Lacedæmonia venisset, nō adiit magistratus:
 sed multa prætendebat ac causabatur, quoriscq; aliquis quæstorū interrogaret, cur in senatū non
 procederet, expectationem sociorum excusabat: occupatione enim eos aliqua distineri, sperare se
 tamen propediem venturos, & mirari nondum adesse. Quæ audientes, ei propter amicitiam ac-
 quiescebant. Cum autē alii ventitarent, aperteq; coarguerent muros fieri, atq; adeo iam sublimes
 esse, nō habebant, vnde non crederent. Quod sentiens Themistocles, iubet eos potius q̄ verbis se
 ducantur, certos ex ipsis mittere, qui rem fideliter exploratam renuncient. Illis mittētibus quos-
 dam e suis, & ipse clam per nunciū Athenienses admonet, vt qui mitterentur a Lacedæmoniiis
 retineant, idq; q̄minime aperte, nec prius dimittant, q̄ se iterū receperint. Et iam collegę eius ve-
Abronich? nerant, Abronichus Lyficlis, & Aristides Lysimachi filius, nunciantes iam iustam habere altitu-
Aristides. dinem murum. Timuerat em̄ ne nō a Lacedæmoniiis vbi rem plane rescissent, amplius dimittere-
 tur. Athenienses vt iussi erant, legatos retinent. Et Themistocles tunc demū audiens Lacedæmo-
 nios, palam, inquit, vrbe suam iam muris præditā esse, ita vt idonea sit ad eos qui incolunt tu-
 rados. Q; si illuc velint Lacedæmonii sociiue legationem mittere, missuros in posteq; tanq̄ ad eos
 qui dignoscant, quę sibi cōducant, quęq; e republica sint. Nam cū antiquius visum fuit, ipsis vr-
 bem deferere, nauesq; conscendere, ostendisse se sine eis hoc scire audere, & quęcunq; cū eisdem
 consultare, ea nullo postea decreto fuisse patefacta. Nunc autē videri sibi antiquius, vrbe suam
 muros habere, id & priuatim ciuib; & vniuersis sociis conducibilius fore. Neq; em̄ fieri posse
 vt ab inæquali facultate, æqualiter ac similiter in mediū consulatur. Itaq; oportere aut omnes

ciuitatēs confederatas carere muris, aut eos sentire hos quoque recte factos esse. His auditis Lacedæmonii indignationem in Athenienses, non illi quidem præ se tulerunt. Non enim ut vererent, sed ut quodammodo in commune consilium darent, legationem miserant præsertim adhuc propensi in amorem Atheniensium propter singulare illorum aduersus Medos studium: tamen quæ hæc eos spes frustrata esset, tacite infensi erant. Ita vtrorumque legati citra incusationem domum reuerterunt. Atque hunc in modum Athenienses urbem exiguum intra tempus muro cinxerunt. Atheniensium Et indicio est etiam nunc ipsa structura properato fuisse factam. Nam fundamenta plurimariorum murus, lapidum, & alicubi non coagmentatorum, iacta sunt, atque ut quæque offerebantur saxa, multa etiam ex monumentis laborataque sunt congesta: maior enim murus, quam pro magnitudine ciuitatis ducebatur, eaque propter omnia mouentes labori pariter incumbabant. Persuasit præterea Themistocles reliqua Piræi ambiri iam antea inchoata quo anno ipse Atheniensibus præfuisset: existimans tamen ipsum locum commodiorem fore, tres suapte natura portus habentem, tum ciues fieri nauticos magnopere proficere ad potentiam ampliandam. Quippe primus ausus est dicere, mari resisti posse statimque moliri coepit. Cuius consilio Athenienses extruxerunt murum circum Piræam, qui nunc Piræam Murus Piræam quoque demonstratur, eius latitudinis, ut per eum duo plaustra lapides coportantia e regione præterirent. Intra neque frustra lapidum inerant, neque lutum, sed saxa grandia ad normam incisa coagmentataque, & quæ exteriora erant, ferro inuicem plumboque ferruminata. Altitudo fere dimidio tenuis absoluta est, eius quod ille destinauerat. Destinauerat enim ut celsitudo ipsa latitudinem arceret hostiles incursum paucorum hominum, eorumque imbecilliorum suffectura custodia, ceteri autem naues conscendere. Nam in rem nauticam præcipue incumberebat, intelligens, ut mea fert opinio, regiarum copiarum aduentum, mari quam terra vehementiorem futurum, ac Piræam magis quam superiorem urbem expedire. Adeo sæpenumero Athenienses est adhortatus, si quando a terra viderentur, in hunc descenderent, omnibusque re nauali resisterent. Et Athenienses quidem ad hunc modum cum alia munierunt, tum muros extruxerunt, statim a discessu Medorum. Pausanias namque Lacedæmonius Cleombroti filius, Græcorum dux, cum viginti nauibus ex Peloponneso dimissus quem comitate sunt triginta Atheniensium naues, & alie sociorum permultæ, ingressique hostiliter Cyprum, multa eius oppida subegerunt. Deinde profecti, Byzantium a Medis occupatum Cyprum a Græcis infestat. obsederunt hoc duce. Quo iam facto imperiosiore, cum alii Græci, tum præcipue Iones, ac quicumque recens regio dominatu liberati erant, offendebantur. Itaque aditis Atheniensibus postulerunt ut pro necessitudine, quæ inter eos esset, se duces ipsis præberent, nec Pausaniam violenter agere sinerent. Athenienses hæc verba approbantes, prospiciebant, tanquam voluntatem eorum non neglecturi, ubi cætera constituissem, quemadmodum sibi optime videretur. Interea Lacedæmonium Pausaniam accersunt, de iis cognituri quæ audissent. Etenim multa eius iniustitia a Græcis aduenientibus deferebatur, potius eum videri tyrannum agere, quam ducem. Euenit ut eodem tempore ille accerferetur, & ipsius odio socii ad Athenienses transfirent, præterquam ex Peloponneso milites. Reuersus Lacedæmonia nonnullarum priuatim iniuriarum conuincebatur, maximis autem criminibus absoluebatur. Insimulatus est autem non in postremis, quæ cum Medis sentiret, & videbatur manifestissimum esse, nec ob id eum amplius pro duce miserunt, sed Dorcem, cumque eo alios quosdam non magnum exercitum habentes, qui cum ad ipsos solitum non deferrent imperium, socii re coginita abierunt. Postquam eos Lacedæmonii nullos sibi mittendos esse censuerunt, veriti ne ii quos mitterent, sibi deteriores fierent, id quod in Pausania prospexerant. Eo quidem magis, quæ & defungi Medico bello cuperent, & existimarent Athenienses tum satis idoneos duces esse, tum sibi ut illo tempore amicos. Accepto hac ratione Athenienses principatu, libentibus propter odium Pausaniae sociis, statuerunt, quas pecunias quasque naues æquum esset præbere ciuitates ad regium bellum, per speciem reddende calamitatis, quam passi erant vexandis in vicem bello regis puinciis. Tunc primum Græciæ erarii præfecti sunt instituti ab Atheniensibus, qui tributum reciperent. Sic enim appellata est pecuniarum collatio. Primumque tributum constitutum quadringentorum sexaginta talentorum: erarii quoque eorum fuit Delos quo in templo coetus fiebant, ac duces inter initia ex sociis erant, qui suis legibus viuerent, & ex publicis conciliis consularent. Hucusque puentum est bello, & gerendarum rerum studio, inter hoc & Medicum bellum, quæ ipsi gesserunt cum Barbaro, cum sociis nouas res molientibus, & eos Peloponneses, qui in omni re semper intercedebant. Scripsi autem ea ab instituto sermone egressus, ob id, quæ ab omnibus, qui ante me fuerunt, locus hic præternissus est, scribentibus aut res ante Medicum bellum gestas, aut ipsum bellum Medicum. Quorum Hellenicus, qui ista attigit in Attica historia, & breuiter meminit, neque digne

BELLI PELOPONNESIACI

His sane temporibus, Præterea q̄ principatus Atheniensium quemadmodum sit constitutus de
 Eione vrbs. monstratur. Primum quidem Eionem, quæ est ad Strymonem, Medis tenentibus expugnauerunt
 Cimone diripueruntq̄ duce Cimone Miltiadis filio: dehinc Scyrum in Ægeio insulam, quam incolebant
 Vide Herod. Dolopes, diripuerunt, ipsiq̄ coluerunt. Fuit eis & cū Carystis sine aliis Eubœiis bellum, tandēq̄
 Scyros insu. in deditiōem redegerunt. Post hæc cū Naxiis qui defecerant bellum gesserunt, oppugnandoq̄
 Dolopes, eos subegerunt. Prima hæc sociarum ciuitatum præter constitutum, in seruiturem redacta est:
 mox & aliæ, vt quæq̄ contingebat. Defectionis autem causæ, cū aliæ fuerunt, tū vel præcipue tria
 butorum, vt causabantur, penuria, nauiumq̄: & si quis in militia defertor extitisset. Nam exacte
 agebant Athenienses, erantq̄ acerbi in adigendis hominibus, erumnaq̄ insuetis, eaq̄ recusanti-
 bus, & alioqui non iam ea qua consueuerant, comitate imperabāt, neq̄ ex æquo militabant, quip-
 pe qui facile possent eos subigere, qui defecissent. Cuius rei causa illi ipsi extiterāt socii. Nā pro-
 pter hanc militandi pigritiam, pleriq̄ ne domo abessent, cōstituerunt nauium loco pro portione
 pecuniam soluere. Ex qua solutione Atheniensium quidem res naualis adaucta est. Ipsi vero cū
 desciscabant, bellū & imparati & inopes suscipiebant. Cōmiserunt post hæc Athenienses sociiq̄
 Eurymedon cum Medis præliū, & pedestre ad flumen Eurymedontem in Pamphylia, & nauale, atq̄ in vtroq̄
 & eodem die vicerunt, duce Cimone Miltiadis filio, captis corruptisq̄ oībus, ad ducetas Phœ-
 nicum trirēibus. Aliquantōq̄ post tempore contigit vt ab eis deficerent Thasii, indignatione
 cōtracta, ob emporia, quæ in aduersa Thracia, cū aliarum rerum, tū metalli ab illis fiebant. Athe-
 nienses eo nauibus profecti Thasios pugna nauali vicerunt, in terramq̄ descēderūt. Missis quoq̄
 sub idem tempus ad Strymona decem milibus colonorum, tum suorum, tum socialium, tanq̄ vo-
 lentes habitare oppidum, qd̄ Edoni tenebant, tunc † Decēuias, nunc Amphipolim appellatum, il-
 lo quidem potiti sunt. Sed progressi in mediterranea Thracia, & ab ipsis Thracibus, quibus in
 Edoni pop. festum erat id oppidum si incoleretur, apud Drauscum Edonicam omnes sunt interempti. Tha-
 Amphipolis. si vero prælio victi & obsessi, Lacedæmonios in auxilium vocauerunt, hortantes vt ad se tutādos
 in græco leg. Drauscus. Atticam inuaderent. Quod se facturos illi clam Atheniensibus receperunt, ac fecissent, nisi pro-
 dρασικος. hibiti fuissent terræmorum. Quo tempore & mancipia ex finitimis Thuriatæ Ætheesq̄ Ithomen
 Edonica. aufugerunt. Erant autem mancipiorum pleraq̄ ab antiquis illis Messeniis tunc in captiuitatem
 Thuriatæ. ductis oriūda, eiq̄ Messeniū omnes vocabātur. Itaq̄ aduersus eos, qui Ithomæ erāt, bellū susce-
 Aethees. pere Lacedæmonii. Thasii tertio q̄ oppugnari cepti sunt anno, Atheniensibus sese dederūt, mu-
 ris dirutis, nauibus traditis, pecuniis impresentiarum quidem quāte pendi debebant, solui iussis,
 in posterum reliquis, relicta eius continente ac metallo. Lacedæmonii bello quod gerebant cum
 iis qui erant Ithomæ, in longū eunte, euocauerunt cum alios socios, tum vero Athenienses, pro-
 ut & ierunt, Cimone duce, non exiguis cum copiis: ob id autem maxime euocati, q̄ præcipui vi-
 debantur in pugna murali, q̄q̄ constabat diutina in obsidione ista re opus esse, atq̄ ita vi oppi-
 dum capi posse. Quod & fuisset, verum ex hac primum expeditione inter Lacedæmonios Athe-
 niensiq̄ dissensio facta est. Lacedæmonii enim cum oppidum vi non caperent, reformidarunt
 Atheniensium tum audaciam, tum ad res nouandas animum, simulq̄ suspicantes ne quid pere-
 grini si permanerent ab iis, qui Ithomæ erāt sollicitati, molirētur noui, solos oīm suorū dimiserūt
 suspicione dissimilata, tantum negantes se illorum opera amplius egere. Athenienses haud ne-
 scientes non se meliore causa missos fieri, sed suspicione aliqua grauitate acceperunt: nec ita de La-
 cedæmoniis meritos se esse existimantes, vt ista paterētur, cum primū reuerſi sunt, societatem sol-
 uerunt cum Lacedæmoniis Medico bello contractam: inieruntq̄ eam cum Argiuis illorum ho-
 stibus, & inter vtrosq̄ aduersus Theſſalos quoq̄ ic̄tum est foedus. Porro ii qui intra Ithomen erāt,
 decimo demū anno cū iam impares essent oppugnātibus, acceperunt a Lacedæmoniis oblatam
 conditionē, ne cū ex Peloponneso fide publica excessissent, & ex ipsa nūq̄ ipsis vterius regressus
 esset, si qs̄ deprehenderet, seruus fieret capiētis. Erat autē redditū prius Lacedæmoniis oraculū Io-
 uis Ithomitæ supplicē abire. Exeūtes eos vna cū liberis & vxoribus, Athenienses odio iā Lacedæ-
 moniorū exceperūt, & in Naupacto quā nuper infessam a Locris Ozolis ceperāt, collocauerunt.
 Megarēses a Lacedæmo- niis deficiūt. Megarēses quoq̄ a Lacedæmoniis ad Athenienses defecerunt, q̄ a Corinthiis de terminis con-
 tendentes bello victi essent. Tenueruntq̄ Athenienses Megara & Pegas ingentēq̄ extruxerunt
 πικραϊ. Inar⁹ Liby⁹. Megarēnsibus muros ab vrbe ad Nisæam, eosq̄ ipsi tuebantur. Vnde primum Corinthiis nō me-
 Libya. diocre in Athenienses odiū conflatū est. Inarus autē Libyus Pflammitici filius Libyorum rex, qui
 Marea vrbs. sunt Ægypto finitimi, ex vrbe Marea (quæ est super Pharū) pfectus, effecit vt ad se pleraq̄ Ægy-
 Artaxerxes. ptus ab rege Artaxerxe deficeret, moxq̄ Athenienses ad belli societatem asciuit, tūc forte apud

Cyprum in expeditione agentes ducentis cum nauibus, tum suis tum sociorum. Illi relicta Cypro, se illuc contulerunt: & a mari in Nilum nauigantes flumine ipso & duabus Memphidis partibus potiti sunt, ad tertiam que vocat Albus murus, cum iis bellabant qui intus erant, Medis Persisque q
 eo fugerant, & Ægyptiis qui cū aliis nō rebellauerāt. Item egressi nauibus Athenienses in Halias, Albus murus
 cum Corinthiis Epidauriisque commissa pugna, a Corinthiis victi sunt. Posteaq; Cecryphaleam na Halis.
 uali cum Peloponnesibus prelio vicerunt. Moro autem posthac aduersus Æginetas bello, ingens Athen. vin
 inter hos ad Æginam exitit pugna naualis cum suis vtrosq; sociis: victoriaq; penes Athenienses cuntur.
 fuit, capris hostium septuaginta nauibus: qui egressi in terram, vrbem oppugnare cœperunt, du- Cecryphalea
 ce Leocrate Stroebi filio. Peloponneses dehinc Æginetas assere volentes, trecētis primū arma- Leocrates.
 tis Corinthiorum Epidauriorūq; Æginā auxilio transmissis, promontoria Geraneę occupant. Nec non Corinthii cum sociis in agrum Megaricum descendunt, existimantes nō futuros pares Athe-
 nienses tutandis Megarensibus, absente tum apud Æginam, tum apud Ægyptū exercitu: & si hos tutari velint, ab Ægina decessuros, Athenienses exercitum quidem ab Ægina non abduxerūt, sed
 qui reliqui erant ex ciuitate, vel prouectoris, vel ineuntis ætatis, duce Myronida Megaram profe- Myronides
 cti sunt: pugnaq; commissa cum Corinthiis, æquo Marte discessum est, vtrosq; in ea re non peius dux Athe-
 actum esse secum existimantibus. Athenienses tamen vt qui vicissent magis, abeuntib; Corinthiis, niensium.
 trophæum statuerūt. Corinthii male accepti a senioribus suis qui in vrbe erāt, post duodecim fer-
 me dies instructi venerūt, e regioneq; trophæum & ipsi statuerunt tanq; victores. At vero Athe- Atheniēs. &
 nienses e Megara cum vociferatione procurrentes, eos quidem qui trophæum sistebant, inteteme- Corinth. pu
 runt, cum cæteris autem congressi, superarunt, illi superati abierunt. Quorum pars quædam non gna.
 exigua rapide fugiēs, cum itinere deerraret, incidit in priuari cuiusdam prædiū, magnaq; fossa inter Corinthii
 cidente imperium. Quo cognito Athenienses oppositis a fronte armatis, eos abire prohibuerūt, vincuntur.
 circūdataq; leui armatura, omnes qui introierant, lapidauerunt. Quæ plaga Corinthiis ingēs fuit, ἄποφυλα μὲ
 cætera turba expeditionis domū eius reuersa est. Circa illa tēpora & Athenienses orsi erant longos γὰ πρὸ ἱερίου,
 ad mare muros extruere, alterū Phalerū, alterū Piræa versus. Et Phocenses in expeditione agebāt ἡ δὲ οὐκ ἦν ἐξομ
 contra Doreas Lacedæmoniorum metropolim Bœon, Cytinion, Erineon. Cūq; vnum ex his oppi- δ' ὄ.
 dis cepissent, Lacedæmonii duce Nicomede Cleombroti filio, pro Plistoanacte Pausaniæ regis filio Bœos.
 adhuc puero, auxilium Doribus tulerunt cum mille quingentis armatis sui corporis, sociorumq; Cytinius.
 decem millibus, vrbeq; in deditiōnem a Phocensibus recepta, reuertebantur, quos mari, si consiliū Erineus.
 eis esset, per sinum Crissæum transmittere, Athenienses præternauigantes prohibitori erant. Nam Nicomedes.
 per Geraniam haud turū sibi transitū putabant, tenentibus Megara & fontes Atheniensibus, diffi- Plistoanax.
 cilem alioqui ad transeundū, & semper Atheniensium præsidio infessam, & qua senserant se ab illis prohibutum iri. Visum est itaq; eis apud Bœotios subsistendo dispicere quonam modo tutissimi
 transirent, nonnullis Atheniensium ipsos clam inducentibus, qui sperabāt democratiam, i. statum
 popularem tolli posse, & muros qui ædificabantur. Aduersus hos prodierunt omnes cuiuscunq; Democratia
 ætatis Athenienses, & Argiuorum mille, exq; omnibus fere aliis sociis numero quatuordecim mil-
 lia, tum rati hostem nescire qua abiret, tum suspicari illum tendere ad subuersionē democratīę. Ac
 cesserunt quoq; ad Athenienses ex iure commilitii equites Thessalorum, qui tamen in re gerenda Lacedæmoni
 ad Lacedæmonios transferunt. Commisso apud Tanagram Bœotię prælio, Lacedæmonii sociiq; vi- orsi & Athe
 cerunt, & vtrinq; ingens facta est strages. Et Lacedæmonii agrum Megarensē ingressi, cæsisq; ar- nien. cōsiliū.
 boribus, retro per Geraniam & Isthmū domum redierunt. Athenienses altero & sexagesimo a pu- Myronides
 gna die exercitū in Bœotios duxerūt, duce Myronida, & plio in Joenophytis inito, Bœotios vice dux Lacedæ.
 rūt, Bœotiāq; plaga, ac Phocide potiti sunt, murosq; Tanagrensiū demoliti, & Locresii Opuntiorū Ἰαμβούκτις
 locupletissimos cētū viros obsides acceperūt, suosq; ipsoꝝ lōgos muros absoluerūt. Post hæc Ægi-
 netę ad Atheniēses deditiōnē fecerūt, deiectis muris, traditis nauib; ἵποσιτο in posterū tributo. Ad
 hæc circunuecti Peloponnesum Athenienses, duce Tolmida Tolmæi filio Lacedæmoniorum na- Chalcis.
 ualia incenderūt, Chalcidē Corinthiorum oppidū ceperūt, Sicyonios in ipso in terrā egressu con- Sicyonii vi-
 gressi, vicerūt, adhuc apud Ægyptum manentibus Atheniensibus illis atq; sociis, qb; & ipsis mul- cuntur.
 tifaria bella cōrigerūt. Iā primū vbi potiti sunt Ægypto Atheniēses, misit rex Lacedæmona cū pe- Atheniēses
 cuniis Megabazū genere Persam, vt Peloponnesibus pecunia psuasus, Atticā inuadentib; submo Aegypto po
 ueret ab Ægypto Athenienses. Qd vbi parū pcedit, frustra q; pecunia absumpta, qd reliquū erat, tiuntur.
 Megabazus rursus in Asiam retulit, mittit Megabazum Zopyri filium, virum Persam cum ingen- Athen. Mē.
 ti exercitu, qui terrestri profectus itinere, Ægyptios ac socios plio vincit, ex Memphide Græcos phi eiiciunt.
 eiicit, ad extremum in Prosopitide insula concludit, ibiq; annum solidum ac dimidiatum obsidet,

BELLI PELOPONNESIACI

vsq̄ dum auersa alio aqua, siccatisq̄ alueis naues in sicco sederent, & ex magna parte in insula faceret continentem, qua cum peditatu transgressus cepit. Ita res Graecorum sex annis bello gesto perierunt: pauciq̄ ex multis peragrata Libya Cyrenen peruenientes, incolumes fuere, plerisque absumptis.

Aegyptus re-
gibus restituitur.

Atque iterum Aegyptus regis ditioni concessit, praeter Amyrtaeum in palustribus regnantem. Hunc propter vastitatem saltus palustris expugnare nequierunt, cum praesertim Aegyptiorum pugnacissimi sint saltum illum incolentes. Inarus tamen Libyorum rex harum omnium in Aegypto rerum author, per prodicionem captus, in crucem actus est: Atheniensiumque atque aliorum sociorum quinquaginta triremes, quae successurae in Aegyptum nauigabant, appulsae sunt ad Mendesium, vnum e Nili cornibus, ignare prorsus rerum gestarum. Quas a terra aggressus peditatus, & a mari Phoenicum classis plerasque absumpserunt, paucioribus fuga retro elapsis. Hunc fecit exitum ingens illa Atheniensium sociorumque in Aegyptum expeditio: Ex Thessalia ite ab Oreste Echecratidae filio Thessalium regem fugiente persuasi Athenienses, ut ipsum reducerent, assumptis Boeotii Phocaeis sociis in expeditionem aduersus Pharsalum Thessaliae ierunt: & terra quidem potiti, eatenus tenebant, quatenus non multum procedendo sub armis erant. Nam ab equitatu Thessalorum prohibebantur, urbem tamen non expugnauerunt. Et cum nihil ex iis quorum gratia expeditionem sumpserat, successisset eis, infecto negotio reuersi sunt, Orestem secum habentes. Nec diu post haec mille Athenienses conscensis nauibus quae ad Pegasus erant (tenebant autem ipsi Pegasus) in Sicyonem nauigauerunt, duce Pericle Xanthippi filio, egressique in terram, eos qui congressi sunt Sicyonum pugna superauerunt. Statimque assumptis Achaeis, transmissa Acarnania ad Oeniadas in expeditionem ierunt. Obsessos sed non expugnato oppido, domum redierunt. Postea cum triennialia foedera transissent, inita sunt inter Peloponneses Atheniensesque quinquennialia, & cum Graecum bellum sustinuerunt Athenienses, Cypro tamen arma intulerunt, cum ducentis suorum, tum sociorum nauibus duce Cimone. Ex quibus in Aegyptum sexaginta profectae sunt, vocatu Amyrtaei saltuum regis. Caeterae Citium obsidebant. Verum Cimone vita defuncto, fameque exorta profectae a Citio, tenentesque cursum super Salaminem, quae est in Cypro, cum Phoenicibus ac Cilicibus, & nauali & pedestri pugna certarunt, & utrobique victores domum sunt reuersi, vna cum iis quae ex hac classe ab Aegypto redierant. Lacedaemonii post haec bellum quod sacrum appellatur, sumpserunt, potitique templo, quod est apud Delphos, Delphis tradiderunt. Post quorum discessum Athenienses iterum cum exercitu profecti Delphos, potitique tradidere Phocaeis. Interiecto deinde tempore cum Boeotii deficiissent, bellum Athenienses Orchomeno Cheroneaeque & aliis quibusdam in Boeotia oppidis, quae rebellauerant, intulerunt cum mille ex suo numero armatis, aliisque singulorum sociorum, duce Tolmida Tolmiae filio, captaque Cheronea, & imposito in ea praesidio, cum reuertetentur, fecerunt in eos impetum ex Orchomeno Boeotiorum, cumque his Eubaeorum exules ac Locri, & quicunque earundem partium erant. Victoresque Atheniensium alios interfecerunt, alios viuos ceperunt. Cum quibus Athenienses transegerunt, recuperatis captiuis omnem Boeotiam missam fecere, in qua remigrantes Boeotiorum profugi, caeterisque omnes sui iterum iuris effecti sunt. Neque multo post haec Euboea ab Atheniensibus defecit. Ad quam Pericli cum Atheniensium copiis iam transgresso nunciatur Megaram defecisse, Peloponneses quoque Atticam inuafuros, praesidia Atheniensium a Megarensibus esse caesa, praeter eos qui in Nisaeam confugissent: Defecerant autem Megarenses ascitis Corinthiis, Sicyoniisque & Epidauriis. Ille confestim ex Euboea copias reduxit, & Peloponneses Atticam ingressi, Eleusinam vsque ac Thriasiu agrum depopulati sunt duce Plistoanacte Pausaniae regis filio Lacedaemoniorum duce nec ulterius progressi, domum rediere, & Athenienses iterum Pericle duce transgressi Euboeam omnem subegerunt, eamque pacationibus composuerunt, praeterquam Hestiaeas, vnde eiectionis inco-

Orestes,

Pharsalus.

†fontes
†fontes
Pericles.
Oeniadae
†Oenophora

Rex saltuum.
Citium.
Salamin.
Sacrum bellum.

Orchomenum

Cheronea capitur.

Peloponneses.
Atticam depopulantur.
†Ogiwze

†triginta annorum

lis ipsi eam sibi terram habuerunt. Reuersi ex Euboea, non multo post foedera cum Lacedaemoniis sociisque tricennialia percusserunt, redditis Nisaea, Pigeis, Troezene, Achaia: Hac enim de Peloponnesibus tenebant Athenienses. Sexto autem anno cum excitatum esset inter Samios ob Prienen & Milesios bellum, cum iam foret impares bello, Milesii Athenas profecti, in Samios inuecti sunt, cum assensu quorundam ex ipsa Samo priuatorum hominum, nouarum rerum in republica cupidorum. Ex quo profecti Samum Athenienses cum quadraginta nauibus statum popularem constituerunt, sumptis obsidibus quinquaginta Samiorum liberis: totidemque viris, quos apud Lemnum deposuerunt, & praesidio imposito abierunt. Ex Samiis autem aliquot fuerunt qui non perstiterant, sed in continentem profugerant ex composito cum potestissimis ciuitatis, & societate inita cum Pissuthne Histaspis filio, qui Sardibus tunc praerat, coactis septingentis auxiliariis noctu in Samum transmiserunt. Et primum aggressi populum, multitudinis victores extiterunt: deinde obsidibus

suis ex Lemno subtractis rebellant. Atheniensium praesidium ac principes quos penes se habebat
 Pissurhni donauerunt, expeditionem etiam in Miletum confestim parantes, Byzantiis quoque rebel-
 lionis focis. Quid ubi acceperunt Athenienses cum sexaginta nauibus aduersus Samum nauigarunt.
 Quarum sexdecim usi non sunt: partim in Cariam ad impediendas Phoenicum naues, partim in
 Chium ac Lesbum ad euocanda auxilia iter habentibus, quatuor & quadraginta nauibus Pericle
 duce, cum nouem collegis ad Tragiam insulam cum Samiorum septuaginta nauibus, in quarum Tragia isula
 viginti milites uehebantur, & quae cunctae proficiscebantur a Mileto, pugnarunt uiceruntque. Et cum
 postea eis uenissent auxilio Athenis quadraginta, ex Chio & Lesbo uiginti quinque naues, egressi in
 terram pugnae pedestri uictores, urbem obsederunt triplici muro, etiam a mari. Pericles sumptis
 ex iis qui superuenerant sexaginta nauibus, quae celerrime in Caunum & Cariam contendit, accepto Pericles i Ca-
riam tendit.
 illinc nuncio, naues Phoenicum in ipsos cursum tenere. Abierant enim ex Samo quoque Stesagoras
 cum quinque nauibus & alii aduersus Phoenicum classem. Interea Samii repentina eruptione nauis
 gantes, castra nullis munitionibus praedita inuadunt, speculatorias naues corrumpunt, ceteras quae
 obuia uenere superant, totoque circa mari potius. xiiii. ferme diebus quocumque libuit importantes expor-
 tatesque. Reuerso Pericle nauibus iterum conclusi sunt. Ex Athenis post haec subsidio naues aduenere,
 cum Thucydide, Agnone, & Phormione quadraginta, cum Clepolemo quoque & Anticle uiginti, Thucydides,
Agno.
Phormio.
Samiorum de-
ditio.
Corcyrensis,
Potidaeaeque
gesta.
 ex Chio etiam & Lesbo triginta. Cum quibus Samii breue quoddam praesidium nauale fecerunt, cumque
 oppugnantibus impares essent, nono sese mense dederunt, deiectis muris, datis obsidibus, traditis
 nauibus, pecunias quae impensaessent, certis temporibus soluturi. Conuenerunt & Byzantii ut, sicut
 prius, imperata facerent. Non multis iam hinc annis posterius gesta, quae superius commemorata
 sunt, Corcyrensis, Potidaeensisque, & quocumque belli huius extiteret materia, uniuersa haec quae Graeci uel
 inter se, uel aduersus Barbarum gesserunt, intra .L. ferme annos gesta sunt, a discessu Xerxis ad huius
 initium belli: Intra quos suum Athenienses imperium propagarunt, & in multum potestatem processerunt. Quid
 intelligentes Lacedaemonii non tamen impedimento fuerunt, nisi ad breue tempus: & iterum plerumque quies-
 uerunt nequaquam celeres antehac ad bellum capeendum, nec nisi coacti. Non nihil etiam intestinis pro-
 hiberi bellis priusquam Atheniensium potentia aperte auferretur, & eorum societatem experti fuissent. Tamen
 non ulterius tolerandum duxerunt, sed omni incumbendum studio in hoc bellum, quod fumerent ad il-
 los si possent potentiam euerterent. Igitur ubi statuerunt foedifragos atque iniurios esse Athenienses,
 Delphos ad deum consulendum miserunt, nunquid praestaret bellum gerere. Quibus ille (ut aiunt)
 oraculum reddidit, penes bellantes pro uiribus uictoriam fore, seque (inquit) & uocatum & inuoca-
 tum auxilio futurum. Rursus accitis sociis rem ad concilium placuit referri, nunquid bellum sum-
 mere expediret, necne: & cum uenissent socio- rum legati, habereturque consilium, ceteri quidem quae uoluerunt, di-
 xerunt, accusantes plerumque Athenienses, & ut bellum fieret postulantes. Corinthii uero & antea precati
 separatim singulas ciuitates ut suffragia darent de bello mouendo, uerentes ne prius Potidea euer-
 teretur, & tunc praesentes, ultimoque loco procedentes, hanc orationem habuerunt.

Oratio Corinthiorum apud Lacedaemonios.

Lacedaemonios uiri focii tanquam nec ipsi decreuerint bellum gerendum, iam desinamus incusare,
 cum nos ad hoc ipsum congregandos putauerint. Debent enim illi qui praesunt, sicut in ceteris
 honore cunctos antecellunt, sic res priuatas aequabiliter distribuentes in commune prospicere. Nos aut
 quicumque ab Atheniensibus dissociati sumus, non necesse habemus admoneri, ut ab eis caueamus, ΓΥΩΜΗ
 sed illi potius qui mediterranea nec ad emporia incolunt, ut intelligant nisi inferiora incolentibus
 opem ferant, difficiliorem se fructuum perceptionem habituros, & item difficiliora subsidia, quae ma-
 re mediterraneis subministrat, nec debere eorum quae dicuntur prauis iudicibus esse tanquam haec ad ipsos non per-
 tineant, sed expectare, si res inferius colentium neglexerint, aliquam calamitatem ad se peruenire, nec de se nunc
 minus quam de aliis consulti. Quo minus eos oportet esse segnes ad bellum pro pace sumendum. Nam gra-
 uis quidem hominum est, si non lacestant iniuria, quiescere: Egregiorum autem si lacessiti fuerint, pacem bello mu-
 tare, eosdem re bene gesta rursus in concordiam redire: neque bello prosperitate extolli, neque ex ocio pa-
 cis uoluptate captos pati iniuriam. Nam qui propter uoluptatem deses est, is confestim desidia suae
 succiditate, propter quam segnis est, priuatur si quiesuerit. Et qui frequenter successu bellorum utitur,
 hic infida ferocia inflatus, quae sunt cogitanda non cogitat. Multa enim male consulta hostibus in-
 consultius agentibus emendata sunt. Quin etiam plura quae bene consulta uidebantur, turpiter in
 contrarium ceciderunt. Quia nemo tali opere rem exequitur, quali credulitate deliberat, sed cum
 fiducia certa de futuris sentimus: cum timore autem in actione desicimus. At nunc iniuriam pas-
 si nos, & multa habentes in Athenienses crimina, bellum conflagramus: ubi istos ultimi fuerimus, in tempore si

BELLI PELOPONNESIACI

nituri. In quo nos victores fore multis de causis credibile est: Primū, q̄ hominū numero & rei militaris peritia precellimus: deinde, q̄ omnes peræque ad ea, quæ sunt imperata, properamus, classem autē qua illi præstant supplebimus, tum priuatis facultatibus p̄ rata parte, tum ex pecunia quæ in Delphis est, atq̄ Olympiis: mutuati namq̄ pecuniam possumus peregrinos illorū nautas maiori mercede cōducere. Mercenarij enim magis q̄ vernaculæ sunt Atheniensiu copiæ, q̄ minus in nobis contingit, qui plus corporibus q̄ pecuniis pollemus. Quod si vel vna nauali pugna superentur, de ipsi factum est, vt credere oportet: sin resistant, & nos diutius rem nauticam meditabimur, superiores illis futuri animi præstantia, vbi eo peritiæ peruenerimus. Qd̄ enim nos natura obtinemus, hoc illis nequaquā doctrina cōtingat. At quo illi præstant scientia, id nobis est exercitatione consequendum. Pecunias quoq̄ quæ huic rei superant, conferemus. An vero durum nobis hoc fuerit, vt cū illorū focii pro sua ipsorū seruitute conferre non recusent, nos pro inimicorū vltione, ac pro nostra salute pecunias erogamus, & certe ne iis per illos ereptis ob eas ipsas male multemur! Assunt præterea nobis aliæ quoq̄ belli gerendæ viæ, & in primis sollicitatio sociorū ad defectionem, res quæ illis adimat prouentus quibus præpollent, tum regionis illorū inædificatio, & alia quæ nondū quis prospiciat. Ferraro bellū eo quo euasurum prædicat, euadit, multa ipsum per sese p̄ter ea, quæ adsunt, comminiscitur. In quo quisquis erecto versat animo, tutior existit: quisquis irato, non minus labi consuevit. Cogitemus aut̄ si forent singulis nostrū de finib⁹ ac limitibus cū aduersariis lites, id debere tollerari. Nūc aut̄ Athenienses cū ad vniuersos nos, tū ad oppidatim subigēdos validi sunt, ita vt nisi & frequentes & per regiones ac ciuitates singulas vnoq̄ cōsilio eis obstiterim⁹, haud difficulter sint nos separatim agētes oppressuri. Quorū victoriam de nobis, etsi auditu quoq̄ triste est, tñ qui audit sciat nihil plane aliud asferre q̄ seruitutem. Qd̄ vel oratione agitare fœdum est Peloponneso, nedū re tot vrbes ab vna infestari. In quo videmur aut merito esse aut metu patientes, degenerantes a maiorū gloria, q̄ Græciam liberauerunt, q̄ ne ad tutandā quidē nostrā libertatē sufficiamus, sinamusq̄ ciuitatē se efficere tyrānū, cū in vna ciuitate tyrannus vt tollatur postulare soleamus, ignari quonam modo ab his tribus maximis incommodis eximamur, vecordia, ignauia, secordia. Neq̄ tamen vt ista nomina fugiatis, excusationē prædatis, q̄ temeritatē deuitaueritis, plerisq̄ perniciosam: quæ excusatio quia multos decepit, cōtrario nomine sui accusario cognominat. Quæ qd̄ attinet quæ hæcenus gesta sunt, longius q̄ quatenus nunc expedit, reprehēdere! Expedit aut̄ iis, qui postmodū mala passuri sunt, auxilium nos ferre, quoniam patrium vobis est p̄ labores assequi virtutes: nec mores immutare vos decet, qui etsi non diuitiis illos aliquantū atq̄ potētia superatis, tamen iniquum sit qd̄ paupertate partum est, id per diuitias perdere. Decet cum multis de causis fidenter vos ire ad bellum, tum dei respōso, qui se quoq̄ adiutorem fore pollicetur, adiutrice etiam cætera Græcia, partim ob metum, partim ob vtilitatem. Nec ideo fœdera priores rumpeis, q̄ deus ipse qui nos iubet bellare, censet illos esse præuaricatos, sed auxilium potius fœderibus ruptis feritis. Ruperunt em̄ fœdera non qui resistunt inuadentibus, sed qui priores inuadunt. Ex quo vndiq̄ nobiscum bene agitur si bellū suscipimus. Qd̄ si hæc quæ nos in commune exhortandi gratia dicimus, certissimum est rebus & publicis & priuatis conducere, nolite cunctari cum aliorū libertatem tueri, tum vero Potidæatis opitulari, qui sunt Dores, & quod olim cōtrarium erat, ab Ionib⁹ obsidentur. Quoniam res non patitur amplius expectationem, ne palam fiat nos partim iam lædi, ceteros ne idem paulo post patiantur conuentum quidem fecisse, sed vlcisci non audere. Verū viri focii vos ad hanc necessitatem deuenisse, simulq̄ a nobis quæ optima sunt dici existimantes, bellum decernite, haudquaquā deterriti subita illius asperitate, sed pacē, quæ ex eo diuturna sequetur, exoptantes. Nam pax magis confirmatur ex bello. At ex ocio non perinde periculo cares, ne bello lacessaris. Existimantes item ciuitatem quæ se in Græcia tyrannum constituit, æqualiter constitui in omnes, ita vt iam aliis dominetur, aliis dominari destinet. Hanc si inuadimus subigemus, & ipsi in posterum tuti habitaturi, & Græcos, qui nunc seruiūt, in libertatem vindicaturi. Et hæc quidem Corinthiī dixerūt. Lacedæmoniū vero auditis omnium sententiis, calculos cunctis, qui aderant, intulerunt focii, gradatim a maxima ad minimā quamq̄ ciuitatem, & illæ frequentes de bello sumendo dedere suffragia. Cætera non erat in procinctu exequi quæ decreuissent, vt pote imparatis. Quapropter visum est singulos conferre quæ expedirent, nec intercedere dilationē. In quo necessariorum rerum apparatu non est annus insumptus, etsi paulo minus, donec sumpto palam bello Atticam inuaderent. Hoc interim tempore legatos ad Athenienses mittunt crimina obiciētes, vt q̄ excusatissime bellum illis inferretur, nisi dicto audientes essent, primum iubendo tolli dei piaculum, qd̄ quidem tale erat: Cylon quidam Atheniensis fuit vir vetustæ nobilitatis, ac potēs, &

rvō, u. u.

Piaculum
Athenien-
Cylon Athe-
niē.

qui Olympia vicisset. Huic in matrimonium accepta Theagenis Megarensis filia, tum Megarensium tyranni, apud Delphos oraculum deus reddidit, quando maximum foret festum Iouis, occuparet arcem Athenarum. Is acceptis a Theagene copiis, persuasisque amicis, ubi aduenere in Peloponneso Olympia, arcem urbis occupauit, tanquam tyrannum acturus, illud esse maximum Iouis festum interpretatus, & sibi, qui vicisset Olympia, non nihil conuenire. An vero in Attica an usquam alibi maximum festum diceretur, necdum ille considerauerat, quod oraculum declarauerat, siquidem sunt apud Athenienses quoque Dialia, maximus dies festus, quæ Iouis Melichii vocantur, extra urbem, ubi totius populi conuentu plerique non veras victimas immolant, sed comode assimulatas. Credeas itaque Cylon se recte sentire, opus aggressus est. Quo cognito Athenienses ex agis ad hos cohercendos, vniuersi concurrunt, obsessosque oppugnant. Sed diutina obsidione affecti magna ex parte discesserunt, delegata nouem principibus custodia, & permisso, quod optimum censerent esse agendi arbitrio. Tunc hi nouem principes multa sane ad rem, pertinentia administrarunt. At ii qui cum Cylone obsidebantur, misere habebant cibo & aqua defecti. Et ipse quidem Cylon eiusque frater fecerunt clam fugam. Cæteri vero fame consumpti, nonnullis iam extinctis, supplices ad aram, quæ est in arce, sederunt. Quos surgere iussos, ii quibus permessa custodia erat, cum viderunt expirantes in templo, nequid in eo sceleris admitterent, abductos interemerunt, quosdam etiam ipso transitu, & apud præcipuos deorum atque ad altaria sedentes. Vnde impij ac prophani & illi & ab eis progeniti sunt appellati, insuper & ab Atheniensibus in exilium acti, necnon a Cleomene Lacedæmone postea cum Atheniensibus seditione laborantibus, non modo viui expulsi, sed etiam sublata defunctorum ossa sunt abiecta, nihil tamen minus postea reuerterunt, genusque illorum adhuc in ciuitate perstat. Quod piaculum Lacedæmonii exterminari iubebant, utique ante omnia deorum vicem vlciscerent. Sed scientes Periclem Xanthippi filium huic piaculo affinem esse materno ex genere, credebant eo delecto facilius sibi de Atheniensibus successurum, non tamē tanta spe, ut hoc ille pateretur, quanta ut hoc ipsum ei apud populum conflaret inuidiam, quæ ex magna parte hoc existeret bellum ne ille damno afficeretur. Etenim cum esset, ut illis temporibus potētissimus ciuitatis & reipublicæ administrator usquequaque Lacedæmonii aduersabatur, nec sinebat Athenienses succumbere, sed ad bellum excitabat. Iusserunt itaque vicissim Athenienses Lacedæmonii, ut & ipsi piaculum ex Tænaro tollerent. Siquidem Lacedæmonii aliquando e templo Neptuni a Tænaro excitatos, abductosque fugitiuorum supplices obruncarunt. Quamobrem sibi ipsis opinantur ingentē terræ tremorē apud Spartam extitisse. Iusserunt præterea eosdē tollere piaculum Palladis Chalcidoniæ, quod hunc in modum contigit: Postquam Pausanias a Spartiatis primum reuocatus ab imperio prouinciæ in Helleponto criminibus absolutus est, publice non amplius est dimissus, sed ipse priuatim sumpta triremi Hermionide sine Lacedæmonii abiit in Hellepontum, verbo quidem ad Græcum bellum, re autē cum rege transigendi negotii gratia, quod inchoauerat, affectans Græciæ principatum. Atque hinc primum liberalitatē erga regem instituēs, totius rei principium fecit. Cum primo aduētu post reditū e Cypro, Byzantium, quod Medi necessarii que regis atque cognati tenebant, cepisset, & eos qui intus erant remisit ad regem captiuos clam sociis, iactata illorum fuga, adiutore in hac re Congylo Eretrensi, cui curam Byzantii captiuorumque mandauerat. Eique Congylo dedit ad regem epistolam in hæc verba, ut postea compertum est.

Epistola Pausaniæ ad regem.

PAUSANIAS Spartæ dux, Istos tibi quos armis cepi conciliandi tui gratia missos facio, habeoque in animo, si tua voluntas fert, filiam tuam in matrimonium ducere, ac tibi Spartam cum reliqua Græcia obnoxiam reddere. Cui rei par esse mihi videor, communicatis tecum consiliis. Hoc igitur si tibi est cordi fidelem mittito ad mare quæpiam quicum cætera colloquar. Hæc demum significabat epistola. Ex qua Xerxes voluptatem cum cepisset, misit Artabazum Pharnaci filium in oram maritimam iussu accipere prouinciã Dascylitin Megabata qui præfuerat, reuocato, datamque ei epistola ad Pausaniam, ut eam Byzantium quæ celerime mitteret, illicque sigillum ostenderet: & si quid Pausanias de iis ipsis negotiis mandaret, quæ rectissime & quæ fidelissime conficeret. Ille ubi venit, consilia, quæ admodum dictum est, confecit, tum vero epistolam misit in hæc verba respondentem.

Epistola regis Xerxis, Pausaniæ respondentis.

ITa inquit rex Xerxes Pausaniæ, Et ob viros quos mihi trans mare ex Byzantio saluos esse voluisti, habetur tibi gratia, nunquam domi nostræ delēda: & verbis tuis gaudeo, neque nox te, neque dies remoretur quin sedulo agas quod mihi spondidisti, nullis retardetur neque auri argenti sumptibus, neque copiis sicubi præsto illas esse oporteat. Verum cum Artabazo viro egregio, quem ad te

BELLI PELOPONNESIACI

missi, trāfuge nihil diffisus, Vnde & meæ & tuę res ex amborum dignitate atq; vtilitate optime habebūt. His Pausanias literis acceptis, cū prius in magna fuisset apud Græcos veneratione propter gestū apud Platęas imperiū, tūc maiorem in modū animos sustulit, non sustinens modesto more vi uere, sed Medico cultu e Byzātio prodiit, euntēq; per Thraciā Medi atq; Ægyptii satellites comitabātur. Mēsa quoq; ei Medica apponebatur. Deniq; cogitationē cohibere non poterat, paucis actibus prodens, quenā animo in posterū maiora esset acturus. Ad hęc difficilē aditu se prębebat, tāq; acerba in omnes æqualiter vtebat iracūdia, vt nemo posset accedere. Ea propter vel maxime se ad Atheniēses focii applicauerunt. Quibus rebus cognitis Lacedæmonii eū ob hęc ipsa primū reuocauerunt, postq; rursus Hermionide nauī iniussu eorū profectus, eadē agere notatus est. Et Byzātio expugnātibus Atheniensibus eiectus Spartē non rediit, sed in Troadis quibusdam pagis se tenens, tractare cū Barbaris, nec syncere morā facere delatus est. Ita non iā cunctādum sibi amplius putauerunt, missoq; caduceatore cū bacillo ephori, id est tribuni plebis, edicūt hominī a caduceatore ne discederet, alioquī Sparriatas bellum indicere. Ille volēs q̄ minimū suspectus esse, sperāsq; p̄cunia se criminibus absolutū iri, iterū redit Sparten, ante oīaq; in carcerē ab ephoris conicitur. Licet enim hoc ephoris in regē agere. Mox deinde per quosdā quos corruerat exiuit, exhibuitq; in iudiciū sese insimulare volentibus. Et signum quidē euidens nullum Sparriatæ habebāt, neq; inimici, neq; ciuitas omnis, quo stātes libere multarent virum vtiq; tum regii generis, tum impræsentiarum pręditum dignitate. Nā regis Plistarchi Leonidę filii adhuc pueri tutelā patruus gesserat. Multum tamen suspiciōnis dabat vitæ insolentia, & Barbarorum amulatione, ne illis se similit esse apud suos affectaret. Cuius cū alios actus sicubi leges atq; instituta trāsgressus esset, considerabāt, tum q; aliquādo tārū sibi tribuisset, vt in tripode, quem apud Delphos Gręci ex Medorum manubiis primitias consecrauerāt, priuatim hoc elegum carmen inscriberet.

Postq; Græcorum dux agmina Medica fudit,
Phœbo Pausanias hęc monumenta dedit.

Quod carmen Lacedæmonii protinus e tripode deleuerunt, scripserūtq; ciuitates nominatim quęcumq; simul Barbarum euerterunt. Hoc quoq; Pausanię crimini dabatur quod in ipso reatu vel multo magis abhorrere a mente hominīs rei videbatur. Quippe audiebāt quiddā eum agitare cū seruis, prout & erat. Spondebat enim illis & libertatem & ciuitatem, si secum insurgere & omnia exequi vellent. Verum ne sic quidem, nec seruorum iudiciis fas esse ducebāt, noui quicquā in eum statuere, vtentes quo consueuerant more erga seipsos, ne celeres essent ad aliquid de viro Sparriatæ, quod inemendabile sit, sine indubitatis iudiciis decernendum. Priusq; hoc fieret, quidam (vt fertur) qui postremas ad regem scriptas epistolas erat ad Artabazum perlaturus, vir Argilius, & aliquid quando ipsius amasius, idemq; illi fidelissimus, ad eos iudiciū detulit, territus ex quadam animi cogitatione, quod nemo prorsus rediret superiorum nunciorum, assimulatoq; sigillo, ne si deceptus esset opinione, aut si quid ille rescribi postularet, agnosceret, soluit epistolas, in quibus prout suspicabatur ad aliquid tale mittebatur, inuenitq; scriptum vt ipse occideretur. His literis p̄ hęc ostensis, ephori vehementius illi quidem crediderunt, suis tamen auribus ipsum Pausaniam audire voluerunt, hoc hominīs machinamento, vt specie supplicis ad Tanarum veniret, constructoq; latibulo duplici sepe discluso, quosdam ex ephoris abscondit. Quo cum ad hominem Pausanias venisset, causamq; obsecrationis sciscitaretur, plane omnia cognouerunt: illo rum incusante quę de se scripta essent, tum referente singula & se, quem nunq; ministeriis quę ad regem pertinerent adhibitum voluisset, tamen hoc honore prę ceteris dignum putauerit, vt quemadmodum priores ministri, periret: & isto hęc ipsa consistente, & impræsentiarum non sinente irasci, sed fidem per ipsum templum dante futurę salutis, orante vt q̄ velocissime pergeret, ne quę agenda essent impediret. Hęc cum diligenter audissent ephori, abierunt, planeq; rem compertam habentes, comprehendendum Pausaniam in vrbe curauerunt. Qui cum iam comprehendendus esset, conspecto in vultu eius ephorum vultu, fertur intellexisse qua gratiā veniret, alteriusq; id tacito nūtu ob beneuolentiam significantis, in templum Palladis Chalcidonię se proripuisse, cursuq; ceteros pręuenisse. Erat autem in vicino fanum, in cuius adiculam ingressus, ne sub diō agens affligeretur, quieuit. Statimq; qui insequabantur affuerunt. Tum denudato tecto adiculę, obstructisq; ianuis, illum intus agentem & interius reductum custodientes atq; obsidentes, fame expugnauerunt. Eum cum iam efflaturus animum esset, prout se habebat in adicula vbi cognouerunt, e fano educunt adhuc spirantem, qui eductus continuo expirauit. Eundem in fossatum (in quod noxiū solent) deiecturi erant, postea vīsum alicui in propinquo defodere. Sed deus qui est apud Delphos, oraculum

Pausanias in vincula cōiicitur. Ephorum autoritas.

Lacedæmoniorum tarditatem p̄niēdo attēde

Argilii commentum.

Pausanias iudicatur cōprehendi.

Pausanię interitus.

postea reddidit Lacedaemoniis, sepulchrum eo transferrent ubi discessisset. Et nunc situs est ante fanum, ut lapides literis incisi declarant. Ac tamen piaculum admisissent, duo pro uno corpora Palladi Chalcedoniae redderent, quod & fecerunt duobus ex aere statuis pro Pausania consecratis. Athenienses igitur tanquam deus quoque piaculum iudicasset, vicissim exegerunt a Lacedaemoniis illud amoueri. At illi missis ad Athenienses legatis, Themistoclem eiusdem, cuius Pausania, proditoris insimulat, quod cum Medo senserit, ut compererunt ex factis circa Pausania probationibus, postulaturque eisdem eum affici supplicis. Isti fide verbis habentes (erat autem Themistocles extorris apud Argos vitam agens, & per eam Peloponnesum commeari solitus) mittunt una cum Lacedaemoniis ad illum simul persequendum paratis quosdam cum mandatis, ut ducerent ubicunque eum adipiscerentur. Themistocles rem praesentis, ex Peloponneso in Corcyram, quo de populo bene meritus erat, profugit. Illis vereri se dicentibus, tanquam Lacedaemonios Atheniensesque si eum tenerent hostes habiturus, deductus ab eis est in oppositam continentem, & persequentibus iis quibus hoc mandatum erat, ad tumorem, quam iret, compulsus est praeter incerto consilii ad Admetum Molossorum regem, non sibi beneuolum, diuertere, tunc forte domo absentem, sed ab uxore eius cui supplicem se praebuerat, edoctus, ut eorum summo filio apud lares sederet, non ita multo post reuerso Admeto ostendit quis esset. nec siquid ipse illi Atheniensium supplicis contra dixisset, aequum esse censeret sumere poenas de profugo. Se enim nunc multo imbecilliolem ab illo laedi, quam ille tunc fuisset, cum laesus est: & generosum esse, pares a paribus expetere ultionem. Praeterea se quidem illi pro commodo quodam, non pro salute laboranti, fuisse aduersatum, ipsum vero si iis qui persequerentur, & ob eam causam traderet hominem, salute animae priuaturum. His auditis Admetus eum cum suo filio ut illum tenes sedebat, exiit: Est enim hoc maximum supplicandi genus: nec Lacedaemoniis Atheniensibusque multa memorantibus tradidit, sed dimisit volentem ad regem pergere itinere pedestri ad alterum mare usque Pydnam, quae erat Alexandri. Ibi nauigium nactus quod in Ioniam iter habebat, eo consensu tempestate delatus est in exercitum Atheniensem, qui Naxum obsidebat, ac territus, gubernatori aperit quis esset. Nam ignorus iis qui in nauis erant, quoque fugeret: & nisi ipsum seruet, ait se dicturum ab illo duci pecunia, persuaso remedium esse, ut nemo ante confectam nauigationem nauim exeat, si acquiescat, dignam se ei gratiam redditurum. Atque ita fecit gubernator: & cum diem ac noctem in falo supra exercitum stetisset, postea Ephesum tenuit, quem Themistocles liberali pecunia profecutus est. Venerunt enim ei postmodum & ab Athenis amici & ab Argo quoque superauerant. Et cum quodam maritimum Persarum in mediterranea profectus, literas ad Artaxerxem dedit Xerxis filium nuper regnare incipientem, in hanc sententiam: Themistocles ad te venio, qui domum quidem vestram usque prohibui multas inferre Graeciae calamitates, quo ad patrem tuum nos inuadentem coactus sum propulsare. Sed multo plura bona contuli, postquam mihi in integro fuit. Et ille quod in periculo positus iterum reuersus est, hoc mihi beneficium debet. Scripsit autem ex Salamine Themistocles illi ut occuparet reditum, & pontium quam tunc falso futuram propter eum simulauerat solutionem. Et nunc magno tibi emolumento futurus adsum, persequentibus me Graecis, ut tibi amicum. Constitui autem annum hic subsidere, ut ea tibi demonstrem, quorum gratia venio. Rex admiratus (ut aiunt) illius propositum, ita agere iussit. Hic intra annum quo moratus est, quicquid disci potuit & linguae & consuetudinis Persicae didicit. Ex actoque anno ad regem se conuulit, effectusque est apud eum magnus, & quantus nemo unquam Graecorum, tum propter pristinam hominis dignitatem, tum propter spem quam proponebat ei Graeciam subiciendi, maximeque quod specimen sui dabat, ut solers videretur. Fuit namque Themistocles qui vim ingenii sui validissime significaret, & in hoc multo magis quam quibus alius admiratione dignus, natura solers, neque praecedente vlla, neque antecedente doctrina, ad subitos casus praesentissimi consilii: futurorum optinuis plerumque coniector, eorumque inter manus haberet, efficax administrator, quorum esset inexpertus ab iis commode iudicandis, non alienus: in rebus adhuc ambiguis, quid melius perisue foret praecipue prouidens: denique in omnibus dicendis, tum naturae beneficio, tum consilii celeritate praestantissimus, hic eorum quae oporteret explicator extitit. Morbo autem correptus vita defunctus est. Quidam aiunt eum sponte etiam veneno decessisse, desperantem posse praestare quae regi spondidisset. Itaque monumentum eius apud Magnesium Asiae in foro ostenditur. Nam huic regioni praefuit a rege sibi datae Magnesium quidem ob panem, quae quorannis quinquagena pendebat talenta, Lampaco autem ob vinum, putabatur enim tunc ea vini hubertate praestare, Mynti vero propter obsonium. Ossa eius dicuntur a propinquis domum reportata ipsius iussu claque Atheniensibus in Attica fuisse humata. Neque enim fas erat proditoris reum sepeliri. Hunc exitum habuerunt Pausanias Lacedaemonius, & Themistocles Atheniensis, apud suos uterque Graecorum

Themistocles profugit.

Admetus Molossorum rex

Admetus Themistocle seruat.

Themistocles dimittit Pydna.

Themistocles ad Artaxerxem epistola.

Themistocles praconium.

BELLI PELOPONNESIACI

nobilissimi. Lacedæmonii cum in prima legatione ista iussissent, inuicemq; iussi essent de piaculis tollendis, iterum aditis Atheniensibus iubent restitui Poridæatas, & Æginam suis fini viuere legibus, & super omnia negant apertissime bellum fore, si decretum de Megarensibus illi reuocent, quo Megarensibus interdictum erat portubus in Atheniensium ditione, & foro in Attica. Athenienses cum in cæteris, tum vero in decreto reuocando non parendum esse censuerunt, dantes crimini Megarensibus, quod exercebant sacrum solum & indefinitum, quodq; fugitiuos receperant. Ad extremum venerunt Lacedæmone legati, Ramphius Malesippus & Agelandrus, nihilq; ex consuetis dixerunt, nisi hæc: Lacedæmonii pacem volunt esse, fuerit autem si Græcos liberos dimittatis. Conuocato concilio Athenienses, factaq; in medium consulēdi potestate, visum est semel de omnibus respondendum. Et alii multi procedentes in vtranzq; partem differebāt, vel oportere sumi bellum, vel non oportere, nec illo decreto impediri pacem, sed esse reuocandū. Tum procedens Pericles Xanthippi filius, vir vt illis temporibus, primus, ac in dicendo & agendo præstantissimus, hanc sententiam dixit:

Legati Lacedæmoniorū.

Oratio Periclis apud Athenienses.

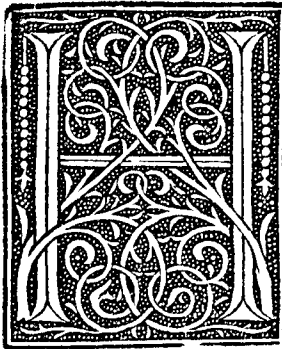
Etsi non me fallit viri Athenienses, non eodem ardore bellum homines gerere, quo ad id inducuntur, sed ex euētis mutare sententiam, ego tamen semper in eadem permaneo, non cedi Peloponnesibus: videoq; similia ac proxima iis, quæ primus mihi esse consulenda æquum esse existimans, eos qui ex vobis meæ sententiæ assentient, si quid præter communem opinionem aduersi contigerit, illic succurrere: si hoc non contingat, prudentiam sibi vindicare. Solent enim calamitates accidere non minus temere, q̄ per hominum cogitationes. Eoq; quoties aliquid inopinatum accidit consueuimus incusare fortunam. Lacedæmonios cum antehac insidiatos fuisse nobis, tum vero nunc insidiari palam est. Quippe qui ex conuentis vbi dicitur vtrosq; de rebus controuerfis offerre inuicem, & admittere iudicium, obtinentes quæ tenebant, neq; ipsi postularunt iudicium, neq; nos dantes receperunt, q̄ videlicet bello malunt dilui crimina, q̄ verbis. Nec iam ad id postulandum, sed ad imperandum præsto sunt, iubentes vt a Poridæa decedamus, Æginam liberam sinamus esse, decretum in Megarenses antiquemus. Hi postremi qui venerunt, præcipiunt vt Græcos suis legibus dimittamus. Ne quis tamen vestrum de exigua re bellum fore arbitretur, si decretum non antiquauerimus de Megarensibus, quod illi maxime prætendunt, si antiquetur, bellum non fore, ne vos quidem committatis, vt quasi exiguam ob rem bellum susceperitis. Nam hoc exiguum omnium continet firmitatem, nostræ specimenq; sententiæ: quod si illis concesseritis, protinus aliquid aliud maius imperabitur, tanq̄ ad obsequendum metu adactis. At si semel eis acriter abnueritis, redditis illos faciliores ad loquendum ex æquo vobiscum. Atq; hoc reputate vobis aut obtemperandum illis anteq̄ aliud cladis accipiatis, aut quod mihi fatius videtur, bellandum, nullo seu magno seu paruo prætextu cedentibus, nec cum metu quæ acquisiuimus possessuris. Nam simili ratione possent merito proximis quibusq; eandem seruitutem indicere ante iudicium, siue grauissima siue leuissima eorum imperata. Si vero bellum extiterit, saluis suis vtriusq; partis viribus, cur nos peiore conditione futuri simus? Cognoscit ergo singillatim omnia audientes. Iam primum Peloponneses operarii homines sunt, pecuniam neq; publice neq; priuatim habentes. Deinde bellorum diuturnorum maritimorumq; imperiti, quia exiguum præinopia in medium conferunt. Atq; huiuscemodi homines non sæpe aut naues implere possunt, aut pedestres exercitus emittere, quod ab re familiari sunt absentes pariter & absumentes. Adde si mari intercludantur, cum bella magis sustineant facultates & copiarum quam violentæ collationes, operarii homines promptiores sunt ad bellandum corporibus quam pecuniis, pro certo habentes illa quidem e periculis euasura: has autem quo minus ante finem belli erogent non posse recusare, præsertim si diuturnius opinione sua (vt credibile est) fuerit bellum. Namq; Peloponneses & socii in vno quidem prælio pares fuerunt omnibus Græcis, in bello impares, iis qui essent instructiores, quia non vno consilio vrentes, extemplo quod agendum est, ac repente præagunt, & cū in suffragiis dandis sint omnes æquales, gente dispares, suo quisq; cōmodo vacant, ex quo nihil perfecti effici sœuit, aliis puniri quæpiam maxime volentibus, aliis absumi rem domesticam maxime nolentibus. Et cum in consilium cunctanter coeant, breui momento de rebus communibus deliberant, maiore temporis parte rem familiarem administrant, nemine opinante rempublicam suam vnus negligentia lædi, sed pro se cuiuspiam alteri curæ fore ista prospicere. Hoc cum singuli opinentur, latet eos commune bonum ab omnibus perdi. At quoties his rebus sedulam curam adhibere volunt, id facere prohibentur pecuniarum penuria, cum tamen belli tempora hoc dū fiat non

expectent. Neque est quod vallo naturali illorum aut classe terreantur. Nam muro quidem urbem, quanta haec est vallare, vel in pacato arduum sit, nedum in hostico, tametsi non minus & nobis licet vicissim muros extruere in illorum solo. Quod si muro illi praesidium imposuerint, nocebit quidem nobis, tum excursionibus in aliquam partem agrum, tum hominum ad illos transfugis, non tamen sufficient ad nos prohibendos, quin in suam terram transgressi illic aedificemus, & quo genere antecellemus, classe nos defendamus, qui certe ex usu rei navalis plus peritiae habemus ad pugnam terrestrem, quam ipsi ex usu militiae terrestris ad pugnam navalem. Nec facile est illis rei nauticae gnatos eundem: nam cum nos a bello Medico id exercentes, non tamen cito consecuti sumus, quo tandem modo viri, telluris, non maris cultores, & praeterea assidue classis incursionibus in hoc assuescere prohibendi, efficiant quippiam alicuius momenti: atque aduersus paucorum impetum quis imperiti, tamen freti sua multitudine periculum forrasse capescerent, aduersus multas undique ingruentes, id facere supersedebunt, ac ipsa defuetudine imperitiores futuri, & (quod consequens est) inertiores. Genus artis est, ut quidlibet aliud, res nautica, nec quae temporum successibus contingat, sed potius in qua exercenda nihil successivi temporis relinquatur. Quod si amota Olympiarum aut e Delphis pecunia, sollicitent maiore mercede nautas peregrinos a nobis conductos, id vero aegre facerent, etiam si ipsi neque hostes nobis essent, & cum suis incolis nauigarent. Nunc autem hostes sumus quodque validissimum est, gubernatores habemus nostros populares, aliosque administratos & plures & meliores quam reliqua omnis Graecia. Neque quisquam hoc in animum inducat periculum subesse, ne nostri mercenarii milites hinc ad illos transfugiant minore cum spe, utpote ob maius quidem stipendium, sed ad paucos dies. Et haec sunt & his similia, quae mihi de Peloponnesibus videtur dicenda, ista de nobis nos eorum quae illis obiciamus immunes, & alia egregia habere, quae illi non habent. Qui si nostram terram inuaserint, nos illorum vicissim cum classe inuademus, non ex aequo futura iactura, nobis partem Peloponnesi vastantibus, & illis omnem Atticam, quoniam non alia superest illis regio bello libera, ut nobis qui multum praeterea terrae & in insulis & in continentente obtinemus. Magna enim res est maris imperium. In quo animaduerrite: Si enim insulam in aliquo essemus, essemus inexpugnabiles. Cui rei nunc animo proxime accedentes, debemus terram cum suburbanis pro relicta habere, maris autem ac urbis custodiam agere, nec cum Peloponnesibus ob suos agros vastatos irascentibus, qui multo sunt plures, conferere pugnam. Qui superiores si euaserimus, rursus ab inferioribus non oppugnabimur. Si quam autem in pugna cladem acceperimus, subsidia ex sociis, unde nostrum robur existit, perierint. Neque enim socii nostri quiescent, iam nobis ad se cum exercitu inuadendos inualidis. Nec villas & agros qui amittuntur, de cetero nos deplorare, sed corpora. Non enim possessiones viros, sed viri possessiones nanciscuntur. Adeo si crederem me vos persuasurum, suaderem ut ipsi ad illas vastandas procefferitis, ostenderitisque Peloponnesibus vos eis ob istas non esse obtemperaturos. Alia insuper multa habeo quibus victoriae vobis spem faciam, si volueritis, & propagandi imperii, si huic modo bello pariter & aliis, quae debemus vltro suscipere, vacauerimus. Nam magis veterum domestica nostrorum peccata, quam aduersariorum cogitata. Verum ista quae sint alia oratione, cum tempus rerum agendarum adierit, a me explicabuntur. Nunc autem legatos cum hoc responso dimittamus: Megarensibus nos non interdiceret foro & portibus, dum & Lacedaemonii non interdicerent usu urbis suae peregrinis, ut nobis sociisque nostris. Quia sicut illud quod ipsi faciunt, ita quod nos, impedimento non est foederibus seruandis. Ciuitates quoque liberas sinere, si modo liberas, cum foedera inita sunt habuimus. Et si illi ciuitatibus suis reddant, ut sic liberae sint, ne in republica administranda Laconica instituta sectentur, sed suis legibus viuant, & pro suo quaque arbitratu. Quinetiam velle nos ex conuentionis iudicio adire complexum, nec bellum moturos, sed motum nobis propulsaturos. Haec enim sunt iusta pariter & decora, huic ciuitati quae respondeantur, simulque nos intelligere oportet, tum necesse esse bellum geri, quod si voluntarii potius susceperimus, minus infestum hostem habebimus, tum e maximis quibusque periculis, maxima penitus operentia & publice & priuatim securura. Itaque patres nostri Medis obuia euntes, non ex tanto, quanto nos sumus praediti imperio, imo relictis rebus quas possidebant, & consilio potius quam fortuna, & praesentia maiore quam viribus, Barbarum repulerunt, & hucusque imperii praegressi sunt. Quod nequam deserere debemus, sed omni ope & hostibus resistere, & conari ut hoc posteris non imbecillius tradamus. Pericles quidem haec locutus est. Quae Athenienses optime consuluisset existimantes, ipsius sententiam decretum fecerunt, & ex eius oratione Lacedaemoniis responderunt singillatim, ut ille docuerat in summa, nihil ex iis quae iuberent, se esse facturos, paratos tamen in iudicio aequabili atque communi diuinae obiecta. Et illi quidem domum rediere nulla postea legatione missa. Haec autem causae discordiae

BELLI PELOPONNESIACI

quæ inter utrosque ante bellum extiterant, incepte statim ab iis, quæ in Epidamno & Corcÿra sunt acta, nihil tamen minus inter has discordias commercia inter se habebant, seque mutuo adibant, citra caduceatores quidem, sed non citra suspicionem. Nam ea quæ fiebant, perturbatio foederum erat, ac belli materia.

THUCYDIDIS HISTORIARUM PELOPONNENSIVM LIBER SECVNDVS.

Inc iam initium sumit inter Athenienses Peloponnesenses & utrorumque socios bellum, quod & nullo inuicem commercio citra caduceatorem, & nulla ex quo cepit intermissione gestum est, ordine scriptum ut singula quæque æstate atque hyeme sunt acta. Nam quatuordecim quidem annos tricennalia foedera, quæ post debellatam Eubœam inita fuerant, durauerunt. Quintodecimo autem anno sub Chryside tunc apud Argos duodequingagesimum sacerdotii annu agente, & Ænesio apud Spartam ephoro, & Pythodoro iam alterum mensem Atheniensibus præsidente, sexto mense a pugna apud Potidæam commissâ, ineunte vere, Thebanorum quidam paulo plures trecentis, ducibus Bœotiorum primoribus Pythangelo Phylidæ, & Diemporo Onetoridæ filio, primum circa somnum cum armis ingressi sunt Plataeam Bœotia Atheniensium sociam. Quibus portas aperuerunt iidem, qui eos induxerant viri Plataenses, Naclides & qui cum eo voluntarii erant, priuatæ potentiæ gratia, cuiusque sibi inimicos destruendi, & urbem tradendi Thebanis. Egerunt autem hæc per Eurymachum Leontiadæ Thebanorum potentissimum. Et etiâ Thebani prouidentes utique bellum fore, statuerunt Plataeam semper ipsis infestam, in pace nondum moto palam bello, interciperet. Quo facilius isti ingressi, nulla dum posita custodia latuerunt, positisque in foro armis, non crediderunt iis qui se deduxerant, ut rem exequerentur, & ad domos inimicorum tenderent, sed decreuerunt mitibus uti edictis, & in concordiam amicitiamque adducere ciuitatem, sperantes hunc in modum facile populum concessurum. Itaque præco edixit, si quis velit patrio Bœotiorum instituto esse in belli societate, poneret apud ipsos arma. Plataenses ubi senserunt intus esse Thebanos, ac repente captam urbem suspicantes, timentesque ne multo plures venissent (non enim per noctem videbant) conditionem acceperunt: habitisque colloquiis quieuerunt, præsertim cum nihil in quæpiam noui tentaretur. His actis animaduernerunt non multos esse Thebanos, nec magno negotio si inuaderetur posse superari. Nam populus Plataensis ab Atheniensibus deficiebat inuitus. Visa igitur eis est res esse tentanda, suffossisque communibus parietibus ut peruui essent, ne per vias commeantes se proderent, congregantur: ac plaustra iumentis libera in viis statuunt, ut vicem muri præstarent, itemque cætera construunt, prout quodque in utilitate presenti fore videbat. Cui pro facultate parata sunt omnia, nocte etiam in custodiis acta: iamque ipso aduentante diluculo e domibus in eos vadunt, ne in luce cum ferocioribus conferrent manus, & ex æquo dimicantibus, sed cum iis qui per noctem timidiore, ut in urbe inexpecta, essent ipsis imbecilliores. Ita repente irrumpentes, statim ad manus veniunt. Illi ut cognouerunt opinione decepti in seipos conglobabantur, & si qua erumtere possent, impressionem faciebant. Cumque bis terve repellerentur, tum vero multo strepitu, & ipso rum inuadentium, & mulierum domesticorumque pariter a domibus clamantium, ululantium, & lapides ac tegulas iacentium. Ad hæc pluuia quæ multa nocte illa fuerat, terrebant, ac dantes terga per urbem fugiebant, plerisque ut in tenebris & in coeno ignatis quæ viæ puia forent, qua seruari se oporteret (Nã tunc in fine erat mensis) & quo minus possent effugere gnaros persecutores habebant, ex quo pmulti conficiebant. Et quidam Plataesium portas per quas intrarant, quæ solo patebant spiculo per vecte in seram trajecto obserauit, ut ne illac quod exitus foret. Eorumque per urbem agebant, quidam consensuris muris seipos foras deiecerunt, quorum plerique extincti sunt, quidam apud desertas portas, data a muliere securi, latitantes, distracta sera exiere, nec ii multi. Nam cito rescitum est. Alii alibi per urbem passim trucidabantur, maxima tamen pars precipueque qui confecti erant, irrumpunt in gradum adificium muris contiguum, cuius fores erant forte apte, opinati ianuas esse portas, & plane illam viam extra ferre. Eos ut Plataenses videre comprehensos, deliberabant utque ita ut erant incendio ædificiorum

Chrysis.
Ænesius.
Pythodorus.

Pythangelus.
Diemporus.

Eurymachus.

Bœotiorum
astutia.

Platæensium
contra Thebanos
subita re
bellio.
Plaustra
vicem
muri.

Thebanorum
clades.

ficio cōcremarent, an alio pœnæ genere vterentur. Tandē & hī & ceteri Thebanorum qui super erant per urbem palati, dederunt sese Platæensibus & arma, arbitrato suo vsuris. Et ii quidem qui apud Platæam erant, ita egerunt. Ceteri autem Thebani, quos iam per noctem cū omnibus copiis venisse oportuerat, si quid minus procederet ingressis, accepto in via rei gestæ nuncio, suppetias ierunt. Abest autem Platæa a Thebis stadia septuaginta, & aqua eius noctis fuerat remota ta venientes. Siquidem Asopus amnis fluebat multus, nec transitu facilis erat. Itaq; faciētes iter in pluuiā, & vix transmissio flumine, sero venerunt, iam suorum aliis interfectis, aliis captis. Re cōperta, consultabant de inuadendis iis, qui extra urbē agebant, Platæensibus. Erant nāq; in agris & homines & vtenilia, qualia in pace, cū nulla est calamitatis expectatio: eo consilio, vt si quem caperent, is esset pro iis qui intra urbem, si qui modo viui supererant. Adhuc his deliberantibus, suspicati Platæenses aliquid huiusmodi futurum, sollicitiq; pro iis qui foris essent, caduceatorem ad Thebanos miserunt, qui diceret non sancte illos facere, qui stante fœdere conati sint ipsorum occupare urbem: quod superest, nihil exterius lædant: alioqui se interempturos quos viuos haberent: reddituros autē illis eosdem, si ex ipsorum agro recederent. Hęc illos Thebani aiunt iureiurando confirmasse. Platæenses pernegant se spondisse plane reddituros continuo captiuos, & habito prius cū Thebanis colloquio, iusiurandum non interposuisse. Igitur Thebani ex illorum finibus nulla cum offensione reuersi sunt. Platæenses simulac ex agris raptim omnia compertarunt, viros interemerunt. Erant autem captiui numero centum octoginta, & ex iis vnus Eurymachus, apud quem rem transegerant proditores. Hęc vbi egerunt, & nuncium Athenas mittunt, & mortuos ex more restitunt Thebanis, & urbem qua eis visum est, ad praesentes vsus muniunt. Athenienses cum mature eis renunciatum esset quæ a Platæensibus essent gesta, Bœotiiis protinus quicumq; in Attica erant comprehensis, præconem Platæam miserunt denunciatum, ne quid noui in Thebanos quos cepissent ageretur prius, q̄ ipsi de iis aliquid constituisent: nondum enim nunciatum erat quod perissent. Quippe ad ipsum statim ingressum Thebanorū, nunciatus primus exierat: secundus, iam victis ac captis. Ultra quæ nihil rescierant Athenienses, ita rem nescientes, præconem miserunt. Ille vt venit, viros comperit interemptos. Secundum hæc Athenienses cum exercitu Platæam profecti, frumentum importarunt: relictoq; præsidio, inutilissimos quosq; cum sceminis ac pueris eduxerunt. Hęc apud platæas gesta re, fœderibusq; aperte ruptis, Athenienses se comparabant tanq̄ bellum gesturi: comparabant se item Lacedæmonii, eorumq; socii: vtriq; legationes ad regem & ad alios barbaros missuri, si quod alicunde præsidium se adepturos sperarent, vtq; conciliarent sibi in societatem ciuitates extra ipsorum imperia positas. Et Lacedæmonii quidem præter eas quas habebant, negocium dederunt iis, qui ex Italia & Sicilia in partibus erant, naues conficerent pro magnitudine ciuitatum, ad quingentas omnino: & certū argenti numerum pararent: ceteris intermissis: nec reciperent Athenienses nisi vna nauis, dum hæc omnia essent comparata. Athenienses vero tum socias ciuitates recognoscunt, tum vel magis ad loca circum Peloponnesum legationes mittunt: ad Corcyram, ad Cephaleuiam, ad Acarnanas, ad Zacynthum: cernentes, si hæc in amicitia sint, tutius se circum Peloponnesum bellaturos. Nihil paruum vtriq; agitabant animo, nec humilius q̄ pro sua dignitate bellum capescebāt. Omnes enim inter initia flagrantius se tuentur. Et multa quæ tunc erat in Peloponneso, multa Athenis iuuentus, bellum non inuita sequebatur, vtpote non experta. Et cætera Græcia erecta animo erat, primis ciuitatum concurrentibus. Multa quoq; oracula ferebantur, vates canebant, tam in his ciuitatibus quæ pugnaturæ erant, q̄ in cæteris. Necnon Delus parū ante hæc tremuit, prius semper immota, duntaxat Græcorum memoria, dicebantur, credebanturq; ea quæ faciēda erant, significari: & si qua alia huiusmodi fieri contigit, omnia requirebantur. At vero homines multo in amorem Lacedæmoniorum propensiores erant, præsertim prædicantium se Græciam in libertatem asserturos, properabatq; pro se quisq; & priuatim & publice, tum sermone, tum opera ad auxilium illis præstandum: existimans eatenus impediri negocia, quatenus ipse non adesset. Ea plerisque tenebat in Atheniense indignatio: alios, q̄ cuperent imperium tolli: alios, q̄ ne sibi imperaretur, timerent: huiusmodi igitur & apparatus & animo mouebantur. Vtrisque autem hæ sociæ ciuitates ad bellum aderāt: Lacedæmonii quidem omnes intra Isthmum Peloponnesi, præter Argios & Achæos. Erant eū & his & illis amici. Soli ex Achæis Pellenenses fuerūt in partibus ab initio, mox deinde etiā ceteri. Extra Peloponnesum Megaræses, Phocenses, Locri, Bœotii, Ambraciote, Leucadii, Anactorii. Ex quibus classem præbuerunt Corinthii, Megaræses, Sicyonii, Pellenenses, Elii, Ambraciota, Leucadii: equitatu Bœotii, Phocenses, Locri: præditatum, cætera ci-

Thebanorū
deditio.

Platæa a
Thebis quā-
tum distet.
Asopus flu.

Platæensium
perfidia.
Eurymachii
cædes.

Lacedæmoni-
Italos ac Si-
culos i auxili-
lii asciscunt
Peloponnesi
vrbes.

Delus tremor

Quæ ciuita-
tes Lacedæ-
monii auxili-
lio fuerint.

BELLI PELOPONNESIACI

uitates: Hæc Lacedæmoniorum societas: Athenienses vero, Chii, Lesbii, Plateenses, Messenii qui sunt in Naupacto, Acarnanum plerique, Corcyrenses, Zacynthii, & alię tributarię ciuitates: in his tot nationibus Caria quę ad mare sita est: Doris Caribus finitimi, Ionia, Hellepontus, Thracię loca, insule quęcūq; Peloponnesum & Cretam ad solem orientem vergunt, Cycladū exceptis Melo & Thera, ceterę omnes. Ex his nauces præbuerunt Chii, Lesbii, Corcyrenses, ceteri peditatum pecuniamq;. Hi focii atq; hic apparatus vtrorumq; ad bellum fuit. Lacedæmonii post illa quę apud Platæas gesta sunt, edixerunt sociis intra atq; extra Peloponnesum, vt in expedito haberent in vrbibus copias, cum iis necessariis, qualia deceret in externam profectionem habere, tanq; Atticam inuadentes. Quod vbi ad præstitutam diem factum est, eodē tempore duę partes ex singulis ciuitatibus ad Isthmum contenderunt. Quo postq; oīs coactus est exercitus, rex Lacedæmoniorum Archidamus, huius dux expeditionis, conuocatis omnium ciuitatum prætoribus, & in primis qui dignitate præditi forent, maximeq; digni qui adessent, hunc in modum differuit.

Archidam⁹.

Oratio Archidami regis.

Viri Peloponneses ac socii, & nostri maiores multas expeditiones tū in ipsa Peloponneso, tū extra eam sumpserunt, & ii qui ex nobis ipsis sunt proeuctiore ætate, haud inexperti sane sunt rei bellicę: nunq; tamen maiorem habentes apparatus belli processimus. Verum nunc aduersus validissimam pergimus ciuitatem, & ipsi optimi in re militari, & plurimi: Quo magis par est nos apparere tales, qui neq; a maiorum, neq; a natura ipsorum gloria degeneremus. Omnis enim Gręcia ad hunc motum animo erecta est & attęta, vota q; facit ppter Atheniensium odiū, vt nobis ex sententiā veniat. Itaq; non est faciendum, vt si cui videmur permulti in hostem ire, ac magna fiducia esse, ne ille prodeat ad conferendum nobiscum flum. Idcirco aliquid de apparatus belli remittatur: sed vnusquisq; & dux suę ciuitatis, & miles, semper expectet in aliquod sibi discrimen per sese esse veniendum: anceps em cōditio bellorum, & ex paruo fiunt multa, & cū indignatione confligitur. Sæpe minor manus dum metuit, maiorem præ contemptu parum instructum, profligauit. Oportet aut in hostili terra militantes, animo quidem esse præstanti, ad rē vero gerendam cum metu se preparare. Ita nanq; & ad inuadendum hostem promptiores fuerint, & ad congregiendum tutiores. Neq; vero aduersus ciuitatem nos tendimus ita inualidam ad se vliscendam, sed omnibus q; maxime rebus instructam, vt omnino credendū sit eos in certamine esse venturos: si minus nunc, cum nondum sub aspectum venimus, at certe cum venerimus, agentes hostiliter in ipsorum terra, ac cuncta vastantes. Omnes enim, qui ante suos oculos subito insolitum quippiam patiuntur, iracundia subit: & qui ratione minimum vtuntur, ii plerunq; ad agendum furore profiliūt. Quod Athenienses maxime oīm credibile est esse facturos, qui se dignum censent & aliis imperare, & vicinorum terram vastare potius, q; suam ab aliis vastari cernere. Igitur tanq; aduersus tantam ciuitatem expeditionem molientes, ac summam gloriam tam pro genitoribus nostris, q; pro nobis ipsis allaturi, ad vtrunq; prout res feret, sequimini: quacunq; vos aliquis duxerit, memores oīm in re ornatus atq; custodię, & celeriter iussa exequentes. Nam pulcherrimum hoc tutissimumq;, cum multi sint, cunctos tamen eodem ornatu præditos cerni. Hęc tantum locutus Archidamus. Soluta concilio, Melesippum Diacriti filiū, virū Spartiatam ante omnia Athenas dimittit: si quid iam humilius sentiant Athenienses, cum iam eos in itinere videant. Illi hominem neq; in senatum neq; in vrbem admittentes (obtinuerat em Periclis sententiā, neq; caduceatorem, neq; legatum admitti Lacedæmoniorum, si in expeditione existens) inaudirum remisertunt: iussum eodem die finibus excedere, & hæc renunciare: si quid in posterum vellent, regressi prius in sua, legationes mitterent. Addunt etiam huic, qui eū deducerent, vt cum nemine colloquium sereret. Is vbi ad fines venit, iam iam dimittendus, hætenus locutus abscessit: Hic dies ingentium Gręcię malorum erit initium. Melesippo ad castra reuerso, Archidamus vbi cognouit Athenienses nihilominus animos demittere, ita demum mouit castra, progressusq; est cum exercitu in hostium terram. Bœotii cum reliquis copiis (nam partem equitatumq; cōmilitio Peloponnesium dederant) venientes Plateam, agrum populabantur, nō dum Peloponnesibus ad isthmum coactis, sed iam iter facientibus priusq; Atticam inuaderēt. Pericles Xantippi filius, Atheniensium dux decimus, vt cognouit hostium aduentū, fore suspicatus Archidamum, quia hospes eius erat, aut sua sponte vt amico gratificaretur, aut Lacedæmoniorum iussu ad conflandam ei inuidiam, sicut eiusdem causa iusserant tolli piacula, relicturum subinde agros ipsius intactos, prædixit in concione: Quoniam sibi hospes aliquādo esset Archidamus, nō fore tamen id malo ciuitatis, seq; fundos ac villas suas, si nō vt ceterorum vastentur

Melesippus.

Periclis agri
Periclis cōcio.

ab hostibus, sinere reip. esse: nec vocandum ob id in aliquam suspicionem. Et quod ad presentia attinet, horatus est quemadmodum prius, & expeditos esse ad bellum, & ex agris omnia cōportare: nec prodire in pugnam, sed ingressos urbem tutari, & rem nauticam qua pollerent diligenter aptare, & res sociorū sub manu tenere: ex hoc em̄ pecuniarum prouentu futuras ei vires, ac magna ex parte bellū vinci consilio & pecuniā vī. Iubens præterea confidere tunc prouentu sexcentorum talentorum, quæ quotannis fere a sociis pro tributo penderentur ciuitati præter alios prouentus: tum signato argento quod esset in arce sex milium talentorū. Nam cum plurima, decem milia talentorum fuere, trecentis minus. Ex quibus & in propylæa arcis, aliasque substructiones, & in Poridæam fuerat erogatum. Præter aurum argentūque non signatum, priuatim publiceve repositum, præterque sacra vasa vel pomparū, vel certaminum, ac Medica spolia, & si quid aliud huiusmodi non inferioris summæ quingentorum talentorum. Addebat etiam ex aliis quoque templis non exiguas pecunias, quibus vterentur, & si omnia prohiberentur, etiam auro quo dea est ipsa circumdata: affirmans simulacrum illud quadraginta pondo talentorum habere auri excocti, totumque pro salute reip. tollendum, iterum tamen non minore mensura resarciendum. Atque hunc in modum pecuniis eos cōfidere horrabatur. Esse præterea tredecim milia armatorū iis exceptis, quæ in præfidiis, aut in propugnaculis essent, numero sedecim milibus. Tot em̄ excubabant circa initia aduentus hostium, cum seniorum, tum adolescentulorum, tum peregrinorum, quicumque armati erant. Siquidem & Phalericus murus erat quinque & triginta stadiorum ad urbis ambitum, & ipse ambitus quatenus custodiebatur, trium & quadraginta. Nam pars eius sine custodia erat, inter longum murum & Phalericū media: longi vero muri ad Piræa, usque ad quadraginta stadia habebant: quoque exteriora custodiebantur & Piræo vicina: præter omnis autem ambitus sexaginta erat stadiorum, cuius dimidium custodiebatur. Ad hæc mille ducentos equites cum hippotoxotis, necnon mille sexcentos sagittarios: triremes quoque quæ agi possent, trecentas. Hæc enim Atheniensibus fuerunt: omnia nihil inferiora quæ referuntur. Quo tempore ingressuri ipsorum fines erant Peloponneses, se ad bellum accingentes, alia quoque Pericles qualia consueuerat disseruit, ad demonstrandum superiores se bello futuros. Quibus auditis persuasi Athenienses, omnia ex agris comportant, liberos, coniuges, supellectilem, utensilia: ligna denique edificiorum quæ diruebant, pecora quoque ac iumenta in Eubœam circumiectasque insulas dimittunt. Quæ demigratio fuit eis sane molesta propter inueteratam plerisque consuetudinem semper agendi in agris, iam inde ab ultimo initio præter ceteros Atheniensibus usurpatam. Siquidem sub Cecrope illisque præcis usque ad Thesea regibus, Attica oppidatim habitabatur, curias habes & magistratus hominibus haudquaquam solitis, cum nihil timerent adire regem gratia consulandi: quibusdam etiam bella gerentibus, veluti Eleusinis, duce Eumolpo aduersus Erechtheum. Theseus vero posteaque regno potitus est, vir potes & perinde solers cum alia regionis eius excoluit, tum vero illud, quod ceterorum oppidorum & concilia bula & magistratus aboleuit: & in ea quoque nunc est urbe, vno instituto consilio, & vna curia, cunctos collocauit: coegitque sua quæque ut prius colentes, vna tamen hac urbe vti, quam ingentem iam omnibus in ea ordinatis effectam successoribus per manus tradidit. Cuius cōgregationis Athenienses etiam nunc diem solennem in deæ honorem publice agunt. Nam ante Thesea, quoque nunc *summa urbs est, tunc urbs fuit: & id præcipue, quæ sub ea spectet aquilonem: ut testantur quoque ibi sunt delubra etiam aliorum deorum: & quoque extra illud sunt, ab hac præcipue parte extracta, delubra visuntur Iouis Olympii, Telluris, Bacchi in Limnis, cui vetustiora Bacchanalia fiunt decimo mensis Anthesterionis die: quemadmodum nunc quoque Iones ab Atheniensibus oriundi existimant. Necnon alia huius generis extracta sunt vetusta templa, & fonte, qui nunc posteaque tyrānī concinnarunt, Enneacrūnos nominatur, olim autem Calliroe cum fontes extarent, quia vicinū nus erat, vtebatur in maximis quibusque rebus, ut hodie quoque ex vetustate daret opinio, ante cōiugaliam, & in alia quoque sacrorum sunt, illa aqua est vtendum. Et nunc etiam propter vetustā hanc habitationem, summa pars urbis vocat ab Atheniensibus, Urbs. Igitur suo fere arbitrato Athenienses passim domicilia habentes, postquam vna in mœnia coiere, tamen ob morem in agris agendi cum omni familia, plerique & priorum & posteriorum, usque ad hoc bellum non facile migrabant: & eo difficilius, quæ nuper post bellum Medicum supellectilem reportauerant: grauabantur etiā & agre ferebant, quæ deserturi essent penates ac templa, quoque ipsis ob vetustum perpetuo ritum patria erat, de ferruri quoque vite consuetudinem: denique nil aliud, quam si suam quisque urbem desereret. Vbi in urbem migratum est, paucis quibusdam domus fuerunt, nonnullis apud amicos necessariisque effugium: ex agris in aliqui (quoque magna portio fuit) infrequentia urbis loca ad habitandum cepere, templaque ac basilicas

Atheniensium facultates.

Mineræ simulacrum.

Atheniensium munitiões. Phalericus murus.

In greco addit. ενν μούρωχία .i. vna cum Munychia.

Cecrops.

Theseus.

† ακρόπολις

In greco addit. το τὸ πύθιον .i. Apollinis delubrum apud Athenas.

Enneacrūnos .i. nouē filium.

Atheniensium cōmigratio ex agris in urbem.

BELLI PELOPONNESIACI

omnes, præterq̄ summæ vrbis & Eleusina: & si quod aliud robuste erat obseruatum, nec non Pelasgicum quod vocatur, summæ vrbis subiectum, quodq̄ inhabitare nefas erat: prout & Pythici oraculi sine versus vetabatur, dicente: satiufq̄ Pelasgicon ocia seruet.

Oraculum. Ob ipsam tamen repentinam necessitatem, præstitit vsus domus. Cæterum vt mihi videtur, oraculum in contrarium cecidit q̄ expectabatur. Non enim propter prophanatum habitatione templum, calamitates ciuitati cõtigerunt: sed propter bellum, inhabitandi necessitas. Nec nominatim templum hoc ab oraculo prænotatum est, aliquando infausse habitandũ esse. In turribus quoq̄ murorum multi sibi habitacula construxerunt, deniq̄ vbi quisq̄ poterat. Quippe non prohibebat ciuitas hoc agere, tot vna immigrâtes. Sed postea depositi in longis muris & in magna parte Piræi habitauerunt. Iam vero ii etiam quæ ad bellum spectabant præstringebant, tum sociorum auxilia cogentes, tum centum nauibus, quæ exituræ in Pelopõnesum erant, apparandis intenti.

Pelopõnesium exercit⁹. Et Athenienses quidem in hoc erant occupationis, Pelopõnesium autem exercitus in Atticam tendens, peruenit primum ad Oenoe, qua Atticam ingressurus erat. Vbi cum subsessissent, tormenta, machinasq̄ quibus muros quaterent, parabant. Nam Oenoe muris prædicta est, Atticam ab Eubœa determinans, qua Athenienses quoties bellum incidit, pro munimẽto vtuntur. Circa hanc Pelopõneses cum in preparandis machinis temporis satis triuerunt, tum vero propter Archidamum, quem non parum insimulabant, q̄ videretur & in euocandis auxiliis lentior, & q̄ Atheniensium studiosus esset, nequaquã vehemens hortator ad bellum. Cõtractis autem iam copiis, dabantur crimini & statua apud Isthmum habita, & in cætero itinere faciẽdo cunctatio, & super omnia ad Oenoe segnitie. Quæ hominis negligentia si non extitisset, viderentur sibi Pelopõneses celeri aduentu omnia quæ extra vrbem haberent Athenienses (nam interim hæc illo introportauerant) occupaturi fuisse. Hac itaq̄ inuidia premebat Archidamus in obsidione Oenoes, quam (vt fertur) ideo tolerabat, q̄ expectaret vt Athenienses nondum violata ipsorum terra, aliquid de timore remitterent, non passuri ante suos eam oculos vastari. At postaq̄ Oenoe adorti, omniq̄ ope conati expugnare nequeunt, nullumq̄ Athenienses caduceatorem mittebant, ita demũ castris illinc motis, octogesimo fere die ab iis, quæ apud Plateam Thebanis ingressis acta sunt, æstate frumentisq̄ maturis Atticam inuasit, duce Archidamo Zeuxidami filio, Lacedæmoniorum rege: ac subsidentes, depopulati sunt primum Eleusina, campuq̄ Thriasium: fugatis aliquantulum circa loca, quæ dicuntur Rhiti, Atheniensibus equitibus. Deinde progressi ad dexteram habentes Ægaleon montem, per Cecropiam ad Acharnas vsq̄ peruenerunt, maximum omnium oppidorum quæ Atticæ populi vocantur: positisque in obsidione castris, diu illic habuere statua populationibus occupati. Fertur Archidamus circũ Acharnas cum exercitu tanq̄ ad pugnam instructo mansisse: nec illa expeditione in plana descendisse, eo consilio, q̄ suspicabatur Athenienses multa iuuentute florentes, & ad bellũ vt nunq̄ alias instructos, in occursum prodituros, nec in oculis suis agrum vastari passuros. Vbi neq̄ ad Eleusina neq̄ ad campum Thriasium occurrerunt, experiri statuit dum Acharnas obsidet, an occurrere auderet: simul q̄ locus habendis statiuis oportunus videbatur, simul q̄ Acharnes (qui magna pars ciuitatis, quippe tria milia armatorum erant) non crederetur q̄ sua corrumpentur neglecturi, sed omnes in prælium exituri, si non exirent tunc Athenienses minore iam metu in posterum posse vastari campum, & ad ipsam vrbem accedi. Acharnes em̄ suis rebus exutos, non ita promptos ad subeundum pro alieno agro discrimen, ideoq̄ discordes sententias fore. Et hac quidem cogitatione, cum Acharnas obsideret, Archidamus erat. Athenienses vero, quoad hostis circa Eleusina & campum Thriasium subsedit, spem nonnullam conceperunt non esse propius progressurum, memoria tenentes Plistoanactem Pausanici filium Lacedæmoniorum regem, quatuordecim ante hoc bellum annis, cum Pelopõnesi exercitu dum Atticam inuasisset ad Eleusina & † Trioze, nec ultra progressum, rediisse: eoq̄ ex Sparta relegatus est, creditus id fecisse pecunia. Vt autem circumfidentem Acharnas exercitum cognouerunt, LX. stadiis ab vrbe distantem, cum in conspectu, vt credibile est, regio vastaretur, qd̄ nunq̄ præterq̄ Medico bello neq̄ iuuenes neq̄ senes aspexerant, id vero acerbum sane, nec iam negligendum tolerandũq̄, sed obuiam prodeundum, cum aliis, tũ præcipue iuuentuti visum est. Coacto concilio, magna inter eos altercatio erat, aliis exire iubentibus, aliis quibusdam non sinentibus. Vates quoq̄ multifaria vaticinia referebant, ad quos audiendos vndiq̄ coibat. Acharnes, q̄ putarent apud se non minimam portionem Atheniensium esse, q̄ ipsorum terra vastaretur, ad exiendum præcipue vrgebant: atq̄ oĩ ex parte ciuitas tumultuabatur, & Pericli irascebantur prorsus immemores eorum quæ prius ille suasisset. Cõuiciabant

Archidam⁹ segnitie insimulatur.

Eleusis depopulatur.

Acharnæ oppidum.

Plistoanax.

† Campum Thriasium.

Atheniensium diuersæ opinionones.

tur etiam, quod cum esset dux, non tamen eos educeret, existimantes ipsum omnium quæ paterentur autorem. Quos Pericles videns ex præsentî conditione afflictari, utpote non recte sentientes de exeundo, ut ipse faciebat, concionem non aduocauit, nullumque habuit coetum, ne quid iræ magis quod iudicio peccarent congregari. Itaque urbem custodit, & quæmaxime potest quietam ciuitatem tenet: equites tamen emittit, ne si qui ab exercitu excurrerent urbi vicinos agros adorti, prædas agent: pugnaque equestris parua in Phrygiis commissa est, inter vnam Atheniensium turmam adiunctis Theſſalis, & Bœotiorum equitatum. In qua non inferiores erant Athenienses & Theſſali, donec Bœotiis equitibus pedites auxilium tulerunt. Tunc facta fuga, Atheniensium Theſſalorumque aliquot desiderati sunt: quos tamen ipso die præterquam quod hostem rogarent, receperunt: postero die trophæum Peloponneses statuerunt. Hæc autem Theſſalorum auxilia ex vetusta societate Atheniensibus affuerunt, Larissæi, Pharsalii, Parrhasii, Cranonii, Pirasii, Gytronii, Pheræi: ducibus ex Larissa quidem Polymede & Aristone ex sua utroque factione. Ex Pharsalo autem Menone, & deinceps cæteris suorum ciuium ducibus. Peloponneses, ubi Athenienses se obuiam non ferunt in pugnam, ex Acharnis mouerunt: populatique sunt alios quosdam ex populis, sitos inter Parnethum & Brilessum montes. Dum hi in Attica agunt, Athenienses centum naues quas instruxerant cum mille armatis quadringentisque sagittariis circum Peloponnesum miserunt, ducibus Carcino Xenotimi, Protea Epiclis, & Socrate Antigenis filio. Qui cum hoc apparatu soluentes e portu vela fecerunt. Peloponneses tandem in Attica morati, quoad com meatus suppeditauit, per Bœotiam qua non inuaserunt, sunt reuersi. Prætereunteque Oropum regionem nomine Piraicem, quam Oropii Atheniensibus subditi colunt, populati sunt, ac regressi in Peloponnesum, in suas quique urbes discesserunt. Post quorum abitum Athenienses terra marique custodias collocauerunt: quæ admodum per omne bellum custodias acturi erant. Necnon mille talenta ex his quæ in summa urbe essent, placuit ipsis qui præclare fecerant, seponere, nec erogare, sed ex aliis fumere in usum belli. Quod si quis aut referat, aut ferendis suffragiis obtineat mouendam pecuniam hanc alios in usus, nisi si hostes classe adoriant urbem, popularique oporteat, poenam morte sanxerunt. Ex hac pecunia centum extra ordinem formosissimas triremes quotannis fecerunt cum suis præfectis. Quarum nulla fas erat in aliud quiddam uti, nisi cum eadem pecunia ob idem periculum si opus foret. His centum nauibus, quæ erant Athenienses, cum quinquaginta Corcyrensiū quæ venerant auxilio: præ nauigantes Peloponnesum, cum aliis nonnullis illinc sociis, præter alias clades quas intulerunt, egressi in terram, Methonem (quæ est in Laconica) adorti sunt, tum muris inualidam, tum hominibus vacuum. Forte in his circa locis erat cum præsidio Brasidas Thellidis filius, vir Spartiatus. Hic re cognita, cum centum armatis auxilio his qui intus erant, aduenit: perque medium Atheniensium exercitum, huc illucque palatum, & ad muros conuersum, in urbem irrupit aliquot sociorum in ipsa impressione amissis: eamque tutatus est. Propter quam strenuitatem ante omnes qui bellum administrarunt apud Spartam callaudatus est. Athenienses inde soluentes abierunt: & cum Phiam Elidem tenuissent, biduo populati sunt: & ad prohibendam vim venientes ex conuallibus Elidis trecentos egregios viros, & ex finitimis illinc Eliorum alios, pugna inita vicerunt. Cæterum exorto ingenti vento, cum tempestate iactarentur in loco portu carente, multi consensu nauibus præteruecti promontorium quod dicitur Piscis, in portum qui est in Phia, venerunt. Interim Messeni & alii nonnulli qui conscendere naues nequierant, terrestri profecti itinere Phiam expugnarunt: posteaque in naues quæ circumibant, recepti sunt. Atque illinc relicta Phia (multa enim iam manus Eliorum veniebat auxilio) nauigantes Athenienses, alia circa loca populabatur. Per idem tempus Athenienses triginta naues miserunt ut obirent Locridem, simulque Eubœam tutarentur, duce Cleopompo Clinia filio: qui egressus in terram, nonnulla loca vastat, Thronium capit, obsides illinc accipit: apud Alopen qui ex locris auxilia ferebant, commisso certamine superat. Hac eadem ætate, Æginetas cum liberis vxoribusque e sedibus suis eiecerunt Athenienses, exprobrata vel præcipue eis belli culpa, cum præsertim tutius fore videretur, Æginam utique Peloponneso obnoxiam teneri, suorum colonia illuc missa, prout non ita multo post missa est. Illis eiectis Peloponneses tamen Atheniensium odio, tamen de se bene meritis & terremotus tempore & feruili bello, Thyream incolendam, & eius agrum colendum dederunt. Qui ager Argiuum ac Laconicum diuidit, ad mare usque pingens: ubi ad hoc tempus eorum nonnulli habitant, ceteri per Græciam dissipati sunt. Eadem quoque ætate Calendis lunaribus, hoc est, interlunio, quo solum tempore credit posse contingere, sol defecit secundum meridiem, nonnullis internitentibus stellis: rursusque e curua in solidam speciem repletus est. Per eandem quoque ætatem Nymphodorum Abderite Pythæi filium, magna apud Sitalcæ

Periclis prudentia.

Qui ex Theſſalis Atheniensium adiutores.

Athenienses Peloponnesum inuadunt.

Atheniensium pecunie in usum belli.

Brasidas.

Phia.

Piscis promontorium.

Cleopompus.

Thyreæ.

Eclipsis solis.

Nymphodoros.

BELLI PELOPONNESIACI

Sitalces.
Teres.
Progne.

Tereus.
Perdicca.

Euarchus.

Atheniensiū
incurfiones.

Monumētū
i suburbanis

fororis virum autoritatis, quæ pro hoste prius habuerant, sibi conciliauerunt, accersueruntque, volentes per Sitalcem contrahere cum Tere Thracum rege societatem. Hic autem Teres Sitalcis pater, magnū Odryfarum regnū primus reliqua Thracia maius reddidit. Nam bona pars Thracum ipsius iuris est, nihilque Tereo illi attinet, qui Prognem Pandionis filiā ex Athenis duxit vxorem. Neque ex eadem ambo Thracia extiterunt. Siquidem Thereus Dauliam, quæ nunc terræ Phocidis vocatur, incoluit, tunc a Thracibus habitata. Qua interea foemine facinus illud circa Itryn patrauerunt, & a multis poetarum in commemoranda Philomena, Iuscinia auis Daulias celebratur. Et credibile est Pandionem tantulo distantem affinitatem ex filia propter auxilium mutuum maluisse, quæ eam quæ tot dierum viam usque ad Odryfas distaret. At Teres ne nomen quidem habens idem, regnum Odryfarum vi primus adeptus est: cuius filium Sitalcem Athenienses in societatem ascuerunt, cupientes per hunc sibi & loca in Thracia, & Perdiccam comparare. Cū venit Athenas Nymphodorus, & societatem Sitalcis mandato iniit, & filium ciuem Atheniensem fecit nomine Sadocum, & bellum quod esset in Thracia, dissoluturum se recepit, persuaso Sitalce, admittendas Atheniensibus copias Thracum equitum, Clypeatorumque. Conciliauit eis etiam Perdiccam, inductis ad Thermen illi reddendam. Vnde Perdiccas protinus Atheniensibus ac Phormioni iūctus, arma intulit Chalcidibus. Ira Sitalces & Perdiccas, ille Teres, hic Alexandri filius, alter Thracum, alter Macedonum rex, foedus cum Atheniensibus percusserunt. Athenienses autem qui cum centum adhuc nauibus Peloponneso obseruabantur, Solion Corinthiorum oppidum postquam diripuerunt, id cum agro solis Acarnanum Palirensibus colendum tradiderunt, Astacumque vi captam, Euarcho tyranno eiectione, in societatem conscuerunt: & in Cephalleniam insulam velificantes, citra certamen ea portiti sunt, Sita est autem Cephallenia Acarnaniam versus & Leucadem, quatuor habens ciuitates: Palenses, Cranios, Samæos, Pronnaos. Nec multo post reuersæ sunt Athenas naues. Sub huius æstatis autumnum, Athenienses cum incolis duce Pericle Xantippi filio, populariter incurfionem fecerunt in agrum Megaricum: & ii qui Peloponnesum cum centum nauibus prateruehebantur (apud Æginam autem tunc erant) domum repetentes, vt acceperunt omnem ciuitatem in expeditione esse, ad Megaram decreto illuc cursu commixti sunt: qui maximus extitit duntaxat coactus Atheniensium exercitus, vt pote florētī ciuitate, nec dum morbum passa. Fuerunt enim Atheniensium sub armis decem milia, præter tria apud Potidæam, præter incolarum, qui vna in expeditionem armati prodierunt, non minus quam totidem milia: præter etiam aliam leuiter armatorum non exiguam turbam. Hi magna in parte terræ illius hostiliter cum egissent, sese receperunt. Fuerunt alia quoque Atheniensium quotannis in agrum Megarem incurfiones, nunc equitatu, nunc cum exercitu, donec Nisæam exciderunt. A quibus etiam Atalante in arcem est muris firmata: & iam extrema æstate, hac insula iuxta Locros Opuntios prius deserta, ne prædones ex Opunte, & aliis Locrorum oppidis nauigantes, Eubœam prædarētur. Effecta sunt autem ista æstate hac post Peloponnesiū ex Attica discessum. Ineunte hyeme Euarchus Acarnan volens in Astacum reuerti, persuadet Corinthiis vt cum .L. nauibus, mille quingentos armatos ferentibus se reducerent. Ipse quoque non nihil auxiliorum conducit. Præerant autem his copiis Euphamidas Aristonymi, Timoxenus Timocratis, & Eumachus Chrysidis filius: qui illuc nauigantes hominem reduxerunt, & ceteræ Acarnaniæ nonnulla ad mare oppida subigere volentes, id frustra conati, domum reuerrebantur. Et cū præternauigantes Cephalleniam tenuissent, existente quoque in Cranio orā, specie deditiois ab illis decepti ex inopinato inuadentibus, partem suorum amiserunt & cū acrius vrgerent, domum se receperunt. Eadem hyeme Athenienses vetere instituto bustum publice fecerunt iis, qui primū hoc in bello mortem oppetissent, hunc in modum: Facto ante triduum tabernaculo, mortuorum ossa proponunt, & suorum quoscumque reliquias si quod libeat imponit: Cū efferunt, singulorum tribuū singulas arcas, suæ quæque tribus ossa continentes, vehicula portant. Vnus ite torus inanis fert constitutus, eorum qui non extant, qui inter cesos non fuere capti. Efferunt autem promiscue voluntarii quique vel ciues vel hospites, foeminiis propinquitate coniunctis ad sepulchrum eiulantibus: conduntque in publico monumeto, quod est apud pulcherrima suburbana. Vbi semper eos sepeliunt qui in bello ceciderunt, præterquam qui in Marathone. Quorum singularem fuisse virtutem existimantes, eodem in loco sepulchrum fecerunt. Postea vero quam eos humauerint, aliquis ab ipsa ciuitate delectus, vir haudquam pro inconsulto habitus, & cui pro dignitate conueniat, super eos orationem habet, qualem decet de illorum laudibus: qua habita, disceditur. Hoc quidem more sepeliunt, quo per omne belli tempus, quoties id eis accidit, legitimo vtuntur. Vt autem ad hos qui primi mortem oppetere, laudados Pericles Xanthippi filius delectus est, & tempus affuit, a sepulchro in-

excelsum suggestum, quo a plerumque frequentia exaudiretur, procedens, ita differuit.

Oratio Periclis funebris.

MUtri quidem eorum qui ex hoc hactenus loco verba fecerunt, hunc legibus institutum morem in concione dicendi ad exequias defunctorum in bello, ut pulchrum laudant. Mihi vero satis esse visum est, virorum praestantium factis honores declarare, qualia circa bustum hoc publice instructa conspiciatis: nec in vno viro multorum virtutes periclitari debere, & siue bene, siue male is dicat, haberi fidem: Arduum enim in dicendo seruare temperamentum in ea re, in qua vix etiam veritatis opinio afferri potest. Nam auditor, qui & rem agnoscit, & hominem diligit, aliquid fere & opinione & voluntate sua inferius dictum existimat. Qui vero in expertus est, is propter inuidiam quicquid supra suam vim audit, ait supergressum esse veritatem. Eatenusque tolerandae alienae laudes videntur, quatenus seipsum quisque parum arbitratur alicui illarum assequende: quibus vero imparem, is inuidet, si deus non habet. Verum quandoquidem ita olim iam probatum est haec fieri, oportet me quoque legi obsequentem, ad vestram singulorum & voluntatem & opinionem, quam plurimum poteram accommodare orationem, sumpto a progenitoribus initio. Equum enim simul ac decorum est, ex hoc loco eis honorem hunc memoriae reddere, qui regionem istam ipsi semper incolentes, posteris ad hoc tempus liberam suam virtute tradiderunt. Et cum illi laude digni sunt, tum vel magis patres nostri, qui ad ea quae acceperant, hoc quantumcumque habemus imperium adiicientes, non sine labore partem, nobis qui nunc sumus reliquerunt: quae vero ultra hoc sunt, ipsi nos qui assumus praecipue perfecta aetate propagauimus, & patriam omnibus quae vel ad pacem vel ad bellum pertinet, instruximus, atque ornauimus. Vbi vero res bellicas, quibus sunt parta omnia, vel a nobis vel a patribus nostris, strenue gestas in propulsandis bellis, a Barbaro vel a Graecia illatis, omitto, nolens longus esse apud scietes. At quo studio huc euasimus, & qua reip. administratione, quibusve artibus propagatum imperium est cum demonstrato, ad hos laudandos accedam, existimans nec alienum esse hoc tempore ista memorari, nec inutile ab omni coetu civium pariter hospitium audiri. Fungimur enim ea reip. administratione, quae vicinarum leges non sectetur civitatum, ipsi potius alteri exemplar, quam aliena imitantes: nomenque habemus, non quod ad paucos, sed quod ad multos pertinet, democratia. Idem iuris quilibet privatim inter se differetibus omnibus est, honores prout quisque aliquid sui specimen dederit, neque iis qui ex certa parte civium sunt potius quam ex virtute, neque propter paupertatem quis quo minus publico munere non fungatur, dummodo patriae prodesse possit, pro virili parte prohibetur. Ingenue & in rep. & in mutua quoridianorum operum suspitione versamur, non succensentes, si quis vicinorum populorum cum voluptate aliquid agat: ac praefidentes innoxiam quidem, sed triste quandam in alieno gaudio seueritatem. Privata alacriter communicamus: quae ad remp. spectant, minime praevicamur, propter metum tum eorum qui sunt in magistratu, tum vero legum earumque praecipue, quae vel in auxilium laetorum laet, vel quae laet non sunt, euidentem ignominiam irrogantes. Iam vero laboribus plurimas animi remissiones indulgemus: sacra certamina, anniuersariaque sacrificia, cum decenti privatorum apparatu interponentes, quorum quotidiana delectatio tristitiam discutit. Importantur huc propter magnitudinem civitatis ex omnibus terris omnia, euenitque nobis ut non magis hinc natiuis bonis fruamur, quam iis quae sunt apud alios homines. In studiis autem rei bellicae hinc quoque differimus ab hostibus, quod hanc urbem omnibus exhibemus, nullis expulsionibus hospitium quempiam vel discere vel spectare prohibemus, quasi haec non occultata sint profutura hosti si viderit. Neque magis aut apparatus bellorum aut fraudibus confidimus, quam id quod ipsi praestare possumus. Ad res agendas animi praestantia apud quosdam in disciplinis iuvenes ab ineunte statim aetate virile robur pertinaci exercitatione nanciscuntur: nos autem, qui iam remissius vivimus, nihilo tamen festinus hostilia discrimina adimus. Cuius rei signum est, quod neque Lacedaemonii per se tantum, sed cum omnibus terram nostram inuaserunt, & ipsi per nosmet finitimorum fines ingressi, eos qui domi sua tuebantur, haud difficilem plerumque subegimus. Adeo nemo hostium omnium unquam adversus nostram vim ferre se ausus est, tum propter nostrum rei nauticae studium, tum propter copias quas in diuersa terrarum loca dimittimus. In quorum si quo conferta pugna cum aliquibus nostrum illi fuere superiores, cunctos nos superasse gloriantur: & cum victi sunt ab uniuersis, victos esse se praedicant. Quae si quiete potius quam laborum assiduitate, nec legibus magis quam generosis moribus periclitari velimus, satius est nobis non defatigari aetate ante, quam veniant: & cum tempus est illas subeundi, videri subire non minus strenue, quam si qui semper in aetate agunt. Licet hinc quoque civitatem istam admiratione dignam sicut in ceteris cognoscere, quod speciosa quidem socia mediocritate complectimur, Philosophamur autem, id est, inopiam toleramus citra animi

Funeris oratio mire elegantiae.

ΥΠΩΜΝΑ

Democratia Atheniensium.

BELLI PELOPONNESIACI

eneruationē: diuitiisq; vtimur potius in rerū opportunitate, q̄ cum verborū iactantia. Egestatem suā nulli fateri deforme est: deforme, vt eā deuiter, non anniti. Adest præterea eisdē hominibus suarum simul & cōmuniū rerū cura: & iis qui rebus agēdis incūbunt, nō minor de reip. statu notitia. Solt em̄ nos eū qui nihil rationis cū rep. habet, nō ciuē ociosum, sed inutile arbitramur. Idē si quas res recte iudicamus concipimusve, non existimamus orationē iis rebus officere, sed potius nō doceri prius illas sicut oportet q̄ exequaris. Nam hoc quoq; præstātius habemus, q̄ iidem præcipue in iis quæ aggredimur, & audacia vtimur, & ratione: cū aliis inscitia fidutiā, ratio cunctationē afferat. Præstantissimo quoq; animo æquissime iudicant: qui & dura simul apertissime ac iucūda cognoscunt, & ob id a periculis se non subtrahūt. Idē erga multos vitro virtutis officiis fungimur: quippe qui nō accipiēdis, sed dādīs beneficiis amicos cōparamus. Quoniam meliore conditione est qui bene facit, peiore cui bene fit, cū ille quod fecit rueri debeat beneuolētia, hic sciat se ī dādo nō gratificaturū, sed gratiā redditurū. Idem solt nō emolumentī magis q̄ liberalitatis fideliter exercēdæ ratione habira, aliis magnifice gratificamur. Atq; vt semel dicā, videtur mihi hæc ciuitas tum in totum esse Græciæ magisteriū, tum per singulos viros corpus ad plurima rerū genera idoneū exhibere, cum gratia præcipue & venustate. Et q̄ hæc impresentiarum non orationis iactatione magis q̄ rerum veritate nituntur, hæc vrbis potentia quam his artibus paruimus est documento. Quæ sola omnium earū quæ nunc sunt, fama sui (vt experimēto cōstat) maior est: sola quæ nec hosti occurrens irascitur ob acceptā ab illo cladē: neq; a subiectis male audit, tanq̄ indigna quæ dominetur. Neq; nullis potentiam nostram, sed vel maximis testificamur, iudiciis, futuri præsentibus venturisque miraculo: nec desiderantes aut Homerum præconē, aut quisquis in præsens carminibus mulceat. Opinione rerū veritas delet. Sed omnia maria oēsque terras nostra audacia puas fecimus, vbiq; bonorū malorumq; separatim monumenta collocantes. Pro hac igitur ciuitate & isti (quia indignum ducerent eam euerti) præhantes, generose occubuerunt, & reliquorū decet vnūquēque velle anniti. Quæ causa mihi fuit, vt prolixius de ciuitate loquens, tum docerem nō de pari re nobis esse certamē, & quibus nihil simile adest, tum planā facerē probationibus horū laudem, de quibus nunc a me habetur oratio: cuius haud ea quæ maxima, iam dicta sunt. Nam quæ ego ciuitatis decora prædicauī, ea nimirum istorum atq; eorum similibus virtutē debentur. Qualis non in multis Græcorum de suis operibus ratio constet. Atq; mihi videtur virtutē viri, vt nunc istorum, vita significare, mors plane declarare. Etenim iustum est, eos qui prestare alia nequeunt, certe in bellis patriæ fortunam in animo proponere: cum melius publice de ciuitate, q̄ prius priuatim meruerunt, hoc malum illo bono obruentes: veluti isti, quorum nemo neq; diuitiis mollitus est, præoptans illis in posterum frui: neq; spe paupertatis in diuitias commutandæ, a subeundis asperis reterentis est, hostilis pœnæ q̄ salutis suæ cupidiore. Simulq; hoc omnium pulcherrimum periculum existimantes, voluerunt ex vltione hostium ad hæc peruenire: freti spe, id quod non viderunt, consequendū: dignum etiam opus, ex iis quæ iam viderant, ducentes cui se crederent: satiusq; esse in propulsanda vi pati, q̄ in cedendo incolumes fieri. Et cum dedecus infamiæ fugiunt, rem corpore pertulerunt: & breuissimum intra tempus cum fortuna potius per summam gloriam, q̄ cum timore transegerunt. Et isti quidem, quales par erat, tales in patriam extiterunt. Reliqui vero debent minus quidem obnoxium casibus optare, sed nequaquā minus audacem postulare in hostes vt habeant animum: considerantes non sola oratione constare profectum, quem apud vos non minus q̄ ego cognitum habentes, ampliaret quispiam commemorando, quantum boni inest in hostibus propulsandis: sed vel magis, si contemplantes quotidie ex operibus potentiam ciuitatis, efficiamini illius amatores. Et cum ea vobis magna videatur esse, cogitetis viros magnanimos, qui ius fasq; intelligerent, in operibus pudentes, ista comparasse: & qui quoties eis ex sententia non cessisset, non statuerunt sua virtute fraudandam esse ciuitatem, speciosissima eam collecta donantes. Publice namq; corpora impenderunt: priuatim laudem, quæ nunq; senesceret, acceperunt: simul & honorificentissimam sepulchuram, in qua non magis ipsi sunt siti, quàm sempiterna eorum gloria, vt sese quoq; offeret tempus vel narrandī vel imitandī, celebranda relinquatur. Quippe illustrium viro rum omnis terra sepulchrum: neq; id domesticorum tantum saxorum testatur inscriptio, sed etiam sine scripto in exteris gentes egressa memoria, magis apud animum cuiusq; q̄ apud vrnas hospitatur. Quos ipsi nunc ad imitandum vobis proponentes, & felicitatem existimantes esse libertatem, rursus libertatem esse felicitatem, nolite bellica recusare discrimina. Neq; enim calamitosi, quibus spes boni nō adest, iustius vitæ nō parcant, q̄ ii quorum diuersa vitæ cōditio, & præsertim optima periclitatur. Tristiorq; est viro prudentia prædito contumelia comes ignauitæ, quàm per robur & pu-

Sentētia memorabilis.

716/110

blīcam sp̄m sine sensu futura mors. Ideoq̄ parentes istorum, nunc quicūq̄ adestis, non magis de-
 fleo q̄ consolor. Cum enim multiplicibus dum educantur, vt scimus, subiaceant accidentibus, præ-
 clare cum illis agitur, quòd præclarissimum sortiuntur vt nunc isti obitum, vos mœrorem, & qui-
 buscūq̄ datum est, vt eorum vita feliciter acta pariter & finita cēseat. Nec me fallit, arduum esse
 persuasū ne mœstitiam sentiatis, quoties vobis istorum memoria refricabitur: in aliorū rebus secti-
 dis, quibus & ipsi aliquando exultastis, & ex iis bonis non quibus nunq̄ potituri, sed quibus diu po-
 titi priuantur. Tolerare tamen oportet sp̄e aliorum liberorum eos, qui in etate adhuc sunt procreā-
 di. Siquidem futura soboles, & quibusdam erit particularis obliuio defunctorum: & reipublicæ bis
 proderit, quòd eam nec desolatam patietur, & tutam præstabit. Non enim possunt aut par aut iu-
 stum consilium dare ii, qui exponunt periculis liberos istorum more, qui non exponunt. Vos vero
 qui in etate processistis, quo diuturniorem vitam feliciter traduxistis, eo plus lucri vos fecisse exi-
 stimetis: & hoc quod superest vitæ, breue futurum, quod utiq̄ ob istorum gloriam leuius fiet. So-
 la nanq̄ magnanimitas non senescit: nec magis in affecta iam etate lucrari delectat, vt quidā aiūt,
 q̄ honorari. Filii autem horum ac fratres qui adestis, magnum video vobis propositum esse cerra-
 men. Nam eius qui fato functus est, virtutem nemo non solet prosequi laude, ac fere supra modū.
 At vos non pares iudicamini, sed aliquantulo inferiores esse. Quippe viuentium inter æmulos li-
 uor est, quo sublato, virtus cum beneuolo celebratur assensu. Si quid autem me oportet de mu-
 liebri quoq̄ virtute commemorare, earum quæ nunc erunt in viduitate breui, omnia exhortatio-
 ne cōplectar. Etenim ingenti vobis est gloriæ, non esse vos sexu vestro infirmiores, hoc est pudicas
 esse. Cuius rei decus dedecusve minimum cadit in viros. In hac ego oratione legibus iniuncta, re-
 tuli quæcūq̄ habui vtilia, & re ipsa qui sepeliebantur ornatī sunt. Quorum liberos ciuitas hinc
 ad pubertatem publice alit, vtilem profecto & istis & futuris proponens lauream talium certami-
 num. Quæ enim vberissima virtutis proposita sunt præmia, ad ea optimo quisq̄ in rempublicam
 animo contendit. Iam postq̄ suos quisq̄ necessarios deplorastis, abscedite. Actum est autem hu-
 iusmodi funus hyeme: tum, quia primus annus belli finitus est. Ineunte æstate, Peloponnenses so-
 cūq̄ ex duabus quemadmodum superiore anno partibus Articam ingressi sunt, duce Archidamo
 Zeuxidami filio Lacedæmoniorum rege: castrisq̄ positis, regionem populabantur. Vbi cum non
 multos dies fuissent, morbus primum apud Arhenienses cœpit: prius quidem, vt aiūt, alibi quoq̄
 & circa Lemnum, & aliis multis in locis grassatus. Ceterū neq̄ tantum pestilentiæ, neq̄ tantum fu-
 nerum vsq̄ fuisse memoratur. Nam huic nec medici pares erant ignoto eis inter inītia: immo ipso-
 rum plurimi extinguebantur, vt maxime illos adibant: nec alia vlla hominū ars, nec quæ in tēplis
 exposcebantur, nec diuinationes, & quæ sunt id genus quibus vtebantur, omnia deniq̄ frustra fue-
 runt. Eaq̄ homines malo ipso eucti cum morentur, reliquerunt. Incepit autem (vt fertur) pri-
 mum ex Æthiopia, quæ est super Ægyptum. Deinde in Ægyptum Libyamq̄ descendit: & in regis
 magna ex parte regionem: confestimq̄ Athenas inuasit, principio in Pyreō cōtagionis facto: ita, vt
 ab eis diceretur, venena in puteos (nōdū enim illic fontes erāt) a Pelopōnensibus esse deiecta. Mox
 & in superiorem urbem processit: multoq̄ magis iam mors ingruerat. Referatur igitur hoc, vt co-
 gnoscat quisq̄ vel peritus medicinæ, vel imperitus, vnde credibile sit id extirxisse, quasve satis ido-
 neas existimet causas, quæ ad tantā mutationem vim haberent. Ego vero quæ potero referā, & quæ
 sibi quisq̄ proponens, si qñ hoc rursus incidat, iam prædoctus habeat aliquid præcipue, vnde nō
 ignoret, aperiam & ipse passus hunc morbum, & alios patientes intuitus. Enimvero annus ille, vt
 confessione fere omnium constat, maxime immunis fuit aliorū morborum. Quòd si quo quis alio
 prius laborabat, is morbus in hunc omnino conuertebatur. Cæteros quoq̄ salubri corpore repen-
 te nulla ex causa corripiebant ante omnia capitis acres feruores, oculorum suffusio ruboris, adu-
 stioq̄. Introrsum vero statim lingua cum faucibus sanguinolenta viscebatur, spiritus arctē, & cum
 graueolentia meabat. Deinde ex iis sternutatio raucitasq̄ existerat, nec diu post, labor in pectus cū
 vehementi rursū descendebat: & cum ad præcordia hæserat, illa vexabat: sequebantur cunctæ fel-
 lis & humoris quæ a medicis nominantur apocatharfes, & ipsæ cum ingenti cruciatu: & plerisq̄
 inanīs incidebat singultus, acrem ciens spasmus: qui in quibusdam protinus, in quibusdam serius
 sedabatur. Et corpus quidem exterius non admodum feruēs tactu erat: neq̄ pallidum, sed subru-
 brum, fuscū, minutis pustulis ac papulis scatēs. Interius autem ita ardebat, vt neq̄ perq̄ tenuia ve-
 stimenta aut sindones iniici, neq̄ aliud quippiā nisi nuditatē sustineret. Iucundissimū erat in gelidā
 seipsos aquā abicere, id qd̄ in puteis multi corū quibus custos deerat fecerunt, inexhausta siti ada-
 ci. Q̄q̄ perinde erat nimis ac minus bibere. Accedebat huc iniquies membrorum, perpetuæq̄

Anni secūdi
 initium.
 Pelopōnēses
 in Atticam,
 Pests Athe-
 niensium.

Thucydides
 peste corre-
 ptus.

Stomachū.
 Illū.
 Apocathar-
 ses.

Attēde vim
 pestis.

BELLI PELOPONNESIACI

vigilia. Neque vero corpus quoad morbus augebatur flaccescebat, sed opinione hominum fortius pesti reluctabatur. Adeo plurimi intra nonum & septimum diem ab ardore vrente vitalia necabantur: adhuc aliquid roboris habentes, aut si hoc tempus exissent, tamen desidente ad vterum morbo, atque illum acriter concutiente, idque cum assiduo profluvio, multi quoque postmodum debilitate ipsa peribant. Peruagabatur enim omnem corporis superficiem, in capite primum coalita lues. Ex qua utique perniciosissima, si quis conualescebat, eius violentiam significabant extrema membrorum: siquidem ad verenda & ad summas manus summisque pedes prorumpere, quibus nonnulli amissis liberabantur: quidam amissis & oculis. Sunt etiam quos simulac surrexerunt, omnium pariter cepit obliuio, necessariorum quoque ac suorum. Nam genus morbi in singulis extitit, & maius quam ut exprimi, & acerbius, quam ut humana natura tolerari possit: in hoc declarans precipue aliquid aliud fuisse praeter consueta, quod cum multa hominum cadauera iacerent insepulta, alites quadrupedesque ea vel non adierunt, vel quaecumque gustarunt attigeruntque, periire. Quibus ex atibus euidentis fiebat coniectura, quod neque circa cadauera, neque alibi visebantur. Canes magis propter hominis consuetudinem mali significationem dabant. Verum (ut alia multa calamitatis genera praeteream) quae singulis acciderunt, aliis quam aliis asperius, eiusmodi in totum morbus fuit, cum aliud quiddam insolens accessit, quod tunc animos affligeret, quod quicquid fiebat, proficiebat in morbum. Peribant alii per incuriam, alii per multam curationem, nec de vlla medicina constabat, quam quis diceret vtilem fore, si offerretur. Quod enim alteri proderat, id officiebat alteri. Corpus integrum erat, nullum praese ferens roboris imbecillitatisve discrimen: idque etsi quantalibet obseruatione curaretur, a peste corripiebatur. Terribilissimum tamen totius mali fuit animi defectio, quoties quis languoris sibi conscius, protinus anticipata desperatione sui, multo seipsum magis destituebat, nec languori resistebant. Et quia alius ob alterius curationem plus laedebatur, ritu ouium moriebantur: quae praecipua mortifici causa extitit: Nam siue praemetu inuicem non adirent, destituti peribant: vnde multae domus vacuae factae sunt: siue adirent, infliciebantur: & praecipue qui officii gratia diligentius aliquid admistrassent, utpote pudore non adeundi amicos, ipsi sibi non parcentes. Postquam domestici, eos qui vitae excefferant, complorauerant, desiciebant luis vehementia superati. Verum iam praecipue morientem laborantemque miserabatur, qui ipsi euaserant: quippe id iam antea experti, ac de se securi. Neque enim bis eundem morbus corripiebat duntaxat ut extingueret. Qui quidem ab aliis beati censebantur, & sua ipsi sponte ob suae sospitatis laetitiam spem in posterum praesumebant, ne quando alio morbo absumerentur. Angebat autem eos praeter ingruentem pestem comportatio rerum ex agris in urbem: iis qui ex agris migrauerant, grauior, quippe domorum penuria, in cauernis utique tempore aestiuo animam strangulantibus agitabant. Ita non modo sine vlla dignitate expirabant, sed alii aliis immortui mutuo iacebant: semianimesque in viis & circa fontes omnes aquae desiderio volutabantur. Quin ipsa templa in quibus tabernacula fecerant, referta erant illic mortuorum, hominibus violentia mali quid agerent non habentibus, ab alienatisque a cognitione sacrorum sanctorumque, perturbatis pariter omnibus sepulchrorum iuribus, quibus antea utebantur, cum sepelirent quisque ut poterant. Multi quoque crebra iam familiarium strage, quia idonea deerant, ad pudenda conuertebantur sepulchra. Nam alii occupatis quos alieni extruxerant pyris, mortuum suum imponebant, ignemque subiiciebant: alii cum alter arderet superiecto quem ferebant, abibant. Vnde primum incepit in ciuitate vitium hoc in maius euasurum. Facilius enim quis audeat ea quae prius occulta voluisset, ne comperita forent inimicis voluptati. Videntes tam in promptu fortune commutationem, beatos repente morientes, modo inopes repente illorum bona consequentes, operae precium putauerunt, ab subita gaudia voluptatesque transire, diurnam arbitantes & vitam & pecuniam. Nemoque per honestatem quam cernebat animum induxit: ad inferendas sibi aerumnas, inexploratum habens, priusquam ad illam perueniret occumberet nec ne: Quod autem in praesentia erat iucundum, & vndique ad se animum pelliciens, id & honestum constituebat & vtile, deorum metu aut hominum legibus nequaquam coercitus: cum & in aequo poneret pium vel impium esse, videntes aequaliter cunctos oppetere mortem, nec timerent eousque vindictae veniendum, ut delicta viuentes luerent: multoque maiorem illius iudicii poenam imminere, in quo tulissent iam fata sententiam, quae antequam decidat, consentaneum esse se aliquantulum vita frui. Tali igitur clade Athenienses circumuenti vexabantur, hominibus intra muros mortem obeuntibus, & extra hostibus agrum ferro ignisque vastantibus. Qua in calamitate cum alia repetebantur memoria, qualia credibile est, tum vero hoc carmen quod senes aiebant iam pridem decantari:

Doriaeum veniet limo comitante duellum.

Mortium
causa.

De quo altercatio erat, num λοιμός, i. pestilentia in hoc carmine ab antiquis nominaretur, an λιμός, *Limos*, id est fames. Sed euicit impræsentiarū merito pestilentiaē interpretatio. Ad ea enim quæ patiebantur homines oraculum retorquebant. Equidē existimo si aliud post hoc aliquando contigerit Doricum bellum, itidem ex rerum fide famē cantaturos. Memorabant præterea qui norant oraculum Lacedæmoniorum, cum illis deus consulentibus an oporteret bellum mouere, respōdit, penes omni conatu bellantes victoriam fore, se quoq; ipsum auxilio. Itaq; similia circa hoc quoq; futura augurabantur. Morbus autem primo statim Peloponnesium ingressu cœpit: nec ipsam Peloponnesum inuasit, vt dignum relatu sit. Athenis præcipue grassabatur. Secundo loco aliis oppidis, vt quodq; frequentissimum populo erat: Et hæc quidem quæ circa morbum extitere. Peloponneses vero vbi campestria populati sunt, in partem, quæ maritima vocatur, processerunt vsq; ad Laurium, vbi sunt argentea metalla Atheniensibus, & hanc primum quæ Peloponnesum spectat, deinde quæ ad Eubœam & Andrum vergit, vastauerunt. Pericles autem tunc quoq; dux in eadem persistabat sententia, sicut superiore expeditione fecerat, ne Athenienses exirent. Qui cum hostes adhuc in campo agitent, priusq; maritimas copias promouerent, centum naues ad inuadendū Peloponnesum instruebat: quas omnibus præparatis soluit, ducens in iis Atheniensium armatorum quatuor milia, trecentos equites in hippaginibus, quas tunc primum ex vetustis nauigiis fecerant, comitantibus Chiis & Lesbiiis cum nauibus quinquaginta. Dum solueret Pericles cum exercitu, Peloponneses ad maritima Articæ agentes reliquit. Vbi peruentum est Epidaurum, quæ est in Peloponneso, magnam agrī partem populati sunt, adortiq; urbem in spem venerant expugnandi, sed nō successit. Recipientes se illinc idem fecerūt in ora Troezenide & Halide & Hermionide. Quæ loca in Peloponneso sunt ad mare omnia. Profecti illinc in Prasiā, quæ est in ora maritima Laconicum oppidum, vastato agro ipsum ceperunt diripueruntq;. His actis domum rediere, nec nacti sunt apud Atticam Peloponneses iam domum reuersos. Quod diu Peloponneses in Attica erant, & Athenienses cum classe nauigabant, tādīu morbus Athenienses domi forisq; vexabat. Ex quo ferebatur Peloponneses metu morbi, quem de transfugis discebant in ciuitate sæuire, & simul sepeliri mortuos sentiebant, raptim ex finibus excessisse. Hac autem expeditione Peloponneses cum diutissime mansissent, vniuersam regionem ferro populati sunt, quadraginta ferme diebus illic consumptis. Eadem æstate Agnon Niciæ & Cleopompus Cliniaē filius collegæ in prætura Periclis, sumptas easdem, quibus ille vsus fuerat, copias festinato duxerūt aduersus eos, qui sunt in Thracia Chalcidenses: Potidæamq; adhuc obsessam cum peruenissent, machinas vrbi admouent, omniq; ope illam expugnare conantur. Sed neq; conatus hic, neq; apparatus alius processit, interueniēte morbo, qui profusus in Atheniensium exercitu grassabatur, ita vt eo prior exercitus, ob hunc qui cum Agnone superuenerat læderetur, cum hæcenus prospera valetudine vsus esset. Nam Phormio cum mille sexcentis apud Chalcidenses amplius non erat. Itaq; Agnon mille quinquaginta militibus quadraginta circiter intra dies morbo amissis, Athenas renaugauit, relictis pristinis in Potidææ obsidione militibus. Post alteram vero Peloponnesium inuasionem, Athenienses cum & ager ipsorum iterum ferro vastaretur, & morbo pariter ac bello premerentur, mutata voluntate Periclem in simulabant, tanq; authorem ipsis belli gerendi, eiq; calamitates referebant acceptas. Igitur ad cedendum Lacedæmoniiis animo inclinantur. Sed missi aliquot legati re infecta redierunt. Tūc vndiq; consilii inopes in Periclem inuehebantur. Ille cernens eos præsentem statum ægre ferentes, omniaq; agentes quæ ipse peruiderat, aduocata concione (adhuc enim prætor exercitus erat) exhortatus est eos ad bene sperandum, reuocans iracundiam ad lenitatem, & metum ad fidutiam, procedens atq; hunc in modum locutus est.

Oratio Periclis.

NEc inexpectata mihi vestra in me indignatio fuit (intelligo enim eius causas) & eam ob rem coegi concilium, vt in memoriam redigam ac reprehendam, si quid vos haud recte vel mihi succensetis, vel aduersis succumbitis. Ego enim existimo, melius agi cum ciuibus priuatim, si tota ciuitas fortunata sit, q̄ si per singulos ciues felix sit, publice vero labefactetur. Nā quum euertitur patria, is cui priuatim bene est, nihil tamen minus & ipse euertitur: cui autem male, is in illa prospere agere multo magis incolumis est. Quoties igitur patria suas ipsius potest tolerare clades, quas nemo vnus possit, quo pacto non conueniat vniuersos illi opitulari, neq; id quod nunc agitis, domesticis iacturis attonitos, reipublicæ salutem pro derelicta habere, incusantes me qui bellandi cōsilium dedi, atq; adeo vos ipsos qui id comprobastis? Et mihi tali viro irascimini, qui (vt reor) sum nulli secundus, vel in cognoscendo quæ opus factū sunt, vel in explicando, vel in amanda ciuitate,

BELLI PELOPONNESIACI

vel in vincenda pecunia. Nam qui nouit, neque id quod sentit explicat, perinde est ac si nesciret. Qui vero utrumque habet, nisi studiosus reipublice fuerit, is pereque nihil ex utilitate ciuitatis loquetur. Cui autem hoc etiam affuerit, si idem pecunia vincatur, pro hac una habebit cuncta venalia. Itaque si mihi haec omnia mediocriter praeter ceteros adesse vos iudicantes, de bello gerendo fidem habuistis, nunc haud probe eidem crimen imponitis. Etenim eos qui prospera fortuna utuntur, bellum praepotante quam pacem, magna uerecordia est: sin vero necesse sit, aut finitimis cedentes imperata facere, aut pro victoria belli adire discrimen, profecto qui cedunt, iis qui resistunt uituperari digniores. Et ego quidem idem qui antea sum, nec a sententia discedo. Vos autem vacillatis, quos constat integra rem mihi acquiescere, accepta calamitate poenitere, & rationem meam uestra infirmitate merentes non re etiam iudicatis: quia sensum molestiarum unusquisque hactenus habuit, communis autem utilitas nondum patet. Magnaque mutatione facta, & hac ex leui momento, mens uestra languescit ad ea perferenda, quae decreuistis. Rapiunt enim consilium repentina & inexpectata & longe praeter opinionem accidit, id quod uobis cum circa alia, tum uel maxime circa morbum usum uenit. Tamen cum urbem ciuitatemque magnam habeamus, & perinde egregiis institutis simus educati, decet ne maximis quidem nos incommodis uelle succumbere, nec amplitudinem nostram labefactare! Nam aequi iuris esse homines censent, & accusare eum, qui per ignauiam gloriae quam obrinet defertor est, & odisse eum, qui per confidentiam gloriam ad se non pertinentem affectat. Sepositorum priuatarum rerum dolore debemus salutem publicam vindicare, huic belli labori, ne magnus sit, neue aliud contingat, resistentes. Et satis quidem illa sint, in quibus alias saepe demonstrari, me non iure uobis in suspitionem uenire. Aperiam autem & hoc, quod neque ipsi uideamini unquam cogitasse, cum uobis assit (de magnitudine loquor imperii) neque ego in pristinis orationibus usurpauit, ne nunc quidem memoraturus, utpote specie ipsa iactantiusculum, nisi uos praeter rationem attonitos uiderem. Ipsi quidem existimatis in socios tantum uos tenere imperium, ego uero pronuncio, ex duabus partibus, quae in usum patent terra & mari, uos alterius in solidum potentissimos esse, duxerat quatenus obire consueuistis, & si plus obire uelletis, potentissimos fore. Neque est hac tempestate rex quispiam, aut aliqua gens, quae uos instructa quae nunc adest classe nauigantes prohibere possit. Quae ex potentia ut apparet ne iis quidem caremus, quae uos magnificatis, ad domesticum & terrae usum pertinentia. Itaque non est consentaneum, iniquo uos ea ferre animo, & non potius aequo atque sedato, existimantes ornamentum diuitiarum apud potentiam esse, & libertate per nos incolumi facile haec iri recuperatum: quaeque si non seruamus, sed imminui libenti animo patimur, in neutro non degenerare nos a patribus nostris iudicandos, qui haec non ab aliis acceperunt, sed laboribus suis parua atque custodia nobis tradiderunt. Nam turpius est, quam conatu potiendi frustrari, exui potientem. Conuenitque aduersus hostem ire nos, non modo confidentes, sed etiam fidentes. Siquidem confidentia ex improuisa quoque prosperitate in ignauum etiam aliquem cadit: fiducia uero praebet ei, qui se consilio credit, ut hosti praualeat, id quod uobis accidit, & in pari conditione fortunae: solertia ex altitudine mentis tutiorem reddit audaciam, spei, cuius uis in lubrico est, minus fidei habet, quam ex praesentibus copiis, consilio, cuius exploratio prouidentia est. Decet item uos publicae ob imperium dignitati, quae cuncti laetamini, consulere, nullum recusantes laborem, nisi & honores recusetis: neque existimare de libertate tantum amittenda rem esse, sed de amittendo imperio periculum quoque subeundum, ob eas quas in imperio contraxistis offensas, a quo discedere uos iam integrum non est, ne quis hoc imperientiarum ueritus existimet se nullo negotio liberaliter degere. Quippe imperium iam ueluti tyrannidem administratis, quod sumere quidem uidetur esse iniurium, deponere autem periculosum. Nam huiusmodi homines qui bellum timent, persuadendo, alios protinus & ciuitatem perderent, & si quibus ipsi praesentent, eos liberos esse sinerent. Enim uero otium neque potest esse incolume, nisi negotio modificatum, neque in principe ciuitate conducit, sed in ea, quae bona fide tolerat seruitutem. Vos uero neque huiusmodi ciuibus seducamini, neque mihi succenseatis, cui de bello gerendo fuistis assensi. Quod si hostilis aduentus ea fecit quae facturum esse credibile erat uobis sibi obedire nolentibus, & si accessit praeter expectationem hic morbus, res sola omnium spe nostra potentior, unde scio me magna ex parte magis iniustum esse, profecto iniuste me perosi estis, nisi & quoties uobis prospere praeter opinionem euenit, eam mihi felicitatem referatis acceptam. Oportet, enim quae diuinitus, necessario: quae ab hostibus profiscuntur, fortiter ferre. Quae cum fuerint olim in more huius ciuitatis, caute ne nunc dissoluantur in uobis, cum praesertim sciatis eam apud omnes homines ideo maximum habere nomen, quod non cedat aduersis, quodque plurimos labores ac plurima corpora in bello consumpserit, & summa ad hanc diem sit potita potentia, cuius apud posteros in

æternum si quando nunc cedamus (Natura enim comparatum est ut omnia decreſcant) memo-
 ria deſeretur, atq; adeo Græcorum, quoniam Græci nos latiffimum tenuimus imperium, & maxi-
 ma tolerauimus bella, tum aduerſus vniuerſos, tum aduerſus ſingulos, ciuitatemq; opulentiſſimã
 & frequentiffimã habuimus. Quæ qui ſegnus eſt, iſta haud dubie vituperabit, ſed rerum gerenda-
 rum ſtudioſus æmulabitur. Quod ſi quis opes non adeptus ſit, inuidebit. Ceterum odiſſe & moe-
 ſtum eſſe omnibus quidem in ſuo tempore contingit, quicunq; ſe dignos exiſtimarunt ut aliis im-
 perarent. Quisquis in maximis rebus inuidiam ſuſcipit, recte iſ conſulit, nam odium non admo-
 dum reſiſtit. Verum ſplendor in præſens, & perpetua in poſterum gloria celebranda relinquitur. Inuidia.
 Quæ duo vos proſpicientes, decus futurum, & dedecus præſens, alacri iam animo decus capeſſite,
 ac dedecus deuitate, nullum ad Lacedæmonios caduceatorem mittendo, ſignificantes nos præſen-
 tibus ærumnis opprimi, tanq; ſi qui quoniam inter accidentia, & minimum afflictiſſentur animo, &
 re q; maxime reluctantur, ſunt omnium & priuatim & publice præſtantiffimi. Talibus Pericles
 dictis tentauit, tum mitigare in ſe conceptam Athenienſium iram, tum animos a præſentibus ma-
 lis abducere. Cui publice quidem acquieuerunt, nulliſq; amplius ad Lacedæmonios miſſis legatis,
 impenſi incubuere in bellum, priuatim tamen difficultates ægre ferebant: plebs quia quas tenues
 habebat facultates exhauriebantur, proceres quod eximia in agris prædia villaſq; ſumptuoſe ma-
 gnificeq; ædificatas amiſerant, pro pace maximum omnes bellum habentes. Nec prius q; gerebant
 indignationem poſuere, q; eum pecunia mulctarunt, ruruſq; non multo poſt id quod fieri vulgus
 amat, ducem delegerunt omnium ei rerum permiſſo arbitrio: quem & ſi ſuam quiſq; vicem dolen-
 tes ob iacturam rei familiaris abiectiori iam animo erant, tamen iis quæ ad rempublicam ſpectabãt
 longe omnium præſtantiffimum iudicabant. Quidiu enim rei publicæ præfuit, in pace moderate eã
 adminiſtrauit, integre tutatus eſt, ampliffimam reddidit: illatoq; poſtea bello ciuitatis vires, ut li-
 quet, præuidit. Cuius poſt obitum prouidentia in bellum (duos enim ab eo moto annos & dimi-
 diatum vixit) vel magis cognita eſt. Nam iſ dicebat ita demum victores euafuros, ſi bello abſtine-
 rent, rem nauticam curantes, neq; imperium capeſſerent bello, neq; ciuitatem in periculum voca-
 rent. Illi vero hæc omnia e contrario egerunt, & cætera quæ extra bellum eſſe videbantur, ex ſua
 quiſq; ambitione atq; priuato quaſtu, in ſuam ſociorumq; perniciem adminiſtrauerunt: quæ ſi p-
 ſpere ceſſiſſent, fructuoſa priuatis hominibus, & honorifica potius fuiſſent: Cum vero improſpe-
 re ceſſerint, pernicioſa in bellum rei publicæ extiterunt. Cuius rei cauſa fuit, q; cum ille polleret di-
 gnitate atq; conſilio, & pecunia proculdubio incorruptus eſſet, libere multitudinẽ cõrinebat. Nec
 magis illi ſe comitem q; ducem præbebat. Nec enim adeptus per illicita potentiam, aliquid ad vo-
 luptatem loquebatur, ſed vnde moueret indignationem cum authoritate contradicebat. Quoties Periclis laus
Alcibiadis
natura.
 itaq; intelligebat eos quippiam intempeſtiue ferociterq; conantes, orationis acrimonia deterrebat,
 Quoties ab re formidantes, ruruſ ad fidutiã erigebat. Deniq; verbo quidem popularis ſtat⁹, re
 autem ipſa penes primarium virum principatus erat. Nam qui ſucceſſerunt cum potius inter ſe
 pares forent, primum quiſq; locum affectantes, ad demulcendum voluptatibus populum ſe con-
 uerterunt, negotiis relaxatis. Vnde cum alia multa, ut in magna ciuitate, tum vero illud peccarũt,
 q; in Siciliã nauigauerunt, magnum imprudentiæ flagitium, non tã propter eos aduerſus quos
 ierunt, q; propter eos qui miſerunt, non proſpicientes iis quos mittebant. Nam dum domi inuicẽ
 perturbantur, mutuiſq; criminibus de principatu contendunt, ſtatum poſtea exercitus conquaſſa-
 runt. Re autem apud Siciliã infeliciter geſta, alioq; apparatu amiſſo, cum claffis maiore parte, &
 intra urbem iam ſeditione laborantes, tamen tres annos reſtiterunt: & prioribus hoſtibus, & Sici-
 liis ad hos adiunctis, cum iam pleriq; ſociorum defeciſſent, & mox Cyrus regiſ filius eſſet in par-
 tibus pecunia ad claffem Peloponnensibus data. Neq; prius ſuccubuerunt q; ipſi priuatis inter ſe Cyrus.
 diſcordiis colluſi defecerunt. Adeo ſuppeditabant Pericli quæ ipſe præuiderat, & quidem facile ſane
 ad reſiſtendum in eo bello Peloponnensibus. Lacedæmonii autem ſociiq; eadem æſtate centum
 cum nauibus ac militibus mille, Cnemo Spartiata nauarcho, proſecti ſunt in Zazyntum inſulã,
 quæ e regione Elidis iacet, Achæorum qui ſunt in Peloponneſo coloniã, Athenienſibus belli ſo- Zazyntos.
Achei.
 ciam. Egreſſiq; in terram multa hoſtiliter egerunt: & cum illos ad deditiõnem non poſſent com-
 pellere, domum ſe receperunt. Eadem iam extrema æſtate Ariſteus Corinthius, Lacedæmonioſ
 rumq; legati, Aneriſtus, Nicolaus, Pratodemus, ac Timagoras Tegeates, & ſuo nomine Polis Ar- Ariſteus
Corinthius.
Nicolaus.
Timagoras.
Pratodem⁹.
 gius, iter habentes ad regem in Aſiam, ſi qua ratione perſuaderent illum, ut pecuniam daret, bel-
 liq; ſocietatem iniret, adierunt prius in Thracia Sitacem Teriſ filium, volentes, ſi poſſent, eum in
 ducere ad commutandã cum ipſis quã haberet cõ Athenienſibus ſocietatẽ, ſimulq; cum copiis Polis Arg.

BELLI PELOPONNESIACI

adeundā Potidæam quā exercitus Atheniensium obsideret. Cumq; per regnū Sitalcæ iter ingre-
 si, essent transituri Hellepontum, ad Pharnacem Pharnabazi filium, a quo erant ad regem dedu-
 cendi, forte legati Athenienses cum apud Sitalcæ essent, Learchus Callimachi, & Ameniades Phi-
 lemonis, suadent Sadoco Sitalcæ filio, qui factus erat Atheniensis, vt ipsi illos interciperet, ne ciui-
 tatem eius per quam ad regem pergebant aliqua ex parte læderent. Is autem persuasus, missis ali-
 quot cum Learcho & Ameniade, eos iam Thraciam emensos, anteq̃ nauem conscenderent Helle-
 pontum transituri comprehendit, iussitq; his dari, eos traditos iidem Athenas portauerunt. Vbi
 peruentum est veriti Athenienses ne quid Aristeus rursus adhuc in ipsos grassaretur, si euasisset,
 quem antea omnium, quæ apud Potidæam & Thraciam acciderant, auctorem fuisse constabat,
 cunctos eodem die interemerunt indemnatos: & quædam dicere volentes, atq; in fossas deiecerūt,
 arbitrati se iuste suis sociorumq; negociatoribus parentare, quos circa Peloponnesum onerariis na-
 uibus cursum tenentes nauci Lacedæmonii trucidarant, in fossasq; abiecerant ipsi iniuria priores.
 Quippe initio belli quoscunq; mari cepissent, omnes velut hostes vita priuabant, siue Athenien-
 sium partes secutos, siue neutrorum. Circa extremum eiusdem æstatis Ambraciotæ ascitis i so-
 cietatem multis Barbarorum expeditionem sumpserunt aduersus Argos Amphilochicum, cate-
 ramq; Amphilochiam, exorta hinc primum simultate: Amphilochus Amphiarai filius post bel-
 lum Troianum cum domum repeteret, exosus Argi domiciliū condidit in sinu Ambracico vt
 bem, quā nomine patriæ suæ appellauit Argos, cognomine Amphilochicum, cum cetera Amphi-
 lochia, quæq; fuit in omni Ambracia maxima potentissimos habens populares. Ii multis postea
 ætatibus agitati cladibus, Ambraciotas sibi finitimos in consortium accersierunt, linguamq; tunc
 primum ex Ambraciotis vna habitantibus Græcam effecerunt. Nam ceteri Amphilochii Barba-
 ri sunt. Progressu itaq; tēporis Ambraciotæ vrbe, Argiuis expulsis, ipsi potiuntur. Qua de re Am-
 philochii sese Acarnanibus dedūt, & vtriq; in auxilium vocant Athenienses. Ab iis Phormio dux
 cum triginta nauibus ad eos missus, vbi peruenit, vī Argos capiunt, Ambraciotas diripiunt, com-
 muniter ipsi vrbe incolunt. Atq; his gestis primum inter Athenienses inita est Acarnanesq; so-
 cietas, & Ambraciotis orta aduersus Argiuos propter suorum captiuitatem simultas. Postea ve-
 ro belli tempore coacta manu & ipsorum & Chaonum & aliorum quorundam ex finitimis Bar-
 barorum Argos se cōtulerunt: & regione occupata, cum vrbe aggressi expugnare nequissent, do-
 mum in sua quicq; loca redierunt. Hactenus æstate gestum est, ineunte hyeme Athenienses vigin-
 ti quidem circa Peloponnesum naues dimisere Phormione duce. Qui profectus ex Naupacto ob-
 seruabat nequa nauis Corinthum sinumq; Crisæum aut intraret, aut exiret. Alias autem sex in Ca-
 riam Lyciāq; duce Melesandro, illinc pecuniam exacturas, & oneraria nauigia ex Phaselide & Phœ-
 nice, atq; ex illa continente proficiscentia, prohibituras a latronibus ex Peloponneso infestari. Egres-
 sus in Lyciam Melesander eductis in aciem Atheniensium socialiumq; nauium copiis, superatus
 occisusq; est amissa suorum parte. Eadem hyeme Potidæata cum iam obsidentibus impares es-
 sent, & Peloponnesium expeditiones in Atticam nihil magis summouissent ab obsidione Athe-
 nienses, re frumentaria deficiente, adeo vt iam præter alia quæ acciderūt, penuria cibi quidam mu-
 tuo se depasti essent. Ita demum in colloquium de deditioe venerunt cum Atheniensium duci-
 bus, quibus ea cura mandata erant, Xenophonte Euripidis, Hestiodoro Aristoclidæ, & Phenoma-
 cho Callimachi filio. Qui ideo conditionem acceperunt, q̃ videbant exercitus ærumnam in loco
 hyberno, & duo milia talentorum in obsidione per patriam esse consumpta. Conuenit itaq; vt exi-
 rent ipsi & liberti & auxiliares cum singulis vestimentis, foeminae cum binis, cumq; certa singuli
 ad viaticum pecunia. Et hi quidem interposita fide in regionem Chalcidias abierunt quo quisq; po-
 tuit: Athenienses vero duces suos quod iniussu ipsorum conuenissent incusauerunt, existimantes
 hos si voluissent vrbe expugnatos fuisse. Eam postea colonis ex suo corpore illuc missis habi-
 tauerunt. Atq; hæc per hyemem gesta sunt, secundusq; belli annus finitus, qd̃ Thucydides cōscri-
 psit. Ineunte æstate Peloponneses sociiq; non in Atticam sed aduersus Plataeam cum exercitu
 venerunt, duce Archidamo Zeuxidami filio Lacedæmoniorum rege, quem castra iam metatū ac
 regionem vastaturum, missa protinus Plataensium legatio adit: itaq; inquit.

¶ Oratio legatorum Plataensium.

Archidame ac Lacedæmonii, neq; iuste, neq; e dignitate vestra patrumq; vestrorum facitis, q̃
 agrum Plataensem hostiliter insidetis. Nam Pausanias Lacedæmonius Cleombroti filius, q̃
 Græciam Medorum dominatu liberauit, cum iis Græcis qui pugnae apud nos commissæ vitro
 subiere discrimen, victimis in foro Plataensi immolatis Ioui liberatori, conuocatisq; omnib; sociis,

reddidit Plataeensibus & agrum & urbem, ubi suis legibus viueret, ne quis iniuste, neque dominandi causa, illis arma inferret, alioqui eos qui aderant socios, pro viribus auxilio futuros. Hac patres vestri virtutis ergo, qua fuerunt in illis periculis praestantia, dederunt nobis. At vos e contrario agitis, qui cum Thebanis inimicissimis nostris, ad redigendos nos in seruitutem venistis. Itaque & eos qui iureiurando tunc affuerunt, & vestros patrios, & nostros indigenas deos testati, dicimus vobis ne agrum Plataensem ledatis, neque iureiurandum violetis, sed nostro nos iure vivere sinatis, quemadmodum Pausanias statuit. Haec tantum locutis Plataeensibus excepit Archidamus, Recte (inquiens) dicitis viri Plataenses, si verbis facta respondeant. Quemadmodum enim Pausanias vobis praestitit, ut ipsi vestro iure uiuatis, praestate vos quoque pro vestra virili liberis alios, quicumque & periculis, & iureiurandi vobis ea temperate participes, nunc Atheniensibus seruiunt, quorumque in libertatem afferendorum gratia tantus apparatus sit tantisque bellum. Cuius liberationis ut maxime adiutores fueritis, ita maxime iureiurandum seruaueritis: sin minus eadem quae iam antea, hortamur oculis agite, colentes quae vestra ipsorum sunt, nec sitis in partibus apud alterutros, & tamen utrosque pro amicis recipite, haec sat nobis erunt. Non plura Archidamus. Quae cum audissent legati Plataenses, ingressique urbem ad multitudinem retulissent, Archidamo responderunt, impossibilia sibi factu esse, quae suaderent, sine Atheniensibus, apud quos liberi ipsorum atque uxores essent. Timere quoque se totam civitatem, ne scilicet, aut illis digressis Athenienses venissent ista non permitturi, aut Thebani, utpote in iureiurando contenti, dum utraque pars recipitur, rursus urbem occupare conarentur. Ille bene eos iubens sperare, respondit: Vos vero urbem ac domos nobis Lacedaemoniis tradite, fines agri demonstrate, arbores & quicquid aliud potest sub numerum cadere numerate: ipsi quocumque libuerit abscedite, quousque fuerit bellum: ubi defierit, reddituri vobis sumus quaecumque acceperimus, habentes ea interim in deposito, colentesque ac fructum reddentes, qui vobis ad usum suppetat vitae. Eo audito legati ingressi iterum, habito cum multitudine consilio, dixerunt ea quae suaderentur velle se prius communicare cum Atheniensibus, accepturosque conditionem si illos persuaserint. Interea loci iusserunt sibi fidem dari in ipsorum regione nihil eos hostiliter acturos. Atque ita interposita fide, intra quot dies credibile fuit acceptum iri responsum, a regionis vastatione temperarunt. Aditis Atheniensibus legati Plataenses agitatoque cum eis consilio reuersi, haec civitati renunciant. Neque in superiori tempore viri Plataenses ex quo societatem iniuimus, inquit Athenienses se permisisse vobis iniuriam fieri, neque nunc esse neglecturos, sed pro viribus adiuturos. Admonentque vos iureiurandi, quo vestri se patres obstrinxere, nihil noui se circa societatem acturos. Haec cum legati renunciant assent, Plataenses docuerunt non prodere Athenienses, sed resistere, & si oporteat vel ante ipsorum oculos vastari agros, & quicquid aliud contingere posset, pati: neminemque emittere, sed de muro respondere impossibilia sibi esse quae Lacedaemonii suaderent. Quae cum respondissent, tunc vero Archidamus rex stetit contestans deos atque heroes indigenas his verbis: Dii quicumque terram Plataensem tenetis, & heroes consocii este iureiurando prius ab istis violato non incipere a nobis iniuriam, quae in hanc terram venimus, in qua patres nostri votis apud vos nuncupatis, Medos superauerunt, quamque vos propitiam adiutricem Graecis in praelio praestitistis, neque nunc nos si quid faciemus, iniustos fore. Quoniam qui adhortati eos multis iustisque rationibus nihil proficimus. Itaque concedite ut & illi qui coeperunt iniuriam facere, poenas dent: & qui merito punire parant, poenas sumant. His deos precatus, militi bellum permittit. Et primum urbem, ne quis eam egredieretur, ex populatis arboribus, cancellato vallo circumdat. Deinde aggerem ante urbem iaciunt, sperantes propediem se expugnatos, tanta manu in opere occupata. Itaque caesam e Citharone materiam utrinque muris opponentes, supra urbis aedificia extruunt, in modum canistrorum intextam, ne copiosus agger diffunderet. In quem etiam congerunt ac superiaciunt ligna, lapides, humum, & si quid aliud ad excitandam magnitudinem facit. Quo in opere dies noctibus nulla intermissione iunctos septuaginta consumpserunt, vicibus quiescentes. Nam cum alteri cogerebant, alteri somnum cibumque capiebant, prepositis operi Lacedaemoniis, qui peregrini singularum civitatum militibus duces erant, atque virgibus. Hunc aggerem Plataenses extolli cernentes, murum ligneum & ipsi componunt, quem ubi statuerunt qua parte muri hostis aggerem excitabat, aedificant laterculis vicinarum domorum quas diruebant, lignis eos internectentibus, ne succrescentes aedificium minus se sustineret: pretextentibusque ad tutelam id coriis ac palliis, ne & ipsi in opere & ligna missilibus igniferis feriretur: Atque ita murus in multam altitudinem processit. Nihil tamen minus agger ex aduerso surgebat. At Plataenses tale quiddam comenti sunt. Interciso muro, quae vineae aggeris admotae erant, illarum humum egerebant. Ea re Peloponenses coperata, subactum coenae canistris arundinaceis

Archidami
responsum:

Archidami
contestatio:

Plataeae obsidio.

Citharoni:

Plataensium
sedulitas:

BELLI PELOPONNESIACI

eo, ubi subtracta humus erat, iniecerunt, ne sicut humus diffluens efferretur. A quo exclusi Platenses id quidem tulerunt, sed sub terra actis ab urbe ad aggerem cuniculis per certa vestigia, rursus humum ad se subducebant, diuque eos qui crant foris latuerunt, ita ut illis etiam atque etiam aggerentibus, minus tamen moles cresceret, subducto deorsum aggere & assidue in locum vacue factum decidente. Ceterum veriti ne pauci permultis essent impares, hoc quoque excogitauerunt. Omnia magni aedificii contra vineas substructione, ab utroque eius latere, qua muro humiliori committeretur, intra urbem lunari specie murum ducit, ut si magnus caperetur his, hic hostes intercluderet, cogeretque iterum agere vineas, & procedendo duplicem laborem subire, magis etiam in ancipiti futuros. Promouerat autem urbi machinas ab aggere Peloponenses, unam iuxta vineas contra substructionem oppidanorum, qua substructione vehementer quassata, animos illorum pertrefferant, alias alibi contra murum. Quas oppidani tamen circumdatis laqueis refringebant, tum hac ratione, trabes ingentes, quas ferreis longisque catenis utrinque a capitibus suspenderant, transversas a binis antennis supra murum inclinatis porrectisque, contraxerant: & quoties datura ictum machina erat, prominentem eius partem laxatis catenis, atque e manu remissis, precipiti incussione decurtabant. Post haec Peloponenses cum & nihil proficerent machinae, & aduersus vineas antemurale excitatum esset, existimantes arduum esse inter tot impedimenta capere urbem, ad circumdandam muro eam se accingunt, prius tamen igni tentandum rati si possent ingruente vento incidere, cum spatiosa non esset. Omnia enim secum versabant siqua ratione rem sine sumptu, & sine obsidione conficerent. Allatos itaque materiae fascis ab aggere in id fossatum, quod ad murum prius interficebat coniciunt. Quo protinus utpote a tanta hominum manu impleto processerunt, quantum plurimum alterius urbis occupare e loco superiore potuerunt. Iniectoque igni cum sulphure ac pice materiam incenderunt. Unde tantum flammam excitatum est, quantum nemo unquam ad tempus illud inspexit, duntaxat manu & industria factum. Nam aliquando ventis colalis secum sylua in montibus sua sponte ignem edidit, & ex eo flammam. Hoc incendium cum ingens extitit, tum vero parum abfuit quin oppidanos, qui alia mala effugerant, absumeret, exiguo urbis tractu relicto quo non pertingeret. Quod si ventus ut hostes sperauerant, commodius affuisset, actum de illis erat. Nunc illud etiam fertur contigisse, magnam vim aquae de caelo cum tonitruis effusam incendium extinxisse, atque ita periculum summouisse. Hoc quoque frustrati Peloponenses, retenta quadam exercitus parte, caetera remissa, urbem muro circumdant, certo assignato singulis ciuitatibus loco, ducta interius exteriusque fossa, ex qua lateres effecerunt. Eo perfecto, sub exortum arcturi relicto ad tutelam dimidii muri praesidio (nam alterum dimidium Boeotii custodiebant) cum exercitu redierunt ad suas quoque urbes digressi. At Platenses cum liberos & uxores cum senioribus, atque hominum nullius usus multitudinem iam antea exportassent, ipsi reliqui qui obsidionem sustentabant, quadringenti numero erant, & Atheniensium octoginta, cum centum ac decem foeminis quae panem facerent. Tot omnino fuerunt cuncti qui ad tolerandam obsidionem sunt constituti, nemine alio intra muros nec seruo nec libero: Huiuscemodi fuit Plataensium aduersus oppugnantes preparatio. Eadem aetate obsidionis principio, cum duobus milibus sui corporis armatorum, ducentisque equitibus, duce Xenophonte Euripidis filio, cum aliis duobus ducibus arma intulerunt Athenienses in Thracia Chalcidensibus, & Bottiis, frumento maturo. Et cum Spartolo, quae est in Botticia, copias admouissent, frumentum corruerunt. Videbatur autem ea ciuitas ad Athenienses defectura, quorundam, qui intus erant, opera. Sed vocatu eorum qui haec nolebant, ex Olyntho armatae copiae praesidio venerunt. Cum quibus Spartolo progressis, Athenienses ante ipsam urbem conseruerunt pugnam, Chalcidensiumque peditatum cum nonnullis auxiliaribus superant, ad urbemque conpulerunt: sed equitatus ac leuis armatura a Chalcidensibus equitibus ac leuiter armatis superata est, habentibus aliquot scutatos e regione quae dicitur Crusidis. Gesto iam praesidio superueniunt alii ex Olyntho scutati auxilio futuri. Quos ut viderunt ex Spartolo leuiter armati, addito animo tum accessione sociorum, tum quod antea non inferiores fuissent, iterum cum Chalcidensium equitatu ac subsidiariis Athenienses inuadunt. Illi vero sese ad duas cohortes recipiunt, quas cum impedimentis reliquerant. Qui quoties infestis armis se inferebant, toties ab hoste fuga fiebat: Cum rursus se referebant, infestabantur, missiliisque ingerebantur, aequitibus Chalcidensibus equitibus & qua videbatur ad orientibus. Denique non mediocriter iam percussos in fugam vertunt, longoque tractu persequuntur. Athenienses Potideam fuga praeteriti, receptis postea ex foedere interfectis, Athenas cum reliquiis exercitus reuerterunt. Ex quo desiderati sunt quadringenti ac triginta cum omnibus ducibus, Chalcidenses ac Bottiique, ubi trophaeum statuerunt, mortuosque suos le-

Incendii vis

**Xenophon.
Euripides.
Spartolus op.**

Crusis regio

**Chalcidensium
& Atheniensium
praesidium**

Atheniensium fuga.

gerunt, in suas quique vrbes discessere. Eadem æstate nõ multo post hæc Ambraciotæ Chaonesque auidi omnem Acarnaniam vexandi, & ab Atheniënsibus alienandi, Lacedæmonii suadent classem ex socialibus vrbebibus parare, armatos mille in Acarnaniam mittere: quod dicerent si secum illi cum nauibus simul ac peditatu irent, quandoquidem Acarnanes mari nequeant mutuo sibi esse auxilio, facile in potestatem redacta Acarnania, Zacyntho & Cephalenia esse porituros, nec Athenienses itidem vt nuper Pelopõnesum peruagaturos. Spem quoque Naupacti capiendę fore. His persuasi Lacedæmonii Cnemum adhuc nauarchum & milites cum aliquot nauibus euestigio mittunt, iussum instructa quæprimū classe nauigare in Leucada. Studebant autem præcipue Corinthii Ambraciotis vt pote suis colonis. Et classis quidem Corinthiorum Sicyoniorumque & circa oppidorum, instruebatur. Nam Leucadiorum, Anaactoriorum, Ambraciotarum iam profecta apud Leucada præstolabatur. Cnemus & mille cum eo milites vbi transfretarunt, ignaro Phormione, qui viginti circa Naupactum prædialiis Atheniensium nauibus præerat, in terra cõfestim copias educit in aciem, eisque præsto fuerunt ex Græcis Ambraciotæ, Leucadii, Anaactorii, præter eos mille Peloponneses quos ipse adduxerat. Barbarorum Chaones, (qui non sub regibus, sed sub annuis ex principali genere magistratibus viuunt) mille, Phocio & Nicanore ducibus, ad iunctis Thesprotis, & ipsis sine rege agentibus, Molossorum & Aritanum dux erat Sabylinthus Tharypis regis adhuc pupilli tutelam gerens. Parauoron Oroedus rex adiuncto cõmilitio mille Orestarum Antiochi regis eorum permissu. Misit & Perdicas clam Atheniensibus mille Macedones: qui postea superuenerunt. Hoc exercitu Cnemus nolens e Corintho operiri classem, profectus est, per Argium agrum iter facientes, cum vicum Limnæam sine muris diripuissent, Stratum perueniunt maximam Acarnaniæ urbem, rati si hanc primam cepissent, ceteras haud egre in dedicationem venturas. Acarnanes vbi cognouerunt terra multam manum aduenisse, & mari hostes cum classe affuturos, non miserunt mutuo auxilia, sua enim quique custodiebant, sed Phormionem accersierunt iubentes ire suppetias. Ille respondet id fieri non posse, vt cum classis e Corintho solutura sit, Naupactum sine præsidio relinquat. Peloponneses in tres dispersiti acies, ad urbem Stratiorum iter intendunt, eo consilio vt castris cominus positis, nisi verbis induxerint oppidanos, re oppidum tentent. Et medium quidem locum in pergendo tenebant Chaones & Barbari alii, dexteram vero Leucadii Anaactoriique & qui cum eis erant: sinistram autem Cnemus cum Peloponnesibus & Ambraciotis magno inuicem interuallo, adeo vt aliquando a mutuo prospectu abessent. Et Græci seruatim ordinibus, exploratisque itineribus pergebant, dum idoneo in loco castra communirent. Chaones autem suis viribus freti, vt qui omnium illius continentis bellacissimi haberentur, non sustinuerunt castris deligere locum, sed robore ipso feroces: additis aliis mutuo auxilio Barbaris, urbem se ipso clamore expugnatos sperabant, suumque id opus fore. Quos propius accedere Stratii animaduertentes, arbitrati si ab aliis seiunctos superassent, fore vt nequaquam postea Græci similiter accederent, circa urbem insidias collocant: illosque, cum propiores facti essent, ex vrbe pariter & ex insidiis proficientes circunueniunt timore perculsos, multisque Chaonum trucidatis. Cum alii Barbari hos cedentes viderunt, ne ipsi quidem iam sustinere, sed in fugam se coniecere, neutro Græcorum agminum sentiente hæc pugnam, ita multum illi præcesserant, sed opinante deligendis castris occupatos. Quos postquam effusa fuga ferebantur, ad se receperunt, contractisque agminibus ibidem per diem quieuerunt: Stratii non venientibus cum ipsis ad manum, quod videlicet alii Acarnanes auxilia non ferebant, sed eminus fundis cum periculo lacecebant, quo genere Acarnanes excellere existimantur: non enim eis loco moueri sine armis fas erat. Vbi nox aduenit, Cnemus cum exercitu regressus trepide ad anem Anapum, octoginta stadiis Strato distantem, Postero die cesos recepit ex foedere, & cum Oeniades interuenissent pro amicitia ad eos concessit, priusquam vndique auxilia coirent, atque illinc omnes domum discesserunt. Stratii trophaum statuerunt prælii cum Barbaris gesti. Classis autem quam ex Corintho & ab aliis sociis ex sinu Crissæo ad Cnemum profectam oportuit, ne mari superiores Acarnanes opem ferrent, non venit, sed coacta est per ipsos dies prælii ad Stratum commissi, pugnare cum nauibus viginti quibus Phormio ad tutelam Naupacti præerat. Nam eas Phormio, extra sinum cum tenderent, obseruabat, consilio in aperto mari inuadendi. Corinthii vero sociique non tanquam ad nauale prælium, sed ad terrestre militariter instructi, in Acarnaniam nauigabant, nihil minus opinantes, quam contra suas septem & quadraginta Athenienses cum viginti nauibus ausuros conferere pugnam. Eos postquam viderunt e regione venientes, iuxta ipsorum terram sumptis ex Patris Achaiæ iis qui in oppositam continentem ad Acarnaniam transibant, nouerunt Athenienses esse ex Chalcide & Eubea

Ambraciotæ: rebellio.

Cnemus:

Chaones:

Molossi:

Parauæi:

Antittanæ:

Sabylinthi:

Nicanor:

Oroedus:

Limnæa:

Stratus op:

Strati obli-

dio.

Chaonum

infultus:

Chaonum

fuga:

Acarnanes

funda periti

Anapus flu:

Stratiorum

trophaum:

Patris vrbs:

BELLI PELOPONNESIACI

no fluuio infestis proris euntes, & licet noctu progressi, non tamen latuere hoste. Ita necesse fuit in medio freto prelium facere. Duces iidem qui in singulis ciuitatibus constituti fuerant: Corinthiorum aut Machon, & Isocrates, & Agatharchidas: Et Peloponneses quidem in orbem naues disposuere, quae latissimum poterant exitum hostium intercludentes, proris extra, puppibus intro versis, minoribus nauigiis in medium recepris, simulque quinque nauibus omnium velocissimis, ut exiguo ex interuallo, si qua hostis incurreret, proficientes adessent. Athenienses vero suas in seriem singulas circumagebant, speciem praebentes iamiam inuadendi, ac pene radentes cursu, quos circuibant, in angustum redigebant, vetiti a Phormione prius inuadere, quae ipse signum dedisset. Quippe qui speraret fore, ut ordo ille non perstaret, sicut in pugna peditum: utque naues se inuicem compingerent, ac nauigia turbamentum praebent. Ad haec flaturum e sinu ventum, sub exitum aurorae fieri consuetum: ille obnauigando prestolabatur, existimans tunc nec illos aliquo momento futuros stabiles, & se suo arbitratu aggredi posse ob maiorem nauium suarum velocitatem idque vento spirante praecipue. Qui ubi flare coepit, & iam in arctum naues redactae, tum uentato leuia nauigia propellente, tum mediis cum exterioribus se compingentibus, utraque alteras turbare, mox alia in aliam incidere, uiri contis inuicem alienam nauem a sua repellere, uociferarique. Et dum se ab aliis tutantur mutuoque conuiciantur, nulla neque praecipua neque iussa exaudire: & quae remos in uindoso mari referre non potuerunt, quippe homines imperiti, praebere naues minus gubernatoribus obsequentes. Ibi Phormio tali, in tempore suis signum dat, illi inuicti primum uenam ex praetoriis nauibus deprimunt, deinde ceteras quascunque adorti corrumpunt, adeo tumultuose agentes, ut neminem hostium animum recipere permetterent. Fugientes itaque Patras uersus & Dymen Achaiae persecuti, duodecim naues ceperunt, ac plurimis eorum hominibus occisis in Molycrium nauigauerunt, positoque in promontorio trophaeo & nauem Neptuno consecrata, in Nau pactum reuerterunt. Peloponneses quoque confestim cum reliquis nauibus ex Dyme & Patris ad Cyllenen, quae sunt Eliorum naualia, abiere. Quo etiam Cnemus e Leucade & naues, quas cum his mixtas oportuit, post praerium ad Stratum gestum uenerunt. Huc praeterea mittunt Lacedaemonum Cnemo Timocratem Brasidas & Lycophronem, quorum consilio ille in re nautica uteretur, iubentes aliud praerium nauale commodius instrui, nec a paucis nauibus mare prohiberi. Videbatur enim cum propter alia, tum uero, quae tunc primum praerium nauale tentauerant, illud sane praeter rationem fuisse commissum, nec tantopere classem suam imparem, sed ignauiam quamdam potius extitisse, non reputantes quantum distaret ab ipsorum rei nauticae tyrocinio, iam ueterana Atheniensium exercitatio. Itaque cum indignatione istos miserunt. Qui cum ad Cnenum peruenerunt, edicunt certas ciuitatibus naues, quae iam aderam reficiunt ex utilitate pugnae naualis. Phormio & ipse Athenas cum nuncio uictoriae mittit, qui de hostium apparatu edoceat, iubet naues & quam plurimas & quam maturime sibi mitti, propediem praerium expectari. Athenienses & uiginti naues mittunt, mandantque ut simul eas accepisset in Cretam ante omnia nauigaret. Nicias enim Cretensis Gortynius, Atheniensium amicus, autor eis erat in Cydoniam traiciendi, quae diceret se eam illorum hostem in potestatem redacturum, sed hoc Polichnitas Cydoniarum finitimos demereri studebat. His nauibus acceptis, Phormio adiit Cretam ac iunctis Polichnitis agrum Cydoniorum uastauit. Ubi uentis & difficultate nauigandi retentus, non exiguum trahit tempus. Peloponneses interea oibus quae ad pugnam naualem pertinent instructis, in Panhormum Achaicum nauigauerunt: ubi interea Peloponnesis exercitus praesto erat, eis auxilio futurus. Phormio cum eisdem uiginti quibus pugnauerat nauibus profectus in promontorium Molycrium, exteriora tenuit. Erat autem hoc promontorium partium Atheniensium. Nam altera est e regione in Peloponneso septem fere stadiorum maris interuallo, Crisaei sinus os. Ipsi quoque Peloponneses Achaicum promontorium haud ita multum a Panhormo distans, ubi aderam eis peditatus, subierunt cum septem & septuaginta nauibus. Iidem ubi conspexere Athenienses, utriusque alterius in statione manserunt, meditantem praeparantemque pugnam singulis diebus, sex septem, eo consilio, quae neque illi egredi e promontoriis in liberum mare uolebant, superiori clade conterriti, neque hi ingredi angustias, rati pro illis esse in arcto pugnare. Caeterum Cnemus & Brasidas & ex Peloponnesibus alii duces, uolentes primo quoque tempore pugnam committere, priusquam aliquid auxiliorum ab Atheniensibus superueniret, concionem primum militum aduocauerunt. Quorum multos priore calamitate perterritos cum animaduertent, ad eos excitandos hunc in modum uerba fecerunt.

Concio Cnemi & Peloponnesium ducum ad milites.

SI quis vestrum viri Peloponneses propter superiorem pugnam, futuram reformidat, is non recte sibi timendum interpretatur. Nam & apparatus tunc opportunitas defuit, ut scitis, nec ad prelium nauale nos magis quam ad exercitum nauigabamus. Acciderunt autem aduersa non modica & fortunae temeritate, & in primis pugnae naualis inscitia non nihil obfuit. Itaque neque nostra culpa euenit ut superaremur: neque conuenit, cum non usquam deo sis victus consilio, habeasque aliquas apud te in contrarium rationes, ob id quod accidit animo consternari, sed existimare ut homines fortuitis fallantur, usum venire, cum eisdem tamen bene agi si fortes sint, semper suo consilio freti, nec excusantes imperitiam, cum eadem animi vix usquam instrenui fiant. Et sane vobis nequaquam ita deest peritia, ut superest audacia. At istorum quam precipue extimescitis scientia, siquidem fuerit fortitudine praedita, memor erit inter aspera exequi quae didicit: sin minus, nullum tunc artificium valet. Timor enim memoriam excutit, & ars citra praestantiam animi inter pericula nil prodest. Ergo illorum maiori experientiae maiorem opponite audaciam: timori, quia victi estis, opponite quod imparati fuistis. Adhaec suppeditat vobis copia tum nauium, tum militum, in terra & nostra & vicina ad pugnam naualem accinctorum. Plures enim ac melius instructi fere praevalent. Itaque ne vnum quidem reperimus, quod vos deficiat: & quaecumque prius peccauimus, haec eadem ipso experimento nos edocent. Praestanti igitur animo & gubernatores & naute suum quisque munus exequamini, non deferentes locum cuique assignatum. Quibus non minorem, quam superiores duces fecerunt, commoditatem pugnae praestabimus, nec causam ulli ut sit instrenuus. Quod si quis talis esse noluerit, is pro merito plectetur: strenui vero dignis virtute praemiis ornabuntur. Huiusmodi verbis duces Peloponnesium suos animarunt. Phormio autem timens & ipse militum paurem, & animaduertens quod addensatis inter se nauibus multitudinem classis hostilis formidabant, voluit conuocatos eos animare, pariter & in praesens tempus admonere. Nam semper antea quomodo illorum praepararet, negauerat ullam tantam classem, cui inuadenti non foret ab eis resistendum. Et ipsi milites iam pridem hanc intra se fiduciam praesumpserant, ut quia Athenienses essent, nulli quolibet numerosae Peloponnesium classi cederent. Tunc tamen eos cernens praesenti rebus aspectu animo debilitatos, statuit audaciae comonefaciendos. Conuocatisque illis hoc modo differuit.

Timor excutit memoriam

† Peiorem;

Oratio Phormionis Atheniensis ad milites.

CVM vos animaduertam, viri milites, pertimescere multitudinem hostium, conuocandos esse sui, quod absurdum duco, eorum quae horrenda non sunt, horrore perstringi. Nam isti primum idcirco tot naues, nec ex aequo comparauerunt, quod prius superati, & sibi conscii sunt, non esse se nobis pares. Deinde ideo veniunt tanquam in quo precipue confidunt, eos deceat animosos esse nulla de re alia audaces, nisi quod in pedestri acie plerumque victores discedunt, rati idem se in re nautica facturos. Quae facultas si qua eis in illo, multo iustius nobis in isto adest. Quoniam ex ipsa animositate nihil antecellunt. Verum hoc quod vtrique in suo quisque loco expertiores sumus, nos audaciores facit. Lacedaemonii praeterea quod sociorum principes sunt, suae gloriae gratia multos inuitos in periculum ducunt, alioqui nunquam tentaturi rursus pugnam, in qua ita superati sunt. Eorum vos nequam extimescatis audaciam, quibus ipsi vehementior est, ut credibile est, incutitis metum: tum quia iam victi sunt, tum quia existimant nos ita obstituros, ut non nihil egregie dignum nobis agamus. Atque hostes quidem qui numero praestant, ut isti, magis viribus quam consilio freti inuadunt. Qui vero pauciores sunt, nec pugnare coguntur, si confirmato ex conscientia ingenii animo audacter obuiam eunt. Quod isti reputantes merito non magis exterriti sunt ob id, quam ob tantulum nauium apparatus. Multi iam exercitus per imperitiam a minoribus, quidam etiam per ignauiam profligati sunt; quarum rerum vtriusque nos sumus expertes. Neque vero committam, ut quantum in me erit, aut intra finem certamen ineamus, aut in eum penetremus, cum sciam angustias loci non competere paucis nauibus agilioribus sub peritis rectoribus contra multas ab imperitis infensas. Non enim aliquid nisi ex longo prospectu hostium, quasi hoc expediat in eos inuehat: ne cum periclitabitur, quoties opportunum erit se subducere queat, nulli ibi clapsus, nulli receptus: quae agiliorum & nauium & nautarum opera sunt, sed necesse fuerit pro nauali pedestre certamen fieri, melioremque in eo conditionem plurium nauium. Sed harum ego rerum, quoad potero curam habebam. Vos vero apud naues in suo quisque ordine manentes, euestigio praecipitis obtemperate, cum praesertim breui momento inuadendi constet occasio, & inter agendum plurimum existimate ornatum & silentium: quae cum aliis in rebus bellicis conducunt, tum praecipue in naualibus. Propulsate igitur istos pro dignitate eorum, quae gessistis, magna vobis re in hoc certamine proposita, ut spes Peloponnesibus eripiatis, cum classe nauigandi, an Atheniensibus metum maris propiorem afferatis. Illud quoque vos

BELLI PELOPONNESIACI

bis in memoriam redigo, nos superasse eorum permultos, virorumque qui superati sunt mentes, nescire in eisdem periculis sibi constare. Talibus & suos Phormion adhortatus est. At Peloponneses quandoquidem ab istis non procedebatur intra sinum, atque angustias, volentes introduce re inuitos, sub exortum aurorae profecti, quadrato agmine vela faciunt intra sinum, suam terram versus, dextro cornu procedente, sicut in statione steterant, vbi viginti naues maxime celeres constituerunt, vt si ipsos Naupactum versus tendere ratus Phormion, ad ferendam opem idem iter intendat, non effugiat exterius velificantis cornu incursum, sed ab eo intercludatur. Phormion quod illi captabant veritus pro oppido praesidiis carere, vt proficiscentes inspexit, inuitus festinabundusque impositis in naues militibus terram legit, simulque peditatus Messeniorum praesto erat auxilio futurus. Hos vt viderunt Peloponneses nauem nauis sequente iam intra sinum ac prope terram nauigantes, id quod maxime volebant, vno repente signo conuersis nauibus dirigunt cursum in Athenienses vt quisque celerrime poterat, sperantes omnem hostium classem a se captam iri. Caeterum hanc conuersionem & dextrum cornu subterfugerunt in apertum mare vndecim naues, quae praecedebant. Caeteras fuga petentes terram Peloponneses circumuenire, premere, corrumpere: homines quicumque enatare non poterant, conficere: quasdam quas depresserant naues inanes trahere. Nam vna demum cum ipsis viris ceperunt. Quasdam Messenii subsidium ferentes cum armis mare ingressi cum conscendissent, pro tabulatis pugnando eripuerunt iam trahi incipientes. Hunc in modum superauere Peloponneses, corrupereque Atticas naues. Earum viginti quae pro cornu dextro locatae fuerant vndecim illas Atheniensium insequerentur, quae declinata in altum fuga elapsae, praeruerant hostem, praeter vnam: applicantesque Naupactum portum adeptae prope Apollinis templum, conuersis prorsus sese ad defensionem accingebant, si contra ipsos in terram hostes nauigarent. Illi posterius venientes inter nauigandum pœna canebant, tanquam victores. Haec longe prima Leucadia nauis vna quae reliqua erat Atticarum insequeretur. Forte nauis oneraria aliquantum procul a littore ad ancoras stabat: quam Attica nauis cum occupasset, eius se circumegisset, mediam Leucadiam incurrit, demergitque. Quae res ex improviso & inopinato cum accidisset, Peloponneses terrore concussit. Adhaec incopositi, vt in victoria sequentes, partim demissis remis cursum inhibuerant, rem inutilem sibi, vtilem Atheniensibus, ad se ex breui spatio inuadentes, cum volunt aduentum plurius operiri, partim imperitia locorum in breuia impegerant. Quod fieri videntes Athenienses subit audacia, vnaque se vociferatione adhortantes in eos tendunt. Illi propter ea quae peccauerant, & quae incopositi erant paulisper modo sustinere, tum dantes terga in stationem, vnde discesserant, tendunt. Quorum tamen sex naues quae maxime propinquaer fuerant, Athenienses insecuti ceperunt: & suas quas illi corruptas tunc primum ad terram religauerant, abstulerunt: hostium aliis occisis, aliis quos ceperant referuatis. Nam Timocrates Lacedaemonius in nauis Leucadia nauigans, quae circa onerariam est depressa, vbi ea fracta est, gladio se transegit, in portumque Naupactum decidit. Reuersi Athenienses trophaeum ibi statuerunt, vnde profecti vicerunt, mortuosque ac naufragia quaecumque apud oram ipsorum erant legerunt, & sua hostibus ex foedere reddiderunt. Peloponneses autem & ipsi trophaeum statuerunt pro victoribus agentes, ob fugatas ad terram quas corruerunt naues, & eam quam ceperunt iuxta trophaeum in Achaico promontorio consecrarunt. Post haec veriti ne superuenirent ab Atheniensibus auxilia, noctu vela fecerunt in sinum Crissaum Corinthiumque omnes praeter Leucadios. Nec ita multo post ab eorum digressu Athenienses e Creta viginti cum nauibus quas ante pugnam ad Phormionem adductas oportuit, Naupactum appulsaer sunt: aestasque exacta, prius tamen quam classis Corinthum in sinumque Crissaeum discederet. Cnemus & Brasidas & alii Peloponnesium principes edocti a Megarensibus in eunte hyeme voluerunt tentare Piraeum Atheniensium portum, qui neque custodiretur, neque clauderetur, haud ab re: quoniam multo caeteris antecellerent re nauali Athenienses. Placitum autem singulos nautas cum singulis remis, scalmis, pellibus, quas remiges sibi in remigando substrauerunt. Corintho pedibus ire ad mare quod Athenas spectat: atque illinc quam celerrime tendere Megaram: deducitque ex Nisaea, quae sunt illorum naualia, quadraginta nauibus quae illic erant, nauigare confestim in Piraeum, vbi neque vlla naues ad custodiam essent, neque expectatio vlla hostium ex improviso vnaquam in nauigantium, siue ex aperto & per ocium, siue ex insidiis quam praesentirentur. Vbi vero hoc eis agere placuit, statim abierunt: cumque noctu peruenissent, & naues ex Nisaea deduxissent, in Piraeum contendebant, non etiam vt crediti sunt periculum metuentes, & quidam etiam ventus dicitur eis impedimento fuisse. Supra promontorium quod Salaminen respicit, Megaram versus praesidium erat, iuxta tres ad custodiam naues, ne quod inueheretur Megarensibus, neque quod illinc eueheretur. Hoc illi praesidium

Athenienses
vincuntur.

Pœna canere.
re.

Atheniensium
inlauratio.

Peloponneses
vincuntur.

Timocratis
interitus.

Trophaea
duplicita.

Piræus.

Nisæa.

sunt aggressi, triremes vacuas deduxerunt: cetera Salaminem ex improviso adorti diriperunt, sed ab iis qui expugnabant leuari sunt ignes, Athenas versus, aduentu hostium significantes. Ex quo tantus peruasit animos terror, ut nullus fuerit maior eo bello. Nam quae in urbe erant, iam Piraeum hostes inuectos arbitrabatur: & quae in Piraeo, Salaminem esse captam, tantum non in se venire, quod sane facile illi fecissent, si & cunctari nolissent, nec vento interpellati fuissent. Athenienses igitur prima luce populariter succurrerent, in Piraei naues deduxerunt, festinanterque ac multo tumultu cum ascendissent in Salaminem vela fecerunt, perditatu ad tutelam Piraei relicto. Quos ubi sensere Peloponnesus auxilio venire, magna ex parte Salaminem peragati, captis hominibus, praeda, & tribus ex Budoro castello nauibus, propere in Nisaea nauigarunt, diffusi nauibus, quae ad tempus deductae, nec mari ferendo satis firmae erant. Profectique Megaram iterum Corinthum pedestri itinere redierunt. Quos apud Salaminem non adepti Athenienses, & ipsi reuersi sunt, atque ex eo die Piraeum impensius custodierunt, tum claustris portuum, tum alta diligentia. Per idem tempus circa initia huius hyemis, Sitalces Odryses Teris filius, Thracum rex, expeditionem sumpsit aduersus Perdicam Alexandri filium, Macedoniam regem: & Chalcidenses quae sunt in Thracia, ob duo promissa, quorum alterum volebat reposcere: alterum Atheniensibus ipse persolvere. Nam & ei Perdicas principio belli cum rebus eius ad perniciem spectantibus spem fecisset, si ipsum Sitalces Atheniensibus reconciliasset, nec Philippum fratrem eundemque hostem restitueret in regnum, quae spem non exoluisset. Et ipse Atheniensibus receperat ubi societatem cum Perdica iniuisset compositum se in Thracia Chalcidicum bellum. Vtraque igitur causa expeditionem suscepit, & Amyntam Philippi filium in regnum Macedonum ducebat cum legatis Atheniensium, quae huius rei causa aderant, Agnone duce. Oportebat enim Athenienses quoque cum classe & perditatu aduersus Chalcidenses praesto esse. Igitur ab Odrysis ingressus: accersit primum Thracas quibuscumque imperabat, intra Aemum montem & Rhodopen ponto Euxino tenus & Helleponto: deinde superato Aemo, Getas & quicumque alia cis Istrum fluium magis ad pontum Euxinum vergentes incolunt populi, qui sunt Getae & Scytharum finitimi, ac similes cultu, omnes ex eorum sagittarii, quos hippotoxotas dicimus. Praeterea euocauit motanorum Thracum multos, generum liberum & macheris accinctum, quae dii vocantur, Rhodopen plerisque incolentes partim mercede iudatos, partim studio secutos. Accersit & Agrianes & Leaeos & ceteras gentes Paeoniam impium sui ultimas, usque ad Graecos & Leaeos Paeonas & Strymonem amnem, qui fluit e Scymio monte per Graecos & Leaeos, ubi impium est terminus: hic ad Paeonas sui iam iuris, illuc quae spectat Triballos quae & ipsi sui iuris sunt, Tribus ac Tilatais terminantibus, quae Scymium montem incolunt ad septentriones continenter, ad solem occidentem usque ad Oescium flumen, ex eodem quo Nestus & Ebrus oriens monte inculto, & sane Rhodope vicino. Fuit autem Odrysarum impium magnitudine ad mare usque pertingens, ab urbe Abderum ad portum Euxinum usque ad flumen Istrum. Ea ora ubi minimum spatium habet, potest ambiri nauigatio, si uetus a puppi semper inspiraret nauis rotunda, quatuor diebus ac totidem noctibus. Item itinere terrestri ubi breuissimum ab Abderis ad Istrum, uir expeditus undecim intra dies transmittat: & tanta quidem fuit ad mare longitudo. Per mediterranea uero a Byzantio ad Leaeos & super Strymonem, hac enim longissimus est a mari tractus, homini expedito tredecim intra dies peragrabitur. Tributum quoque quod ex Barbaris gentibus Graecisque exigebatur sub Seutho, qui post Sitalcem regno potitus maxime id auxit quadringentorum fere talentorum, fuit uis summa auri argentique. Nec inferiora his quae afferebantur ex auro & argento munera. Praeter res textiles, uel uillosas, uel leues, & aliam suppellectilem, quae non modo ipsi, sed etiam proceribus nobilibusque Odrysarum strata erant, longe alio quam apud regnum Persarum instituto, & quam apud alios Thracas, accipiendi citius quam dandi. Deformius enim erat eum qui posceretur non dare, quam eum qui posceret non impetrare. Tametsi hoc instituto plerumque imperiose utebantur, quoniam nihil donanti, nihil transigere licebat. Ita regnum eo potentiam peruenit. Quippe omnium qui in Europa sunt inter Ionium sinum & pontum Euxinum, hoc maximum extitit prouentu pecuniarum, & ceteris opibus, sed robore certandi & exercitus magnitudine multo est Scytharum gente inferior. Nam Scythis non modo quae in Europa, sed etiam quae in Asia sunt nationes equari nequeunt, ut singulae illis omnibus inter se concordibus resistant, ne in alia quidem solertia ac prudentia ex presenti utilitate uiuendi. Sitalces igitur tam ingenti plagae imperans, ubi comparato exeritu omnia in expedito fuerunt, profectus in Macedoniam est primum per suum regnum, deinde per Cercinam montem habitatoribus uacuum, qui Sintos Paeonesque committit, eadem uia, quam ipse prius in expeditione aduersus Paeones fecerat succisa sylua. Eum montem transeuntes ad dextram habebant Paeones, ad sinistram Sintos & Medos. Quem emensi perueniunt in Doberum Paeonium nihil in eo superando passi, nisi aliquid morbo. Nam morbus incidit, siquidem Thracum sine impio non

Budorum
castellum.Sitalces.
Odryses.
Sitalcis ex-
peditio.
Perdicas.Philippus.
Agnon.Aemus mons
Rhodope
mons.Getae.
Scythae.
Hippotoxo-
tae. Dii.Agrianes.
Graeci.Lexi.
Strymon flu-
uius.Paeones.
Triballi.Oscium flu-
uius.
Nestus flu-
uius.
Ebrus flu-
uius.

Seuthus.

Stata.
Thrac. mos.
Dandi accipi-
endi institutum.

Scythae.

Cercina mons

Sinti popu-
lus.Medos.
Doberus.
Paeones.

BELLI PELOPONNESIACI

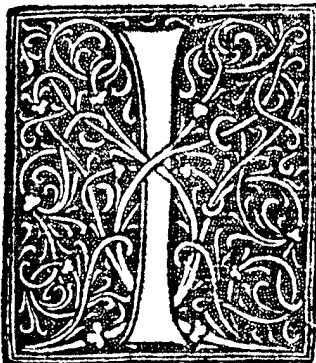
parum multi vltro sequebatur prædæ gratia. Itaq; fertur omnis multitudo non minor centum quinquaginta milibus extitisse, & hæc maxima ex parte pedestris, ex tertia autē ferme equestris, Machæriserl. qui equitatus ex Odrysia præcipue constabat. Secundum hos ex Getis ex peditatu machæriseri, qui e Rhodope descenderunt, gens sui iuris, bellacissimi erant. Ceterum vero vulgus ipsa terribilissimum multitudine promiscuum sequebatur. In Doberum vbi coierunt, quæ in rem fuerant præpararunt, vt e montis iugo inuaderent inferiorem Macedoniam, quæ Perdiccæ parebat. Nam inter Macedonas sunt & Lyncestæ, & Elimiotæ, & aliæ in superioribus gentes sociæ illis atq; obnoxia: In hisq; Perdiccas regnum habebat. Nam eius pater Alexander ac progenitores Temenide olim ab Argo oriundi, eam quæ nunc maritima est Macedoniam primi adepti sunt, in eaq; regnarunt, bello expulsis ex Pieria quidem Pieribus, qui postea sub Pangeo trans Strymonem incoluerunt Phagreten, aliq; item oppida. Vnde nunc quoq; sub Pangeo plaga vergens ad mare vocatur sinus Piericus. Ex ea vero quæ nominatur Bottia Botriæ, qui nunc Chalcidensium sunt confines. Quinetiam in Pæonia iuxta Axium amnē occuparunt angustam quandam oram, a montanis ad Pellam vsq; & mare pertingentem, ac trans Axium Strymone tenus eam quæ Migdonia appellatur eiectis Edonibus. Eiecerunt & ex Eordia, ita namq; nunc vocatur Eordos, quorum per multi deleri sunt, aliquantulumq; adhuc ex iis circa Physcam sedes habet. Necnon ex Almopia Almops: alias insuper gentes in potestatem redegerunt. Macedones hi quibus nunc etiam imperant, Anthemontem, Grestoniam, Bisaltiam, & ipsorum Macedonum Pollam: quæ omnia Macedonia vocatur, quæq; regis Perdiccæ Alexandri filii erant, quo tēpore Sitalces inuasit. At hi quidem Macedones ingressis tam multis copiis resistere cū non possent, quæcunq; in regione erant comportarunt in loca munita, ac muros habentia, tum non admodum multa. Nam postea Archelaus Perdiccæ filius regno potitus, ea quæ ibi visuntur extruxit, amplasq; vias muniuit, ac cetera ex vsu belli, equis, armis, aliq; apparatu melius q̄ superiores octo reges adornauit. Exercitus autem Thracum vbi ex Dobero mouit, primum ingressus ea quæ prius Philippi fuerant, vici cepit Idomenen: Gortyniam vero & Atalantam & alia quedam oppida accepit in fidē ob amicitiam Amyntæ, cuius Philippus filius aderat. Europum autem cum tentasset, expugnare non potuit. Dehinc in reliquā progressus est Macedoniā, quæ vel ad dexteram Pellæ iacet & Cyrrhi. His interiora non adiit Botticam & Pieriam, sed Migdoniam Grestoniam, Antemuntem populatus est. Macedones cum se pares peditatu fore diffiderent, accitis equis a sociis superiora habitantibus, pauci contra multos adorti sunt exercitum Thracum: & qua impressionem fecerunt, nemo sustinuit, vtiq; equites egregios ac loricos, sed multitudine circūfusa longe numerosiore ancipiti Marte præliabantur. Cumq; superatum se iri a pluribus animaduertent, pugna ad extremum inhibuerunt. Et Sitalces apud Perdiccam verba fecit, quamobrem arma intulisset. Et quoniam Athenienses cum classe non aderant, quippe non iturum credentes, & dona ad eum legatosq; miserant partem copiarum in Chalcidenses Botticq; dimittit: atq; castellis extructis regionem vastabat. Vbi dum statiuā habet, Thessali qui ad austrum spectant & Magnetes & ceteri sub imperio Thessalorum Thermopylarumq; tenus Græci metu perculsi, ne in ipsos iret exercitus, in armis erant. Trepidabant itē trans Strymonem vergentes ad aquilonē Thracas quicunq; campestria incolunt. Panæi insuper, & Odomanti, & Droï, & Derlai, qui omnes suis legibus viuunt. Sitalces autē cū Græcis Atheniensium hostibus in colloquiū venit, se illorū inductu neq; iure societatis inuicē inuasuros. Ipse Chalcidicā & Botticā & itē Macedoniā infestus vastabat. Cui tādē cū nihil eorū cōfecisset, quorū gratia venerat, & cōmeatu careret exercitus, atq; hyeme vexaret, Seuthes Spardoci filius, & ipsi patruelis, q̄ potentia secūsus, suadet, vti q̄ celerrime discedat. Seuthen autē Perdiccas clā sibi cōciliauerat, pollicitus sororē se illi cū pecunia daturū. Ita Sitalces psuasus triginta diebus, & horū apud Chalcidē octo cōsumptis, cū exercitu domū q̄ celerrime reuersus est. Perdiccas sororē Stratonicen vti spopoderat Seuthē in matrimoniū dedit: Atq; ita circa Sitalcis expeditionē res gestæ sunt. Ii autē q̄ apud Naupactum agebāt Athenienses eadē hyeme postq̄ classis Pelopōnensium dissoluta erat, duce Phormione sub armis ad Astacū nauigarunt. Progressiq; in mediterranea Acarnaniæ cum quadringentis suorum classiariorū armatis ac Messeniis totidem, eos qui dubie in partes fidei visi sunt ex Strato & Corontis aliisq; oppidis eiecerunt. Et Cynete Theolyti filio in Corona deducto, itēq; se ad naues receperunt, non ausi ppter anni tēpus Oeniades solos oīm Acarnanū assiduos hostes laceffere. Nam Archelous ānis ex Pindo mōte deuolutus, p Dolopiā, Agraes, Amphilochos, perq; Acarnanicū cāpum, supne Straton vrbe Oeniadasq; intersfluens mari miscet: restagnatoq; horū oppido, intolerabilem vtiq; hyeme

propter alluuiōnes militiam præstat. Iacēt autem plerūq; Echīnadum insularum ē regione Oeniadum ab alluuiōibus Acheloi nihil admodum distantes: quarum nōnullę quoties torrens fluitius humum aggeffit cum continente iunguntur. Crediturq; fore non ita multo post tempore, vt hoc non patiantur illę. Nam & æstus est ingens, multus, fabulosus, & insulę crebrę & limi aggeffu intersepiente cōmissę, nec gradatim, ne vi fluminis dissiparentur, sed ita vt non rectum aquis in pelagus exitum præbeant: præterea incultę & paruę. Fertur autem Alcmaeonī Amphiarai filio post matrem necatam errabundo, Apollo terram hanc habitandam oraculo significasse, respondēs, non prius illum terroribus liberatum iri, q̄ in ea regione locum ad habitādum repperisset: qui neq; dū a sole conspectus, neq; terra esset, quando matrem necauit, vt omni alia terra ab ipso ob parricidii prophanata. Ille (vt aiunt) incertus consilii, vix tandem intellexit alluuiōnem Acheloi eū esse. Satisq; soli illud ad vsū corporis visum est. Postq̄ occisa matre non exiguo tempore pererrasset, incolensq; circa Oeniades loca renauigauit, & a filio Acarnane cognomē regiōni reliquit: Et de Alcmaeone quidē quæ accepimus eiusmodi referimus. Athenienses autē cū Phormione ex Acarnania in Naupactum profecti, primo vere Athenas nauigarunt, secum portantes libera capita in præliis naualibus capta: quorum singula singuli redempta sunt, itemq; naues quas ceperant. Et hyems hæc finita est, ac tertius belli annus qđ Thucydides conscripsit.

Alcmaeon.

Acarnanes
vnde appella
ti.

THUCYDIDIS HISTORIARVM PELOPONNENSIVM LIBER III.

Neunte æstate adulto iam frumento, Peloponneses ac socii duce Archidamo Zeuxidami filio Lacedæmoniorum rege ingressi sunt Atticam, statiuq; habentes regionem populabatur, excursionesq; faciebāt vt consueuerant, Atheniensibus equitibus, quacunq; dabatur occasio, leuiter armatorum plurimam turbam prohibentibus, ne progressa cū armis læderet loca vbi vicina. Cōmorati autē quo ad cōmeatus supeditauit, reuersi sunt in suam quicq; ciuitatē. Sub ipsorū tamen in Atticam ingressum protinus omnis Lesbos præter Methymnam ab Atheniensibus defecit, cum id iam inde ante motum bellū voluisset, sed Lacedæmonii eam recipere noluerunt, cæterum opinione sua maturus deficere coacta est. Quippe obstruendis portibus, extruendis muris, edificandis nauibus prorsus occupati fuerant, vtq; e Ponto quacunq; oportebat, sagittarii, frumētū & quę accersierant, venirent. Siquidē Tenediū cū quibus inimicitias exercebant & Methymnei, priuatim quoq; ipsorum Mitylenæorum quidam, quibus propter factionē publicum erat cum Atheniensibus hospitium, indicium detulerunt omnes Lesbios ad cōmigrandū Mitylenen cogi, ac Mitylenæos omni apparatu ad defectionē spectare, Lacedæmoniiis Bœotiiisq; cognatis eorum administris: & nisi occuparet Athenienses Lesbium amissuros, Athenienses, vt qui & morbo iam vexarent, & bello, coq; acerrimo: præterea existimarent magni negotii esse, Lesbium bello tentare, & naues habentes integris viribus, nō acceperūt ab initio delationē, sed ipsos deferētes maiori ex parte redarguebant, qđ videlicet illa vera esse nollent. At postq̄ dimissa illuc legatione non persuasere vt Mitylenæi frequentia ciuitatis ex cetera insula & apparatū dissoluerent, timētes iam anteuertere voluerunt, missis confestim quadraginta nauibus, q̄ forte vt Peloponnesum obirent in expedito erāt: sub Cleippide Deinię filio ex tribus ducibus primo. Renunciatum enim eis erat futurum Apollinis Maloentis festum extra urbem, qđ omni Mitylenæorum frequentia celebraretur, spemq; esse, vt repentino aduētū adorirent. Quod si conatus procederet recte res se haberet: sin minus, Mitylenæis edicerēt, vt naues tradāt, muros demoliant, nō obtemperatib⁹ bellū inferrent: Et naues quidē profectę sunt. Decem autē triremes Mitylenæorum auxiliares, quę ex foedere tunc aderant, retentę sunt, & viri qui in eis erant in carcerem coniecti. Quidam tamen Athenis profectus in Eubœam, atq; illinc terrestri itinere cum Geraston peruenisset, nactus ibi onerariam nauim, secunda navigatione vsus, triduo q̄ Athenis discessit Mitylenen delatus, nunciauit eis naues in se Atheniensium venire. Illi neq; ad Maloentem exierunt: & cætera murorum atq; portuum vbi semisarta erant sarcientes, custodias egerunt. Nec ita multo post Athenienses cum appulissent, vidissentq;, hæc denunciant duces mandata: illis non audientibus dicto, ad pugnam se instruunt. Opidani imparati & e repente coacti pugnare, progressi sunt nauibus aliquantulum ante

4. anni iūti.

Lesbi defe
ctio ab Ath.Tenedii.
Mitylenæ.† Δεuiας
Cleippides.
Apollinis
Maloentis fe
stum.

BELLI PELOPONNESIACI

Œœdera Mi-
tylenorũ &
Athenienſiũ.

portum tanq̄ ad prælium. Deinde inſequentē Athenienſium claſſe fugientes, in colloquium ducti venerunt, volentes ſi qua miri conditione tranſigi poſſet e veſtigio naues dimittere. Idq̄ Atheniẽſes duces admiferunt, & ipſi timentes ne non ſatis eſſent ad omnem Leſbum debellandam. Factis induciis mittunt Athenas Mitylenæi cum alios, tum vero vnum ex iis qui detulerant indicium, quem iam facti poenitebat, ſi forte perſuadeant, vt naues ab ipſis abſcedant tanq̄ nihil rerum nouarum molientibus. Et interea legatos quoq̄ cum triremi Lacedæmonem mittunt clam Athenienſium claſſe, quæ ad ſeptentrionalē vrbis partem in Malea ſtationem habebat. Non enim fidē habebant iis, quæ ab Athenienſibus offerebantur. Atq̄ hi quidem legati aſperrima nauigatione vſi in pelago, delati Lacedæmoniam agebant cum illis, vt aliquid veniret auxilium Vbi vero alii legati Athenis re infecta redierunt, ad bellum ſe accingebat & Mitylene & cetera Leſbos, præter Methymnam. Nam hæc Athenienſibus fauebat, & Imbrii & Lemnii & ex aliis inſulis aliquatulum ſociorum. Et cum eruptionem quandam totius populi in caſtra Athenienſiũ feciſſent, commiſſaq̄ pugna non inferiores extitiſſent, tamen reſreſſi ſunt, q̄ ſibi ipſis fidem non haberent; ibi pernoctare non auſi. Ac deinceps quieuerunt, volentes, ſi quid ex Peloponneſo & ex alio apparatu proueniat, periculum facere. Etenim ſuperuenerunt Meleas Lacon, & Hermeonidas Thebanus: miſſi illi quidem ante defectionem, ſed qui aduentum Athenienſium præuertere cum nequiſſent, poſtea commiſſa iam pugna clanculum triremi aduecti ſunt, hortatiq̄ vt ſecum aliam triremem cum legatis mitterent, prout & miſerunt. Horum quiete aucti animo Athenienſes, accerſitiſq̄ ſociis, qui nihil roboris videntes eſſe apud Leſbios, ocyus aſſuerunt: circũdato ad australem vrbis partē exercitu, bina hinc atq̄ hinc caſtra muro cingunt, & in vtroq̄ portu ingreſſum nauibus muniunt, prohibito Mitylenæis vſu maris. Nam cætera terra oppidani aliq̄ Leſbii, qui iam auxilio venerat, poterantur: non multum Athenienſibus circum caſtra tenentibus, cum Malea potius eis & nauium ſtatio & mercatus eſſet. Atq̄ ita ad Mitylenen bellum gerebatur. Per idem huius æſtatis tempus Athenienſes circa Peloponeſum triginta naues dimiſerunt, duce Aſopio Phormionis, iuſſi ab Acarnanibus aliquem ſibi vel filium, vel conſanguineum Phormionis mitti pro duce. His nauibus Aſopius profectus, maritime Laconia loca diripuit, dehinc earum pleriq̄ domum remiſſis ipſe cum duodecim Naupactum ſe contulit. Poſt hæc euocato omni Acarnanũ populo, intrulit arma Oniadis, Acheloum nauibus inuectus, pedestri exercitu regionem populante, ſed cum hoſtis non concederet miſſo peditatu, ipſe in Leucadiam nauigauit, egreſſuſq̄ in Nericũ, dum ſe recepit, ab hominibus loci mutuo ſibi auxiliantibus, pauciſq̄ nonnullis præſidiariis, cum exercitus parte interfectus eſt. Poſtea cæteri conceſſa hoſtibus victoria, ex ſœdere receptis mortuis abierunt. Mitylenæi autem legati, qui prima cum nauĩ miſſi fuerant, quemadmodum ipſis Lacedæmonii dixerant, vt ad Olympiam aſſent, quo ceteri quoq̄ ſocii eis auditis conſultarent, ad Olympiam præſto fuerunt. Quo in loco Olympias feſtum fiebat, Dorico Rhodio iterum victore. Atq̄ vbi ſolemnibus celebratis in colloquium ventum eſt, ita verba fecerunt:

Imbrii.
Lemnii.

Meleas,
Hermionidas.

Aſopi⁹ dux.

Nericum.
Aſopiædes

Olympias fe-
ſtum.

Oratio Mitylenæorum apud Lacedæmonios.

SCimus quidẽ viri Lacedæmonii, ſociiq̄, hoc receptum apud Græcos ac iuſtum eſſe, vt quoſcũq̄ belli tempore a priſtina ſocietate deficientes in ſuã accipiunt, eos tantisper in deliciis habeant, dũ illis vtilis ſũt. Sed cũ exiſtimet ſuperiorũ amicorũ proditores fuiſſe, eoſdẽ peiores fore vtq̄ cẽſent: neq̄ id iniuria, ſi tamen æquales inter ſe eſſent, qui deficient, & qui deſerunt. Cũ em̄ aliqui pares ſunt conſilio ac benevolentia, ſi iidẽ æquales ſint apparatu & viribus, nulla ſubẽt æqua cauſa defectionis, qđ in nobis Athenienſibusq̄ non fuit, ne cui peiores fore videamur, ſi a quibus in pace honeſtati ſumus ab iis inter aduerſa deſciſcimus. De iuſtitia nãq̄ ac virtute, cũ præſentem ſocietatem precemur, verba faciemus, ſcientes neq̄ amicitiã inter priuatos inſtam eſſe ſtabilẽ, neq̄ cõſortium inter ciuitates aliquid pollere, niſi mutua opinio intercedat virtutis, & circa cetera morũ vitæq̄ conſenſio. quippe diſcordibus in mētibus differentia cõſiſtit actionũ. Em̄ uero inter nos Athenienſesq̄ ſocietas incepta eſt, cũ vos ab armis poſt Medicũ bellũ diſceſſiſtis, & illi reliquias earũ rerũ perſequebatur: quã nos ſocietate nõ contraximus ad ſubigendos Athenienſibus Græcos, ſed a Medorũ ſeruitute eximendos, & eoſq̄ illos ſumus præpto animo ſecuti, quoad æquo iure præſuerunt. Vbi animaduertimus, ſubmoto Medo hoſte, tendentes ad imponendã ſociis ſeruitutẽ, iam nõ ſine timore fuim⁹: Sed quia non licuit ad vim propulſandã ſociis in vnũ cõuenire propter multitudinẽ conſultãtiũ, oēs præter nos & Chios in ſeruitutem redacti ſunt. Nos cum noſtri iuris eſſemus & liberi, nomine dũtaxat cum Athenienſibus militauimus, nequaquã pro fidelibus eos ducibus habentes, ſumpto ex ſuperioribus factis exemplo. Neq̄ em̄ credibile erat cũ illos ſubegiſſent, quibuſcum ſœdus vna nõ

Deſectionis
Mitylenorũ
ab Athen.
cauſe.

bis cū inierant, non idem eos in ceteros foederatos siquādo facultas afforet, esse facturos. Quod si nostri adhuc iuris essemus oēs, plus eis fidei haberemus, ne nihil noui molirent. Cū vero plerisque sociorum subegerint indignius eos credibile est esse laturos, sibi nos in rebus agendis æquari: iamque in hoc admodum processerunt, cum soli nos iam secum ex æquo verseremur, præcipueque quanto ipsi potentiores, tanto nos desertiores efficiamur. Ad societatem nil aliud fidelem facit, quàm mutuus metus. Nam qui præuaricari quippiam vult, nisi alteri viribus præstet, ab eo inuadendo deterretur. Et nos nulla alia causa liberi ab illis relictī sumus, nisi ut quæcunque ad parandam potentiam moliebatur, non tam re vera, quàm ut iuste, honeste, probe sumpsisse viderentur, simulque ut hoc testimonio vterentur, nisi aliquid peccassent nisi contra quos arma ferrent, non fuisse militaturos, vna socios qui idem haberent authoritatis. Vnde factum est, ut & maximas primum vires aduersus infirmissimum quæque colligerent, ac paulatim sublati aliis extrema quæ relinquebantur redolerent infirmiora. Quod si a nobis coepissent, omnibus adhuc suas vires, & ubi consistere oporteret habentibus, haud similiter subegissent. Quibus non nihil etiam timoris incutiebat classis nostra, ne in vnum coacta, & aut vobis, aut alicui alteri se applicans, periculum eis crearet. Euasimus autem eos, tum rempublicam ipsorum, tum quosque magistratus delinendo, profecto nisi constatum esset hoc bellum, non multum duraturi, ut videre licet ex aliorum exemplo. Quanam igitur hæc amicitia exitit, aut quæ fida libertas, ubi præter opinionem vtriusque alteris sumus suspecti? Illi nobis in bello præ timore blandientes, & nos illis vicissim rebus pacatis, quodque aliis benevolentia, id nobis timor stabile, fidum, firmum præstitit. Ita metu magis quàm amicitia in societate perstitimus, & vtrius citius securitas sui præbuisse audaciam, nisi priores ad præuaricandum futuri fuerunt. Quod si cui videmur iniurii, propter eorum in nocendo cunctationem, quod priores defecimus, non præstolantes ad plane cognoscendum, si quid illi nocerent, is non recte considerat. Nam si ex æquo voluissemus & tendere illis insidias vicissim, & curatari, quid attinebat nos eis pares sub ipsis esse? Cum vero semper penes illos facultas hæc esset terrandi, penes nos hoc esse decuit, ut defensionem anticiparemus. Has nos cum haberemus Lacedæmonii, ac socii rationes causasque defecimus, & apertas audientibus ad cognoscendum nos recte fecisse, & validas ad nos perterrendos ut ad aliquid præsidium conuerteremur. Hoc nos olim iam facere volentes etiam in pace missis ad vos qui de defectione agerent, tunc vobis respicientibus facere prohibiti, nunc Boeotiiis prouocantibus confessim obtemperauimus, existimantes duplicem hanc esse defectionem, vnam ne statim ab Atheniensibus Græciam opprimamus, sed eam in libertatem asseramus: alteram ne ipsi in posterum ab illis profligamur, sed incolumitati nostræ consulamus. Et præptopere quidem ac præmature facta est hæc nostra defectio. Quo magis oportet vos socios receptis nobis quàm celerrime subuenire, ut declaretis vos eodem tempore & eos tutari quos debetis, & hostibus obesse. Ad quod adest opportunitas tanta quanta nondum vlla. Siquidem & morbo consumpti sunt Athenienses & sumptibus, nauibusque eorum partim circa oram vestram agitant, partim aduersus nos instruuntur, ut credibile non sit eos absque daturis classe, si vosestate hac nauibus pariter ac pediatu rursus eos inuadatis, sed aut non futuros pares vobis maria obestribus, aut vtriusque vobis nobisque cessuros. Neque vero quispiam existimet pro peregrina se terra debere domesticum adire periculum, Cui enim procul abesse videtur Lesbos, huic illa utilitate e propinquo præstabit. Nam non in Attica bellum erit, quemadmodum aliquis putat, sed illic vnde Attica sumit emolumentum. Est autem illi pecuniarum prouentus a sociis, eritque etiam maior si nos in potestatem redegerit, quoniam neque alius deficiet, & nostra illorum fient. Nos quoque duriora patiemur quàm qui iam pridem seruiuerunt. Quod si nobis impigre vos auxilium tuleritis, tum civitatem accipietis perditam magna classe, cuius in primis vos indigetis, tum Athenienses facilius destruetis, subtractis eorum sociis, cum quisque sit audacius desciturus, tum eam quæ vos præmit effugietis inuidiam, non opitulandi iis, qui ad vos desciscunt. Si autem vos illorum liberatores ostenderitis, vires belli firmiores habebitis. Erubescetes igitur frustrari Græcorum de vobis spes, erubescetes Ionem Olympium, cuius in templo æquales vobis supplicesque sedemus, protegitæ Mitylenæos in ita cum eis societate, nec prodere velitis priuato quidem corporum periculo expositos, sed communem omnibus, si recte succedat utilitatem allaturos: communioemque perniciem, si recte non succedet, vobis frustra tentatis. Estote viri quales & Græci vos censerent esse, & nostra necessitas desiderat. Talia Mitylenæi dixerunt. Quæ cum audissent Lacedæmonii ac socii, approbassentque, Lesbios in societatem recipiendos censuerunt. Et Lacedæmonii tanquam in Atticam expeditionem sumpturi edicunt sociis qui aderant, ut primo quoque tempore cum duabus partibus præsto essent: & ipsi in primis profecti, phalangas nauium apud Isthmum comparabant, veluti illas e Corintho subnecturi ad mare quod Athenas spectat, ut hostem classe pariter, ac pediatu inuaderent: Et

hi quidem hæc strenue confecerunt. Cæteri quoque focii lente conuenerunt, tum occupatione fructuum legendorum, tum tedio militandi. Eos cum intelligerent Athenienses per contemptum hostilis imbecillitatis se instruere, centum naues armauerunt, volentes declarare, non recte illos sentire, seque præterquam classem mouerunt, vel quæ ad Lesbum, vel quæ circa Peloponnesum esset, facile posse resistere. Ingressi eas tam ipsi præter equestris & secundi ordinis homines, quam peregrini præteruerti Isthmum sese ostentabant, & in Peloponneso solum quacunq; eis videbatur egrediebantur. Hanc Lacedæmonii classem longe maiorem opinione cernentes, arbitrati & falsa esse, quæ a Mitylenæis referbantur, & sibi rem arduam, cum neque focii adessent, & triginta naues Atheniensium, quæ circa Peloponnesum erant vicina urbis ipsorum vastare nunciarentur, domum redierunt. Post hæc adificata classe quæ in Lesbum dimitterent, quadraginta naues per ciuitates edixerunt, delecto Alcida nauarcho qui illuc se conferret. Athenienses ubi illos abire senserunt, & ipsi cum ceterum nauibus abierunt. Per hoc tempus, quo profectæ sunt hæc naues, Atheniensium longe & instructissima & ornatissima classis fuit, etsi circa belli initia tot numero & vel plures naues extiterunt. Centum enim Atticam, Eubœam, Salaminem custodiebant, totidem circa Peloponnesum volitabant, præter illas quæ ad Poridæam & alibi erant, ut in summa fuerint vna aestate ducentæ quinquaginta. Quæ res præcipue pecuniam exhaustit, & illa Poridæana. Siquidem qui Poridæam defenserunt milites (fuerunt autem principio tria milia, nec pauciores qui obsederunt, tum mille & sexcenti qui prius cum Phormione abierunt) binas drachmas singulis diebus acceperunt: alteram suo, alteram famuli nomine, eandem & vniuersæ naues mercedem. Atque ita pecuniæ primum consumptæ sunt, & tot tantæque naues expletæ. Per idem tempus Mitylenæi, quo Lacedæmonii apud Isthmum agebant, Methymnæ tanquam prodicionem molienti bellum a terra intulerunt, adiunctis auxiliariis, tentataque urbe, cum res non procederet qua parte expectabant, in Antissam, & Pyram, & Ereffum abierunt. Quatum ciuitatum, cum & res stabilissent, & muros firmiores fecissent, festinabundè domum reuersi sunt. Eis reuersis Methymnæi cum copiis Antissam inuadunt. Sed ab Antissæis auxiliariisque quibusdam, qui superuenerant, perculsi, multis amissis ceteri trepide recesserunt. Hæc ubi Athenienses rescuerunt, ac Mitylenæos terra potiri, nec illis prohibendis pares esse milites suos, mittunt in eunte autumno Pacheten Epicuri filium pro duce cum mille sui corporis militibus, qui in nauibus officio remigum functi cum Mitylenen appulissent, eam simplici muro cingunt, ac validis in locis castella excitant. Et Mitylene quidem vtrinque iam & a mari & a terra vehementissime urgebatur, hyemisque appetebat. Cæterum Athenienses ad obsidionem deficiente pecunia, tunc primum ipsi tributum contulerunt ducenta talenta, & ad socios legendæ pecuniæ gratia duodecim naues miserunt, Lyficle cum quatuor collegis duce. Is cum alia loca circumuectus illinc pecuniam exegisset, ex Myunte per Mæandrium campum transgressus Cariam ad collem usque Sandium, a Caribus Anætitisque inuasus, & cum multis suorum casus est. Eadem hyeme Plataenses, adhuc enim a Peloponnesibus & Bœotiis obsidebantur, cum & penuria rei frumentariæ laborarent, neque in Atheniensibus vlla spes defensionis esset, neque alia salus ostenderetur, consilium iniecit ipsi, & qui vna circumsidebantur Athenienses, primum ut superato hostium muro omnes exirent, si vi consequi possent, authoribus Theaneto Temide viro vaticino & Eupolpida Daimachi filio, qui ipsis præerant, deinde dimidia parte, quæ ingens existimaret periculum, reformidante, ad ducentos fere ac viginti in sententia exeundi permanere in hunc modum: Scalas ad altitudinem muri fecerunt, sumpta illius mensura ex laterculorum coagmentatione, qua parte murus ad eos spectans tectorio carebat. Numerabant autem permulti pariter coagmenta lapidum, quorum nonnulli erant aberraturi, sed a pluribus vera ratiocinatione coniectabatur, cum præsertim sapius numerarent, & cum non longe abessent, facile murus in id quod volebant subiectus oculis erat. Itaque in hunc modum proceritatem scalarum ex crassitudine laterum coniectantes instar muri ceperunt. Erat autem Peloponnesium muri structura huiusmodi: Habebat is duos ambitus, alterum Plataeas versus, alterum exteriorem, si quis Athenis adoritetur, sexdecim inter se pedum spatio distantes. Quo in spatio habitacula custodum adificata erant, distincta quidem sed continua, ita ut vnus solidus murus videretur, vterque pinnas habens, & ad decimam quaque pinnam ingentes turres, eiusdem qua murus crassitudinis, & ad eius frontes intrinsecus extrinsecusque tendentes, ne transitus circa, sed per eas esset. Noctibus, quoties imber erant, illi relictis pinnis custodias e turribus parum remotis ac superne tectis agebant. Huiusmodi quem obseruabant Plataenses murus erat. Qui postea quæ rem instruxerant, obseruata nocte quæ & pluuia & vento turbida esset, & præterea sine luna, exierunt ducibus eisdem qui conatus authores erant. Et primum fossas quæ ipsos ambibat, trāsēcit

Alcidas.

Classis Athe.

Stipēdia clas
siorū mili
tum.
Methymna.

Pyra.
Ereffus.

Pachetes.

Sandi. collis
Angitii.

Theanetus.
Eupolpidas.

deinde muro succedunt ignavis hostium custodibus, ut pote non prospiciētibus propter tenebras, nec exaudientibus accedentium strepitum vento obstrepete. Et nihilominus isti ne arma inuicem offensa sensum præberent, multum inter se distantes ibant. Erant autem leuiter armati sinistro tantum pede calceato, ne in luto laberentur. Igitur qua inter turrium erat pinnis subeunt, scientes illas esse defertas, primiq; conscendunt qui scalas tulerant admouerantq;. Deinde duodecim pugio in solum ac thorace armati, duce Ammea Corœbi filio, qui & primus ascendit. Hunc sex qui sequebantur utraq; superant turrim, post quos deinde succedunt alii cum eadem armatura ac iaculis a tergo horum, quo facilius procederent, aliis scuta gestantibus, & cum prope hostes verum esset tradituris. Vbi maiore ex parte muros euaserant custodes turrium sensere. Nam quidam Plataensium apprehensam in ascendendo regulam e pinnis eiecit, quæ cadens sonitum fecit, statimq; a custodibus vociferatum est. Exercitus quoq; ad muros contendit, non enim sciebat quidnam discriminis foret, nocte obscura & procellosa, & alioqui qui reliqui erant in vrbe Plataenses egressi Peloponnensium murum, diuersa q̄ qua sui conscenderant parte inuadunt, ut q̄ minimum illis meritem hostis aduerteret. Tumultuabantur itaq; Peloponnenses in loco manentes, nemo tamen eorum ex custodia opem ferre audebat, sed in ancipiti erant quidnam accidisset coniectantes. Eorum trecenti illi quibus datum negocium erat, ut si quid opus esset subsidio forent, e muro ad vociferationem processerunt. Faceseq; hostilis aduentus indices Thebas versus sublata sunt. Plataenses & ipsi ex suo muro complures excitant faces, prius ad hoc ipsum præparatas, ut hostis, quid sibi lumina vellent incertus, & aliud aliquid contigisse, q̄ quod erat existimans, opem non ferret dum socii sui qui exierant, fugam ac ruta capefferent. Interea Plataensium quicumq; primi conscenderat, utraq; turri custodibus occisis potiti, earum transitus ne quis illac subsidio veniret, tutabantur: & admouentes e muro turribus scalas plerosq; in superiora recipiebant, iis qui pro turribus stabant missilibus eos qui veniebant auxilio superius inferiusq; arcantibus. Eoq; plures interea scalas ipsi iam plures admouebant: simulq; deiectis pinnis per interturrium ascendebant, & subinde qui recipiebatur crepidini fossæ imminens sagittis illinc atq; iaculis incessabat, si quis hostium auxilio veniret ad prohibendum tempestiuum transitum fossæ. Vbi omnes transierunt murum, sed ægre & nouissime, qui de turribus descenderunt, ad fossam tendunt, ibiq; ex aduerso se offerunt trecenti illi lumina gestantes. Quibus eo magis conspectis Plataenses eadem causa minus ipsi conspiciendi, præter q̄ quod in obscuro erant pro crepidine fossæ stantes, nuda corporum missilibus feriebant. Ira postremi quoq; fossam transiuerunt difficulter tamen & operose. Nam eius aqua non ita in solidam concreuerat glaciē ut permeari posset, sed aquosa glacies erat, qualis sub solano potius q̄ aqua lone stante sub sole esset, & eo vento nox illa pluuiosa fossæ aquam vehementer adauerat, quanti vix extantes transierunt, & ipsi magnitudinem tempestatis potissimum ad fugam elegerant. Illinc digressi, viam quæ Thebas fert ire conferti pergunt, ad dextram habentes Iunonis delubrum ab Androcrate conditum, quod videlicet existimarēt minime creditum iri in id se iter deflexisse, quod ad hostes ferret, & simul conspiciantur Peloponnenses cum luminibus psequentes viā, quæ p̄ Chitronē, & Capita quæ Athenas ducit. Vbi sex septēve stadia Thebas versus prexerūt, diuertentes via, quæ p̄ mōtē ad Erythras & Hysias fert abierūt, adeptiq; mōtes Athenas pfugerūt numero ducenti duodecim ex pluribus. Siquidem nonnulli eorum anteq̄ murum conscenderent in urbem reuerterunt, vnus sagittarius in exteriori fossa captus est. Peloponnenses, postq̄ a ferendo subsidio destiterunt, in sua quisq; statione manserunt: At Plataenses ex vrbe nullius eorum quæ contigerant gnari, cæteris qui redierant, neminem superesse renunciantibus, vbi illuxit caduceatorem miserunt de mortuis recipiendis, sed re comperta destiterunt: Atq; hunc in modum Plataenses munitiones transgressi salutem sibi pepererunt. Sub extremum eiusdem hyemis ex vrbe Lacedæmone missus est cum triremi Mitylenen Salathus Lacedæmonius, qui vectus in Pyrrham pedestri illinc frinere per alueum quendam torrentis, qua munitiones transiri poterant, occulte ingressus est Mitylenen, retulitq; primoribus expeditionem in Atticam fore, & quadraginta naues quæ auxilio ire debebant pariter affuturas, seq; cum harum rerum tum aliarum curandarum gratia præmissum. Vnde Mitylenæi sumpta fiducia minus ad Athenienses animo inclinabantur, ut cum eis conuenirent. Atq; hæc hyems quartusq; annus belli excessit quod Thucydides conscripsit. In sequentis astatis principio Peloponnenses postq̄ Alcidas, qui eorum erat nauarchus, cum quadraginta nauibus cumq; mandatis miserunt, ipsi ac socii Atticam inuaserunt, ut Athenienses utrinq; districti, minus possent nauium Mitylenen mittere, ac rerum gerere. Præerat huic expeditioni pro rege Cleomenes, Pausania Plistoanactis filio adhuc pupillo Cleomenes patruus, populati autem sūt ex Attica cum

Platæses per castra hostiū perrumpētes fugam capel sunt.

Iunonis templum. Androcrates. Capita quæ eius.

Salathus. Pyrrha.

v. Anni initium.

Cleomenes.

BELLI PELOPONNESIACI

ea quæ prius, & si quid refruticauerat, tum ea quæ superioribus expeditionibus intacta reliquerat. Quæ expeditio post secundâ acerbissima omnium Atheniensibus extitit. Quoniâ hostis aliquid in Lesbos suâ classem quasi iam appulsam, ut audiret expectas, passim discurrendo plerumque vastabat. Sed cum nihil ex sententia eueniret, & res frumentaria defecisset, in suâ quisque ciuitate discessit. Mitylenæi interim cum tâdiu naues ex Peloponneso non veniret, frumento iam defecti, ad transigendum cum Atheniensibus adacti sunt, idque ob hanc causam: Salæthus ne ipse quidem iam expectas, populû prius leuiter armatum ad se armandum inducit, tanquam in Athenienses exiturus. Vbi arma sumpserunt, oppidani iam non magistratibus obtulerant, factisque agminibus iubebant proceres exhibere frumenta, ac viritum diuidere, affirmâtes alioqui se verbè Atheniensibus prodituros. Quod ubi cognouerunt qui res administrabatur, cum neque ad prohibendum pares essent, & in periculo futuri si a pactioe excluderentur, communiter pacti sunt cum Pachete atque exercitu, ut Atheniensibus liceret de Mitylenæis consultare quânam velent satisfactionem, utque ipsi exercitum intra urbem reciperent, & legationem pro se Athenas mitterent: & dum illa rediret, Paches neminem Mitylenæorum, neque occideret, neque alligaret, neque captiuum duceret. Et hæc quidem conuentio fuit. At ii qui præcipue cum Lacedæmoniis tractauerant, sibi timentes, ad ingressum exercitus expectare non sustinuerunt, sed apud aras pariter confidebant. Quos illinc exci-tatos Paches ne quid iniuriæ fieret transmisit in Tenedum, quousque Atheniensibus aliquid videretur. Antissam quoque missis eo triremibus, in potestate redegit, & cætera, quod ad exercitum attinet per suo arbitrio constituit. Peloponnesiû vero quadraginta naues, quas subito venisse oportebat in circueunda Peloponneso, tempus triuere, & in cætera nauigatione ociose venientes, latuerunt quidem qui ex urbe erant Athenienses, quoad Delum tenuerunt: Illinc digressi apud Icaron & Myconum primum accipiunt in deditioem venisse Mitylenen. Cæterum volentes rem exploratam habere, ad Embatum Erythrææ se conferunt septimo ferme a capta Mitylene die. Ibi comperto negotio, de rebus presentibus deliberabant. Quibus Teutiaplus Eleus ita locutus est.

Oratio Teutiapli.

Alcida cæterisque collegæ mei qui adestis Peloponnesium duces, mihi videtur nobis Mitylenen esse nauigandum prius, quam palam sit quemadmodum apud nos agatur. Offendemus enim ut credibile est plerumque incustodita apud homines urbe recens portos, præcipueque a mari, qua ex parte nec ipsi hostium quæpiam venite suspicant, & nos maxime validi sumus. Credibile quoque est eorum perditum, ut in victoria negligenter agentem, & per hospitia dispersum. In quos, si & repentino & nocturno irruamus, spero fore, ut cum iis qui intus sunt, si quis superest nostri studiosus, optata consequamur. Neque nos periculi pigeat, existimâtes nihil aliud in bello, quam ex huiusmodi rebus accidere nouitatis: Hoc si quis dux, & intra se seruet, & in hoste obseruas illum adoriatur, plerumque compositus est vori. Hæc demum locutus ille Alcida non persuasit. Alii nonnulli ex Ionia exules, & Lesbii qui vna nauigabant hortabantur, quandoquidem periculum metueret, aliquam in Ionia urbem, aut Cumam in Æolide occuparet, ex qua urbe profectus Ionia ad defectionem induceret, spem enim esse nullis se inuitis venturos, & hunc, quis maximus esset, Atheniensibus prouentum, non modo erepturos, sed etiam prærepturos si inuaderet. Arbitrari se quoque dicebant persuasum iri Pissuthnem ad belli societatem. Alcidas ne his quidem acquieuit, suam sententiam plurimos e consilio socios habuit: ut quoniâ eum Mitylene frustrata esset rursus in Peloponnesum quam primum reuerteretur. Itaque cum Embato soluens appulisset ad Myonem, qua est insula Teiorum, permultos captiuos quos nauigando interceperat trucidauit. Et cum Ephesum subisset, adierit eum Anæorum Samiorum legati, negantes ipsum recte asserere Græciam in libertate, si illos necaret, quod neque arma contra tulissent, neque hostes essent: sed tantum Atheniensium necessario socii foret, ut nisi desineret paucos ex hostibus sibi conciliaturum, pluresque amicorum pro hostibus habiturum. Quibus persuasus Alcidas quoscunque iam habebat Chiorum & ex aliis aliquot missos fecit. Nam hostes conspectis nauibus non fugiebant, sed potius tanquam ad Atticas accedebant, minime timentes ne Atheniensibus maria tenentibus, naues Peloponnesium Ionia vique transmitterent. Alcidas autem ex Epheso raptim abiit, fugamque fecit: Conspectus enim fuerat a nauibus Salaminia & Paralus cum adhuc ad Claron in ancoris esset: quæ naues ab Athenis cursu tenebant, quæ ne se persequerent ille ventus, alto ferebat, tanquam nusquam ad terram sua sponte nisi ad Peloponnesum applicaturus. Pacheti Atheniensibusque cum vndique, tum vero ex Erythraea huius rei nuntius affertur. Quippe cum Ioniam urbes muris careant, ingens metus subibat, ne Peloponneses cum classe præteresset, etsi non haberent in animo manere, tamen diriperent, ut in quasque inciderent vrbes. Salaminia quoque nauis ac Paralus sese hostem ad Claron vidisse referebat. Eum Paches enixe persecutus usque ad Latmum insulam, postquam adipsam diu spes abfuit, retro rediit, existimans se lucrifecisse quod illas in alto nusquam adeptus esset.

Mitylenæi cum Atheniensibus paciscuntur.

Tenedos.

Icarus. Myconus. Embatus. Teutiaplus.

Pissuthne.

Myonem insula.

Latmos insula.

ne castra munire, & custodias agere, & ipsos aggredi necesse fuisset. Cum rediit Notion urbem Colophoniorum tenuit, quam Colophonii incolebant, eius arce ab Itamane & Barbaris irrumpentibus per domesticam illorum seditionem capta, eodem fere tempore, quo Peloponneses iterum Atticam sunt ingressi. Rursus in Notio, inter eos qui illuc confugerant, & pristinos oppidanos seditione orta, alteri accersita a Pissuthne, & ab Arcadibus, ac Barbaris auxilia in muris urbe intersepientibus habebant, & qui in arce Medis fauebant recepti pariter tempore administrabant: alteri cum se fuga subduxissent exules Pachetem accersierunt. Hic Hippiam eorum qui intra muros illos erant ducere, ad colloquium euocauit, ut si nihil quod placeret illi dixisset, rursus eum in muros saluum sanumque restitueret. Et ille ad hunc processit. Hic eo in custodia sine vinculis haberi iussu, munitiones repente adortus nihil tale expectantes Arcades capit, ac Barbaros quicumque intus erant occidit. Dehinc Hippiam sicuti pepigerat introductum comprehendit, sagittisque conficit. Colophonii Notium restituit, praeter eos qui cum Medis sensissent. Eo postea Athenienses coactis omnibus, si quis usque erat, Colophonii, secundum ipsorum legis colonos ad habitandum Notion miserunt. Et Pachem Mitylenen reuersus, Pyrrham & Ereson in deditorem redegit, captumque Salathum Lacedaemonium in urbe latitantem Athenas misit, pariter & eos Mitylenaeos quos apud Tenedon deposuerat, & si quis alius ei visus est extitisse seditionis autor. Dimissaque maiore exercitus parte cum reliquis remansit ad constituenda arbitrio suo negocia Mitylenae, ac caeterae Lesbii. Vbi Athenas ii qui a Pachere missi fuerant peruenere, Athenienses Salathum vita priuarunt licet pollicentem, cum alia quaedam, tum vero a Plateis (adhuc enim obsidebantur) se Peloponneses abducturum. De reliquis autem cum ad consilium relatum esset, praeter indignatione censuerunt non modo qui adessent, sed omnes etiam qui puberes essent Mitylenaeorum interficiendos, impuberes vero ac foeminas in seruitutem redigendos, dares crimini tum quod desciuissent, tum non ea conditione, qua caeteri sub imperio forent, tum vel magis quam naues Peloponnesium ad opem eis ferendam aufere essent in Ioniam cum periculo ire, non enim subito consilio videbantur defecisse. Mittunt igitur prope triremem nunciatum decreta Pacheti, imperatumque ut Mitylenaeos necaret. Postero die subit eos poenitentia quaedam, & facti reputatio, visumque saeuum ac vehemens decretum totam necare ciuitatem, potius quam eos qui autores mali fuissent. Quod ubi senserunt Mitylenaeorum legati, & qui eis studebant Athenienses additis primoribus, haud aegre persuaserunt, ut de eo iterum ad consilium referrent, quibus & ipsis notum erat maiorem ciuium partem velle per aliquos ad se rursus de re eadem referri. Coactaque confestim concione, alia dicebantur a singulis sententiae. At Cleon Cleoneri filius, cuius euicerat pridie de occidendis sententia, ciuis alioqui omnium violentissimus, & maximae, ut illa tempestate, apud populum autoritaris processit iterum, atque ita verba fecit.

Oratio Cleonis apud Athenienses.

Cum saepe alias ego statum popularem animaduerti inualidum esse ad alii imperandum, tum praecipue nunc in vestra de Mitylenaeis poenitentia, etenim quia secure inter vos quotidie, & sine insidiis agitis, eodem modo erga socios estis affecti, & quicquid aut illorum oratione persuasi delinquitis, aut misericordia tribuitis, non sentitis id ad vestrum periculum pertinere, & ad nullam eorum gratiam vos emolliiri: non considerantes imperium quod habetis, esse tyrannidem, & eos qui parent, ad insidiandum intentos, & inuitos parere: neque ob id vobis dicto audientes esse, quod laesi tamen eis veniam datis, sed quis viribus vestris potius quam ipsorum beneuolentia superatis. Perniciosissimum autem ex omnibus est, si apud nos nihil eorum quae decreueritis, stabile erit: nec intelligimus melius agi cum ciuitate quae malis legibus dum constanter vitur, quam cum ea quae bonis, sed inconstanter: vtilioremque esse imperitiam cum modestia, quam peritiam cum immodestia: ac tardioris ingenii homines administrare commodius plerumque ciuitates, quam solertioris: nam isti tum legibus sapientiores videri, tum semper excellere dicendo in consultatione reipublicae, volunt, tanquam nulla sit alia materia maior, ubi vim ingenii sui ostendant, unde in multas calamitates ciuitates incidunt. Illi suae peritiae diffidentes, non abnuunt se legibus esse imperitiores: & cum inualidiores sint, quam ut bene dicentis orationem refellant, potius ex aequo sunt iudices quam concertatores, ideoque eis plerumque feliciter cedit. Hunc in modum decet & nos facere, non facultate dicendi, & solertiae contentione subnixos, vestrae multitudini aliter ac sentimus suadere. Quod ad me attinet, in eadem sententia sum: eosque miror, qui iterum retulerunt de Mitylenaeis, ac tempus teri permittunt, rem illis commodiorem qui iniuriam fecere, quam nobis. Nam sic qui iniuriam accepit, remissius iram exercet, quam ille qui fecit. In viciscendo cum recentissima offensa est, tum maxime par supplicium sumimus. Miror quoque esse (quisquis is erit) qui contradicat, ostendendumque sibi ducat iniurias quidem Mity-

BELLI PELOPONNESIACI

Mylenæorū nobis vtilis esse, detrimenta vero non ad sociorum calamitatem redundare. Nunc palam est, aut fretum facultate dicendi contendere, aut quod euidens sane est, id e contrario ostendat esse incognitum, aut lucro euocatum, conari vos exulta oratione seducere. Huiusmodi ex controuersis ciuitas aliis quidem emolumenta præbet, ipsa vero in discrimen adducitur. Cuius rei penes vos culpa est, qui prauè instituitis ista certamina, quicquid consueuistis esse verborum spectatores, operum auditores: coniectantes ita maxime posse fieri futura ut quisque optime dixerit: & ex iam factis non id certius existimantes esse quod ipsi vidistis, quàm quod audistis, deliniti pulchrorum commendatione verborum. Itaque faciles estis falli nouitate sermonis, difficiles animo ad exequendum quod probatum esset: serui semper ineptiarum, consueta fastidientes, & se potissimum singuli cupientes posse dicere. Si hoc nequeatis, reclamantes iis qui talia dicunt, ut eorum sequendo sententiam, non videamini illis inferiores esse. Quinetiam alio aliquid acute dicente, proni ad id quod dicitur laudandū, & ad significandum vos antequàm diceretur sensisse, cum tardi sitis ad ea prouidenda quæ illinc sunt euertura, aliud querentes (ut sic dicam) quàm ea quibus uiuistis, ne præsentia quidem satis intelligentes, prorsus voluptate aurium capti, ac similes spectatoribus sophistarum, sedentibus potius quàm de reip. consultantibus. A quibus ego vos conabor abducere, ostendens vnam Mylenæorum ciuitatem, præcipuam vobis iniuriam intulisse. Nam si qui quod aut imperium vestrum ferre nequeant, aut quod ab hostibus compellantur desciscunt, veniam do. Si vero hi qui insulam tenent & urbem muris præditam, vbi nisi a mari formidolosus est hostis noster, & vbi ipsi contra illum non sunt in defensi, instructa iam classe liberi, præterea & a nobis ante omnes in honorem habiti hoc egerint, quid aliud quàm insidiari sunt, inferentes potius bellum, quàm desciscentes a nobis? Defectio enim eorum est, quibus aliqua vis infertur. Captarunt quoque per inimicissimos nostros nos perdere, quod indignius est, quàm si suis ipsorum viribus nos bello petissent. Quibus nec calamitates vicinorum exemplo fuerunt, quicumque iam post rebellionem a nobis superati sunt: nec præsens sua felicitas segnitiam attulit, ne in pericula venirent, effectusque ad futura audaces, maiore quidem spe quàm pro viribus, sed minore quàm voluntas fuit, bellum sumpserunt, anteferendam iustitiæ potentiam rati. Nulla enim iniuria laceffiti, ob id quo se superaturos arbitrati sunt, nobis arma intulerunt. Siquidem solet vsu venire in ciuitatibus, præsertim iis quibus breui & insperato felicitas contigit, ut ad insolentiam conuertantur: & plerumque quæ secundum rationem hominibus prospera eueniunt, stabiliora sunt, quàm quæ præter opinionem. Faciliusque prope dixerim esse propulsare aduersa, quàm tutari secunda. Decuerat autem iam olim Mylenæos nihilo peculiarius honore quàm cæteros a nobis affici. nam non eo petulantia processissent. Et alioquin natura comparatum est, ut obnoxius sibi quisque contemnat, non obnoxios admitetur. Plectantur itaque nunc pro magnitudine sceleris, neque paucis culpam impurantem, populum absoluatis. Cuncti namque nos pariter inuasurunt: quibus liceret nunc, si ad nos confugissent, rursus in vrbe degere. Sed quia existimarunt tutius periculum esse, si per paucos res ageretur, ipsi quoque defecerunt. Respiciite quinetiam ad socios: quorum si easdem poenas infligatis, & iis qui coacti ab hoste, & iis qui voluntarii defecerunt, quem tandem fore existimatis, quem non ad deficiendum quantulacunque causa impellatis? cum is si prospere cedit, liber sit: si minus, nihil intolerandum patiatur. Ex quo nos in omnibus ciuitatibus periculum subibimus tum pecuniarum, tum corporum: & si ciuitatem expugnauerimus, ea profligata, prouentibus per quos vires habemus, in posterum carebimus: si non expugnauerimus, ipsos præter eos qui nunc sunt hostes habebimus: & quo tempore nos oportet aduersus illos stare, in bello sociali occupabimur. Non igitur conuenit spem eis proponere aut sermone persuasam, aut pecuniis emptam veniæ consequendam tanquam hominum more peccauerint. Non enim inuiti læserunt, sed scientes insidiati sunt. Quod citra voluntatem fit: ad dignum est venia. Itaque ego & tunc primum repugnaui, & nunc ne decretorum vestrorum vos poeniteat repugno: neve tribus rebus imperio perniciosissimis delinquatis, misericordia, voluptate, orationum lenitate. Nam misericordiam quidem iis qui similes sunt, tribui iustum est, non iis qui nec ediuerso misereantur, & necessario se perpetuos constituerunt hostes. Oratores autem qui dicendo oblectant, habebunt alias minoribus in rebus dicendi certamen, non vbi ciuitas paululum oblectata faciat magnam iacturam, & ipsi ob bene dicta bene accipiuntur. Lenitas vero potius illis exhibetur qui in posterum morigeri, quàm qui nihilominus hostes atque iidem futuri sunt si relinquuntur. Atque (ut semel omnia dicam) si mihi assensu fueritis, quæ iusta sunt & vtilia, circa Mylenæos ageris: sin minus, neque illis gratificabimini, & vos ipsos potius condemnabitis. Quippe si recte isti defecerunt, profecto vos non legitime imperatis: quicquid etsi non legitime, tamen cum hoc agendum vobis censeatis, oportet vos non legitime, & ex vestra vtilitate de ipsis suppli-

Tria reip. per
 niciofa.

cium sumere, aut certe ab imperando desistere, ac sublato periculo, bonorum virorum fungi officio. Refundatis aegidū eandē in autores pœnā: ostendatisq; vos nō minus exulcerato esse animo in vlciscendo, licet euaseritis, q̄ illi fuerunt & in insidiando, cogitantes quēnā ipsi si vicissent, credendi sunt fuisse facturi, qui p̄sertim iniuriam facere coeperunt. Qui nulla iniuria irritati, ad lædendum veniunt, si ad perniciem tendunt, suspicantes periculum, qd̄ eos manet ab hoste quem relinquāt. Quisquis em̄ a quo non oportuit lesus est, acerbior est (si euasit) in illum q̄ iustum in hostem. Nolite ergo vestri ipsorū fieri proditores, & animo q̄proxime accedentes ad ea quæ passuri fuistis, prout nihil p̄optastis q̄ vt eos caperetis, n̄sic talionem reddatis: non protinus ob p̄sentem statum emolliri, nec cladis quæ tunc vobis impendebat oblitī. Plectite istos pro merito: pariter & ceteris sociis insigne præbete exemplum, quisquis defcierit, eum a vobis morte mulctandum. Hoc enim si cognouerint, vos deposita cura minus cum vestris ipsorū sociis, q̄ cum hostibus decertabitis: Hęc Cleon. Post quē Diodorus Eucratis filius, q̄ maxime in superiore cōcione contradixerat ne Mitylenēi necarentur, processit, atq; ibi huiusmodi verba habuit.

Diodotus:

Oratio Diodoti dicentis sententiam Cleonī contrariam

NEQ; illos ego qui de Mitylenēis iterum ad consiliū retulerunt accusandos puto, neq; illos laudandos, qui maximis de rebus sēpius consultari vetant. Statuōq; duo p̄cipue contra temere ac parum considerate: & eum qui repugnat, quin res verbis doceatur, aut amentem esse, aut putare sua aliquid interesse. Amentem quidem, si quo alio modo censet fieri posse, vt futura quæ latent, nisi oratione pateant: Sua autem interesse, si volens aliquid turpe persuadere, nō arbitratur de eo se posse belle dicere, sed eos qui ex aduerso dicturi & qui audituri sunt, deterre re criminādo. Verum illi odiosissimi sunt qui contradicentibus p̄iudicium aliquod corrupte læ opponunt. Nam si imperitiā obiceretur, cuius sententiā in senatu non vicit, pro imperitiore vtiq; is, non pro iniustiore discederet. Obiecta vero iniustitiā, idem siue eius sententiā vicit, suspectus fit: siue non vicit, iniustus habetur, nō solum incitus. Ex quo etiam respublica detrimēto afficitur, deficientibus iis hoc timore qui consultant, quasi melius cum ea ageretur, si tales ciues nulla facultate dicendi p̄ditos haberet, q̄ ita minimum ad peccandum homines inducerent. Porro debet & ciuis bonus non absterre alios in contradicendo, sed ex pari loco demonstrare se meliora dicere: & bene morata ciuitas nullo eū honore afficere, qui p̄æ ceteris bene cōsuluerit, sed nec honorem quem ille habet imminuere. Item eum qui in consulendo inferior fuit, nullo dedecore nedum supplicio prosequi. Ita enim & is cuius sententiā probata est, q̄ minimum vel ad gratiā vel aliter ac sentit, quo plus honoris consequat, loquetur: & is cuius sententiā improbat, q̄ minimum concupiscet eadem ratione gratum faciendo cōciliare sibi multitudinē. Quorum nos cōtraria agimus, qui si quis de corruptione suspectus sit, etiam si optime dicat, tamen in uidiā lucri nondum explorati, exploratam ciuitatis vtilitatem repudiamus. Nec dubium est, statim cum audiūtur, non minus suspecta bona esse q̄ mala. Ex quo oportet vt similiter & qui optima, & qui pessima ciuitati vult persuadere, dolo id & mendacio agat, nec possit ob has p̄stigias ex professo quippiam illi solī prodesse, nisi decipiat. Nam qui propalam largietur ei aliquid, is in suspicionem veniet, ne id clam lucrifacere velit. Enimvero decet nos q̄ ex hoc loco de rebus summis tantī momentī dicimus, longius prospicere, q̄ vos qui ex propinquo consideratis: cum p̄sertim nos rationē reddere debeamus cōsiliī nostri, vos nō debeatis vestræ auscultatiōis. Nā si is q̄psuasit, & is qui persuasus est, æque mulctarēt, p̄fecto vos modestius iudicaretis. Nunc si q̄ destituti spe estis, vnam psuasoris sententiam cum iracundiā plectitis, non vestras ipsorū q̄ frequentes vna peccastis. Ego autem neq; contradicturus pro Mitylenēis processu, neq; quempiam accusaturus. Non enim de illorum facinore nobis certamen est, si sapiamus, sed bene de nobis cōsulendo. Neq; eis, si nocentes plane asserere volo, idcirco vitam adimi iubebo: neq; si qua venia dignos, idcirco veniā dari, nisi constiterit idem ciuitati conducere. Quippe cū existimē de futuro nos magis q̄ de p̄senti cōsultare & hoc quo Cleon p̄cipue nititur, vtile esse ad cohēbendas in posterum rebelliones, vtile esse pœnam proponi mortem, ego econtrario interpretor, ac melius aliter rē esse casuram. Quaso ne p̄æ istius ad persuadendū apposita oratiōe, vtilitatem meā respiciatis. Nā eius oratio cū sit ad iustitiā p̄pensior, forsitan apud vestram q̄ nūc in Mitylenēos est irā p̄ponderet. Verum nunc non disceptamus nos iudicio cū illis, vt de iure quari oporteat: sed de eis deliberamus, quēadmodum nobis sint vtilēs. Est quidem multis in ciuitatibus constituta mors pœna, nō modo huiuscemodī criminibus, sed etiā minoribus: tamen spe sollicitati hoīes p̄-

Cōsultatiōi
bonæ contra
ria ira & cele
ritas.

BELLI PELOPONNESIACI

riculum adeunt, neque unquam ad hoc aliquis accessit, qui opinaretur nequaquam infidias sibi successuras: & quæ ciuitas unquam non ideo deficit, quæ crederet se maiorem habere quam habebat apparatus, vel suum, vel sociale: Ingenitum natura est omnibus, & priuatim & publice delinquere. Nec vlla lex tanti est, quæ istud prohibere possit, cum per omnia sit itum supplicia, si quo modo his terroribus homines a facinorosis minus læderentur. Nec ab re olim maximis sceleribus mitiores fuerunt poenæ constitutæ. Harum pleræque, cum iam eas tempore præuaricaremur, in mortem redactæ sunt. Quam tamen & ipsam præuaricamur. Itaque aut aliquis isto vehementior inueniendus est terror, aut ne iste quidem coercebit. Nempe huic ex necessitate inopia præbet audaciam, illi auaritiæ opes per insolentiam ac timorem, illis aliæ accidunt causæ. Impetu homines ut suo quisque occupantur insanabili, & potentiore quam ut reprimatur, in periculum deducuntur. Præterea plurimum officium spes ac amor: hic quidem dux illa vero comes: hic infidiarum vitædarum immemor, illa prosperitatem fortunæ suggerens. Ex quo fit, ut quæ incerta sunt præmia, potentiora sint poenis quæ subiectæ sunt oculis. Accedit his fortuna, quæ nihilominus ad euocandos animos pollet. Nam ex inopinato oblata aliquando vel ex minoribus causis ducit aliquem ad periclitandum: nec minus ciuitatem, imo tanto magis, quanto de maioribus ei res est, deliberare de imperio propagando, & quisquis ceteris cum ciuibus iunctus inscite plus quiddam spei sibi proponit. Denique & impossibile, & ingentis vecordiae est, credere quoties humana natura ad aliquid agendum concitata, impetu tendit, vlla prohiberi aut legum vi, aut alia difficultate. Quare non oportet nos neque mortis poena tanquam fideiussore confisos, de Mitylenæis consulere deterius, neque ad desperationem illos qui defecerunt impellere, tanquam eis poenitere non liceat, neque breuissimo tempore delictum eorum eluere. Considerate namque, si qua nunc ciuitas quæ defecerit, norit non desperandam sibi a vobis salutem: eam de se dedenda conditiones accepturam, adhuc habentem vnde reddat victoribus impensas belli, in posterum tributa soluat. At illo modo quam tandem putatis, quæ non & melius se quam nunc fecit, ad bellum instruat, & obsidionem ad extrema perferat? An idem valet diu post & confestim in deditionem venire? Et nobis quomodo detrimento sum non sit, dum illi se dedere recusant, nos sumptus facere in obsidendo? Et si capimus, profligata tam capere ciuitatem, & emolumentis ex illa deinceps priuari, propter quæ sumus non hostibus pares? Quapropter non tanquam iudices debemus nos exacte de nocentibus sumere supplicium, sed considerare quemadmodum in futurum rationem habeamus pecuniarum suppeditandarum, ex ciuitatibus moderate mulctatis, nec custodire eas ex legum seueritate, sed ex operum sedulitate. Cuius rei nunc contrarium facimus: qui si quem liberum, sed vi alterius imperio subditum, & merito repetentem deficiendo libertatem subegimus, truciter in eum putamus animaduertendum. Oportet non valde plectere liberos homines qui rebellauerunt, sed valde custodire antequam rebellent, & anteuertere ut ne veniant quidem in huiusmodi cogitationem: cumque ceperimus, pro minima culpam hanc eis imputare. Animaduertite præterea quantopere sitis peccaturi, si Cleon assenti amini. Nunc quidem singularum ciuitatum populus in amorem vestri propensus est, & aut non deficit cum potentibus, aut si deficere cogatur, continuo defectionis auctoribus infestus est. Ita ciuitatis illius vulgus vestri studiosum habentes, pergitis in bellum. Quod si populum Mitylenæum occiditis, qui & tunc defectionis expers fuit, & ubi arbitrium armorum nactus est ciuitatem tradidit, primum in benemeritos eritis iniurii: deinde id quod maxime optant potentes, constituetis. Quippe ubi ad defectionem traxerint ciuitatem, protinus habebunt in partibus populū proposita per vos eadem omnibus poena, tam iis qui deliquerunt, quam iis qui non deliquerunt. Qui si etiam deliquissent, dissimulandum est, ut id quod adhuc nobis superest sociale, non fiat hostile: & hoc ipse multo vtilius arbitror ad imperii conseruationem, nos iniuriam accipere non inuitos, quam eos occidere quos non debemus. Neque id quod Cleon ait reperietur, iustam vltionem eandemque vtilem esse posse. Vos vero cum intelligatis hæc meliora esse, nihil neque misericordie neque lenitati indulgentes, quibus ne ego quidem adduci vos sino, ex his quæ suasi mihi acquiescite: de iis quos Paches tanquam noxios misit, per ocium iudicate, ceteros illic habitare permittite. Hæc enim & in posterum bona sunt, & hostibus iam formidolosa. Nam quisquis bene consultat, is contra hostes plus pollet, quam qui temeraria ferocitate ad facta prorumpit: Talia Diodotus. His sententiis dictis inter se maxime contrariis, tamen res in controuersia fuit apud Athenienses: & cum ad suffragia ventum est, parem utraque sententia numerum tulit, & Diodoti superior fuit. Mittunt itaque aliam euestigio triremem, ne forte non assecuta hæc priorem, quæ vno ferme die & vna nocte præcesserat, extinctam offenderet ciuitatem, Instructa est autem nauis a Mitylenæis lega-

716/114

Spes.
Amor.

Fortuna.

Diodoti sententia.

tris & vino & hordeaceo pane: ipsiq; viri promissis onerati, si alteram nationem preuerterent. Qui tāto studio nauigant, vt inter remigandum comederent panem vino oleoq; maceratam: & per vices alii somnum caperent, alii remigarent, nullo flatu (quod fortunatum fuit) aduersante. Hūc in modum sic instante naui hac, superior illa vtriq; ad triste ministerium nō festina, tantisper processit, dum Paches decretum legeret, & ad exequenda mandata se prepararet. Ibi posterior superueniens, ne ciuitas perderetur prohibuit. Adeo Mitylene prope periculum venit. Ceteros autem quos Paches miserat, & præcipuos defectionis autores, ex Cleonis sententia Athenienses morte mulctarunt, numero paulo plures mille. Et muros vrbis eorum demoliti sunt, & naues ademerunt, nec tributum postea Lesbīs imposuerunt: sed diuiso loco (præterq; Methymnæorum) in tria milia partium, diis trecentas dedicauerunt: in ceteras colonos inter se sortiti miserūt, iussis Lesbīs in singulas partes eis pendere quotannis binas argenti minas, vt ipsi colerent terram. Ademerunt præterea quęcunq; tenuerant oppida in continente Mitylenæi, vnde postea Atheniensibus paruerunt. Et apud Lesbū quidem ita res gestę sunt. Eadem æstate post receptam Lesbū Athenienses, duce Nicia Nicerati filio, cum copiis aduersus Minoam insulam ierunt, quæ ante Megara iacet, quaq; Megarenses, turri ibi extructa, pro præsidio vtebantur. Volebat autem Nicia Atheniensibus illic custodiam esse breuiore spatio, & non in Budoro atq; Salamine: ne Peloponneses quoties illinc proficisceretur, laterent ipsorum triremes, quale prius contigerat latronum excursionibus: ne Megarēsis introire nauibus vnq; liceret. Iam primum igitur a Nicia duas quæ prominebant turres machinis e mari expugnat, nauium inter illa & insulam accessum liberat: atq; id continentis qua pontem versus per palustria mittebantur auxilia insulæ, non ita multum distanti a continente, muro munit. Vbi hoc paucos intra dies confecit, mox relicto in insula apud murum præsidio, cum copiis rediit. Per eadem huius æstatis tempora, Plataenses cum iam comæatum non haberent, nec expugnari possent, cum Peloponnesibus transegerunt ad hunc modum: Accesserunt illi ad muros vrbis, eos isti ad propulsandum inualidi erant. Quorum imbecillitatem intelligens Lacedæmonius dux, noluit urbem vi capere: quippe cui ex Lacedæmone præceptum erat vt si quando cum Atheniensibus conueniret, & vtriq; ad reddenda oppida bello capta consentirent, non esse Plataeam reddendā, tanq; sua se sponte dedidisset. Mittit autem ad eos caduceatorem qui diceret, nunquid se & urbem vellent vltro Lacedæmoniis dedere, iudicesq; illos habere, de noxiis supplicium, de indemnato nemine sumpturos. Hactenus caduceator. Isti se & urbem (iam enim in vltima erant debilitate) dediderunt. Quos aliquot diebus pauere Peloponneses, vsq; dum ex Lacedæmone quinq; iudices aduenerunt. Illi vbi affuerunt, nullam his accusationem proposuere: tantum accersitos percontati sunt, nunquid a bello moto de Lacedæmoniis ac sociis quippiam bene meriti essent. Hi respondentes, poposcerunt licere sibi longius dicere. Acceptaq; dicendi venia, delecti ex eis Astymachus Asopolai, & Lacon Amnesti filius (cui publicū erat cum Lacedæmoniis hospitium) progressi, talia dixerunt.

Mitylenos
discrimen &
mulctatio.

Lesbiorum
mulctatio.

Nicias.
Minoa ins.

Platænsiū &
Peloponēsiū
fœdera.

Astymach.
Lacon.

Oratio Plataensium apud Lacedæmonios.

Equidem Lacedæmonii vobis habentes fidem, nos deditioem ciuitatis vrbisq; fecimus, nō existimantes tale subeundum nobis esse iudiciū, sed ciuile aliquod: neq; apud alios iudices, vt nunc est, q̄ apud vos, & maxime de iure disputandum. Nunc autem veremur, ne vtraq; nos fefellerit opinio. Susplicamur enim merito, & certamen hoc nobis esse de vita, & vos non ex æquo ad iudicandum venisse. Cuius rei signū est, q̄ neq; vlla nostrī accusatio quā debeamus refellere antecessit, sed ipsi vt loqueremur poposcimus: & interrogatio vestra pbreuis fuit. Ad quam vera rñsio, causę nostrę inimica est: falsa, coargui potest. Vndiq; itaq; ancipiti in cōditiōe constituti, & cogimur & tutius q̄ tacere arbitramur, aliqd dicēdo piclitari. Etem id qd dici potuit, si dictū nō est, fodicat mentē eorū q̄ in hoc casu positi sunt, tanq; salutē tūc futurū, si dictū fuisset: & nobis præter cetera arduū est ad persuadendū vobis. Nam si ignoti essemus, afferēdis testimoniis quorum essetis ignari, haud dubie proficeremus. Nunc apud scientes omnia loquimur, veriti non quidem ne nobis (quos antea cognitos habetis) hoc crimini detis, q̄ nostræ virtutes vestrorum sociorum virtutibus inferiores sint, sed ne ad aliorū gratiam iudiciū subeamus iam peractū. Nihil tamē minus qd iuris & aduersus similitatem Thebanorū, & erga vos ceterosq; Græcos habemus, exhibebimus ac persuadere conabimur, nostra benefacta recēntes: Etem quod ad breuē *orationem pertinet, nūquid hoc bello de Lacedæmoniis sociisq; benemeriti sumus, dicimus si vt hostes interrogamur, nō fecisse vobis iniuriā, q̄ nullo vos beneficio affecim⁹: sin vt amicos, nostra

ἑσπέρηται
τὸ ἑσπερὸν
λε
gitur græce.

BELLI PELOPONNESIACI

sententia vos peccasse potius bellum nobis inferentes. At in pace quae eam nunc nos priores non rumpimus, & aduersus Medum quae soli ex Bœotiis tunc ad vos accessimus, pro Græciæ libertate boni fuimus. Sigdem cum mediterranei sumus, tamen apud Artemisium prælio nauali pugnauimus: & dum in apro nostro dimicatum est, vobis ac Pausaniæ affuimus: & si qua alia per id tēpus cum discrimine sunt a Græcis gesta, eorū nos omnium participes supra vires extitimus. Vobis quoque separatim Lacedæmonii, cum maximus Spartam terror circumstetisset, post terremotum facta in Ithomen mancipiorum fuga, tertiam ex nobis ipsi partem auxilio misimus. Quarum rerum nefas est excidere memoriam. Et talem quidem præcis temporibus operam optimamque nauauimus. At hostes postea fuimus. Vos in culpa, qui nos societatem obsecrantes, cum a Thebanis angemur, reiecistis: utque ad Athenienses tanquam vicinos confugeremus, iussistis, cum ipsi longique essetis. In bello itaque nihil indignum a nobis neque passum fuistis, neque passuri. Quod si ab Atheniensibus vestro iussu deficere noluimus, haud iniurium est. Etenim cum nos illi contra Thebanos dum vos pigebat adiuuerint, prodere eos honestum non erat, præsertim quos in societatem precibus adduxissemus, a quibus beneficia, a quibus ius ciuitatis accepissemus. Ex quo decuit, quacumque nobis illi præcepissent, nos strenue exequi. Quæ vos duces cum suis utriusque sociis egistis, si quid non probe egistis, facti culpa non penes illos est qui secuti sunt, sed penes eos qui duces ad prauè agendum extiterunt. Thebani cum alias multas iniurias nobis irulerunt, tū vero postremam hanc, quæ ut nostis horum causa est quæ patimur. Nam cum urbem nostram foederum tempore & die solenni cepissent, merito eos supplicio affecimus secundum cōmunem omnium legem, quæ sanxit hostem multari licere a quo inuadatur: propter quæ multatum, nunc haud recte nos plectimur. Nam si iustitiam præsentis utilitate vestra, ex illorum commilitio metiemini, profecto non religiofos vos iudices esse declarabit, & commodo magis quam honesto inseruire. Quod si vobis isti nunc vtilis videntur esse, certe multo nos magis ac reliqui Græci tunc vtilis extitimus, cum in maius essetis discrimen adducti. Nunc enim vobis ad alios inuadēdos animi viresque assunt. At eo tempore Barbarus seruitutem omnibus Græcis imponebat, dum isti cum illo fuerunt: ut iustum sit, huic nostro peccato (si quid peccauimus) opponi nostrum quo tunc erga vos fuimus studium, quod ipso peccato maius esse reperietis: & eo magis, quæ ea tempestate rari fuerunt e Græcis qui virtutē obliicerent suam viribus Xerxis: laudatiusque potius sunt, qui dum inuaderentur, non habuerunt rationem utilitatis tutelæque suæ, malētes cum periculo audere pulcherrima: ex quibus nos fuimus, & quidem præcipuo honore affecti. Quo nomine nunc ne pereamus veremur, secuti potius Athenienses iuste, quam vos astute. Enimvero decet idem de eisdē rebus vos sentire pariter & declarare, nec utilitatem re vlla alia metiri quam sociorum probitate: a quibus dum firma perpetuo gratia beneficis habetur, præsens profecto quæ aliquando nobis debuerunt, gratia refertur. Considerate quoque nunc a plerisque vos Græcis existimari probitatis esse virtutisque exemplar. Qui si de nobis iniquam tuleritis sententiam, videte (non enim occulte hanc causam iudicabit) ne factum vestrum non probetur, qui de nobis bonis viris, ipsi meliores inde cens aliquid statueritis, & hominum de Græcia benemeritorum spolia publicis in templis reponatis. Et sane indignum videatur vos Lacedæmonios euertere Plateas, quam ciuitatem patres vestri virtutis ergo in tripode Delphico inscripserunt, & ex omni Græcia prorsus delere propter Thebanos. Eo namque calamitatis deuenimus, ut & perituri fuerimus si Medici vicissent, & nunc apud vos, prius amicissimos, superemur a Thebanis: duasque difficultates maximas subeamus, tunc quidem fame pereundi, nisi nos urbemque dederemus, nunc autem capitis causam dicendi. Et ab omnibus Plataenses sumus abiecti, deserti, in honorati: qui supra vires fuimus studiosi Græcorum, neque eorum tunc sociorum quisquam nobis est auxilio: etiā ne vos Lacedæmonii vnica spes nostra parum firmi sitis, extimescimus. Quos precamur in honorem & tunc socialium deorum, & nostrorum in Græcos officiorum flectamini: & si quid a Thebanis persuasi estis, a sententia recedatis: reposcatisque vicissim illos gratiam vestram de nobis occidendis, quos minime debetis: speciosam gratiam pro turpi reddentes, nec in prebenda aliis voluptate, dedecus ipsi accipiatis. Nam in promptu est vobis corpora nostra morte multare, sed arduum eius facti infamiam abolere, quæ nos iniquo supplicio afficiatis, homines vobis amicos, non inimicos, etsi necessitate hostes. Itaque si nobis metum mortis eximeris, innocenter iudicaueritis: illud ante omnia cogitantes, in vestram nos potestatem venisse voluntarios, ac manibus passis, cuiusmodi homines Græciæ ritus occidi vetat. Præterea de vobis perpetuo nos esse benemeritos. Intuamini namque sepulchra patrum vestrorum, quos a Medis interemptos, & in nostra terra sitos, quotannis publice honestamus cum aliis in feriis, tum vero instrumentorum apparatus

*ager n̄s χ̄α
914

& quoscunq; nostrum solum fert fructuum primitiis iusta soluentes, viri ex amica vobis regione & beneuoli aliquando socii vestri ac emoluitones. Quibus vos e contrario facitis non recte sentientes. Considerate enim: Pausanias quidem qui illos sepelit, sepelit tanq; in terra amica & apud amicos. Vos autem si nos occideritis, agrumq; Plataensem Thebanum feceritis, quid aliud q; patres vestros atq; cognatos, iis quibus nunc afficiuntur honoribus exutos, relinquetis in terra hostili & apud ipsos interfectores! Insuper solum in quo Greci seruitute liberati sunt, in seruitute redigetis: delubra deum apud que conceptis votis illi Medos superarunt, deserta patiemini: primas aras eorum que hec condiderunt adificaruntq; tolletis: re pfecto Lacedaemonii, indignam vram gloriam, indignam publicis Grecie institutis, indignam progenitorum memoria, indignam beneficiis nostris, vt alienae inimicitie gratia, nihil ipsi lesi nos occidatis: cum dignum sit vt veniam detis, vt animo fragamini, vt modesta capiamini misericordia: considerantes non solum qualia, sed quales simus acerba passuri, & ipsum calamitatis incertum quandoq; accidere etiam immerenti. Vos itaq; prout debemus, & prout necessitas cogit oramus, implorantes eorundem altarium & Greciae & communes deos, vt nobis hec allegantibus assentiamini: ne iusiurandum quod patres vestri iurarunt obliuiscamini, per quorum sepulchra supplicauimus, inuocantes etiam eos vita defunctos, ne subiiciamur Thebanis, neve amicissimi vestri inimicissimis nostris tradamur, illum vobis in memoriam redigentes diem, quo cum patribus vestris preclarissime gessimus, hodiernum esse, quo durissima queq; periclitamur. Sed quoniam hominibus in hanc conditionem positus, vt necessarium, ita tristissimum est finem loquendi facere, quia cum sine loquendi finiri vita periclitatur, loqui cessantes, ad huc loquimur, ciuitatem nos urbemq; tradidisse non Thebanis (preoptassemus enim, q; hoc, turpissima nece fameq; interire) sed vobis, fide vobis habentes. Quid nisi exoramus, iustum est in eadem nos vnde processimus restitutos, siui quodcunq; periculum deligere: hoc etiam admonentes, ne Plataenses homines Grecorum aliquando studiosissimi, ex vestris manibus Lacedaemonii, eorum vestra fide, & vestri supplices, Thebanis capitalissimis inimicis prodamur, sed nostrae salutis autores sitis: ne qui ceteros Grecos vindicatis in libertatem, iidem nos extinguant. Et talia quidem dixere Plataenses. Thebani autem veriti ne quid ob haec Lacedaemonii concederent, processerunt, & se quoq; orationem habere velle dixerunt, quoniam ipsorum opinione longior esset data venia respondendi illis ad interrogationem. Vbi loquendi facta potestas est, ita exorati sunt:

Oratio Thebanorum contra Plataenses.

Equidem dicendi partes haudquaquam postulassemus, si isti & breuiter ad interrogata respondissent, nec in nos conuersi crimina obiecissent, nec seipsos preter rem tum excusassent ne mine accusante, tum laudassent nullo detrahente. Nunc autem oportet ea nos partim negare, partim coarguere, ne ipsis & sua iactantia, & nostra profit inertia. Vos vero auditis vtriusq; quod veri sit iudicabitis. Iam primum cur horum aduersarii facti sumus, hinc exitit, quod cum Plataenam ex omni Boeotia postremam condidissemus, aliisque cum hoc oppida, quae conuenis exterminatis obtinuimus, isti nostrum imperium quemadmodum a principio fuerat constitutum dedignabantur, soli omnium Boeotiorum transgressi patria instituta. Ad que custodienda cum cogerentur, ad Athenienses defecere: cumq; illis nos permultis iacturis affecere, quarum & rationem acceperunt. At postquam Barbarus Greciam inuasit, aiunt se solos ex Boeotiis non sensisse cum Medis: & in hoc precipue tum se iactant, tum nobis conuiciantur. Nos vero fatemur eos non sensisse cum Medis, quia nec Athenienses: verum cum eadem ratione tenderent Athenienses aduersus Grecos, dicimus vos solos ex Boeotiis ab Atheniensibus stesisse. Atque id quo pacto vtriusq; fecerimus considerate. Nostra quidem ciuitas, ea tempestate neque per legitimum paucorum principatum, neque per popularem statum administrabat: sed (quod legibus ac ciuitati infestissimum est, proximeque ad tyrannidem accedit) potentia paucorum qui suas facultates fundandi spe, si Medus rerum potiretur, vi plebem coercentes Barbarum induxerunt. Quid certe ciuitas vniuersa non fecit, neque tunc sui arbitrii, vt dignum sit exprobrare ei quod non saluis legibus peccauerit. At ubi post Medis discessum leges recepit, considerare oportet, cum postea Athenienses inuaderent Greciam, & suae dirioni nostram regionem subiicere conarentur, eiusque propter intestinas discordias bonam partem subiicissent, nunquid nos pugna ad Cheroneam commissa, victores Boeotiam liberauimus: & nunc libenter aliam Greciam cum ceteris liberamus, tantum equorum copiarumque praestantes, quantum nulli sociorum! Atque haec hactenus de purgando crimine quod cum Medis sensimus. Quae autem vos magis Greciam laeseritis, ac digniores sitis omni supplicio, tentabimus ostendere: Exitistis

BELLI PELOPONNESIACI

vt dicitis, ad nos vlciscendos Atheniensium focii atq; conciuēs. Oportebat ergo vos duntaxat aduersum nos, non etiam aduersum alios illis præstare comitatum: cum præsertim, si quo ab eis inuiti ducebamini, præsto Lacedæmonii essent, societate vobis cum istis iam inde contra Medū contracta, quam ipsi tantopere allegatis: quæ fati erat ad nos arcendos ab inferenda vobis iniuria, & ad vestræ profus securitati consulendum. Sed nimirum volentes non coacti, iam partes Atheniensium elegistis. Et postea dicitis deforme futurum fuisse, prodere bene meritos: imo deformius fuisset vniuersos prodere Græcos cum quibus coniurastis, q̄ solos Athenienses: & Græciam liberantes, q̄ in seruitutem redigentes: quibus non æquam vos gratiam retulistis, nec a dedecore alienam. Quippe iniuria laceffiti, vt dicitis, illos asciuistis: & eisdem in facienda aliis iniuria vos socios præstitistis. Et sane minus turpe est similem gratiam non reddere, q̄ eam quæ cum iustitia debetur, per iniustitiam reddere. Ex quo declarastis vos solos ex Bœotiis, non Græcorum causa non stetisse a Medis, sed quia nec Athenienses steterunt, eadem quæ illi facere volentes, contraria quæ cæteri Græci. Et nunc ab iis contra quos pro aliis strenuū exitistis, exigitis vt vobis profint. Verum nequaquæ est æquum, sed quemadmodum Athenienses elegistis, sic ab eis adiue mini: nec allegetis illius temporis coniurationem, ranq̄ nunc ob illam vos liberari oporteat, cuius desertores præuaricatoresq; fuistis. Ad Æginetas potius, & aliquot aliorum qui coniurauerant subigendos, q̄ subigi prohibuistis. Et hæc neq; inuiti, vtpote saluis legibus quas in hunc diem habetis neq; secuti nos ab aliquo coacti. Nouissimam quoq; anteq̄ muro concluderemini exhortationem, ne essetis in partibus, sed in ocio, admittere recusastis. Quinam igitur sunt apud omnes Græcos vobis odio digniores? qui in illorum perniciem strenuū maluistis esse, profecto nunc ea in quibus aliquando boni exitistis, vt fertis, nequaquæ vobis natura conuenire indicantes. Nam ea demum probata sunt niti veritate, quæ natura perpetuo voluit: Veluti hoc, q̄ cum Atheniensibus iniquum ingredientibus iter, perrexistis. Hactenus quæ pertinebant ad ostendendum, & nos inuitos a Medis, & vos ab Atheniensibus voluntarios stetisse. Quæ autem ad extremum dicitis vobis iniuriã factã, q̄ nefarie nos stãtibus fœderib; & die solenui, ad urbē vrãm accessimus, ne in hoc quidem nos magis q̄ vos delinquere existimamus. Nam si dum ad urbem vestram venimus, oppugnassemus vos agrumq; hostili more vastassemus, iniuriū nimirum fuissēmus. Sin vero quidam ex vobis tum opibus, tum genere primores, q̄ vellent vos ab externa societate definire, & ad communia Bœotiorum omnium redire iura, nos vltro accersierunt, quid tandem iniuriã facimus? Qui enim ducunt, potius q̄ qui sequitur, delinquit. Quisq; nec nos, nec illi (vt nostra fert opinio) delinquit. Quippe ciues vt vos, & qui pluribus q̄ vos rebus periclitabantur, suas ipsorum portas aperuerunt: & in suam urbem intromittentes amice nos, non hostiliter, volebant eos qui ex vobis peiores essent, non amplius malos esse: & qui boni, quæ merentur obtinerent: moderatores ipsi vestrarum mentium, non corporum exterminatores e patria: sed redintegrantes in pristinam necessitudinem, nec vlli vos hostes esse, sed cum omnibus æqualiter fœderatos reddere volentes. Cuius rei signū est, q̄ neq; hostiliter egimus, siquidem nemini vis illata a nobis est, & ediximus, vt quisquis secundum communes Bœotiæ ritus degere vellet, ad nos transiret. Vos quoq; libenter transistis, ac pactione inita initio quieuistis. Sed postea cum nos paucos esse cognouissetis, non paria nobis (si quid inhumane videbamur egisse) reddidistis: qui cum multitudine ingressi, non oratione nos inducendo vt exiremus, a nouitate operis superseidistis sed contra pactionem in nos cuncti irruistis. Et quos quidem pugnantes occidistis, eos haud ita sane desideramus. Nam iure quodam id passi sunt, At quos & viuos, & manus pro tendentes cepistis, quosq; spondestis nobis nequaquæ vos interfekturos, eos nefarie interemistis. Opus quid ni nefarium, immane, & ter iniquum? idq; breue intra spatium, tum soluendo pactionem, tum viros postea occidendo, tum illos non iri occisum, si nihil agros vestros lederemus, mē daciter pollicendo: Et tamen dicitis nos præter ius agere, & vos esse qui pœnam detis, indignos. Indignos pœna profecto, si non recte isti iudicabunt: imo dignos qui ob ista omnia pœnas detis. Atq; hæc nos Lacedæmonii & vestra & nostra causa commemorauimus. Vestra, q̄ vt qui condemnaturi hos estis, iuste sentiat, & nos in expetenda vltione tanto magis simus insontes. Neq; vero prisca istorum decora, si qua extiterunt, audientes vos frangant, quæ iniuriam quidam patientibus debent esse præsidio, iis vero qui aliquid turpitudinis admiserunt, duplicare supplicium, quoniam nulla rationabili causa peccauerunt. Neq; lamentis aliquid ac miseratione proficiant, implorantes patrum vestrarum sepulchra, & suam solitudinem deplorantes. Nam multo tristiora nos passam ostendimus nostram iuuentutem, quæ ab istis trucidata est, cuius

patres partim in Corona, cum vos ad Bœotiam ducerent, mortem oppetierunt, partim in senio filius orbat, apud desolatam domo longe iustioribus vos precibus obsecrant, ut de istis sumatis supplicium, quia ex omnibus ii dignissimi sunt misericordia, qui indignum aliquid passi sunt. Et econtrario, ii a quibus indignitas venit, digni sunt quorum calamitatibus gaudeamus: quales hi sunt sua ipsorum nunc culpa deserti, qui meliores socios libenter repudiauerunt, quique nihil a nobis læsi, leserunt magis odio quam causa iudicantes. Adeo minores, quam pro merito nunc poenas dabunt. Nam legitime punientur. Neque vero (ut aiunt) manus in pugna protendentes, sed ex pacto sese in iudicium tradiderunt. Quæ cum ita sint Lacedæmonii, & legi quam isti preuaricati sunt subuenite, & nobis qui passi sumus iniusta, iustam gratiam reddite eorum quæ grauiter gessimus, neque istorum verbis apud vos repulsam feramus. Adde Græcis exemplum, non verborum vos, sed rerum proponere certamina. Res si bonæ fuerint, breui cōmemoratione contentæ sunt. Compti autem modulatiq; sermones peccatis velamenta præterdunt. Quos si illi penes quos arbitrium est, ut nunc penes vos, contractis in summa dubiis, cunctos semel interrogarent, minus captaret aliquis in turpibus rebus pulchros sermones. Hæc Thebani. Lacedæmonii tamen statuerunt suam sibi interrogationem recte processuram, nunquid de ipsis belli tempore Platæenses bene meruissent: quoniam prope æquum censebant, illos ex vetustis Pausaniæ legibus reliquo tempore quieuisse, usque dum oblata est conditio ut in medio essent priusquam in uro vallarentur. At ubi repudiata conditio est, tum vero ob suam voluntatem æquam se iam nullo cum illis foedere teneri: de se male meruisse illos rati, rursus eodem modo productos singulos percontati sunt, nunquid eo bello de Lacedæmoniis sociisque bene meriti essent? Cui nihil dicerent, illinc abductos interfecerunt excepto nemine: Platæensium quidem non pauciores ducentis: Atheniensium vero qui una obfessi fuerant quinq; & viginti, foeminis in captiuitatem abductis. Urbem autem Megarensibus propter seditionem domo profugis, & reliquis Platæensibus qui cum illis senserant, Thebani incolendam dederunt. Anno vertente, demoliti illam ad solum a fundamentis totam, prope Iunonis templum extruxerunt diuersorium quoquo versus ducenum pedum circumdatum domicilia, supra infraque sumptis ad hoc laquearibus ac ianuis Platæensium, aliisque quæ ex ære & ferro muros prætexuerant: atque id lectis constructis Iunoni dedicauerunt, eidemque templum ex lapidebus centum pedum ædificauerunt. Agrum publicatum ad decem annos locatum coluere Thebani, nonnihil & propemodum omnino Lacedæmonii Thebanorum gratia, qui auersi a Platæensibus fuere, existimantes bello quod iam tum excitatum erat, peritiles illos fore. Hunc finem habuerunt quæ gesta sunt ad Platæam nonagesimotertio anno quam Platæenses inierunt cum Atheniensibus societatem. Quadraginta autem Peloponnesium naues, quæ e Lesbo uenerant auxilio, postquam per pelagus persequentem Atheniensium classem fugientes, prope Cretam tempestate iactatæ illic palantes Peloponnesum tenuerunt, offendunt apud Cyllenen triremes tredecim Leucadorum Ambraciorumque, cum Brasida Tellidis filio Alcidae consiliario, qui illuc superuenerat. Habebant enim in animo Lacedæmonii, quoniam eos Lesbus sefellisset, ad auctam classem mittere in Corcyram seditione laborantem, cum duodecim omnino naues Atheniensium ad Naupectum essent. Utque id prius quam Athenis plures subuenirent, Brasidas & Alcidas occuparent, instructi erant. Etenim Corcyrenses intestinis agitabantur discordiis. Ex quo ii qui pugna nauali ad Epidamnum capti domum a Corinthiis remissi fuerant, verbo quidem ob octingenta talenta quæ Corcyrensiū hospites pro ipsis fidei iusserat: re autem, ut Corinthiis Corcyram ab eis persuasi subiicerent. Et sollicitantes isti singulos ciues, nitebantur ab Atheniensium societate abducere. Cumque Attica nauis & item Corinthia uenisset, utraque cum legatis, ac uentum in colloquium esset, censuere Corcyrenses, Athenienses quidem ex conuentis socios esse, Peloponneses uero quemadmodum prius amicos. Siquidem Pithias qui præerat ciuitati, uoluntarius erat Atheniensium hospes. Eum uiri isti in iudicium uocant, ponentes in crimine, quod Corcyram subigeret Atheniensibus. Absolutus hic inuicem reos facit quinq; ex eis maxime locupletes, quod diceret illos præcidere uallos e Iouis phano & Alcini: quorum pro singulis singuli stateres erat poena constituta. Quam poenam cum soluere deberent, & ob eius magnitudinem apud templa sederent supplices, ut multa soluenda modificaretur, Pithias suadebat aliis (ad hæc enim princeps senatus erat) ut lege uerentur. Illi quandoquidem lege compellebantur, & simul audiebant Pithiam quoad senator esset, multitudini suafurum, ut eosdem amicos hostesque duceret, quos Athenienses, facta manu arreptisque pugionibus repente in senatum irrupunt, ac Pithiam obruticant, & aliorum tam senatorum quam priuatorum ad sexaginta. Pauci eorum qui cum Pithia senserant, ad Atticam triremem quæ adhuc aderat,

Platæensium
cedes.Platæarum
demolitio.
Iunonis tem-
plum.

Brasidas.

Corcyrensiū
intestine dis-
cordiæ.Pithiæ accu-
satio.

Pith. cedes.

BELLI PELOPONNESIACI

effugiunt. Hac illi re perpetrata, conuocatis Corcyrensisibus, inquit optime sic habere se re, & minime redigi iam eos ab Atheniensibus in seruitutem: quod reliquum est, neutros, nisi pacifici cum singulis veniant nauibus, recipiendos: si cum pluribus, pro hoste habendos. Vbi haec dixerunt, & ad ea decernenda adegere populum, statim legatos Athenas mittunt, qui & rem gestam doceant, tanquam ita fuerit opus facto: & eis qui illuc confugissent persuadeant, ut nihil inconueniens agerent, ne quid turbaretur. Hi cum Athenas peruenissent, tanquam res novas molientes, & ii quoscunque persuaserant, ab Atheniensibus comprehensi sunt, & apud Aeginam in custodiam habiti. Interea Corcyrensisium optimates, sub aduentum Corinthiae triremis, legationisque Lacedaemoniorum, popululi adorti sunt, ac pugna commissa vicerunt: noctisque interuentu, in arcem populus atque urbis superiora confugit, ibique frequentes communito loco, portum Hyllaicum tenebant. Victores forum ceperunt, vbi permulti ipsorum habitabant: & portum qui in forum & in continentem spectat. Postero die nonnihil inter eos missilibus certatum est: & ab utrisque in agros missum ad sollicitanda seruitia sponcione libertatis. Sed ad societatem potius populi, multitudo seruitiorum se contulit. Ad alteros vero octingenti e continente auxiliares. Atque vno die interiecto, commissa iterum pugna populus vicit, tum locorum vi, tum hominum numero superior. Foeminis quoque esse adiuuantibus, quae audacter & supra sexum sustinentes tumultum, tegulis hostem e domibus feriebant. Facta sub crepusculum fuga, veriti optimates ne sublato clamore, ipso impetu aduersarii naualia occuparent, & se occiderent, circumiectas foro domos & illis contiguas, ne qua in eos fieret impressio, incedunt, neque suis neque alienis parcentes. Adeo ingentis pecuniae res negociatorum sunt concrematae: venissetque in periculum urbs ne absumeretur, si ventus flammam urbem versus ingruisset. Vbi a pugna tanquam utrinque cessatum est, quieti noctem in custodia egerunt: & quia populus vicerat, nauis Corinthia clandestina discessit: itemque auxiliariu plerique latentes hostem, se in continentem receperunt. Postera luce Nicostratus Diotrophis Atheniensium dux, ex Naupacto ad opem ferendam venit cum nauibus duodecim, quingentisque Messeniorum armatis. Atque quo in concordiam reducat, persuadet ut inuicem concederent decem viros ad condemnationem, qui praecipui malorum auctores extitissent (qui tamen iudicium non expectarunt) ceteri urbem habitarent, icto inter se & cum Atheniensibus foedere, ut eosdem pro amicis, eosdem pro hostibus haberent. Haec cum transegisset, abiturusque esset, egerunt cum eo primores populi, ut quinque ex suis naues ipsis relinqueret, quo minus altera se factio mouere posset, totidem ex eis quas expleisset cum illo mitterent. Quo acquiescente, suos aduersarios in naues deligebant. Sed illi extimescentes ne Athenas ablegarentur, in templo Pollucis & Castoris sedebant, Nicostrato excitante eos ac consolante, sed frustra. Vnde populus hac ratione, tanquam nihil sani cogitarent diffisi cum Nicostrato nauigare, omnia e domibus illorum arma, summouet: & nonnullos (ut quisque incidebat) obruncasset utique, nisi Nicostratus prohibuisset. Quod fieri cernentes alii, consederunt in templo Iunonis supplices, non pauciores quadringentis. Ceterum ne quid ab eis innouaretur veritus populus persuasos erexit, & in insulam, quae eregione templi Iunonis est, transportauit: quaeque ad usum vite erat mittebat. Cum in hoc statu seditio esset, quarto quintove a transportatione in insulam die, naues Peloponnesium ex Cyllene veniunt, statione illic habita post reditum ex Ionia, numero tres & quinquaginta, duce Alcida, ut prius socio consilio Bra sida. Ingressaque portum Sybota qui est in continente, sub exortum aurora in Corcyram tendunt. Hic magno tumultu trepidantes oppidani tum circa res urbanas, tum circa hostium aduentum, sexaginta pariter instruit naues: & ut quaque expleuerat, in occursum hostium mittunt, Atheniensibus ut se priores exire sinerent, illique postea cum omni classe succederent, hortantibus. Vbi sparsim euntes hostibus vicinam fuerunt, duae protinus ad illos transeunt. In ceteris hi qui erant Corcyraes, inter se preliabantur nullo ordine, sed omnia tumultuose agentes. Conspicati id Peloponneses, duodecim in hos naues dirigunt, reliquas in duodecim Atticas, quae duae erant Salamina & Parala. Et Corcyraes quidem & membratim & in compositae concurrentes, a seipsis profugabant. Atheniensis vero rimentes hostium multitudinem, ne circumueniretur, non in confertas, neque in earum medium quae ex aduerso instructae erant, incurrunt: sed in cornu impactae, vnam nauem demergunt: deinde in orbem digestae hostilem circumeundo, turbare conabantur. Quo cognito, qui aduersus Corcyraes erant timore perculsi ne idem quod ad Naupactum contingeret, auxilio veniunt: addentemque omnes pariter in Atheniensis dirigunt cursum. Illi iam cessim euntes, se subducebant, volentes & dum ipsi lente retrocedunt, & hostes ex aduerso instructi sunt, tum maxime fugam occupare Corcyraes. Talisque pugna in solis occasum extracta est. Corcyraes suspicati in se urbem hostem ut victorem venturum, aut ex insula viros recepturum, aut aliud quippiam noui moliturum, sumptos il-

Corcyrensiu
intestina pu-
gna.
Hyllaic⁹ por-
tus.

Foeminaru
Corcyrensiu
virtus.

Nicostratus.

Pollucis &
Castoris te-
plum.

Sibota.

Salamina
nauis.
Parala nauis

Corcyraes
vincuntur a
Peloponnesi.

los ex insula reportant iterum in delubrum Iunonis, urbemque custodiunt. Hostis quique victor, tamen non ausus urbem petere, cum tredecim quas ceperat Corcyrensiū nauibus in continentem unde profectus fuerat concessit: nihilque magis postero die ausus, etsi perturbata vehementer ac trepida ciuitate, quis Brasida (ut fertur) Alcida adhortante, cum numero sententiarum esset inferior, egressus est in Leucimnam promontorium, agrosque vastauit. Interea istius aduentum metuens populus Corcyrensis, venerat in colloquium cum supplicibus aliisque de conseruanda ciuitate: & eorum nonnullos, ut naues conscenderent, persuaserat. Nam utcumque triginta expleuerant, & hostium opperiebantur aduentum. At illi ad meridiem usque terram populati, vela fecerunt: per noctem autem lumina eis significauerunt, sexaginta Atheniensium naues proficiscentes a Leucade. Quas Athenienses facti certiores de Corcyresium seditione, deque classe quae illuc cum Alcida erat itura, miserant, duce Eurymedonte Thucleis filio. Itaque eadem nocte festinabundi domum se itinere terrestri receperunt, nauibus ne in circumeundo conspicerentur, per Leucadium Isthmum in contrarium litrus traductis. Harum discessum, & Atticas aduentantes ubi sensere Corcyrenses, in urbem Messenios qui prius extra erant, introducunt: nauibusque quas expleuerant iussu Hyllaicum adire portum, dum circumuehuntur, si quem hostium nanciscerentur, occiderunt. Et quoscumque ad conscendendas naues induxerant eiectionis, abierunt. Et ad delubrum Iunonis profecti, cum ex supplicibus circiter quinquaginta ad subeundum iudicium persuasissent, omnes morte damnauerunt. Quod cernentes qui persuasi non fuerant, ibidem in templo se mutuo interemerunt: quidam ex arboribus se ipsos laqueis suspendunt: omnes ut cuique licuit sibi mortem conscuerunt: septemque intra dies quibus Eurymedon cum sexaginta nauibus mansit, Corcyrenses eos qui ipsorum videbantur inimici, morte multarunt, crimini illis dantes quod statum populi dissoluerent. Occisi sunt etiam quidam priuatae simultatis causa: quidam & pecuniarum creditarum ab ipsis debitoribus. Omnis denique mortis species uisebatur, nihilque non contigit quod in huiusmodi casu fieri solet, atque etiam amplius. Etenim pater filium uita priuauit: homines a templis ad necem abstraherentur, atque adeo in terra ipsa necabantur. Alii obstructo Bacchi delubro, ui mortui sunt. Eo usque processit cruenta seditio: ob id quoque uisa maior, quae prima haec apud eos exitit, nam postea in omni prope Graecia grassata est, ubique factionibus exortis, cum primores populi accerferent Athenienses: optimates, Lacedaemonios: hac in pace non habentes causam pariter & occasionem, quam in bello: ut alterutris in societatem accitis, sui corporis hominibus prodesse, & diuersis nocerent. Quibus illecebris cupiditatem nouarum facile induci sunt, multaque per seditionem ciuitatibus & acerba acciderunt, & accidit semper quoad eadem natura hominum erit, uel atrociora, uel mitiora, uel aliis modis uaria, prout quaeque mutationes fortuitorum contingunt. Siquidem in pace ac rebus secundis, tum publice tum priuatum melius homines sentiunt, quam in odiosas necessitates non incidunt. Bellum uero copiam rerum subtrahens quotidiani uictus uolentus magister est, & ad praesentem conditionem impetum multorum accommodat. Agitati sunt itaque seditionibus status ciuitatum, & quicquid alicubi actum audiebatur, aliorum animos ad id postea superandum acuebat, uel rerum nouitate, uel conatus solertia, uel uitionis insolentia, consuetis rerum uocabulis in excusationem immutatis. Temeritas enim fortitudo amicorum studiosa uocabatur, considerata cunctatio honesta formido, modestia ignauiae uelamentum, in omnibus solertia, in omnibus segnitias, praecipua indignatio uiriliter acribatur, tuto consultare excusata tergiversatio erat, qui exastuaret is fidelis semper: qui huic contradiceret, is suspectus habebatur: cui insidiae succedebant hic erat astutus, & eo astutior si alterius insidias prouidisset: qui prospiciebat ne foret in partibus, amicitiae dissolutor & aduersariorum timens. Omnino qui in nocendo alterum praueuisset, laudabatur, & qui ad hoc non cogitantem exhortatus esset. Quinetiam ex alienis quam ex propinquis sodalium ad audendum sine excusatione paratius erat. Non enim huiusmodi conuentus per leges latas ob utilitatem, sed contra leges ob auaritiam fiebant. Nec fidem inter se magis habebant iure diuino, quam aliquo in re, scelere. Ea quae ab aduersariis probe dicebantur, non animi generositate admittebant obseruabantque, sed si ad suam utilitatem redundarent. Pluris faciebant talionem reddere, quam nihil iniuriam pati. Iusiurandum, si quando inuicem interponeretur de fide praesentis reconciliationis, tandiu ualebat quam diu nihil aliunde uirium accedebat. Quantulacumque in re quis audendo alterum occupasset, quem securum uideret, hoc sibi iucundius propter illius fidei fiduciam ducebat, quam si ex professo id faceret. Quoniam id & tutum factu esse, & quia malitia uicerat, certamen extitisse prudentiae arbitrabatur, cum facilius nocentes quae magna multitudo est, uocent industrii quam imperiti boni: & in hoc quidem homines erubescant, in illo quidem gloriantur. Quarum rerum omnium causa est auaritia, & honorum appetitus, & ubi de

Leucimna.

Messenii.

Eurymedon.

Corcyresium.
cruenta seditio
cedit in
teitinae.Seditionum
oc
caliones.Seditionis
mala comme
morantur.

BELLI PELOPONNESIACI

illis certamen est, partium studia. Nam qui in ciuitatibus præerant honesto vtriusque nomine, alteri statum popularem, æqualitatem ciuilem, alteri paucorum regimen optimatum appellantes præferabant, & verbo quidem rempublicam fouentes certabant. Sed hoc inter eos quoquo modo vincendi erat certamen, tum atrocissima quæque audendo, tum atrociores poenas irrogando, non illas ex modo iustitiæ aut ex utilitate ciuitatis, sed sua semper voluptate metientes, quam vtriusque de alteris vtriusque capiebant, siue per iniqua suffragia condemnatis, siue vi oppressis, expediti ad implendam ita tum animi concitationem. Adeo neutri deorum religionem ullius momenti faciebant in contrahendo, sed qui aliquid commodius transgressissent colore verborum, ii ab omnibus melius audiebant. Quisquis ciuium in partibus non erat, is ab vtraque factione occidebatur, vel quod ab illa non stabat, vel propter inuidiam, quod malorum erat immunis. Ita propter seditiones omne facinoris genus in Græcia extitit. Et simplicitas quæ præcipue generositatis est particeps, cum derisu exterminabatur, mutuoque consilia cum perfidia interciperet res excellens existimabatur. Inter reconciliatos enim nullus sermo robur habebat, nullum iusiurandum timori erat, & cuncti ad diffidendum, quæ ad fidendum proniori cogitatione malebant sibi prospicere, ne quid calamitatis acciperent quæ credere. Infirmitatis quoque consilii homines, plerumque superiores erant. Quippe qui & sui sibi defectus conscii, & aduersariorum prudentiam intelligentes, veriti ne eorum & disertæ orationi essent impares, & agilitate ingenii præuenirentur, ad rem agendam temerarii descendebant. At illi tum præ horum commotum temptu quod longius prouiderent, tum quia non oportebat facto aggredi, quæ consilio agere liceret, incauti magis opprimebantur. Apud Corcyram itaque multa hominum audaciæ exempla sunt edita, & item quæcumque facerent, vel qui se aduersus ultores damni, iniuria dati potius, quam iure rursus ulciscerentur, vel qui ex diuturna inopia eximi vellent, vel qui vicinorum bona affectantes quæ maxima causa fuit, contra ius assequi se illa confiderent, vel qui non avaritia, sed indignatione ducti, propter insciam, quod id æquum præcipue censerent, saue & ineffrenate inuaderent. Perturbataque tunc vita in ciuitate, victrix legum solita hominis natura, ostendit illas libenter, se præuarias, impotenti ira imbecillior, iure potentior, plura possidentis inimica, vindictam sanctitati, lucrum innocentiae præponens, potentiae nihil ipsi nociturae inuidens, & communes de his leges, in quibus reposita est omnibus spes salutis, inter aduersa dissoluens, in expetenda aliorum ultione, nec aliquid sibi relinquens, siquando ipsa in discrimen adducta, egeat aliqua illarum. Eiusmodi igitur iras ante omnia inter se Corcyrenses in vrbe exercuerunt, & Eurymedon Atheniensisque cum classe profecti sunt. Post hæc ii qui profugerant Corcyrensiū, ad quingentos enim ex eis euaserant, captis muris quæ in continente erant, sua potiri sunt terra: atque illinc egressi prædas abigebant ex insula, hominibus loci magnam cladem inferentes. Ex quo ingens fames ciuitatem inuasit. Idem missa Lacedæmonem Corinthumque legatione de reditu suo, cum nihil profecissent, aliquanto post tempore comparatis nauibus, auxiliariibusque militibus, in insulam transierunt, numero omnes circiter sexcenti: atque incensis nauibus ne qua alia quæ potiendæ terræ spes foret, montem Istonei conscenderunt, ac muro ibi extructo eos qui intra urbem erant vexabant terra potiri. Extremo huius ætatis Athenienses viginti naues in Siciliam dimiserunt ducibus Lachete Melanopi & Charceade Euphileti filio. Syracusani namque cum Leontinis bellum gerebant. Erant autem Syracusanorum sociæ præter Camarinam cæteræ Dorides ciuitates: quæ cum Lacedæmonis ante coeprum bellum societatem contraxerant: Leontinorum vero Chalcidicæ Camarinae. Ex Italia Locri Syracusanis, Rhegini utpote cognati Leontinis studebant. Miserunt itaque socii Leontinorum Athenas, qui pro vetusta societate, & quia Iones essent, persuaderent illis ut naues sibi traicerent. Prohiberi enim se a Syracusanis, & terræ usu, & maris. Et traiecerunt Athenienses per speciem necessitudinis, eo tamen consilio, ut neque illinc frumentum exportaretur in Peloponnesum, & tentarent nunquid possent Siculas res sibi subiacere. Igitur cum Rhegium appulissent, additis sociis bellum gerebant. Et æstas excessit. Hyeme in eunte, morbus iterum corripuit Athenienses, nunquam ille quidem omnino quietus, sed aliquantulum tamen interquiescens, tunc vero immoratus non minus solido anno, prius autem etiam biennio, & nihil magis Atheniensium vires affixit. Neque enim pauciores quatuor milibus & quadringentis ordinariorum militum, trecentorumque equitum extincti sunt. Nam alterius turbæ numerus iniri non potest. Extiterunt præterea tremores terræ frequentes, & Athenis & in Eubœa & cum in cætera Bœotia, tum vero in Orchomeno. Eadē hyeme, quæ in Sicilia erant Athenienses ac Rhegini cum triginta nauibus inuaserunt Æoli, ut vocant, insulas, æstate tutas ab hostibus atque penuria. Colunt autem Liparei Cnidiorum coloni, sed ex iis vna incolunt non grandem noie Liparā, & ex hac transiunt viri alias ferunt Didymā, Strongylē, & Hierā. Creduntque in Hierā Vulcanum exercere arantia, quæ ea noctibus cernit per multum

Istone.
Laches.
Charceades.
Syracusaniū
bellum.
Camarina.
Rhegini.
Leontini.

Atheniensium
pestis.

Orchomenus.
Æoliæ insule.
Lipara.
Didyma.
Strongyle.
Hierā.

ignem diebus fumum reddere. Sūt autē sitē ea insulē Siculū versus ac Messanū agrum, sociā tunc Syracusanorū. Vastata horū terra cū dedere sese recusarēt, Rhegiū rediere Atheniēses, hyemsq; & quintus annus exit huius belli, qđ Thucydides cōscripsit. Appetente astate Pelopōneses ac socii sumpta in Atticā expeditione ad Isthmū vsq; venerunt, ducē Agide Archidami filio Lacedaemoniorū reges, sed cum crebri terramotus fierent, priusq; Atticā inuaderēt, retro se receperunt. Per hęc tpa tremoribus terrā Euboeā agitantibus, apud Orobiās mare ab ea quę tunc erat tellus cum estu supergressum partē quandā vrbs restagnauit, eamq; alibi deseruit, alibi diluit, cū nece oīm qui excelsa cursu superare nequierunt, & qđ antea tellus fuerat, nūc mare est. Simillima huic alluuiō exitit circa Atalantam insulā apud Locros, & Atheniensium tum castellum ex parte subruit, tū duarum nauium quę subductę erant alterā diffregit. Et in Peparetho restagnatio quaedā citra tamen alluuiōnē, & terramotus non nihil muri diruit atq; prytañcum & alias aliquot domos. Cuius rei fuisse causam reor, qđ terramotus qua parte vehementissimus exitit, illinc expulit mare: & cū rursus illud violentior repente retraxit, fecit alluuiōnem. Sine terramotu autem nō videtur mihi contingere, vt hoc fiat. Eadē astate alii quoq; in Sicilia vt quibusq; contingit, belligerauerunt, & ipsi Siciliēses inter se, alii aliis arma inferentes, & Atheniēses sociis iunctis. Quę autē aut hi cōtra hos, aut illi gesserunt, maxime digna memoratu, horū habeo mētionē. Etenim Charceada Atheniēsiū ducē occiso a Syracusanis in bello, Laches, penes quē summa potestas nauium erat, cū sociis profectus est Mylas † Messaniorū, vbi erāt præsidiō duę cohortes illorum: quę cum insidias quasdā clausicis tetendissent, ab Atheniensibus ac sociis in fugā versi multos e suis amiserunt. Et admotis ad munitionem copiis, pactionem facere coacti sunt, vt & arcem dederent, & aduersus Messanam vna militarent. Et mox Messani, progredientibus Atheniensibus sociisq; deditiōnem & ipsi fecerunt, datis obsidibus, & quęcumq; ad fidei tutelā pertinent præsistis. Eadē astate Athenienses triginta quidē circū Peloponnesum naues dimiserunt. Quibus præerant Demosthenes Alcisthenis, & Procles Teodori filius. Sexaginta vero in Melum cum duobus milibus armatorum, quibus præerat Nicias Nicerati filius. Melios enim, cū essent insulani, qđ dicto audientes esse nollēt, & militiæ societate abnuerent, subigere volebant. Vbi vastato agro nihil minus illi ad paciscendum descendunt: Athenienses in Oropon, quod est e regione traiciunt. Cūq; per noctem quieuisent, protinus armati e nauibus itinere pedestri in Tanagrā Bceotiæ ire pergunt. Et ex Athenis cunctus populus ducibus Hipponico Callie, & Eurymedonte Thucis filio, dato signo eodē loci per terrā occurrūt. Cōmunitisq; castris hic diem cōmorati in Tanagra populationē fecerunt. Ac postridie superatis prælio, qđ pgressi inuaserāt, Tanagrēis, & aliquot qđ auxilio venerāt Thebanis, detractis armis, trophæo posito abierunt, hi ad vrbe, illi ad naues. Cū quibus nauib; profectus Nicias, vbi Locridis orā populatus est, domū rediit. Per idem tēpus Lacedæmonii Heracleā in Trachinia coloniā posuerūt hac de causa: Melienses in tres vniuersi partes distinguuntur, Paralios, Hieres, & Trachinios. Ex his Trachii cum ab Oetæis sinitimis bello vexarentur, habuerunt in animo a principio Athenienses asciscere, sed illorū diffisi fidei Lacedæmonē mittunt Tisamenū pro legato, cū quo ad idem rogandum perrexerunt Dores, quę est Lacedæmoniorū metropolis, & ipsi ab Oetæis vexati. Hos cū audissent Lacedæmonii cepere consiliū mittendę coloniæ, tū ad Trachinios Doresq; protegēdos tum quia bello Atheniensi cōmode sibi vrbs sita fore videbat. Quippe ad instruendas contra Euboeā naues exiguū traiectum esse, & in Thraciā eūtes opportunū diuerticulū habituros. Itaq; omni ope ad cōdendum oppidum incumbunt, consulto primū apud Delphos deo. Quo annuente colonos miserunt, tum suorū, tū circa populorū, aliorumq; Græcorū, voluntario quoq; sequi iusso, præter Iones, & Achæos, & aliquot alias gentes, tribus Lacedæmoniis ponendę coloniæ ducibus Leonte, Alcida, Damagonte. Hi collatis colonis vrbe ex integro muris cingunt, quę nūc Heraclea nominatur, tractu fere quadraginta stadiorū a Thermopylis, dimidiō a mari distās. Naualia quoq; & præparauerunt, & coeperunt facere iuxta Thermopylas atq; ipsas angustias ad tutelā rerū suarum. Hac vrbe instituta, Athenienses a principio timere coeperunt ac sentire aduersus Euboeā præcipue illam conditā esse, qđ breuis illinc esset ad Caneū Euboeæ traiectus. Sed eis postea, præter opinionem, quia nihil inde calamitatis euenit, idq; ob hanc causam, qđ & Thessali qui ibi rerū potiebatur, & ii quorum in solo vrbs condita erat, veriti ne p̄potētes accolae haberēt, infestari, assidueq; bello novos colonos laceffiuertit, donec ad paucissimos redigerēt, cū fuissent initio permulti: aude ter vno quoq; illuc eunte, tanq̄ stabili futura ciuitate, cuius autores Lacedæmonii essent. Tametsi Lacedæmonii principes illuc traicientes, vel ipsi maxime & statū destruxerunt & homines ad paucitatem redegerunt, tū deterrendo plurimos, tum nonnullis in rebus aspere imperando. Ex quo

vi. ann. iiii.

Orobię.
Terremot⁹.Atalanta
insula.
Peparethus.
Alluuiōnis
causę.Siculū bellū.
Charceade
cēdes.
Mylas.
† Messaniorū
vbiq; qđ grę
ce μεσσηνιο
Messaniorū
seu Messenio
rum deditio.
Demosthe
nes.Procles.
Nicias.
Oropus.
Hipponicus.Meliensium
partes.
Heraclea.
Trachinii.
Paralii.
Hieres.
Dores.Leon.
Alcidas.
Damagon.
Heraclea.
Thermopylę.
Ceneum.
Thessali.

BELLI PELOPONNESIACI

Ellomenus . facilius finitimi eos superauerunt. Eadem astate & eodem tempore quo apud Melon Athenien-
 ses tenebantur, triginta eorundem naues quæ Peloponnesum lustrabant, primum apud Ellome-
 num Leucadiæ insidiis positis quosdam ex præsiidiis interceperunt, deinde ampliore cum classe Leu-
 cadem perierunt comitantibus cunctis populariter Acarnanibus, præter Oeniades, Zacynthiisq;
 & Cephallenibus, ac Corcyrensiū quindecim nauib⁹. Qua tâta hostiū manu oppressi Leucadii, cū
 ipsorū ager tâ extra q̄ intra Isthmū, vbi Leucas ipsa sita est, & Apollinis tēplū vastaret, gescebant.
 Et quidē Acarnanes agebāt cū Demosthene Atheniensī dūce, vt eos muro intercluderet, existi-
 mantes tū eā ciuitatē facile fore ad expugnādū, tū se illa semper ipsis hoste liberādos. Ceterū ille tūc
 a Messeniis suadebat, tanq̄ honestū esset tanto exercitu coacto arma Ætolis inferre, q̄ & Naupa-
 ctu hostes essent: etsi hos superassent facile his copiis ceterā Epirū in potestatē Atheniensīū reda-
 cturos. Nā & si gens Ætolorū grandis esset & bellicosa, tñ cū vicis muris carentes, & hos inter se
 valde distātes habitaret, & leui armatura vteretur, aiebāt nō difficulter eā subigī posse anteq̄ suc-
 curreret: iubebantq; vt primū inuaderēt Apodotos, dehinc Ophioneos, post hos Eurytanes, quæ
 maxima est pars Ætolorū, lingua ignotissimos, & quæadmodū dicunt omophagi, hoc est cruda car-
 ne vescētes. His em captis facile ceteros cōcessuros. Demosthenes qua erāt apud eū Messeniū gra-
 tia, his verbis adductus est, cū præsertim arbitraret se sine Atheniensium copiis tñ Epiroricis fo-
 ciis cū Ætolis posse itinere terrestri aduersus Bœotios ire per Locros Ozolas ad Cytiniū Doriciū,
 quod Parnassum ad dexterā habet, vsq; dū ad Phocēses descēdat: quos sperabat perpetua cū Athe-
 niensibus amicitia studiosē cōmilitium præstituros, aut certe coactos. Et Phocensibus cōtermina
 Bœotia est. Igitur soluēs a Leucade cū oībus copiis nauigauit in Solion Acarnanibus inuitis. Cū
 quibus suum cōsiliū cū cōmunicasset, neq; id illi admisissent, q̄ Leucadē nō interclusisset, ipse cū
 reliquo exercitu Cephallanium, Messeniorū, Zacynthiorū trecentorūq; ex suis classiariis Atheniē-
 sium, nā quindecim Corcyrensiū naues abierāt, bellū intulit Ætolis, profectus ex Oenone Locridis.
 Erāt autē hi Ozolæ foederati cū Locris, debebantq; Atheniēsisibus præsto esse cū omni exercitu in
 mediterraneis. Quippe cū finitimi sint Ætolis, & genere armorū similes, adhęc & pugnae illorū &
 locorū periti, magno vsui eorū auxilia fore videbantur. Et cum statua in templo Nemai Iouis ha-
 buisset (quo in tēplo fertur Hesiodus Poeta ab incolis interemptus, cum oraculum accepisset se in
 Nemæa hoc esse passurum) sub aurorā motis castris in Ætoliā pergīt: ac primo die Potidaniā ex-
 pugnat, sequenti Crocyliion, tertio Tichion. Vbi subsidens prædā in Eupolion Locridis misit, habēs
 in animo, cum cætera in potestatē redegisset, sic aduersus Ophiones, nisi se dederent, postq̄ Naupa-
 ctum redisset, rendere. Sed non latuit Ætolos hic apparatus, ac ne tum quidem cum primum ce-
 pit consiliū inuadendī. Postq̄ omnis exercitus introgressus est, tum ingenti manu omnes auxi-
 lio venere etiam ab vltima Ophionia, qui ad Maliacum sinum pertingunt, Bomienfes, Galliēsesq;
 Ibi Demosthenem Messeniū tale quiddam quale prius admonendum, faciles esse Ætolos ab bellan-
 dum, hortabantur vt q̄ primum iret ad vicos, nec expectaret dum vniuersi conferta acie occurre-
 rent, oblatam semper occasionem raperet. Quibus ille verbis acquiescens, ac fortuna fretus, nihil dū
 aduersi expertus, Locros qui venturi sibi auxilio erant, non præstolatus, cū præcipue iaculatoribus
 leuis armaturæ egeret, contendit aduersus Ægitium, aggressusq; expugnat. Nam oppidani fuga
 dilapsi erāt, & colles, qui oppido imminet, insidebant. Est enim situm excelsis in locis remotum fe-
 re octoginta stadiis a mari. Ibi Ætoli, iam enim ad auxilium venerant, alii ex aliis tumultis decur-
 rentes, Athenienses sociosq; inuadunt, missilia ingerunt: & quoties Atheniensium exercitus instat,
 pedem referunt, referentibus pedem instant, diuq; huiusmodi fuit pugna alterutra insecutione ac
 fuga, & in vtraq; inferiores erant Athenienses. Itaq; quoad suppeditarunt sagittariis tela licuitq;
 munere suo vtī, restiterūt. Nā Ætoli vtpote leuiter armati dū sagittis pererentur, se subducebāt. At
 vbi sagittariorū præfectus occubuit, ceteri dissipantur multo iā continentiq; labore defessi, & Æto-
 lis vrgentibus iaculātibusq; sic in fugā terga verterunt, atq; incidētes in rupes iniuias, ac loca sibi
 ignota. Siquidē eorū dux itinerū Chromon Messenius occiderat, interiire. Quorū cū multos i ipsa
 fuga affecti cominus Ætoli iaculis occiderūt, hoīes veloces ac leuiter armati, tū vero plures viis
 aberrantes, tum delatos in syluas non peruias immisso igne concremarunt, vt nullū nō genus fu-
 gæ ac mortis in Atheniēsi exercitu viseretur, egreg; q̄ supfuerūt ad mare & ad Oeneonē Locridis,
 vnde pfecti fuerāt, euaderēt. Perierūt autē cū ex sociis multi, tū Atheniēsiū armatorū circiter cētū
 viginti. Hi tot viri & ætate florētes, & in hoc bello ex populo Atheniēsi p̄stātissimi amissi sunt. Pe-
 rierūt quoq; alter ex ducib⁹ Procles. Victi victoribus cōcessa victoria mortuos suos recuperarūt & in
 Naupactum se dehinc Athenas nauibus receperunt, Demosthene apud Naupactum & eadem cir-

Apodoti.
Ophionei.
Eurytanes.
Actoli omophagi.
Cytinium.
Bœotia.

Demosthenes in Actolos.

Iuppiter Neueus.
Hesiodi cedes.
Potidania.
Crocyliion.
Tichion.
Ophiones.
Bomienfes.
Galliēses.

Ægitium.

Atheniensīū fuga.
Ætolorum victoria.

Proclis cedes.

ca loca relicto, & Athenienses ob ea quæ gessisset timeret. Per eadem tempora Athenienses qui circa Siciliam agebant, cum in Locridæ nauigassent, ingressu quodam Locros qui loco auxilium ferrebant superant, ac Peripolion capiunt, quod oppidum situm est ad flumen Halecæ. Eadem æstate Ætoli iam antea missis Corinthum ac Lacedæmona legatis Tolopho Ophionensi, & Boriade Eurytane, ac Tifandro Apodoto, suadent ut sibi aduersus Naupactum mittant auxilia propter Atheniensium ingressum, Et miserunt Lacedæmonii tria milia grauis armaturæ ex sociis, quorum fuere quingenti ex vrbe Heraclea, tunc recens apud Trachiniam condita, duce Eurylocho, comitibus ei⁹ Massario & Menedato omnibus Spartiatis. Coacto apud Delphos exercitu, Eurylochus Locris Ozolis, ut sibi præsto essent, edixit. Illac enim in Naupactum iter erat, & simul eos ab Atheniensibus abducere volebat, habens præcipue sui studiosos Amphisses, qui propter odium Phocensium timentes, & primi dederunt obsides, & alios ad dandum induxerunt, aduentu exercitus territos, & ante omnes sibi finitimos Myones qua parte Locris inaccessa est maxime. Deinde Ipnenses, Messapios, Triæneses, Chalæos, Tholophonios, Hessios, & Oeantenses, qui omnes militiam secuti sunt. Nam Olpæi sequi noluerunt, tantum obsides dederunt. Hyæi ne obsides quidem dederunt prius, quæ eorum vicus captus est, nomine Polis. Vbi cuncta in expedito fuere, & obsides in Dorico Cytinio depositi aduersus Naupactum per Locros cum exercitu contedit. Inque ipso itinere faciendo Oeone de Locris capit, & Eupolion. Nam imperata facere recusauerant. Cui in Naupactia vetum est & Ætoli venire auxilio, regionem populantur, & suburbana muris carentia capiunt. Profectique Molycrion Corinthiorum coloniam, sed Atheniensium ditionis, expugnant. Demosthenes autem Atheniensis (nam post reditum ab Ætolica clade circa Naupactum agebat) præscito hostium aduentu ab vrbe, sollicitus adiens Acarnanes persuadet, etsi ægre propter discessum a Leucade, ut Naupacto subueniant, a quibus missi cum eo mille armati nauibus ingressi urbem tutati sunt. Metus enim vehementis erat, cum muri magni essent, & propugnatores pauci, ne parum ad defensionem sufficerent. Eurylochus & qui cum eo erant, ubi cognouerunt ingressis copiis oppidum expugnari non posse, abierunt, non in Peloponnesum sed in Æolidem, quæ nunc Calydon vocatur, & Pleuronem, aliaque circa loca, necnon in Proschion Ætolia. Nam eos Ambracii adierant suadentes ut secum Argos Amphilochicum cateramque Amphilochiam, præterea Acarnaniam subigerent, affirmantes si poterant iis, fore ut totam Epiroticam gentem in Lacedæmoniorum societatem adducerent. His persuasus Eurylochus, ommissis Ætolis per illa loca conuenit, dum Ambracii auxilio venientibus aduersus Argos eundem esset. Æstasque excessit. Sub hyemem autem qui in Sicilia agebant Athenienses cum sociis Græcis, & quicumque Siculorum vel ab imperio Syracusanorum ad ipsos defecerant vel rerum socii erant, aggressi sunt Nessim Siciliae oppidum, cuius arcem Syracusanis tenebant. Quam cum expugnare nequissent, abierunt. Sed in abeuntes impetu dato, illi ex arce postremos Atheniensium socios in fugam vertunt, non paucos occidunt. Post hæc Laches & Athenienses egressi e nauibus nonnulla in loca Locridis, iuxta Caicinum amnem Locrenses ad arcendam vim occurrentes, cum Proxeno Capatonis filio, circiter trecentos ceperunt, detractisque armis abierunt. Eadem quoque hyeme Delum expiauerunt Athenienses ex oraculo quodam. Nam & Pisistratus tyrannus eam prius expiauerat sed non omnem, verum eatenus, quatenus a templo prospectus patebat. Tunc autem omnis expiata est, idque ad hunc modum: Quæcumque in Delo defunctorum extiterent monumenta, omnia sustulerunt, & in posterum edixerunt, ne quis in insula, neque moreretur, neque nasceretur, sed morituri iam ac perituri in Rheniam transportarentur insulam: ita parum a Delo distantem, ut Poly crates Samiorum tyrannus, cum aliquando & classe polleret, & aliis insulis imperitaret, captam Rheniam catena annecteret Delo, Delioque Apollini consecraret. Tunc quoque primum post lustrationem Athenienses lustralia festa, i. quinto quoque anno fecerunt. Fuerat autem alias prisca memoria ingens apud Delon celebritas Ionum & ex circuniectis insulis hominum, qui cum coniugibus ac liberis spectabant, ut nunc ad Ephesia festa Iones confluunt, stebatque certamen gymnicum, musicumque, & ciuitates choros ducebant. Quæ ita fuisse declarat in primis Homerus his versibus, quæ sunt ex proemio Apollinis:

Tunc tibi magnopere in Delo mens gestit Apollo,
Cum natis quoties cum coniugibusque frequentes,
Iones in fluxa celebrant tua compita veste.
Cestibus & variis certamina sacra choreis
Oblectant, referuntque tuas modulamine laudes.

Quæ autem & musici certamine proposito, illuc se certaturi conferebant, in his versibus indicat, qui

Peripolion
capitur.
Halex fluu.
Tolophus.
Boriades.
Tifandrus.
Eurylochus.

Ipnenses.
Messapii.
Tritanes al.
Tritenses.
Chalæi.
Tholophonii
Hessii.
Oeantenses.
Olpæi.
Hyæi.
Polis vicus.
Eupolion.
Oeone.
Molycrion.

Aeolis.
Calydon.
Argos
Amphilo-
chicum.
Proschium.

Nessa oppu-
gnatur.

Caicinus flu.

Delo expia-
tio.
Pisistratus.

Rhenia insu-
la.

Delia festa.
Lustrationes.

Ephesia festa
Homeri ver-
sus ex Hy-
mno qui in-
scribitur

ἔς τὸ πόντον

BELLI PELOPONNESIACI

sunt ex eodem proemio. Siquidem deliacum foeminarum chorum laudans, ita versus eius laudationis finit, in quibus & suis ipsius meminit:

Verum age dum nobis assis cum Phoebe Diana,

Vos etiam cunctae me discedente valet:

Et memores estote mei posthac, homo si quis

Venerit huc alius peregre, dicatque puella,

Quis vir in his versans unquam lepidissimus oris

Pectora praecipue demulsit vestra canendo,

Vos uno assensu sic respondete fauentes,

Vir qui luminibus captus Chion incolit altam.

His Homerus significauit iam olim apud Delum magnum conuentum ac festum consueisse celebrari. Ad quae postea & insulani & Athenienses choros cum sacris missitarunt. Sed certamina & cetera pleraque aduersis casibus, ut credibile est, exoleuerunt, primique Athenienses certamen instituerunt,

& cursus equorum, quod ante non fuerat. Eadem hyeme Ambracii, prout sponponderant Eurylocho, cum exercitu praesto fuerunt, profectique Argos Amphiloichicum, cum tribus milibus armatorum,

atque Argiam ingressi, Olpas capiunt, validum in colle murum mari imminem, quo Acarnanes eius auctores aliquando pro publico iudicii loco utebantur, distantem fere quinque & viginti stadiis ab

Argiuorum, quae maritima est, urbe. At vero Acarnanes partim Argos superias gerunt, partim utique qui ex Amphilochia erant, ne se lateret Peloponnesium qui cum Eurylocho veniebant in Ambracios transitus, custodias eo loci agebant, qui fontes vocantur. Mittunt praeterea tum in Aetoliam ad

Demosthenem, qui fuerat Atheniensium dux, ut sibi esset, tum ad viginti quae circa Peloponnesum erant naues Atheniensium, quibus praerat Aristoteles Timocratis & Hierophon Anrimesti filius. Qui

apud Olpas erant Ambracii mittunt & ipsi ad urbem, ut sibi veniat omnis populus auxilio, extimescentes ne Eurylochus cum iis quos habebat Acarnanes pertransire non possint, neve sibi destitutis aut

preliandum foret, aut redire volentibus minime tutum. Hos ubi venisse senserunt Eurylochus ac Peloponneses, motis e Proschio castris, confestim ad ferenda eis auxilia proficiscunt. Ac transmissa

so Acheloo per Acarnaniam, ob missa Argos praesidia vacua, iter faciunt, ad dextram habentes & urbem & praesidium Strationum, ad sinistram reliqua Acarnaniam. Et cum illorum agrum pertransissent, per Phytiam

& rursus per Medeonis extrema, dehinc per Limneam ad Aegreorum regionem, quae non Acarnaniam iam, sed ipsis amica erat, pergunt, occupatoque Thyamo monte inculto, ac superato, in Argiam iam nocte deveniunt. Atque illinc inter urbem Argorum & Acarnanum ad fontes custodiam furtim itinere facto,

cum Ambracii qui apud Olpas erant, miscentur: ac simul illuxit confertis ante urbem quae vocatur Metropolis consistunt, castraque metant. Nec ita multo post, hinc naues viginti Atheniensium Argiis

auxilium laturae ad Ambracicum affuerunt, illinc Demosthenes cum ducentis Messeniorum armatis, & Atheniensium sagittariis sexaginta. Et classarii quidam milites nauibus egressi tumultum circa

Olpas inuaserunt, Acarnanes autem & Amphilochorum aliquot (nam eorum plerique ab Ambraciiis distinebantur) cum iam Argos conuenissent, se praeparabant tanquam cum aduersariis pugnaturi, delecto duce socialis exercitus Demosthene cum ipsorum praetoribus. Hic praemotis copiis, prope

Olpas castra posuit, dirimente utrosque ingenti rupe, & dies quinque cessatum est. Sexto ad pugnam se utriusque instruebant. Sed maior erat ac sperarat Peloponnesium acies: ex quo Demosthenes ne circumueniretur metuens, in quadam caua & dumosa via collocat tam ex armatis quam ex leui armatura ad quadringentos, ut cum hostis numero superior esset, in ipso congressu surgentes ex in

fidiis eum a tergo aggrediretur. Vbi utriusque instructum, ad manus itum est. Dextrum cornu Demosthenes cum Messeniis & paucis Atheniensibus tenebat, alterum Acarnanes ut quique erant instructi, & qui aderant Amphilochorum iaculatores. Peloponneses & Ambracii instructi permiscue

erant, praeter Mantineos. Hi enim in leuo potius, nec eo extremo confertis stabant. Nam eius extremum tenebat Eurylochus cum suis, contra Messenios Demosthenemque. Cum iam manus conferebant,

Peloponnesesque circumuenirent sinistro suo dextrum aduersariorum cornu, atque concluderent, superueniunt his a tergo ex infidiis Acarnanes, datoque impetu hostem auerunt, ita ut virtutis immemor non resisteret, sed territus maiorem exercitus partem ad fugiendum induceret, quippe ubi vidit Eury

lochi cornu, quod erat validius caedi, multo maiori metu percussus est. Et ab ea parte Messenii cum Demosthene rem conficere annuntur. Sed Ambracii & qui in dextro cornu erant a sua parte uicerunt, hostemque ad Argos usque sunt persecuti. Nam illorum circa populorum pugnacissimi sunt. Ii cum reuertuntur ad suos eosque maxima ex parte superatos, & in se tederes ceteros Acarnanes conspiciant

reuertuntur ad suos eosque maxima ex parte superatos, & in se tederes ceteros Acarnanes conspiciant

reuertuntur ad suos eosque maxima ex parte superatos, & in se tederes ceteros Acarnanes conspiciant

reuertuntur ad suos eosque maxima ex parte superatos, & in se tederes ceteros Acarnanes conspiciant

reuertuntur ad suos eosque maxima ex parte superatos, & in se tederes ceteros Acarnanes conspiciant

reuertuntur ad suos eosque maxima ex parte superatos, & in se tederes ceteros Acarnanes conspiciant

reuertuntur ad suos eosque maxima ex parte superatos, & in se tederes ceteros Acarnanes conspiciant

reuertuntur ad suos eosque maxima ex parte superatos, & in se tederes ceteros Acarnanes conspiciant

reuertuntur ad suos eosque maxima ex parte superatos, & in se tederes ceteros Acarnanes conspiciant

reuertuntur ad suos eosque maxima ex parte superatos, & in se tederes ceteros Acarnanes conspiciant

reuertuntur ad suos eosque maxima ex parte superatos, & in se tederes ceteros Acarnanes conspiciant

reuertuntur ad suos eosque maxima ex parte superatos, & in se tederes ceteros Acarnanes conspiciant

reuertuntur ad suos eosque maxima ex parte superatos, & in se tederes ceteros Acarnanes conspiciant

reuertuntur ad suos eosque maxima ex parte superatos, & in se tederes ceteros Acarnanes conspiciant

Ambracii.

Olpe.

Argia.

Aristoteles.

Hierophon.

Phytia.

Medeon.

Aegre.

Thyamus

mons.

Metropolis.

Argiuis

Demosthe

nes. Ambrac

ciatarum dux

destinatur.

Pugna ad

Olpas.

Ambraciorum

praesentia.

Peloponneses

vincuntur.

tur, ægre ad Olpas salutem sibi peperere, multis eorum interfectis, dum incōpositi & nullo ordine inuadunt, præterq̄ Mantineorum qui ex omni exercitu maxime cōposite sese receperūt. Cessauitq̄ sub vesperum pugna. Postero die Menedæus defuncto Eurylocho ac Macario suscipiens ipse imperiū, ob acceptam ingentem calamitatē dubius quonam modo aut remanens ferret obsidionē terra ac mari obseptus, aut tuto discederet, mentionem facit apud Demosthenem ducesq̄ Acarnanum de discessu paciscendo, recipiendiq̄ cēsis. Illi cēsos quidē reddiderūt, ac suorum fere trecētis receptis trophæum statuerunt. Abeundi vero facultatē non palam indulgere omnibus, sed clā & Mantineis tantū cū Menedæo ac ceteris Peloponnensiu ducibus, & quicūq̄ ex eis erant præcipuæ dignitatis, volentes cum Ambracios & peregrinū militē mercede conductū desertos esse, tū vero Lacedæmoniis ac Pelopōnensibus apud Græcos illos constare inuidiā tanq̄ proditoribus, qui suę ipsorum nō sociorum salutē consuluisent. Hi receptos mortuos suos festinabundi pro præsentī copia sepelierūt, & de abeundo ii, quibus data facultas erat, clanculum deliberabāt. Ibi Demosthenes cum Acarnanibus certior fit Ambracios primo illo ex Olpis nūcio excitos venire auxilio, ac velle per Amphilochos iis, qui in Olpis essent se committere, nihil admodum eorum quę gesta essent scientes. Itaq̄ protinus partem quandam copiarum mittit ad obsidendas infidiis vias, ac tutissima quęq̄ loca occupāda. Ceteras copias ad ferēdas iis auxilia instruit. Interea Mantinei, & ii, cum quibus transactū erat per causam legendi holera ac sarmenta paulatim egredientes abibant, & cum legendo ea, quorum gratia exierant, iam procul ab Olpis erant progressi, tunc se ocysu præcipiebant. Quos abire Ambracii ubi sensere, & ceteri qui sic frequentes eo se contulerāt, & ipsi prodeunt, capessuntq̄ cursus, volentes assequi socios. Eos arbitrati Acarnanes initio omnes equaliter sine pactione abire Pelopōnēses insequi cœpere, & fuere qui in quosdam e ducibus insequi verantes ac dicentes data fide illos abire iaculum emiserint, existimantes se proditos esse. Tunc omissis Mantineis ac Peloponnensibus Ambracios trucidabant, eratq̄ ingens & contentio & error, quisnam Ambracius, quisve Pelopōnēsis esset, & ex eis ad ducētos cēsis, ceteri in Agraidem, quæ contermina erat, diffugiunt. Quos Salynthius Agræorum rex utpote amicus excepit. Inter hæc Ambracii qui ex vrbe ad hos iter habebant ad Idomenen perueniunt. Sunt autē Idomenę duo excelsi tumuli, quorum eū qui maior est occupauerunt qui e castris a Demosthene præmissi fuerant, cum hostem in veniendo ac præueniendo latuissent. Minorem illi priores ascenderant atq̄ insidebāt. Demosthenes a cœna ac primo crepusculo statim cum cetero exercitu viā ingreditur, dimidium eius secum habens, altero dimidio per Amphilochicos montes eunte, ac sub exortum aurorę inuadit Ambracios adhuc iacentes, nec dū aliā quid rerū gestarū gnaros, quinimmo opinantes potius istos ex suis esse. Nam astute Demosthenes primos omnium Messenios ire iusserat, ac Dorice alloqui ad faciendam primis excubatoribus fidē, præferrim non cernentibus cum adhuc nox esset. Vbi igitur cum omnibus copiis impetus factus est, in fugam vertuntur, multi ibidem cęduntur, ceteri montes versus fugę se mandant. Verū occupatis iam itineribus, adhuc Amphilochis, tum leuiter armatis, tū regionis peritis aduersus armis graues, & quo se verterent ignaros, & in loca aut prærupta, aut ab insidiantibus iam infessa incipientes trucidabantur. Et cum omne fugę tentarent genus, nonnulli ad mare non ita distans cōtendebant, ac conspectis quæ terram legebant Atticis nauibus, ad eas (ita rei conditio vrgebat) anatabant, existimantes præsentī in metu satius esse ab iis qui in nauibus erāt, si oporteat, interfici se, q̄ aut a barbaris aut ab inimicissimis Amphilochis. Hunc itaq̄ in modum Ambracii p̄ligatis, e multis pauci in vrbe euaserunt. Acarnanes spoliatis cadaueribus, trophæisq̄ erectis Argos rediere. Et ad eos postero die caduceator venit ab iis Ambracii, q̄ ex Olpa ad Agræos fugerant, petiturus eorum corpora, qui post primam pugnam cęsi fuerant: dum nulla fide accepta cū Mantineis & aliis qui fidem acceperant simul exissent. Ceterū intuens spolia Ambraciorum qui ex vrbe prodierant, admirabat numerū, neq̄ enim rescierat cladem, sed ea sociorum suorum esse arbitrabat. Et eū quidā opinatus ab iis venire, q̄ apud Idomenen essent, quidnam admiraretur interrogat, & quot ex ipsis p̄senser. Circiter ducentos inquit ille. Atqui non ducentorum arma hæc sunt, excepit qui iterrogabat, sed plusq̄ mille interfectorum. Et ille rursus: Non ergo sunt eorum qui nobiscum in acie steterūt. Cui idem respondit, Sunt sane vestrorum, siquidem vos heri in Idomene pugnaistis. Atqui nos, inquit ille, heri cū nemine pugnauimus, sed nudius tertius cū abiremus. Et hic, nos vero ait, cum istis heri certauimus ex vrbe Ambraciorum auxilio venientibus. Quo audito caduceator intelligens auxiliorum urbanorum stragē, edito gemitu re infecta continuo abiit attonitus præsentiu malorum magnitudine, nec ulterius cęsos reperit. Hæc enim clades hoc bello maxima extitit, utiq̄ vna in ciuitate, & intra tam paucos dies. Nec numerum cęsorum scripsi ut incredibilem, quoniam maior est

Mantinei
 Menedæus.
 Eurylochus.
 Macarius.

Mantineorum
 fuga.

Salynthius.
 Agrais.
 Ambraciorum
 cędes.
 Idomene.

Cęsorum Ambraciorum
 in
 credibilis nu
 merus.

BELLI PELOPONNESIACI

se fertur q̄ pro magnitudine ciuitatis. Hoc scio Acarnanes atq̄ Amphilochos, si Athenienses ac Demosthenē audire voluissent, ipso clamore Ambraciā fuisse expugnatos. Nunc pertinuerunt ne tenentes illam Athenienses grauiore ipsi accolā foret. Post hæc tertia spoliū parte Atheniensibus in sortē data, reliquum inter ciuitates diuiserunt. Et quæ Atheniensibus cesserunt, pleræq̄ fuere intercepta. Nā quæ in tēplis affixæ visuntur trecentæ solidæ armaturæ, eę peculiariter Demostheni datæ, & ab eo nauibus apportatę sunt. Cui ob has res gestas tutior in patriam, post calamitatem in Ætoliā acceptam, reditus fuit. Vbi viginti Atheniensiū naues Naupactū rediere, & Athenienses ac Demosthenes abiere, Acarnanes & Amphilochi publica fide interposita veniam dedere Ambraciis, atq̄ Peloponnesibus qui ad Salynthium & Agręos confugerant, ex Oeniadis abessidi. Aditoq̄ Salynthio cum Ambraciis in posterū ad centū annos fide data societate coierunt, his legibus, vt neq̄ cū Acarnanibus Ambracii Peloponnesibus arma inferrent, neq̄ cum Ambraciis Acarnanes Atheniensibus, sed mutuo sibi auxilio forent, redderentq̄ Ambracii Acarnanibus quicquid aut oppidorū aut finium de Amphilocho tenerēt, nec opem Anactoriis ferrēt Acarnanū hostibus. His conuentis bellū soluerunt. Post hæc Corinthiū p̄sidium ex suis ad trecetos armatos in Ambraciā miserūt, cū duce Xenoclido Euthylis filio, qui egre itinere per Epirū facto puenerūt. Ita se habet res ad Ambraciā gestæ. Eadē hyeme q̄ apud Siciliā erāt Athenienses, cū egressi enauibus in Imeræa essent, Siciliensibus vna superne inuadētibus extrema Imeræ: cūq̄ ad Æoli insulas nauigassent, in Rhegiū se receperunt. Vbi Pythodorū Isolochi filium Atheniensium ducē offendunt, successorem Lachetis in nauium p̄fectura. Nam Sicilienses socii aditis Atheniensibus persuaserant, vt se maiore classe adiuuarent. Quippe Syracusani cū terra forent illis superiores, & mari paucis nauibus impedirent, talē classē instruxerant, vt post hac cōtemni nō possent. Itaq̄ sexaginta naues expleuerūt Athenienses, tanq̄ sociis mittendas, & tñ tum existimabant citius ibi bellū finitum iri, tum volebant fieri nauium experimentum. Igit̄ vnū e ducibus Pythodorū cū paucis nauibus miserunt, missuri cum pluribus Sophoclem Sosstratidæ filium, & Eurymedontem Thucleis. Pythodorus, accepta iam Lachetis p̄fectura, profectus est sub extremum hyemis ad p̄sidium Locrorū, qd̄ ceperat Laches, & victus a Locris in pugna discessit. Per idem ver proluuiū ignis ex Ætna monte omnium Sicilię maximo emanauit, quemadmodū alias, & aliquātulū soli Catanensium corruptit sub Ætna incolentiū. Fertur autem proluuium hoc quinquagesimo a superiore emanasse anno, & ad summum ter extitisse, ex quo Sicilia a Græcis incolit. Hæc per eam hyemem gesta sunt, & sextus exiit annus huius belli, quod Thucydides conscripsit.

Ambraciōꝝ
exuuię.

Acarnanum
Ambraciōꝝ
q̄ fœdera.

Xenoclidēs.

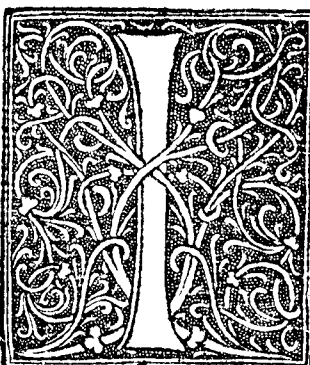
Imeræa.
Pythodorus

Sophocles.
Eurymedon

Catanenses.
Ætnę plu-
uium ignis.

THUCYDIDIS HISTORIARVM PELOPONNENSIVM LIBER. III.

7. ann. initiū
Messana capi-
tur.

†Messeniis.

Peloponēses
Atticam in-
uadunt.

Neunte æstate, quum frumenta iam extant in spicis, profectæ decē Syracusanorum naues, totidemq̄ Locrensiū, Messanā in Sicilia ceperūt ab ipsis oppidanis acciti. Defecit autē ab Atheniensibus ea ciuitas p̄cipue, opera cum Syracusanorū, qui cernētes id oppidum inuadēde Sicilię opportunum, metuebāt ne se maiorib⁹ copiis aggredere illine p̄fecti Athenienses, tū Locresii, q̄ Rheginos sibi inuisos volebāt vtrinq̄ oppugnari. Itaq̄ in eorū agrū cū omni exercitū inuadūt simul ne Messaniis illi ferrēt auxilia, simul inducti ab Rheginis, q̄ apd̄ ipsos erāt exulibus. Nam Rhegium permulto tempore seditionibus agitabat, nec in p̄senti poterant Locrenses arcere, quo etiā magis illi ingruebāt, qui postea, q̄ agrum populati sunt rediere cū peditatu. Nam naues ad Messanam in p̄sidio erant, eodemq̄ aliæ quæ instruebantur vēture, atq̄ illic bellum gesturę. Per idē ver nōdū adultis frumētis, Peloponēses ac focii Atticā ingressi sunt, duce Agide Archidami filio Lacedæmoniorum rege, statiuq̄ habentes eā populabant. Athenienses vero, vt instruxerunt quadraginta naues in Siciliam miserunt, cū iis qui erant reliqui, ducibus Eurymedonte ac Sophocle. Nam Pythodorus ex iis ducibus tertius iā eodē abierat. Mandaruntq̄ vt Corcyrorū quoq̄, q̄ intra urbē erāt, curā in transitu haberēt, exercētib⁹ in eos latrocinia exulibus, q̄ in mōribus agebāt. Et sexaginta Peloponēsiū nauib⁹, q̄ ad vlciscendos illuc eos aduenerāt, existimātes rē facile confectū iri, ciuitate admodū fame laborante. Mādarunt itē Demostheni, q̄ priuatā a reditu ex Acarnania vitā degebat, hoc ipsum flagitātū vt his nauibus circa Peloponēsum si vellet vteret. Hi cū orā Laconicā p̄terueherent, accepissentq̄ ad Corcyrā iam esse Peloponēsiū naues, Eurymedō qdem

ac Sophocles in Corcyra tendere ppetabant. Demosthenes aut, vt prius in Pylon, & cū loco po-
 titi essent, & quę oporteret egissent in Corcyram tenderet iubere, illis contradicētibz oportu-
 ne tamen exorta tēpēstas cū classē detulisset Pylon, postulare vt cōfestim muro locū munirent.
 Ea em re simul se nauigasse, ad hoc ostendere affatim materię ac lapidis adesse, & situ locū muni-
 tum desertūq; ac magno circa tractu desertū. Abest namq; Pylos a Sparte stadia circiter quadra-
 ginta, sita olim in agro Messenio, quę Lacedæmonii vocāt Coryphasion. Illi dicere multa esse in
 Pelopōneso promontoria deserta, si libeat in iis occupandis exhaurire ciuitatē. Ceterū huic non
 nihil a quolibet alio differre videbat hic locus, q; adiaceret ei portus, q; Messenii quondā inco-
 le illinc pdesūtes plurimū infesti Lacedæmonii ppter linguę cōmerciū futuri essent, fidelesq; loci
 custodes. Vbi neq; ducibus, neq; militibus persuadet, etiā postea cū pfectis re cōmunicata quę
 uir, nōdū apto ad nauigādū mari, donec ipsis militibus ociū agētibus cupido incessit cōcludēdi
 munitionibus locū. Itaq; rem aggressi moluntur, & cum lapidariis carerent ferramētis, collectos
 passim lapides ferebant: & vbi quisq; quadrabat coagmentabāt, lutū sicubi opus illo esset vaforū
 penuria humeris comportantes, vt id cōmodissime illic maneret, incurui, neve deflueret manibus
 post tergū consertis, oīq; ratione annitentes, oportunissimis quibusq; oppugnationi partibus cō-
 munitis anteuenire succursum Lacedæmoniorum. Nam plerunq; loci suo pte situ munitū muro
 non indiget. Lacedæmonii cū hoc accepissent (agebant aut tūc forte festum quoddam solemne)
 contēpserunt, tanq̄ dum exissent, aut hoste non expectaturo, aut se oppidum paruo negocio re-
 cepturis. Nonnihil etiam eos exercitus qui ad Athenas erat remoratus est. Athenienses cōmu-
 nito intra sex dies loco terram versus, vbi maxime oportebat, ad tutelam eius Demosthenem cū
 quinq; nauibus relinquit. Cum ceteris in Corcyram ac Siciliam ire pergunt. At Peloponneses,
 qui in Attica erant, vt Pylum captā acceperunt, propere domum rediere. Quippe cum Lacedæ-
 monii Agisq; rex domesticū sibi existimarent ad Pylon bellum: & quia p̄matore fuerant egres-
 si adhuc viridi frumento permulti cōmeatu deficerent, adhuc celi tempestas maior q̄ pro anni
 tempore vexauerat exercitū, adeo vt qd̄sape alias contigerit eos ocyus discedere, & in hac expe-
 ditione q̄breuissime immorari. Nam quindecim dies in Attica manserunt. Per idem tempus Si-
 monides Atheniēsum dux, coacta paucorum Atheniensium, qui in p̄sidiis erant, & magna il-
 linc sociorum manu, Eiona, quę est in Thracia, Mendæorum coloniam, sed tunc hostem per pro-
 ditionem cepit: illicoq; Chalcidensibus ac Bottiæis suppetias ferentibus expulsus est, ac multos
 milites amisit. Regressis ex Attica Peloponnesibus, Spartiatae quidem ipsi & finitimorum proxi-
 mus qsq; pperāter ad ferēda auxilia Pylon iere. Ceterorū vero Lacedæmoniorū tardior p̄fectio ex-
 titit modo reuersorū ex alia expeditiōe. Edixerūt aut p Pelopōnesum vt primo quoq; tpe Pylō sub-
 ueniret, & ad suas sexagita naues q̄ apd Corcyra erāt, miserūt. Quę trāsportatę p Leucadiū Isth-
 mū cū Atticā classē q̄ ad Zacynthū erat, latuissent, Pylū puenerūt, cū iā p̄sto esset pedester exer-
 citus. Demosthenes adhuc eo cursum tenētib; Pelopōnesiū nauibus occupat duas ex suis sum-
 mittere ad nūciādū Eurymedōti, aliisq; q̄ apd Zacynthū cū classe erāt Atheniensibus vt p̄sto ef-
 sent, tanq̄ loco in discrimē adducto. Et illi qdem p̄t Demosthenes mādatat festināter affuerūt.
 Lacedæmonii vero velut oppugnaturi a terra & a mari locū se instruebāt, sperātes facile expugna-
 tuos se opus qd̄ & a pperantibus esset extractū, & a paucis teneret. Ceterū cū Atticaz nauū e
 Zacyntho auxilia expectarēt, in aīo habebāt, nisi prius expugnassent, obstruere fauces portus, ne
 illū subire fas esset Atheniēsis nauibus. Insula em noīe Spacteria portui p̄tenta atq; vicina effi-
 cit & portū tutū, & introitus angustos, vt hinc qua vergit ad Atheniensū munitiones & Pylum
 bina nauigia, illinc qua vergit ad reliquā cōtinentē, octona nouenave trāseant, syluestris tota, pro-
 pter solitudinē inuia, quindecim ferme stadiorū magnitudo. Introitū igit̄ intercludere statuerūt
 nauibus cōfertim foras spectātibz. Quinetiā in ipsam insulā timētes ne sibi ex ea bellū fieret, ar-
 matos trāsportarūt aliis in cōtinentē collocatis. Ita nāq; Atheniēsis & insulā fore hostilem &
 cōtinentē, vt quę egressum illis nō preberet. Nam cetera circa Pylon extra hos introitus pelagus
 spectaria iportuosa sunt, nec talia vnde illi p̄ficiscerētur ad suos adiuuādos: se vero citra pugna
 naualem citraq; piculum, vt credibile erat, locū expugnatuos, in quo cōmeatus nō esset nisi ad
 breue tēpus sumptus. Vbi hac eis p̄specta sunt, & milites in insulā transportari ex oībz fortiti
 cohortibus aliisq; subinde atq; alii p vices traiecti, postremi q̄ illic relictī trecenti ac viginti fuerūt
 p̄ter eorū seruitia, duce Epidata Molobri filio. Demosthenes cernēs Lacedæmonios peditatu pari-
 ter & classe aggressuros, & ipse se instruit, ac triemes quę sibi reliquę erāt subducit ad munitio-
 nes, clatrisq; p̄æfigit, earū nautas scutis inualidis armat, & salignis plerisq;. Neq; em poterāt in-

Pylos:

Sparte.
Coryphasio.Sedulitas
militum A-
then. mira.Agis Lacedæ-
mon. rex.Simonides
dux.
Eione.Pylus oppu-
gnatur.Spacteria in
sula.Epidatas.
Demosthe-
nis industria.

BELLI PELOPONNESIACI

culto in loco suppeditate arma. Quin hæc ipsa ceperant e triremi Messeniorum actuariorū nauigio, cum forte illuc appulissent Messenii numero fere quadraginta, quibus vna cum aliis Demosthenes vsus est. Is igitur cum multos & inermium & armatorū super tuta ipso situ, sed præcipue super extructa, qua parte in continētem vergunt, disposuisset, præcipit vt peditatum si aggre diatur, arceat. Ipse delectis sibi ex oibus sexaginta armatis, & aliquot sagittariis muros egreditur mare versus, qua maxime parte illos descendere conaturos in loca aspera petrosaq; ad mare versa, & qua murus ipsorum fragilissimus erat eum reuellere ausuros suspicabatur. Murum em̄ fragilem fecerat q; putabat nunq̄ fore, vt nauibus superior esset hostis: & si superior esset ad egrediendum in terram oppidum captum iri. Itaq; ad maritimam partem profectus, illic armatos disposuit ad arcendum quoad posset hostem, eosq; his verbis est adhortatus.

Oratio Demosthenis ad milites.

Viri qui mecum hoc subistis periculum, nemo vestrum malit in hac necessitate videri intel ligens, reputando omnes quæ nos circumstant difficultates potius, q̄ secure & bona cum spe audacter hostes inuadere, ex iis incolumis euasurus. Quæcumq; enim vt hæc ipsa in necessitate deuenerunt, ea minimam rationem, celerrimum periculum desiderant. Quæ ego plura nobiscum facere video, si & manere nec ea quæ potiora nobis adsunt prodere volumus multitudine illorum deterriti. Etenim partem loci, quam tenemus, inaccessibilem arbitror, adiutricemq; fieri nobis perstantibus: recedentibus vero, etsi difficilē accessu, tamen facilem fore nullo prohibente. Hostem quoq; ex hoc actiorem habebimus, q; ei si a nobis vrgeatur, non facilis rursus sit sui receptio. Nam & dum in nauibus est, facillime ei resistitur: & dum egreditur iam equo in loco ipsius multitudo quilibet magna (in exiguo enim dimicatur) non valde timenda est ob littoris in quod descenditur iniquitatem. Neq; exercitus ille in terram est utiq; futurus maior ex loci equalitate, sed e nauibus pugnat in mari, vbi necesse est periculosa multa contingere. Adeo suas illis difficultates existimo instar esse qualis nostra est hominum paucitas. Super hæc vos obsecro, cum sitis Athenienses & experientia in alios e nauibus defiliendi gnari, si quis peritet, nec terrore illisortū fluctuum, & cum impetu incurrētium nauium summoueatur, hunc nunq̄ vi summoueri, vt maneatis, ad ipsas littoris salebras arcendo hostem, vosq; ipsos pariter ac locum conseruetis. His tantum exhortato Demosthene, Athenienses alacriores effecti descendentes ad mare se disposuerunt: Lacedæmonii vero progressi castris peditatu munitiones, nauibus quæ tres & quadraginta erant, Thrasymelida Cratesiclis Spartiata nauarcho, partem qua Demosthenes operiebatur inuadunt: Athenienses & ipsi vtrinq; a terra & a mari resistebant. Illi delectis aliquot nauibus quoniam pluribus adiri non poterat, per vices aliis quiescentibus ad nauigabant, omni audacia atq; exhortatione vtentes, si quo pacto reiectis hostibus loco potirētur. Inter quos maxime extabat Brasidas vnus e trierarchis: qui cum cerneret locū accessu difficilem, sed sicubi accedi posse videbatur, trierarchos gubernatoresq; formidantes ac nauibus cauentes ne colliderentur, vociferabat̄ dicens, improbum esse cū lignis parcunt spectare illic hostem vbi muros extruxisset, iubebat vt illis littori nauibus vi in terrā descēderēt, neve pigeret socios imp̄sentia; naues suas pro acceptis magnis bñficiis Lacedæmoniis ip̄dere, sed illis impactis quacūq; ratioe in litus egressos & viris & loco potiti. Talibus verbis Brasidas alios instigās, gubernatorē suū ad applicadū nauē adegit, p̄gensq; ad pontē conatus descēdere ab Atheniēsibus p̄cutit: & cū multis vulneribus sauciatus esset, linquēte aīo in remigiū collabit: Clypeusq; eius defluxit in mare & ad terrā appulsus est: quo recepto Atheniēses postea ad trophēū sunt vsi, qd̄ de hac aggressione statuerūt. Aliis itē Lacedæmoniis aderat qdē animus ad egrediendū, sed facultas deerat tū loco; asperitate, tū Atheniēsū nihil cedentiū perseuerantia. Atq; eo fortuna peruenit, vt Athenienses e terra & ea Laconica Lacedæmonios applicare phiberēt, illi aduersus hos in terrā suā tūc hostilem descēdere conarētur. Nā fere eo tpe de vtriusq; talis opinio erat, vt hi mediterranei pedestribus copiis lōge p̄stantissimi essent, illi inter maritimos plurimū re nauali p̄cellerent. Atq; hoc die ac parte insequētis aliquoties aggressi destiterūt. Tertio die aliquot naues ad materiā machina; in Asinā dimiserūt, sperantes se murū q; portum spectabat, altum quidē sed egressiōi præcipue opportunū machinis expugnatos. Hoc interim tēpore naues Atheniēsium quadraginta ex Zacyntho affuerūt. Nā accesserunt eis auxilio aliquot prædiariē ex Naupacto, & quatuor Chia. Hæ vbi vidēt & continentē & insulam armatis refertā, & naues quæ in portu erant nō prodire, ambigebāt quonā intēderent. Caterum tunc contenderunt in primam insulam, & desertam nec ita distantē, ibiq; stationē habuerūt. Postero die velut ad nauale plium instructi procedunt, si voluntas hostiū ferret in-

Thrasymelida.
Lacedæmoniorū conatū
Brasidæ consilium.

Brasidæ casus.

Asina.

apertum mare obuiam ire: sin minus in portum ipsi ingressuri. Illi neque obuiam ire, neque quem admodum constituerant, aditum obstruxere, sed quieti in terra naues explebāt, & se preparabāt tanq̄ in portu, qui nō paruus est, si quis ingrederetur pugnaturi. Quo cognito Athenienses ab utroque ingressu in illos tendunt, inuectiq̄ in eas, quæ plures & iam exteriores infesti proris erāt naues in fugam vertunt: ac persecuti vt in breui spatio multis laceratis, quinque capiunt, & earū vnā cum ipsis viris, cæteras quæ in terram refugerant inuadunt: quæ quæ adhuc plene erāt, priusq̄ subducerentur ferūt quasdam, vnde viri fugam fecerant, alligantes vacuas, trahūt. Quæ cōspicientes Lacedæmonii, & eam iacturā egre ferētes, q̄ qui ap̄d insulā essent intercipiēdi foret ad auxilium veniunt: vtq̄ erant armati mare ingressi, apprehensas e contrario naues retrahunt, existimantes per se quisq̄ id opus impediri cuiusq̄ ipse non adesset, eratq̄ ingens tumultus, cōmutata amborum ad naues forma dimicandi. Quippe Lacedæmonii præ studio atq̄ formidine nihil aliud q̄ (vt sic dicam) a terra nauale prælium: Athenienses vero vincentes ac presenti fortuna q̄ plurimū procedere volentes, de nauibus pedestre prælium gerebant: multoq̄ labore, ac multis inuicem vulneribus acceptis dirempti sunt, & a Lacedæmoniis vacuæ naues præter eas quæ principio capte fuerant, seruatæ. Regressis in sua vtriusq̄ castra, Athenienses erecto trophæo, restitutis mortuis, potiri naufragiis, protinus insulam circūueniunt nauibus, custodiuntq̄, tanq̄ viris qui in ea essent captiuis. Peloponneses autem qui iam ex omni mediterranea regione auxilio venerant, ediuerso circa Pylum stationem habebant. Postq̄ Spartæ quæ ad Pylum gesta sunt renunciata, placuit eis velut super ingenti clade magistratus ad castra se conferre, cōsultaturos re inspecta q̄ primum quidnam agēdum videretur. Illi vbi animaduertent nulla ratione posse suis succurri, nec periclitandum putarent, vt illi vel fame aliquid paterentur, vel a multitudine opprimerentur, caperenturve, visum est cum Atheniensium ducibus agendum, vt cum induciæ belli ad Pylum si vellent factæ essent, legatio Athenas de cōventionibus mitteretur, quo suo primo quoq̄ tempore conarentur recuperare. Accepta per duces Atheniensium cōditione, ita cōuenit. Lacedæmonii quidem naues quibus pugnasent, & quæcunq̄ in Laconica ora longè essent, contractas ad Pylum traderent Atheniēsis, nec arma inferrent munitiōibus neq̄ a terra neq̄ a mari: Athenienses finerent illos e continente comportare suis in insulam certum moliti frumēti modum, binas choenicas Atticas, & totidem cotylas vini, & carnem viritim, dimidium feruis: idq̄ Atheniensibus inspectantibus, neve vllum illuc nauigiū furtim iret, & nihilominus insulam custodirent, ne qua illi abirent, neve arma lacedæmoniorū castris inferrentur vel terra vel mari. Quicquid autem horum vel quantumlibet alterutri transgrederebantur ibi induciæ pro solutis essent, eæ autem durarent dum Athenis Lacedæmoniorū legati redissent, quos Athenienses portarent trirēme atq̄ reportarent, sub eorum reditum induciarum tempus exiret: vtq̄ has naues cuiusmodi accepissent Atheniēses eiusmodi restituerent. Ad hūc modū induciæ pactæ sunt nauesq̄ traditæ circiter sexaginta ac legati missi: qui cū Athenas puenissent, talibus disseruerūt,

Oratio Lacedæmoniorum apud Athenienses.

Lacedæmonii nos miserunt huc Athenienses ad transigendum de iis qui in insula sunt viris, suadentes quicquid vobis emolumentum, idem nobis, vt in hoc calamitoso casu, digni nitatē præcipue allaturū. Neq̄ vero longiorē p̄ter consuetudinē habemus orationē, sed nostri instituti est vt pauca suppetūt, nō vt multis, rursus vt pluribus quoties postulat tēpus nos docere verbis, qd in primis oportet sit facere. Quæ vos nolite hostili aīo accipere, neq̄ tanq̄ impiti doceamini, ap̄d quos mentionē de bene cōsulēdo facimus quos p̄itos existimamus. Etenim licet vobis p̄sentem p̄speritatē recte collocare, pro iis quos in vestra potestate habetis, accipiēdo honorē & gloriā, nec admittendo id qd qdam faciunt, adepti aliquid inexpectati boni, qui semper p̄pter p̄sentē ex inopinato prosp̄ritatem sperātes, maiora cōcupiscunt. At ii qbus crebrē alternātis fortunæ vicissitudines cōtigerūt, iusti sunt, ac minime creduli p̄speritatibus, id qd p̄cipue & vestrē ciuitati ob exp̄imentū, & nostrē merito cōueniat. Qd licet intelligatis respiciētes ad nrōs casus, qui cū sumus summē ap̄d Græcos dignitatis, tamen vos adiuimus ad ea postulāda, quæ dare antehac ipsi vt credimus, potentiores eramus, non dilapsi in hoc infortunium, aut inopia militum, aut copia insolenter habita, sed more rerum humanarū opiniōe decepti, vbi oīm equa cōditio est. Quo minus oportet vos p̄sentī ciuitatis vestrē robore, & accessione aliarū rerū fretos, opinari fortunā vobiscū perpetuo futurā, cū sit prouidorū hoīm, felicitatē suam pro certo habere, in incerto positā esse, vt ferendis accidētibus sint instructiores: neq̄ existimare, quatenus voluerit q̄s aggredi bellum, eatenus ei facultatē adesse, sed quatenus fortuita sua ducēt. Huiusmodi hoīes quia animos

Atheniēses
Lacedæmonios p̄sequūt

Lacedæmonii
Athe. induciās petunt;

Lacedæmonii
in dicēdo obseruantia

BELLI PELOPONNESIACI

non tollunt sua prosperitate confisi, minimum labantur, in summa felicitate maxime trepidi. Quid si erga nos hoc tempore facietis Athenienses, bene vobiscum agitur: sin nos respuatis, & postea quid aduersi patiamini, qualia multa contingunt, non est ut putetis vos ea, quae nunc successerunt, retenturos, cum possitis nullo cum periculo famam & potentiae & prudentiae relinquere ad posteritatem. Lacedaemonii vos ad foedera, ad finiendum bellum prouocant, offerentes pacem, societatem, & aliam in posterum quancumque amicitiam familiaritatemque, pro his reposcentes eos qui in insula sunt viros, satiusque vtrisque fore existimantes, tum non adire discrimen, an illi fugiant oblata aliqua salutis occasione, an si expugnati potius capiantur, tum vehementes inimicitias ita demum usquequaque dissolui, non si dimicando pars altera in bello iam multo superior alteram ad iurandum adigat: neque ex aequo paciscatur, sed si dum tempus adest idem faciendi, tum victrix occasionis pulchrius atque modestius alterius expectatione reconcilietur. Nam ille iam obnoxius non ad obstandum tanquam coactus, sed ob verecundiam ad referendam gratiam propensior stabit conuentis. Quid citius faciunt homines erga maiores, quam erga mediocres aduersarios: cum sit natura comparatum, ut saepe sponte cedentibus, libenter indulgeamus, insolentibus etiam contra animi propositum, cum periculo aduersemur. Nobiscum vero vtrisque si unquam alias nunc profecto preclare agitur si in gratiam redeamus, priusquam aliquid indignum nos interea pati contingat, ex quo necesse sit nos aeternum erga vos gerere odium publice priuatimque, & vos earum rerum amittatis arbitrium, quas nunc flagitamus. Sed quoniam adhuc anceps euentus est, reconciliemur, vos cum gloria nostraque beneuolentia, nos cum mediocri tolerabilique iactura deuitato dedecore. Et quia ipsi pro bello pacem elegimus, nimirum caeteris Graecis finem malorum prestabimus, quorum culpam potius in vos illi refundent, nisi hoc concesseritis. Nam haecenus bellum gerunt, nescientes vtri autores belli extiterint: facta vero reconciliatione, cuius nunc penes vos maior potestas est, gratias vobis habebunt, dum sciatis facultatem vobis adesse, ut Lacedaemonios firmos vobis amicos efficiatis, a quibus ad hoc prouocamini, si de ipsis bene potius quam male meriti fueritis. In quo quot bona inesse credibile sit, considerate. Nam haec nobis vobisque tractantibus, caetera Graecia ut scitis, inferior dignitate comprobabit. Haec demum Lacedaemonii dixerunt, rati Athenienses cupidos quidem foederum pristinorum, sed per ipsos prohiberi, oblatam vero pacem libenter accepturos ac reddituros quos haberent. At illi quia hos habebant arbitantes quoties vellent se cum ad faciendum foedus paratos esse Lacedaemonios, maiora affectabant, praesertim urgente Cleone Cleaneti filio, viro populari ea tempestate, & in dicendo multitudini acceptissimo. Is persuasit respondendum oportere prius eos qui in insula essent, & armis & seipsis traditis Athenas portari, secundo loco vbi reddidissent Lacedaemonii Nisaeam, & Pegas, & Troezena, & Achaiam, quae bello non cepissent, sed Athenienses ex superiore pactione cladibus affecti concessissent, tum vero aliquanto decentius paciscentes recipere suos, ac foedera inire tam diuturna quantum vtrisque placuisset. Ad hoc rursus Lacedaemonii nihil contradixerunt, iusserunt tamen eligi sibi deceptatores apud quos quiete singula exponendo audiendoque conueniretur in iis, quae alteri alteris persuasissent. Tunc Cleon vehementer instare, dicendo agnoscere eos etiam ante nihil fuisse in quo ius haberent, & nunc esse manifestos qui nihil dicere apud multitudinem vellent, sed apud concilium paucorum, si quid sani cogitarent, iubere ut apud vniuersos loquerentur. Illi cernentes neque sibi fas esse ad populum loqui: & si quid calamitate adducti concedendum illis putarent, apud socios inuidiosum fore, re orata & non exorata, neque Athenienses moderate se gesturos in iis ad quae prouocarentur, infecto negotio Athenis discesserunt. Quibus profectis induciae confestim ad Pylum factae solutae sunt, & repetentibus naues ex conuento, Athenienses reddere recusarunt, dantes crimini quod contra conuentum munitionibus incurrisissent, aliaque quae non exigua videbantur, hac ratione nitentes, quod in conuentis dicebatur: ea soluta fore si quid esset quantumlibet transgressum. Contradicientibus illis & hoc improbe agi clamantibus, discessum est: itumque ad bellum parandum, & omni ope ad Pylum ab vtrisque decertatum est, binis nauibus e regione semper interdum insulam obeuntibus, noctu omnibus deinceps in statione manentibus, praeter eas quae ad pelagus quoties ventus esset excubabant, ad quas accesserunt ex Athenis ob eandem causam viginti, ita ut vniuersae numero essent septuaginta. At Peloponneses a terra castra habentes subinde muros adoriebantur, obseruabantque si qua occasio offerretur suos liberandi. Interea apud Siciliam Syracusani ac socii sumpta caetera classe quam construxerant, bellum ex vrbe Messana aduersus praesidiarias intra urbem naues gerebant, sollicitari maxime a Locrensibus ob inimicitias Rheginorum: iam & ipsis in horum agrum cum omni manu egressis, volebantque naualem experiri pugnam,

760/116

Cleon.
Nisaea.
Pegae.
Troezena.
Atheniensem
postulata.

q̄ videlicet cerneret paucas adesse Atheniensiū naues, sed plures affuturas cū insulā illi oppugnari
 audissent. Sperabāt em̄ si classe vicissent, terra mariq̄ aggressos se Rhegio potituros, ac res suas iā
 potētiores futuras. Et cū in p̄p̄nquo sint Rhegiū Italię p̄mōtorii, & Messana in Sicilia, nō p̄mis-
 suos, vt ingrediant Atheniēses, fretūq̄ obtineāt. Est aut̄ fretū inter Rhegiū atq̄ Messanam mare,
 qua breuissimo interuallo Sicilia distat a continente, & hoc appellat̄ Charybdis, qua fert̄ Vlysses p̄
 trāsisse, haud ab re sic existimatū, q̄ cadat rabide p̄ angustias pelagi Tyrrheni ac Siculi. In hoc igit̄
 medio Syracusanor̄ sociorūq̄ paulo plus q̄ triginta naues coactę sunt sub ferū diei pugnare, cū
 Atheniēsiū sexdecim & Rheginorū octo nauibus, circa nauigium qđ illac cursum tenebat con-
 currētes, ac victi ab Atheniēsiū celeriter in sua castra, qua q̄cūq̄ fors tulit cōtenderunt, vna ad
 Messanā & ad Rhegiū nauī amissa, cum nox p̄lio intercessisset. Postea Locresēs e Rheginor̄ agro
 discesserūt, & Syracusanor̄ sociorūq̄ in vnū coactę naues orā Peloridem, q̄ est agri Messani subie-
 rūt, eisq̄ affuit peditatus. Quas intuiti vacuas Atheniēses atq̄ Rhegini aggressi, iniecta ferrea ma-
 nu vnam ex suis pdiderūt, viris natādo elapsis. Mox eadē ingressis Syracusanis & fune trahētib⁹
 Messanā versus, rursus Atheniēses occurrūt, & illis dato signo prius inuadentib⁹ alterā nauim ami-
 serunt. Hunc in modū Syracusani & in faciēda nauigatiōe, & in nauali certamine non inferiores,
 in portū se Messanę receperunt, Atheniēses vero in Camarinā, quā prodi Syracusanis acceperant,
 p̄r Archiā & qui eū sequebant̄. Messanior̄ interea omnis populus a terra pariter & nauib⁹ aduer-
 sus Naxū Chalcidicam, q̄ in sinib⁹ sita est. p̄ficiscit̄, ac primo die intra muros repulsis Naxiis agrū
 populabat̄, postero cum classe pernauigās ad amnē Acesinē, agrū vastat, peditatu oppidū oppugnā-
 te. Atq̄ interim Siculi montani ad ferendā Naxiis opem, frequētes in† Messanios descendūt. Quos
 vt conspexere Naxii, addito animo seipsos mutuo adhortant̄, tanq̄ sibi veniant auxilio Leōtini, cū
 aliis Gręcis sociis: & subito ex vrbe erūpentes in Messanios irruunt, & in fugam vertunt, ac supra
 mille occidūt, ceteris agre domū elapsis Nam Barbari inuisi aggressi p̄multos trucidauerunt, &
 naues q̄ Messanam tenuerant, mox in suam quęq̄ vrberem remearunt. Statimq̄ Leontini ac socii cū
 Atheniēsiū Messanam vt conuassatam oppugnatam contēdunt, Atheniēses quidem a por-
 tu cū classe, peditatus vero a terra. At illi & ex Locrensibus aliquor cū Demorele post cladē acce-
 ptam ad p̄sidium reliētis, repentina eruptione inuadētes exercitū Leontinor̄, plerūq̄ in fugā ver-
 tunt ac multos occidunt. Quo inspecto Atheniēses egressi nauibus auxiliū ferūt, rursusq̄ Ma-
 mertinos persecuti sunt ad vrbe vsq̄, perturbatis instantes, ac posito trophæo Rhegium reuerte-
 rūt. Post hęc Gręci, qui in Sicilia sunt, inter se sine Atheniēsiū alii alios bello infestabant. At ad
 Pylū Lacedæmonis in cōtinēte statiuā habentibus, sui adhuc obsidebant in insula ab Atheniēsi-
 bus, eratq̄ illis admodum laboriosa custodia, tum cibi & aque inopia. Nullus em̄ erat nisi vnus in
 vertice Pylī fons, & is nō magnus. Sed effosso pleriq̄ ad mare sabulo, qualē credibile est, aquā po-
 tabāt, tum loci angustia, in quo posita erant castra, & nauibus stationē non habentib⁹. Quarū alia
 per vices e terra frumentum cōuehebāt, alię exterius excubabant, cū summo animi angore, quē lō-
 gior expectatione mora afferebat, opinantibus eos qui in insula deferta essent, salsaq̄ aqua vteren-
 tur paucis diebus expugnādos. Cuius rei causa erāt Lacedæmonii qui edixerunt vt quisquis vellet
 illuc frumētū molitū, vinū, caseū, & si qđ aliud esculētū esset obsessis vtile cōportaret, ingēti id pre-
 cio taxantes, seruis quoq̄ libertatē spondentes idem facientibus. Ita cū alii, tum vero serui adito p̄-
 culo comportabant, transmittentes a Peloponneso quęcūq̄ poterant, & noctu quoq̄ tendētes ad
 eam insulę partem, quę pelagus spectat, obseruato maxime vento illuc ferente. Quia cum status a-
 p̄oro erat, facilius latebant custodiam triremium, quibus tunc tutum nō esset circum insulam ha-
 bere stationem, & illi nauigia sua littori impingerent securi, tum taxato pro illis p̄cio, tum armatis
 sociis qui in insula erant, ad descensus in insulam nauitū custodientibus. Quicūq̄ tū tranquillo pi-
 culū fecerunt, intercepti sunt. Cōmeabant etiam illuc per portū natantes vrinatores funiculo tra-
 hētes in vtribus papaueris mellitum semē & lini pinsitum. Quib⁹ cū a principio latuissent, custo-
 des appositi sunt, omniq̄ ratione pro se vtriq̄ cōmimiscebantur, illi vt cibaria transmitterent, hi ne
 celarentur. Atheniēses qui in vrbe erant vbi rescierunt cum exercitu suo misere agi, & frumentū
 in insulā transportari, inopes cōsiliū erant, verebanturq̄, ne custodia suorum hyems intercederet,
 cernentes neq̄ necessaria illis circa Peloponnesum posse sumi vtiq̄ in loco inculto, neq̄ p̄ ætatem
 sufficientia transmitti, neq̄ stationem suis fore locis importuosis, & illos qui forēt in insula si custo-
 dia intermitteretur futuros incolumes, aut eisdem nauibus quo frumentū ipsis attulissent obserua-
 ta tempestate abituros, & quod ante omnia timebant, existimantes aliquantulum iam meliorem con-
 ditione Lacedæmonios caduceatorem non missuros ad ipsos de pacificatiōe. Adeo poenitebat eos

Rhegium.
 Fretū Siculū
 Charybdis.
 Vlysses.

Peloris
 Man⁹ ferrēa.

Camarinā.
 Archias.
 Naxus Chal-
 cidica.
 Acesine flu-
 Al. Mamer-
 tinos legūt.
 Messaniorū
 cædes.

In græco le-
 gitur Messa-
 nios vbiq̄.

BELLI PELOPONNESIACI

**Cleonis con-
filium.
Theogenes.** foedera non admiffiſſe. Quæ ne fierent ſe impedimento fuiſſe Cleon intelligens illos ſuſpicari, nega-
bat verum dicere qui ea nunciarent: cumq; ii qui inde aduenerant hortarentur, vt ſi iſtis fidẽ non
haberent, aliquos ſpeculatu mitterent, ipſe pro ſpeculatore ab Athenieſibus cũ Theogene eſt dele-
ctus. Sed animaduertens fore neceſſario, vt aut eadẽ diceret, q̄ illi quibus detraxerat, aut cõtraria
dicẽdo mendax agnoſceret, ſuadet Athenieſibus quos cernebat animatos ad pluſculu copiaru q̄
conſtituerant mittendũ, nõ expedire mitti ſpeculatores, neq; tẽpus omittendo expectare: ſed ſi ve-
ra viderentur quẽ renũciabant, illuc claſſem ire. Significabat aut Niciam Nicerati filium, cui erat
inimicus, tunc ducẽ, exprobrans facile eſſe apparata claſſe p̄ficiſcẽtes, ſi viri eſſent imperatores, ca-
pere eos, qui in inſula foret: idq; facturũ ſe, ſi eſſet imperator. At Nicias videns tũ Athenieſes nõ
nihil ſuccenſentes Cleoni, q̄ ne nũc quidẽ, ſi facile ſibi videret, nauigaret, tũ illũ ipſi exprobrãtem,
iuſſit eũ, vt ſumptis copiis quas veller officio ipſius fungeretur. Hic vero a principio ratus verbo
dũtaxat eũ ſua iura cedere, vbi cupientẽ agnouit, tergiuerſabat inquires nõ ſe, ſed illũ eſſe imperato-
rẽ, videlicet verebat iam, cũ non exiſtimaffet ſibi illũ cedere auſurũ. Rurſus Nicias idem iubẽs præ-
tura aduerſus Pylũ ſuſcepta, abiit, Athenieſes teſtatus: illi quo magis Cleon ſubterfugiebat nau-
igationem ac tergiuerſabat, eo magis qualia vulgus facere gaudet, iubere Niciã vt traderet magi-
ſtratũ, & conuiciari Cleoni vt iret. Ille vbi nihil habuit quo a dictis ſuis ſe eximeret, munus ſuſce-
pit, procedensq; inquit, nõ ſe timere Lacedemonios, nauigaturũq; nullo e ciuib⁹ ſumpto, ſed Lẽniis
atq; Imbriis armatis q̄ aderãt, & peltatis qui ex Oeno auxilio venerant, & aliũde ſagittariis quadri-
gẽtis. Hos ſuper eos q̄ ad Pylũ eſſent habentẽ ſe, ait, intra .XX. dies aut Lacedemonios viuos addu-
cturũ, aut ibi mortẽ oppetiturũ. Cuius ſermonis leuitas Athenieſibus, etſi riſum mouit, tũ iucun-
da extitit. Prudentibus, alterũ duorũ bonorũ fore cõſiderantibus, aut ſe liberatũ iri importunitate
Cleonis, qd̄ magis ſperabant, aut ſi opinione fallerent Lacedemonios in ipſorũ manus v̄turos. Per-
fectis oibus in cõcione rebus, Cleon delegata ſibi p̄ ſuffragia Pylo puincia, vno ſibi delecto Demo-
ſthene ex iis imparitoribus qui ad Pylũ erant, euertiſſio proficiſcit. Delegit aut Demoſthenẽ q̄ au-
dieret & ipm̄ in animo habere i inſulam deſcẽdendi. Etem̄ milites locoꝝ difficultate male accepti,
& obſeſſi porius q̄ obſidentes, ad periclitandũ animati erant, & huic addebat animũ inſula iã crea-
mata. Nam cũ prius eſſet pleraq; ſyluaris & inuia, propter perpetuã deſolationẽ, reformidabat De-
moſthenes, idq; magis eſſe pro hoſtibus arbitrabãt, q̄ ſibi cũ magnis copiis egreſſo in terram, illi ex
abditis locis adorti nocere poſſent, ipſe vero nõ item illorũ, aut errores, aut copias ſubter ſyluam
agnoscere. cũ ſui exercitus peccata omnia in aperto eſſent, adeo vt quacuq; hoſtis veller, ex impro-
uiſo impetũ dare poſſet, penes quẽ foret arbitriũ manus conferendi. Et ſi hoſtẽ in locũ arborib⁹ de-
ſum cõpelleret, etſi numero inferiorẽ, tamen quia loci expertus eſſet, ſuperiorẽ multitudine inexper-
ta iudicabat. Suũ quoq; exercitum cũ multus eſſet ignoraturũ, ſicubi laborantibus oporteret mu-
tuo ferre auxilia, quia nullus foret in ſaltu p̄ſpectus. Et cũ per ſe mouebant hæc Demoſthenẽ, tum
vero poſtq̄ apud Ætoliã male pugnauerat, cuius ei cladis maxima pars extitit ſylua. Cũ aut mi-
lites anguſtia ſyluẽ cogentur, dum ad extrema ſyluẽ propinquant, per prima queq; excubiarum
loca prandii parandi gratia, quidã paulatim ſyluã incẽdit inuitus: & mox exorto vento, cum mul-
tum ex ea cremaretur, tamen id hoſtem fallebat. Ita Demoſthenes aperrius intuens plures eſſe La-
cedemonios q̄ quibus fuerat ſuſpicatus mitti frumentũ, & maius opere preciu Athenieſes factu-
ros ſi feſtinarẽt, inſulam quoq; faciliore ad deſcẽdẽdũ: accingebat ſe ad inuadẽdũ euocaris e vicinõ
ſocialibus copiis ac cetera preparans. Ad hunc Cleon præmiſſo de ſuo aduerũ nuncio, cum iis
quas ſtagitauerat copiis, venit ad Pylũ, congreſſiq; ambo, ante oia ad hoſtiu caſtra, q̄ erant in con-
tinente, caduceatorem dimittunt, prouocatum illos, an iubere velint ſine periculo eos, qui in inſu-
la eſſent & arma & ſeipos dedere, aſſeruãdos tolerabili cuſtodia, donec aliquid de ſumma rerũ fuiſ-
ſet tranſactum. Nõ accepta conditione vnũ diẽ ſuperfederunt: poſtridie armatis omnib⁹ in pauca
las naues impoſitis noctu diſcedũt: & cũ ſub aurora in inſulam deſcẽdiſſent, vtrinq; & a pelago &
a portu octingenti ferme armati curſu tẽdũt aduerſus primũ hoſtiu in inſula p̄ſidiũ. Ita naq; diſpo-
ſiti erãt. Excubabãt aut in ea prima ſtatione. XXX. circiter armati. Nã media & planiſſima queq;
& aquis circũiecta tenebat pleraq; pars cũ Epitada duce, aliquot alii extremũ inſule Pylon verſus,
qd̄ præceps in mare atq; a terra minimũ expugnabile erat, propter caſtellum illic quoddã vetuſtũ,
faxis paſſim lectis cõſtructũ, qd̄ ſibi p̄ſururũ arbitrabãt, ſi qua maiore vi retroire cogent: Atq;
ita quidẽ illi diſpoſiti erant. Athenieſes vero quos inuaſere i prima ſtatiõẽ cuſtodes, ilico trucidã-
uere, nacli eos in cubilib⁹ & adhuc arma capiẽtes, quippe quos deſcẽſus hoſtiu latuiſſet, opinantes
ex cõſuetudine naues noctu ad ſtationẽ cõmeaſſe. Exorta ſtatim aurora, reliquus exercit⁹ nauium

Cleonis cũ
Nicia ſimul-
tas.

Cleonis leui-
tas.

Demosthe-
nis industria.
Syluæ iucen-
ſio.

Epitadas.

Thelemias
naues.Athenienſi
Lacedæmo-
nios eruptio
Styphon.Pharacus,
Epitadas.
Hippagretus.

paulo plus q̄. LXX. p̄ter Thelemias superuenit, vt quicq̄ erat instructus, cū sagittariis octingētis, nec paucioribus peltatis, Messeniisq̄ auxiliariis, & aliis quicq̄ circa Pylon tenebant, p̄terq̄ munitionum custodes. Hi a Demosthene dispositi inter se distabāt duceni, & eo plures, alicubi pauciores, occupatis locorū cacuminibus, vt q̄ plurimū hostes angerent vndiq̄ conclusi: nec habētes quorsum se dirigerent, sed ipsa multitudine ancipites essent feriendi ab iis qui in fronte stabant, si i eos qui a tergo erant, tenderent: ab iis vtrisq̄ si in transuersos, assidue in terga eorū quacūq̄ cederēt hę suris leuiter armatis: & qui nō cominus, sed eminus strenui sunt sagittis, iaculis, lapidibus, fundis, in quos inuadere non licebat, quippe cū fugiēdo vincant & instent cedētibus. Hoc q̄dē cōsilio Demosthenes & in ingressu prius, & in re gerenda postea est vsus. Illi vero qui circa Epitadam, q̄ maxima in insula eorū portio, erāt, vt viderunt & primū p̄sidium profligatū, & in se vadentē exercitū, aciem instruunt, & in Atheniēses armatos. Ii em̄ ex aduerso stabant, ex transuerso & a tergo leuis armatura, tendūt volētes venire ad manus, sed nequierunt manus conferere, neq̄ sua militare sciētia, prohibētibus vtrinq̄ leuiter armatis. Ita in occursum non iere sed quieti steterē, nisi q̄ qua maxime parte in ipsos imperū dabat leuis armatura, progressi eam fugabant. Illi tñ inter fugiendū se se defensabāt, vtpote hoīes expediti, & facile fugam occupantes p̄ loca aspera, & ob pristinam solitudinē salebrosa, Lacedæmoniis qui arma gestarent persequi non valentibus. Sic aliquantisper inter eos leui certamine actū est. Et cū Lacedæmonii iam non possent celeriter erūpere qua laceſcebātur, eosq̄ iam tardiores effectos aduēteret leuis armatura, & ipsa plus audacię fumere, ac præ se ferre, q̄ plures multo ipsi essent, q̄q̄ assueti iam minus terribiles illos putare, a quibus non statim qualia suspicabant passi fuissent, cū primū in terrā egressi sunt, tanq̄ captiui futuri. Itaq̄ q̄ in Lacedæmonios irēt, parui faciētes, sublato clamore cōferim rēdūt, missilibusq̄ incessunt, lapidibus, sagittis, iaculis, prout aliquid quicq̄ habebat ad manū. Hoc clamore edito atq̄ ip̄etu, terror incussus est hominib⁹ huiusmodi pugne insuetis: & cū puluis syluę nuper incēse in sublīme ferret, arduum erat p̄spicere sibi aduersus multorū hoīm sagittas, saxaq̄, q̄ vna cū puluere ferebant. Ibi res idigna Lacedæmonii visa est, quorū neq̄ pilei eos a sagittis protegebant, & hastę dū emitterent, frangebātur: Quicq̄ nō prospicere circūsepti, non exaudire, q̄ ipsis p̄ciperent, poterāt, magis ac magis vociferante hoste, nullā vndiq̄ circūstite periculo spem habētes, quonā modo se tutātes oporteret euadere. Postremo multis iā sautiis cū assidue eodē in loco versarent, conferti euadunt in extremā insule castellū, haud ita distans, & ad summū ibidē p̄sidiū. Quo vbi concessere, tñc vero leuiter armati maiore & clamore & audacia instare, & quoscūq̄ ex Lacedæmoniis a suis digressos excepissent, trucidare. Sed pleriq̄ ad munitiōes elapsi, cū illarū custodib⁹ sese instruebant, tanq̄ defensuri locū, qua parte oppugnabilis erat. Atheniēses vero eos insecuti, cū se circūfundere, & locū concludere situs difficultate nō possent, aggressi aduersa frōte p̄pellere conabant. Diuq̄ ac maxima diei parte vtriq̄ enecti pugna, siti, sole, tā obnibebant hi quidē, vt illos e loco superiore detruderent: illi vero ne truderent, q̄d facere q̄ antea eis facilius erat, quia neq̄ circūiri iam poterant, neq̄ a lateribus inuadi. Sed cū nullū res haberet exitum, dux Messeniōrū, Cleonem atq̄ Demosthenem adiēs, inquit, in cassum eos laborare, si vero sibi aliquantulum sagittariorum ac leuis armaturę vellent dare, circūuētūrū se illos a tergo, quacūq̄ viam inueniret, qua putaret se posse p̄uadere. Idem q̄ depoposcerat acceptis, clāculū ne cōspiceret digressus, assidue secūdū p̄rupta insule pergens ad eam partē quā Lacedæmonii loci situ freti non custodiebant, egre ac vix circūiēs illos latuit: atq̄ ex improviso & repente in loco superiore a tergo hostium cōspectus, hos metu cōsternauit, suos q̄ expectauerant cernentes multo magis erexit. Ita Lacedæmonii cum vtrinq̄ caderentur eo fortunæ deuenerant, qualis (vt parua magnis cōparentur) apud Thermopylas fuit. Illi enim in semita circūuenti a Persis interempti sunt. At isti cū vndiq̄ cederent non amplius resistebāt, sed pauci cum multis dimicātes, languidīs inedia corporibus, cedebant: & iam Atheniēses potiti erant accessib⁹. Quoq̄ magis cedebant, eo magis interfectum iri animaduertentes Cleon atq̄ Demosthenes, pugnam sedarunt inhibitis suis, volentes adduci viuos illos ad Atheniēses, si forte voce caduceatoris audita frangerentur animo ad arma tradenda, & præsentī casu vincerentur, denūciat caduceator, nunquid velint arma & seipsos dedere Atheniēsis ad decernendum quicquid illis videat. Hoc cum audissent, scutis pleriq̄ positis manus excuriebant, significantes se accipere conditionē. Factis dehinc induciis in colloquium veniūt. Cleon Demosthenesq̄ & ex illis Styphon, Pharacus, Epitadas, qui primus ex prioribus ducibus fuerat, occiso, & Hippagreto, qui secundus ab illo fuerat electus, inter mortuos iacente tanq̄ defuncto, tamen adhuc viuo: ipse tertio loco suffectus ad imperandum ex lege, si quid illis accidisset. Is ait. & ii qui cum eo erant velle id se denunciare iis q̄ in cō-

BELLI PELOPONNESIACI

tinente essent Lacedæmoniis, quidnam ipsos facere oporteret. Hoc non permittentes Athenienses ipsi e continente caduceatores euocarunt. Et cum bis terve interrogatum esset, postremus, qui e Lacedæmoniis ad eos ex continente nauigauit, renūciat, Lacedæmonii iubent utri de uobis ipsi consulatis, nihil tamen turpiter facientes. Illi inter se consilio inito arma seque dederunt, atque custodia habita diem illum noctemque insequentem. Postero die Athenienses erecto in insula trophæo, cætera ad nauigationem apparabant, captiuus ad custodiam per trierarchos distributis, & Lacedæmoniis misso caduceatore mortuos reddiderunt. Tot autem in insula aut cæsi sunt aut uiui capti. Quadringenti ac viginti numero transierant armati. Horum trecenti minus octo uiui capti sunt, quorum ad centum viginti Sparriate erant, cæteri cæsi: Ex Atheniensibus non multi desiderati. Non enim pugna stataria fuit. Tempus autem uniuersum quo illi in insula obsessi sunt a pugna nauali ad hanc, duo & septuaginta dies fuere, & eorum viginti, quibus abiere legati foederum gratia, frumentum illis præbitum est, reliquo tempore clandestinis nauigationibus aliti sunt. Et erant frumenti atque aliorum esculentorum ibi reliquie. Siquidem Epitadas dux parcius illa quam pro copia præbebat. Et Athenienses quidem ac Peloponneses e Pylo cum exercitu utriusque domum abierunt. Effectum consecuta est, etsi uesana Cleonis re promissio. Nam intra viginti dies, quemadmodum pollicitus est, hostem adduxit, præter opinionem cum aliorum, tum uero eorum Græcorum qui bello affuerunt. Non enim de Lacedæmoniis ira cælebant, ut nulla fame, nulla necessitate adacti traderent arma, sed illa retinentes & quoad possent dimicantes occumberent, & suis qui mortem oppetissent similes, nequaquam se dederent. Quorum captiuorum quidam cum cum postea aliquando per contumeliam interrogaret aliquis ex Atheniensium sociis, nunquam illi, qui occubissent ex eis boni atque honesti fuissent, respondit, magni profecto faciendum esse fufum (sagittam uidelicet intelligens) si bonos internosceret, significans ut quisque in lapides ac sagittas incidisset, occubuisse. Vbi autem eos accepere Athenienses decreuere in uinculis asseruandos, donec aliquid cum Peloponnesibus conuenisset, si prius illi in agrum ipsorum intrassent, educos e carcere occidendos. In Pylo autem cum iidem præsidium collocassent, Messenii e Naupacto missis eodem nonnullis sociorum opportunissimis tanquam in patriam (est enim Pylos Messenii, quando Messena fuit, soli) latrociniiis Laconicam infestabant, maximisque iacturis afficiebant, cum eiusdem linguæ essent. Huiusmodi belli antea insueti Lacedæmonii, & quæ serui sui ad hostem fugiebant, ueritate ne quid ulterius apud ipsos nouaretur, non facile ferebant: & quæquid id occultum esse uolebant Atheniensibus, tamen ad eos legationem miserunt, tentantes & Pylum recipere & captiuos. At illi maiora affectantes, idem reuersos legatos re infecta remiserunt: Et hæc quidem circa Pylum gesta. Eadem æstate statim secundum hæc Athenienses in agrum Corinthium profecti sunt cum nauibus septuaginta, duo milia armatorum nominis Attici, cumque hippaginibus ducetos equites ferentibus. Combatant eos e sociis Milesii, Andrii, Carystii. Præerat huic classi Nicias Nicerati filius cum duobus collegis. Sub exortum auroræ inter Cherronesum ac Rhitum tenuerunt littus loci, super quem Solygius collis est, quo colle Dores quodam communito cum Corinthiis, qui Æoles intra urbem essent, belligerauerunt. Estque nunc castellum nomine Solygia a qua littus (quod naues tenebat) distat stadiis duodecim, ab urbe Corintho circiter sexaginta, ab Isthmo viginti. Corinthii ex Argo certiores facti de uenturo Atheniensium exercitu omnes ad Isthmum præter eos, qui extra Isthmum colunt, diu ante succurrerant, quorum sexcenti in Ambraciam & Leucadiam præsidii gratia abierant: cæteri sine delectu obseruabant, ad quam partem Athenienses appellerent. Sed cum eos illi noctu præteruerti latuissent, & signa de hostium aduentu ipsis erepta essent, relicta suorum dimidia parte apud Cenchream, si forte aduersus Crommyonem Athenienses irent, propere auxilium tulerunt. Et Battus alter e ducibus (duo namque prælio affuerunt) accepto agmine pergit ad Solygiam tutandam, castellum muris non præditum, cum reliquis Lycophron cum hoste confligit, Corinthiis a principio in dextrum Atheniensium cornu, quod statim ante Cherronesum processerat, illatis: deinde cæteris copiis. Asperum & rotundum in manibus prælium. Et dextrum quidem Atheniensium cornu cum Carystii, hi enim postremi in acie erant, Corinthios excepit, atque agre repulit. Illi cum ad maceriam usque cessissent, totum enim erat locus accliuus, superne lapidibus hostem inferius positum incessabant: cumque pæna cecinissent, rursus inuasere, & excipientibus eos Atheniensibus iterum pugna in manibus erat. Cæterum cohors quedam Corinthiorum sinistro suorum cornu suppetias ferens, dextrum Atheniensium in fugam uertit, & ad mare persecuta est. Hæc rursus Athenienses atque Carystii a nauibus fugant. Reliquus autem exercitus continenter utriusque dimicabat, præcipue dextrum Corinthiorum cornu, in quo stans Lycophron sinistro Atheniensium resistebat. Suspicabantur enim eos Solygiam castellum tenturos: ita diu neutri cedentes alteris obnixi perstabant, Tandem Corinthii ab equitatu qui Athe-

Captiuorum numerus.
Tempus obfidionis.

Cleonis promissio.

Lacedæmonii cuiusdam responsum.

Pylus.

Octoginta in græco.

Rhitum.
Solygeus.
Solygia.

Cenchrea.
Crommyon

Lycophron.

Carystii.

nensibus aderat (ipsi enim equos non habebant) in fugam versi sunt, & in collem se recipientes, depositisq; armis non amplius descendentes quievere. In hac fuga plurimi eorum in dextro cornu iteriere, in iis Lycophron dux. Reliqua exercitus pars neque hoste vehementer insequente, neque effusa fuga, postquam superata est, ad altiora succedens, loco se tutabatur. Athenienses ubi iam nihil laceffunt, hostium cadauera spoliant, suorum tollunt, trophaeum continuo statuunt. Porro dimidia parti Corinthiorum quae in Cenchrea subsederat custos, ne hostis in Cromyonem nauigaret, non erat apertum sub Oneo monte spectaculum pugnae, sed puluis. Quo viso ac re cognita confestim auxilio venit. Veniunt item auxilio ex urbe Corinthii senes, ubi quod gereretur sentire. Quos vniuersos conspicati Athenienses in se tendentes, rati iuuadi se a vicinis circa Peloponnesibus, propere ad naues recessere, habentes spolia & suorum cadauera, praeterquam duorum, qui cum reperiri nequissent, reliquerunt, atque conscensis nauibus ad circuectas insulas transfretarunt. Vnde misso caduceatore quos reliquerant mortuos e foedere receperunt. Interfecti autem sunt Corinthiorum in prima pugna ducenti duo decim. Atheniensium paulominus quinquaginta. Profecti ex insulis cum in Crommyonem (quae est agri Corinthii) centum & viginti stadiis ab urbe distantem, eodem die venissent Athenienses, ingressi regionem populati sunt, noctemque immorati. Postero die nauigantes primum in Epidaurium agrum, non nihilque egressi, in Methonen veniunt, quae inter Epidaurum ac Troezenem sita est. Isthmicum Cherronesi ubi Methone est, capiunt, muro circudant, impositoque praesidio (quod longo postea tempore in agro Troezenio, & Haliensi, & Epidaurio latrocinia exercuit) domum redierunt. Per idem tempus quo haec gesta sunt, Eurymedon ac Sophocles cum classe Atheniensium e Pylo in Siciliam proficiscentes cum venissent in Corcyram, prodierunt in aciem additis sibi iis, qui oppidum incolebant, aduersus eos Corcyrenses qui more inessio Istone post seditionem transeuntes regionem suae ditios fecerant, vehementerque vexabant. Isti adorti munitiones expugnant, illi fugam agmine vno intendentes in locum quendam editiorem, pacti cum hostibus sunt, ut auxiliares quidem traderent, de se vero post tradita arma, Atheniensi populo cognosci permetterent. Ita eos in insulam Ptychiam data fide duces transportarant asseruandos, donec Athenas mittantur: ita tamen ut si quis fugiens deprehensus sit, pro soluta sit omnibus fides. Verum primores populi Corcyrenses veretes ne Athenienses, illuc profectos istos non morte afficerent, huiusmodi rem machinantur: Submittunt ad quosdam qui apud Ptychiam erant aliquot amicorum, ut eos subornent, docetes optimum factum esse, ut primo quoque tempore illinc fugam capeffant, nauigio aliquo preparato: tradituros enim duces Atheniensium ipsos populo Corcyrensi. Vbi persuasi nauigium machinati, profecti, intercepti sunt, pactio soluta est, traditque vniuersi populo Corcyrensi. Assenserunt huic commoto in primis Atheniensium duces, quo plus occasionis ad fugam, ac minus timoris ad comminiscendum esset, praese feretes, quam in Siciliam nauigareret, nolle illos viros in aliorum potestatem venire, sed praemii loco in istorum, a quibus ipsi acciti essent. Hos cum accepissent Corcyrenses intra grande aedificium cohibuerunt. Producos dehinc vicanos gemino armorum ordine vtrinque stipatos, atque inter se colligatos deducebant. Pungentibus percutientibusque qui circa instructi ibant, si quidem inimicum suum quis aspexisset, ac licitoribus eos qui tardius incederent pretereundo vrgentibus. Atque hunc in modum eductos tradiderunt ad sexaginta, ignaris rei iis, qui in edificio supererant, quippe opinantibus socios alio traduci. Ut autem rescierunt a quodam edocti, tunc inuocare Athenienses ac iubere ut se, si voluntas eorum ferret, ipsi occiderent: negare se aut exituros, aut aliquem introire, quoad possent, permissuros. Corcyrenses vero ne ipsi quidem vim afferendam foribus existimauerunt, sed consensu aedificii recto reuulsoque lacunari tegulis sagittisque infra positos petebant. Illi ut poterant se pregebant, ipsorum multi mortem sibi comminiscabant, partim sagittas ab hoste missas iugulis imprimentes, partim cubilium suorum qui illic inerant funibus, partim restibus quas fecerant ex vestibulis strangulantes. Omni denique ratione plerumque noctis (nox enim interuenit) tum sibi manus inferentes, tum a superne ferientibus absumpti sunt. Quos orta luce Corcyrenses in plaustra aceruatim coniectos extra urbem portarunt, eorumque uxores quaecumque intra aedificium captae sunt, in seruitutem redegerunt. Tali morte Corcyrenses qui montem insederant a populo sunt affecti: atque seditio, quae multa extiterat hinc finem habuit, quantum ad hoc bellum pertinet. Neque enim de aliis quicquam iam reliquum erat suspitione dignum.

Athenienses in Siciliam quo primum instituerant profecti, adiunctis illinc sociis bellum gerebant. Extremaque aestate, qui apud Naupactum erant Athenienses, atque Acarnanes cum exercitu euntes Anaetorium Corinthiorum oppidum, in ore sinus Ambracii situm, per proditorem ceperunt, idque electis vndique Corinthiis Acarnanes ipsi tenuerunt: Atque aestas exit. Ineunte autem hyeme Aristides Archippi vnus e ducibus classis ad socios ob pecuniam cogendam missus, Aristides.

Oneus.

Numerus occisorum.
Methone.
Vide Strab. li. viii. quae hunc locum anno taut.Eurymedon,
Sophocles
dux Atheniensium
Istone mons

Ptychia insula.

Crudele Corcyrensiu facinus.

Corcyrensiu seditionis finis.

BELLI PELOPONNESIACI

Eione. apud Eionen, quæ est super Strymonem, cepit Artaphernem virum Persam ab rege missum Lace
Artapher- demona. Quo Athenienses perducto, epistolas legerunt ex Assyriis literis traductas: quartum cum alia
nes. multa scriberentur ad Lacedæmonios, summa hæc erat: Nescire se quid Lacedæmonii vellent: nam
Literæ Perse cum multi legati venirent, nullum eadem dicere, si vellent aperte loqui per hunc Persam ad se mit
ad Lacedæ. terent Artaphernem. Postea Athenienses vna cum legatis triremi dimiserunt Ephesum. Vbi cum ac
Artaxerxes. cepissent Artaxerxem Xerxis filium proxime excessisse de vita, per id enim tempus decesserat, do
Nouus mur⁹ mum rediere. Eadem hyeme Chii nouum murum Atheniensium iussu demoliti sunt, suspican
Chii. tium ipsos nouis rebus studere, etsi fidem fecerant, & quoad poterant, satis dabant se nihil aduer
viii. anni ini Initio statim insequentis ætatis circa nouiluniū sol ex parte defecit, eodemque mense extitit ter
tium. ramotus, & Mitylenæi aliique Lesbii exules permulti in continentem profecti, coacta illinc manu &
Eclipsis solis auxiliis ex Peloponneso mercede conductis Rhætiū occupat: & acceptis duobus Phocæicorum
Antandros staterum milibus rursus reddiderunt profusum illæsum. Mox ad Antandrum transiētes, urbem inter
capitur. ueniēte prodicione capiunt, quorum propositum erat cum alias ciuitates, quæ Actææ vocant, quasque
Actææ. prius incolentibus Mitylenæis Athenienses tenebant, in libertatem vindicandi, tum vero Antan
Cytheriorū drum: & cum ea potiti essent, quippe in qua erat magna opportunitas faciendarum nauium ob ma
magistratus. teriam, & illinc, & ex Ida supraposita, atque ob alium apparatus, facili illinc transitu infestandi Lesbii
Scandea. adeo vicinam, & occupandi Æolicos vicos in continente. Et hic quidem hæc facere constituerant. Ea
Afina, dem vero estate Athenienses cum nauibus, LX. duo milia armatorum & aliquot equites, ducētes ex so
Helos. ciis Milesios & alios nonnullos, duce Nicia Nicerati Nicostrato Diotrephis & Auocle Tolmei fi
Limera. lio, bellum intulerunt Cytheris, quæ est insula Laconicæ apposita oræ Maleæ versus quam Lacedæmoniiis cir
Thyrea. cuius habitantibus: & ad quam magistratus ad ius dicendum quotannis ex Sparta transibat, armatumque
Cynuria. fidiū semper mittebat, & eius ingens a Lacedæmoniiis cura gerebat. Quoniam ipsis erat ex Ægypto &
 Libya nauigatione receptus, & minus latrocinia a mari, qua tamen poterat parte grassari, Laconicam oram
 vexabant, utpote totam Siculo ac Cretico pelago obnoxiam. Cum igitur appulissent Athenienses cum
 exercitu denum nauium & duum milium Milesiorum, urbem maritimam capiunt nomine Scandeam. Reliquo
 cum exercitu abeuntes ab insula in loca Maleam spectantia, tendunt ad maritimum oppidum Cy
 theriorum, oppidanorumque reperiunt omnes sub armis stantes. Commissa pugna Cytheri cum paulisper
 sustinissent terga dantes ad urbem superiorem refugiunt. Postea cum Nicia atque collegis transie
 runt, ut sese Atheniensibus premitterent citra tamen mortem. Fuerat autem prius habiti sermones inter Ni
 ciam & quosdam Cytheriorum, quo festinantius aptiusque ad conuentionem & impensiarum & in poste
 rum pertinebant confecta sunt. Siquidem Athenienses Cytherios transulerunt, tum quia Lacedæmonii erant, tum
 quia eorum insula adeo est Laconicæ oræ obiecta. Post conuentionem Athenienses accepta Scandea op
 pido sub portu sito, & Cytheris imposito presidio, nauigarunt in Asinam, in Helos, & in plurima ad ma
 re loca: in quibus egressi in terram confidentes ubicumque opportunum erat terram populabatur circiter
 septem dies. Lacedæmonii cernentes ab Atheniensibus teneri Cythera, cum expectarent suam quoque ter
 ram similiter inuasum iri, nusquam illi quidem cum multis copiis putarunt occurrendum, sed per regionem eas
 distribuendas, put quisque locus presidium postulabat. Alia quæritiam custodiebant, timentes ne quod sibi noue
 seditionis oriret, cum & in insula insopinata & ingens calamitas accepta esset, & Pylus ac Cythera amissa,
 bellumque ipsos undique circumstaret repentinum & improvisum adeo ut preter consuetudinem egres. CCCC.
 ac sagittarios compararent, & ad militandum si quam alias, tum maxime segnes redderent, contrahentes
 hæc in specie apparatus, quem habebant ad nauale certamen, idque contra Athenienses, qui quoties alii
 quid non aggrediebant, ideo non aggrediebant, quod sibi id effecturi non videbant. Preterea forruira mul
 ta que ipsis preter rationem acciderant, summum metum incuriebant, nequam calamitas aliqua rursus, qualis ad
 Pylum eis contingeret. Ea propter erant ad pugnandum timidiore, existimantes quicquid molire
 tur, id infausum fore, decepti opinione que insoliti antehac fuerant aduersæ fortunæ. Atheniensibus
 autem oram maritimam vastantibus ipsi plerumque quieti erant, ut aduersus singula presidia illis descen
 dendum esset, censentes, & numero eos & in ea re inferiores futuros. Vna autem cohors, quæ presidio
 erat Corticæ & Aphrodisiæ, turbam leuis armaturæ palatam repente aggressa terrefecit, sed exce
 pta a graui armatura rursus se recepit amissis aliquot suorum atque armis. Athenienses erecto tro
 phæo in Cythera abierunt, atque inde in Epidaurum Limeram: mox vastata soli parte in Thy
 ream terræ, quam vocant Cynuriam, agrum Argium atque Laconicum determinantis, quam
 Lacedæmonii colentes Æginetis patria eiectis incolendam dederant, tum ob liberalitatem
 qua in ipsos usi illi fuerant, & terræmotus tempore restitutis mancipiis, tum quod Athe

niensibus subditi, tñ pro eis assidue fenserant. Aduētantibus igit cū classe Atheniēsisbus Æginetę relicto, quem ad mare extruxerāt, muro: ad superiorē quā incolebant urbem refugerunt, decem fere a mari stadia distantē: cumq; eis vna cohors Lacedemoniorū, data ad p̄sidium loci, q̄ extruendo muro socia fuerat: tñ muros ingredi noluit, ne p̄cantibus quidē Æginetis, rata periculosum sibi fore muris includi, sed cū impares se ad pugnam existimarēt, nacti loca editiora quieuerunt. Interea Atheniēses terram tenentes ad motis omnibus copiis Thyream capiunt, diripiunt, incēdūt, Athenasq; redēdit, Æginetas quicūq; in certamine nō occubuerant & Tantalū portantes Patroclis filii, qui apud illos fuerat, p̄ Lacedemoniis dux. Viuus em̄ cū vulnerat⁹ esset, capt⁹ est. Aliquot etiā ex Cytheris qui tutelę gratiā visi sunt transferendi, & hos quidē ex Cythereis censuerunt Atheniēses in insulas transcribendos, alios qui illic relinquerent tributū quaterna talenta p̄dere, Æginetas vero propter perpetuam similitatē oēs quicūq; capti essent necandos. Tantalū autē supra ceteros Lacedemonios apud insulā captos alligandū. Eadem æstate in Siciliam inter Camarineseos atq; Geloos inducię primū initæ sunt. Mox ceteri Siculi legatis singularū ciuitatū ad Gelam coactis, iter se tractabant, si quo pacto recōciliarent. Et cum multę vltro citroq; sententię dicerent dissentiētū, & prout quisq; se lesū iri arbitrabat exostulantiū, Hermocrates Hermonis filius Syracusanus, qui præcipue eos ad commune bonum hortabatur, huiuscemodi habuit orationem.

Æginetę
Atheniēses
fugiunt.
Thyrea capi
tur.
Tantalus.

Hermocra
tes.

Oratio Hermocratis ad Sicilienses.

NON ex ea ciuitate viri Sicilienses quæ aut minima sit, aut maxime bello laboret, ego ort⁹ verba facturus sum. Sed vt aperiā, quę mihi sententiā optima videat in commune totius Sicilię bonum: Atqui q̄ sit tristis res gerere bellum, & vniuersa quæ in eo solent contingere, quiscūq; nam longa apud scientes oratione exequat! Nemo enim aut rerum imperitiā ad hoc agēdum cōpellitur, aut ab hoc agendo si quid amplius adipisci sperat, terrore coercetur. Vsu tamen venit, vt his maiora videantur lucra fore, q̄ difficultates. Illi enim malint subire pericula, q̄ vel aliquam iacturam in præsentia facere. Qd si hæc neutri ipsa, nisi tēporis beneficio, facere queat, nimirū exhortatio de reconciliatione cōducit, id qd nobis hoc tempore si acquiescimus, in primis operæ precitū erit. Nāq; antea, q̄ vt suis quisq; rebus bene consulere, bellum suscepimus, vt nunc inuicem altercantes tentemus in pristinā redire gratiam rursū reuersuri ad bellum, nisi suum ius cuiq; reddatur. Etenim nosse vos oportet, non de priuatis modo rebus, si sapimus coactum esse conciliū, sed nunquid etiam vniuersam Siciliam ab insidiantibus, vt ego arbitror, Atheniensibus possimus eximere: atq; huius rei existimare ipsos Athenienses vel magis q̄ verba mea pacis sequestros eē necessarios, qui maximū inter oēs Gręcos exercitū ducētes ad obseruāda delicta nostra p̄sto sunt cū paucis nauibus, res quidē nomine societatis legitima, sed natura hostilis, quippe cū ad emolumentum suum inteni sint. Nam si bellū elegerimus, & hos viros accersierimus, qui etiam nō accersentibus bellum inferunt, vbi nos mutuo vexauerimus domesticis sumptibus, cum p̄fectu ip̄erit istorum, credibile est eos aliquñ cum maiori classe vēturos, ac nostra oīa & quos affectos cognoscēt in suam potestātē redigere conaturos. Et certe si sapim⁹, satius est vnicuiq; aliena inuadēdo, q̄ ea quę possidet destruēdo socios accite, ac picula suscipere existimantē seditiones maxime p̄niciosas eē ciuitatibus atq; Sicilię, quā nobis incolentibus vniuersis, tēdunt insidię dum nostrę ciuitates alia cum alia cōtendunt. Quæ nos aduertentes debemus, priuatus cū priuato, & ciuitas cū ciuitate redire in gratiā, cōmuniter dare operam, vt oēm Siciliam liberem⁹: nec in mētē venire cuipiā oportet nostrates quidē Doras Atheniēsisbus esse hostes, Chalcidēses autē p̄pter Ionum cognationē fideles. Neq; enim Athenienses inferunt bellum gētib; nostris partium odio, sed fortunarum auiditate, quas cuncti in Sicilia possidemus, id qd in partibus Chalcidensū declaratū ab illis acciti. Nam a quibus nunq; ex foedere societatis adiuti fuerant, iis ipsi libentius ius cōfœderationis p̄stiterunt. Et Atheniensibus quidem hæc prospicientibus ac proficere volentib; nimirū veniam do, nec imperiū affectantes vitupero, sed p̄iores ad imperata facienda. Humani nāq; ingenii natura cōparatū est, vt submittentem se p̄sit, caueat ab inuadente. Nec quisquis nostrū cognoscit, nisi probe p̄spiciat, atq; hoc antiquissimum iudicet, cōmunē morum esse communem oīm salutem, fallit. Hoc metu si inuicem conueniamus q̄ primū liberabimur. Neq; em̄ ex sua nos terra Athenienses inuadūt, sed ex eorū a qb⁹ acciti sunt. Atq; ita nō bellū bello, sed discordiā pace sedabit nullo negotio. Et qui accersiti venerūt honeste, iniussi iure optimo abibūt, infecta re. Et hoc qdē quartū ad Athenienses attinet bene consulentibus bonum esse cōperietur. Pacem vero quā cuncti optimā esse cōstentur, quonammodo non oporteat inter nos fieri? Nunquid existimatis si cui boni quid adest, aut si cui quid e contrario est nō potiores ei gerem esse q̄ bellū: vt ab armis discedentes vtrinq;

BELLI PELOPONNESIACI

nostra per quietē cōseruemus, fruamurq; per pacē sine periculo honoribus, dignitatibus, aliisq; quicunq; quis oratione lōga exequat, quemadmodū e cōtrario de incōmodis belli. Quē vos cōsiderātes debetis nō verba mea pro nihilo habere, sed suam potius quisq; salutē ex iis providere. Et si q; arbitrabitur se aut iure, aut iniuria aliqd vtiq; effecturū, ne spe frustrante grauer labat, cum sciat plerisq; contigisse, iam vt cū vel ad viciscendas iniurias, vel sollicitante spe, vtiq; freti aliqua potētia ad ampliandas facultates tendunt, neutri qd vellent effecerint: sed e cōtrario, hi salutem: illi res suas amiserint. Vltio enim nō quia iniuste cupiam fit, protinus iustam prosperitatem nanciscit. Neq; vires stabilis res est, quia bene speretur, & plerisq; futuri temeritas praualeat: q̄ cum sit oīum rerum fallacissima, tamen vtilissima videtur. At cum tantūdem timoris adest, circumspectius alius alium inuadimus: Ita nunc nos futuri qd obscurum inexploratumq; est, tum Atheniensium, q̄ formidolosi iam assunt, metu, qd superest existimemus, quē quisq; nostrum se acturum arbitrabatur, ea prorsus prohiberi hisce impedimentis, & hostem huic regioni imminentem missum faciamus, & ante omnia ipsi inter nos æternum fœdus ineamus: Sin minus, certe in longissimum tēpus induciis factis, priuatas in aliud tempus discordias differamus: scientes in summa, si mihi assensum sit, suam cuiq; futuram liberam ciuitatem: vnde habeamus arbitriū bene maleve agendi, & pro merito ac iure vicem reddendi. Si assensum mihi non sit, & alios audiamus, non de viciscendo nobis aliquo res erit: sed si ad votū prospere cedit, necessario efficiemur amici quidē iis, qui maxime hostes: aduersarij vero iis, quibus nos esse non conuenit. Et ego quemadmodū initio dixi, ex ea ciuitate q̄ si sim, quæ & maxima est, & bellum magis infert q̄ repellit, hortor vt in posterum prospicientes inter nos conueniamus: neve sic aduersarios mulctemus, vt nos ipsos vehementius lædamus, neve contentionis insania arbitremur dominos esse nos & proprii consilii, & cuius nequaquā dominamur fortunæ, sed quatenus par est, aut nos, aut alios iure superari, eatenus nobis per nos faciendum, non ab hostibus patiendum. Neq; enim deforme est Dorem aliquē a Dore, aut Chalcidēsem a suo gentili superari, cum omnes inuicem confines simus, & incolę vnus terrę eiusdemq; insulæ, & idem fortiti nomē Sicilienses: qui quidē bellum geremus (vt opinor) quando cōueniet, & rursum in mutuā redibimus gratiam, habito cōmuni colloquio. Alienigenas aut huc venientes, si sapiamus, semper cōiuncti propullabimus, etiam si quibus separatim vis afferat vniuersi periclitamur. Nec socios vnq; posthac accersamus, neq; recōciliatores. Qd̄ facientes Siciliam & in presentiarum duobus bonis non fraudabimus, vt eam ab Atheniensibus intestinoq; bello liberemus, & in posterū per nos liberā possidebimus, aliorū quoq; insidiis minus obnoxiam. Talia locuto Hermocrate persuasi Sicilienses inter se in hanc sententiam conuenerunt, vt ab armis discederetur, obtinentib; quibusq; quæ obtinerent, modo foret Morgantina Camarinoꝝ certam Syracusanis pecuniam reddentium, Socii vero Atheniensium accitis illorum primoribus aiunt fœdera, quæ ineunda essent fore cum eis communia. Iis probantibus pacificati sunt. Post qd̄ Atheniensium naues e Sicilia decesserunt. Earum duces domum reuersos ciuitas mulctauit, exilio quidem duos, Pythodorum & Sophoclem, pecunia vero tertium, Eurymedontem quasi penes eos fuisset Siciliam subigere, verū persuasi, muneribus abscessissent. Adeo freti præsentī prosperitate, dignum ducebant vt nihil sibi obstitere, vtiq; difficillima peræque atq; facilia, & siue magnis copiis siue exiguis possint efficere. Cuius rei causa erat quę animos ad sperādū subministrabat, multiplex præter rationē felicitas. Eadem estate Megareses tum bello Atheniensiu bis quotannis in agrum ipsorum cum omnibus copiis ingredientium, tum a suis exulibus, qui per seditionem multitudinis exacti assiduis atrociniis grassabantur, affecti, in colloquium venerūt, tanq̄ oporteret recipi exules, ne per vtrosq; ciuitas perderetur. Id mussari intelligentes eorum qui extra erant amici, postulare & ipsi q̄ antea aperti, vt huiusmodi colloquium haberetur. Intelligentes quoq; primores ciuitatis plebem tolerandis malis parem non fore, timore adacti in colloquium cum Atheniensium ducibus Hippocrate Ariphronis & Demosthene Alcisthenis filio veniunt, volentes dedere ciuitatem, existimantesq; sic minus sibi periculosum q̄ si ab ipsis eiecti reuerterentur. Conuentum est primum vt Atheniensēs demolirentur muros amplos octo ferme stadiorum ab vrbe ad Nisæam eorum portū, ne ex Nisæa succurrerent Peloponneses, qui soli illic ob eius vrbis tutelam præsidium habebant. deinde tentarent vt arx in edito sita traderetur, res futura concessu facilis. Illo concessu, vbi ab operibus atq; a colloquio ad res præparandas vtrinq; itum est, Atheniensēs noctu ad Minoam Megaresium insulam profecti cum sexcentis armatis, duce Hippocrate ad fossam confederunt, vnde lateres ad extruendos muros non ita illinc longe faciebant: Plataensibus leuiter armatis aliisq; incolis cum Demosthene altero duce, apud templum Martis, quod propius adest, ad insidias collocatis,

Morgantina

Pythodorus
Sophocles.
Eurymedon

Megarēsiū
& Ath. pacta

Hippocrates

Minoa insula

nemine sentiente, præter eos quibus curæ fuit ea nocte sentire. Et cum aduentaret diluculum Megarēses qui prodicionem moliebantur, iam pridem commenti apertionem portarum, huiuscemodi rem fecerunt: Soliti erant noctu veluti latrones persuaso suo magistratu actuarium nauigium carro impositū, per fossam ad mare traducere, ac nauigare, & rursus ante lucem id per portas carro in muros introferre, vt sua Atheniensibus ex Minoa insula foret occulta custodia, cum nullū omnino in portu nauigium esset. Et cum ad portas iam erat currus, tum illæ ex more tanq̄ ad recipiendam nauiculam sunt apertæ. Atheniensēs hoc viso (ex composito enim factum erat) ex insidiis procurunt, volentes priusq̄ iterum clauderentur portas occupare, atq̄ irrūpere dum adhuc currus in illis est impedimento ne occludantur: & cum ipsis pariter qui rerum erant socii, Megarēses custodes apud ipsas portas trucidant, & omnium primū, qui circa Demosthenem erant Plataenses, ac circum habitantes irrumpunt: quoq̄ loci nunc trophæum visitur, confestimq̄ intra urbem eos Peloponneses, qui veniebant auxilio (senferunt enim qui in proximo agebant Peloponneses) congesti superant, & superuenientes Atheniensium graui armaturæ tutas portas præstabāt. Illi vt quisq̄ intrabat tendere ad murum Peloponnesium prædianorum. A principio resistētes pauci vim arcere, nonnulli occumbere, pleriq̄ in fugam se dare, rimentes ingruentem nocte hostem: & cum illic pugnarent Megarēses proditores esse existimantes. Contigit enim vt præco Atheniensium suo pte consilio denunciaret, quisquis vult Megarēsiū ad Atheniensēs transeat armis depositis. Quod vbi Peloponneses audierunt reuera putantes ab vtriusq̄ se oppugnari non amplius restiterunt, sed in Nisæam fugam intenderūt. Et prima aurora iam muris captis ac tumultuantibus intra urbem Megarēsiū iis, qui fauerant Atheniensibus vna cum aliis, conscia rei multitudine dicere portas aperiri oportere, & in pugnam exire, videlicet cōuenerat vt apertis portis Atheniensēs irrumperent ipsi, neve læderentur, inernoscendū oleo essent inuncti. Porior tamen eis extitit, q̄ ex apertione portarum tutela, Siquidem quatuor millia peditum grauis armaturæ & sexcenti equites Atheniensium noctu itinere facto ab Eleusine ex cōposito aderant. Et cum illi inuncti iā ad portas essent, vnus ex conscis insidias iis, qui inscii erant exponit. Isti conspiratione facta frequentes veniunt, negantq̄ prodire oportere. Neq̄ enim se antea hoc cum validiores essent ausos fuisse, neq̄ in apertum discrimen ciuitatem esse deducendam: si quis vero non pateat, ipsius pugnam fore, dissimulantes se scire quid faciendum foret, sed tanq̄ ad consultandum quod optimum esset se roborarent: & insuper ad custodiendas portas permanebant, adeo non licuit insidiatoribus cogitata p̄petrare. Animaduertentes autem Atheniensium duces rei impedimentum intercessisse, nec se satis validos futuros ad urbem expugnandam, protinus Nisæam muro concludunt, arbitantes si prius eam q̄ aliquid succurreret, cepissent, fore vt ocyus Megara in deditionem veniret. Et cum ex Athenis propere aduenissent, ferrum, tectores, aliaq̄ necessaria, murum extruxerunt ab eo quē ipsi tenebant sumpto initio Megarēses versus, ab illo vtrinq̄ ad mare Nisææ, vtentes muris & fossa, tum lapidibus atq̄ lateribus ex suburbanis, tum arboribus quas cædebant, aliaq̄ materia, & sicubi quid deerat, locum clarris munitentes, exercitū muros ac fossam destruēte. Quin hæ ipsæ domus suburbanæ, acceptis pinnis, erant pro castellis. In quod opus rotus dies insumptus est, & sequens vsq̄ ad vesperum in id quod restabat ad perficiendum. Vnde metu perculsi qui in Nisæa erant, tū frumenti inopia, quo ex arce quæ superior est deuecto, in diem viuebant, tum desperatione celeris Peloponnesium auxilii, tum quod Megarēses hostes esse suspicabantur, depacti sunt cum Atheniensibus, vt traditis armis certa singulis pecunia dimitterentur. Atheniensēs autem liceret in Lacedæmonios eorumq̄ ducem, & si quis alius intus esset, libero vtī arbitrio. Ita pactione facta abierunt illi, & Atheniensēs longis muris ab vrbe Megarēsi intercisis, ac Nisæa accepta, ad alia se instruebant. Per hæc tempora Brasidas Lacedæmonius Telidis filius circa Sicyonem & Corinthū agens ad comparandum in Thraciam exercitum, vt accepit de expugnatione murorum, timēs Peloponnesibus, qui intra Nisæam erant, neve caperentur Megara, mittit ad Bœotios, iubens propere eos cum omni exercitū præsto sibi esse ad Tripodiscum, qui est vicus agri Megarici habens hoc nomen, situs sub monte Gerania. Eo ipse venit cum grauis armaturæ Corinthiorum duobus millibus ac septingentis, Phliasiorum quadringentis, Sicyoniorum sexcentis, præter eos quos iam ipse coegerat, credens Nisææ nondum expugnata, se larurum auxilia. Vbi rem accepit (noctu enim ad Tripodiscum peruenit) egressus anteq̄ hosti auditus esset, cum delecta trecentorum manu, accessit ad urbem Megarēsiū, ignaris Atheniensibus, qui ad mare agebant, Nisæam tentaturus verbo quidem, sed re quoq̄ si posset, quodq̄ præcipuum erat, urbem Megarēsiū si intrasset muniturus; Poposcit autem vt se reciperent, q̄ diceret in spe esse Nisæam capiendi. Verum vtraq̄ Me-

Peloponneses
fugiunt.

Atheniensium
consultatio.

Nisæorum
deditio.

Brasidas

Tripodiscus,
Gerania
mons.

BELLI PELOPONNESIACI

garenſium factio verita, alterā quidem ne illos reductis exulibus expelleret, altera vero ne hoc timore populus in eā imperiū faceret, & ſecū ipſa dimicans ciuitas, ab inſidiātibus e propinquo Athenieſibus perderetur, non recipiendum putauit, ſed ſibi quieſcentibus euetum expectandum. Sperabant enim vtrinque fore, vt inter Athenieſes & eos qui auxilio venerāt, prælium cōmitteretur, atque ita tutius ipſi, vt quiſque cum illis ſenſiſſet, adiutores accederēt. Braſidas vbi non perſuadet, retro ad alium rediit exercitum, ac primo ſtatim diluculo Bœotii affuerunt, in animo habentes, prius quā ad ipſos Braſidas mitteret, ad ſuccurrendum, in Megara ire, tanquā non alieno ab ipſis periculo. Et cum iam in agro Platæenſi cū omni exercitu forent, aduentu nūcī animatiores multo effecti, duobus milibus ac ducētis armatis, equitibusque ſexcētis ad Braſidā miſſis, cū maiori ipſi exercitus parte redierunt. Cū autē iam afforent omnes copię armorum, nō minus ſex milia, & Athenieſes in acie circa Niſeā & mare inſtructi eſſent, & leuis eorū armatura per cāpos palata, hęc ex improviſo Bœotiorū equitatus in eam impetu dato, in fugā vertit ad mare verſus: quippe priusquā alicunde Megareſibus ſubueniretur, inuaſerat: cū quo in occurſum progreſſi Athenieſes ad manus venire, ac diu equeſtre prælium fuit. In quo vtrique nō inferiores ſe extiſſe exiſtimarūt. Siquidē præfecti equitiſ Bœotiorum & aliquot alios ad ipſam Niſeā profectos interemerunt ſpoliaruntque: & cum cadauera, quibus potiti erant, illis ex foedere reddidiſſent, trophæum ſtatuērunt. Verum in omni pugna cum neutri acriter uſque adeo inſtarent, dirempri ſunt, Bœotii ad ſuos, Athenieſes ad Niſeā ſe recipientes. Secundum hęc Braſidas cum exercitu propius mare atque urbem Megaram progreſſus, occupato idoneo loco inſtructa acie quieſcebat, ratus & Athenieſes ſe inuaſuros, & Megareſes ad ſpectaculum ſtare, vtrorum ſit futura victoria, & ſecum bene vtroque modo agi, vt neque ipſi priores laceſſerent illos, periculumque pugnandi vltro adirent, & vbi palam eſſet eos eſſe paratos ad deſenſionem, ibi tanquā ſine puluere ceſſuram merito victoriam. Itemque quod ad Megareſes attinet, recte contingere: niſi enim veniſſe viſi eſſent a Megareſibus, nequaquam ſe fortunā adituros, ſed haud dubie veluti victos ſe protinus vrbe carituros. Nunc autē hoc certe aſſecuturos, vt Athenieſibus pugnare nolentibus, ipſi ea obtineāt citra pugnam, quorū gratia veniſſent, quod & contigit. Siquidem Megareſes vbi Athenieſes egreſſi apud muros longos, inſtructa acie quieuerunt, idē & ipſi fecerunt. Quieſcebant autem illi, quod eorum duces cenſebant, ſi a Lacedæmoniis non inuaderentur, haudquaquam par eſſe diſcrimen ſuum & illorum. Nam cum ipſis pleraque ſucceſſiſſent, ſi priores prælium aduerſus plures inirent, aut victores Megara capturos, aut victos optimam copiarum partē amiſſuros. Illos vero quorum exercitus non ex vna ciuitate, ſed ex ſingularum partibus conſtaret, haud ab re periculum facere velle. Et ſatis manſum eſt, vbi ab alterutris nihil tentatur: ab Athenieſibus prius in Niſeā diſceſſum, tum a Peloponnēſibus eo vnde proceſſerant. Ita Megareſes exulum amici, tanquā Athenieſibus nolentibus iam certare, addito magis animo, portas apeririſ Braſidæ velut victori cum ciuitatum primoribus, & cum receptis in colloquium veniunt, alterius factionis hominibus ſā timore perculſis. Mox dilapſis in vrbes ſuas ſociis, Braſidas Corinthum reuerſus, exercitū in Thraciā, quo antea cōſtituerat, cōparabat. Reuerſis quoque Athenieſibus domū, Megareſes quicūque participes maxime extiterāt rerū ad hos trahēdarū, vidētes ſe eſſe depreheſos, cōtinuo ex vrbe ſe ſubdixerūt. Cateri habito cū exulū neceſſariis colloquio, eos que apud Pegas agebant, reuocarunt, interpoſita fide cū maximo iureiurādo nihil ſe iniuriarū memores fore, ſed quæ optima eſſent ciuitati conſulturos. Iidem vbi magiſtratus effecti ſunt, dum arma recognoſcunt, diſpoſitis manipulis, deligunt ex inimicis qui præcipue ſtudioſi Athenieſium fuiſſe videbātur, ad ceterum viros, & hos adacto ad ferenda palam ſuffragia populo, tanquā condēnatos interficiunt, ciuitatemque fere ad oligarchiam, id eſt, ad dominatum paucorū redigūt. Atque hic ſtatus ex ſeditione ſecutus, diu ſub pauciſſimis durauit. Eadem æſtate cum Antandrus a Mitylenæis, quēadmodū conſtituerāt, muniēda eſſet, vbi id eos moliri ſenſerunt Athenieſiū duces, claſſes ad legendā pecuniam miſſe: Demodocus & Ariſtides, que circa Helleſpōtū agebāt: nā terrius eorū Lamachus in Pontū cū decē nauibus abierat, res momentosa viſa eſt eis, ne idem quod apud Anæa in Samo contingeret: vbi Samiorū exules ſeſe cōmuniētes, Peloponnēſibus gubernatores eis mittēdo in rē nauticā adiumento erāt, & eos que intra urbē eſſent, perturbabāt: & que excederēt vrbe receptabant. Ita coacta ex ſociis manu Antandrum perunt, cōmiſſaque cū iis qui ex Antandro perierūt, pugna, iterū locū recipiunt. Neque ita poſt Lamachus, que Pontū intrauerat, cū fluuiū Calecem, que per agrū Heraclēſem fluit, ſubiſſet, naues amiſſe ſubita vi torrētium aquarū ſuperne deuoluta. Ipſe cū exercitu itinere pedeſtri per Bithynos Thracas, que trās mare in Aſia ſunt, Chalcedonē venit in ore Ponti ſitam Megareſium coloniam, Eademque æſtate Demoſthenes Athenieſiū dux cū nauibus quadraginta in Naupactū

Braſidæ conſultatio.

Megareſes exules reuocāt.

Oligarchia. Antandrus. Demodocus. Ariſtides. Lamachus. Anæa.

Calex fl. Bithyni. Thracas. Chalcedon.

se contulit, statim a discessu ex agro Megarensi. Nam & Hippocrates de rebus Bœotiis cum quibusdā apud ciuitates viris transegerat, cupientibus transferre statum illum in popularem, vt Atheniensiū, erat autore præcipuo Pitodoro exule Thebano, atq; hunc in modū res preparauerunt. Cōstituerant quidam per prodicionem tradere Siphas, oppidum soli Thespici in sinu Crissæo maritimum, cum iam alii ex Orchomeno, quod quondam Minyeum, nunc Bœotium vocant, Charoneam Orchomeni vectigalem dedituri essent, adiutoribus præcipue Orchomeniis exulibus qui ex Peloponneso homines mercede conduxerant. Est autem Cheronæa in extremis Bœotiæ regione Phanotidis in agro Phocæsi, promiscue habitātib; Phocensiū nōnullis. Em̄uero oportebat Athenienses Delium occupare Apollinis tēplum, in Tanagræa Eubœam versus, & hæc ipsa fieri condicta die, ne Bœotii in Delium frequentes opem ferrent, sed de suis ipsorum rebus solliciti quicq; satagerent. Et si conatus recte cessissent, & Delium muro clussissent, facile sperabant, & si non protinus, tamen aliquid moliri rerum nouarum apud respublicas Bœotiorum se loca hæc tenentibus, & regionem per latrocinia infestantibus: & cum singulis e propinquo receptus esset, non intra id loci rem constitutam: sed tēpore Athenienses ad eos accedēdo qui defecissent, Bœotiis non satis copiarum habentibus per hæc sibi viam ad occasiones munituros. Huiusmodi igitur insidiæ tendebantur: Hippocrates qui copias habebat, debebat ipse quidem cum tempus afforet, eas ex vrbe in Bœotios ducere, Demosthenem tamē cum nauibus quadraginta ad Naupaetum præmittit, vt coacto ex illis locis exercitu Acarnanum ceterorūq; sociorum, in Siphas nauigaret ad prodicionē spectantes, cum oporteret, occursurus. Et dies inter eos est constituta, qua die hæc cōfici oporteret. Et Demosthenes quidē habēs tum Oeniades a cunctis Acarnanibus in societate Atheniensiū adactos, tum sociorū auxilia quæ illinc vndiq; euocauerat, profectus primū ad Salynthiū & Agræos, admotis copiis, alia simulādo sese præparabat, vt quando opus esset occurreret ad Siphas. Brasidas per hoc idem æstatis tempus, cum mille & septingentis armatis ad obeundas res Thraciæ pergens, vbi peruenit Heracleā, quæ est in Trachine, præmittit in Pharfalum ad necessarios suos nuncium, efflagitans vt se atq; exercitum deducerent. Qui cum ad eum in Melitiam Achaia venissent, Panærus, Dorus, Hippolochidas, Torylaus, & Strophacus Chalcidensium hospes, tunc ire contendit, ducentibus eū cum aliis Thessalis, tum vero ex Larissa Niconida Perdiccæ filio eius necessario. Etenim Thessaliā semper alioqui difficilem transitū, tum sine duce transire non poterat vtiq; cum armis, quia proxima quæq; suspecta reddidisset, cū omnibus Græcis pariter nisi transitum exorasset, tum vero Atheniēnsibus, in quorum amorem perpetuo fuit propensum Thessalorum vulgus. Itaq; nisi Thessaliū dominatu potius q̄ æquitate legum (quod ipsorum est proprium) vterentur, nunq; Brasidas pertransisset. Namq; tunc ei ire pergenti contrariæ factionis Thessali ad flumen Enipeum occurrunt, pergere prohibentes, q̄ dicerent iniurios eo esse, quia sine publica autoritate transirent. At si qui duces huius erant, negare se inuitis illis transituros: sed cum celeriter venissent, essentq; hospites, esse excipiendos. Ipse quoq; Brasidas per Thessalorum terram se ire, quorum amicus esset, & Atheniensibus suis hostibus, non eis arma inferre, nec vllas scire inter Thessalum & Lacedæmoniū esse inimicitias, quin vterq; alterius solo vtatur: nunc illis inuitis p̄gredi nec velle nec posse, orare tamen ne prohiberetur. His illi auditis abierunt. Brasidas autem hortatu ductorum anteq̄ plures ad inhibendum iter coirent, nusq; subsistens cursim perrexit: & eodem quo ex Melitia profectus est die, Pharfalum peruenit, & ad flumen Apidanum castra posuit. Atq; illinc in Phaciū, & inde in Peræbiā: illincq; iam Thessalis ductoribus digressis, Peræbi qui ditionis Thessalorum sunt, ad Dion vsq; deduxerunt, oppidum ex imperio Perdiccæ, sub Olympo situm Macedoniae monte, Thessaliā versus. Hunc in modum Brasidas Thessaliā transcurrens præuenit, priusq; se quis ad inhibendum præpararet, & ad Perdiccam in regione Chalcididis se contulit. Siquidem ii qui in Thracia ab Atheniensibus defecerant, atq; Perdiccas, vbi res Atheniensium secundæ esse cœpere, metu copias ex Peloponneso abduxerunt. Chalcidenses quidē quod in se primum venturos suspicabant Athenienses, q̄q; finitimæ eorum ciuitates, quæ non defecerāt clam se communi consilio præparabant. Perdiccas vero non ille quidem ex possessio hostis, sed tamen & ipse reformidans pristinas cū Atheniensibus discordias, præcipueq; Arribæum Lyncestarum regem deiectum volebat. Accessit ad facilem educendum ex Peloponneso exercitum præfens infelicitas, Lacedæmoniorum quidem qui sperabant Athenienses cum cetera Peloponneso, tum vero ipsorum regioni imminentes hoc maxime modo auertere, si quid inuicem eis doleret, misso aduersus eorum socios exercitu, præsertim cum parati essent, qui hunc exercitum alerent, quicq; ipsos in faciēda ab Atheniensibus defectione accerferent. Eo quidem magis, quod per causam hanc volebant seruitia emittere, ne quid noui

Pitiodorus.
Siphæ oppidum.
Minyeum.
Chæronea.

Delium.

Salynthium

Heraclea.
Pharfalus.
Melitia.
Panærus.
Dorus.
Hippolochidas.
Torylaus.
Strophacus.
Niconidas.
Enipeus flu.

Apidanus.
Phacium.
Peræbia.
Dion oppid.
Olympus.

Arrhibæus rex.

BELLI PELOPONNESIACI

ea tempestate Pylo capta molirentur. Cum hoc fecissent Lacedæmonii, illorum & iuuentutem & turbam reformidantes (fere enim eis inter præcipuas curas fuit semper seruitorum custodia) præceperunt vt quicunq; inter hostes strenuissimi sibi viderentur extitisse, secernerentur tanq; liberandi, ad explorandam illorum sententiam, ratî ut quisq; primus dignum se libertate duceret, ita maxime insidiaturum: Quorum cum ad duo milia discreti essent, & templa coronati circuisissent, tanq; libertate donati, non ita multo post de luce subtracti sunt, neq; quo pacto quisq; perierit quisq; nouit. Et tunc libenter septingentos armatos ex ipsis cum Brasida dimiserunt. Nam ceteros hic mercede adductos ex Peloponneso eduxit. Eum autem & Lacedæmonii miserunt maxime cupidum eundi, & Chalcidenses præoptauerunt, virum & in Sparta pro impigro ad omnia habitum: & postq; exiit, plurimi apud Lacedæmonios effectum. Etenim statim a principio iustum se, & temperatam erga ciuitates cum præbet, plurima loca ad eum defecerunt, nonnulla per prodicionem sunt capta. Ex quo Lacedæmonii euenit, vt efficerent quod volebant, reddicionem locorum ac receptionem, & in Peloponneso belli laxamentum. Quinetiam circa bellum, quod res Siculas insegurum est, Brasida virtus atq; solertia eos qui vel experimento cognorant, vel ex auditu iudicabant Atheniensium socios præcipue cupidos Lacedæmoniorum effecit. Nam cum primus illinc prodisset, visusq; esset circa omnia egregius, firmam spem reliquit, ceteros eiusmodi esse. Cum igitur ad res Thraciæ venisse Athenienses eum acceperunt, hostem denunciauere, Perdiccam existimantes autorem aduentus illius esse, & maiorem de sociis eius loci custodiam egerunt. Perdiccas autem sumpto Brasida, atq; exercitu ipsius secum, in Arrhibæum Bromeri filium Lyncestarum Macedonum regem sibi finitimum, eundemq; hostem tendit, volens eum debellare. Is cum ad ingressum Lyncei venisset cū Brasida atq; exercitu, Brasidas dicere priusq; bellum inferretur, velle conuenire Arrhibæum oratione, si possit, socium Lacedæmonii facturum. Etenim Arrhibæus per caduceatorem edixerat, se paratum esse rem Brasidæ inter ambos disceptatore committere, & Chalcidensium, qui vna aderant legati, quo eum expeditiorem ad sua conficienda negocia haberent, commonefaciebant, ne pro Perdicca difficilia subiret, cum præsertim apud Lacedæmonem, qui fuerant a Perdicca missi, tale quiddam iactassent, multa hunc ex sibi finitimis circa locis ad societatem illorum adducturum. Quo magis Brasidas postulabat vt ex publica vtilitate res Arrhibæi transigeret, Perdiccas negare se Brasidam adducere iudicem suarum controuersiarum, sed potius hostium destructorem, quos ipse denunciaffet, eumq; iniurium esse, si se dimidium exercitus alente faueat Arrhibæo. Brasidas tamen hoc inuito ac repugnante conuenit Arrhibæum, eiusq; persuasus oratione, abduxit exercitum, nondum terram illius ingressus. A quo tempore Perdiccas tertiam pro dimidia stipendii partem dedit, sibi existimans iniuriam fieri. Eadem æstate continuo post hæc paulo ante vindemiã, Brasidas secum habens Chalcidenses, bellum intulit Acantho Andriorum coloniæ. Oppidani reciperent hunc necne, inter se illi quidem altercabantur, qui cum Chalcidensibus sentiebant, & plebs, sed ob metum fructuum, qui adhuc foris erant, persuasa est multitudo a Brasida, vt eum solum admitteret: & cum audisset, deliberaret. Admissus & apud illam stans, non dectat autem ei, vt homini Lacedæmonio, dicendi facultas, huiusmodi orationem habuit.

Oratio Brasidæ ad Acanthios.

Quod ego atq; exercitus, viri Acanthii, a Lacedæmonii dimissi huc sumus, declarat veram esse causam, quam in bello mouendo Atheniensibus prædiximus, nos bellum gesturos ob Græciam Atheniensium seruitute liberandam. Si autem sero venimus, decepti videlicet spe ocyus debellandi Athenienses sine vestro periculo, nemo reprehendat, cum nunc, quando tempus adest, venerimus conaturi vobiscum illos euertere. Miror tamen me portis excludi, & non libentibus vobis venire. Etenim nos Lacedæmonii existimantes præter id quod fecimus, huc ad socios venire nos posse, hoc autem animo etiam ad cupidos esse venturos: hoc tantum periculi contempsimus, cum alienam terram multorum dierum itinere peragrauimus, exhibitio omni erga vos studio.

In Græco le **Q**ui si vos aliud in animo habetis, aut si vestra ipsorum ac ceterorum Græcorum libertati ob-
gitur **ἐπιω.** sistetis, improbum fuerit, non modo quia obsistitis, verum etiã quia quoscunq; accessero, minus mihi
interpres vi aliquis obsequetur. Res profecto digna, quod ciuitas ista sane egregia pro prudenti habita, ad quã
detur legisse primum accessi non admiserit. Neq; huius facti satis idoneam possum inire rationem, nisi quod vi-
deor. deor aut iniustam libertatem afferre, aut imbecillis atq; inualidus venire ad propulsandam Athe-
niensium vim, si inuaserint. Certe & dum ad Nisæam cum his, quas nunc habeo, copiis auxilio
venissem, Athenienses cum plures essent, non sunt ausi configere. vt credibile non sit eosdem
huc esse missuros aduersus vos tantum copiarum, quantum classiarum exercitus ad Nisæam misse

runt, & ego non ad perniciem, sed ad libertatem Græciæ adueni, maximo iureiurando apud magistratus Lacedæmoniorum interposito, quoscunq; illis ascuero socios suis utiq; legibus esse viaturos. Neq; ut vos, aut vi, aut fraude socios habeamus, sed e contrario, ut vobis in seruitutem Atheniensium redactis socii simus in bello, Quæ propter dignum me censeo, qui neq; suspectus summam de hoc fidem faciens, neq; inualidus vltor existimer, ad vos magis animandos venisse. Quod si quis priuatim ob aliqua metuens ne quibus ego ciuitatem tradam, cunctatur, is ante omnes velim confidat. Ego enim neq; ad concitandam seditionem venio, neq; occultam opinor esse, quã affero libertatem, si omisso patrio instituto, aut plebem paucis, aut pauciores plebi addixero. Nam odiosius fuerit, hoc q̄ externum imperium, & nobis Lacedæmoniis gratia laborum nostrorũ non deberetur, sed pro honore & gloria potius accusatio, q̄ quibus criminibus insectamur Athenienses, ea ipsi habere videamur magis inuisa in nobis, q̄ in eo qui hanc virtutem non profiteretur. Fraus enim cum in omnibus scæda est, tum vero in iis qui maiori dignitate sunt præditi scædior est, q̄ aperta violentia. Nam violentia iure potentiã, quã fortuna ipsi largita est: fraus autem insidiis iniusti propositi grassatur: Ita nos multam in maximarum rerum momentis adhibemus circumspectionem, nec vos maiorem præter iusiurandum confirmationem sumatis, q̄ vnde facta rationibus respondentia necessariam opinionem præbent, prout etiam conducit, ut dixi. Quod si me vobis hæc proponente, tamen negatis vos posse obsequi, & cum bene nobis velitis, postulatis ut sine noxa quiescatis, q̄ libertas vobis non sine periculo fore videtur, iustumq; esse eam illis offerri, qui possint recipere: inuitum autem compelli neminem: deos testor, & heroes indigenas me bono vestro venientem nihil verbis proficere, eorq; experiar vastandis agris ad hoc vos compellere, existimans non iam iniuria agere, sed iure, & duabus necessariis rationibus: vna propter Lacedæmonios, ne amore vestri, si non accedatis nobis, illi damno afficiantur, a vobis ob pecuniam quã Atheniensibus penditis: altera propter Græcos, ne per vos eximi de seruitute prohibeantur. Neq; enim probe fecerimus hoc, ac ne debemus nos quidem Lacedæmonii inuitos asserere in libertatem, nisi causa alicuius publici boni, neq; dominatum affectamus, sed alios potius dominatu abdicare properantes. Effemusq; iniuriis in plerosq; si vniuersis sua iura restituentes, omittamus vos huic facto aduersantes. De his bene consultetis, annitaminiq; tum ut principes sitis apud Græcos capeffendæ libertatis, tum ut sempiternam vobis gloriam pariat, tum ne vestra priuatorum bona detrimentum accipiant, tum ut vniuersæ ciuitati honestissimum nomen imponatis. Hactenus Brasidas. Acãthii vero multa prius vltro citroq; altercati, clam datis suffragiis, tum propter Brasidæ verba ad persuadendum apposita, tum fructuum amittendorum metu, pleriq; censuerunt ab Atheniensibus desiciendum, habitaq; fide iuriurando quod iuratus hic a Lacedæmoniorum magistratibus dimissus est, socios quos ascisceret suis vsuros legibus, ita exercitum admiserunt. Hos secuta est non multo post Stagirus Andriorum colonia. Hæc sunt per eam ætatem gesta. Principio statim insequentis hyemis quemadmodum Hippocrati atq; Demostheni Atheniensium ducibus erat constitutum circa res Bœotiæ, & oportebat hunc cum classe ad Siphos occurrere, illum ad Delium, factum est errore dierum, quibus debebat uterq; cum exercitu ire, ut cum Demosthenes prior ad Siphos applicasset, habens in nauibus Acarnanes, & multos ex his locis sociorum, res frustra esset, detectis per Nicomachũ insidiis, virum Phocensem ¶Phanoteum. Nam is Lacedæmoniis nunciauit, & illi Bœotiis. Ita omni Bœotia succurrente, cum nihil dum Hippocrates qui in mediterraneis erat, læsisset, occupatæ sunt Siphæ & Charonea. Quod delictum vbi rescuerunt, qui rem tractauerant, nihil agitandum in ciuitatibus censuerunt. Hippocrates autem excitato omni populo, Atheniensi, ciuibus incolis, & quicunq; aderant hospitibus posterior contendit ad Delium, Bœotiis iam reuersis a Siphis, positisque castris, Delium muro concludit Apollinis templum ad hunc modum: Fossam circum fanum ac delubrum ducunt, humum egestam pro muro aggerunt, in ea vallos desigunt, clatrantq; vinea quæ circumiecta fano erat, excisa, lapides etiam ac lateres ex proximis ædibus detractos iniiciunt, omni deniq; ratione munitiones excitant, positis vbi opportunum erat, ligneis turribus, nec vlllo fani ædificio existente. Nam porticus quæ fuerat, concciderat. Itaq; tertio ad ingressum e domo die cum incepissent, quartum & quintum ad prandij tempus in opere consumpserunt. Deinde cum pleraq; perfecissent, exercitus illinc abiit decem ferme stadia, tanq̄ rediens domum, statimq; quæ maxima multitudo erat leuis armatura discessit, caeteri depositis armis quiescebant, Hippocrate relicto ad custodias: & quod reliquum erat, circa propugnacula opus facto constituendum. Per hos dies in Tanagra Bœotii cogebantur, & vbi ex omnibus ciuitatibus affuerunt, cognoueruntq; hostem se domum recipere, caeteri Bœotiorum

Fraus violētia scædior.

Acãthii Brasidæ acq̄scūt

Stagirus.

¶Phanoteo

Delium obside

BELLI PELOPONNESIACI

Bœotiorum magistratus, qui undecim sunt, dissuadebant prælium, quoniam hostis intra Bœotiam iã non esset: in conterminis enim Oropiæ erant Athenienses cum arma posuerunt. Sed Pagondas Thebanus Æoladi filius vnus e magistratibus, cum Arianthide & Lyfimachi filio, penes quem tunc imperium erat, cupidus ibi pugnae committendæ, quod satius esse arbitrabatur periclitari, hortatus singulas cohortes, ne frequẽtes arma relinquerent, suasit Bœotiis, vt irent aduersus Athenienses, certa mens committerent, huiusmodi oratione.

Oratio Pagondæ ad Bœotios milites.

PAr erat, viri Bœotii, nemini vestrum in mentem venire, quin magistratus estis, non esse consentaneum, vt cum Atheniensibus, nisi eos in Bœotia affecti, prælium ineamus. Nam cum in Bœotia munitiones extruxerint, & eam e finitimis locis profecti sint afflicturi, nimirum pro hostibus habendi sunt, & quocumq; in loco deprehenduntur, & undecumq; venientes, gesserunt hostilia. Nunc si cui non pugnare tutius videbatur, is mutet sententiam. Neq; enim eadem prouidentia ratio habenda est iis, quorum de agro per alium occupato agitur: & iis qui cum sua ipsorum possideant, plura concupiscentes vltro aliena inuadunt. Et vobis certe cum proprium est, inuadentem vos peregrinum hostem & domi & procul a domo, rum vero conuenit multo magis Athenienses, & quidem finitimos propulsare. Nam ita demum cuiusq; ciuitatis libertas paratur, si in resistendo vicinis par sit. Quod si isti non modo vicinos, sed etiam longe positos conantur in seruitutem redigere, quo tandem pacto non ad vltimum debeamus venire certaminis, habentes exemplum e regione positos trans fretum Eubœos, & cetera Græciæ plurimum, quomodo his subiectum est, & intelligere ceteros vicinos de finibus dimicare, nobis si vincimur vnum indiscretum in toto territorio finem esse statuendum? Quippe nostra ingressi vi obtinebunt, tãto periculosius, quãto cæteris propius istos accolæ habemus. Et sane cõsueuerunt qui viribus freti, vt nunc Athenienses, vicinis arma inferunt, aduersus quietum, & in sua se tantummodo terra defendentem, promptius id facere, q̃ facile cõtinere eum qui extra fines occurrat: & si occasio fuerit, bellum incipiat. Cuius rei ex istis documenta habemus. Nam cum eos terram nostram seditione laborantem tenentes ad Charoneam vicissemus, securam admodum ad hoc tempus Bœotiam prestitimus. Quorum nos memores debemus anniti qui maiores quidem natu sumus vt nostri similes simus: Qui vero iuniores egregiis illis orti parèibus, ne domesticas laudes dedecoremus, confidetesq; deo, ipsum a nobis futurum cuius sanum isti infando muro septum incolunt, necnon fas sacrificiis, quæ nobis immolantibus pulchra se ostendunt, in hos pariter tendere ac demonstrare eis, si quæ concupiscunt, nullis illa defendentibus aggressos obtinuisse: sed ab iis quibus generosum est, & suam regionem semper pugna do liberare, nec alienam iniuste in seruitutem redigere, sine certamine non discessuros. His verbis adhortatus Bœotios Pagondas persuasit ire aduersus Athenienses, confestimq; motis castris exercitum eduxit. Iam enim erat serũ diei. Et postq̃ promouit prope hostem, substitit in loco quodam, vnde inuicem se aspiceret interiecto colle non possent, ac suos ordinat, & tanq̃ ad prælium instruit. Hippocrates, qui apud Delium erat, vbi ei nunciarum est infestos ire Bœotios, mittit ad exercitum, iubens vt aciem præparent: nec multo post ipse affuit, relictis ferme trecentis circa Delis equitibus, tum ad loci custodiam, si quis illum tentaret, tum vt occasione obseruata, pugnae adessent. Bœotiis dispositis qui hos propulsarent, vbi cætera recte habebant superato colle apparent, tenentes arma atq; instructi, quemadmodum erant pugnaturi, septem milia fere grauis armaturæ: Leuis vero supra decem millia: Equites mille, peltati quingenti. Dextrum cornu tenebant Thebani cum sociis: Nediti erant Haliartii & Coronæi & Copæenses, aliq; stagni aceolæ. Sinistrum tenebant Thespienses, Tanagreiq; & Orchomenii. In vtroq; autem cornu equites erant ac leuis armaturæ Thebanorum singulis scutaris quini & viceni applicati erant. Cæteri vt cuiq; contigerat. Hunc in modum instructi Bœotii fuere, atq; ornati. Atheniensium acies graui armatura par hostili tota octonis densa viris, equites par cornibus erant. Leuis armatura ex apparatu instructa, neq; tunc aderat, neq; in vrbe erat. Nam quæ vna in expeditionem exierat, plures hostibus fuerat, & inermes multi secuti, vt pote promiscuo ex hostibus qui aderant, oppidanisq; exercitu. Qui vt primi domum ire coeperunt, non affuerunt nisi pauci. Cum autem in acie starent iamiam cõcursuri, Hippocrates dux superueniens, Atheniensium exercitum, his verbis adhortatus est.

Exhortatio Hippocratis ad milites Athenienses.

BReuis quidem Athenienses, adhortatio fit apud præstantes viros, sed tãrundem præstat magis in memoriam redigens q̃ iubens. Nemini autem nostrum in mentem veniat, tanq̃ improbum sit, nos hoc tantum periculũ velle in aliena terra propulsare. Nam in hosti terra certamẽ

Pagondæ castra.

Hippocratis exercitus.

erit pro nostra: in qua si vicerimus, nunquam inuadent Peloponneses istorum equitatu carentes. Vno autem praelio cum istam acquiritis, tum vel magis illam liberatis. Pergite igitur in eos, uti dignum est, & patria, quam unusquisque vestrum inter Græcas principem habere se gloriatur, & vestris maioribus, qui duce Myronida, istis apud Oenophyta superatis, Bœotiam aliquando tenuerunt. Talibus horrabundus Hippocrates ad medium usque peruenerat exercitus, necdum maiorem partem adierat, cum Bœotii adhortante eos hic quoque Pagonda per paucis pœana modulati de colle infesti feruntur, & in eose diuerso Athenienses, cursuque confligunt, extremis tamen utrorumque ad manus non venientibus, sed idem tamen parientibus ob riuos, quibus interpellabantur. Ceteri acriter certamine vmbonibus se perpellentes consistebant. Et sinistrum quidem Bœotiorum cornu ad medium usque victum est ab Atheniensibus, in alios iam & præcipue in Thespienses recta tendentibus. Nam cum ii qui contra steterant, cederent, & in angusto ab Atheniensibus circumdarentur, interficiebantur. Thespiensium qui se defendendo manus conseruerant, feriebantur, & Atheniensium nonnulli in concludendo hoste perturbati, dum non internoscent se, mutuo interimebant. Ab hac igitur parte Bœotii superati sunt, & ad eam que pugnabat commiserunt, in dextro cornu ubi Thebani stabant, superant Athenienses, quos illi paulatim repulso prius insequerentur. Contigit autem ut duæ equitum turmae a Pagonda missæ, cum sinistrum eorum cornu laboraret, circumfuro furrim tumulo, repente in conspectum se dederunt, & Atheniensium cornu, quod vincebat, terrefecerunt, existimantium superuenire alium exercitum. Ita cum utrinque ab iis & a Thebanis persequentibus vrgeretur, totius Atheniensium exercitus fuga facta est, aliis ad Delium & mare, aliis in Oropum, aliis ad Parnethen montem, aliis ut cuiusque spes aliquo tulit tendentibus, quos Bœotii insequentes trucidabant: & præcipue equites tum ipsorum, tum Locrensiu, qui re iam in fugam versa, auxilio venerant. Cæterum noctis interuentu facilius fugientium turba salutem sibi peperit.

Bœotiorum
& Athenien-
sium conflictus.

Atheniensium
fuga.

Bœotiorum
trophæum.

Postero die qui apud Oropum & Delium erant, relicto ibi præsidio, adhuc enim illud tenebant, domum se per secundum mare receperunt. Et Bœotii Trophæo posito, cadaueribusque suorum quidem sumptis, hostium vero spoliatis, relictoque præsidio reuersi sunt in Tanagram insidiantes Delio tanquam aggressuri. Quorum caduceatori Atheniensium caduceator ad mortuos retedens iter faciens, obuius fit, ab eoque reuocatur, quod diceret illum nihil acturum priusquam ipse reuertisset. Idem cum ante Athenienses steterat, exposuit mandata Bœotiorum, haud iuste fecisse eos, qui iura Græcorum transgressi essent, quibus constitutum sit, eos qui alienam terram inuaderent, a templis qui illis sint, abstinere. Athenienses autem Delium muro circumdedisse, incolere, & quæcumque ab hominibus in profano fiunt, ea in illo fano facere: aquam quam nefas ipsis esset tangere, nisi ad abluendas in sacrificium manus, in alios usus haurire. Ideoque Bœotios tum dei, tum sua vice inuocantes loci præsidia demones atque Apollinem, edicere illis, ut e templo excedant, sua secum asportantes. Hæc cum caduceator dixisset, Athenienses missis ad Bœotios suo caduceatore, negant se quippiam in templum iniuriæ fecisse, aut in posterum sua sponte esse facturos. Neque enim ea se gratia ab iniuria venisse, sed ut illinc eos qui potius iniuriam inferrent, propulsarent. Esse autem apud Græcos legem penes quos imperium sit cuiuscumque regionis, seu magnæ, seu paruæ, ut penes eosdem sint semper & templa, ubi eisdem ceremoniis stant sacra, quibus consuetum esset, quoad fieri potest. Etenim Bœotios aliosque permultos, quicumque terram aliquam vi cultoribus electis ipsi incolunt, templa quæ prius aliena erant occupantes, pro suis possidere: & eos si præualerent, & ipsorum terra poterentur, hoc iuris habituros. Nunc autem in qua parte sunt, libenter esse, & tanquam ex suo non abscedere. Aquam quoque se in necessitate mouisse, nec per contumeliam apposuisse, sed cum illos vlcersentur, qui in suam terram irruperunt, ad utendum compulsos esse. Omnia vero licere bello, & aduersitate aliqua circumuentis veniam esse quandam etiam apud deum. Etenim delictis non voluntariis refugium esse aras: scelusque eorum vocari qui nulla necessitate sunt mali, non eorum qui propter aduersa aliquid audent. Quinetiam illos impie multo magis facere, qui pro templis mortuos reddi indignum censerent, quam qui inuiti quæ consentanea sunt templis, accipiunt. Plane autem iubebant illis dici, se non recedere ex agro Bœotio: non enim iam in eo se esse, quem vi obtinissent, sed ex ritu maiorum postulare, ut mortuos tollere liceret. Bœotii respondent: si quidem in Bœotia essent, excedentes e terra sua asportarent sua: sin in illorum, ipsi intelligerent quid foret faciendum, existimantes Oropiam ubi contigit illos occumbere, commissa in eius confiniis pugna, ditioris Atheniensium esse, quos casos ipsi non tenerent illis inuitis. Neque ad eos reddendos se obligatos esse, sed illos ex sua terra abeuntes, consentaneum esse ea quæ repetunt, recipere. Hos Atheniensium caduceator cum audisset, infecta re abiit. Et Bœotii tum accersitis protinus ex sinu Maliaco iaculatoribus funditoribusque, tum duobus millibus grauis armaturæ Corinthiorum, quæ secundum

Sententia me
morabilis.

BELLI PELOPONNESIACI

pugnam auxilio venerunt, tum praesidiariis Peloponnesibus, qui ex Nisaea una cum Megarenibus profecti erant, aduersus Delium castra mouent: aggressiq; munimenta cum aliis oppugnandi generibus, tum vero machina admota, vnde & locus expugnatus est ad hunc modum facta. Antennam ingentem cum geminas in partes serrauissent, omnem excauant, eamq; rursus veluti tibiam affabre compingunt, & in ipsius summo lebetem catenis appendunt, adunco super illud ferreo rostro, ad insufflandum, quod ab ipsa antenna procedebat, eius ligno magna ex parte ferrato. Hanc machinam longo spatio carris aduectam, muro admouent, qua maxime parte vitibus erat lignisq; constructus. Vbi admota est grandibus follibus ei capiti antennae quod ad ipsos spectabat, applicitis, flatum cient, qui flatus acriter actus in ahenum prunas & sulphur & picem habens ingentem flammam excitauit, murumq; incendit: ita vt nemine super eum perstante, sed omnibus in fugam se dantibus munimenta caperentur. Praesidiariorum alii occubuerunt: ducenti capti sunt, alia multitudo conscensis nauibus recepit se domum. Recepto Delio decimoseptimo a pugna die, caduceator Atheniesium rei gestae profus ignarus, non ita post rursus cum venisset, caesorum gratia eos Boeotii reddiderunt, non amplius eadem respondentes. Perierunt autem in pugna Boeotiorum quidem paulominus quam quingenti: Atheniensium vero cum Hippocrate imperatore paulo minus quam mille, praeter leuis armaturae atq; lixarum magnum numerum.

Post hanc pugnam Demosthenes vbi nauiganti sibi ad Siphas traditio non processit, cum haberet in ea classe Acarnanum, & Agraeorum, & Atheniensium ad quadringentos armatos, egressus est in agrum Sicyonium: & priusquam omnes appellerent naues, Sicyonii ad sua tutanda venientes eos qui egressi fuerant, fugant, ad nauesq; vsq; persecuti, alios interemerunt, alios viuos ceperunt, ac Trophaeo erecto, caesos suis petentibus reddiderunt. Per eisdem dies, quibus ad Delium res gesta est, Sitalces Odrysarum rex vita excessit, victus in praelio a Triballis, quibus intulerat arma. Cui successit in regnum Odrysarum, ac caeterae cui hic imperauerat, Thracia, Seuthes Sparadoci germani Sitalcis filius. Eadem hyeme Brasidas cum iis, quos in Thracia habebat sociis, bellum intulit Amphipoli Atheniensium coloniae ad Strymonem fluium. Hunc locum, vbi nunc sita est vrbs, primus tentauit incolere Aristagoras Milesius, cum regem Darium fugeret, sed ab Edonibus eiectus est. Deinde Athenienses duobus post & triginta annis eo missis decem millibus incolarum, tum suorum, tum aliorum quicumq; ire vellent, quae a Thracibus apud Drabescum sunt interempra. Rursus vndetricesimo anno Athenienses reuersi Agnone Niciae filio coloniam deducere, expulsis Edonibus hanc urbem condiderunt, quae prius Nouemuae vocabantur. Profecti autem fuere ex Eione, quam ipsi maritimum emporium in ostiis fluiui habebant, quinque & viginti stadiis distantem ab vrbe, quae nunc est, quam Agnon ideo Amphipolim appellauit, quod praeterfluente vtrinque Strymone cingeretur, ductoque a flumine ad flumen longo muro, conspicuam mare versus & continentem collocauit coloniam. Aduersus hanc igitur Brasidas ex Arnis agri Chalcidensis cum exercitu profectus, circa solis occasum peruenit in Aulonem & Bromiscum, qua stagnum Bolbae mari infunditur: coenatusq; noctu ire pergit. Erat autem tempestas, subningebatq;. Quo libentius iter faciebat, volens latere, qui intra Amphipolim essent, praeter proditores. Nam erant ibi tum nonnulli Argiliorum, qui sunt Andriorum coloni, illic domicilium habentes, tum alii huius rei participes, partim a Perdicca, partim a Chalcidibus persuasi, praecipueq; Argilii in proximo habitantes, Atheniensibus suspecti semper & oppido insidiantes. Hi vbi & tempus affuit, & Brasidas cum iam pridem de tradenda vrbe composuissent, cum suis qui munia reipublicae administrabant, tunc eum in urbem receperunt, eademq; nocte ab Atheniensibus deficientes exercitum ad pontem fluminis promouerunt, vnde magis quam a transitu oppidum abest nondum muris cinctum, vti nunc est. Praesidium autem quoddam modicum, quod ibi collocatum erat, paruo negotio Brasidas vi submouens, tum proditoris, tum tempestatis, tum repentini aduentus beneficio pontem transit: continuoq; eorum potitus est, quae Amphipolitanorum passim extra oppidum habitantium erant. Hoc repentino eius transitu aduersus ciuitatem facto, & eorum qui extra fuerant multis captis, aliis ad urbem fuga elapsis, Amphipolitani maiorem in modum tumultuabatur, praesertim mutuo suspecti. Creditum est (vt dicitur) Brasidam, nisi maluisset suos ad praedam quam ad urbem subito conuertere, eam fuisse capturum. Nunc sistens exercitum ad ea quae extra urbem sunt diripienda discurrit, destitit tamen cum per eos qui intus erant, nihil eis succederet. Caeterum aduersarii multitudine proditoribus prepollentes, ne statim portem aperiretur mittunt, cum Eucleo duce, qui aderat eis ad praesidium loci pro Atheniensibus ad alterum ducem Thraciae praesidem, Thucydidem Olori filium qui haec conscripsit, agentem circa Thason Pariorum coloniam, quae est insula distans ab Amphipoli fere dimidiati diei nauigatione, iubentes vt

Oppugnandi
callidum in-
uentum.

Delium capit.

Sicyoniam.

Sitalcis iter
itus.

Seuthes.

Amphipolis.

Aristagoras.

Drabescus.

Nouemuae.

Agno.

Amphipolis vnde
no: men fortita.

Arnæ.

Aulon.

Bromiscus.

Bolbae sta-
gnum.

Argilii.

THUCYDI

DES.

Olorus,

sibi veniret auxilio. Quod simulac ille audiuit cum septem nauibus, quæ forte aderant, proficiscitur: volens ille quidem præcipue anteq̃ Amphipolis dederetur occurrere: sin minus, Eionē occupare. Interea Brasidas metuens, tum e Thaso auxilia nauium, tū q̃ audiebat Thucydide in omni circa Thracia officinis aurariis præesse, & per se admodum posse apud primores in continēte, anixus est urbem si posset ante capere, ne si ille veniret, plebs Amphipolitana sperans eum & classe & sociorum auxiliis ex Thracia coactis, urbē defensurum, iam sese dedere recuset. Atq̃ ita equabilem conuentionem iniit hoc edicto per præconem denunciato, Amphipolitanorum atq̃ Atheniensium, qui intra urbem essent, quisquis vellet pari similiq̃ iure vti, eum manere apud sua bona: q̃ nollet eum abire, exportatis suis facultatibus quinq̃ intra dies. Hoc audito pleriq̃ alterius voluntatis effecti sunt: præsertim cū per paucos Athenienses respublica administraretur: cæteri, vulgus promiscuum, & eorum magna ex parte propinqui essent, qui foris fuerāt capti, & præ metu æquum esse edictum existimantes: Athenienses quidem q̃ libenter exirēt, non idem sibi impedere periculum, quod aliis rati, q̃ non celerem succursum expectarent. Cætera vero multitudo q̃ neq̃ equabili ciuitatis iure priuarentur, & præter opinionem periculo liberarentur. Itaq̃ iis q̃ cum Brasida cōposuerant, in aperto iam edictum iustum asserentibus, q̃ cernerent vulgus quoq̃ mutasse sententiam, nec amplius exaudire eum, qui aderat Atheniensem ducem, accepta cōditio est, initaq̃ conuentio. Atq̃ hunc in modum vrbs tradita. Eodem die circa vesperum Thucydides cum nauibus ad Eionē appulsus est. Amphipolim tenente iam Brasida, & nocte Eionem accepit, statim sub aurora (nisi naues celeriter auxilio venissent) occupandam. Secundū hæc Thucydides quidem res apud Eionē ordinabat, vt & statim si Brasidas inuaderet, & mox eos qui de superioribus transire ex fœdere vellent tuto posset excipere. Ille autem repente multis cum nauibus secundo flumine ad Eionē vectus, si forte p̃mōtorio qd̃ a muris excurrit, occupato, fluminis ostiis potiretur. Qui etiam a terra Eionem, cum tentasset, vtrinq̃ pariter est repulsus, ob idq̃ ad res Amphipolitanas ordinandas se tulit, & ad eum defecit Myrcinus ciuitas Edonenfis Pittaco Edonorum rege a liberis Goaxis, & vxore Braure interfecto. Nec multo post Capselus & Oesyma, quæ sunt Thasiorum colonie, Perdica hæc transigente, cum statim post captam urbem affuisset. Amissa Athenienses Amphipoli ingenti metu tenebantur, præsertim q̃ hæc ciuitas eis perutilis erat, tum prouentu materie, quæ ad ædificandas naues exportabatur, pecuniæq̃, tum q̃ ad uersus socios suos ad Strymonem vsq̃ deducētibus Theffalis transitus Lacedæmonis erat. Quibus nisi pontem tenentibus propter ingens sane fluminis in superioribus stagnum, haudquaql̃ liceret accedere trirētib, Atheniensibus ad Eionem excubantibus. Tunc autem Athenienses hæc facilia factu existimantes, & ne deficerent socii verebantur. Nam Brasidas cum in cæteris modestum se præbebat, tum vero vbiq̃ prædicabat se ad liberandam Græciam esse missum. Quod audiētes quæ Atheniensibus parebant ciuitates, & Amphipolim ab eo captam, & qualem se q̃ præmitem exhiberet, vehementissime ad res nouandas incitabantur, atq̃ ad eum clam missis caduceatoribus, accedere iubebant pro se quicq̃, ad illum primi deficere volentes, q̃ppe rati non timendū sibi tandiu, destitutis Atheniensium subsidio: quantum postea constitit, plus affectione cæca iudicantes q̃ certa prouidentia, assueti homines qd̃ maxime affectant, id spei inconsiderate permittere: qd̃ non affectāt id principi rationi committere. Augebatur præterea eis fiducia neminem aduersus ipsos auxilio venturum, q̃ recentem in Bœotia Athenienses calamitatem accepissent. Brasida quoq̃ alliciente nec vera referente, non esse ausos congregari Athenienses, aquid Nisæam secum solum exercitū habente. Ideo ante omnia voluptatem impresentiarum capiebant: & quia tunc primum Lacedæmonii constituerant ea loca tentare, ipsi nauare illis operam omni rarione parati erant. Quæ sentientes Athenienses præsidia, vt in tempore & breui & hyberno, in vrbes dimiserunt. At Brasidas e Lacedæmone mitti sibi exercitum cum iussisset, ipse supra Strymonē ad compingendas naues se accingebat. Verum hæc ei a Lacedæmonis suppeditata non sunt, partim inuidia primorum, partim q̃ malebāt suos ex insula recuperare, atq̃ bellum finire. Eadē hyeme Megarenfes maiorem murum, quem de ipsis tenuerant Athenienses, recuperatū euertūt ad solum. Et Brasidas post captam Amphipolim sociorum exercitum quem habebat, duxit aduersus locum nomine Actā, qui a fossa regia introrsum prominet, cuiusq̃ Athos mons excelsus ad Ægæum pelagus terminatur. Vbi continentur vrbes Sana Andriorum colonia ad ipsam fossam mare versus quod Eubœam spectat, & Thyssus, & Cleone, & Acrotho, & Holophyxus, & Dion, quæ promiscuis gentibus habitantur, Barbaris bilinguibus, & aliquantulum Chalcidensibus, sed præcipue Pelasgicis Tyrrenis, qui Lemnum aliquando Athenasq̃ incoluerunt, Bisaltico, & Dion.

Brasidas
Amphipoli
potitur.

Myrcinus.
Pittacus rex
Goaxis.
Braures.
Capselus.
Oesyma.

Græcorū in
Brasida in af
fectio.

Acta locus?
Athos.
Sana opp.
Thyssus opp.
Cleone.
Acrothous.
Holophyx?
Dion.

BELLI PELOPONNESIACI

Torona Chalcidica. Castoris & Pollucis templum. Crestonico, & Edonibus viculatim habitantibus. Harum plerumque ad Brasidas descivere. Verum Sana & Dion quia obstitere, earum regionem Brasidas stativa illic habens, populatus est. Et cum imperata non faceret, continuo castra movit aduersus Toronam Chalcidicam, quam Athenienses tenebant, sollicitatus a paucis quibusdam urbem tradere paratis. Et profectus nocte iam circa diluculum cum exercitu confedit ad templum Castoris & Pollucis, quod ab urbe tribus fere stadiis distat, ignavis Atheniensibus, qui ibi praesidio erant, caeterisque oppidanis, praeter eos qui cum illo transegerant, ac venturum nouerant: quorum aliquot qui eum clam adierant, aduentum ipsius obseruabant. Qui ubi illum adesse senserunt, admiserunt ad se septem viros nihil habentes armorum, nisi gladios. Tot enim ex viginti, quibus negotium datum erat, ingredi non timuere, duce Lyfistrato Olynthio. Ii per murum ad mare vergentem introgressi, ac furtim conscensa altissima arce urbis ad collum posita, praesidium quod illic erat obruncant, & portulam Canastrum versus pererrant. Brasidas autem aliquantulum progressus cum cetero exercitu quiescebat, praemissis centum peltatis: qui cum portae aliqua aperirentur, & signum quod conuenienter tolleretur, primi irrumperent. Et ii quidem aduentante tempore mirabundi ad urbem paulatim appropinquabant. Intus autem Toronae illi, qui cum iis qui introierant, praeparabant, ut & urbem occuparent, & portam apud forum diffracto vecte ipsis aperiretur. Iidem primum circumductos quosdam per portulam introducunt, ut eos qui in urbe essent nihil scientes, & a tergo & ab utroque latere repente terrerent. Deinde ignem: quod signum conditum erat, proferunt, & per portas fori peltatos iam caeteros accipiunt. Et Brasidas conspecto quod conuenienter signo, excitationis suis cursu contendit: identidem vociferantibus ad incuriendum iis qui intus erant, metum. Quorum alii protinus in portas inciderunt, alii in trabes quadrangulares, quae ad tollenda saxa muri collapsi, qui reficiebatur, ante illum posita erant. Brasidas igitur cum multitudine commotissimum sursum versus ad urbis superiora conuertitur, volens eam a summo ac prorsus occupare. Caetera item passim discurret. In hac ciuitatis expugnatione plerumque omnis rei ignari satagebant. Qui vero participes fuerant, & quibus res placebat, subito introeuntibus se associant. Athenienses autem (erant enim armati circiter quinquaginta in foro dormientes) ubi senserunt, aliquot eorum inter manus illorum obruncati sunt, reliqui fuga elapsi: pars itinere pedestri, pars ad duas naues, quae custodias agebant, euaserunt in Lecythum, praesidium quod ipsi tenebant, occupata arce urbis maritimae in angustiis Isthmi posita, ad quos etiam confugerunt Toronaeorum qui cumque erant studiosi illorum. Luce orta, & urbe prorsus capta, Brasidas iis Toronaeis, quicumque ad Athenienses profugerant, per caduceatorem edicit: Quisquis exire velit, eum tuto ad sua reuersum, munus ciuitatis functurum. Athenienses vero iubet abire Lecytho, ut quae sit Chalcidensium, data in hoc fide, eos & ipsorum facultates incolumes fore. Illi negant quidem se locum relictuos, sponderi tamen sibi postulant diei spatium ad mortuos tollendos. Hic fide publica dies duos indulgit. Quibus & ipse vicina aedificia firmavit, & Athenienses sua. Insuper concilio Toronaeorum coacto, talia quidem locutus est, qualia apud illos qui erant in Acantho.

Oratiuncula Brasidae ad Toroneos obliqua.

Oratiuncula Brasidae ad Toroneos obliqua.

Non esse aequum existimari qui secum de tradenda urbe transegerint, caeteris deteriores aut proditores esse, quippe qui neque pecunia persuasi hoc egissent, neque seruituris, sed libertatis & publici commodi gratia, aut eos qui huius facti participes non existissent rebus suis frui non debere. Se enim venisse non ad ciuitatem perdendam, aliquemve priuatum, & idcirco edictum fecisse iis, qui ad Athenienses fugissent, quod nihilo deteriores censeret ob amicitiam, quae illis fuisset cum Atheniensibus, neque Lacedaemoniorum amicitiam eis cum experti fuerint, visum iri minorem: sed eo propensiores ad ipsorum beneuolentiam fore, quanto ii futuri forent iustiores, nunc quod inexperti essent, fuisse deterritos. Eos se hortari omnes ad se praeparandum tanquam fideles futuros socios, eosdem posthac si iam peccauerint, fontes fore: nam antehac iniustos non fuisse, sed illos potius quibus fortioribus paruissent: & si quid aduersati fuissent, veniam danda. Haec dicendo illos hortabatur. Ubi tempus spem exitus exiit, Lecythum aggreditur. Athenienses per murum parum validis, & per aedificiis pinnas habentibus, sese defendebant, vnumque diem vim arcuerunt. Postero autem cum machinam hostis admoturus esset, ex qua ignem in lignea propugnacula iacularetur, turrim ligneam super aedificium opponunt ad eam partem, ad quam iam debebat exercitus, quaeque maxime exceptura machinam putabatur: & praecipue expugnabilis erat. Huc multas amphoras aquae, atque vernalia & saxa comportant: multaque mortales coniciunt. Quo onere maiore quam ut ferre posset, aedificium repente discissum est: editoque ingenti fragore, eos Athenienses qui cominus spectabant, maiore dolore affecit quam metu. At ii qui eminent, & pra-

fertim remotissimi quiq̄ existimātes captum iā illic oppidū, fugam ad mare & ad naues cepserunt. Quos Brasidas vt vidit deseruisse propugnacula, & quod acciderat aspexit, aggressus cū exercitu, oppidū capit, & quoscunq̄ ibi nactus est, interficit. Ita Atheniēses relicto loco nauib⁹ ac nauigiis in Pallenē se receperunt. Denunciauerat autē voce præconis, cū oppugnaturus Lecythum esset Brasidas, daturū se triginta minas argenti ei, qui primus murū cōscendisset. Verū ratus nō humanitus, sed aliter expugnationē extirpasse, eā pecuniā Palladi (est em̄ illic eius deæ templū) donauit: & vbi Lecythū euertit, reparauitq̄, omne id solum dedicauit. At reliquū hyemis cōsumpsit, tū ea loca quæ habebat stabiliendo, tū alienis insidiādo. Qua hyeme exacta, octauus belli annus excessit. Ineunte autē statim vere sequētis ætatis, Lacedæmonii atq̄ Atheniēses annuas inducias fecere, q̄ censerēt Atheniēses quidem Brasidā nihil amplius de ipsis ad defectionē tracturū: priusq̄ per quietē reficerentur, simulq̄ vt si eis bene cederet, vltior cōuētio fieret. Lacedæmonii vero, hæc ipsa prout erat, Atheniēses extimescere, & laxamēto malorū ac laborū futuros, sua sponte audiores ad agendū de reconciliatione, redditisq̄ captiuis, ad paciscendū in longius tēpus. Namq̄ suos recuperare plurimi faciebant, & eo magis quo Brasidas magis proficiebat, quo rē augente futurū erat, vt hos quidem amitterent, illis autē ex æquo resistentes adito periculo, victoriam obtinerent. Igitur ab iis & eorū fociis induciæ pactæ sunt, in hæc verba.

CInduciæ inter Athanienses & Lacedæmonios.

Quod ad templum atq̄ oraculum Apollinis Pythii attinet, placet nobis, vt qui velint nullo dolo, nulloq̄ metu consulant ad patriū quisq̄ ritum. Lacedæmonii probauerunt hæc, eorūq̄ qui aderant focii, atq̄ dixerūt se Bœotiis hoc atq̄ Phocensibus quoad possent, misso caduceatore persuasuros. Quod ad pecuniā dei attinet, curæ fore vt fontes deprehēdamus, & in eos iure, & ex maiorū legibus animaduertamus nos vosq̄, & quibuscunq̄ aliis libuerit, patria instituta seruātib⁹. De his igit̄ placuit Lacedæmonii & eorum fociis (si modo foedera flant cū Atheniēsis) vtrosq̄ in sua terra manere cōrentos, iis quæ habemus: Lacedæmonios quidē in Coryphasio intra Bufradē & Tomeū manētes: Atheniēses autē in Cythereis, neutros cū alteris societate misceri, neq̄ nos cum ipsis, neq̄ ipsos nobiscum. Eos qui in Nisæa essent, & in Minoa, non trāsire iter, quod est a Pyliis præter Nisum ad Neptuni delubrum. Ab ipso autē delubro statim ad pontē Minoam versus, Megarēses quoq̄ ac socios nō transcēdere viā hanc, & insulā habētes quā Atheniēses ceperūt: neutrosq̄ cū alteris vtro citroq̄ cōmerciū habere. Item eis vti licere quæcunq̄ nunc in Troezone habent, & de quibuscunq̄ cū Atheniensibus cōuenerit: nenō vti mari, quocunq̄ placuerit, vel ad sua ipsorū, vel ad sociorū ire. Item Lacedæmonii licere & fociis nauigare nauī non longa, sed alio nauigio qd̄ remis agatur: sitq̄ pōdo vecturā quingentorū talentorū. Item caduceatori atq̄ legatis, cōmitibusq̄ quantiscunq̄ si placuerit, dissolnēdi bellī gratia & cōtrouersiarū, in Peloponnesum Athenasve euntibus ac redeuntibus, terra mariq̄ foedera esse. Transfugas interea nō recipi, liberū seruūve, neq̄ a vobis neq̄ a nobis. Itē vos causam dicere nobis deferentibus, & nos vobis: secundū instituta maiorū in litigando, litem solui iudicio citra bellū. Lacedæmonii hæc ac fociis placita sunt. Qd̄ si quid iis aut honestius, aut iustius esse vobis videtur, euntes in Lacedæmona docetote. Ni hil em̄ quod modo iustū dixeritis, abnuent vel Lacedæmonii vel focii: ii qui ibunt, id spatii arbitriūq̄ in eundo habituri, quatenus vos nobis iubebitis. Foedera hæc ad annū erunt. Placuerūt populo, Acamantis magistratum prytaneum gerebat, Phænippus scriba fuit, Niciades præfuit, Laches recitauit. Quod Faustum Atheniensibus sit inducias fieri, prout cōcesserunt Lacedæmonii eorumq̄ socii, & sponponderunt in populo inducias esse annuas, quæ hodierno die incipiāt, quartodecimo Elaphebolionis, id est Decembris mēsis. Hoc interim tēpore vtrorumq̄ legatos atq̄ caduceatores inuicē aduētes, tractare qua ratione bellū dissoluatur, cōcionem aduocātibus imperatoribus ac prætoribus. Primum de pace consultare Atheniēses, quonam modo adeat legatio de bello soluēdo, & perq̄ subito legatos qui aderunt spondere apud populū, se placitis staturos ad annū vertentem. Hæc cōuenta ac placita sunt inter Lacedæmonios Atheniensescq̄ & vtrorūq̄ socios, Gerastii apud Lacedæmonios mensis die duodecimo. Cōuentorū autores extiterunt ex Lacedæmoniiis Taurus Echerimida, Athenæus Periclida, Philocharidas Eryxidaida: Ex Corinthiis Æneas Ocytha, Euphamidas Aristonymi: Ex Sicyoniis Damotinus Naucratis, Onasimus Megacis: Ex Megarēsis Nicasus Lecali, Menecrates Amphidori: Ex Epidauriis Amphias Epeida: Ex Atheniēsis, magistrat⁹ Nicastratus Diotrephis, Nicias Nicerari, Autocles Tolmai. Atq̄ hæc quidē induciæ pactæ sunt, & per eas assidue in colloquiū de rerū maiorū foederibus ventitabatur. Verū per hos dies cū hæc fiunt, Sciona apud Pallenā ciuitas ab Atheniēsis ad Brasidā deficit. Aiūt autē Scionæ se Palle-

Lecythum capirur.

ix. Anni intium.

hos. f. capti uos suos.

Induciarum pangendarū forma.

πέντακοσίαι

Sciona

BELLI PELOPONNESIACI

nenses esse, ex Peloponneso oriundos: suosque maiores cum a Troia nauigaret, tempestate qua Achii
 vti sunt, in eum locum appulso, ibi consedisse. Quos cum defecissent, noctu Brasidas adiit, praecun-
 tem officii gratia triremem sequens ipse eminus actuario nauigio, vt si quod nauigio suo maius in-
 cidisset, triremis opem ei ferret. Si vero in aliis eque magna triremem, non existimabat illam in minus
 nauigium directuram, sed in nauem, & se interea saluum fore. Cum transierasset, coacto Scioniorum concilio,
 in eam sententiam locutus est, in qua apud Acathum ac Toronam: & hoc amplius esse istos praeci-
 pua laude dignos, qui cum Pellene in Isthmo sita ab Atheniensibus occupet Poridam tenentibus
 cumque nihil sint aliud quam insulani, tamen ad libertatem vltro transferint, non expectantes ignauiter vt si-
 bi necessitas exprimeret agnoscendi domestici boni: & esse id signum, eos aliquid aliud rerum maxi-
 marum praestanti animo subituros. Quod si ex sententia contingeret, haud dubie fidelissimos Laceda-
 moniis amicos existimatum iri, atque aliis in rebus honoratum. Quibus verbis erecto animo Scio-
 nii & omnes pariter alacriores effecti, etiam illi quibus antea res acta displicuerat, constituerunt stre-
 nue bellum ferre. Et Brasidam cum in ceteris honeste acceperunt, tum vero & publice aurea corona
 redimuerunt, tanquam Graeciae liberatorem: & priuatim tenuis coronauerunt, ac veluti athletam frequen-
 tarunt. Ille confestim relicto eis aliquanto praesidio, retro abiit. Nec multo post eodem cum maiore ex-
 ercitu transfretauit, volens Medam atque Poridem tettare, ac prius occupare quam (quod suspicabatur)
 Athenienses tanquam insulae succurrerent. Et cum nonnihil de prodicione transgisset cum his ciuitati-
 bus, & iam rem esset exerciturus, interim ad eum veniunt cum triremi qui inducias renunciarent:
 ex Atheniensibus Aristonymus, ex Lacedaemoniis Athenaeus. Ita exercitus rursus Toronam reuer-
 sus est, & legati renunciant Brasidae conueta. Quas quidem vniuersi in Thracia sociique approbaue-
 runt. Aristonymus autem cetera annuere, Scionios tamen negare in foederibus fore, quos ex dierum
 supputatione sciebat post initas inducias defecisse. Brasidas contra multis verbis affirmare antea
 defecisse, nec se vrbem velle tradere. Quae vbi Aristonymus Athenis retulit, protinus Athenienses in
 expedito fuerunt Scionae bellum inferendi. Sed Lacedaemonii missa legatione, dicere eos foedera pre-
 uaricari, & se pro ciuitate intercessuros, fide Brasidae habentes, paratosque iudicio disceptare. Illi nol-
 le iudicio periclitari, sed primo quoque tempore cum exercitu abire irati, si qui in insulis iam sunt, qui ab
 ipsis desciscendum censeant, inutili sibi Lacedaemoniorum terrestri potentia confisi. Constabat tamen
 re vera defectionem fuisse qua ius suum tutabantur Athenienses quippe duobus diebus posterior
 a Scionis descitum est. Itaque facto in sententiam Cleonis decreto de Scionis capiendis interimedisque,
 cetera omittentes, ad hoc sese praeparabant. Atque interea ab eis Meda defecit, ciuitas in Pallena Ery-
 threorum colonia, quam & ipsam Brasidas recepit, non existimans se iniuste agere, quia per inducias
 aperte defecissent. Nam erant quae inuicem Atheniensibus crimini daret & foederum ruptoribus. Quo
 magis Mendenses fuere audaces, tum cognita Brasidae propensa sententia, tum sumpta ex Scionis con-
 iectura, quos non prodidisset, tum quod eis pauci cum adessent conscii, & ii tunc cunctarentur, non ta-
 men omisissent: sed cum sibi ipsis timerent ne paterent, tamen eos qui multi erant, praeter opi-
 nionem superauissent. Haec cum protinus Athenienses acceperunt, multo magis irritati, se aduer-
 sus vtramque ciuitatem instruebant: quorum classis aduentum expectans Brasidas, liberos, uxoresque Scio-
 niorum ac Medensium subduxit in Chalcidicam Olynthum, cum praesidio quingentorum Peloponnesium,
 totidemque peltatorum Chalcidensium, praefecto omnium Polydamida. Et isti quidem tanquam propediem ven-
 turis Atheniensibus, recte sane inter se communiter res administrabant. Brasidas autem interea
 pariter ac Perdicas, rursus aduersus Arrhibeam tendunt in Lynceum. Hic quas habebat copias ducens
 Macedonum & incolarum Graecorum: Ille praeter suas Peloponnesium reliquias, Chalcidenses, Acathios,
 & ex aliis populis pro cuiusque magnitudine: in summa Graecorum armatorum fere tria milia, equites
 omnes qui sequebantur, Macedonum cum Chalcidensibus circiter mille, alia Barbarorum manus permul-
 ta. Ingressi regionem Arrhibeam, cum Lynceus ex aduerso castrametatos inuenissent, & ipsi castra po-
 nunt. Cumque pedites collem e regione suam vtrinque haberent, & capum qui interiacebat equites per-
 cursarent, pugna inter eos primam equestris commissa est. Deinde Brasidas & Perdicas, cum Lynce-
 ste pedites cum equitibus e colle priores processissent, parati ad prelium e diuerso productis & ipsi
 copiis, confixerunt. Lyncestem in fugam versi sunt, multi interempti, ceteri fugiendo altiora adepti,
 quieuerunt. Post haec Trophoeo erecto, biduum triduumque substiterunt, opprimentes Illyrios, qui a Per-
 dicca mercede conducti venturi erant. Verum Perdicas non subsidere amplius volebat, sed aduer-
 sus Arrhibeam oppida progredi. Brasidas autem respiciens ad Mendam ne quid pateretur, si prius
 appellerent Athenienses, & quod Illyrii non aderant, non ad progrediendum, sed ad regrediendum
 potius animatus erat. Et cum ii inter se altercatentur, nunciatum est Illyrios Perdica pro-

Pellene.

Βρασιδῆος
 Brasidae ho-
 nores.

Menda.

Induciarum
 oratores, Ari-
 stonymus &
 Athenaeus.

Meda defecit
 ad Lacedaemonios.

Olynthus
 Chalcidica.
 Polydami-
 das.
 Perdicas vna
 cum Brasida in
 Arrhibeam ex-
 peditio.
 Lynceus.

Illyrii.

ditō, cum Arrhibæo esse. Ex quo utriq̄ videbatur, ob illorum metum hominum bellicosorum esse abeundum. Cumq̄ propter contentionem nihil esset constitutum, quoniam tēdere oporteret, inter ueniente nocte Macedones, Barbarorūq̄ multitudo, subito timore percussi, id qđ in magnis exercitiis fieri consueuit, incertis causis, q̄ putarent plures aduentare q̄ ueniebant, tantumq̄ nondum adesse, in repentinam fugam se dantes, domum reuerterunt. Et Perdīcam a principio ignarū rei ut rescīuit coegerunt, anteq̄ Brasīdam inspiceret (procul enim sane alter ab altero castra habebant) illinc discedere. Brasīdas primo diluculo postq̄ accepit & abisse Macedones, & Illyrios atq̄ Arrhibæum inuasuros, quadrato ipse agmine leui armatura in medium accepta, constituerat abscedere: dispositiq̄ si qua inuaderetur iunioribus, excursoribus, cum delecta ipse trecentorum manu in animo habebat ut postremus discederet, resistendo primis quibusq̄ hostium sese offerentibus: & priusq̄ illi aduentarent, ut in breui, milites suos adhortatus est.

Oratio Brasīdæ ad milites.

NISI ego suspīcarer vos viri Peloponneses terrore percussos, q̄ derelictus sum, q̄q̄ Barbari & ii permulti in nos tendunt, nō ita vos hortarer, pariter ac docerem. Nunc qđ ad desertionem nostrorum, & ad hostium multitudinem attinet, quæ maxima sunt, vos breui admonitione & hortatione persuadere conabor. Conuenit enim uobis in rebus bellicis strenuos esse, non propter presentiam sociorum semper, sed uirtutis propriæ causa, neq̄ aliorum multitudine terri. Quispepe qui non ex eiusmodi rebus publicis ortum ducitis, in quibus non præsumt paucis multi, sed potius pluribus pauci, nullo alio adepti potentiam q̄ uincendo in præliis. Barbaros autem quos nunc in experti formidatis, scire debetis & ex illis cōtra quos pro Macedonibus pugnauistis, & ex iis quæ ego partim coniectura, partim fama intelligo non asperos fore. Quæcumq̄ enim re uera sunt imbecilla, sed putantur valida, cum de ipsis documētum ueritatis accesserit, audaciores aduersarios redunt. Quibus autem aliquod utiq̄ bonum adest, si quis id non præuiderit, hic in eos ferocior fertur. Isti uero q̄ tardi sunt in ueniendo, terrori sunt hominibus imperitis, utpote aspectu multitudinis horrendi, & uociferationis magnitudine terribiles, & inanis illa elatorum armorum crepitatio speciem minarum habet, sed iidem in conferendis manibus aduersus eos qui ista sustinent, non tales existunt. Neq̄ enim pudet eos quemadmodum nos Lacedæmonios, cum ordinem nullum habeant, locum deserere dum superantur: quorum fuga eandem quā aggressio honestatis gloriā habet, ac pro irreprehensibili re ac forti existimatur. Et cum pugna rerū domina sit, præcipueq̄ si cui præbeat cum decore causam conseruandæ salutis, tutius ducunt citra suum periculum terrefacere nos, q̄ nobiscum uenire ad manus: id qđ eos prius q̄ illud facere oporteret. A quibus quicquid asperitatis impendat, cernitis re quidem modicum, aspectu autem & auditu ferox. Eos cum infestū uenient uos sustinentes, & cum tempus erit, cum decore & ordine rursus uos subducentes, in tutū prope abibitis, cognituri in reliquum tempus huiusmodi turbas, iis qui primum impetum exceperint, ostentare robur, minabundas eminus ac cunctabundas easdem: contra si eis cedatur, in terga ruentes strenuitatem in tuto demonstrare. Talibus hortatus Brasīdas, copias subducebat. Quo uiso, Barbari multa uociferatione ac tumultu ingruebant, eum fugere opinantes, præuentumq̄ se interfekturos. Sed cum excursores quacumq̄ illi incedebant obsisterent, & ipse cum delecta manu inuadentes sustineret, ita præter opinionem aduersus primum imperum restiterunt, & deinceps excipiēdo eos propulsarunt: sese cum ab illis cessaretur, subtrahentes. At cum in spatiosum uentum est locum a Græcis qui cum Brasīda erant, iam procul aberāt barbari, quæ pars relicta erat, ut hos insecuta cum ipsis confereret manus. Nam cæteri cursu cōtenderant in fugientes Macedones, quorum utiq̄ in quæq̄ incedebant, trucidauerunt. Iidem angusto in regionem Arrhibæi inter duos colles ingressu occupato, scientes non aliam esse Brasīdæ ad redeundum uiam, iam aduentantem illū ad ambiguum uia circumstantur tanq̄ capturi. At iste re cognita, præcipit iis qui secum erant trecentis, ut in eum quem magis suspīcabatur captum iri collem tendentes, q̄ possent pro se quisq̄ celerissimo cursu sine ordine conarentur extrudere Barbaros iam contra uenientes, priusq̄ maiori illorum accedente multitudine sibi concluderetur. Ita Brasīdiani eos qui in colle erant aggressi, impetu superant, & reliquus exercitus eodem facilius concessit. Nam Barbari facta illinc suorum fuga deterriti, & q̄ hos ad fines esse, iamq̄ euasisse arbitrarent, non sunt ulterius persecuti. Brasīdas autem ubi editiora adeptus est, tutius iter faciens, peruenit eodem die Arnissam primum, quæ erat dittonis Perdīcæ, ubi milites Macedonibus q̄ priores abissent irati, ut in quæq̄ incedebant inter eūdum, uel iuga bouum, uel uasa quæ Macedonibus deciderant: qualia credibile est in nocturno & trepidō discessu contingere: iuga quidem soluentes conciderunt, uasa uero sibi uendicarunt. At hinc

BELLI PELOPONNESIACI

Perdiccas a Pelopon. diffociat⁹, Atheniensib⁹ iungitur.¹ primum Perdiccas Brasidam sibi hostem esse existimauit, & postea iudicio Peloponnesium in Athenienses non consuetum odium gessit: sed cum e grauissimis calamitatibus emerisset, dedit operam ut quoquo modo primum cum Atheniensibus conueniret, & a Lacedaemoniis dissociaretur. Brasidas ex Macedonia reuersus Toronam, offendit Athenienses iam Mendam tenentes: & quia inualidum se ad expellendos iam hostes si in Pallenam transfret, arbitrabatur, ibi subsedit ad urbis praesidium. Na per id tempus Athenienses exierant auxilio iis, qui apud Lyncum erant contra Mendam & Scioniam, quemadmodum instructi erant quinquaginta cum nauibus, quarum decem erant Chiae, ferentibus mille armatos suorum popularium, sagittarios sexcentos, Thracum mercenariorum mille, aliosque illic sociorum pelatos, Nicias Nicerati, & Nicostrato Diotrephis ducibus. Cum qua classe ex Potidaea profecti, cum iuxta Neptuni templum tenuissent, aduersus Medenses iere. Illi & Scioniorum auxiliares recerunt cum Peloponnesium praesidio, omnes armati numero septingenti Polydamida duce extra urbem castra habebant super tutum collem. Eo Nicias tramitibus quibusdam euadere cum tentasset, habens secum Merhonensium leuiter armatos centum viginti, Atheniensium armatorum delectos sexaginta cum omnibus sagittariis, illos ab ipsis vulneratus summouere non potuit. Nicostratus alio longiore itinere cum omni reliquo exercitu aggressus imperium collem, eo perturbationis venit, ut parum abfuerit quin totus Atheniensium exercitus vinceretur. Et cum eo die Medenses sociisque se dedere recusarent, digressi Athenienses castrametati sunt, atque insecuta nocte Mendenses in urbem concesserunt. Postero die Athenienses oram Scionae praeteruecti, eius suburbana ceperunt, & agrum quantae fuit die populati sunt, nemine eodem prodeunte. Erat enim nonnihil seditionis intra urbem, Et cum proxima nocte trecenti illi Scionii domum abissent, postridie Nicias cum dimidio copiarum progressus ad fines Scioniorum regionem vastauit: & Nicostratus pariter cum reliquis urbem obsedit a superioribus portis, qua itur Potidaeam: Polydamidas (ab hac enim parte Mendensibus auxiliariibusque intra murum arma posita erant) eos tanquam ad pugnam instruebat. Et cum ad exeundum Mendenses hortaretur, eique e populo quidam seditiose contradiceret, & se exiturum negaret, neque beligerare oportere, & ipse hominem ut contradicebat manu abripuisset atque perturbasset, indignatus euestigio populus sumptis armis tendit in Peloponneses, & in eos qui cum illis populo aduersati essent: & impetu dato vertit in fugam, tum ob repentinum certamen, tum ob metum Athenensium, quibus portae fuere praefractae. Quippe Peloponneses suspicabant illos ab aliquo praemonitos in se esse uenturos. Ita quicumque eorum non statim obruncati sunt, in arce confugerunt, quam ipsi iam antea tenebant. Athenienses autem (iam enim Nicias erat reuersus) ante urbem stabant, cum omnibus copiis irruentes, veluti vi captam (ut quae non ex conuento aperta fuisset) diripiunt, ut vix eos cohibere potuerint duces ne & homines trucidarent. Post haec iussere Mendenses pristino ritu rem administraret. ut de iis per se supplicium fumerent, quos esse seditionis autores censuissent. Eos autem qui in arce erant, concluderunt, muro utrinque ad mare pertingenti, & in eo imposuere praesidium. Poriti iis quae circa Medam sunt, aduersus Scionam tendunt. Obuiam prodeuntes oppidani cum Peloponnesibus, in diffidili ante urbem tumulo confidunt: quae nisi caperet hostis, urbem circumuallare non poterat. Eum Athenienses strenue aggressi, detrusisque pugna qui occurrerunt, castra ponunt, Trophaeum statuunt, oppidum concludere parant. Nec multo post cum in eo iam opere occuparentur, auxilia quae in arce Mendae obsidebantur, superatis qui ad mare erant custodibus, noctu abierunt. Quorum plerique fugientes per hostium castra obsidentium Scionam intrauerunt. Ea circumuallata, Perdiccas per caduceatores cum Atheniensium ducibus foedus iniit, odio Brasidae contracto ob reditum ex Lynco, iam tum statim rem transigere orsus. Etenim comparata apud Thessalos externorum manu, quorum primoribus semper fuerat usus, simul Nicias, postquam inter eos conuenit, iubente ut aliquid insigne pro Atheniensium tutela faceret, simul sua sponte, quod nollet amplius in suam regionem venire Peloponneses, prohibuit Ischagoram Lacedaemonium (is namque tunc exercitum terrestri itinere deducturus ad Brasidam erat) ne cum copiis impedimentisque transfret, ita ut ne Thessalos quidem illi tentarent. Ipse tamen Ischagoras & Aménias & Aristeus, ad Brasidam peruenerunt, a Lacedaemoniis missi ad res inspiciundas, e ductis e Sparta secum adolescentulis, cum leges id uerarent, qui ciuitatibus praeficerentur, ne ea res quibuscumque committeretur. Et praefecerunt Amphipoli Clearidam Cleonymi, Toronae Epitelidam Hegesandri. Eadem aestate Thebani muros Thespiensium (crimini dantes quod sentirent cum Atheniensibus) diruerunt, id quod semper quidem uoluerant: sed tunc facilius fuit, quoniam in pugna cum Atheniensibus commissa, omnis eorum iuuentutis flos erat extinctus. Templum quoque Iunonis eadem aestate apud Argos deflagrauit, Chryside sacerdote cum ardentem quandam lucernam coronis apposuisset, illic ita soporata, ut incensum

Meda ab Atheniensibus occupatur.

Perdiccae cum Atheniensibus foedus.

Ischagoras, Aménias, Aristeus, Thespiensium muri diruti, Iunonis templum deflagrauit.

sa omnia atq; flagrantia non sentiret: propter quod Argiuos verita, protinus in Phintrem nocte cō fugit. Argiui ex lege quæ apud eos est promulgata, aliam instituere sacerdotem nomine Phaenidē, cum octo annos huius belli Chrysis præfuisse, & dimidiatum quando profugit. Et Scionia iā ex tremo æstatis vndiq; muris conclusa est: quibus imposito Athenienses præsidio, cum cætero exercitu abierunt. Insequens hyems apud Athenienses atq; Lacedæmonios quæta mansit propter inducias. Mantinei vero ac Tegeatæ cum suis vtrinq; sociis apud Laodicum terræ Orestidis confluerunt, ancepsq; victoria exitit. Nam altero vtrinq; cornu in fugam verso, Trophæa fixerunt, ad Delphos spolia miserunt, cum multis vtrinq; cæsis adhuc dubio Marte pugnantes nox diremisset. Tegeatæ illic pernoctantes, statim Trophæum excitarunt: Mantinei cum in Bucolionem discessissent, idem posterius e regione fecerunt. Exitu eiusdem hyemis, appetente vere, Brasidas Potidæā tentauit. Noctu enim adiens, scalas admouit: hætenusq; hostem latuit. Nam tintinnabulo allato, sic incassum ante ipsius proditoris reditum admotæ sunt scalæ: & cum statim sensisset hostes Brasidas, priusq; accederet, raptim retro reduxit exercitum, luce nō expectata. Et hyems exiuit, annusq; nonus belli quod Thucydides conscripsit.

Chrysis
sacrificæ.
Phaentis
sacerdos.
Scionia mu-
ris cōclusa.
Laodicum.
Tegeatæ.
Mantingi.

THUCYDIDIS HISTORIARVM PELOPONNENSIVM LIBER QVINTVS.

IN SEQUENTI æstate, fœderum annua dies quæ ad Pythia vsq; processerat, exiit. Per quas inducias Athenienses e Delo Delios summo- uerunt, rati illos ex vetusta quadã causa non esse castos ad sacra facien- da, & hoc sibi restare expiationis, de qua superius a me commemoratū est, quasi sublatis defunctorum monumētis id rite facientes. Delii vero Atramyttē in Asia vt quisq; adibat, eis locum dante Pharnace, incoluerunt. Cleon post exactas inducias, cum triginta nauibus ducens peditum vrbano- rum mille & ducentos armatos, cum equitibus trecentis ac sociorum pluribus in prouinciam Thraciæ, cum ad hoc Athenienses induxisset, traiecit. Et cum Scioniam primū tenuisset iam expugna- tam, sumptis illinc præfidiariis armatis, in portum Colophoniorum nauigauit, non admodum ab vrbe Toronæa distantem. Vbi certior factus a transfugis neq; Brasidā intrus esse, & qui essent, impares fore ad resistendum, terrestri itinere ad urbem tendit: & decem nauibus ad circumeundum portum dimissis, ante omnia pergit ad munimēta, quæ Brasidas vrbi circundederat volens includere suburbana, & diruto veteri muro vnam efficere urbem. Adortis ea Atheniensib; Pasitelidas Lacedæmonius dux cū eo qd̄ aderat præsidio succurrentes, resistebat. Sed cum repelleretur, & præterea timeret neue naues quæ circummissæ erant, circuito portu desertam urbem occuparent, neue in muto qui expugnabatur, ipse caperetur, cō relicto ad urbem cursu con-

x. Anni ini-
tium.

Atramyttē

Cleonis expe-
ditio.

Scionia ab
Athen. recu-
perata.

Pasitelidas,

Toronē capi-
tur.

Panaetum.

Phæax.
Leontini.

Phoces.
Bricinnias.

rendit. Verum & Athenienses classici nauibus egressi, urbem priores receperunt: & insegurus cum vociferatione peditatus qua subrutus vetus murus erat, irrupit, ac Lacedæmoniorū Toronēorūq; alios qui repugnabant, statim interemerunt, alios viuos ceperunt, inter quos & Pasitelidam ducem. Brasidas autē Toronen ille quidē ad succurrendum profectus est, sed in via certior de expugnatio- ne factus, rediit, præuenturus hostē, nisi .xl. ferme stadiis serior fuisset. Cleon atq; Athenienses Trophæa duo erexerunt, vnū ante portum, alterū ante muros: vxoribusq; ac liberis Toronēorū in seruitutem arreptis, ipsos atq; Lacedæmonios, & si quis alius Chalcidensiuū aderat, cunctos ad .DCC. numero Athenas miserunt. Quorū Lacedæmonii ex fœderibus postea initis remissi sunt, cæteri ab Olynthiis accepti, totidē viris permutati. Per idem tēpus & Bœotii Panaetum murū in cōfiniis, qui erat Atheniensiuū, proditione ceperunt. Et Cleon imposito præsidio Toronē profectus, Atho pæpe ad Amphipolim vsq; prænauigauit, & Phæax Erasistrati filius cū duobus collegis ab Athenien- sibus pro legato missus in Italiam atq; Sicilia, duabus cum nauibus transmisit. Nā Leontini Athe- niensibus e Sicilia reuersis, post conuentionē cū multis in ciuitatē ascripissent, & plebs agrū viritim diuidere haberet in animo, id sentientes ii qui potentes erant, Syracusanis accitis plebē eiecere, & ea passim errabunda dedētes se Syracusanis, vrbēq; deserētes, ac defolātes habitacula, Syracusas vt ci- ues cōmigrarūt. Quorū nonnulli displicēte sibi factō, relictis Syracusis, locū quendam vrbis suæ, noīe Phoces cepere, & arcē in Leōtrino agro validā, noīe Bricinnias, ad quos pmulti exulātis plebis se cō- rulerunt. Et pro muris stātes belligerabant. Hoc cū audissent Atheniēses, Phæacem miserūt, si quo modo persuasis suis q̄ ibi erāt sociis, & aliis si posset Siciliensibus, cōmuniter tanq̄ aduersus p̄ficien-

BELLI PELOPONNESIACI

tē Syracusanorū potētīā, sumptis armis liberarēt populū Leontinū. Phæax vbi aduenit, inductis Ca-
 marinis atq; Acragātinis, quia apud gelā res ei e cōtrario eueniebat, ad ceteros nō prexit, intelligēs
 haudquaḡ se illos persuasurū: sed rediens p Siculos Catanā, & in trāsitu Bricinnias veniēs, adhor-
 tat usq; discessit. Is tamē & cū in Siciliā trāsmissit, & rursus cū rediit, apud Italiā cū nonnullis ciui-
 tatibus de amicitia Atheniensū, sermonē habuit: atq; cū Messaniis apud Locros agentibus, quo
 relegati erant, cū post Siciliensū pacificationē orta inter Messanos seditione, ab aduersa factione
 accitis Locrēsis eieci essent, factaq; aliḡdiu Messana Locrēsiū. Hos itaq; Phæax illuc receptus, nī
 hil lesit, quia cū Locrēsis trāslegerat Atheniēsū nomine. Soli em̄ oīm sociorū in recōciliatiōe Sici-
 liensū foedus abnuerat cū Atheniēsibus, ne tum quidē amissuri, nisi bello aduersus Itones & Me-
 laeos occupati fuissent, finitimos suos atq; coloniā. Et Phæax quidē aliquanto posterius Athenas
 rediit. Cleon autē soluēs a Torona Amphipolim versus, Stagirū ab Eione pfectus, inuadit Andrio-
 rū & Galepsū Thasiorū coloniā. Sed illa nō expugnata, hanc expugnat: missisq; ad Perdiccā lega-
 tis, vt cū copiis ex iure societatis ad se veniret: missis itē aliis in Thraciā ad Pollem Odomantorum
 regē, qui ḡ plurimos Thracēs mercede cōduxerat, ipse apud Eionē subsedit hos expectās. Hæc Bra-
 sidas cū accepisset, & ipse insedit e regiōe Cerdylū, qui est locus Argiliorū trās flumē editus, haud
 sane distans ab Amphipoli, ynde omnia subiiciebant oculis, adeo vt ne lateret quidē, Cleon (id qđ
 facturū expectabat) prodies cum exercitu vt aduersus Amphipolim ascēderet, hostiles copias præ
 suis præsentibus cōtēns. Instruxerat autē Brasidas Thracum mercede cōductos, M. D. & Edones
 quos omnes euocat, peltatos atq; equites habens Myrciniorū & Chalcidēsū, præter eos quos apđ
 Amphipolim peltatos mille, in summa duo milia grauioris armaturæ, & equites Græcorū trecētos.
 Hos cū haberet, Cerdylū cū mille quingētis insedit, ceteris intra Amphipolim cū Clearida in-
 structis. Cleon tantisper ociū tenuit, dum id quod Brasidas expectabat facere coactus est. Nā ægre
 milites ferebāt mansionē, reputabantq; quātæ imperitiæ atq; ignauia duci suo esset, cū Brasida tā-
 tæ peritiæ atq; audaciæ viro. Ad hæc inuiri domo cū eo venerāt. Hæc mullationē gliscere cū ai ad-
 uerteret Cleon, nolēs ipsos q̄ in eodem desiderent loco, grauari, cōtractos educit, vsus eadē ratione
 qua apud Pylum: quæ quia prospere cesserat, aliḡd se sapere opinabat. Etem̄ neminē sperabat ad pu-
 gnādū sibi obuiā exiturū: quin potius ad inspiciendū locū sese dixit ascēdere: maiore tamen appa-
 ratum expectabat, non vt ruto si ad hoc cogeret pugnaturus superaturusq; sed vt circumdato ex-
 ercitu vrbē expugnaturus. Cū venisset, & valido in colle ante Amphipolim exercitū collocasset,
 ipse cōtēplabatur Strymonis restagnationē, & vrbis situm Thraciā versus quēadmodū se haberet,
 existimās sibi quācūq; liberet abscedere licere absq; certamine. Etem̄ nemo neq; sup muros cōspicie-
 batur, neq; egredi portis, quæ & clausæ oēs erant. Adeo sibi peccasse videbatur, q̄ etiā cū machinis
 nō venisset: posse em̄ vrbē, q̄ deserta esset, capi. Brasidas simulac Atheniēs mouisse cognouit, &
 ipse descēdēs e Cerdylū Amphipolim intrat: nullamq; eruptionē, nullāq; instruēdi agminis aduer-
 sus Athenienses significationē facit, diffusus copiis suis quas impares hosti putabat, nō numero, nā
 propemodū pares erant, sed ornatu. Nā in ea expeditione militabat Atheniensū flos, & Leniorū Im-
 briorumq; robur. Itaq; artē aggressurus adhibet, quod videlicet si numerū suorū & quātum neces-
 sariū erat armatorum ostendisset, haud arbitrabatur magis proficere, q̄ si improuisus esset ac vere
 contemptus. Igitur delectis ibi armatis centum quinquaginta, ac traditis Clearidæ ceteris, consti-
 tuit adoriri priusq; abirent Athenienses, ratus non perinde illos disclusos iterum intercipere posse,
 si qua ipsis superuenirent auxilia. Verum milites adhortari, consiliumq; suum aperire volens, aduo-
 catis omnibus, in hunc modum disseruit.

Oratio Brasidæ ad milites.

VIRI Peloponēses, quoniā ex ea terra profecti vos, quæ propter generositatē libera semp exti-
 tit, & quia Dores cū Ioniis dimicaturi estis, quorū superiores esse cōsueuistis, satis erit pau-
 cis rē aperire. Docebo vos quonam modo irruptionē facere destino, ne q̄ cū paucis, nō cū vniuersis
 mihi periclitādum duco, vobis imbecillitatē viriū interpretantib⁹ formidinē præstet. Hostis enim
 quātū cōiicio contēptu nostri, quos nō putat in se ad pugnā progressuros, locum cōscendit: & nūc
 ad spectaculū cōuersus, nullo ordine securus agit. Quæ peccata hostiū quisq; optime animaduerte-
 rit, & pro suis etiā viribus aggreditur, nō id faciēs ex aperto & instructo cōtra agmine magis q̄ ex
 præsentī opportunitate, huic plerunq; feliciter succedit. Atq; hæc belli furta honestissimā gloriam
 obtinēt, p quæ præcipue quis hostē fallēs, summo amicos afficiat cōmodo. Ergo dum imparati ad-
 huc confidunt, dumq; abundi potius q̄ manendi (quantum mihi videtur) animum habēt, in hoc
 eorū ancipiti cōsilio priusq; sententiam componant, ego cū his quos habeo occupabo, in mediū eo-

Catana.

Messana fit
Locrensiū.

Itones.
Melæi.
Stagirus.

Polles rex.

Cerdylum.

Brasidæ co-
piæ & peritiā.

Cleonis igna-
uia.

Brasidas Am-
phipolim
adit.

rum agmen si potero incurrens & irruens. Tu Clearida mox vbi me iam insiliisse conspexeris, atque terrentem illos coniciens, tunc vero patefactis repente portis pdeas cum istis qui tecum sunt Amphipolitanis ac sociis, annitereque quae festinatissime te immiscere. Sic enim spero praecipue eos territum iri: quoniam terribiliores sunt hosti qui interueniunt pugnae quam ipsi pugnares. Et quod ad te attinet, ut Spartiatam decet, virum te egregium praesta, & cum vos socii strenue sequamini, existimantes id demum esse bene bellare, ut velis, ut erubescas, ut ducibus pareas: atque hodierno die fore ut aut liberi existatis, si strenue gesseritis, & socii Lacedaemoniorum vocitemini, aut Atheniensium serui duriore etiam quam perfulistis seruitute: ceterisque Graecis quo minus liberi fiant impedimento sitis: si etiam optime rem gesseritis, sine captiuis tamen ac caede hostium. Sed neque vos instrenui sitis, cum sciatis quoniam de rebus certamen est, & ego ostendam me non magis posse alios adhortari eminus, quam grauius ipse cominus agere. Hactenus locutus Brasidas, tum sese ac exercitum praeparauit, tum alios cum Clearida ad portas quae Thraciae vocantur, ut quemadmodum dictum est eruperet collocauit. Verum quia a Gerdylio descendens, fuerat & in vrbe quoque conspicua rem diuinam faciens, atque immolans extra urbem circa templum Palladis conspectus, hoc Cleoni nunciatum est. Processerat autem tunc Cleon ad spectaculum, quia & omnis hostilis exercitus intra urbem subiiciebat oculis, & sub portis vestigia multa equorum atque hominum exitium notabant. Haec cum audisset, eo perrexit: atque vbi rem agnouit, iubet colligi vasa ad proficiscendum, quae scilicet nollet pugna decernere, priusquam sibi veniret auxilia, quae arbitratetur fugam se antecapere posse: edicisque abeuntibus ad sinistrum cornu, tanquam agere id solum liceret, ad Eionem se subducerent. Verum vbi hoc lente agi visum est, conuerso ipse dextro cornu, & nuda hostibus praebens, abducebat exercitum. Cum interim Brasidas vbi opportunitatem adesse cognouit, & Atheniensium moueri castra, ad eos inquit qui secum erant aliosque: Isti nos non expectant, indicio est motus laecarum atque capitum: in hoc quicumque agunt, in haud consueverunt expectare inuadentes. Sed nunc aliquis mihi portas quas dictum est patefaciat, & praestanti animo quam celerrime irruamus. Sub hac per portas, & eas quae sunt super vallum, perque primas (longi qui tum erant muri) egressus, cursu contendit recta via vbi nunc per maxime ardua loci euntibus Trophaeum visitur. Atque circa medium agmen adortus Athenienses iam territos, & sua confusione inuadentes audacia in fugam vertit. Et Clearidas vbi praecipitum erat, cum exercitum Thraciis egressus portis infertur. Ex quo conrigit ut ex inopinato ac repente Athenienses utrinque perturbarent, utque sinistrum eorum cornu Eionem versus, sicuti praegressum erat, dissipatum fugam faceret, & hoc iam fugiente Brasidas cum in dextrum ingruit, vulneraret: quem cadentem cum Athenienses non animaduertissent, sui qui proximi stabant, sublatum asportarunt. Eoque magis dextrum Atheniensium cornu perstitit. Cleon ut primum non expectandum sibi constituit, statim in fuga exceptus est, a Myrcinio peltato interfectus. Qui vero cum eo fuerant armati, conuersi in hostem, super tumulum bis terve assilienti Clearidem restiterunt, nec prius cesserunt quam Myrciniorum Chalcidensiumque equitatus ac peltati circumstantes atque iaculis incessentes, in fugam eos vertunt. Ita vniuersus Atheniensium exercitus iam diffugiens, aegre varias in montibus vias intendit: & quicumque caesi non sunt, aut a principio dum manus conferunt, aut ab equitatu Chalcidensium atque peltatis, Eionem se receperunt. Brasidas cum eum sui e praelio subtraxissent, in urbem perlatus adhuc spirans, cognouit quidem suos ille vicisse, sed non multo post deficientes expirauit. Reliquus exercitus cum Clearida persecutus hostem, vbi rediit, caecos spoliauit, trophaesque erexit. Post haec vniuersi socii Brasidam sub armis comitati, publice sepelierunt intra urbem ante fores quod nunc est. deinde Amphipolitani monumentum eius circumstantes, tanquam heroi fanum dedicarunt, honores tribuerunt, certamina & anniuersalia sacrificia, coloniam quoque velut deductori ascripserunt, deiectis Agnonis edificis, & si quae aedes in illius memoriam future erant, tum Brasidam liberatorem suum extitisse arbitantes, tum ob praesentem Atheniensium metum, Lacedaemoniorum societatem demerentes. Nam eosdem honores habere Agnonem, neque ita ex utilitate ipsorum erat, neque ita iucundum propter hostilitatem Atheniensium, quibus tamen mortuos reddiderunt: quorum numerus ad sexcentos fuit, hostium autem septem: quoniam non iustum praelium extitit, sed potius ex huiusmodi casu, & incusso prius metu. Sublatis mortuis, illi domum nauigauerunt: qui cum Clearida erant, rem Amphipolitanam constabilerunt. Per eadem tempora sub extremum aetatis, Rhamphias & Autocharidas & Epicydidas Lacedaemonii, in prouinciam quae erat in Thracia, transportarunt nongentos in supplementum armatos: & cum Heracleam quae est in Trachine peruenissent, quicumque non probe se habere visa sunt eis, constituerunt. Quibus ibidem agentibus, praelium hoc gestum est, aetateque excessit. Initio autem statim hyemis, in qui cum Rhamphia erant, ad Pierium usque (qui est Thessaliae mons) progressi sunt: sed inhiberi a Thessalibus, & praeterea morte Brasidae, ad quem copias ducebant, domum reuerterunt, putant

Thraciae portae.

Atheniensium fuga.

Ἰππὶ τὰς θύρας

κίας ὡς ἴλας

Brasidas vulneratur.

Cleonis caedes.

Athenienses in fugam vertuntur.

Brasidae mors.

Brasidae honores.

Agnonis monumentum.

Rhamphias.

Autocharidas.

Epicydidas.

Heraclea.

Pierius mons.

BELLI PELOPONNESIACI

apud eos socii essent, & iussi rata habere foedera, negarent eadem qua prius causa se illa habituros rata, nisi aliquatenus equiora fierent, hos non audientes dimiserunt, ipsi cum Atheniensibus societatem fecerunt, rati Argiuos qui missis Ampelida & Licho foedus inire recussissent, non acres hostes sine Atheniensibus fore, & ceteram fere Peloponnesum quieturam: alioqui si liceret, ad Atheniensis accessuram. Praesentibus igitur Atheniensium legatis, habitisque colloquiis, conuentum est, societatisque cum iureiurando inita hac his legibus.

Societas inita inter Lacedaemonios & Athenienses.

Verba initae societatis.

Socii erunt Lacedaemonii annos quinquaginta, quod si qui hostes agrum inuaserint Lacedaemoniorum, eisque noxam fecerint, opem ferant Athenienses quocumque modo, & quam maximam poterunt. Si iidem hostes agrum vastauerint, pro hoste sit illa ciuitas Lacedaemoniis & Atheniensibus, afficiaturque ab utrisque damno, & ab utrisque pariter hoc bellum deponatur, atque ista fiant iuste & impigre & pure. Item si qui hostes terram Atheniensium ingrediantur, noxamque fecerint, Lacedaemonii opem ferant quocumque modo, & quantam maximam possunt. Si agrum iidem vastauerint, pro hoste sit illa ciuitas Lacedaemoniis & Atheniensibus, afficiaturque ab utrisque damno, & ab utrisque pariter hoc bellum deponatur. atque ista fiant iuste & impigre & pure. Quod si seruitus impedeat Lacedaemoniis, opulentur Athenienses omni vi quoad poterunt. Haec autem foedera iidem qui superiora utrinque iurauerunt quorannis renouanda, Lacedaemoniis Athenas euntibus sub Dionysia Atheniensibus Lacedaemone sub Hyacinthia, erecto apud utrosque saxeo titulo: Vno quidem Lacedaemone iuxta Apollinem in Amycleo, altero autem Athenis intra urbem iuxta Mineruam. Quod si quid visum fuerit Lacedaemoniis & Atheniensibus adiciendum tollendumve circa societatem, quicquid utrisque visum fuerit, id aequum sit. Hoc iusiurandum e Lacedaemoniis isti iurauerunt: Plistoanax, Agis, Plistolus, Damagetus, Chionis, Metagenes, Acanthus, Daithus, Ischagoras, Philocharidas, Zeuxilas, Antippos, Alcinaidas, Tellis, Empedias, Menas, Laphilus, Ex Atheniensibus Lampo, Isthmionicus, Laches, Nicias, Euthydemus, Procles, Pythodorus, Agnon, Myrtilus, Thrasyclus, Theagenes, Aristocrates, Iolcius, Timocrates, Leon, Lamachus, Demosthenes. Haec societas inita est non multo post foedera, & captiuos ex insula reddidere Lacedaemoniis Athenienses. Aestaque undecimi anni coepit. Quae per decem continenter annos primo bello gesta, haecenus conscripta sunt. Post foedera vero & societatem inter Lacedaemonios atque Athenienses decenne post bellum initam sub Plistola Lacedaemoniorum ephoro, & Alcaeo Athenis praesidente, pax fuit durat apud eos qui illa administrant. Ceterum Corinthii & quaedam in Peloponneso ciuitates, quae acta fuerant concusserunt: protinusque alia perturbatio extitit sociorum aduersus Lacedaemonios. Quin etiam Lacedaemonii ipsi progressu temporis in suspicionem venere Atheniensibus, partim ob quaedam quae ex verbis pactionis executi non sunt, atque ad sex annos decemque menses temperatum est, quo minus utrinque mutuo terram inuaderent: extra illam vero vehementissime inuicem se laeserunt, per induciarum non synceram quietem. Mox coacti rumpere illa post decem annos foedera, rursus in apertum ire bellum. Haec autem idem Thucydides Atheniensis gradatim conscripsit, quae admodum singula quaeque gesta sunt per aestates & hyemes, eousque dum Atheniensium imperium Lacedaemonii cum sociis euerterunt, ac logos muros & Piraeae ceperunt, ad quod tempus, anni belli omnes extiterunt septem & viginti. Quod si quis pactionem quae intercessit, spatio belli ascribendam non putabit, is haud recte putabit. Si enim ex rebus gestis id existimabit, inueniet non esse consentaneum eam iudicari pacem, in qua neque tradita neque recepta sunt omnia de quibus conuenerat. Et praeter haec in Manrinico & Epidauro atque in aliis bellis utrinque clades acceptae. Et nihilominus in Thracia quae socii fuerant, hostes extiterunt, & Boeotii decendiales inducias agebant. Itaque & ex superioris belli decennio, & ex suspectis post illud induciis, & ex inseguto has posteriori bello, si quis tot annos super putabit per tempora & aliquot dierum accessionem, hoc solum inueniet exitu comprobatum, ex iis quae futura esse ex oraculis affirmabantur. Etenim memoria teneo, ab incepto usque ad finitum bellum, a compluribus praedicari solitum ter nouenis annis bellum geri oportere. Quo omni tempore, cum per aetatem res ego iam intelligerem, & animum aduerterem ut aliquid diligenter cognoscerem, contigit ut cum patria exularem annos viginti, postquam in Amphipolim traiecissem dux classis, cum rebus agendis interfuerim apud utrosque, nec minus propter exilium apud Peloponnesos per otium aliquid earum rerum impensius nossem. Igitur controuersiam quae post decem annos extitit, & foederum perturbationem, & deinceps quemadmodum bellatum est, exequar. Nam posteaquam quinquaginta annorum foedera sunt inita, & mox societates legationisque quae ex Peloponneso ad haec accitae fuerant, & Lacedaemone discessere, & alii domum abiere, Corinthii ad Argos con-

Dionysia.
Hyacinthia.

Admittebat, τοῖς δὲ ἐμπροσθεν.

Foederum ruptorum occasio.
Thucydides descriptio.

Belli Peloponnesiaci diurnitas.

Thucydides exilium.

Œœdera inter Lacedæmonios & Athenienses.

Quod ad templa publica pertinet, licere quicumque velit tuto ire, consulere, consultores mittere more maiorum terra & mari. Phanum vero ac templum Apollinis quod est apud Delphos, ipsosque uti suis legibus, vectigalibus, iudiciis, sua denique terra more patrio. Esse porro foedera annos quinquaginta Atheniensibus ac Lacedæmoniis & utrorumque sociis, pura & innoxia, vel terra vel mari. Nec licere arma inferre detrimenti causa, neque Lacedæmoniis neque Atheniensibus eorumve sociis, vlla vel arte vel machinatione. Si quid inter eos controuersia existat, iure agant & iureiurando, de quibuscumque conuentum est: reddentibus Lacedæmoniis ac sociis Amphipolim Atheniensibus: licere tamen ciuitatibus, quascumque Lacedæmonii tradiderint Atheniensibus, abire quo libeat suis cum facultatibus. Eas vero quas Aristides tributarias fecit, liberas esse. Item non licere Atheniensibus atque sociis nocendi gratia illuc ferre arma, si tributum pendant post ista foedera. Sunt autem he, Argilus, Stagirus, Acanthus, Scolus, Olynthus, Spartolus. Nec socias esse alterutris, aut Lacedæmoniis, aut Atheniensibus. Quod si eas induxerint Athenienses, ut velint esse sociæ, licere socias facere. Non tamen Cyuernes, & Saneos, & Singæos suas ipsorum vrbes incolere, quemadmodum Olynthii & Acanthii, Lacedæmonii ac socii, Panactum Atheniensibus, & inuicem Athenienses Coryphasium illis, & Cythera, & Methonen, & Pteleum, & Atalantam, & quoscumque Lacedæmoniorum captiuos in carceribus, vel apud Athenas, vel alibi intra suam ditionem haberent reddentibus: nec non eos quos expugnatione Scionæ cepissent Peloponnesium, & quicumque ex sociis Lacedæmoniorum apud Scionam essent, & quoscumque Brasidas eo misisset: si quis denique Lacedæmoniorum socius Athenis, vel alibi ubi imperium teneant, in carceribus esset, missos facientibus Lacedæmoniis, præterea ac sociis reddentibus quoscumque haberent, hunc in modum, Atheniensium sociorumve. Quod autem ad Scioneos attinet & Toronæos & Sermylis, & si quam aliam ciuitatem haberent Athenienses, consultaturos, deque aliis ciuitatibus quicquid sibi videretur. Eisdem iusiurandum apud Lacedæmonios eorumque socios per ciuitates iuratos, & utrosque alteris domesticum iusiurandum, quod apud utranque ciuitatem maximum est: quod quidem hoc sit: Sto his pactionibus & his foederibus iuste & pure. Sit Lacedæmoniis ac sociis in hunc modum erga Athenienses iusiurandum. Id autem quotannis renouari ab utrisque, & titulos lapideos erigi in Olympis, in Pythiis, in Isthmo, & Athenis intra urbem, & Lacedæmone in Amyclæo. Si quid autem alterutris in mentem non venit, & si quid rationibus discussum æquum utrisque visum sit, hoc commutari quacumque in parte utrisque videatur. Atheniensibus ac Lacedæmoniis sub tempus foederum præsidebat ephorus Plistolus, mensis Artemisii quarto ante finem die. Athenis præsidebat Alcaeus mensis Elaphebolionis sexto ante finem die. Iurarunt autem & foedus percusserunt, ex Lacedæmoniis Plistolus, Domagestus, Chionis, Metagenes, Acanthus, Daithus, Ischagoras, Philocharidas, Zeuxidas, Antippus, Tellis, Alcínadas, Empedias, Menas, Lamphilus: Ex Atheniensibus Lampon, Isthmionicus, Nicias, Laches, Euthydemus, Procles, Pythodorus, Agnon, Myrtilus, Thrasycles, Theogenes, Aristocœtes, Iolcius, Timocrates, Leon, Lamachus, Demosthenes.

Hæc foedera ista sunt sub extremum hyemis simul & initium veris, statim ab urbicis Dionysiiis, decem solidis annis, & pauculis diebus a prima in Atticam incursione, & ab huius belli principio. Velim autem quis mihi consideret ad fidem habendam tempora potius, quam aut quoslibet alicubi magistratus, aut recensionem aliquorum ex aliqua dignitate nominum res gestas significantium. Non enim exacta res est, exponere quibusnam vel ineuntibus vel gerentibus magistratum, ut quidque gestum est, sed per æstates & hyemes distinguere, quemadmodum feci. Vnde comperiet vim anni in duo media diuidens, decem æstates & totidem hyemes habuisse superius bellum. Lacedæmonii captiuos protinus qui penes se erant, missos fecerunt: nam sortiti priorem locum erant reddendi que haberent. Miseruntque in Thraciam ad suam prouinciam legatos, Ischagoram & Menam & Philocharidam, ut Amphipolim traderent Atheniensibus, atque alii foedera quemadmodum conuenerat, de singulis rata haberent. Quod tamen illi facere abnuerunt, arbitantes ea nequaquam sibi vtilia esse. Ne Clearidas quidem urbem tradidit, gratificari volens Chalcidensibus, quod negaret se posse tradere istis inuitis. Verum prope ipse cum legatis illinc in Lacedæmonem venit ad se purgandum, si accusaretur ab iis qui cum Ischagora fuerant quod non paruisset: & præterea ad cognoscendum, si quid posset foedus immutari. Sed cum comperisset id comprobatum esse, celeriter rediit, mittentibus eum Lacedæmoniis, atque iubentibus præcipue ut urbem traderet: sin minus, quicumque ibi forent Peloponneses educeret. Cæterum Lacedæmonii cum

Foederum inter
torum verba.

Ciuitatum nomina ab Aristide tributo adactarum.

Iusiurandum domesticum Atheniensium & Lacedæmoniorum.

Plistolus. Foederis percussores.

Tempora distributiones more Thucydidi dico.

BELLI PELOPONNESIACI

urbem quæ a se defecisset Lacedæmonios recepisse, prolata pactione qua dicebat, quæ quis motu Attico bello teneret, eadē retinendo ab armis discederet, tanquā ipsi ius suum non obtinerent ad Argiuos deficiunt, societatemque sicuti predictum est faciunt. Fecerunt item statim post Corinthii, & qui in Thracia sunt Chalcidenses, Idem quoque allegantes Bœotii ac Megarenses cum a Lacedæmoniis cōtēnerent, tamen quæsierunt, quæ censerent popularem Argiuorum statum minus sibi profuturum sub dominatu paucorum degentibus, quæ tempore Lacedæmoniorum. Per eadem huius ætatis tempora Athenienses expugnata Sciona pueros interfecerunt, pueros ac mulieres in seruitutē redegerunt, agrum Plataensem colendum dederunt, nec non Delios rursus in Delum reduxerunt, reputantes & præliorum detrimenta, & dei apud Delphos oracula. Quinetiam Phocenses ac Locreses inter se bellare coeperunt, Corinthii insuper atque Argiui iam socii Tegeam veniunt, ut ab Lacedæmoniis deducerent, cernentes se cum esse ex magna parte Peloponnesum, & si hic locus accederet totam futuram. Vbi Tegeatæ negant se Lacedæmoniis aduersaturos, Corinthii qui grauius hactenus egerant, animos dimiserunt, veriti ne quis alius ad se posthac non accederet. Tamen Bœotios ipsi aduersos putauerunt, oradosque ut sui atque Argiuorum socii forent, ceteraque communiter administraret, ad hæc ut foedera decem dierum, quæ illis erant cum Atheniensibus, non longe post alia quadraginta annorum se Athenas secuti, sibi quoque obtinerent. Corinthii iubebant ut Atheniensium si hoc abnuerent inducias renunciarēt, nec cum eisdem in posterum nisi se adhibitis foedera facerent. Bœotii rogantibus Corinthiis quæ ad societatem Argiuorum pertineret expectare iusserunt, profectique cum eisdem Athenas decem dierum foedera non iniuerunt, Ceterum Athenienses Corinthiis responderunt sibi cum illis futura foedera, si Lacedæmoniorum socii forent. Itaque Bœotii postulantes Corinthiis atque flagitantibus ut secum paciscerent, noluerunt tamen decem dierum foederibus renunciare. Ipsis autem Corinthiis induciæ citra foedus exitere cum Atheniensibus. Eadem ætate Lacedæmonii populariter duce Plistoanacte Pausaniæ regis, in expeditionem ierunt aduersus Parrhasios in Arcadia Mantineis obnoxios, acciti ab eis seditione laborantibus, excisuri præterea si possent murum in Cypselis quem Mantinei extruxerunt, suorumque præsidio tenebant in Agro Parrhasio positum super Sciritidem, qui est in Laconica. Et Lacedæmonii quidem regionem Parrhasiam depopulabantur, Mantinei autem tradita Argiuis custodia urbis, ipsi societatem tutabantur: sed cum nequirent & murum in Cypselis & in Parrhasiis vrbes defendere, abiere. Lacedæmonii ubi & Parrhasios in libertatem asseruerunt, & murum exciderunt, domum reuersi sunt. Idem per eandem ætatem iam reuersis a Thracia militibus qui cum Brasida profecti fuerant, quos post inita foedera Clearidas reportauerat, decreuerunt seruos, qui sub Brasida fuissent in prælio liberos esse, habentes ubicunque liberet habitandi potestatem, eosque non ita multo post cum iis quos recentem in ciuitatem ascripserant in Lepreo, quod in Laconico & Eleo agro situm est, collocauerunt, iam cum Eleis dissidentes. Præterea eos quos in insula traditis armis captos receperant, & horum nonnullos iam magistratibus fungentes, ignominia notauerunt, veriti ne propter calamitatem acceptam, illi opinantes suam imminutam esse conditionem aliquid mouerentur rerum nouarum si honoribus uterentur. Notauerunt autem hac ignominia, ne gerendi magistratus, neue mercandi, vendendi dandive aliquid ius haberent. Aliquanto tamen post ad dignitatem sunt restituti. Eadem ætate Thysson, quæ est in Atho Atheniensium sociam ciuitatem Dictienses ceperunt. Qua omni ætate inter Athenienses ac Peloponneses commercium fuit, sed inter se suspecti erant Athenienses & Lacedæmonii usque ab initis foederibus, quod neutri loca alteris redderent. Nam Lacedæmonii quorum priores in reddendo partes erant, nec Amphipolim ceteraque loca reddiderant, nec socios in Thracia ad recipienda foedera adegerant, ac ne Bœotios quidem atque Corinthios, assidue dicentes se illos si foedera recipere nollent, vna cum Atheniensibus coacturos, præstituta die citra tamen syngrapham, intra quam diem qui foedera rata non haberent utrisque essent pro hostibus. Harum rerum nullam confici ab illis Athenienses cum viderent, suspicabantur nihil æquum Lacedæmonios animo agitare. Ex quo Pylum repetentibus reddere superfederunt, adeo ut captiuos quoque ex insula quos in vinculis habuerant reddidisse poeniteret. Etiam loca cetera tenere perseuerauerunt, præstolantes dum illi quæ spondidissent perficerent. Lacedæmonii vero dicere, se quæ poterant fecisse, quos enim in vinculis habuissent Atheniensibus reddidisse, milites qui in Thracia, & si quis alius in ipsorum arbitrio fuisset, abduxisse, Amphipolim ut restituerent, non esse in sua potestate. Bœotios atque Corinthios ut in foedera adducerent operam duros, utque Panactum reciperent, & si quis Atheniensis apud Bœotios captiuus esset, Pylum autem ut sibi redderent postulare, sin minus Messenios illinc ac seruitia abducerent, quem admodum ipsi ex Thracia fecissent, Athenienses per se si vellent locum custodirent. Saepè itaque

Sciona expugnatur.
Delii reducuntur.

Phocensium & Locrensiū bellum.

Parrhasii.

Sciritis.

Lepreum.

Ignominia notati.
Thysson op.

Athenienses & Lacedæmonii de reddendis utrinque locis dissentiunt.

uerſi, primum verba fecerūt cum quibusdam principibus Argiuorum, quandoquidem Lacedæmoniū fœdera ſocietatemq̃ cum Athenienſibus feciſſent, antea ſibi inimiciſſimis, nō ob vtilitatem Pelopōneſi, ſed ob ſeruitutem, oportere Argiuos cōſiderare vt ſalua ſit res Pelopōneſis, atq̃ decernere, quęcūq̃ Græca ciuitas ſuis legibus, pari iure, æquis cōditionibus viuēs, velit cum Argiuis ſocietatem facere licere, vt vnaquęq̃ ad alterius terram mutua ferat auxilia: deligere aliquot homines penes quos ſit imperiū ſumma, ne res foras emanet, neve fiat ad populum mentio, ſi ille nō ſit aſſenſurus. Multos em̄ aiebat ad Argiuos odio Lacedæmoniorum ſe collaturos. Hęc cum demonſtraſſent Corinthiū, domum reuerterunt. Quę Argiui illi cum audiſſent, & ad magiſtratus atq̃ ad populum retuliſſent, facto decreto, Argiui duodecim viros delegerunt, cum quib⁹ liceret ſocietatem facere quiſquis vellet Gręcorum, præter Athenienſes ac Lacedæmonios, cum horū neutris id liceret iniuſſu populū Argiui. Admiſerunt autem hoc Argiui eo impenſius, tum q̃ cernerent bellum ſibi cum Lacedæmoniis futurum, quoniam fœdera cum illis in exitu erant, tum q̃ ſperarent ſe principes fore Peloponneſi. Siquidem per id tempus præcipue Lacedæmoniū imperium male audiebat, & propter acceptas clades contemptū erant: & inter omnes optime Argiui ſe habebant, qui non ſumpto cum cæteris Attico bello, q̃ cum vtriſq̃ fœderati eſſent, rem ampliaueraut. Hunc itaq̃ in modum Argiui Gręcorum voluntarios in ſocietatem recipiebant, ad quos primi Mantinæi cum ſociis tranſierant, Lacedæmonios veriti: a quibus dum adhuc bellum cum Athenienſibus gerunt, partem quandam Arcadię illorum ditiois auertiſſent, quoſq̃ non credebāt neglecturos, q̃ ea Mantinæi potirentur. Ita dum illi cunctantur, libenter ad Argiuos ſe contulerunt, ciuitatem magnam conſiderantes & cum Lacedæmoniis vſq̃ certantem, & ſtatum popularem quemadmodū ipſi habentem. Secundum horum defectionem reliqua Peloponneſus gliſcere cœpit, tanq̃ ipſi foret idem faciendum, rata plus quiddam cognouiſſe Mantinæos q̃ ad Argiuos acceſſiſſent: & ſimul ſuccenſens Lacedæmoniis, cum ob alia, tum vero q̃ in fœderibus Atticis aſcriptum eſſet, periurium eſſe quicq̃ adiciere, tollereve ei qd̃ vtriq̃ ciuitati viſum eſt, Lacedæmoniæ & Athenieſi. Hac enim particula Peloponneſes præcipue turbauit, & ad ſuſpicandum induxit, ne ſe vellent in ſeruitutem redigere Lacedæmoniū cum Athenienſibus. Equum nāq̃ futurum fuiſſe, vt ea tranſmutatio vniuerſis ſociis aſcriberetur. Ex quo perterriti multi ad Argiuos tranſierunt, vt eorum ſocietatem ſinguli coirent. Lacedæmoniū hunc tumultum gliſcere in Peloponneſo ſentiētes, & Corinthios illorum magiſtros fuiſſe, ac fœdus & ipſos cum Argiuis percuſſuros, mittunt Corinthum legationem volentes qd̃ futurum erat præuenire, expoſtulatam, q̃ illi eſſent totius rei caput: periuri etiā futuri, ſi ab ipſorū ad Argiuorum ſocietatem deſſerent. Iam nunc quoq̃ iniuriū qui fœdera cum Athenienſibus non comprobaſſent, cum dicatur in iis, id valere quicquid maior ſociorum pars decreuerit, niſi qd̃ vel deorum vel hominum impedimentum interceſſerit. Corinthiū vero adhibitis ſociis, prius inimicos aduocauerant, quicūq̃ & ipſi fœdera non admiſiſſent, contradicere Lacedæmoniis, nō tamen propalam oſtendentes, vbi ſibi facta eſſet iniuria: quia neq̃ ſibi recuperaiſſent ab Athenienſibus Solium neq̃ Anaclorium, & ſi quid aliud arbitrabantur amiſiſſe, prætereſſe tantum ſe deſerturos non eſſe eos qui forent in Thracia. Iure enim iurando ſuam illis priuatim fidem dediſſe ſemel, cum primum vna cum Potidaæatibus rebellarunt, & ſæpius poſtea, negare itaq̃ ſe fœdifragos eis eſſe, ſi ipſorum cum Athenienſibus ſocietatem reſpuerent. Cum enim deorum fidem iurauerint illis in Thracia, periuros ſe fore, ſi prodant. Dictum autem illic eſſe, niſi dii aut heroes forent impedimento, & videri ſibi hoc diuinum impedimentum eſſe, & de veteri quidem iure iurando hætenus reſponderunt. Quod autem ad Argiuam ſocietatem atrineret, ſe habito cum amicis conſilio quicquid iuſti fuerit facturos. Et Lacedæmoniū quidem Legati domum abierunt: Corinthiū vero Argiuorum legatis, qui etiam aderant, iubentes ſocietatem inire, ipſos nec diſſerre, edicunt vbi ſibi præſto ſint proximo concilio. Aduenit quoq̃ mox Eleorum legatio, & primum inuit cum Corinthiis ſocietatem, deinde illinc Argos petentes quemadmodum prædictum eſt, cum Argiuis idem fecerunt. Inſenſi namq̃ Elei Lacedæmoniis erant propter Lepreum. Nam bello qd̃ Lepreatæ cum Arcadibus gesserunt, acciti a Lepreatis Elei in auxilium mercede dimidiatorum fructuum terræ, cum bellum ſoluſſent, impoſuerant ipſis Lepreatis qui ſolum tollerent annuum tantulum Olympio Ioui pendendum. Quod illi cum ad bellum vſq̃ Atticum pependiſſent, poſtmodum deſierunt cauſati bellum: & dum ab Eleis cogentur ad Lacedæmonios recurrerūt. Cōmiſſa illis cauſa ſuſpicati Elei non æquos futuros iudices, omiſſa deceptione ſolum Lepreatarum deſpopulari ſunt. Nihilominus tamen Lacedæmoniū pronſiciarūt liberos eſſe Lepreatas, & Eleos agere iniuſte: & q̃ Elei iudicio non ſtabant, armatum præſidium in Lepreum miſerūt. Iſti exiſtimantes

Fœderū int̄tia apud reliq̃uā Græciā.

Mantinæi & Lacedæmoniis deſiciūt. Arcadia.

Corinthiū tuū multus magiſtri.

Solium. Σόλειον. Anacloriū.

Lepreatarū bellum.

Eleorū atq̃ Lacedæmoniis multas.

BELLI PELOPONNESIACI

moniis Bœotios inductos, & Panaetum excidisse, & in Atheniensium societatem concessisse, ipsis Atheniensibus harum rerum conscis, cum quibus quoque iam sibi societatem facere integrum non esset, cum antea sperassent per causam dissensionis sibi hos socios fore, si foedera quae Atheniensibus essent cum Lacedaemoniis non manerent. Itaque incerti ob haec consilia, ac timore perculsi, ne sibi bellandum foret cum Lacedaemoniis pariter & Tegeatis & Bœotiis & Atheniensibus, ut qui prius foedera Lacedaemoniorum non accepissent, sed animum Peloponneso imperandi habuissent, misere quippe primum potuere in Lacedaemoniam legatos, Eustrophum & Aesonem, qui illis amicissimi videbantur, arbitantes se, ubi confederati cum Lacedaemoniis essent, quocumque res caderent, pro conditione presentium temporum optime quietem acturos. Eorum legati cum Lacedaemonem venissent, sermonem habuerunt, quoniam modo foedera facienda essent, postulantis ante omnia Argiuis, aut civitati cuiquam, aut privato delegari causam suam de terra Cynuria: de qua semper disceptaretur in finibus posita, quae Thyream continet & urbem Athenam, coliturque a Lacedaemoniis. Sed verantibus mox Lacedaemoniis fieri de illa mentionem, caeterum si vellent hi ex pristina formula foedus facere, se ad id paratos esse dicentibus, legati hoc sibi utique concedi instabant impraesentiarum foedus fieri annorum quinquaginta, ea tamen lege ut liceret vtriuslibet alteros prouocare ad prelium, dummodo neque morbo neque bello implicitos: & de hac terra decernere, quemadmodum iterum quondam factum est, cum se vtrique victores discessisse putauerunt, sed non insequi ulterius, quam ad huius vel illius urbis terminos. Haec a principio Lacedaemoniis videri stolidi. Deinde quia cuperent amicum omnino habere Argos, quae postulabatur indulgere, & in scriptum retulere, iubentes tamen prius, quam aliquid conficeretur illos redire Argos, ad haec demonstranda plebi: & si ei placita essent venire ad Hyacinthia iusiurandum praestituros. Et legati qui dem abiere. Interea autem dum Argiui ista tractarent, Lacedaemoniorum legati, Andromedes, Phaedimus, & Antimenidas, quibus datum erat negocium recipiendi a Bœotiis Panaetum ac captiuos, Atheniensibusque reddendi, offendunt Panaetum ab ipsis Bœotiis dirutum, causantibus quoddam olim inter se atque Athenienses ex quadam controuersia iusiurandum intercessisse, ne alterutri locum illum incolerent, sed vtrique. Caeterum quos illi habebant captiuos receperunt, Atheniensibusque reddiderunt referentes Anaeti excisionem, ibique nullum amplius Atheniensium hostem habitaturum, per hoc existimantes & Panaetum se tradere. Haec cum dicerentur: grauius sane rulare Athenienses, iniuriam sibi fieri putantes a Lacedaemoniis, tum ob excisum Panaetum quod stans traditum oportuit, tum quod audiebant eos cum Bœotiis quoque societatem fecisse, cum antea dicerent se communiter adacturos ad confederationem qui recusarent. Haec & alia considerantes quae ex pacto seruata non essent, deceptos se existimabant, ut aspere responso reddito legatos remiserint. Cum esset huiusmodi dissidium inter Lacedaemonios atque Athenienses, ii qui Athenis soluta foedera cupiebant, protinus hoc efficere instituerunt, cum alii nonnulli, tum vero Alcibiades Cliniae filius per adolescentiam ille quidem in qua adhuc erat, ut in alia ciuitate, commendatione autem progenitorum sane honoratus, cui placebat, ut satius videbatur, ad Argiuos potius accedere. Neque ob id modo quod satius videbatur, verumetiam ferocitate spiritus foederibus erat infestus, quae per Niciam & Lachetem contempta sua adolescentia Lacedaemonii fecissent, nec habito sibi honore vetusti iure hospitii, quod ab auo repudiatum, ipse renouatum curauerat officiis, quibus captiuos ex insula fuerat profecutus. Ex quo prorsus sibi detractum interpretans, ab initio Lacedaemoniis verbo aduersabatur, affirmans illos inualidos esse, & ea causa cum Atheniensibus foedera percussisse, ut per hac ab eis Argiuos abducerent, & rursus Athenienses destitutos adorirentur. At ubi discordia extitit, tunc vero sine mora ad Argiuos priuatim mittit, iubens quae celerrime ad societatem prouocati veniret cum Mantineis & Eleis, tanquam opportuno tempore, ut se maxime annexuro. Quo nuncio audito Argiui, simulque cognito non iniisse cum Bœotiis Athenienses societatem, sed a Lacedaemoniis vehementer dissidere, omissis suis legatis, foedera apud Lacedaemonem tractantibus, ad Athenienses potius mentem aduerterunt, reputantes ciuitatem olim iam sibi amicam, & quae sub statu populari regeretur, quemadmodum ipsi ac magne potentiae, praesidio futuram a mari, si ipsis bellum moueretur. Mittunt itaque confestim ad Athenienses de societate legatos, comitantibus Eleorum ac Mantineorum legatis. Venit autem pro pere & Lacedaemoniorum legatio, Philocharidas, Leon, & Endius, qui videbantur studiosi esse Atheniensium: Timebatur enim ne per iracundiam facerent Athenienses cum Argiuis societatem ad reposcendam Pylum in locum Panaeti, & ad excusandam societatem cum Bœotiis, non se id malo Atheniensium fecisse. Ii apud concilium de his rebus cum dicerent, seque venisse cum potestate

Eustrophus.
Aeson.

Legati Argi-
uorum apud
Lacedaem-
onem.
Cynuria.
Thyrea.
Athena.

Lacedaemo-
niorum ratio.

Androme-
des.
Phaedimus.
Antimeni-
das.

Athenien-
sibus.
Lacedaem-
onem.
dissidii redi-
tegrati occasio.

Alcibiades.

Philochari-
das. Leon.
Endius.

ex multis habitis sermonibus, per hanc æstatem permouerunt Athenienses ad ducēdos e Pylo Messenios, ac ceteros, tum seruos, tum eos qui e Laconica ad ipsos transferāt, quos in Iuverticiabus Cephalenię collocauerūt. Igitur estate hac ab utriusq; oculū fuit, & ad utroq; inuicē ventitatum. In sequēti hyeme, iā enim alii ephori, nec ii sub quibus inira fœdera erant, & eorum quidē fœderū aduersarii, cū legati a societate venissent, p̄sentibus Atheniēsis, Bœotiis, Corinthiis, & multa vltro citroq; dicerentur, nec quicq; cōueniret, vt reditū est domū. Cleobulus & Xenares, ii em̄ p̄cipue ex ephoris fœdera solui volebāt. sermones habuere separatim cū Bœotiis atq; Corinthiis, hortantes vt perfecte earum rerum cōditionem cognoscerēt, vtq; Bœotii, qui priores fuissent, socii Argiuorum rursus se cum Argiuis facerēt socios Lacedæmoniorum: sic enim fore vt Bœotii ad accipiēda Attica fœdera minime cogērentur. Nā Lacedæmonios ante inimicitias Atheniēsiū, ac ruptionem fœderum, p̄optasse sibi amicos atq; socios esse Argiuos: Siquidem semper Argiuorum fidem habuerant suspectam, cupiētes sibi sincere amicum Argos esse, qđ videlicet existimarent bellū extra Peloponnesum sic facilius fore. Enimvero obsecrare Bœotios, Panaetum Lacedæmoniis traderent: vt pro hoc recepta si possint Pylo, expeditius inferant Atheniēsis bellū. Ita edocti Bœotii atq; Corinthii a Xenare Cleobuloq; & a suis amicis qui e Lacedæmoniis aderant, vt ad suos publice referrēt, utriq; abiere. Quos abeuntes duo e summo magistratu Argiui inter viam obseruauerunt, cōgressiq; cū eis in colloquium deuenerūt, si quo pacto Bœotii ipsis socii fieri possent, quēadmodū Corinthii & Elei & Mantinei: existimare enim hac re procedente, facile iā eos, & belligerari, & pacisci: etiā cū Lacedæmoniis si vellent, re inter ipsos cōmunicata, & si quibus cū aliis oporteret. Hęc Bœotiis legatis audita placuerūt. Quippe opporune ista rogabantur, quæ amici quoq; e Lacedæmone ipsis iniunxerant. Ea sentientes ab his admitti Argiui: illi missuros se in Bœotiam legatos cū dixissent digressi sunt. Reuersi Bœotii detulere ad magistratus, quęq; ex Lacedæmone, quęq; ex Argiuis in congressu audissent. Magistratus, q̄ res placita erat erectiore animo esse. Nam ipsis cum utraq; parte conueniebat, & eorū opera Lacedæmoniorum amici indigebant, & Argiui ad similia properabāt. Neq; multo post cum legati Argiuorū venissent, ob ea transigenda quæ dixissent, probata ipsorum oratione eos remiserunt, promittentes se legationem Argos de societate missuros. Interea visum est eis Corinthiisq; ac Megarensibus & legatis e Thracia inter se coniurare, de ferendo inuicē auxilio, vt quisq; indigeret. deq; nō gerēdo cū aliquibus bello, paciscēdoq; nisi cōmuniter, & ita Bœotios Megarensesq; nam idē ii inter se ipsi fecerāt, fœdera fecere iā cū Argiuis. Verū anteq; iusiurandū præstaretur, idē Bœotiorum magistratus rem ad quatuor consilia Bœotiorū penes quę summa potestas est, retulerunt, suadentes, vt ex vltu rei Bœotiæ cum iis ciuitatibus quęcunq; hoc vellent coniurarent. Hoc illi qui in consiliis erāt nō admittendū cēsuērunt, veriti ne Lacedæmoniis aduersarētur, si cū Corinthiis qui ab illis defecerāt coniuraret. Neq; em̄ eos certiores fecerāt sui magistratus de iis q̄ ex Lacedæmone sibi Cleobulus & Xenares ephori suassent, vt pri⁹ Argiuorū Corinthiorūq; socii facti, post modū fierent Lacedæmonios, rati etiā si ipsi nō dicerēt, tamē non aliud illos e consilio decreturos, q̄ qđ eis ipsi p̄cognitū suassent. Vbi autē res in contrariū cessit, Corinthii quidē & e Thracia legati infecto negotio abierunt: Bœotii vero magistratus prius expectātes, vt eadem persuaderent, utq; experirentur facere cum Argiuis societate, nec de Argiuis ad consilia retulerunt, nec Argos quā promiserāt legationē miserunt, incuria quadam & omnium occupatione. Hac eadem hyeme Mecybernam, ybi erat Atheniēsiū p̄sidium, Olynthii subito adorti ceperunt. Post hęc Lacedæmonii (nā inter eos atq; Atheniēses assidua colloquia habebantur de reddendis, quę inuicē tenebāt) sperātes si Panaetum a Bœotiis Atheniēses recepissent, fore vt ipsi reciperent Pylū, adierūt p̄ legationē Bœotios, obsecrauerūtq; vt sibi Panaetum, & qui in vinculis essent Atheniēses traderentur, vt p̄ iis ipsi Pylum reciperēt. Illi negare se reddituros, nisi se cum quēadmodū cū Atheniēsis hi societatem separatim coirent. Lacedæmonii intelligētes hi quidē se iniurios fore in Atheniēses, cū dictū sit neq; fœdus iniri, neq; bellū, nisi cōmuniter, cupidi tamē Panaeti recipiēdi, & pro eo Pylum recuperādi: cū p̄sertim qui properabāt turbare fœdera propēiores in Bœotios essent, societate fecerunt hyeme iā extrema, & sub vere statim Panaetum excisum est: Et vndecimus belli annus exiit. Ineunte statim vere insequentis astatis Argiui, quando neq; legati Bœotiorum quos illi missuros se dixerāt veniebant, & eosdem Panaetum excidisse acceperunt, separatimq; societatem cum Lacedæmoniis coisse, extinuerūt ne soli relinquerentur, cæteris sociis ad Lacedæmonios transeuntibus, opinantes a Lacedæ-

†Cranii;

Cleobulus & Xenares

Ephori
Fœdera infrāgere contenti dunt.

Argos amicum cū optāt Lacedæ,

Græcorū cōiurationes.

Bœotiorū
iiij. consilia.

Mecyberna;

xij. An. iitū;

BELLI PELOPONNESIACI

Si quo tamen vniuersis ciuitatibus videat communiter in expeditione eundem participet imperium eis omnibus. Hæc fœdera Athenienses p seipſis proq̄ sociis iurent, Argiui & Mantinei & Elei & eorū socii p suas quicq̄ ciuitates. Iurēt autē p̄priū quicq̄ iusiurandum, quod maximum est, apud templa augusta, in hæc verba.

Iusiurandum confœderatorum.

STABO in societate secūdum conuenta iuste, & innocenter, & simpliciter, neq̄ transgrediar
 Sylla neq̄ arte, neq̄ machinatione. Iurent item Athenis senatus ac tribuni plebis, idq̄ iusiuran-
 dum confirment quæstores. Apud Argos iurent senatus & octoginta viri: Apud Mantineam iu-
 rent opifices senatusq̄, ac cæteri magistratus, confirment vates, ac belli duces: In Elide opifices
 quæstoresq̄ ararii & sexaginta viri, confirmēt opifices, legumq̄ custodes. Renouēt quoq̄ quotā-
 nis iusiurandum, Athenienses quidem eundo in Elim, Mantineam, Argos triginta diebus ante
 Olympiā, Argiui vero, Mantinei, Elei eundo Athenas decem diebus ante magna Panathenæa.
 Describant quoq̄ placita hæc fœderalia ac socialia cum iureiurando lapideo titulo: Athenien-
 ses quidem in vrbe, Argiui vero in foro apud delubrum Apollinis, Mantinei autem in foro, item
 & apud Iouis delubrum. Communiter vero ponant ludis Olympiacis æneum titulum iis, quæ
 nunc sunt Olympiis. Quod si quiddam videatur esse satius his ciuitatibus addi ad conuenta,
 quicquid cunctis communiter videbitur, id ratum sit. Et fœdera quidem atq̄ societates hunc in
 modum sunt inita, neq̄ tamen quæ inter Lacedæmonios atq̄ Athenienses erant, ob has abolitæ
 sunt, neq̄ ob alias. Cæterum Corinthii Argiuorum socii eas admittere noluerunt, ac ne ratam
 quidem iureiurando habere iam initam cum Eleis & Argiuis & Mantineis societatem, de bel-
 lando deq̄ pacificando cum eisdem hostibus, q̄ dicerent sufficere sibi superiorem conuentio-
 nem de auxilio inuicem præstando lacessitis bello, non autem bello lacessentibus. Ita Corin-
 thii a societate recesserunt, rursusq̄ cum Lacedæmoniis senserunt. Atq̄ hac æstate Olympiā ex-
 titerunt. In quibus Androsthene Arcas in Pancratiū certamine primam palmam retulit, & Lacedæ-
 moniis Elei interdixere templo ne sacrificarent, certarentve: quippe qui sententiæ non satisfæ-
 cerent, quia vt ius Olympionicum postulauit, eos Elei condemnauerant, dicentes arma illos in
 Phycum murum inferre, & ex suis armatos in Lepreum, dum Olympiacum fœdus esset, dimittē-
 tere. Multa autem erant duo milia mmarum, in singulos armatorum binæ, quemadmodum lege
 contineretur. His Lacedæmonii missa legatione contradicebant, negantes iuste se condemnatos,
 nondum palam factio apud Lacedæmonem fœdere, quando ipsi in Lepreum miserunt armatos:
 Elei inducias dicere iam apud ipsos esse, quippe qui ipsis primi denunciaſſent, & se quiescentib⁹
 nec id expectantibus, illi iniuriam faciendo sub fœderibus latuissent. Et cum Lacedæmonii exci-
 perent denunciatum oportuisse etiam Lacedæmone, si sibi fieri suspicarentur iniuriam, non au-
 tem prout ipsi suspicarentur id agi, neq̄ arma etiam vilo pacto inferri. Illi eadem ratione respon-
 dere non se iniurios esse, si sibi non sit creditum: cæterum si sibi restituere Lepreum illi vellent,
 ita demum partem se multæ missuros, & eam pecuniam cui libet deo pro eis oblaturos. Illis hæc
 non audientibus rursus postulare, Lepreum quidem si nollent non restituerent, verum ascende-
 rent ad Iouis Olympii aram, quandoquidem templo vti exoptarent, vt coram Græcis iusiuran-
 dum præstarent, postmodum se vtiq̄ multam soluturos. Ne hanc quidem conditionem accipien-
 tes Lacedæmonii, prohiberi sunt ab immolatione apud templum atq̄ a certaminibus, domiq̄ sa-
 crificarunt. Ludos spectauere cæteri Græci præter Lepreatas, veriti tamen Elei ne per vim
 Lacedæmonii sacrificarent, armata iuuentute excubias habuere. Ad quos accesserunt Argiui
 pariter & Mantinei, ex vtriusq̄ milleni, & Atheniensium equites, qui apud Argos diem festum
 præstolabantur. Omnem autem illam frequentiam ingens perculit terror, ne Lacedæmonii cum
 armatis venirent, præsertim posteaq̄ Lichas Arceſilai Lacedæmonius virgis a lictoribus Cæ-
 sus in loco certaminis, quia cum eius biga vicisset, declarato victore Bœotiorum tribunople-
 bis, ipse progressus in locum ludorum Lacedæmoniiis interdictum coronasset aurigam, au-
 dus indicandi suum currum fuisse. Quo magis perterriti sunt omnes, suspicatiq̄ aliquid noui
 fore. Lacedæmonii tamen quieuerunt, atq̄ ita eis ludorum die successit. Secundum Olympiā Argi-
 ui atq̄ socii Corinthum perrexerunt, oratum illos, vt ad se transirent. Aderant autem Lacedæmo-
 niorum legati, & cum multi sermones habitī essent, ad postremum nihil est actum, sed facto
 terramotu digressum in suam cuiusq̄ urbem. Aestasque excessit. Ineunte hyeme pu-
 gnauerunt. Heraclienses, qui sunt in Thracine cum Aenianibus, & Dolopibus, Meliensibus,
 atq̄ aliquot Theſſalis, Nam hæ circa gentes illis tunc hostes erant, q̄ non aduersus alias

Olympiā.
 Androsthene-
 nes.

Phycum mur⁹

Lichas vir-
 gis cæsus.

Heraclienses,
 Aenianes.

summa de omnibus controuersis transigendi, Alcibiadem reformidabāt, ne si ad populū eadem dicerent, inducerēt vulgus, & respueretur societas Argiuorū. Verum Alcibiades aduersus hos huiusmodi rem machinatur. Suadet Lacedæmoniis ne palam faciant populo se cum summa potestate venisse, data eis fide si hoc faciant, se Pylum illis restitutorū, persuasis autem a se quemadmodum iterum nuper ad eorūdem legatis contradicendum, & in cæteris utrosq; reconciliaturū. Hæc Alcibiades ideo agebat, ut illos a Niciā alienaret, & ad populum infectaret, tanq̄ nihil vnq̄ nec synceri cogitantes, nec veri de his reb⁹ loquētes, Atheniēsi⁹ Argiuos & Mantineos & Eleos redderet socios, prout & contigit. Nam legati, cū ad populū p̄cessissent, & interrogati negassent se id quod in senatu dixerant, cū absoluta potestate venisse, tum vero Athenienses non amplius sustinuerunt, sed Alcibiadem multo q̄ antea vehementius in Lacedæmonios vociferantem audierunt. Animate protinus Argiuis introductis & illorum comitib⁹, iniere cum eis societatem. Verum facto terramotu, priusq̄ aliquid constitueretur, consilium dilatum est. Postero die concilio, Nicias cum Lacedæmoniis deceptis, de non confitendo se venisse præditos potestate, & ipse deceptus affirmabat oportere nihilominus Athenienses fieri socios Lacedæmoniorum potius, & differendo quæ ad Argiuam societatem pertinerent, iterū ad Lacedæmonios mittere ac cognoscere quid consilii haberent, dicens honorificam ipsis, deformem illis esse belli dilationē. Cum ipsis enim, quandoquidem res eorum bene haberet, præclarissime agi præsentē tuendo felicitatem. Illorum vero quorum aduersæ res essent interesse ut inuenirent q̄primum quonammodo periclitarentur. Suasitq; ut illuc legatos, & se inter illos mitterent iussurum Lacedæmoniis, siquid æqui cogitarent, Panaetum incolume redderent, Amphipolim & Bœotiorum societatem missam facerent, nisi ita pepigissent quemadmodum dictum est, ut neutri sine alteris cum vilo paciscerentur. Item denunciaturum, si pergerent iniuriā esse, se quoq; iam Argiuos in societate recepisse, & huius rei gratia adesse. Si quid aliud super hæc succensebant, Atheniēses id omne obiecturos legatos cum Niciā miserunt. Legati ubi peruenerunt, & post alia cum ad extremū dicerent, nisi societate Lacedæmonii Bœotiorum dirimerent, qui foederibus non continerentur, se quoq; in societate Argiuos & qui cum eis essent recepturos. Illi negabant se Bœotiorum societatem dirempturos, ut ita responderent euincere factione Xenaris ephori, ius tamē iurandum Niciā flagitante renouarunt. Verebatur enim Nicias ne omni prorsus infecto negotio discederet, insimulareturq; id quod & contigit, quod author foederum cum Lacedæmoniis fuisse videretur. Sub cuius reditum audiētes Atheniēses nihil acti e Lacedæmone referrī, subito indignati, & se iniuria affici putantes, cum Argiuis (aderant enim illi) foedera ac societatem autore Alcibiade fecerunt his verbis.

Lacedæmoni
orū legati p̄
Alcibiadē de
cipiuntur.

Nicię repu-
gnat Alci-
biades.

¶ Foedera Atheniensium cum Argiuis Mantineisq; & Eleis ad annos centum.

Foedera fecere Athenienses in annos cētum, Argiuisq; & Mantinei atq; Elei, pro se proq; sociis quibus vtriq; præsumunt, sine dolo ac sine noxa tam terra quam mari, ne liceat arma inferre detrimenti causa, neq; Argiuos, Mantineos, Eleos, eorumq; socios, Atheniensibus, neq; rursus Athenienses eorumq; socios Argiuis, Eleis, Mantineis, illorumve sociis, vlla vel arte vel machinatione. Ex hac formula societas fit Atheniensibus, Argiuis, Eleis, & Mantineis annos cētum. Si hostes terram Atheniensium intrauerint, eo veniant Argiui auxilio & Elei & Mantinei, simulac palam eis factum erit ab Atheniensibus, pro suis viribus q̄ validissime poterunt. Si iidem hostes eandem terram depoulati abierint, pro hostili sit ea ciuitas Argiuis, Mantineis, Eleis, Atheniensibus, maloq; afficiatur a cunctis his ciuitatibus, nulliq; ipsarum fas sit bellum, quod erit aduersus illam ciuitatem, soluere, nisi id omnibus videatur. Itemq; Athenienses auxilium ferant Argos, Mantineam. Elim, si hostis inuaserit terram Argiuorum, Eleorum, Mantineorum, simulac palam eis factum erit ab his ciuitatibus, pro suis viribus q̄ validissime poterunt. Si hostis terram depopulatus abscesserit, ea ciuitas pro hostili sit Atheniensibus, Argiuis, Mantineis, & Eleis, ab hisq; omnibus ciuitatibus malo afficiatur, nec fas sit soluere bellum aduersus eam ciuitatem, nisi id omnibus ipsis videatur, neq; sinere per suam terram sociorumve quibus singuli præsumunt, aut per mare armatos transire inferendi belli gratia, nisi communi decreto harum ciuitatū, Atheniensis, Argiua, Mantinea, Elea, de transeundo. Quinetiam ciuitas que arcesserit, opem ferentibus commeatum præstet ad dies triginta ex eo die quo in eam urbem auxilia accersita intrauerint, & item abeuntibus. Eadem si diutius vti exercitu accito velit, stipendium det ternos quoti die obolos Aegineos singulis grauis ac leuis armaturę militibus, atq; sagittariis. Equiti autem singulas drachmas Aegineas, ipsaq; imperium super exercitum teneat, quandiu illic bellum erit.

Stipendium
militare.

BELLI PELOPONNESIASI

derent ad se cum aliis coniungendū, tunc ipsi cum exercitu prodierē, accedentib⁹ auxilio Mantineis, socios suos habentibus, & tribus milibus Eleorum armatis, & progressi Lacedæmoniis occurrūt apud Methydrium Arcadiæ: & vtrin⁹ colle accepto, Argiui quidem ad pugnam sese præparabant, tanq̄ destituto sociis hoste: Agis autem sub noctem mouēs clam in Phlyuntem contendit ad socios. Quo Argiui cognito ipso statim diluculo abeunt, primum Argos, mox vbi expectabant Lacedæmonios cum sociis in viam, quæ fert in Nemeam descensuros. Verum Agis non id, vbi isti expectabant, iter tenuit: sed aliud superius, denunciata re Lacedæmoniis & Arcadib⁹ Epidauriisq̄, & in campum Argiuorum descendit. Corinthiū quoq̄ Pellenensesq̄ ac Phlasi diuerso itinere matutini perrexere. Bœotiis autem Megariisq̄ ac Sicyoniis præceptum erat, vt via quæ ducit ad Nemeā descenderent, qua Argiui insidebant: vt si illi ad arcendam vim Lacedæmoniorum in plana properarent, ipsi eos inseguunt equitatu vterentur. Ita instructa re ingressus plana Agis Saminthus ac cætera populabatur. Quo Argiui cognito iam luce ad subueniendum suis rebus e Nemea pergunt, & nacti Phlasiū Corinthiorumq̄ exercitum, aliquot ex Phlasiis obrūcant. Sed ex ipsis haud multo plures a Corinthiis obruncantur. Et Bœotii Megariisq̄ ac Sicyonii perrexerunt, vt erat ipsis præceptum, ad Nemeam, nec iam Argiuos adepti sunt. Illi vbi descenderant conspicati sua vastari, ad pugnam sese expediebant, & inuicem e regione Lacedæmonii. Cæterum Argiui circumuenti erant a Lacedæmoniis, & qui cum ipsis erant, eos ex parte camporum secludentibus ab vrbe, e superiore parte Corinthiis, Phlasiis, ac Pellenensib⁹, ex Nemea Bœotiis, Sicyoniis, ac Megariis. Equi autem Argiuis præsto non erant. Soli namq̄ ex sociis Athenienses nondum aduenerant. Neq̄ vero Argiuus socialisq̄ exercitus tam atrocem sibi conditionem adesse opinabatur, sed Lacedæmonios a se in sua terra & ante suam urbem deprehensos, eoq̄ se pugnam pulchre commissurum. Iamq̄ vtroq̄ exercitu tantum non concurrente, progressi duo ex Argiuis, Thrasylus e quin⁹ ducibus vnus, & Alciphron hospes Lacedæmoniorū, cum Agide colloquuti sunt, ne prælium fieret. Paratos enim Argiuos iudicio stare siquid in similitudine Lacedæmoniis deberent, & illi inuicem ipsis, & in posterum iētis foederibus pacem acturos. Hæc ex seipsis Argiui isti iniussu multitudinis cum dixissent, acquiescens Agis, ne ipse quidem frequentia suorum in consilium adhibita, sed vno tm̄ quaestore, qui in ea sibi comes expeditione erat, pepigit quatuor menses intra quos deberent ea conficere quæ dixissent: exercitumq̄ confestim abduxit, cū nullo aliorum sociorum loquutus. Eum Lacedæmonii sociisq̄ prout ducebat sequuti quidem sunt legis causa, sed inter se tamen magnopere inculabant, q̄ cum oportune cecidisset vt possent cum hoste confligere, vndiq̄ conclusi ab equitatu peditatq̄, discederent nulla gesta re illo apparatu digna. Etenim pulcherrimus ad eam diem ille Græcorum exercitus conuenerat, maxime conspicuus, quoad in Nemea habuit statiuā, vbi omnes Lacedæmoniorum copiae affuerunt, & Arcades, & Bœotii, & Corinthiū, & Sicyonii, & Pellenenses, & Phlasiū, & Megariū, & hi inter suos quicq̄ electi iudicatiq̄ pares, non modo ad pugnandum cum Argiuis eorumq̄ sociis, sed etiam cum altero tanto si accederet copiarum. Qui exercitus ita succensens Agidi abiit, in suam vnoquoq̄ domum dilapso. Sed multo succensabant magis Argiui iis, qui iniussu suo pepigerant, rati nunq̄ a se commodiorem Lacedæmoniis præbitam effugiendi opportunitatem, quoniam ipsi cum multis atq̄ egregiis sociis ante urbem essent contra illos dimicaturi. Itaq̄ reuersi apud Charadrum, quo in loco anteq̄ e militia urbē introeant de causis militaribus iudicant, Thrasylum lapidare coeperūt. Is ad aram confugiens mortem deuitauit. Eius tamen pecuniam publicauerunt. Postea superuenientibus mille armatis Atheniensium, ac trecentis equitibus Lachete ac Nicostrato ducibus vt abirent iusserunt. Pacta enim cum Lacedæmoniis qualiacunq̄ tamen soluere pigebat, nec eos ad populum respondere volentes produxerunt, priusq̄ Mantinei & Elei (nam ii adhuc aderant) id precibus extorserunt. Introducti illi apud Argiuos ac socios coram Alcibiade legato hæc dixere: Non recte foedera sine sociis cæteris ne nūc quidem fieri, se enim tempore præsto esse, iniri oportere bellum. Deniq̄ cum sociis oratione persuassissent, confestim aduersus Orchomenum Arcadicum omnes contenderunt, præter Argiuos. Nam ii etsi persuasi, tamen relicti sunt, mox deinde & ipsi contenderunt. Vniuersiq̄ obsidentes Orchomenum oppugnabant, ac machinas ad muros quatendos faciebant, cupidī expugnandæ urbis, cum propter alia, tum vero q̄ ibi obsides ex Arcadia erant a Lacedæmoniis positi. Orchomeni fragilitati murorum diffisi vtiq̄ aduersus tot hostium copias, veriti ne prius expugnarentur, q̄ sibi subueniretur, pepigere cum hostibus societatem, datis obsidibus ex suorum numero Mantineis, ac traditis quos ibi Lacedæmonii deposuissent. Recepto iam Orchomeno deliberabant fo-

Methydriū.

Saminthus

Argiuorum
cū Lacedæ.
pacta.

Charadr⁹ lo.
Thrasyl⁹ la-
pidari cept⁹

Orchomen⁹
deditur.

cū, quorsum deinceps potissimum ire oporteret. Elei iubebant iri in Lepreum, Mantinei in Tegeā, & ad hos accedentibus Argiuis atq; Atheniensibus, indignati Elei q̄ nōn decretum esset, vt in Lepreum iretur, domum rediere. Ceteri focii apud Mantineam tanq̄ aduersus Tegeam ituri se pręparabant, euocati a quibusdam ex ipsa vrbe Tegeatibus, operam nauaturis ad ipsam urbem dedendam. Lacedæmoniū, posteaq̄ ab Argo regressi sunt, iniris in quatuor menses foederibus, Agidem vehementer inculpabant, q̄ secum rem non communicasset in tanta cum Argiuis oportunitate bene pugnandi, quanta nunq̄ antea, & maiore ipsorum opinione. Non euim facile factu esse tot ac tales socios contrahere. Vbi autem de Orchomeno capto allatus est nunciū, multo vehementius indignati protinus prę iracundia deliberabant inueta sibi via, quasi oporteret & domum eius diruere, & ipsum centum milibus drachmarum multare. Ille deprecari eos, ne id rei agerent, bono enim se opere delicta sua repurgaturum, aut ducendo exercitum, aut faciēdo tunc erga illos quid vellent. Illi ab itroganda quidem multa atq; a diruendis edibus abstinerunt: Legem tamen e vestigio, quæ nunq̄ antea fuisset, tulerunt. Decem nāq; viros Spartiatis ei consiliarios allegerunt, iine quibus ipsi non liceret educere ex vrbe exercitum. Interea nunciū ex Tegea a necessariis affertur, nisi celeriter assint, Tegeam ab ipsis ad Argiuos eorumq; socios defecuram, tantumq; non defecisse. Ibi Lacedæmoniorum auxilia liberi omnes pariter & serui, quanta nunq̄ cum festinatione comparata sunt, contuleruntq; se in Orestium Manaliæ, & suarum partium Arcadibus praceperunt, vt in Tegeam per sua vestigia frequentes irent. Ipsi cū in Orestium vniuersi venissent, remissa illinc quinta sui parte domum, vbi fenae ac pueri erant, ad res domesticas tuendas, reliquo cum exercitu in Tegeam pręueniūt: & cum haud multo post focii ex Arcadia affuissent, miserunt Corinthum & ad Bœotios, & Phocenses, & Locros, iubentes vt propere in Mantineam succurrerent. Erant autem quibus e propinquo veniendum esset, sed non facile nisi frequentibus & se inuicem pręstolantibus ad hostilem terram transeundam, nam ea mediā intercludebantur, nihilo tamen minus ire properabant. Lacedæmoniū assumptis qui aderant Arcadibus fociiis in Agrum Mantinicum incurrerunt, eumq; castris ante Herculis templum positis depopulabantur. Hos vbi rescire Argiui ac focii loco munito, & accessu difficili occupato, veluti ad pugnam sese instruxerūt. Quibus sine mora obuiam a Lacedæmoniis irū est: & cum ad lapidis aut iaculi iactum processum esset, ibi e senioribus quidam ad Agidem exclamant, cernens suos aduersus locum arduum tendentes, Agis malum malo sanare cogitat, significans videlicet illum velle culpam ex Argo reuersionem pręsertim haud opportuna strenuitate emendare. Ille siue ob id conuiciū, siue q̄ sibi aliud videretur, siue q̄ idem e vestigio copias rursus priusq̄ manus consererent, cebriter abduxit: & vbi ad Tegeam peruenit, aquam in Agrum Mantinicum diuerit, de qua aqua Mantinei & Tegeatę inter se belligerabatur, vt pleraq; vastante, in vtros agros incidere. Volebat autem Argiuos ac socios rebus suis subuenientes e colle abducere, ad emissarium aquę, vbi hostem esse audissent, & in plano pręlium facere, atq; in emittenda aqua eum illic diem perstitit. Argiui vero ac focii primo stupefacti repentina illorum e propinquo abitione, non habebant quid coniectarent. Deinde posteaq̄ iidem digressi sese abdidderunt, & ipsi non insequendo eos quieuerunt, tunc protinus duces suos insimulabāt, q̄ & prius opportune deprehensos ante Argos dimisissent Lacedæmonios, & nunc fugę se dantes nemo esset infecutus, sed per ocium illi liberati, ipsi proditi forent. Qua infestatione duces primo turbati sunt, mox abductis a tumulto copiis, progressiq; in planum castra posuerunt, tanq̄ in hostē ituri, ac postero die aciem instruunt, veluti pugnaturi cū hoste, si eum adipisceretur. Hos Lacedæmonii ab aqua rursus ad Herculis tēplum in eadem castra redeuntes, conspiciunt ex aduerso vniuersos iam cominus e tumulto progressos. Ex qua re tanto sunt timore perculsi, quanto nunq̄ ex omni memoria fuere. Quippe quibus breue momētum dabatur ad se instruēdos, sed statim accelerando in suo quisq; loco constiterunt, Agide omnia ducis munera obeunte, vt lex iubet. Rege enim duce cuncta eius imperio subsunt, & secundis a se ducibus quæ fieri oporteret mandante, & illi deinceps tribunis, tribuniq; cęturionibus, rursus cęturiones decanis: atq; hunc in modum siquid desiderat mādari, celeriter denūciat. Fere em̄ in toto Lacedæmoniorū exercitu exceptis paucis duces ducum sunt, & rerū agēdarū diligētia multis incumbit. Tunc autē in sinistro cornu Sciritę sua spē cōstiterūt. Hūc ordinē semper oim Lacedæmonii inter seipsos seruāt. Iuxta hos e Thracia reuersi milites Brasidiani, cūq; iis q̄ pxime ciuitate donati fuerāt, secundum hos iam ipsi Lacedæmonii gradatim per agmina, iuxta eos Arcades, Heræes, post hos Manalii, in dextro cornu Tegeata, paucis Lacedæmoniorū extrema tenentibus, & pro cornibus equitatu. Atq; hoc ordine La-

Agidis multa.
ὕω ὄργησθε
σὺ τὸν τρέον
πορ τῶν ἐαυ
τῶν
id est, prę iracundia deliberabāt pręter suum morē
Orestium.

Malū malo sanare prou-

De aqua belligeratio.

Lacedæmoniorū terror

Lacedæmonii lex de belligeris muneribus

Ordo Lacedæmoniorū exercitū & Argiui

cedamonii instructi erant, hostium cornu dextrum Mantinei tenebant, quia in ipsorum terra res agebatur. Iuxta hos erant ex Arcadia focii, tum mille ex Argiuis delecti, quibus ob diuturnum rei militaris usum, ciuitas e publico stipendium praebebat. Prope hos caeteri Argiui, post eos sui socii Cleonaei, & Orneatae, postea Athenienses vltimi sinistrum cornu tenebant cum equitatu domestico. Atque hic ordo & haec copia vtrorūque erat: Sed Lacedaemoniorum exercitus specie maior. Verum quantus numerus horum & item illorum, vel quantus vniuersorum extitit, scribere equidem nequeo. Nam Lacedaemoniorum numerus propter domesticum silentii institutum ignorabatur. Horum autem propter strepitum sua cuiusque iactantium agmina credibilis non erat. Hinc tamen ratiocinando Lacedaemoniorum qui tunc aduenit numerum licet inire, quod agmina septem pugnaverunt, praeter Sciritas qui fuere sexcenti, singula ex quinque centuriis, & singulae centuriae ex binis manipulis. Cuius in prima parte quaterni viri pugnabant. Neque vbique densitas collocatorum in acie per aequa erat, sed pro arbitrio cuiusque in suo agmine praefecti. Octonis fere vbique hominibus densa acie, in longum autem fronte praetensa, praeter Sciritas quadringentos, & duodequingaginta. Atque vbi iam confligendum erat, ibi apud singulos populos a propriis ducibus exhortationes fiebant. Apud Mantineos quidem rem esse pro patria, pro seruitute, ne illam experirentur amplius: pro imperio, ut id inexpertum sibi praeriperent hostibus. Apud Argiuos autem pro pristino principatu & aequali in Peloponneso dignitate, ne se perpetuo priuatos, neue inultas iniurias, quas saepe ab inimicis eisdemque vicinis acceperant ferrent: Apud Athenienses vero pulchrum esse inter frequentes atque egregios socios pugnando nullis existere inferiores, si Lacedaemonios in Peloponneso vincerent, suum imperium & stabilius & maius habituros, ut terram suam nunquam quisquam alius inuaderet. Et Argiuis quidem atque eorum sociis talia proponebantur. Lacedaemonii autem per seipsum, & ex militari disciplina cum essent strenui, recolentes animo quae norant se exhortabantur, gnari diutinam operum meditationem magis salutiferam esse, quam breuium verborum benedictorum exhortationem. Atque post haec concursum est Argiuis sociisque vehementer & irate tendentibus. Lacedaemoniis autem cunctanter & ad cantum tibicinum, qui inter ipsos multi ex lege interpositi erant non rei diuinae gratia, sed ut sedate per modulationem incederent, neue si progredierentur agminis ordo perturbaretur, id quod in concursu magnorum exercituum solet accidere. Cum adhuc in congressum pergeretur, Agis rex id facere constituerat quod in omni acie factitatur: Quoties duae confligunt acies, dextrum vtriusque cornu magis exporrigitur, & opposito sibi sinistro se circumagitur, quia dum timet quisque nudas sui partes proferre, plerumque se scuto illius admouet, qui sibi dexter est, existimans ad pracludendum hostis transitum densitatem maxime tutam esse. Cuius rei caput est is qui primus in dextro stat cornu, assidue laborans nudam sui partem ab hoste subducere. Atque eodem timore caeteri sequuntur. Et tunc quidem Mantinei multum Sciritarum cornu superabant: sed multo magis Lacedaemonii atque Tegeatae, Atheniesium quo plures erant. Agis ne sinistrum suorum cornu concluderetur metuens ratus multo superiores esse Mantineos, signum dedit Sciritis ac Brasidianis, ut se exporrigendo longius a suis aequarent Mantineis, & simul nunciat duabus e dextro cornu cohortibus, quibus praerant Hipponoides & Aristocles tribuni, ut illuc accedant, & congressi vacua illa loca expleant, opinans, & dextrum suorum cornu sic quoque abundaturum, & sinistrum Mantineis oppositum firmiter perstiturum. Contigit autem ut tum ex ipso concursu, tum ex breui momento exequendi praecipit Aristocles & Hipponoides adire noluerunt. Quo nomine postea ex Sparta eiectioni, sunt pro ignavis habiti. Vtque hostes se illis applicare occuparint, & Sciritae, Agide eos iubente, quandoquidem cohortes non accederent, ut rursus coirent, id iam facere nequiverint, nec hostem concludere. Sed videlicet tunc Lacedaemoniis in omnibus rei militaris peritia inferiores, virtute superiores se ostenderunt. Nam vbi ad manus cum hoste venerunt Mantinei, quod erat dextrum cornu, in fugam verterunt illorum Sciritas ac Brasidianos, iidemque cum sociis & Argiuorum mille delectis per vacua & non commissa ordinum perumpentes, cecidere Lacedaemonios, conclusosque verterunt in fugam: & repulsis ad plaustra usque, ibi aliquot seniorum pro plaustris instructos interemerunt. Atque hac in parte superati sunt Lacedaemonii. At in alia praecipue in medio vbi agebat Agis rex, & circa eum trecenti, qui equites vocantur, impressione facta in seniores Argiuorum, eosque, qui quinque cohortes nominantur, in Cleonaeos & in Orneatas, & qui in ordinibus erant Athenienses loco pellunt plerisque, ne sustinentes quidem conferere manus, sed statim ad impetum Lacedaemoniorum cedentes, quosdam etiam conculcando, ne fuga elaberentur. Posteaque hinc ab Argiuis ac sociis data sunt terga, tunc vero eorum acies vtrinque perfracta est, & simul dextrum Lacedaemo-

Lacedaemoniorum ad tibicinum cantum incessus ad praelia.

Hipponoides.
Aristocles.

Eqtes apud Lacedaemonios. Quinque cohortes ΠΕΥΤΕ ΛΟΧΟΙ.

nierum cornu ac Tegeatarum, superante copia suorum circuibat Athenienses ancipiti circumstantes periculo, quod hinc concludebantur, illinc iam vincebantur. Et ad summam ibi peruetum esset perniciem, nisi & equites, qui aderant, ipsis auxilio fuissent. Et contigit ut Agis cognito finitru suorum cornu laborare, quod erat Martineis & mille Argiuorum delectis oppositum, preciperet vniuersis copiis tendere ad cornu quod vincebatur: & hoc facto Athenienses interea abcessu declinantis a se hostis, per oculum cum iis Argiuis, qui vna victi erant, euaderent. Martineis & Argiuorum mille delectis non amplius inerat animus instandi sibi oppositis, sed cernentes & suos perligatos, & Lacedaemonios in se ingruentes fugam capefunt. Ex quibus Martineorum plures caesi sunt, Argiuorum electorum plerique euasere, & si fuga atque abitione neque effusa admodum neque pertinaci. Siquidem Lacedaemonii diu atque acriter pugnant dum hostem in fugam vertant. Fugatos autem breui & non usque persequuntur. Et tale exitit hoc praesidium, tum quia locum vicinissimum iis, quae pugnauerunt erat, tum quia diuturnum, tum quia maximum inter Graecas, tum quia inter potentissimas ciuitates gestum. Lacedaemonii cadauera hostium primum quidem armis, ex quibus Trophaea statuerunt, deinde cetero ornatu spoliare, postremo repetentibus ex foedere reddidere, suorum vero recepta in Tegeam comportare, ibique humauere. Occubuerunt autem ex Argiuis, & Orneatis, & Cleonaeis septingenti: Ex Martineis ducenti, totidem ex Atheniensibus cum Aeginetis, & eorum uterque dux. Lacedaemoniorum socii haud ita multum accepere cladis, ut memoratu sit dignum: ex ipsis quot desiderati sunt, arduum est aduerum dicere, eos tamen circiter trecentos dicebant fuisse. Cum in eo res esset, ut pugna iam foret committenda, Plistoanax regum alter, ducens seniores auxilio adolescentescumque veniebat, sed Tegea tenus progressus, audita illic victoria retro rediit. Iidem auxilia e Corintho & ab aliis extra Isthmum sociis venientia per nuncios remisit. Dimissis itaque sociis, reuersi ceciderunt cum eis Carneam diem festum egerunt. Ita infamiam, quae tunc per Graecos passim ferebatur, ut de ignavis propter calamitatem in insula accepta, & alias ut de incosultis ac segnibus hoc vno facto diluerunt, existimatisque sunt fortunae iniquitate afflicti, cum animo iidem essent. Cogit autem ut pridie quam praesidium fieret, Epidaurii cum omni manu suorum in Agrum Argiuum tanquam desertum incurrerent, quia complures Argiuorum, qui reliqui erant praesidiarii egressos occiderent. Trium quoque Eleorum milia, qui auxilio Martineis supuenerunt gesto iam praesidio, & Atheniensium praeter alios priores, sine mora pariter omnes hi socii aduersus Epidaurum contenderunt, dum Lacedaemonii Carneam celebrarent, expugnatamque urbem muro excinxerunt. Et ubi alii quiescerent, Athenienses ut iussi erant confestim arcem Iunonis templum extruxerunt. Atque in hoc muro communiter relicto praesidio in suam urbem abierunt. Aestasque excessit. Initio statim insequentis hyemis, Lacedaemonii posteaquam Carneam peregerant in expeditionem exierunt, & in Tegeam cum venissent, ultro miserunt Argos, qui sermonem instituerent de paciscendo. Erant autem apud Argos iam pridem nonnulli & illorum necessarii, & studiosi statum popularem abolendi, & post gestum praesidium multo validiores ad inducendum plures in sententiam suam. Hic volebant foedera quae cum Lacedaemoniis inierant inire rursus, & mox etiam societatem, atque ita iam populum aggredi. Missus est autem eo, quod hospes eorum esset, Lichas Arcefilai filius duo percontaturus: vnum quonam modo bellum, si bellum: alterum quonam modo pacem, si pacem vellent. Et cum magna extitisset altercatio (aderat namque Alcibiades) ii quoque Lacedaemoniorum studiosi erant, iam libera audacia persuaserunt Argiuis, ut mentionem conuentionis admitterent, cuius verba haec sunt.

Conuenta inter Lacedaemonios & Argiuos.

Placet in hunc modum consilio Lacedaemoniorum pacisci cum Argiuis, ut reddant Argiui Orchomenios liberos, & viros Menaliis, & eos qui sunt in Mantinea Lacedaemoniis: utque ex Epidaurio praesidium educant, & murum excidant: & nisi illinc decesserint Athenienses, pro hostibus sint tam Argiuis quam Lacedaemoniis, & vtrorumque sociis. Et si quae puerum Lacedaemonii penes se habent, eum suae ciuitati restituant. Qui exigunt ab Epidauris ius iurandum, id exigant per Semelam, & iniuriam ipsi ius iurandum illis praebeant. Ciuitates intra Peloponnesum paruae magnaeve liberae sint, veteres patriis institutis. Si quis exterorum terram Peloponnesum ingressus sit nocendi ergo, succurrat pariter consilio habito quam aequissime Peloponnesium iudicio. Quisque extra Peloponnesum socii Lacedaemoniorum sunt, eodem iure sint, quo & Lacedaemoniorum & Argiuorum socii, suum territorium obtinentes. Ut praeterea cum sociis ubi haec ostensa fuerint vna pugnetur, si illis videbitur, sin aliter domum redeatur. Hanc primam conditionem admittentibus Argiuis, exercitus Lacedaemoniorum a Tegea domum abiit. Non ita multo post commercium inter se mutuo adeundi, rursus iidem illi viri inter se transfugerunt, ut Argiui relicta Mantineorum & Atheniensium & Eleorum societate, cum Lacedaemoniis foedera ac societatem inirent in haec verba.

BELLI PELOPONNESIACI

Societas Argiuorum & Lacedaemoniorum.

IN hunc modum Lacedaemoniis & Argiuis placitum est inter se foedera atq; societatem esse in annos quinquaginta, æquo & pari iure dare poenas patriis moribus, & cum aliis in Peloponneso ciuitatibus foedus hoc & societatem esse. Quæ libera & suæ autoritatis sunt ciuitates, suum territorium tenere, poenas sumere ritu domestico, ac dare pares similesq;. Quicumq; extra Peloponnesum socii sunt Lacedaemoniorum, eisdem conditionibus erunt quibus Lacedaemoniis: & Argiuorum socii, eodem iure quo & Argiui suum territorium obtinentes: Sicubi opus fuerit communi exercitu consultare Lacedaemonios & Argiuos quonam modo iustissime de sociis iudicent: Si cui ciuitati vel earum quæ intra Peloponnesum, vel earum quæ extra sunt controuersia fuerit, aut de finibus, aut aliqua alia de re, disceptent: si qua socialis ciuitas cum alia dissideat, ad aliquam ciuitatem eat, quæ æqua iis quæ dissidebunt videbit. Inter amicas patrio ritu iudicetur. Et huiusmodi quidem foedera ac societas inita sunt, per quæ quacumq; belli materiam, aut si quid aliud simultatis inuicem habebant, id abolitum est. Sed confectis iam inter se rebus, decreuerunt caduceatorem Atheniensium & legationem neutiq; recipiendam, nisi relictis muris Peloponneso excederent, nec cum vlllo aut paciscerentur, aut bellum gererent nisi communiter. Intēdebant animum cum in alia quedam, tum vero in prouinciā Thraciæ, eoq; vtriq; ad Perdiccam misere legatos, vt secum coniuraret suadentes. Qui tamen non prorinus desciuit ab Atheniensibus, sed deliberabat ad Argiuos intuens a quibus ipse oriundus erat. Super hæc vetustum cum Chalcidensibus iusturādum renouarunt, & aliud addiderunt. Miserunt & ad Athenienses Argiui legatos iussu vt Epidauri murum relinquerent. Illi cernentes ad ceteri praesidii comparationē suos esse paucos, Demosthenem miserunt ad eos educēdos. Is vbi peruenit, simulat se gymnicum extra muros certamen inter praesidiarios velle edere. Egressisq; reliquis praesidiariis portas clausit, ac postmodum renouato cum Epidauriis foedere, Athenienses ipsis murū restituerunt. Post Argiuorum a societate defectionem, Mantinei primo reluctati, mox quia sine Argiuis impares essent, & ipsi cum Lacedaemoniis pepigerunt, imperiumq; oppidorum reliquerunt. Et Lacedaemoniis Argiuiq; cum millenis vtriq; sumpta expeditione, statum in Sycyone ad paucorum redegerunt, ipsi potius Lacedaemoniis illuc euntes. Est post illa vtriq; iam statum popularem apud Argos ademerunt, & paucorum constituerunt Lacedaemoniis congruentem. Et hæc sub extremum hyemis gesta sunt, iam vere appetente. Quartusq; decimus belli annus excessit. Insequenti aestate & Dienses qui Atho incolunt, ab Atheniensibus desciuerunt ad Chalcidenses, & Lacedaemoniis in Achaia res, quæ prius ex sententia non erant, constituerunt, & Argiua plebs paulatim resipiscens, resumptaq; audacia in paucos illos praepotētes imperum facit, obseruato tempore quo Lacedaemoniis se in nudo certamine exercent, & commissa intra urbem pugna, victrix aduersariorum alios interimit, alios relegat. Lacedaemoniis dum a sociis accerferētur, aliquādiu ire superfederūt, mox tamē dilato nudorū certamine succurrētes, cū apud Tegeā accessissent victū statum paucorū, p̄gredi vlti⁹ abnuerunt, orantib⁹ iis q; effugerant, regressiq; domum nudorū certamē peregerūt. Et cū postmodum legati venissent, tam ab iis q; in vrbe erāt, q; ab exulantib⁹ Argiuis, adessentq; socii & multa vtrinq; dicta essent, p̄nūciarunt iniurios eos qui intra urbē erant, illucq; sibi cū exercitu eundum. Sed his cunctantib⁹ ac segnius agēribus metu ipsorū popul⁹ Argiu⁹ refarta rursus cū Atheniensib⁹ societate, quos sibi arbitraba⁹ maximo vsui futuros, excitauit longos ad mare vsq; muros, vt si terra phiberent, mari cōmeat⁹ ope Atheniensium inueherent. Cuius rei faciendæ fuerunt conscia nonnullę in Peloponneso ciuitates, & in ea faciēda occupatum fuit quicquid Argis hominum erat: viri, mulieres, serui, ex Athenis eo trāsmissis structorib⁹, lapidariisq;, & aestas abiit. Insequēte hyeme Lacedaemoniis cognita Argiuorū extruēctione, bellū illis intulere ipsi atq; socii, præter Corinthios rege suo duce Agide Archidami filie. Erat autē eis qddā rerū Argiuarū illic transigēdū, vt ipsis videba⁹, qd tamē ex sentētia non successit. Ceterū muros, cū adhuc extruerent, vi ceperūt atq; diruerunt: itēq; Hyfias agrī Argiui oppidū, ac ingenuis oib⁹ quos ceperāt interfectis, abierūt in suā quisq; ciuitatē. Post hæc Argiui aduersus phiasū copias eduxerūt, & depopulati regionē abierūt, q̄a suos exules receperāt, quorū pleriq; illic domiciliū habebāt. Eadem hyeme discluserūt Athenienses a Macedonia Perdiccam, crimini dantes, q; cum Argiuis atq; Lacedaemoniis coniurasset, exercitu ab ipsis preparato quem ducerent aduersus Chalcidenses in Thraciā atq; Amphipolim, Nicia Nicerati duce, frustratus esset societatem, quo detrectante, expeditio præcipue dissoluta esset. Eoq; nomine Atheniensium erat hostis, & hyems hæc annusq; belli quintusdecimus excessit. Principio aesta-

Perdiccas.

Demosthenes.

xv. anni initium.
Dienses Διῆς
legitur i grecis.
Gymnicum certamen.

Hyfias oppid.

Perdicce accusatio.

xvi. anni initium.

tis Alcibiades cum viginti nauibus Argos traiciens trecentos Argiuos qui suspecti erant, & cum Lacedaemoniis sentire videbantur, comprehendit: quos apud circuniectas quibus domina bantur insulas deponere Athenienses. Iidem aduersus Melon insulam nauigauerunt triginta nauibus suorum cum mille & ducentis armatis: sagittariis trecentis, equitibus sagittariis qui hipopotoxota dicuntur viginti: Chiorum sex: Lesbiorum duabus, cum manu sociali atque insulana ferme mille & quingentorum armatorum. Sunt autem Melii Lacedaemoniorum coloni illi quidem, Melii. sed quemadmodum ceteri insulani imperium Atheniensium abnucebant. Verum cum inter initia in partibus non fuissent, mox ab Atheniensibus coacti vastatibus in apertum bellum prodierunt. Huc postea quae cum iis copiis transire Cleomedes Lycomedis, & Tifias Tifimachi duces prius Cleomedes, Tifias. quae aliquid regioni noceretur misere legatos ad habenda colloquia. Quos legatos Melii ad multitudinem non intromisere, sed apud magistratus ea dicere iussere quorum gratia venissent. Illi in hunc modum locuti sunt.

Atheniensium legatorum verba ad Melios.

Quoniam nos non apud multitudinem verba facimus, sed apud paucos, ad quos ideo nos introduxistis (intelligimus enim vos hoc sentire) ne nobis perpetua oratione veteribus, quae probabilia sunt atque firma semel audiens multitudo inducatur in errorem. Agedum facite etiam istud tutius, & perpetua oratione, ne ipsi quidem utamini, sed ad singula, quae per nos ab re dici videbuntur, prorinus excipietes iudicate, & ante omnia si placet vobis ut loquamur indicate.

MELIORVM VERBA: Ad haec primores Meliorum respondentes: Aequitas, inquit, per quietem mutuo docendi haud est illa quidem vituperanda. Sed ab hac re non nihil videtur abhorere, quod bellum a vobis non futurum, sed iam praesens esse constat. Cernimus enim vos eorum, quae dicentur, iudices venisse: & ut fides est, hunc finem ex hoc colloquio futurum, ut si iure superiores vobis fuerimus, & ob hoc si dicto non audientes, bellum nobis inferatis: seruitutem, si dicto audientes fuerimus.

ATHENIENSIVM: Enimuero si ad suspiciones futurorum captandas, aut ad aliud quippiam conuenistis, quae ut ex verbis presentibus & quae cernitis, salutem civitatis consularis, fileamus: sin ad hoc venistis, loquamur.

MELIORVM: Consentaneum est ac dignum veniam, homines in tali conditione positos multa dicere, & ad multa videri se mutare. Et sane congressus hic de salute nostra institutus est: itaque colloquium fiat eo pacto, quo nos ipsi prouocastis si placet.

ATHENIENSIVM: Neque nobis utendum arbitramur aut ambitu nominum tanquam iure imperium penes nos sit, qui Medum exterminauimus: aut longitudine verborum parum probabilium, tanquam iniuria laceffiti, bellum inferamus: neque a vobis allegandum, aut colonos esse vos Lacedaemoniorum aut nihil lesisse nos, tanquam haec dicentes sitis nobis persuasuri, sed ea dicenda ab utriusque opinemur inter nos utriusque transigi posse, cum sciatis vos loqui apud intelligentes, ea quidem vos humana ratione iudicare iusta esse, quae ex aequa necessitate proficiuntur: possibilium vero quae superiores extorqueant, ab infirmioribus annuuntur.

MELIORVM: Quandoquidem vos ita de iure loqui superfedentes, instituitis facere mentionem commodi, equidem nos operae precium censemus, nam ita agere necessarium est, non dissolvere (quod publicum commodum est) libertatem, sed homini qui assiduo in periculo versatur, decorum atque aequum esse, ut si quod alicui intra limites diligentiae suae det emolumentum id assequatur. Neque hoc minus vestra refert, qui quo maiores ceteris estis, eo maiori exemplo, si labemini, eritis poenarum magnitudine.

ATHENIENSIVM: Nos vero finem imperii nostri, si forte aboleatur, non expauescimus. Neque enim qui aliis dominantur veluti Lacedaemonii, isti in eos facti sunt, quos vicerunt, sed isti qui subditi fuerunt, si quando rebellantes superauerunt eos quibus serui erant. Qua de causa liceat nobis periclitari ne hoc fiat, quoniam aduersus Lacedaemonios non est nobis tale certamen. Quod autem pro amplitudine imperii nostri cuius gratia venerimus, proque vestrae civitatis sit salute quod loquamur, id vero planum faciemus, volentes & praesse vobis citra molestiam, & vos e vestro ac nostro usu pariter saluos esse.

MELIORVM: Qui fieri potest, ut ita ex usu sit nos seruire, ut vobis dominari?

ATHENIENSIVM: Nempe, ut vos quidem potius imperata faciatis, quam extrema omnia patiamini, nos vero non interficiendo vos lucrifaciamus.

MELIORVM: Quid ut quietem agentes remoti a partibus vos pro hostibus amicos habeat

BELLI PELOPONNESIASI

mus, non eritis contenti! **ATHENIENSIVM**: Minime, neque enim tantopere nobis detrimentosum est, vos esse nobis hostes, quantum esse amicos. Nam amicitia vestra imbecillitatis, odium potentiae nostrae qui praesumus argumentum est.

MELIORVM: Hocce sentiunt qui sub imperio vestro sunt ut in eadem conditione ponant eos, qui ad vestrum imperium nihil attinent, & colonias vestras quae multae sunt, aliae ve urbes si postquam deficiuerint, subigantur!

ATHENIENSI. Quid ni! Nam neutros iuris respectu definire existimant, sed illos quidem cum vires nacti sunt, superiores esse, nos autem praeter metu non inferre illis arma. Itaque praeterquam quod in plures imperium tenebimus, si vos subegerimus, praestabitur subacti ipsi nostrum imperium stabilius, cum praesertim sitis insulani, & inter eos qui classe pollent imbecillissimi, nisi vincatis.

MELIORVM. Quid vos, nonne in eo vestram tutelam reponitis! Debemus enim (quemadmodum vos a mentione iustitiae reiiciendo nos suadetis) ut commodo vestro pareamus, sic nos docedo, vos nostrum commodum si hoc contingat conari persuadere idem & vobis commodum esse. Nam quid ni vobis redderis hostes, quicumque neutras hoc bello partes sequuntur! Quippe qui intuentes in ista quae agitis, suspicabuntur in se quoque aliquando vos ituros. Quod quid aliud est, quam eos, qui vobis sunt hostes, augere: & eos qui haudquam tales fururi erant, impellere, ut sint hostes!

ATHENIENS. Haud ita est. Neque enim suspicamur nobis fore acerbiores istos, qui continentem ubiuis incolunt, quam insulanos qui alicubi sunt nullius imperio subiecti, quales vos estis: qui quod imperio subiecti sunt ob eam necessitatem animo exacerbato. Illi enim libertate qua degunt, multo sunt segniores ad se custodiendos a nobis. Isti plerumque incosultis affectibus indulgentes, & seipsos & nos in apertum periculum ducunt.

MELIORVM: Si igitur & vobis ne imperium amittatis, & iis qui sub imperio degunt, ut a seruitio eximantur, ratum discrimen adendum est, profecto nobis quoque qui adhuc liberi degimus magno flagitio detur, atque ingratia, nisi prius omnia experiamur quam seruiamus.

ATHENIENSIVM. Vos vero non prudenter isto modo consulueritis, quibus non ex aequo nobiscum est de strenuitate certamen, ut cedere pudere vos debeat: sed de salute potius consultatio, ne multo praestantioribus resistatis.

MELIORVM. Sed non fugit nos sepius fortunam belli esse communem, quam sociam illius pariter quae multitudinem hominum abundat. Praeterea ei qui se dederit, nullam spem superesse: ei, qui se exercet etiam standi spem esse.

ATHENIENSIVM. Spes, periculi solatium, etiam si damno afficit, non tamen euertit eos qui illa ex abundanti vtuntur: sed illos qui omnia etiam eiecerint rem natura perniciosam, quae simul atque deceperit agnoscitur: a qua quisquis se custodierit, in eo in quo illam cognouit is non laebatur. Quod vos qui imbecilles estis, & in hoc rerum articulo positi, nolite pati, neque similes plerisque esse, quod cum affit eis facultas euadendi nolunt, postea destituri omni aperta spe satagentes se conferunt ad incertas, diuinationem, oracula, & quaecumque talia per spem hominem perdunt.

MELIORVM: Arduum quidem nobis esse, id quod probe vos intelligitis ipsi quoque arbitramur, vestris copiis nos ac fortunae resistere, quia non erit ex aequo certamen. Nihil tamen minus ipsi fortunae confidimus, diuinitus nos non inferiores futuros, quippe qui insontes vobiscum haud iniuste inuadentibus consistimus: & quatenus copia militum deficiamus, accessuram illam ex societate quae nobis cum Lacedaemoniis est, necesse habentibus succurrere si non ob aliud, certe cum simus cognati, ob pudorem. Ex quo non usquam praeter rationem sumus audaces.

ATHENIENSIVM. Ne nos quidem diuinam nobis benignitatem arbitramur defuturam, ut qui nihil ducimus iustum, agimusve praeter hominum opinionem, aut de diis, aut de ipsorum hominum erga se deliberatione. Nam quod ad numina pertinet, de illis, quod opinione receptum est, sentimus: de hominibus autem ita naturae necessitate comparatum, ut haud dubie quis semper dominetur quem superauerit. Quam legem neque tulimus ipsi, neque nouam primi omnium usurpamus, sed quae iam recepta erat, suscipimus usurpamusque, relicturi etiam perpetuo futuram, ac pro comperto habentes, vos quoque ac ceteros si eadem qua nos facultate praediti essetis, idem esse facturos. Ex quo quod ad deos attinet, merito non extimescimus nos vobis inferiores fore. Nam quod pertinet ad vestram de Lacedaemoniis opinionem, quos ut creditis, pudebit non succurrere: gratulamur quidem vobis malorum inexpertis, ineptiam tamen istam non probamus. Lacedaemonii enim inter se quidem ipsos, & circa domestica instituta plerumque virtute vtuntur; erga alios autem

tem quales se present, multā quis commemorare posset; sed summatim potius significauerit, id quod nos scimus proculdubio, eos pro honestis habere, quæ sunt voluptuosa, pro iustis quæ sunt utilia: quæ non est illis istiusmodi cogitatio pro vestra salute, cuius nunc ratio nulla est.

MELIORVM. Nos vero hoc ipsum præcipue credimus, ob suam illos utilitatem non commissuros, vt Melii colonia ipsorum ab eis præditi, efficiamur infidi suarum patrium Græcis, vtilis aduersariis.

ATHENIENSIVM. Ergo sentitis ita demum quid vtile esse, si fuerit tutum, iuste autē atq; honeste fieri cum periculo, qd minime omnium Lacedæmonii plerunq; audent.

MELIORVM. Immo vero arbitramur illos nostri causa magis pericula adituros, & se arbitrari per nos q̄ per ceteros esse firmiores, quanto ad res gerendas sumus Pelopōneso viciniore, quā toq; ipsis sententię cognitione fideliores, q̄ ceteri.

ATHENIENSIVM: Præsidium erga eos qui inuocant, non declaratur eorum qui optulari debent benevolentia, sed quod multo satius est, operibus. Id quod Lacedæmonii plus ceteris quodammodo animaduertunt, vt qui diffidentia domesticarum copiarum sociales copias etiam aduersus finitimos accersunt. Ex quo credibile non est nostris nauibus mare tenentibus eos in insulam traiecturos.

MELIORVM: Atqui alios habent Lacedæmonii quos mittant, & ingens est Creticum pelagus, in quo difficilius est illud tenentibus alios excipere, q̄ illis latere volentibus se subducere. Et si hæc eos ratio destituat, illa non deerit, se conuertendi aduersus terram vestram & ad vestros socios qui reliqui sunt, quos Brasidas non adiit, vt vobis res sit non de terra nihil ad vos pertinet, sed vestra ipsorum.

ATHENIENSIVM: Istud vero vobis nec inexpertis continget, nec ignaris a nulla vnq; obsidione Athenienses aliorum timore discessisse, q̄q; vos vt animaduertimus, cum de salute vestra dixeritis vos consultaturos, nullam tamen eius rei in tanto sermone fecistis mentionem, qua freti, homines arbitrantur se iri liberatum. Cæterum ea, quæ vos vehementissime speratis, futuri temporis sunt, sed præsens tempus breue vobis est ad vos tutandos ab eis, quæ iam vrgent. Quapropter magnam declaratis amentiam, nisi nobis iterum semotis, aliquid aliud q̄ hæc prudētius decernatis. Nam sic nequa q̄ vos ad verecundiam, quæ hominibus in foedis & apertis periculis exitit plerunq; perniciofa, conuertetis. Cum enim permulta prospiciamus adhuc, ad quæ tendatur id quod turpe appellatur vi nominis inducente, tamen ipsa vi nominis excussa, eligitur potius q̄ sponte in cladem inemendabilem incidatur, & turpius dedecus accipiatur per insipientiam, q̄ per fortunam. Quod vos si recte consulueritis, cauebitis, nec indecorum vobis censeatis, cedere maximæ ciuitati a vobis æqua postulanti, vt socii sui efficiamini, vestra terra potentes sub tributo, ne ve cum derur vobis optio belli & securitatis, per animi contentionem optatis partem deteriore, sed illis similes sitis, quibus plerunq; prospere succedit, qui paribus non cedentes, honeste cedunt potentioribus, erga inferiores moderate se gerunt. Considerate itaq; seorsum a nobis, & cogitate etiam atq; etiam vos deliberare de patria, quæ vna vobis est, quæq; scitis vno hoc consilio vel felicem fore vel infelicem. Post hæc Atheniensibus a colloquio digressis, Melii inter seipsos collocuti sunt, cumq; simili modo contradicendum videretur, responderunt.

MELIORVM VERBA: Nobis vero Athenienses, neq; aliud q̄ pauloante visum est, videtur: neq; libertas septingentorum ab vrbe condita annorum breui tempore amittenda. Sed fortuna quæ nos ad hanc diem diuinitus tutata est, & ope cum aliorum hominum, tum vero Lacedæmoniorum freti conabimur, hanc vrbe conseruare, hortari tamen vos prius, vt liceat nobis amicos esse vobis, neutris hostes, vosq; initis foederibus, quæ ex vtriusq; partis utilitate videntur, nostro solo excedatis. Talia Melii cum respondissent, Athenienses iam colloquio digressi dixerunt.

ATHENIENSIVM: Enimuero vos soli omnium, vt nobis videmini, ex vestris consiliis certiora iudicatis esse, quæ sunt euentura, q̄ quæ cernuntur: & quæ occulta sunt in consulēdo, tāq; ea quæ sunt, creditis iam vos intueri, vtiq; quo plus & Lacedæmoniis, & fortunæ & spei permitentes vos atq; fidentes, eo plus prolapsuri. Et legati quidem ad castra rediere. Duces autem quoniam Melii nullo pacto obedire volebant, ad bellum continuo se conuerterunt, & per vrbes distributi Melios muro concluserunt. Post hæc præsidio, tum ex suis tum ex socialibus copiis & a mari & a terra relicto, cum maiori exercitus parte reuersi sunt, ceteris qui remanserunt locum oppugnandi

tibus. Sub idem tempus Argiui Phliasium agrum ingressi, ab ipsis Phliasitis & ab exulibus suis excepti insidiis, circiter octoginta amiserunt, & qui in Pylo Athenienses erant, ex vrbe Lacedaemoniorum praedam auerunt. Neque tamen ob id Lacedaemonii foederibus abiectis in eos bellum mouerunt, ceterum edixerunt, quisquis vellet suorum abigeret praedas ex Atheniensibus, Corinthii tamen quiescentibus reliquis Peloponnensibus priuatarum quarundam dissensionum causa, bellum cum Atheniensibus gerebant. Melii quoque Atheniensium muri ambitum aggressi nocte ceperunt, qua parte forum ille spectabat, nonnullosque interfecerunt, & frumento aliisque, quae ex usu forent, quae plurima potuere importatis, cum se recepissent, quieuerunt: Atheniensibus in posterum ad commodius excubandum diligentibus effectis, atque aestas excessit. Insequentis hyemis initio Lacedaemonii ad fines agri Argiui illum cum exercitu inuasuri, quia litare non poterant, domum rediere. Per quorum expectationem Argiuorum, qui in vrbe erant, sunt ex iis quibus suspecti essent comprehensi sunt, quidam sua sponte in exilium abierunt. Sub idem quoque tempus Melii ab alia parte murum quo obsidebantur ceperunt, paucis ex Atheniensium praesidio ibi praesentibus. Et mox ubi haec gesta sunt, profecto ex Athenis alio exercitu duce Philocrate Eudemi filio, cum iam omni ope oppugnarentur, facta quadam inter ipsos proditione, sese dedidere Atheniensibus, liberum illis arbitrium de se permittentes. Athenienses Meliorum quoscunque nacti sunt, puberes interemerunt: pueros ac foeminas in seruitutem acceperunt, domumque asportarunt, locum ipsi incoluerunt, missis eo postmodum quingentis colonis.

THUCYDIDIS ATHE

NIENSIS HISTORIARVM DE BELLO PELOPONNENSIVM LIBER SEXTVS.

ADEM HYEME ATHENIENSES DECREVERUNT rursus in Siciliam maiori quam cum Lachete & Eurimedote apparatu transmittere ad eam subigendam si possent, ignari plerique & magnitudinis insule, & multitudinis incolentium, tum Graecorum, tum Barbarorum, ac se suscipere bellum haud multo minus quodammodo quam illud erat aduersus Peloponnenses. Est enim Siciliae ambitus non ita multo minor quam octo dierum circumnauigatione onerariae nauis: & cum tanta sit, viginti ferme stadiorum intercapedine prohibetur, ne sit continens. Incoluerunt autem eam ab initio atque tenuerunt permultae gentes, quarum feruntur antiquissimi in quadam duntaxat insulae parte habitantes Cyclopes atque Laestrygones: Quorum ego neque genus, neque vnde venerint, neque quo abierint dicere habeo. Sufficiat quod & a poetis memoratum est, & apud se quisque de illis agnoscit. Post hos Sicani primi demonstrantur incoluisse, atque ut ipsi praedicant omnium primi, quippe cum sint illius terrae indigenae, sed veritas arguit eos Iberos esse oriundos a flumine Sicano, quod est in Iberia, a Ligyibus eiectos, & ab his tunc dictam Sicaniam insulam prius Trinacriam nominatam, qui adhuc loca insulae ad occasum vergentia incolunt. Ceterum capto Ilio quidam Troianorum dum fugiunt Achaeos, nauibus in Siciliam applicuerunt, & collocatis sedibus in finibus Sicaniarum vniuersi sunt Elymi appellati. Vrbes eorum Eryx & Egesta. His accolae accesserunt nonnulli Phocenses, eorum qui e Troia tunc in Libyam tempestate delati primum, deinde ex Libya in Siciliam transmiserunt. Siculi autem ex Italia primum, deinde ex Libya in Siciliam transmiserunt. Siculi autem ex Italia, ibi namque habitauerunt, fugientes opicos in eandem insulam traiecerunt, ut & credibile est & fama fertur, ratibus obseruato cum ventus posuisset fretum, forte & aliter transuecti. Et sane adhuc extant in Italia Siculi, ipsaque regio ab Italo quodam Arcadium rege, hoc habente nomen, sic est cognominata. Hi magno cum exercitu in Sicilia transeuntes victis praefo Sicanis, & in partes quae meridiem occasumque spectant remissis, fecerunt ut pro Sicania Sicilia vocaretur, & eius optima quoque loca incoluerunt, annis ex quo transferunt prope trecentis ante Graecorum in Sicilia aduentum, & nunc quoque mediterranea eius atque ad aquilonem vergentia

Laches.
Eurymedon.

Siciliae ambitus.

Cyclopes.
Laestrygones.
Sicani.

Ligyis Stephano.
Trinacria.
Elymi.
Eryx.
Egesta.
Italia vnde
Italus rex.

obtinent. Phœnices præterea, per eandem passim habitauerunt occupatis ad mare promontoriis, & paruis circa insulis negociandi cum Siculis gratia. At postq̄ permulti Græcorum illuc cum nauibus traiecerunt omiſſa nauigatione, Motyan, Soloentem, & Panhormum finitima Elymis oppida, sedibus ibi positis incoluerunt, freti cum Elymorum societate, tum quia exiguo illinc in Carthaginem traiecto Sicilia distat. Tot igitur numero Barbari, atq̄ in hunc modum habitauere Siciliam. Græcorum autem primi Chalcidenses ex Eubœa transeuntes cum Thucle illius deductore colonie Naxum incoluerunt, & aram Apollinis Achegetæ, quæ nunc extra urbem uisitur, extruxerunt. Vbi quoties e Sicilia soluunt oracula petitori primum sacrificant. In sequenti anno Archias ab Hercule oriundus e Corintho Syracusas incoluit, expulsis prius ex insula Siculis, intra quam insulam nondum mari circumflua sita est urbs. Nam ea quæ extra insulam est, diu post addito muro facta est, populo frequens. Verum Thucles atq̄ Chalcidenses e Naxo profecti, septimo post inhabitatas Syracusas anno, Leontinos eiectis Siculis incolunt, & dehinc Catanam, cum ipsi Catanenses Euarchum fecissent colonie autorem. Per idem tempus & Lamis coloniam deducens e Megaris in Siciliam venit, & super flumen Pantacium loco quodam cui nomen est Trotium, incolas collocauit, & illinc postea digressus, cum aliquantulo tempore apud Leontinos, una cum Chalcidensibus rempublicam administrasset, ab eisdem exactus est, collocatisq̄ in Thapso incolis, cum vita decessisset, ceteri e Thapso migrauerunt, & Hyblone rege Siculo, qui regionem prodiderat duce, Megaras incoluerunt, qui Hyblæi sunt dicti. Et post ducentos ac quadraginta quinque annos, q̄ habitare cœpissent, a Gelone Syracusanorum rege ex urbe & agro expulsi sunt. Sed antea q̄ expellerentur centum postq̄ illic habitare cœperant annis, Selinuntem misso illuc Pamilo condiderunt. Is e Megaribus ipsorum metropoli superueniens pariter habitauit. Gelam autem Antiphemus e Rhodo & Entimus e Creta, suam uterq̄ coloniam ducentes, pariter condiderunt, anno quadagesimo quinto post Syracusas habitari cœptas, imposito a flumine Gela urbi nomine, cum locus ubi nunc urbs sita est, quique munitus antea muro erat, Lindii uocaretur, iuribus Doricis huic ciuitati impositis. Annoq̄ prope centesimo octauo a suæ urbis initio, Geloi Agragantem incoluerunt, urbem a fluuio Agragante appellantes, delectis sibi autoribus Aristono & Pytulo, datis quoq̄ suis legibus. Zancle uero inter initia a latronibus e Cumis, quæ est in Opicia Chalcidica urbs, profectis habitata est. Sed postea communiter a multitudine quæ a Chalchide atq̄ a cætera Eubœa, quæ in eam regionem superuenit, cuius colonie deductores extiterunt Perieres atq̄ Cratæmenes, alter e Cumis, alter e Chalchide. Vocabatur autem prius ea urbs a Siculis Zancle a specie falcis. Si quidem falcem Siculi Zanclem appellant. Iidem postmodum a Samiis eiecti sunt, & aliis quibusdam Ionibus, qui Medos fugientes ad Siciliam appulerunt. Nec ita multo post Anaxilas Rheginorum tyrannus exterminatis Samiis, urbem promiscuis hominibus frequentem reddidit, & a sua quondam patria Messenam appellauit. Imera quoq̄ a Zancleanis habitata est deductis ab Euclide, Simo, & Sacone. In quam coloniam uenerunt plurimi Chalcidenses, cum quibus habitauerunt & Syracusani exules a contraria factione superati, qui Myleridæ nominantur. Atq̄ apud hos obtinuit uox quædam inter Chalcidicam & Doricam media, sed leges Chalcidenses obtinuerunt. Acrae autem & Casmenæ a Syracusanis sunt inhabitatae. Acrae quidem septuaginta annis post Syracusas: Casmenæ uero circiter uiginti annos post Acras, & prius ferme centum ac triginta quinque annos a conditis Syracusis: Camarina per ipsos Syracusanos, autoribus colonie Dascone & Menecole, eiectosq̄ aliquanto post Camarinæ ob defectionem a Syracusanis, mox Hippocrates Gelæ tyrannus accepit pro redemptione Syracusanorum quos habebat captiuos, atq̄ ipse effectus colonie deductor, eos in terra Camarina collocauit, & cum rursus a Gelone sedibus amoti fuissent, terris sunt ab eodem Gelone collocati. Tot igitur gentes partim Græcæ partim Barbaræ incoluere Siciliam, quæ cum tanta esset, Athenienses eam sibi inuadendam putauerunt, cupiditate proculdubio totius insulæ poriuunda, sed uoluntate quoq̄ honeste ferendi auxilii Chalcidensibus suis cognatis ac pristinis sociis, præcipueq̄ Egestanis quorum legati aderant, a quibus inducti sunt, ut illuc tenderent, enixe flagitantibus. Quippe Selinuntis ob quædam sponsalia & controuersiam de agro finitimis suis bellum intulerant. Illi accitis Syracusanis sociis bello eos prohibebant Terra & Mari. Itaq̄ Egestani repetita memoria societatis sibi cum Lachete initæ, & superioris belli Leontinorum, obsecrabant Athenienses ut se misera classe tutarentur, cum alia permulta allegantes, tum uero quod caput erat, Syracusanos si impune ferrent, ut expellerent Leontinos, mox cæteris eorum sociis profligatis, omnem Siciliam ad suum imperium redacturos. Vnde periculum foret ne quando Doros ma-

Phœnices
Siciliæ incolæ.
Motya.
Solois.
Panhormus
Archageti
Apollinis
ara. Archias.

Thucles.

Euarchus.

Pantacius.

Trotium.

Hyblon.

Hyblæi.

Selinus.

Pamillus.

Gela.

Antiphemus.

Entimus.

Agragas.

Ariston.

Pytulus.

Perieres.

Cratæmenes.

Zancle uero

appellata.

Anaxiles.

Euclides.

Simus.

Sacon.

Myletidæ.

Acrae.

Casmenæ.

Egestani.

BELLI PELOPONNESIACI

gna cum manu propter cognationem Doribus Peloponnesibus (a quibus ipsi in colonias missi essent) auxilio euntes vna destruerent Atheniensium potentiam . Eoꝝ prudentium esse cum reliquis adhuc sociis obuam ire Syracusanis , se presertim collaturis satis pecuniæ ad bellum . Quæ in concionibus , & in colloquiis sepe numero dicentes Egestanos cum audirent Athenienses decreuerunt primum mittendos Egestam legatos ad explorandam , tum pecuniam si tanta foret , quanta iactabatur , & in arario & in templis , tum rem bellicam , ac Selinuntiorum quoꝝ , vt quæ illic esset conditio referrent . Et legati quidem Atheniensium in Siciliam missi sunt .

Lacedæmoniî autem eadem hyeme cum sociis præter Corinthios armati , agrum Argiuum ingressi sunt , eumꝝ magna ex parte populari : frumenta & aliquot boum parua asportarunt , & Argiuorum exulibus in Orneas transcriptis , atꝝ illic paucis e reliquo exercitu relictis , initisꝝ foederibus , ad certum tempus , intra quod Orneate atꝝ Argiui se inuicem non lederent , cum exercitu rediere . Nec ita multo post Athenienses triginta nauibus , sexcenti armati cum venissent , & Argiuorum omnis populus , qui per ætatem ferre arma poterat , cum illis egressi vnum diem Orneas oppugnauerunt , noctu his procul castra habentibus , ii qui intra urbem erant , profugere . Quod vbi sensere postero die Argiui , Orneas diruerunt , reuersiꝝ sunt domum , & mox item Athenienses . Idem apud Methonen quæ finitima Macedonia est , assumptis ex ora maritima tum suis , tum Macedonibus , qui apud ipsos exulabant , equitibus terram Perdicæ infestabant . Verum Lacedæmoniî missis ad Chalcidenses , qui sunt in Thracia , iubebant eos Perdicæ adesse in bello . Quod illi facere recusarunt , quibus induciæ cum Atheniensibus erant decem dierum . Et hyems exiit , ac decimussextus annus huius belli quod Thucydides conscripsit .

Methone

xvii. Anni
tium.
Stipedium
mentruum.

Alcibiades.
Nicias.
Lamachus.

Insequenti ætate incunte statim vere Atheniensium legati e Sicilia rediere , & cum iis Egestani , f. rentes sexaginta talenta non signati argenti , tanꝝ menstruum stipendium sexaginta nauium , quæ vt mitterentur , erant oraturi . Athenienses aduocata concione , auditisꝝ & Egestanis & suis legatis cum alia dicentibus ad persuadendum apposita , tum vero de pecuniâ mentientibus tanꝝ parata & multa , tum apud templa , tum apud ararium , decreuerunt sexaginta naues in Siciliam esse mittendas , cum ducibus summa potestate præditis , Alcibiade Clinie , Nicia Nicerati , Lamacho Xenophanis filio , qui opem quidem Egestanis ferrent contra Selinuntios . Leontinos autem , si quid prospere in bello contingeret omnes in sua sede collocarent , atꝝ alia transigerent apud Siciliam , vt maxime expedire reipublice suæ cognoscerent . Quinto post hæc die concio rursus aduocatur , quemadmodum oporteret hanc classem q̄ celerrime fieri , decernereꝝ si qua re ducibꝝ ad profecionem opus esset . Nicias qui inuitus fuerat delectus haud recte ciuitatem decreuisse existimans , sed exigua de causa & specie decori omnem Siciliam opus arduum affectasse , procedens , Athenienses a proposito reuocare voluit , hunc in modum dehorratus .

Oratio Niciæ ad Athenienses .

HÆc quidem concio ob nostram classem instruendam coacta est , perinde ac si in Siciliam nauigare oporteat . Mihi autem videtur de hoc ipso quoꝝ considerari oportere , vtrum satius sit mittere classem nec ne , nec ita breui consultatione de rebus arduis , credendo viris alienigenis bellum sumere , quod ad nos nihil pertineat . Equidem , quod ad me attinet , ego ex hac re honore afficior , & meo ipsius corpori minime omnium timeo . Sed cum existimem bonum ciuem esse , cum eum qui & corpori & fortunis suis prospicit , tum eum multo magis qui vult sua opera rempublicam prosperam esse : ego sicuti superiori tempore nunꝝ ampliandæ dignitatis gratia dixi secus atꝝ sentiebam , ita nunc quæ optima esse sentio dicam . Qui si suadeam vobis ea , quæ assunt tuenda , nec iis quæ certa sunt , propter incerta periclitandum , infirma quidem apud affectus vestros fuerit oratio mea . Quod autem neꝝ tempestiua est properatio vestra , neꝝ facilia sũt ad obtinendum ea , ad quæ contenditis hoc planum faciam . Etenim arbitror vos illuc traiciendo , cum multos hic hostes relinquantis , cupere vt plures etiam huc hostes contrahatis . Et opinamini apud illos foedera quæ nobiscum inierunt , aliquid forsan firmitatis habitura . Illa vero quæ scentibus nobis erunt foedera duntaxat nomine . Sic enim quidam e nostris atꝝ ex aduersariis rem transegerunt . Sicubi autem exercitꝝ noster plus cladis accipiat , sine mora manus hostilis ingruet nobis , primum quia nobiscum pacti sunt non voluntate , sed iniquitate fortunæ & necessitate , ac maiore q̄ nos turpitudine . deinde q̄ per hæc foedera complures contentiones habuimus . Super hæc sunt qui has pactiones neutiq̄ admisertunt , neꝝ ii inualidissimi , & eorum alii profecti hostes , alii quia Lacedæmoniî propter decem dierum foedera quiescunt adhuc , & ipsi ab inuadendo cohibentur . Qui forsitan si nostras copias bifariam diuisas esse acceperint , id quod nunc face-

re festinamus, nos profus adorientur, & quidem vna cum Siciliensibus, quos iampridem putant opere precium esse excire in societatem. Ex quo animaduerrere debemus qualia sint hæc, neq̄ supra modum ciuitatem in discrimen adducere, & alienum imperium affectare, priusq̄ id quod habemus stabilierimus. Quod si & Chalcidenses, qui sunt in Thracia, tot annos nobis rebelles in potestatem nondum redacti, & in continente alii nonnulli (vt fertur) male pacati sunt, nos Egestanis etiam sociis tanq̄ læsis propere succurrimus, & a quibus quod olim defecerunt a nobis iniuriam accepimus, eos ne etiam ab iniuria vindicabimus. Et si hos vincendo retinebimus, illis certe q̄ procul absunt, q̄q̄ permulti sunt ægre imperabimus. Amentia igitur sit eos inuadere, quos neq̄ victor quis in officio teneat, & nisi re feliciter gesta nequeat æque ac prius adoriri. Sicilienses mihi videntur vt nunc se res habent, etsi imperio poriantur Syracusani minus infesti in nos fore, quo nomine præcipue terrorem nobis incutiunt Egestani. Nam etsi forte nunc illi veniant cuncti gratificandi Lacedæmoniis gratia, certe credibile non est eisdem pro alieno imperio contra alterius imperium militaturos, cum ipsi imperium habeant. Quoniam quo ipsi modo cum Peloponnensibus nostrum imperium euerissent, eodem credere debent suum ab eisdem euersum iri. Porro Græci qui illic sunt primum nos magnopere extimescent, si illuc non transmiserimus. dehinc etiam si ostentatis per nos copiis paulopost discesserimus. Qz si quid detrimenti acceperimus, continuo per contemptum nostri cum aliis hinc Græcis nos adorientur: cum sciamus, vt quæq̄ remotissima sunt, ita esse maxime admirabilia, & vt maxime experta sunt, ita minimum dignitatis præ se ferre. Id quod nunc vobis Athenienses erga Lacedæmonios, ergaq̄ socios vsu venit. Qui quoniam præter opinionem, circa ea quæ metuebatis antea superiores extitistis, iam præ contemptu illorum Siciliam affectatis. Neq̄ vero oportet ad fortunam aduersariorum extollere animos, sed animos ipsos cohibendo confidere, sentireq̄ nihil aliud Lacedæmonios speculari propter ignominiam acceptam, q̄ quo pacto, vel nunc quoq̄ si possint decipiendo vos, emendent turpitudinem suam, idq̄ tanto magis quanto maiore & amore, & studio gloriam virtutis amplectuntur. Itaq̄ non de Egestanis in Sicilia, viris Barbaris, est nobis certamen, si sapimus: sed vt rempublicam nostræ ciuitatis ab insidiis volentium inducere statum paucorum cito tueamur, debentes memoria tenere nos recens ab ingenti morbo, ac bello paululum quiddam laxamēti accepisse, vt æquum sit nos augeti numero, & pecuniarum & hominum, & hæc pro nobis ipsis hic impendi, non pro viris defertoribus istis auxilia obsecratibus, quibus & pulchre mentiri vtile est, & vicinorum periculo (cum nihil ipsi nisi verba tantum impendant) aut meritam gratiam nobis habere rebus prospere euntibus, aut si quid secus accidat amicos secum in perniciem trahere. Qz si quis ad hanc præfecturam libens delectus hortatur vos ad nauigandum, suarum tantum rerum rationem habens, præsertim iunior q̄ vt imperio fuugatur, quo sit admirabilior in apparatu equorum, quos alit ex multis quos habet prouentibus, quoq̄ magistratum hunc lucrificiat, nec huic quidem concedere debetis vt priuatim splendeat periculo ciuitatis: sed existimare ab huiuscemodi hominibus res quidem publicas lædi, priuatas autē profigari. Præterea hoc negociū grande esse, nec de quo adolescentulus consultare quodq̄ repente tentare debeat. Cui viro nunc hic assidentes ab ipso corrogatos cum videam, timeo, & ob id ediuerso seniores horror, ne eos pudeat, si quis horum cuiquam assideat, nisi bellum suaserint, ne ignaui esse, ne ve, quod ipsorum vitium est, absentium prauū armatores esse videatur, cum sciat is affectioni perq̄ raro prospere euenire, circumspectioni plerunq̄, & de patriæ periculo propulsando, in quod deducta est, quodq̄ maius superioribus est, iterum creare duces ac decernere. Si cilienses quantum ad nos pertinet, quibus nunc finibus vtuntur non abuti, nec Ionico sinu si quis terram legat, neq̄ Siciliensi si quis altum teneat, suaq̄ per se colentes vtilitati vacare. Egestanis autem separatim respondendum, quandoquidem sine Atheniensibus a principio bellum cum Selinuntis contraxerunt, vt id ipsi per se dissoluant. Nec posthac societatem quemadmodum consueuimus faciamus, qui calamitosis quidem subsidium ferimus, ipsi vero desiderantes subsidium non inuenimus. Tu quoq̄ quaestor si & te dignum ducis gerere curam ciuitatis, & bonus ciuis existere, de integro consulto Athenienses de his, & ad suffragia reuocato, dum scias si vereris legem dissoluere, rogandis iterum sententiis non incursum te crimen esse in tanta frequentia testium, sed eum ciuitatis maleconsultæ medicum esse, hoc est recte incipiendo, quisquis de illa cum sit illius patria optime, aut certe volens nihil male meruit.

Alcibiadem
notat.

Hæc Nicias. Post hunc processere alii subinde Athenienses, quorum pleriq̄ ad sumendam expeditionem hortabantur, nec reuocanda quæ decreta essent, nonnulli dehortabantur, omnium

BELLI PELOPONNESIACI

autem acerrime urgebat ad ineundam expeditionem Alcibiades Cliniæ filius, avidus repugnandi Niciæ, cui erat infestus, cum ob alia circa reipub. administrationem, & q̄ sui mentionem inuidiose ille fecisset, tum præcipue q̄ imperator esse cuperet, sperans se Siciliam pariter atq̄ Carthaginem in potestatem redacturum, ac priuatim se si rem prospere gereret pecunia simul & gloria auctum iri. Nam cum esset apud ciuitates in honore, ambitiosus, q̄ pro modo facultatum vivebat circa alimenta equorum, aliosq̄ sumptus: id quod postmodum non ex minima parte ciuitatem Atheniensium euertit. Multi enim cum intuerentur eius supra modum in cultu victuq̄ lautitiam, & quibuscunq̄ versabatur in rebus spiritus, magnitudinem tanq̄ tyrannidem affectantis, hostes ei extiterunt. Et licet publice res bellicas præclarissime administraret, singuli tamen priuatim studiis eius infensi, & † alius alium commendantes non diu post, ciuitatem seduxerunt. Hic itaq̄ procedens Athenienses hunc in modum cohortatus est.

† Alios præficientes.

Oratio Alcibiadæ ad Athenienses.

Imperatorem esse me Athenienses magis q̄ alium quẽ decet. Hinc enim exordiri necesse habeo, cum me Nicias pupugerit, & dignum arbitror: Nã propter quæ inter homines celebror, ea afferunt cum meis maioribus, ac mihi ipsi gloriam, tum vero patriæ emolumentum. Quippe meo hoc splendore vitæ apud Olympiam spectatores Græci validiorem suis viribus nostram ciuitatem existimant, quam prius debellatam esse credebant, q̄ ego illuc cum septem curribus adii, cum quot priuatus antea nemo, q̄q̄ victor extiti, & secundus, & quartus, ac cætera quæ ad assequendam victoriam faciunt præparauit: quæ iure honorifica sunt, quæq̄ dum fiunt afferunt etiam potentiæ opinionem. Hæc magnificentia opera alia ve, quibus in ciuitate celebror, natura sunt illa quidem conciuibus inuidiosa, apud hospites vero exterosq̄ potentiæ specimen. Neq̄ vero incommodum est hoc hominis propositum, quisquis suis sumptibus non de seipso tm̄, sed etiam de sua patria bene meretur. Neq̄ improbum de se aliquem sentiẽtem, nolle esse cæteris parem, quia neq̄ infelix vllum habet calamitatis suæ socium, sed quẽadmodum dum calamitosi sumus, ab aliis contemnimur: ita dum sumus felices feramur ab eisdem q̄ se contemnamus, parem vicem, dum erunt parem adepti statum, si volent repẽsuris. Nec me fugit huius generis homines, & quicunq̄ alia dignitate præcellunt, inuisos fuisse maxime paribus, sed nõnihil aliis quoq̄ cum quibus vna vixerunt, id tamen suo duntaxat æuo: eosdem id posteritati reliquisse, vt multi se horum cognatos esse, & nonnulli qui non essent gloriarentur quidem ex eadem patria vnde illi ortũ duxissent, profecto non tanq̄ alieni, atq̄ facinorosi, sed tanq̄ de popularibus suis ac de patria bene meriti. Quorum ego æmulus & ob ista priuatim illustris, animaduertite si quo alio ciue deterius in reipub. versor. Etenim maxima quæq̄ Peloponnesi potentia per me cõtracta, sine vestro magno, aut periculo aut sumptu, compuli Lacedæmonios vno die apud Mantineam de omni statu suo dimicare. Quo ex prælio licet victores discesserint, tamen ne nunc quidem satis audaciæ habent. Et hæc mea adolescentia meaq̄ incitã, quæ præter naturam videbatur posse contra potentiam Peloponnesium, effecit apposite loquendo, atq̄ fidem vindictæ faciendo persuasit, vt neq̄ nũc de hac ætate pertimescant. Verum quãdiu per hanc autoritatem in ætatem integram adolefco, & Nicias rempub. bene gerere videtur, vt imini vtroq̄ prout commodius est. Neq̄ profectionem in Siciliam reuocandam putetis, tanq̄ aduersus multas gentes futuram. Nãq̄ vrbes illic sunt, promiscuis hominibus frequentes, facilesq̄ ad status mutandos atq̄ variandos, neq̄ quispiam illic tanq̄ p̄ patria aut pro iis, quæ ad corpus suum pertinent, arma sumit, neq̄ consuetos loci apparatus. Et vnusquisq̄ (quia opinatur se aut persuasurum quæ dicit, aut seditione orta si se frustretur spes, cũ aliquo peculatu solum esse versurum) ad hoc ipsum se accingit. Ex quo veri simile est huiuscemodii turbam neq̄ vno animo verba orantis exaudituram, neq̄ communiter ad res agendas se collocaturam. Quæ si quid ad voluntatem refertur, eo se festinanter confert, præsertim si quemadmodum audimus seditione laborauerint, neq̄ in bello armati sint, neq̄ tot numero quot fama ferunt, cum ne alios quidem Græcos tot fuisse compertum sit, quot suos esse illorum quiq̄ iactabant. Sed quod maxime in augendo numero solita sit Græcia mentiri fere, hoc bello ostendit, in quo vix farris fuit armata. Tales igitur ibi res, quantum sentio ex iis quæ audiui, atq̄ adeo faciliores erunt. Nã & Barbaros multos nobiscum habebimus, qui Syracusanis sibi inuisis vna inferent bellum: neq̄ ista erunt impedimento negociis nostris, si recte consulueritis. Siquidem nostri progenitores cum eosdem, quos nunc aiunt esse hostes, qui certe nos nauigare permittunt, & præterea Medum hostẽ haberent, hoc imperiũ comparauerunt, nullo alio, nisi q̄ magnitudine classis pollebant, nec aliam ob rem Peloponneses, etsi prepotentes sint, magis desperauerunt, nos debellare posse. Nam

quod in terram nostram ingrediantur, id vero etiam si nauigare superfedeamus facere possunt, classe nobis obesse non possunt, quoniam reliquum nostrarum nauium par illis est. Itaque eos aliquid dicere credibile est, aut quod ire nos piget, aut quod tergiuersamur ferre sociis qui illic sunt, opem quam ferre debemus, cum id nos facturos illis iureiurando promiserimus, non autem pratendere contra eos, quod nec ipsi nobis tulerint opem. Neque enim nos illis idcirco praesidium ibi praestamus, ut idem vicissim hic ipsi nobis praestent, sed ut hostibus illic nostris infestis prohibeant eosdem huc contra nos venire. Atque hunc in modum imperium parauimus, & nos, & quicumque alii rerum potiti sunt, impigre succurrendo semper a quibus implorabamur, siue Barbaris siue Graecis. Nam si superfedeamus opitulari, aut inter genera hominum quibusnam opitulari oporteat delectum habeamus, paululum quiddam imperii per hoc acquirentes, ipso imperio magis hac ipsa re periclitabimur. Eum enim qui praevalet non modo inuadentem arceas, sed etiam praecupes ne quando inuadat. Neque vero nobis licet ararium replere usque dum imperare voluerimus, sed necesse est quoniam imperium habemus aliis insidias tendere, alios insidiari non sinere, quia in discrimen adducimur, cum illi ab aliis subigant, nisi ipsi aliis imperemus. Neque eadem de causa nobis habenda est ratio quieris ac ceteris, nisi in eadem in qua illi studia incumbamus: Considerantes magis hinc a nobis proficere si nauigantes illud tendamus, ut & animos prosternamus Peloponnesium, si per contemptum ipsorum in Siciliam traicere videbimur, non gaudentes huius quiete temporis, & rebus illic bene gerendis totius Graeciae, ut credibile est imperium nanciscemur: aut certe quod in nostram pariter & sociorum rem sit malo afficiemus Syracusanos. Sine noxa autem & manendi si quid proficiemus & abundi facultatem naues praestabunt. Nam penes nos arbitrium erit etiam omnium Sicilianum. Neque vero vos Nicias inepta & ad seditionem concitandam pertinens a iunioribus ad seniores traducat oratio, sed pulchro instituto & maiorum nostrorum exemplo, apud quos iuuenes cum senibus consultantes rem Atheniensem in hunc statum extulerunt. Quem statum nunc eadem ratione vos proferre experiamini, existimantes iuuentutem senectutemque nihil altera sine altera valere, simulque & imbecillum & mediocre, & quod plane absolutum est maxime pollere, cum sint permiscua, ac ciuitatem si sit in ocio, in se ac per se ipsam conteri more aliarum rerum, & omnem apud nos disciplinam consenescere, & per certamina assidue proficere experimento, & tutandam scientiam se non loquendo, sed operibus potius assuescendo comparari. Ad summam sic sentio, ciuitatem negociosam in ocium mutatam, confestim meo iudicio destrui, ac tutissimos inter omnes degere eos homines, qui praesentibus moribus ac legibus etiam si minus bona sint, videntes, eodem tenore rempub. administrant. Haec Alcibiade locuto, Egestanisque ac Leontinorum exulibus qui processere precantibus, & admonendo iurifurandi supplicantibus, ut sibi ferrent auxilium, Athenienses multo studiosius quam antea in expeditionem ire statuebant. Quos Nicias animaduertens nihil sane reuocatos esse sua ratione, sed fortasse reuocatos iri, si magnum, ingentemque apparatus praecipere, rursus procedens hunc in modum apud eosdem locutus est.

Oratio Nicias ad Athenienses.

Quoniam vos ad hanc militiam obeundam Athenienses prorsus animatos video, operae precium est considerare, quemadmodum hoc exequi velimus. Ego quae impresentiarum mihi in mentem veniunt indicabo. Etenim aduersus ciuitates, quantum audiendo didici, magnas iruri sumus, neque aliam alii obtemperantes, neque tales quae aut status mutationem desiderent, illi optabilem quae violenta e seruitute in faciliorem conditionem transiret, aut verisimiliter seruitutem ipsi nostri sint cum sua libertate commutatur: itemque aduersus permultas, ut in vna insula Graecas ciuitates. Nam praeter Naxum & Catanam, quas propter Leontinorum cognationem spero ad nos concessuras, aliae sunt numero septem ciuitates omnibus rebus instructae, quibus noster exercitus, eodemque modo, & praecipue ille aduersus quas tendimus Selinus & Syracusae. Vbi perquam multi sunt & armati & sagittarii & iaculatores, vbi quoque permultum est nauium ac multitudinis ad illas implendas, suppeditante pecunia vel priuata vel quae in templis est. Nam praeter haec quae Selinuntis etiam est, tributa quoque Syracusanis penduntur a Barbaris quibusdam. Et quo nobis praecipue praesentant, equorum copia praediti sunt, nec aduectitio frumento utitur, sed vernaculo. Aduersus hanc itaque potentiam opus est non classe modo & imbecilli exercitu, sed ut peditatus quoque multus vna traiciat: si quid dignum cogitatis agere volumus, nec equitatu hostium arceri a terra, praesertim si metu nostri conspirent inter se ciuitates, & nihil nobis inuicem praestent vlli alii ex amicis, praeterquam Egestani, quo pacto equitatu resistemus? Deforme est aut reiectos nos abire, aut inconsulte prius rem aggressos, iterum postea accessi. Satiusque iam nunc cum iusto apparatu in hostem con-

BELLI PELOPONNESIACI

tendere, gnaros & longe nos domo nauigaturos, nec æquo in loco castra habituros, nec per aliqua subditorum nostrorum loca trāsituros. Vnde facile ire liceat ad sumenda, quæ opus fuerint, ex terra amicorum, sed omne iter emēuros per imperium alienum, vt vix illinc quatuor hybernis mēsis⁹ perueniat nuncijs. Quapropter mihi videtur debere vos ducere magnam vim armatorum, tum nostratum, tum sociorum, tum subditorum: & si quem ex Peloponneso possumus aut suadendo, aut mercede inducere. Ad hæc sagittarios multos & funditores, vt hostili equitatu obsistant, præterea abundare nauibus, quæ ad subuehēda necessaria facile suppeditēt, onerariisq; quæ rem frumentariā hinc portēt, triticū & hordeum prætorridum, ac pistores, quorum pars molere cogatur, vt si cubi deprehendamus nauigare prohiberi, habeat exercitus necessaria, cuius etiam propter multitudinem nec tota vrbs vna erit capax: deniq; cetera omnia quoad fieri potest, præparare: neq; extra neis inniti, & in primis pecuniam hinc q̄ plurimā ferre. Nam quæ ab Egestanis prædicatur illic in promptu esse, eam putate verbo maxime esse in promptu. Etenim si proficiscamur hinc non modo iustis armis iustoque exercitu, præter Egestanorum militum manum, sed etiam rebus omnibus præpollētes: sic quoq; vix validi satis erimus ad hos protegēdos, illos superandos, cum debeat ciuitas cōsiderare nos pergere apud peregrinos, apudq; hostes habitatum: & quo primum die in Sicilia appulerimus, eodem protinus oportere cape terram: aut si hoc deficiamus, p̄ certo habere omnia nobis hostilia fore. Quod ego extimescens atq; intelligens, debere nos etiam atq; etiam bene consultare, ac multo magis felices esse, q̄ arduum est, cum simus homines, volo proficisci q̄mi nimum memet fortunæ committens, opportunisq; rebus instructus ac munitus. Hæc enim reor & cunctæ ciuitati tutissima fore, & nobis imperatoribus salutaria. Quod si cui videretur secus, huic ego magistratum cedo. Hæc Nicias inquit, ratus se aut mole negotiorum, Athenienses a sententia reiecturum, aut si in expeditionem ire cogeretur, tuto saltem hoc modo profecturum. At illi a cupiditate nauigandi non destiterunt, ne in difficultate quidem instruendi apparatus, sed multo studiosius propauerunt: ita penes Niciam contra ac volebat, victoria stetit. Nam & ipse bene suadere visus est, & res eo pacto futura admodum tuta. Adde cupido nauigandi omnibus pariter incessit, senibus quidem tanq̄ aut redacturis in ditionem ea, ad quæ pergerent, aut magnas vires, si nihil aduersi contingeret, adepturis. Florentibus autem ætate quod auebant peregrinam terram subicere oculis ac visere, sibi promittentes se incolumes fore, illi vero numerosæ multitudi- ni ac militari, propter præsentem mercedem, & spem ampliandi imperii, vnde ipsis perpetuum sup- peteret stipendium. Ex quo propter ingentem plurium cupiditatem, si cui forte res minus placebat, is metuens ne refragando ciuitati male sentire videretur, silentium agebat. Tandem quidam Atheniensis adiens Niciam hortatus est inquiens, non debere tergiuersari, atq; cunctari, sed in omnium conspectu iam proloqui, quānā sibi classē veller ab Atheniensibus decerni: Ille inuitus se quidem inquit, cum collegis per ocium magis consultaturum, tamen q̄tum sibi videretur, non paucioribus q̄ centum trirēmibus nauigandum, & iis Atticis, quæcunq; viderentur, quibus ipsi Athenienses armati portarent, alias quoq; sociales accersendas, in quibus omnibus tā Atheniensium q̄ sociorum non minus esset, q̄ quinq; millia armatorum, & plus etiam si posset, alias præterea copias ex formula: quinetiam sagittarios & illinc & ex Creta, funditoresq; ducendos, & si quid aliud opportunum videretur, præpararent. Quibus auditis Athenienses e vestigio summam imperatoribus potestatem tribuerunt, tum circa numerum copiarum, tum circa omnem nauigandi rationem, prout eis maxime futurum ex vsu rei Atheniēsis videretur. Postq; hæc apparatus effectus est, & ad socios missum, & apud eos recensiti ciues. Iam enim se ciuitas, & a morbo, & ab afflicto bello recreauerat, aucto etiam numero tum iuuetutis, tum pecuniæ propter inducias. Ex quo facilius omnia sunt subministrata: & isti quidē iam in procinctu erant. Verū interea quicunq; lapidei hermæ intra urbem erant (sunt autem hermæ ex domestica consuetudine opus quadratū, & ii permulti tam in priuatarum ædium vestibulis, q̄ in sacrarum) eadem nocte circuncisi sunt ex maxima parte circa ora. Cuius rei autores nemo scit, & si magnis pro indicio propositis præmiis publice quærentur, decretumq; esset, vt si quod aliud quis admissum piaculum sciret vltro indicaret, nullo timore, siue ciuis, siue hospes, siue seruus. Pluris q̄ pro qualitate hoc factum existimabatur. Quippe quod videbatur esse, & profectionis augurium, & coniurationis de rebus nouādis, & dissoluendi status popularis. Indicatum tamen est per incolas quosdam ac famulos nihil quiddem de hermis, sed de aliis simulacris nonnihil iam pridem concisis ab adolescentibus per puerilitatem ac temulentiam, simulq; de mysteriis, quæ intra domos foede fierent. Quarum rerum etiā Alcibiadem insimulabant, admittentibus delationem iis præcipue, qui Alcibiadi erant insensiq;

Hermæ lapidei.

Alcibiades acculatur.

ípſis híc foret nonnihil impedimento, quo minus populo plane præſſent. Qui arbitrâtes vtrique ſe primores futuros, ſi hominem eiicerent, rem exaggerabant, vociferabanturque, quaſi ad euerſedam rempub. pertinerent myſteria & hermarum laceratio, colligentes ex ſtudiis ceteræ vitæ ſine ipſo nihil horum actum, neque id populare nefas eſſe. Ille in præſens iudicia contra ſe reſellebat, paratus etiam ſi quid earum rerum admiſiſſet iudicio ſtare, vel anteq̃ proficiſceretur, iam enim quæ ad apparatus ſpectabant collata erant, & ſi quid commiſiſſe conuinceretur, pœnam dare: ſin abſolueretur, fungi ſuo imperatorio munere, obteſtans ne de ſe abſente reciperent crimina, ſed iam ſi deliquiſſet, morte mulctarent. Prudētius enim eſſe, ne talis ſe criminis reum, priuſq̃ cauſam cognocerent, mitterent pro imperatore tantî exercitus. Veritî eius inimicî, ne ſi contendere inſiſterent, abalienarent ab eo militum animos, neve plebs quæ illi obſequerebatur, relangueretur: quia propter hunc Argiui comites erant expeditionis, & nonnulli ex Mantineis id fieri dehortati ſunt, ſubmiſſis quoque aliis orationibus, ad perfectionem maturandam, qui dixerunt, tunc ille quidem nauigaret ne diſtineret abitio, ſed reuerſus ad diem iudicio ſiſteretur, volentes atrocior eum inuidia p̃mere, quàm in abſentem facilius conflaturi erant, reuocatum ac coactum iudicio contendere. Ita viſum eſt Alcibiadem abire. Poſt hæc medio iam æſtatis diſceſſum eſt in Siciliam, & plerisque ſociorum, itemque onerariis frumenta portantibus, atque aliis nauibus: & quicumque præterea apparatus comitabatur, p̃ceptum prius vti ad Corcyram præſto eſſent, quo frequentes ad Iapygiam promontorium tranſmitterent Ionium mare. Ipſi autem Athenienſes, & ſi qui aderant ſociorum, ad Pireæa descendentes, prima ſtatim aurora ad dictam diem naues impleuere, tanq̃ tunc vela facturi, Cum quibus vna descendit omnis prope dixerim turba, quæ in vrbe erat tum ciuium, tum incolarum, hi domesticos, illi amicos, alii cognatos, alii filios ſuos quiſque deducentes cum ſpe pariter ac lamentatione: Spe quidem, tanq̃ lucraturos: lamentatione autem quæ reputabant nunquam amplius aspecturi eſſent, qui in tam longinquam a patria nauigationem dimitterentur. Et impresentiarum, quæ mutuo ſe relicturi in periculo forent, tunc magis triftis cogitatio ſubibat, quàm cum nauigandum eſſe cenſuiſſet, aspectu tamē præſentis potentie, tam grandis exercitus fiduriam capiebat. Quinetiam peregrini ac cetera multitudo ad ſpectaculum prexit, tanq̃ dignum viſu, & opinione maius. Hęc enim claſſis vtrique vnus Græcæ vrbis viribus omnium ad illam diem prima exiit inſtructiſſima ac ſumptuoſiſſima. Enimvero claſſis quæ cū Pericle miſſa eſt in Epidaurum, iteq̃ Cum Agnone in Potideam, fuit illa quidem non inferior numero, cum nauium, tum armatorum: quippe conſtitit ex quatuor milibus Athenienſium armatis, trecentisque equitibus, triremibus centum, Lesbiorum atque Chiorum quinquaginta, multo quoque ſociorum comitatu, ſed breui curſu ac tenui apparatu. At iſta, vt quæ in diuturnam expeditionem erat itura, & ad vtrunque prout vſus exigeret, nauibus ſimul ac peditatu fuit inſtructa, permagno conſtitit, tum quando exædificata eſt ſumptibus & trierarchorum & ciuitatis, tum ſingulas drachmas in ſingulos nauitas quotidie conferente repub. & nauibus velocibus vacuis ſexaginta, & quæ armatos portaret quadraginta, & harum adminiſtris quæ optimæ omnium erant, quibus trierarchi vehebatur cum thranitis, qui longiores remos trahunt, quibus ab ipſis trierarchis ſuper publicam nauarum mercedem alia contribuebatur. Præterea alio ſumptu inſignium atque ornamentorum, quibus utebantur precioſis vnoquoque in longiſſimum præparante, vt ſua nauis inter ceteras & concinnitate præcelleret & curſu. Et peditatus qui cum diligentiâ delectus erat, & armatura & corporis cultu inter ſe magnopere certabat. Accedebat inſuper hoc quoque æmulationis, quibus cui præponeretur, vt potius eſſet oſtentatio virium atque potentie apud ceteros Græcos, quàm in hoſtem apparatus. Siquis enim rationem iniret ſumptuum ciuitatis, & priuatorum cuiusque in ſe militis, ciuitatis quidem quos fecit, cum duces ſua portantem iſit, priuatorum autem vel quos quiſque in corporis cultum, vel quos trierarchus in nauem fecit, quosque facturum erat, præter eos quos citra publicam mercedem credibile eſt plerisque feciſſe in viaticum, quod ad diuturnam militiam præparabant, præterque ea quæ permutandi gratia quis vel miles vel negociator ſecum tulit, comperireſ multa talenta feciſſe, & ex vrbe vniuerſa aſportata. Neque vero minus ob audaciæ miraculum, & cultus ſplendorem, quàm magnitudine claſſis celebris exiit exercitus apud eos aduerſum quos nauigabat, præſertim tam p̃cul a domo ac maiori conatu atque ſpe p̃poſita quàm p̃ viribus. Vbi naues impletæ ſunt viris, impoſitaque omnia quæ ſecum ferre debebant, tuba ſilentium indiſtum eſt, tum legitima ante perfectionem vota nuncuparunt, non p̃ ſingulas naues, ſed vniuerſi p̃ ſonem: miſcentesque p̃ omnem exercitum in aureis argenteisque poculis p̃pinabant vectores, ducesque libabant, vota ſimul faciente e terra ciuium cetera turba: & ſi quis alius eis beneuolus aderat, Cum pœana ceciniſſent, libaminaque peregiſſent abierunt, & cum ab initio in

Iapygia.

Classis Athenienſium.

ἰπποῖται
 remiges longioribus remis vtentes. Græcorum æmulationis certamen.

BELLI PELOPONNESIACI

Hermocra-
tes.

speciem cornu irent, iam certatim vsq; ad Æginam cursum tenuerunt. Illinc in Corcyram, quo cetera manus sociorum cogebatur, contenderunt. At Syracusis etsi saepenumero denunciabatur aduersum se venire classem, diu tamen nihil est creditum: sed coacta concione orationes habite sunt, alie ab iis qui aduentum Atheniensis exercitus credebant, alie ab iis qui non credebant. Quorum Hermocrates Hermonis filius procedens, tanq; plane scire se illa confusus, hunc in modum cohortando verba fecit.

Oratio Hermocratis apud Syracusanos.

Incredibilia quide, que admodum alii nonnulli, videbor & ego forsitan apud vos dicere, classem contra nos utiq; venire. Nec me preterit q; supra fide sunt, qui ea narrat nunciatve, eos non modo non persuadere, verum etiam videri dementes. Sed non deterritus idcirco desinam, cum reipub. periculum impendat, q; persuasum habeo, aliquid me exploratius afferre, q; quemuis alium. Athenies enim in nos, id qd vehementer admiramini, cum ingenti exercitu veniunt, tum nauali, tum pedestri, preterea quidem Egestanorum socios Leontinos domum reducendi, re autem vera Siciliae auiditate, & in primis vrbis nostre, existimantes si hac vrbe potiantur, facile se ceteris potituros. Itaq; eis tanq; propediem applicaturis, considerate que admodum ex presentibus copiis pulcherrime resistamus, nec velitis contemnendo hostem impreparati deprehendi, nec rem non credendo omnia ducere omittenda. Quod si cui non incredibilia videntur hec, is nolim neq; audaciam eorum, neq; copias reformidet. Neq; enim magis ledere nos, q; ledi a nobis poterunt, idq; q; magna cum classe veniunt, non inutile nobis est, immo adeo vtilius, multoq; melius & erga alios Siculienfes. Quippe qui metu illorum mallent a nobis stare, & q; siue superauerimus istos, siue infecto qd optant negotio reiecerimus (non enim vereor ne consequantur qd expectant) pclarissime nobiscum ageat, id quod (vt mea fert opinio) sperare debemus. Etenim paucis classib; seu Grecoq; seu Barbaroq; utiq; magnis procul a domo profectis recte successit. Nam neq; numero superant vrbis suburbanamq; turbam, contra qua veniunt, vndiq; in vnu se pre timore cōgregatē: & si poenuria rerum necessariorum in alieno solo male rem gerant, qd id defectu rerum contingat, tñ victorie famam relinquunt iis, quibus arma intulerant insidiatq; fuerant. Qua ratione isti ipsi Atheniensis celebres facti sunt, cum Medus, tanq; qui contra Athenas isset, plerūq; iniquitate fortune male pugnaret. Cui simile quiddam nobis euenturum non est desperandum, quo magis & que hic opus sunt, sapigre preparemus, & ad Siculos mittendo, tum alios firmiores reddamus, tum aliorum societate amicitiamq; contrahere tentemus, neq; ad Siculos modo, verum ad ceteros quoq; Siculienfes mittēdo legatos, ostēdamus cōmune hoc periculum esse. Neq; ad hos tm, sed etiam in Italiā, vt aut nobis in bello socii sint, aut ne recipiant Atheniensis. Neq; eo solum, sed Carthaginem, vel poti; mihi videtur esse mittendum. Non enim sine fide hoc erit apud illos assiduo in metu agentes, ne qn aduersus vrbem suam veniant Atheniensis. Itaq; ad hunc nuncium fortasse quoq; in discrimine esse existimantes, volent aut clam aut palam, aut alio quo pacto nobis opitulari. Et certe pnt vel maxime omnium qui nūc rerū potiant si velint, quippe qui plurimū auri argētiq; possideāt. vñ & bellum & cetera recte procedunt. Mittendum preterea Lacedamona ac Corinthū oratum vt huc prope mittant auxilia, & illic in Atheniensis bellum moueant. Quodq; ego in primis opportunum arbitrator, etsi vos iam pridem desides minime acquiescitis, tamen a me dicitur, per nos Siculienfes si libet vniuersos, sin minus plerosq; ex nobis cum deductis cunctis nauibus, cum duorū mensium cibariis occurrendum Atheniensibus ad Tarentū, & ad Iapygiā pmonitoriū, eisq; demonstrādū non sibi de Sicilia prius fere certamē, sed de Ionio mari trāsēdo. Et hoc facto nimirū eos maxime deterrebimus, & ad cogitādum etiā atq; etiā reuocabimus, pferim q; e sociali terra obuiam vt nostrā tueamur pficiscemur. Excipiet enī nos Tarentum, & ipsis cū ingēs pelagus sit trāseundum, difficile est omni classi in tanto transitu seruare ordinē, nobis vero facile factū, vt breui spatio & ordine venientibus inuadere. Quod si ad accelerādū cursum exoneratis nauibus, addētatisc; veniēt, iam remigādo defessos aggrediemur: sin hoc nō placebit agere, licebit nos subducere Tarentū. Iidē si cū exiguo cōmeatu quasi ad nauale plū mare trāsierint, certe apd deferta loca poenuria laborabunt, & aut manendo debellabunt: aut si abire conabuntur, ceterum apparatus dere linquēt: & cum inexploratum habeant, an a ciuitatibus recipiant, sollicito tamen aīo erūt. Eoq; ipse hac ratione adducor eos hinc exclusos, ne soluturos quide esse a Corcyra, sed aut cōsultādo illic, speculatoresq; mittendo quot numero sumus, & quo in loco, in hyemis importunitate extrahendos, aut pculfos inopinata re a pgreiēdo desituros. Eo quidem magis q; quātū ego audio, peritissimus inter duces eorū inuitus accepit hoc munus, libenter capturus, si modo quid a nobis pro

nostra dignitate edatur. Prodeat de nobis rumor in maius, ut certum habeo euasurus, nam & rumoribus stant hominum sententię, & magis terrorem incutit, ut inuadere volenti prior occurras, quę ut te repugnaturum significes, cum se ille pari in discrimine sic fore existimet, id quod nunc Atheniensibus vsu veniet, qui in nos tendunt, perinde ac non repugnaturus. Neque immerito id sentiunt, quod se iuncti Lacedæmoniis bello non vexauerimus. Idem si præter opinionem suam audere nos viderint, magis ex ipsa re inopinata terrebuntur, quę quanta erit re vera nostra potētia. Credite itaque mihi quod optimum est, ut hoc quod dixi audeatis: sin minus ut primo quoque tempore quę ad bellum pertinent, præparetis: hoc vobis in animum inducentes, contemnere quidem hostem a quo inuadaris: id vero ita demum declarari si factis valeas, ipsa vero facta declarare si iam tutissimos apparatus cum metu compares, existimans hoc vtilissimum fore, si tam periculo impendente facias: nam hostes cum classe veniunt, atque adeo iam aduentant, tantumque non adfunt: Hęc Hermocrates. At in populo Syracusano magna inter se altercatio erat, aliis negantibus villo modo venire Atheniensēs, nec vera esse quę Hermocrates diceret: aliis etiam si venirent, quid sibi facturi essent Atheniensēs dicentibus, ut non inuicem plura paterentur: aliis contemnendo prorsus rem in derisum conuertentibus, paucis omnino Hermocrati fidem habentibus, futurumque timentibus. Tunc Athenagoras qui primarius in populo erat, & ut illis temporibus vir ad persuadendam plebē apparatusissimus, procedens huiuscemodī habuit orationem.

Athenagoras.

Oratio Athenagorę apud Syracusanos.

Quisquis negat Atheniensēs, si huc veniant, dementes esse, & nobis obnoxios fore, is profecto aut formidolosus est, aut de republica non bene sentiens. Quod qui ad nos deterritos nunciant, horum non temeritatem demiror, sed insipientiam, nisi si patere se non arbitrabantur. Etenim qui priuatim sibi aliquid timent, ut captant ciuitatem perterrefacere, ut publico metu suum occultent. Et huc isti nunc rumores tendunt, haud quaquę sua sponte confecti, sed ab hominibus qui semper talia moluntur. Quod si vos recte consulueritis, non ex iis quę isti nunciāt, coniectando ratiocinari debetis, quid credibile sit, sed ex iis quę perspicaces viri, & multarum rerum experti, quales ego Atheniensēs reor, agerent. Non est credibile hos, relictis Peloponnesibus, & bello nondum illic plane finito, ad alterum bellum non inferius illo vltro venire, quos ego arbitror putare bene secum agi, quod in se nos non tendamus, tot ciuitates atque tam magnas. Quinetiam si veniant (ut fertur) ad eosdem debellandos, Siciliam vel magis suffecturam quę Peloponnesum, quanto magis ad omnia est instructior: imo adeo nostram ipsam ciuitatem validiorem esse hoc qui nunc dicitur venire exercitu, atque etiam bis tanto, quippe cum nullus sequatur equitatus quod scio, neque hic suppeditaturus sit, nisi paucorum aliquot Egestanorum, & eorum numerus armatorum nequaquam nostro comparandus. Arduum namque sit vel vacuis exercitu nauibus cursum huc tendere, ceterum apparatus ferentibus, quantum suppetere oportet, aduersus tantam ciuitatem, quę certe exigua non est. Adeo quidem ab ista ego opinione dissentio, ut si Atheniensēs urbem aliam tantam, quantę sunt Syracusę, coloniã suam nobis finitimam habentes, illinc bellum mouerent, vix fieri posse reor, quin profligerentur, nedum nunc, cum omnis sit eis Sicilia hostis. Continebuntur enim castris ex classe communitis, atque ex tabernaculis necessarioque apparatus, non laxe tendentes, utpote a nostro equitatu exire prohibiti, prorsus ut ne terra quidem eos portituros credam, adeo nostras quę illorum copias cenleo præstantiores. Quod intelligentes Atheniensēs sua ipsorum, ut certum habeo, conseruant. Sed quidam ex hac vrbe homines, ea quę neque sunt neque fiunt, dicitur: quos ego non nunc primū dephēdi, sed olim huiuscemodī rumoribus, & nonnūquam malignioribus, interdū ut factis velle impite multitudinē iniicere timorē, ut ipsi ciuitatis potiant imperio, quod sepe numero conātes, neque consequantur vereor, neue nos segnes, antequam opprimamur, ab istis non caueamus: & cum intelligamus hoc, non tamen obuiam eis eamus. His enim de causis raro gescit nostra ciuitas, multis seditionibus agitata, multisque certaminibus, ac pluribus secum ipsa quę cum hostibus, non nunquam etiã tyrānide iniquoque dominatu, a quibus ego, si vos sequi voletis, ut ne quid vnquam caueatis, efficeret tētabo, tum persuadēdo plerosque vestrū, tū eos quę ista machinant, plectēdo, non modo dephēdos (arduū enim fuerit dephēdere) sed etiã ob ea, quę etsi non potuerūt, tamen voluerūt efficere. Aduersus enim inimicū non modo ex eis quę agit sumēda defensio, verū etiã ex iis quę cogitat psumēda est, quę nisi quis sibi p̄cauerit prior, detrimētū accipiet. Nā sic mihi p̄cipue videor istos oligarchię studētes, a maleficio reuocare, si eorum facta partim coarguam, partim caueam, partim doceam. Enimvero sæpe mecum cōsideraui, quidnā a vobis velitis adolesecētes, vtrū ne iam nūc impia obtinere: at istuc legi timū non est. Nā lex iccirco lata est ne vos geratis impia, quia non potestis ea gerere, non ut cōtumeliā

Oligarchia

Popularis
status.

faceret vobis ad getēda idoneis. An non esse pari iure cum ceteris! At istuc quo pacto iustum est eodem homines non eisdem honoribus affici: Dicat aliquis popularem statum re esse neque consultam neque equabilem, sed qui locupletes sint, eosdem optimos esse ad preclarissime imperandum. Ego vero primum respondeo, popularis status nomine, intelligi omnem civitatem, paucorum vero, partem civitatis: deinde custodes quidem pecuniarum optimos esse locupletes, ad consulendum autem preclarissime eos qui pollent intelligentia. Ceterum vero postquam audierit res optime iudicare, & hec ite siue per partes, siue uniuersum aequaliter distribui in democratia. At paucorum status pericula quidem multis impertit, commodorum autem non modo plus, verum etiam totum sibi vendicat, erepta ab aliis sua portione. Quae sunt hoc tempore qui sunt potentes, iidemque iuuenes, affectant rem impossibilem in magna civitate. Sed adhuc omnium dementissimi, nisi discitis qui ad malum properatis, aut imperitissimi estis omnium quos noui Graecorum, aut iniustissimi si hoc auderis scietes. Verum aut a me edocti, aut ipsi respicientes res, quod ad totius civitatis bonum pertinet id augeatis, existimetisque hoc aequum & satius esse, qui boni ex vobis sunt, hoc est multitudinem civitatis rerum esse participem. Quod si secus volueritis, periculum aditis ne omni parte priuemini. Reiciite itaque nuncios istos tanquam precognitos, nec aliquid proficere sinatis. Nam etiam ut veniant Athenienses, haec civitas per sua dignitate propulsabit, suntque nobis magistratus qui ista prouidebunt. Quod si nihil horum veri fuerit, prout ego suspicor, nequaquam vestris rumoribus expauesceta civitas sua sponte seruitutem suscipiet, vos sibi duces eligendo, sed ipsa per sese rimata veritate de verbis vestris, tanquam idem quod facta pollentibus iudicabit, & presentem libertatem non ex rumoribus amittet, sed ex cautione res agendas committendi tueri conabitur: Haec Athenagoras. Ibi quidam ex magistratibus confurgens, alium ad dicendum procedere permisit ne minem, ipse autem quod ad praesens attinebat, ita inquit.

Alter ex magistratibus Syracusanis.

O Breccitationes quidem vel iniucem dici, vel ab audientibus admitti, nequaquam prudentiae est, sed potius ad ea quae nunciantur respicere, quo & priuatim & publice instruamus nos prope ad eos arcendos: qui in nos tendunt, & si forte nihil opus fuerit, nihil damni fiet ex publico apparatu armorum, equorum, ac ceterorum, quibus bellum gaudet. Nobis autem curae erit de hostibus explorare mittendo ad civitates, atque speculando siquid aliud expedire videbitur. Haec iam nos curauimus, & quicquid senserimus, id ad vos referemus. Haec locuto magistratu, Syracusani e concilio abierunt. Athenienses interea sociique iam apud Corcyram omnes aderant. Et primum recessito duces exercitu, constituerunt quo ordine cursum conficere deberent, & castra ponere, totaque classe trifariam distributa, singulas sortiti sunt partes, ne si pariter nauigarent, neque aqua neque portus, neque res in stationibus necessariae suppetere, utque cum in ceteris rebus essent copiae ornatior, tum vero faciliores ad regendum sub suo quoque duce instructae. Dehinc praemisissent in Italiam Siciliamque naues tres, quae referret quoniam civitates essent ipsos excepturae, dato eis precepto, ut occurrerent classi, quo sciret ipsi quorsum nauigarent. Post haec Athenienses cum tanto apparatu soluentes e Corcyra in Siciliam transfretarunt, triremibus numero centum triginta quatuor, ac duabus Rhodiis biremibus: quarum triremium erant Atticae centum, & harum veloces sexaginta, ceterae quae milites ferrent, reliqua classe Chiorum atque sociorum. In quibus ad summam vehabantur armorum quinque millia ac centum, quorum erant ex formula Athenienses mille quingentique, cum septingentis famulis ad ministerium nauium. Ceterorum vero sociorum comilitum, partim subditorum, partim Argiuorum quingenti, Mantinea autem ac mercenariorum ducum quinquaginta, Sagittarii omnino quadringentioctoginta, quorum Cretenses fuere octoginta, & funditores Rhodiorum septingenti, Megaresiumque exulum leuiter armorum centum viginti, cum vna hippagine triginta equites portante. His copiis a principio classis in bellum profecta est, cum triginta onerariis nauibus, quae exercitui necessaria ferrent, comitum, pistores, tectores cum ministris, omnia ad extructionem murorum instrumenta. Cumque centum nauibus, quae onerarias necessario comitabantur. Aliae praeterea multae naues partim onerariae, partim non onerariae ultro exercitum sequebantur negociandi gratia, quae omnes tunc pariter e Corcyra sinum Ionium transmiserunt. At huius classis alia pars promontorium Iapygiam, alia Tarentum, alia alio, prout cuique commodum fuit, in Italiam appulerunt, a nulla civitatum recepti, neque in mercatum neque in urbem, a quatione tantum eis & statione concessa, ac ne his quidem concessis a Tarentinis atque Locrensisibus, donec ventum est Rhegium Italiae promontorium. Vbi contractis iam copiis extra urbem, quoniam intra muros non recipiebant, castra communierant ad Dianae delubrum, ubi forum venalium eis praebitum est. Subductisque nauibus otium tenere, & apud Rheginos verba fecere, ut illi quoniam Chalcidenses essent, Leontinis qui & ipsi essent Chalcidenses, auxilium ferret, Rhe-

Classis Atheniensium.
Armatorum Atheniensium
catalogus.

Rhegium.

gini negare se alterutris affuturos, sed quicquid Italici ceteris communiter placeret, id esse facturos. Isti tamen ad res Siculas animum intendentes, quoniam modo optime appellerent, præcursorias ab Egesta naues præstolabantur, scire cupientes de re nummaria, nunquid ea essent quæ Arhenis legati Egestani prædicassent. Interea Syracusanis cum aliunde se penumero, tum veto a speculatoribus nunciabatur plane naues ad Rhegium stare. Itaque tum amplius incredibili cõs studio ad apparatus se accingebant, circummittere ad Siculos, ad hos præsidia, ad illos legationes, contrahere ad tutelam ex omni circa regione nauigia, quæq; intra urbem essent recensere, arma atq; equos siqua in publico essent, cetera comparare tanquam imminenti bello, tãtũq; non præsentia.

Atheniensibus autem tres illæ præcursoriæ naues ab Egesta ad Rhegium præsto fuere, renuncianturq; nullam aliam illic esse pecuniam, quã spondidissent: eam vero videri tantum triginta talenta. Quare ex re duces subito abiecerunt animos, quod eos ipsa statim principia frustrarentur, quod Rhegini vna militare recusarent, quos primos inducere tẽtassent, & induci posse maxime credibile erat: quippe qui & Leontinorum cognati forent, & ipsorum semper studiosi fuissent. Et Niciæ quidem hæc prout expectauerat ab Egestanis contigerunt, duobus autem reliquis ducibus præter opinionem: etenim tale fuit Egestanorum commentum, cum primum eos adire legati Athenienses ad explorandas ipsorum pecunias, adductis illis in fanum Veneris, quod est in Eryce, sacraria donariq; ostendere, phialas, trullas, thuribula, ceteramq; non tenuem suppellectilem: quæ cum forent argentea, multo maiorem pecuniæ speciem præbuerunt, quã paruæ ciuitatis erat. Quinetiam priuatim exceptis hospitio trierarchis, collecta ex omni Egesta & ex omnibus circa oppidis, vel Phoenicium vel Græcorum corrogata pocula tũ aurea, tum argentea in conuiuibus exhibuere, tanquam suam quisq; domesticam suppellectilem, cum singuli conuiuatores eodem fere instrumento suppellectilis vterentur: & cum multa vbiq; vasa conspicerentur, magno afficiebantur stupore Athenienses illi ex t̃remibus, vt reuersi Athenas diuulgarent ingentem se pecuniæ vim cõspexisse. Per quos in errorem inductos, cum & alii tunc inducti fuissent, vbi palam factum est, non esse in Egesta pecunias, res in magna inuidia apud milites erat. Duces autem de præsentis rerum statu deliberabant. Et Niciæ quidem consilium erat cum omnibus copiis nauigare in Selinuntem, quo præcipue missi essent, & si Egestani mercedem toti exercitui numerarent, ibi de rebus agendis consultare: Sin minus, ab eisdem postulare, vt sexaginta nauibus, quot ipsi petissent, cibaria præstarent, atq; ibi permanendo Selinuncios illis vel vi vel pacatione reconciliare, & ita ad alias ciuitates proficiscendo, vbi vires Atheniensis populi ostentassent, & in amicos atq; socios fidem impigre declarassent, domum redire, nisi quid breui tempore aut ex inopinato prodesse Leontinis possent, aut aliquam aliarum ciuitatum in societatem adducere, ne suas quisq; facultates pro reipub. consumentes ipso reipub. statu periclitarentur.

Alcibiades negare cum tanta manu profectos debere, turpiter infecto negotio abscedere, sed potius apud omnes ciuitates præter Selinuntem ac Syracusas denunciare, missis præcone aduentum suum, eosq; ad defectionem sollicitare. Siculos quoq; partim a Syracusanis abducere, partim amicos facere, vt illinc frumentum suppeditaretur & copiæ. Et ante omnia inducere. *Mamertinos (eos enim esse præcipue in transitu ac traiectu Siciliæ) & illic portum atq; stationem classis exercitusq; capacissimam, atq; in societatem ciuitates euocando, quarumq; partium essent cernendo, tunc aggredi Syracusas ac Selinuntem, saltem vt illi cum Egestanis conuenirent, isti Leontinos habitare permitterent. Lamachus haud dubie affirmare nauigandum esse Syracusas, & ante urbem primo quoq; tempore præliandum, cum adhuc imperati essent, ac maxime perterriti: omnem enim exercitum in principio maxime esse terrificum: si differrent anteq; in conspectum venirent, resumpta per consilium audacia, hostem eos cum viderint, magis contemptui habiturum: Sin autem repente incidere, cum adhuc horribiles expectarentur, maxime superiores futuros, & omni ex parte terrorem iniecturos, tum aspectu (plurimos enim nunc videri) tum expectatione cladium quas accepturus ille esset, præsertim periculo subite pugne, eo quidem magis quod credibile esset posse multos in agris excipi, cum præsumptum habeant, classis neutiq; esse venturam: qui si in urbem se recepissent, non defuturam exercitui rem pecuniariam: si victores, ante urbem cõsedissent. Præterea reliquos Sicilienses sic iam & Syracusanorum minus, & ipsorum magis societatem petituros, idq; incunctanter cum aduertissent vtri superiores existerent. Stationem illius nauium dicebant siue se reciperent, siue inuaderent, oportere ad Megaram facere quæ deserta essent, neq; periculum a Syracusanis aut mari aut terra. Hæc locutus Lamachus, sententiæ tamen Alcibiadis accedebat. Post hæc Alcibiades Messana sua nauis transfuectus, apud Messanos de societate inuenda verba fecit. Vbi non persuadet, responditibus illis in urbem quidem se nequaquam recepturos, forum tamen venalium præbituros, traiecit Rhegium

Egestanorũ
commentũ.Erycis Veneris
templum.Niciæ sententia.
Selinus.Alcibiadis
sententia.Messanos legit
in greco.Lamachi
sententia.

BELLI PELOPONNESIACI

& confestim impletis sexaginta ex omni numero nauibus, sumptisq; necessariis duces in Naxum transmiserunt, vno ex eis cum cetera classe ad Rhegium relicto. A naxiis intra urbem recepti Catanam nauigant: sed cum a Catanensibus non reciperentur (aderant enim illic quidam Syracusanorum studiosi) subierunt Teriam flumen, vbi stationem eo die cum habuissent, insequenti Syracusas nauigarunt, & opportune classe digesta, ac pramiserunt decem naues in portum magnum que subeuntes explorarent si quid nauium ab hoste deductum esset. Et ex eis egressi in terram alii qui denunciarent Syracusanis, Athenienses venire ad reducendos in suam patriam Leontinos iure societatis atq; cognationis, ideo Leontini qui Syracusis agerent, intrepide transfirent ad amicos ac bene meritos Athenienses. Vbi denunciarunt situmq; urbis ac portuum, & omnē circa regionē contemplati sunt, vnde appellētibus sibi opportunitas foret oppugnandi, rursus reditū est Catanā. Inīto cōsilio Catanēses abnuere exercitū, ingredi tñ duces, & si qd vellēt dicere iussere. Apud quos habēte orationē Alcibiade, & in illā cōcionē cōuersis oppidanis, milites portulā quādā male cōstructā subruerūt, ingressiq; mercabant p urbē. Hos vbi īgressos videre, qd cū Syracusanis sentiebāt, Catanēses subito terrore percussi, clam pfugerūt nō adeo multi, ceteri decreuere faciendā cū Atheniēsb⁹ societate, iubētes reliquū exercitū acciri a Rhegio. Qui postea reuerfi Atheniēses, iā cū oī manu mouētes inde vbi Catanā appulerunt, castra communiunt. At illic eis affert e Camarina si se cōferāt eo, ad ipsos defecturā eā ciuitatē, simulq; Syracusanos classem instruere. Cū oī igit exercitū ac classe pficiscunt aduersus Syracusas primū: vbi cū nihil nauium instrui cōperissent, retro se in Camarinā receperūt, appulsiq; ad littus pconis voce se venisse nūciāt, nec tñ recepti sunt, dicētib⁹ illis iusiurādū itercessisse, vt cū vna demū naue applicātes Atheniēses reciperēt. Cūq; ī locū quē dā agri Syracusani e nauib⁹ descēdissent, pdaq; egissent occurrētib⁹ Syracusanis eqtib⁹, & p eos palatis nōnullis ex leui armatura interfectis, Catanā reditū est. Vbi offendunt nauē Salaminiam Athenis missam, tū aduersus Alcibiadē, cui iubebat vt remearet ad respōdēdū criminib⁹, quorū publice insimulabat, tū aduersus alios quosdā milites, de qb⁹ delatū indicium erat, tanq; sodalib⁹ illius, partim in polluēdis impie mysteriis, partim in violādīs hermis. Etenī Atheniēses post abitū classis, q̄stionē nihilomin⁹ pegerūt de iis, q̄ circa mysteria circaq; hermas acta erāt, nec pbatis iudicibus, sed suspiciōibus oīa rimātes, habita facinorissimis quibusq; fide, longe oīm modestissimos ciues cōprehenderūt, & in vincula coniecerunt, cōducibilis esse arbitrātes, scrutari rē, & inuenire, q̄ per facinus indicis aliquem integre existimatōis delatū elabi, nisi non cōuictū. Nāq; is populus auditu cognitū habens tyrannidem Pisistrati, ac filiorum acerbam circa finē extitisse, eaq; præterea neq; a se, neq; ab Harmodio destructam, sed a Lacedæmoniis, timebat assidue & omnia in peiorem partem accipiebat, q̄q; conatus Aristogitonis & Harmodii propter amatorium confortium sumpsit audaciam. Quam ego rem pluribus commemorando ostendam, neq; alios Græcos, neq; Athenienses ipsos de suis tyrannis, aut de re gesta aliquid compertum loqui. Etenī cum Pisistratus senio in tyrannide deceisset, non Hipparchus, vt pleriq; opinantur, sed Hippias qui erat natu maximus, obtinuit principatum. Erat aut Harmodius quidā, flore etatis cōspiciuus, quē Aristogiton medię inter ciues conditiōis vir adamabat, habebatq;. Is Harmodius ab Hipparcho Pisistrati filio appellatus, de stupro nō modo non expugnatus ē, sed etiā q̄relā ad Aristogitonē detulit. Hic amatorio dolore affectus, extimescensq; Hipparchi potentiam, ne vi adolescentem sibi auferret, protinus insidias tendit ad destruendam pro sua facultate tyrannidem. Interea Hipparchus cū rursus sollicitando Harmodiū nihilo magis induceret, statuerat tñ vi nihil agere, sed in loco aliquo occulto. Cūq; ne sic qdē pficeret, accēgebat se ad eū cōrumelia psequendū. Hacten⁹ enī licebat, nec vltiorē dominatū in suos populares induxerāt isti tyrāni, neq; inuidiosum redderāt, qd plurimā virtuti atq; prudētię operam dabant. Vicefimā quoq; tantū ex prouentibus exagebant ab Atheniensibus, & urbem suam egregie exornarunt, ac bella tolerauerunt, apud delubra etiam sacrificauerunt, cætera ex superioribus legibus vsurpante ciuitate, prætē qd in hoc incūbebant, vt semper aliquis ex eis esset magistratus: & alii apud Athenienses ex ipsis annum imperium tenuerunt. Et Pisistratus Hippicē filius, illius qui tyrannus fuit, aui referens nomen, dum imperaret aram duodecim deorum in foro dedicauit, atq; Apollinis Pythi. Sed epigramma arę, quę in foro posita erat, deleuit postea populus, cum eam aram augustius exædificauit. Nam illud Pythii adhuc extat, quibus obscuris litteris, tamen vel nunc quoq; apertum in hæc verba.

Epigramma distichon:

In Pythii Phœbi Pisistratus æde locauit
Imperii Hippia des hæc monumenta sui.

Pisistrati epigramma.

Imperasse autē Hippīam, quod esset inter fratres natu maximus, non modo asseuerare possum, ga famā diligētius ceteris indagauī, verum etiā ex hoc ipso quis licet agnoscat, q̄ solum hunc ex fratribus legitimis constat filios sustulisse, quē admodum testat̄ & ara & lapideus titulus de tyrannorum scelere in arce Atheniensi erectus: in quo nullus Thessali aut Hipparchi filius scriptus est, sed quinq; Hippīæ liberī, quos ille suscepit ex Myrrhina Calliæ Hiperochidæ filiā. Et sane consensaneum est maximum natu inter fratres primū duxisse vxorē, qui etiā in ipso titulari lapide secundum patrē primus inscriptus legit̄. Necnon illud nonnullam fidē facit, q̄ patris legatus ire, & eiusdē in tyrānide munera obire consueuerat. Neq; vero mihi videt̄ vnq; Hippīas statim imperiū retēturus facile fuisse, si Hipparchus in principatu perisset: nec eodem ipse die principatus munia executurus, sed quod diu iam inter populares suos imperiose, & inter auxiliares diligētē se gesserat, ideo nullo profus cum periculo imperiū retinuisse: neq; sicuti frater iunior fecisset, trepidasse, cum in ea re iam pridē exercitatus esset. Verum ex aduerso rei euentu contigit Hipparcho vt nobilitaret, credereturq; a posteris tyrānidē accepisse. Hic igit cum sollicitando Harmodium pellicere non posset, contumelia huiuscemodi prosecutus est: Sororē Harmodii puellam nunciatam venire in pompa quadam ad gestandum canistrum, p̄ suos a ministerio submouit, dicentes non pmittēre id magistratum, quia indigna esset. Quod agre ferēs Harmodius, & ob eum multo ægrius Aristogiton, comparauerūt omnia quæ ad conspirationē pertinebant, opperiebant tamē festa, quæ dicunt magna Panathenæa, quo tantum die extra suspicionē erat, ciues eos qui pompam misissent, in armis frequētes esse, & debebant ipsi quidē aggredi, opitulari autē sine mora ii, qui erāt inter hastatos. Fuerunt autē non multi coniurati occultandæ rei gratia: & quia sperabant eos etiam qui conscii non erant, quilibet paucis facinus audentibus, tamē ex repentina re, cum arma haberēt, libenter se ipsos pariter in libertatē asserturos. Vbi dies festus aduenit, Hippīas exterius in loco qui Ceramicus dicit̄, cum hastatis exornabat, quē admodum oportebat singula in pompa p̄cedere. Harmodius autem atq; Aristogiton, cum sumptis iam pugionibus ad opus prodissent, conspicientes quēdam de coniuratis cum Hippīa familiariter loquentē (erat autē facilis omnibus ad Hippīam aditus) extimuerūt, arbitrati rē palam factam esse, tantumq; non se iam comprehēsum iri. Itaq; eū a quo fuerant dolore affecti, & p̄ quē omni statu periclitabant, voluerunt primū vlcisci, si possent, atq; quo erāt habitu vadētes introeunt portas, nactiq; Hipparchum in loco qui vocat̄ Leocoriū, statim adoriunt inconsulte, ac p̄ iracundiam præcipue alter ob amasium, alter ob dedecus, feriunt occiduntq;. Et Aristogiton quidē Hastatos a principio deuittauit, verum concursu multitudinis postea comprehēsus nō leuiter mulctatus est. Harmodius autē e vestigio illic occubuit. Quo Hippīas p̄ nunciū cognito apud Ceramicum, non in rē præsentē, sed ad pompaticos armatos, priusq; rē sentirēt, sine mora contēdit: longe enim prius abierant: & composito ad simulationē cladis vultu iubet eos in locum quēdam quē monstrauit sine armis abire, quod illi fecerunt, rati illum aliqd aliud dicere. Iste satellitibus admonitis vt arma subtraherēt, secreuit prorsus eos de quib; suspicabat: & si quis cū pugione deprehēsus est, nam cū scuto & hasta consueuerant agere pompas. Hūc in modum propter amatoriā indignationē, principium insidiarū, & incōsulta ob repētina timoris causam audacia extitit Harmodio atq; Aristogitoni. Et post hoc tēpus sauior in Atheniēses tyrannus est instituta, quod Hippīas iam sibi vehemētius metuens, complures Atheniensium interemit, & simul ad extrema auxilia respexit, si quid tutelæ aliquādo foret, statu mutato. Ideoq; post hæc Hippoclus Aeantidæ Lampfaceni tyranni filio Archidicen filiam suam collocauit, Atheniensis Lampfaceno, q̄ sciret illos multum apud Dariū regem posse, cuius scemina: monumentum Lampfaci hoc habet Epigramma:

Propugnatoris Graiis qui præfuit Hippīæ,
Hac in humo proles conditur Archidice:
Quæ patre Germanisq; viro gnatissq; tyrannis,
In nullum tamen est facta superba nefas.

Hippīas cum tres deinceps annos tyrannidem apud Atheniēses tenuisset, quarto anno per Lacedæmonios & Alcmeonidas exules, abrogato sibi imperio, abiit ex placito in Sigæum & Lampsa cum ad Aeantidem, & illinc ad Dariū regē. Vnde postmodum anno vicesimo iam senex in Marathonæ cum Medis in expeditionē venit. Quæ reputans populus Atheniēsis, ac memoria repperēs quanta de illis cognouerat fama, exulcerato tunc animo erat, ac suspicans eos qui de heramis atq; mysteriis insimulabant, vt omnia quæ egissent, viderētur ei spectare ad coniurationē statim paucorum atq; tyrannidis: & tanq̄ ob hæc rē irasceret, multos & eos splendidos viros iam in carcerē

Titulus lapideus de tyrannorum scelere. Myrrhina.

Panathenæa

Ceramicus locus

Hipparchi cædes. Leocorium.

Harmodii cædes. Hippie tyrannis.

Archidices epigramma.

Aeantides.

BELLI PELOPONNESIACI

coniecerat, necdum tamē videbat esse contētus, Indies magis ac magis p̄ficiēbat sauitia compre-
hendēdi aliquos. Interea quēdam ex iis qui erant coniecti in carcerē, qui nocentissimus esse puta-
batur, p̄suasit vnus ex iis, qui vna vincī erant, vt rem indicaret siue vera illa, siue non vera esset.
In ambas enim partes argumenta sunt, & liquidam esse nemo, aut tunc, aut postea dicere potuit.
Peruasit autē quod diceret oportere eū, vel si nihil admisset, deposito metu, & seipsum & ciui-
tate suspitione liberare, certiorē enim ipsi salutē fore, ingenue confitēti q̄ perneganti in subeun-
do iudicio: Ita hic & contra se, & contra alios confessus est rē actam de hermis. Quod populus li-
beter accipiēs, vt opinabat, manifestum, ac prius indigne ferens si eos qui sibi infidiarent, non co-
gnosceret, indicē sine mora missum fecit, ac ceteros quos ille non detulisset. Reliquorū autē qui
delati erant peracto iudicio, alios occidit, quos videlicet comprehendit: alios fuga elapsos morte
damnauit, p̄posita mercede iis, qui illos occiderēt, cum interim non constaret, qui supplicio affe-
cti erant, vtrum iusto supplicio affecti essent, nec ne. Et cetera quidem ciuitas hoc plane imprae-
sentiarum lucrificat. De Alcibiade autē inimicis deferētibus iisdem iis qui prius q̄ proficisceret,
ingruerant, grauiter accepit. Et vbi de hermis p̄ comperto habuit, tunc ei multo magis ille my-
stica de quibus insimulabatur, vna cū facto coniurationis in populum visus est admisisse. Etenim
exercitus quidā Lacedaemoniorum non sane magnus, p̄ hoc tēpus, quo circa hęc Athenis turba-
tio exitit, ad Isthmum vsq; p̄gressus est, ad nescio quid cum Boeotiis transigēdum, quem istius
opera non Boeotiorum causa creditum est, ex composito venisse: & nisi p̄occupassent ipsi com-
prehendere illos iudicio delatos, fore vt ciuitas p̄deret. Vnde vnam quādam noctem apud The-
sei templum, quod in vrbe est, sub armis pernoctarunt. Quinetiā apud Argos Alcibiadis hospia-
tes sub idem tempus in suspitionē venerunt, ne in plebem grassarent: & ob id Argiuis suorū tūc
potestātē fecere Athenienses, quos p̄ hospitibus acceptos in insulis deposuerant: deniq; circumsta-
bant vndiq; Alcibiadem suspitiones. Itaq; ii qui adductum eum ad iudiciū volebant, vt morte
mulctarēt, mittunt ad ipsum in Siciliam, & ad alios, de quibus mentio habita erat, nauem Salami-
niam iussis nunciis p̄cipere homini, vt ad causam dicendam frequentet se, non tamē compre-
hēdere, habita ratione, tum suorum in Sicilia militum atq; hostium, ne quid turbaretur, tum vel
magis Mantineorum atq; Argiuorum, quos ab Alcibiade inductos ad societatem expeditionis
volebant p̄manere. Hic igit̄ habens suam nauem: itemq; ii, qui vna insimulabantur, p̄fecti sunt ex
Sicilia cum nauī Salaminia tanq̄ Athenas ituri. Iidem cum in Thuriis fuere, non amplius sunt
secuti, neq; posthac conspecti. Siquidem e nauī abierunt metu calumniā, nolentes se illuc confer-
re. Quos tamen qui missi erant cum nauī Salaminia vestigantes, vbi nusq; inuestigant, cursum re-
deuntes peregerunt. Nec perinde post ex Thuria Alcibiades nauī transmisit in Peloponnesum
iam exul. Quem Athenienses & eos qui cum illo erant, deserto iudicio capite condēnarūt. Post
hęc reliqui duces Atheniensium in Siciliam bifariam diuiso exercitu ac sortito imperantes, cum
omnibus copiis in Selinuntē nauigant atq; Egestam, ad cognoscēdum quidem daturi ne forent
pecuniam Egestani an non, sed ad explorandas quoq; res Selinuntiorum, discēdamq; controuer-
siam quā inter illos esset & Segestanos, p̄fecti, ac Siciliam a sinistra habentes qua parte vergit
ad finem Tyrrenum, Imeram tenuerunt, quā vna est Græca vrbs ex omni illa Sicilia ora, vbi
non recepti redierunt. Et cū p̄teruehūnt cepere Hyccara vicum Sicanicum quidem, sed hostilē
Egestanis (erat autē maritimus) quem vbi diripere Egestanis tradidere, quorum equitatus iam
aderat: ipsi rursus cum peditatu per Siculos peragrando peruenere vsq; Catanam, nauibus quā
p̄cedam portabant circumeuntibus. Nicias ex Hyccaris p̄tinus Egestam delatus, ibiq; cum alia
pecunia, tum vero triginta talētis acceptis ad exercitum rediit. P̄ceda quoq; diuendita est, con-
fectaq; ex ea centum viginti talēta. Illuc circunuecti Siculorum qui focii erant Oram, iubebant
eos suas copias mittere: Cumq; dimidia exercitus parte ad Hyblam venerunt in agro Gelatino,
quā erat hostilis, quā tamē non expugnauerunt, Aestasp; excessit. Insequēti statim hyeme Athe-
nienses ad inuadendas Syracusas se apparabant, vicissimq; Syracusani & ipsi, tanq̄ in illos ituri.
Qui quoniam ad primum terrorem atq; expectationē non protinus inuaserant Atheniēses, quo-
tidie magis ac magis animos fumebāt, & quia dum oram illam p̄terueherentur, longe ab ipsis
ire conspecti erāt: & p̄fecti Hyblam expugnare nequiuērāt, eo vehemētius contemebāt, postula-
bantq; a ducibus prout solet p̄ ferocia vulgus facere, vt se Catanam ducerent, quando hostis in
ip̄os non iret. Quinetiam equites Syracusani ad speculandum assidue ad castra vsq; Athenien-
sium p̄uecti, cum alia probra ingerebant, tum vero illud, Nunquid potius ad habitandum secum
in aliena venissent, q̄ ad Leontinos in pp̄ria sede collocandos! Quā cognoscentes Atheniensium

Atheniēsiū
strox factū

Thesei tēplū

Alcibiades
exigitur ad
mulctam.

Thuria.

Alcibiades
capite cōdē-
natur.

Imera,
Hyccara vic⁹

Hybla.

Syracusano-
rū in Athe-
niēses p̄bra

duces, volebant tamē illos vniuersos q̄ longissime ab vrbe abducere, vt ipsi interea sub nocte cum classe prateruecti locum castris idoneum p̄ ocium caperēt, gnari non perinde se valituros, si aut e classe aduersus praepratos descenderent, aut itinere terrestri euntes cognoscerētur. Suæ enim leui armaturæ ac multitudinī, cum nihil dum equitum adesset, ab equitatu Syracusanorum, q̄ permultus esset, magnopere noceri, at illo modo se occupaturos locum vnde ab equitatu nihil admodum læderētur. Et locum quidem quē caperent ab exulib⁹ Syracusanis, q̄ ipsos sequebātur, edocti sunt; quē & ceperunt ante Olympiū. Ipsi autē vt hoc quod volebant efficerēt, hoc commētum machinati sunt: Mittunt quēdam p̄batæ sibi fidei eundēq̄ vt putabat, ducib⁹ Syracusanis ad quos mittebat, non minus familiarem, qui diceret se venire a quibusdam Catanensibus (erat autem ipse Catanensis) quorum nomina illi nossent, & eos adhuc superesse suæ factionis studiosos: Is ingit Athenienses intra urbē depositis agitare armis: Si velint illi certa die primā aurora cuncto cum populo venire aduersus Atheniensem exercitum, se hunc exclusuros ab vrbe, classemq̄ incēsuros: Syracusanos autē facile Athenienses adortos exercitum deleturos. Permultos fore Catanensium ad rem agendam adiutores, ac iam paratos esse, a quibus ipse veniret. Huic Syracusanorum duces vt qui erant alioquī audaciores, & habebāt sua sponte animum eundī cum apparatu aduersus Catanam, multo inconsideratius fidem habuerunt, nec cunctatī constituta die qua ad Catanā adessent hominē remiserunt, populoq̄ omni edixerunt, iam enim Selinuntii & alii nōnulli ex sociis aderāt, vt se nullo delectu ad exeundum expediret. Vbi omnia quæ ad apparatū pertinet in expedito fuere, & dies qua constituerant venire aduentabat, profecti Catanam versus castra posuere ad Symæthum flumē in agro Leontino. Quos vbi adueniētes sensere Athenienses, sumptis omnibus copiis & suorum & Siculorum, & si quis alius illuc accesserat, eisq̄ in naues ac nauigia impositis de nocte tendunt Syracusas, & sub ortum auroræ egrediuntur in magnum portum ante Olympiū, tanq̄ illic castrametaturi. Syracusani interim equites primi Catanā perlati, cognito omnē classem vela fecisse, regressi nunciant pediatui. Qua de re cuncti iam reuersi sunt ad ferēdas vrbi suppetias: & quia locum ipsis iter faciendum erat, Athenienses interea per ocium copias collocauerant opportuno in loco, vnde p̄ suo arbitrio prælium inire possent, nec ab equitatu Syracusanorum admodum infestari, vel ante opus, vel in opere faciendo, quod murales munitiones atq̄ adificia phibeāt: super hæc arbores & stagnum & loca abrupta. Ipsi quoq̄ caesis circa arborib⁹, & ad mare comportatis, cancella timq̄ confixis, naues pratexerunt. Quinetiam quæ pars castrorum depressior erat, quæq̄ aditu facillima hostib⁹, eam electis faxis ac lignis arduam festinabundi reddidere. Præterea pontem per quem remeatur a nauibus soluerunt: quod opus dum fieret, nemo ex vrbe p̄gressus interpellauit. Primi Syracusanorum equites ad opem ferendam p̄currerunt, mox inde vniuersus pediatu conuenit. Et primum ad exercitum Atheniensem accessere propius. Dehinc cum ab aliis non prodiretur obuiam, regressi, ac via Helorina transmissa, castra posuerunt. Insequenti die Athenienses ac socii se instruxerunt tanq̄ ad prælium, atq̄ ita steterunt: Dextrum cornu Argiui tenebant & Mantinei, alterum cæteri socii, Athenienses medium. Et dimidium quidem copiarum in fronte octonis ordinibus instructum erat, dimidium vero quod ad tētoria erat, & ipsum octonis quadrato agmine ordinibus: cui præceptum est, quacumq̄ maxime partem exercitus cerneret laborantem, ad eam se conferret. Intra hos ita instructos, posuere lixas calonesq̄. Syracusani autē eos qui iustis armis præditi erant, instruxere denossenos, omnē videlicet populum, & quicumq̄ aderant sociorum. Nam in primis auxilio venerant Selinuntii, mox Geloī equites ad ducentos, & Camarinai ad viginti, sagittariiq̄ circiter quinquaginta: quos equites nō min⁹ mille ac ducetos in dextro collocauerunt cornu, hos iuxta iaculatores. Ibi cum Athenienses essent priores initurū prælium, Nicias singulas gentes, vt quæq̄ adibat, talibus verbis adhortabatur.

Nicias verba ad milites.

MVLT A apud vos viri me vti exhortatione quid opus est, vt certetis qui ad hoc ipsum faciendum adestis: Talis enim apparatus videtur mihi per se efficacior esse ad præbendam audaciam, q̄ verba alicuius probe dicta, si imbecillius sit apparatus. Nam vbi sumus Argiui & Mantinei & Athenienses, & primores insulanorum, quonam pacto oporteat nos inter tantos ac tales socios non habere ingētē victoriæ spem: Præsertim aduersus homines non delectos, quales nos sumus, sed sine delectu veniētes ad resistendum, & eos quidē Sicilienses, qui & nos contēnunt, nec tamē expectant, quia minus peritiæ q̄ audaciæ habēt. Id velim cuiq̄ vestrum veniat in mētē, nos procul a nostra i haud beneuola terra abesse, quā nequaquam nisi pugnādo obtinebitis. Volo quoq̄ diuersa ratione q̄ seip̄os, vt probe scio, hostes adhortant, vos admonere. Illi em̄ q̄ p̄ patria sibi res est,

Olympici loci capiedi cōmentum.

Symæthus.

Helorina via

BELLI PELOPONNESIACI

ego quod non licebit postea nisi vincimus patria frui, aut certe non facile hinc in patriam reverti. Per multi namque equites nobis ingruent. Vos igitur vestrae ipsorum dignitatis memores, invadite strenue hostem, existimantes praesentem difficultatem atque necessitatem quam aduersarios esse terribiliorem. Hac locutus Nicias, continuo copias egit in Syracusanos, non expectantes quidem illos eo tempore tanquam iam sibi foret dimicandum, quorum etiam nonnulli in urbem, utpote vicinam abierant. Qui tamen festinabundi suos adiuuaret curretes, tardius illi quidem pervenire, sed ut quisque perveniebat, ibi miscere se pluribus consistebat. Nam eis neque alacritas neque audacia defuit, aut in hac pugna, aut in ceteris: nec animi praesantia Atheniensibus inferiores erant, quatenus intelligeretur supperebat: quatenus non suppetebat, inuito animo cedebant. Et tamen quod non opinabantur in se venturos Athenienses priores, quod propterea tutari se cogebant, sumptis raptim armis, occurrerunt. Et primum ex utrisque, quae vel de manu vel fundis lapides iaciunt, & sagittarii leue certamen commiserunt, fugiendo fugandoque inuicem, ut in leui armatura factum esse credibile est. Deinde & haruspices bene litatum esse palam fecerunt, & classico canente, armati coierunt, processeruntque. Et Syracusani quidem praelium inibat per patriam, proque sua quisque & in praesens salute, & in posterum libertate. Ex hostibus autem Athenienses quaedam per aliena terra, sed ut suam obtinerent, neve illam victi perderent. Argivi vero & qui ex sociis liberi erant, ut una cum Atheniensibus pararent illis ea, quorum gratia venerant, utque suam quisque patriam victores reuiderent. Socii autem qui alterius imperio parebant, alacri animo erant, praecipue ob praesentem salutem, quam nisi vincerent desperabant. Secundo loco si non aliud, certe ut indulgentiores haberent illos quibus parebant, quod eorum adiutores in subigenda Sicilia fuissent. Vbi pugna ad manum venit, per diu inuicem utriusque abstiterunt, cum interim contigit ut fulgura & tonitrua alii quot simul & pluuia ingens existeret. Qua ex re Syracusani quidem, quae tunc primum pugnabant, minime experti bellorum, terrore correpti sunt. Athenienses autem, quae expertiores erant, putarunt ea quae fiebant, propter anni tempus fieri: & eos quae huic rei non cederent, multo maiorem terrorem aduersariis iniecturos. Primi tamen omnium Argivi impressione facta, in laeuum Syracusanorum cornu, & post Argivos in oppositam sibi partem Athenienses reliquas iam Syracusanorum copias per rumpunt, atque in fugam vertunt. Verum non longo illos spatio persecuti sunt Athenienses, equitatu hostili quod permultum atque inuictum erat, inhibiti. Is enim in armatos hostes si quos longius insequentes cerneret inuectus, compescebat. Illi tamen conferti, quoad tuto potuere persecuti, retro se receperunt, trophaeumque statuerunt. Syracusani in viam Helorinam congregati, & ut poterant e praesenti rerum statu depositi, praesidium tamen ad Olympicum, quod adhuc ipsorum erat, miserunt, veriti ne Athenienses quae illic erant, pecunias amouerent. Ceteri redire in urbem. Athenienses templum illi quidem non adire, sed receptis suorum cadaueribus, ac pyrae impositis, ibidem pernoctarunt. Postero die Syracusanis victoriam concedentibus mortuos reddidit, numero tam civium quam sociorum ducentos sexaginta. Suorum autem tum sociorum tum Atheniensium, quinquaginta omnino amisere: quorum ossibus & hostium spoliis lectis, Catanam nauigauere. Erat enim hyems, neque bellum illic amplius videbatur geri posse, priusquam equites & suos ex Athenis accerferent, & sociales illic contraherent, ne profus equestri certamine superarent, utque res pecuniaria ex eisdem locis conficeretur, & ab Athenis afferret. Quinetiam aliquas ad defectionem ciuitates sollicitarent, quas post pugnam sperabant ad se prius defecturas: & cum caetera, tum vero rem frumentariam, & quae operum erant praepararent, tanquam sub vernum tempus Syracusas tentaturi. Et hoc quidem consilio ad hybernandum in Naxum & Catanam discessere. Syracusani autem sepultis suis mortuis, concione coegerunt. Ibi procedens Hermocrates Hermonis filius, cum in caeteris rebus prudenter agendis nulli secundus, tum in bellicis expertae strenuitatis conspicuusque fortitudinis, exhortabatur eos, nec sinebat fortunae succumbere. Non enim ipsorum consilium fuisse superatum, sed quod ordine caruissent, hoc eis nocuisse: non tamen perinde inferiores fuisse, ut crederent, praesertim rudes cum eruditissimis Graecorum, & propemodum operariis bellicum dimicantes. Vehementer etiam officere ducum multitudinem & imperantium turbam (praerant enim eis quindecim duces) & inordinatam rem esse, pro vicibus plurium principatum. Quod si pauci forent imperatores, & ii periti, atque pro ea hyemem armatorum vim compararent, subministrantes quibus deessent arma, ut esset quam maxima vis armatorum, & hos ad caeteras belli meditationes adigerent, affirmabat quantum credibile esset eos aduersariis superiores fore dum ad praesantiam animorum quae illis adesset, ordo rerum agendarum accederet. Nam haec ambo inuicem adiuuare: & ordinem quidem piculorum meditatione, praesantiam vero animi fiducia sui pro peritiam assidue perficere. Quin ipsos imperatores ut paucos, ita summa potestate praeditos deligi oportere, quibus iusiurandum praestetur, permittendum illis, ut

Atheniensium
& Syracusanorum
conflatus

Hermocrates.

Admonitio
hermocratis

†

πεντεκαίδεκα
κός

quatenus libuerit, eatenus imperio suo fungant. Sic enim quae celari oporteret, magis celatum iri, & caetera pro commoditate praeparari nullo tergiversante. Hermocratem cum audissent Syracusani, in eius sententia omnia decreuerunt, ipsi quoque imperatorem delegerunt, & Heraclidem Lyfimachi, & Sicanum Execesti filium. Hos tres atque legatos Corinthum Lacedaemonemque miserunt, ad societatem contrahendam, ac Lacedaemonios persuadendos, ut pro se bellum adversus Athenienses administraret fortius expresso, aut abducendo ex Sicilia Athenienses, aut aliquod praesidium ad illam Siciliensem manum quae imbecillior esset, mittendo. At classis Atheniensis quae ad Catanam erat, continuo Messanam se contulit, tanquam receptura eam urbem pro conditione. Sed quae tractabant, non successere. Siquidem Alcibiades abrogato sibi magistratu cum reuocaret, gnarus se exule fore, detulit indicium rei cuius agenda consocius erat, amicis Syracusanorum quae Messanae agebant. Illi delatos conditionis cum ante omnia intemerissent, & mox orta seditione in armis essent, obtinuerunt id quod volebant, ne reciperentur Athenienses. Isti statim illuc tredecim circiter dies habitis, ubi anni tempore vexari coeperunt, & necessaria deesse, nec aliquid succedebat, redire in Naxum: & Thraces illic circumdato castris vallo, hybernauerunt, missa Athenas trireme pecuniarum & equitatus gratia, ut ea primo statim vere adessent.

Per eam hyemem Syracusani murum ante urbem quacunque parte spectat Epipolas, incluso intra fanum, excitauerunt, ne si forte male pugnassent, qua parte fragilior erat urbs, circumvallari possent. Apud Megara quoque, itaque apud Olympicum aliud praesidium posuerunt: quin etiam quacunque ex parte descendi a mari in terram poterat, cancellato vallo praecloserunt. Et cum sciret apud Naxum Athenienses hybernare cum omni vulgo, adversus Catanam in expeditionem ierunt: agroque eorum vastato, & castris Atheniensium tabernaculisque incensis, domum redire. Super hoc cognito ab Atheniensibus Camarinam missos legatos pro iure societatis initae sub Lachete, si quo pacto ad se illos induceret, & ipsi e diverso misere legationem. Erant namque ipsis suspecti Camarinenses, quae segnius ea quam miserant ad superiorem pugnam, misissent, ne deinceps opere ferre recusaret, neve Athenienses quos cernebant e proelio superiores decessisse, ab illis persuasi, ex veteri amicitia accederet. Profectis igitur illuc ex Syracusis Hermocrate cum aliis, Atheniensium autem Euphemo cum caeteris, Hermocrates aduocato concilio Camarinensium, quoque Athenienses palam insimularet, hanc habuit orationem.

Oratio Hermocratis apud Camarinenses,

NON ideo ad vos legati missi sumus, viri Camarinenses, quae timeamus ne praesenti Atheniensium exercitu terreatimini, sed potius ne priusquam a nobis quippiam advertitis, illorum quae facturi sunt verbis inducamini. Veniunt in Siciliam sub obtentu quidem quae audistis, animo autem quo iam omnes suspicamus, & ut mihi videtur, non ad Leontinos in sedem suam reducendos, sed ad nos potius a sede nostra abducendos. Neque enim consentaneum est, illos eas quae illic civitates sunt, ex urbibus ablegare: quae autem hic sunt, in urbibus collocare: & Leontinorum curam gerere quasi cognatorum, quia Chalcidenses sunt: ipsos autem Chalcidenses, a quibus isti oriundi sunt, in servitute continere. Itaque quo praetextu illa obtinent, eodem nunc ista obtinere conantur. Nam cum a voluntariis essent tanquam ad viciscendum Medum duces constituti Ioniis, caeterisque quae ex ipsorum coloniis focii erant, eos in potestate sua redegerunt: partim quasi desertores fuissent, partim quae inter se belligeraret, partim ob aliam, ut in quosque opportunam habebat, causam obiectates. Neque vero aut Athenienses pro Graecorum, aut Graeci pro sua ipsorum libertate Medo restiterunt: sed ipsi ut sibi, non Medo serviret: illi ut dominum commutaret, non pro eo quae minus eum qui magis, sed pro eo quae peius eum qui melius sentiret. Verum etsi facile reprehensibilis est Atheniensium civitas, non tamen ad eam reprehendam nunc venimus, apud homines plane scientes quanta illius existat iniuria, sed vel multo magis ad reprehendendos vos, qui cum habeatis exempla Graecorum urbium quae illic in servitutem redactae sunt, non tamen defenditis vosmetipsos: nec quae nunc ad vos afferuntur sophismata propulsatis, Leontinorum cognatorum restitutiones, Egestanorum sociorum opitulationem. Quibus nequaquam acquiescentes libentius volumus ostendere non esse nos Iones, neque Hellepontios, neque insulanos, qui dominum aut Medum aut quemlibet alium commutantes, serviunt, sed Diores liberos, e libera Peloponneso Sicilia habitantes, habitaturosque donec omnes oppidatim capiamur, cum sciamus hac una via capi nos posse, & ad hanc viam se convertisse, ut alios suis rebus dissociet a nobis, alios sub specie societatis suae ad invicem bellandum impellat, alios pro cuiusque conditione iucundum aliquid dicendo, quoad possunt, detrimeto afficiat. Et arbitrat aliquid nunc, remotiore vicino iam subverso, non deventuram in se quoque calamitatem, sed in eo substitutam potius, quae prior passus est. Quod si quis statuit non se hostem esse Atheniensium, sed Syracusanum, & durum sibi pro mea patria periclitari, is cogitet non magis pro mea se, sed pariter ac pro aequae pro sua ipsius pugnare, dum pugnat in mea. Et quidem tanto citius, quam me non prius everso, sed

Syracusani
duces.
Heraclides,
Sicanus.

Catana.
Messana.
Alcibiades.

Epipolae.
Syracusano
ru bellie ap
paratus.

Siculorum
origo.

BELLI PELOPONNESIACI

Rhegini.

sibi socio, non destitutus suscepit bellum. Cogitet itē Atheniēsem non vlcisci velle inimicitiam Syracusanorum, sed hoc colore suam non minus vobiscum amicitiam confirmare. Verum si qs aut inuidet nobis, aut nos metuit (inuidiā em ac timori imbecilliorum obnoxii sunt potentiores) & ob id vult Syracusas quo simus modestiores damno affici, superesse tamen quo ipse tutius degat, hic non humanā potestatis animo sperat. Neq; em possunt homines in suo arbitrio peræque habere vorum pariter & fortunam. Nam si aliter atq; expectauit eueniat, tunc calamitatis suæ tædio forsitan velit rursus vt prius bonis meis posse inuidere, qđ iam impossibile est desertori, & q; recusauit eadem suscipere pericula, suscipere inquā non verbo, sed re. Qui em nos tuet, nomine qđem statum nostrum, opere autē suam ipsius salutē tuet: & sane decebat vos præcipue q; finitimi estis Camarinæos, quiq; secundum nos periclitamini, ista pspicere, neq; segnes sicut hæctenus præbere vos socios, sed vestra potius sponte venientes ad nos, exhibere hortatores, ne animo succumbemus: nunc eadem nobis allegando, quæ allegassetis ope nostra indigētes, si contra vos prius Atheniēses venissent. Sed neq; vos nunc, neq; vlli alii ad hoc agēdum accesserunt. Verūtāmē metu ius & erga nos, & erga hostes nostros seruastis, causati vobis esse cum Atheniēsi societate, quā pfecto vos non contra amicos contraxistis, sed contra hostes, si q; vos inuaderent: vtq; Atheniensibus essetis auxilio, quoties eis fieret ab aliis iniuria, nō cum ipsi quemadmodum nunc vicinis vestris iniuriam facerent: quia ne Rhegini quidem, etsi Chalcidenses sunt, volunt restituere Leontinos, q; sunt Chalcidenses. Et certe indignum est, si illi hoc opus pulchrum iustumq; nulla ratione suspectum habētes, modeste se gerūt, vos rationabili causa vultis iis q; natura sunt hostes, prodesse: eos autem, q; vos naturæ cognatione contingunt perdere, hostib; iuncti. Sed iniurium est, vt adiuuentis potius q; extimescatis istorum apparatus, q; non foret pertimescendus, si inter nos omnes conueniret: sed si e contrario non conueniet, id qđ isti efficere laborant, q; non aduersus nos solos veniunt (neq; enim ea quæ oprabant, etsi prælio victores extitere, peregerunt) verum p̄tinus abierūt. Vt credibile sit, eos p̄pter paucitatē suam sibi diffidere: & ob id tantopere velle cum aliis inire societate, præsertim v̄turis huc e Peloponneso auxiliis, q; homines sunt istis in re bellica longe præstantiores. Neq; illud circumspectum vobis esse videat, qđ nobis qđem æquum, vobis autē tutum sit, nolle alterutris auxilio esse, tanq; vrorumq; sociis. Non enim vt iure istud, ita factō par est. Nā si p̄pterea q; vos abestis a partibus, i; qbus bellum est, succumbēt, & alii victores existent, qđ aliud nisi horum salutem non defenditis, illos ne mali fiant non phibētis! Atqui satius fuerit, iniuriam patientibus, & iis quidem cognatis, adesse q; commune Siciliæ commodum tuendo, & Athenienses (vt aiunt) amicos non sinere peccare. Atq; (vt semel omnia complectamur) nos Syracusani tū dicimus nullius negocii esse plane docere, aut vos aut alios ea quæ nihilominus ipsi cognoscitis, tum vero precamur pariter & obtestamur, nisi verbis nostris acquiescitis, insidias nobis ab Ioniabus tendi p̄ptuis hostibus, & a vobis prodi Doribus Dores. Qui si ab Atheniēsi superemur, propter vestra quidem consilia superabimur: sed victoriæ laus penes illos erit, nullum aliud præmium accepturos, q; eum ipsum q; victoriam subministravit. At si victoriā penes nos fuerit, p̄cena lueris, q; autores extiteritis periculorum nostrorum. Quare considerate, atq; iam nunc eligite aut præsentem sine periculo seruitutem, aut hoc, vt si viceritis nobiscum, ne turpiter istos dominos suscipiatis, & inimicitiam nostram non breuem deuiteris. Hæc Hermocrate locuto, Euphem; Atheniensium legatus ita excepit.

Euphemus.

Oratio Euphemī Atheniensium legati apud Camarinenses.

Iones.
Dores.

Veneramus qđem ad renouandam pristinam iner nos & vos Camarinēi societate. Sed quoniam Syracusan; nos incessit, necessarium est etiam de imperio nostro verba facere, qua ratione illud merito obtineamus. Atq; huius rei vel maxime iste testimonium perhibet, qui dixit Iones semper Doribus extitisse hostes, sed ita res se habet. Nos enim cum simus Iones, Peloponnēses autem Dores, iidemq; & plures nobis & accola, dedimus operam vt illis q; minimum obediremus: & post Medicum bellum, cum classem haberem; a Lacedæmoniorum imperio ac ductu eximimus, arbitantes nihilo magis conuenire vt illi nobis, q; vt nos illis imperaremus, nisi qđiu pl; ipsi q; nos valuerunt. Iidem nos omnium Græcorum, qui prius regi paruerant, principes constituti, nostra incolimus, existimantes sic minime oportere nos Peloponnensibus obnoxios esse, habentes vim qua vim propulsemus. Atq; vt ingenue loquamur, non iniuria in nostram redigimus potestatem Iones atq; insulanos: quos etsi cognatos nostros, tamen, seruire nobis aiunt Syracusani. Quippe venerāt cū Medo aduersus nos metropolim suam, non ausi amittere res domesticas, sicut nos q; urbē deseruimus: sed deficiētes a nobis maluerunt & ipsi seruire, & nobis seruitutem indu-

cere. Propter quæ digni sumus q̄ imperem⁹, & q̄ plus nauium q̄ ceterè, plusq̄ animorum sine vlla
 tergiversatione præstitimus pro Græcia, q̄q̄ ab istis hoc idem enixe præstantibus Medo, Jacsi fui
 mus. Et super hæc, cum vires aduersus Peloponnenses optem⁹, neq̄ alteri⁹ auspitiâ sequi, iura opti
 mo speramus, vt q̄ vel soli profligauimus Barbarum, vel pro libertate cum aliorum, tum præci
 pue istorum, ac nostra ipsorum pericula adiuimus. Itaq̄ decet & sine inuidiâ, & nobis & cuiq̄ sa
 lutè præbere, & nunc tutelæ nostræ gratiâ adesse, cernentes hæc vobis quoq̄ vsui esse, plantumq̄ sa
 cere, quid sit vnde & nos isti criminantur, & vos præcipue vobis timèdum suspicamini: qui tamè
 scitis eos q̄ præ ingèri metu suspicantur aliquid, solere impræsentiarum orationis suauitate mul
 cere eos a quibus suspicantur, in exequendo autè postea id agere, quæ sibi conducât. Etenim nos
 illic imperium tenere ob metum memorauimus, & eadem de causa venisse huc, vt cum amicis res
 hic tuto constituamus, non vt in seruitutè redigamus, immo potius ne hoc patiantur, vt prohibe
 beamus. Neq̄ opinetur quispiam, nos ea quæ quasi nihil ad nos attineant curare, cum sciat statum
 vestro incolumi, dum non estis ad resistèdum Syracusanis impares, minus noceri nobis posse a Pe
 loponnensibus, ad quos minus copiarum Syracusani submitteret. Et ipsi ob hoc præcipue nos cõ
 probastis, q̄ æquum foret restitui Leontinos, nec subditos esse, quales sunt eorū cõsanguinei apud
 Euboeam, sed q̄ potèntissimos, vt istis vice nostra finitimis suis infesti essent ex sua terra. Nam bel
 lo domestico p̄ nos ipsi sufficimus ad hostè propulsandum. Et Chalcidenses, quos quia subegim⁹,
 Syracusanus hic ait absurde nos velle eos q̄ hic sunt afferere in libertatè, vtiles nobis erunt, immu
 nes militiâ, tantum pecuniam pendentes. Vtiles item, qui apud Siciliam sunt Leontini, ac ceteri
 amici q̄ plurimi poterunt a nobis asseri in libertatem. Et sane viro tyrannidem, & ciuitati principi
 patum obtineri, nihil nõ honestum qd̄ vtile est: nihil proprium, qd̄ nõ idem fidum sit. Atq̄ omni
 bus in rebus, vel amicum, vel aduersarium fieri oportet ex tēporis commoditate: & nobis commo
 dum est hoc loco, non vt amicis noceamus, sed vt per amicorum potentiam inualidi reddant ini
 mici. Quod non debet apud vos carere fide. Nam sociis illis nostris ita imperamus, prout quisq̄
 nobis est vtilis: Chii & Methymnæis vt classem præbeant, cætera vt liberi sint, multis vt maiore
 pecuniam soluant, aliis vt liberi omnino socii sint, tametsi insulani vt prædæ opportuni, quia in
 Peloponneso adiacent in locis ad occasionem expositis. Ex quo credibile est, qd̄ facim⁹ hic quoq̄
 ad vtilitatem spectare. Atq̄ hoc qd̄ dicimus, pertinet ad inferendum terrorem Syracusanis, q̄ vos
 bis dominari affectant, immo toti Sicilia: idq̄ obtinere aut vi, aut vestra solitudine, si nos re infe
 sta redierimus, a quibus illi vos tanq̄ suspectis abducere volunt. Quod euenire necesse est, si vos
 ad eos transferitis. Nam neq̄ nobis facultas erit amplius parandi tantum copiarum, neq̄ isti inua
 lidi contra vos erunt nobis absentibus. Hoc si cui non videatur, res ipsa arguit. Siquidem cū pri
 mum nos adistis, hortatiq̄ estis, nullum alium metum allegastis, nisi fore vt si neglexissemus vos,
 in Syracusanorum venire potestatem, ipsi periculum adiremus. Quo min⁹ decet nunc quæ ratio
 ne postulastis vt induceremur, eadem vos induci nolle: & hoc q̄ aduersus istorum vim validiore
 cum classe adsumus, in suspicionem vocare, cum potius de istis diffidere debeat. Nos nisi vos
 biscum, ne manere quidem hic possum⁹: si mali effecti res nobis subiicerem⁹, inualidi ad eas retinē
 das tum longitudine nauigationis, tum difficultate custodiendi vrbes, & magnas alioqui, & me
 diterraneis copiis subnixas. At isti nõ exercitu, sed qd̄ maius nostro exercitu est, suo populo, cum
 sunt finitimi vestri, insidiant vobis assidue, quæcūq̄ sibi oblatâ occasionè non omittere. Id qd̄ iam
 declararunt, cum erga alios, tum vero erga Leontinos: & nunc declarant, cum audent cõtra nos a
 quibus hæc facere phibent, & Siciliam hucusq̄ subigere, vos hortari velut amètes. At nos e con
 trario ad multo veriorè salutè exhortamur, orantes ne mutuam ex vtrisque nostrum vtilitatè pda
 tis, sed existimetis semp̄ istis in vos etiâ citra sociorū auxilia, ppter populū multitudinè esse viam
 expeditâ, vobis vero nõ sepe futurâ facultatè cum tot auxiliariis copiis eos arcèdi: quas si aut ob
 suspicionè infecto negotio, aut accepta calamitate finetis abscedere, optabitis pfecto aliq̄n etiâ cer
 nere minores, dū nõ erit ampli⁹ huc venièdi copia. Sed ne criminationib⁹ istorū aut vos Camaria
 nei, aut alii fidè habeât, exposita p̄ nos oī cur suspecti sim⁹ veritate, Quib⁹ summatim in memoriâ
 vestrâ redactis, oram⁹ vt acquiescat. Nõ em̄ negam⁹, nos qd̄ aliquot circa populis ipitare, ne nobis
 ali⁹ ipitet, sed tñ adesse ad Sicilienses seruitio eximèdos, ne qd̄ ab eis ledamur: & quo plura custodiē
 da habem⁹, eo ad plura faciēda cogi: & socios tū antea tū vero nūc venisse iis, qb⁹ ex vobis infere
 bat iniuria, nõ spõte nra, sed vocatu vro. Quos nequaquã vos tanq̄ facti iudices aut cēsores rerum a
 nobis gestarū, qd̄ iam difficile factu est, reuocare tēteris. Sed quaten⁹ studiū nostrum vobis actio
 nesq̄ cõducunt, eaten⁹ in vsum vestrum assumatis, existimetisq̄ nõ omib⁹ p̄que ista officere, sed

BELLI PELOPONNESIACI

multo pluribus Græcorum non modo non officere, sed etiam prodesse. In cunctis locis etiam ubi non imperamus, coguntur homines propter arma nostra & ad succurrendum & ad viciscendum parati: & qui insidias tendunt, ab inferenda iniuria temperare, & qui sibi iniuriam fieri putant, nullo negotio incolumes fieri. Quare eodem quo ceteri modo facientes, iuncti nobiscum reddite vices Syracusanis: & ne semper ab eis caueatis, aliquando vos ipsis insidias tendite. Hæc Euphemus. At Camarinaeorum ita se habebat affectus: Atheniensibus quidem bene volebat, nisi quatenus eos affectare imperium Siciliae suspicabatur: a Syracusanis autem quibus contemni sunt, assidue dissidebant: tamen propter hanc ipsam viciniam ne sine se illi vinceret, miserunt ad eos tunc primum aliquot equites: ac deinceps putauerunt eisdem potius inseruendum, sed opera quam possent modestissima. Verum impræsentiarum ne minoris facere viderentur. Athenienses, qui in pugna victores extiterant, æquale utriusque responsum reddiderunt, cum inter se consultassent, hunc in modum: Quoniam bellum inter eos gereretur, qui ipsis socii essent, videri sibi e iureiurando esse, neutris contra alteros in præsentem auxilia ferenda. Quo reddito responso, utriusque legati abierunt. Et Syracusani quidem ad bellum se omni ope accingebant: Athenienses autem apud Naxum stativa habentes, quod ad Siculos pertinebat, ut eorum quam plurimi ad se transferret operam dabant. Quorum Siculorum complures, præcipue qui plana incolentes Syracusanis parebant, defecerunt: qui vero mediterranea tenebant, & quorum urbes erant liberae, ac fuerant liberae semper antea domicilia, primum propter paucos Atheniensibus se applicuerunt, commeatumque ad exercitum comportarunt, nonnulli & pecuniam. Qui deficere a Syracusanis recusabant, eos ad motis Athenienses copiis partim ad ditionem compulerunt, partim ne missa a Syracusanis auxilia possent adire, prohibuerunt. Eidem per hyemem mouentes e Naxo, Catanam venerunt. Vbi castra sua a Syracusanis incensa rursus excitauerunt, atque ibidem hybernauerunt. Vnde etiam Carthaginensem conciliandae amicitiae gratia, si quid proficere possent, trimemem miserunt, & ad maritimas ciuitates Tyrreni maris, quarum nonnullae vltro se belli socias fore sponderunt. Circum miserunt item ad Siculos atque Egestam, iubentes ut equites sibi quam possent plurimi mitterentur. Ceteraque quae ad murum circumducendum, lateres, ferrum, & quaecumque in re erant præparauerunt, tanquam ineunte statim vere bellum inituri. At legati Syracusanorum, qui Corinthum ac Lacedaemona missi fuerant, in præteruehendo Italicas ciuitates persuadere conati sunt, non esse illis contemnenda quae ab Atheniensibus fierent, tanquam eis pariter insidiosa. Appulsi Corinthum verba fecerunt, postulantes ut ipsis pro iure cognationis subuenirent. Quibus extemplo Corinthii primi omnium decreuerunt omni studio subueniendum: cumque eis legatos ad Lacedaemonios miserunt, ut illos quoque inducerent, & ad bellum apertius gerendum cum Atheniensibus, & ad aliquid auxiliorum in Siciliam mittendum. Hi legati Lacedaemonem venerunt: eodemque & Alcibiades cum iis, qui vna exules erant, nauim oneraria paulo post aduectus, primum ex Thuria in Cylene quae est agri Elei, mox deinde in Lacedaemonem ab ipsis Lacedaemoniis accitus, data ei fide, quoniam illuc accedere verebatur, propter ea quae cum Matineis transegerat. Corripiturque ut apud concilium Lacedaemoniorum, eadem & Corinthii & Syracusani & Alcibiades suadendo precaretur. Et cum ephori atque alii magistratus Lacedaemoniorum in animo haberent mittere Syracusas legationem, quae illos cum Atheniensibus pacisci prohiberet, non tamen ad ferenda auxilia prompto animo essent, processit Alcibiades, eosque huiusmodi verbis excitauit atque exauit.

Oratio Alcibiadis apud Lacedaemonios.

Necessarium mihi est ante omnia de mea criminatione apud vos verba facere, ne suspectum habentes me cum de republica loquor, non libere audiat. Cum mei progenitores propter accusationem quadam hospitium vestrae ciuitatis repudiassent, ipse rursus illud instauravi: coluique vos cum aliis rebus, tum vero circa cladem quam ad Pylum accepistis. Atque in hoc erga vos affectu cum ego profeueram, vos reconciliati cum Atheniensibus, per eos inimicis quidem meis potentiam, mihi vero ignominiam attulistis. Propter quae ad partes Matineorum Argiuorumque non immerito transgressus atque hostis factus, vobis quoquo modo nocui. Quod si quis tunc irascebatur mihi cum nocuimus, is certe nunc si vere consideret, acquiescere debet. Item si quis quod factionem popularem sectatus sum potius, de me peius sentiat, ne hic quidem recte putabit mihi succedendum. Semper enim tyrannus fuimus infestus. Quod autem imperitanti aduersatur, id populus nominatur: atque hinc penes nos popularis autoritas permansit, & statu populari vigente, plerumque necesse nobis fuit rebus praesentibus obsequi. Tamen licentia quae circa rempublicam intemperantia erat, temperate uti sumus conati, cum non defuissent tam superiore quam nostra memoria, qui plebem in deteriora deduceret, qui & me elegerunt. Nos autem omni tempore quo praesumus, ita praesumus, ut iustum sentirem quae com-

Camarinaeorum responsum

Defectio Siculorum ad Athenienses.

Carthaginenses implorantur ab Atheniensibus.

Corinthii a Syracusanis

Alcibiades Lacedaemonem concedit.

ditione florentē maxime ac liberā ciuitatē quis accepisset, in eandē cōseruaret. Nam popularē statum cum omnes q̄ aliquid sapim⁹ cognitum habemus, tum vero ipse quo maiore iniuria affectus sum, eo magis vitupero, ne quid de cōcessa ei⁹ amētia dicat. Hunc autē statum non videbat̄ turū nobis immutare, dum a vobis hostib⁹ obsideremur. Haec⁹ de iis quae mihi inuidiam conflauerunt. Nunc qd̄ ad ea p̄inet, de qb⁹ vobis deliberandum, & siquid qd̄ magis ego compertum q̄ vos habeam commemorandum est, cognoscite. In Siciliam eo animo traiecim⁹, vt Siciliēses primum si possem⁹, in nostram potestātē redigerem⁹. Mox deinde Italicos, tum vt Carthaginēsiū fociis, atq̄ ipsi⁹ etiam Carthaginēsi⁹ imp̄rere tētarem⁹. Quae si p̄cederent, aut omnia, aut pleraq̄, tum vero Peloponnesum aggredieremur, sumptis illinc vniuersis Græcorum copiis, multisq̄ Barbarorū mercede conductis, & Iberis, & aliis, q̄ sine cunctorum controuersia illic Barbarorum nūc sunt pugna cissimi: aedificatis etiam permultis trirētib⁹ prater nostras, affatim materiā habēte Italia, quib⁹ Peloponnesum circumfideremus. Peditatu pariter a terra inuadētes, vrbium alias vi expugnando, alias circumuallando, sperantes facile nos debellaturos, & mox omnis Græciē imperio potituros, Pecuniam & rē frumētariam ad hanc commodius transigēda, eisdem illis oppidis suppeditantib⁹, prater eos prouētus q̄ hic exigerētur. Quae ad classē quae modo p̄fecta est p̄tinet, audistis ex homine, q̄ quae cogitaueramus exploratissima habet, quae etsi discessit illinc, tamē a reliquis imperatoribus cōficiēt, si poterunt. Cui rei nisi occurratis, nihil ibi obstituturum esse iam discite. Erenim Siciliēses homines imperitiores illi quidem sunt rei militaris, tamē si conueniant, frequētēq̄ bellum ineant, nunc quoq̄ superiores fuerint. Verum soli Syracusani q̄ vniuersi quondam & in acie victi sunt, & a nauigando cohibētur, impares erunt exercitui qui nunc est illic Atheniēsiū. Quae vrbis si capiat, reliqua quoq̄ Sicilia occupabit, mox & Italia. Atq̄ hoc qd̄ p̄dixi vobis impendere periculum, non diu aberit, quin in vos decidat. Ex quo nemo sentiat de Sicilia solum consultari, verum etiam de Peloponneso, nisi p̄pere hanc executi fueritis: talēq̄ illuc classē dimiseritis, vt iudē remiges sint & milites, & qd̄ ipso hoc exercitu magis expedire opinor, virum Spartiatam p̄ imperatore, qui & praesentes in officio teneat, & recusantes adesse compellat. Sic enim & qui vobis amici sunt, plus fidutiā habebunt: & qui animo nutant, min⁹ timide accedent. Et qd̄ ad haec loca pertinet, debetis apertius bellum Atheniēsi⁹ inferre, vt Syracusani sentientes curam vos sui gerere, resistant vehementius, & Atheniēses segnius alia auxilia suis mittant. Quinetiam Deceleam ab Attica in uro intersep̄re, qd̄ Atheniēses semper praecipue formidant, qd̄q̄ solum rentur in hoc bello non esse tentatum. Et sane quis ita maximo damno hostes afficit, si quae illi maxime reformidat, haec ipse vbi plane explorarit, inferat. Credibile em̄ est, vnumquēq̄ quae sibi periculosa sunt, ea & scire praecipue & timere. Quotopere autē ex hac muri extruptione, vobis vtiles, aduersariis inutilis eritis, vt multa omittam, quae maxima sunt summatim dicam: Intersep̄to Atheniēsiū agro, pleraq̄ oppida vestrae ditionis erunt, partim capta, partim ad vos vltro deficientia. Prouēt⁹ quoq̄ ex argētifodinis Laurii, & quaecunq̄ illis nunc e terra, atq̄ e iudiciis commoda suggerunt, statim cessabunt: praesertimq̄ quae a fociis obuēniunt, min⁹ obuētura ipsi⁹ fociis iam Atheniēses parui facietib⁹, si intellexerint vos omni ope bellum administrare. Quarum rerum vt mature aliqd̄ & impigre fiat, in vobis situm est Lacedaemonii. Nam & hoc fieri posse, nec me falli opinione prorsus confido. Neq̄ vero debeo aut cuiq̄ vestrum videri deterior, si q̄ inter infestissimos vobis hostes aliquando publicola habit⁹ sum, idem nunc contra rempublicam meam acerrime tendo, aut in suspicionem venire, quasi emerendi exilio fauoris gratia loquar. Exulo quidem, sed a peruersitate illorum qui me eiecerunt, non autem a vestra (si mihi credideritis) vtilitate. Neq̄ mihi pro hostibus magis habendū vos, qui aliquando hostes nobis nocuistis, q̄ qui vt amici fierent hostes mihi, coegerunt: mihi tunc publicola, non nunc cum iniuriam patior, sed cum tuto in repub. versabar. Quae cum amplius mihi patria non sit, non reor me aduersus patriam ire: sed ad eam multo potius, quae nulla est, recuperandam. Atq̄ is recte amator patriae est, non qui suam cum iniuste amiserit, non inuadit: sed qui eam quoquo modo potest, ob illi⁹ desiderium recuperare conat̄. Ex quo ego dignum me arbitror Lacedaemonii, quo & in periculis & in laboribus omnib⁹ intrepide vtamini: cū sciat̄ hunc sermonem vulgo in Prouerbiū venisse, qui dum hostis esset, vehementer nocuit, eūdem si amic⁹ sit satis pfuturum, eo quidem magis, q̄ res Atheniēses cognitās habeo, & vestras cōiectura colligo. Postuloq̄ vt cum de maximi momēti reb⁹ cōsultari sentiat̄is, ne pigeat expeditio nē vos in Sicilia atq̄ in Atticā suscipere, vt illuc traiciētes parua manu, res ibi maximas conferueris, & Atheniēsiū potētia praesentē pariter & futurā euertatis: ipsi in postero tuto habitaturi, & cūctē Græciā nō coactē, sed voluntariā imperio potituri. Haec Alcibiades. Quae ratione

Laurij argētifodine.

Prouerbiū.

BELLI PELOPONNESIACI

- Lacedæmonii, cum iam antea & ipsi cogitarēt bellum Athenis inferre, sed adhuc aliquid circumspēctantes cunctarētur, multo tamē magis sunt cōfirmati, existimātes se audisse atq; edoctos esse omnia ab eo, q; hæc planissime nosset. Itaq; ad intercludēdum iam deceleā animum intēderunt, &
- Gylippus.** statim aliqd auxiliōrum in Siciliā mittere: præficiētēsq; Syracusanis Gylippum Cleandridæ filiū, iusserunt eum habito cum illis & cum Corinthiis cōsilio curare, vt q; posset maxime ac maturime illuc aliqd præsidii iret. Ille Corinthios aut in Asinen ad se iam duas naues mitterēt iubet, ceteras appararēt quascunq; mittere destinassent: quæ cum tēpus adesset ad nauigandum, in expedito forēt. His cōstitutis, e Lacedæmone discessum est. E Sicilia autē trirēmis Atheniensium, quā duces miserant pecuniarum atq; equitum gratia, Athenas venit. Cui⁹ postulata cū audissent Athenienses, decreuere & commeatum mittendum & equitatum. Atq; hyems excessit, ac
- xviii. anni initium,** decimusseptim⁹ hui⁹ belli ann⁹, qd Thucidides conscripsit. Insequēte estate initio statim veris, Atheniēses q; in Sicilia erāt, mouētes e Catana nauigauerūt aduersus Megara, quæ est in Sicilia: vnde exterminatis cum Gelone tyrāno oppidanis, quæadmodum prius a me commemoratū est, Syracusani agrum possidebant. Hunc agrum egressi nauib⁹ Atheniēses, populati sunt, & pgressi ad castellum quoddam Syracusanorum, cum id nō expugnassent, rursus tā pedestri itinere q; nauigatione ad flumē se Teriam receperūt: trāsgressiq; campestria vastauerūt, frumētumq; incēderunt, & aliquot Syracusanorum, in quos nō tamē multos inciderāt, interfecerūt: atq; ad naues erecto trophæo, rediere, Reuersiq; Catanā, & illic frumētari, cum omnib⁹ copiis pfecti sunt in Cētoripa oppidum Siculum. Quo cum ex cōuētionē intrassent, incensis segetib⁹ Inessaorum simul & Hyblaorum discessere: ac reuēcti Catanam offendunt equites ducentos quinquaginta sine ipsis equis, sed cum illorum ornatu, tanq; Sicilia equos suppeditatura: & equestres sagittarios triginta. necnō argēti talēta trecēta Athenis aduecta. Eodem vere Lacedæmonii sumpta aduersus Argos expeditione, cum Cleonarum tenuis venissent, facto terræmotu, rediere. Post quorum discessum, Argiui in agrum Thyreēsem sibi cōterminum ingressi, magnam ex Lacedæmoniiis prædam egerunt, quæ diuendita est talentis amplius viginti quinq;. Neq; ita post eadem æstate populus Thespiensis impetum fecit in magistratus, sed res frustra fuit: succursuq; Atheniēsiū Thespiēses partim comprehensi sunt, partim Athenas effugerunt. Per eandem æstatem, Syracusani pcepto equitum aduentu ad Athenienses, & in se iam iam futuro, arbitrātes si hostis nō occuparet Epipolas locum præruptum vrbi imminentē, se nō facile posse circūuallari muro, ne si prælio quidem vincerent, cōstituerunt loci aditus obseruare, ne latenter illuc hostis ascenderet, nō em̄ alia parte cōscendi posse, quia ceteræ arduæ essent. Hic autē vrbe tenuis aliquantulum decliuīs, & in rorsum omnino patens locus, ideoq; a Syracusanis epipolæ vocatus, quia eminet plurimum alii loco. Itaq; prima statim luce, omnis populus vrbe egressus est in pratium iuxta Anapum amnem, ductu eorum qui vna cum Hermocrate iam imperium acceperāt: ibiq; recensitis atq; recognit⁹.
- Anap⁹ fluui⁹** Ex quo delecti sunt sexcenti armati, ante omnia præfecto eis Diomilo Andrio exule, q; præsidio essent epipolis. Et si quid aliud accideret, euestigio conuenientes adessent. Ea nocte cum dilucesceret, Athenienses recensitis copiis, cum iis omnib⁹ e Catana pfecti ad locum nomine Leonē, ab epipolis sex septemve stadiis distantem, clam hoste peditatum in terram exposuerunt: & cum classe Thapsus. Thapsus subierunt (quæ angusto terræ limite in mare prominens peninsula est) nō pcul a Syracusis, siue terra siue mari. Eam terrē angustia cæcellato vallo cū obsepissent, nautici milites quie uere. At peditat⁹ extēplo ad epipolas cursu cōrēdit: cōscēdensq; ab Euryelo, locū occupat, priusq; Syracusani e prato post recētionem cognita re adessent. Affuerūt autem auxilio cū alii vt qsq; celerime poterat, tū vero illi sexcenti, quib⁹ præfect⁹ erat Diomil⁹. Interiacebat autem a prato, vsq; ad locū vbi hostib⁹ occurrerūt, nō min⁹ quinq; ac viginti stadiis. Hūc itaq; in modū in illos Syracusani incidentes, ac victi prælio apud epipolas, in vrbe rediere, amisso Diomilo, & aliis fere trecentis. Quib⁹ Athenienses redditis hosti victoriā cōcedenti, trophæoq; erecto, descenderūt postero die aduersus vrbem: & cū nemo obuiā pdiret, regressi, castellū apud Labdalū excirāt in summa crepidine epipolarū, qua parte vergūt ad Megara, vt esset illud apotheca vasorū atq; pecuniarū, quoties aut ad pugnandum, aut ad murū extruendum ipsi pdirent. Nec ita multo post supuenerūt eis ex Egesta egtes trecēti, & Siculorū Naxiorūq; & aliorū quorūdam circiter centum, cum ipsorū essent ducenti quinquaginta, q; sibi equos partim ab Egestanis Catanensibusq; sumpserūt, partim mercati sunt: quorū equitū summa extitit, sexcētorū quinquaginta. Imposito itaq; apud Syca obside⁹ Labdalū præsidio, aduersus Sycā pfecti sunt: quā obsidentes, cū pperere muro cōclusissent, pauorem Syracusanis ipsa festinatione pbuerūt. Illi tamen ne rem negligērent, egressi sunt animo pugnādi:

sed eos cum vtrinq; iam acies instruerent, videtes suos duces dissipatos esse, nec facile in ordinē redigi, in urbē reduxerūt, præter quādam equitat⁹ partē quæ remāsit ad impediendos Athenienses, quo min⁹ & lapides legerent, & longi⁹ vagarent. Eā vna cohors Atheniesium armata, atq; omnis pariter equitat⁹ adorti, in fugā verterūt, nonnullosq; occiderūt. Cui⁹ equestris victoriæ trophæum statuerūt. Postero die pars murum aquilonē versus extruebat, pars lapides atq; materiā comporta bat apud locū, cui nomē Trogilum, deponens semper qua parte breuissim⁹ murus fiebat e magno portu ad alterum mare. At Syracusanis nō placuit amplius totius populi virib⁹ in prælio periclitari, præcipueq; ductu Hermocratis: sed qđ satius esset murū substruere qua parte illi suum ducturū erant, & si in discludendo hostē præuenirent, simulq; sibi ibidem præsidium posuissent, mittere aliquā partē copiarū ad occupandos aditus atq; intersepiendos. Hostem enim, si opus absoluerit, omnes populos ad se asciturū. Egressi itaq; murū excirāt, ducto ab vrbe ipsa exordio subter ambitum muri Atheniesium ex trāuerso, excisis oleis fanī, ex qb⁹ turres ligneas erexerūt. Adhuc em̄ ipsi maritima obtinebāt, nondum Atheniesium classe in magnū portū circūducta e Thapso, vnde illi terrestri itinere necessaria afferebāt. Vbi satis habere & vallū & substructionē muri visum est, nunq̄ interpellatib⁹ eos Atheniesib⁹, qđ & ipsi suas munitiones absoluere p̄perabāt, qđ timebāt si bifariā agerent, ne facilius oppugnarent, in urbem rediere, vna cohorte in præsidium operis relicta. At vero Athenienses tum fistulas aequeduct⁹, quæ aquā ad potādum in urbem ferebāt, intercederunt, tū speculati alios Syracusanorū p̄ meridiem intra tentoria se tenentes, alios in urbem regressos, alios p̄ vallo segniter excubātes, constituūt vt trecētī ex suis armati, & itē ex leui armatura aliquot, vtriq; electi, repente incurrerent in subiectas hostium munitiones, cæterę copię bipertito sub suo quæq; duce contenderent: altera ad urbem, si illic succurreret: altera ad vallum, qua vicinum portulæ erat, aggressi vallum trecenti illi capiunt, custodib⁹ id deferentib⁹, & ad murū templo circundatū refugientib⁹: quo pariter irrūpentes q̄ persequebant atq; ingressi, vi rursus a Syracusanis eiekti sunt: ibiq; aliquot Argiuorū atq; Atheniesium occisi: cæterę copię diruto muro reuulsoq; vallo, reuerterūt, vallos secū p̄ se quisq; portātes, ac trophæum erexerūt: postremo die locū arduum paludi imminentē, muro cinxerunt. Vnde ex epipolis in magnum portum p̄spect⁹ est, & qua breuissim⁹ eis muri ambit⁹ foret descendentib⁹ p̄ planum & paludem in portū. Hoc interim spatium Syracusani egressi, rursus & ipsi vallum reparant, inchoatum ab vrbe p̄ mediam paludem, fossamq; pariter & aggerem ducunt, ne liceret Atheniesibus murum ad mare vsq; producere. Illi perfecto superi⁹ opere, iterum aggredi statuunt Syracusanorū fossam & vallū. Itaq; iubent classē ex Thapso circumagi in portū magnum, ipsi circa auroram ab epipolis descendentes in planū, per paludem (qua limosa erat & minime aquosa) substratis forib⁹, latissq; asserib⁹, ac desup̄ incendentē, sub ipsum diluculum fossam capiunt & vallum præter exiguam partem, mox & id qđ reliquū erat: prælioq; ibi commisso, vincunt Syracusanos: quorū q̄ in dextro cornu steterant, ad urbem fugerūt: q̄ autē in sinistro, ad flumen. Horū transitum volentes intercludere trecenti illi delecti Atheniesium, cursu ad pontem contenderunt. Qđ veriti Syracusani, aderant autē eis pleriq; equitū, eunt pariter in hos trecentos, eosq; in fugam verterunt, & dextrum Atheniesium cornu aggressi sunt: ad quorum impetum prima cohors eius cornu p̄territa est. Id intuens Lamachus, a suo sinistro cornu succurrit cum multis sagittariis, assumptis etiā Argiuis: & cum fossam quādam transgressus esset destitit⁹, cum paucis q̄ vna transgressi fuerant, occubuit, cum quinq; sexve comitib⁹. Hos statim Syracusani arreptos p̄perauerunt portare trans flumen in locum tutuq; ante alteri⁹ manus hostium aduentum, sed illa iam instante, abscesserunt. Hæc interea fieri videntes ii q̄ inter initia fugerant ad urbem, & ipsi rursus addito animo aciem instruunt aduersus sibi oppositos Athenienses, & partem quādam suorum ad ambitum q̄ obiect⁹ erat epipolis, mittunt, ratī se desertum illum intercepturos. Et q̄ missi sunt, occuparūt illi qđdem atq; expugnarūt exteriores munitiones decē iugerū, expugnaturi etiā ambitum, nisi a Nicia phibiti fuissent, q̄ illic p̄pter malā valetudinē erat relictus. Is enim, machinas & omnem quæ ante murum erat obiecta materiā incendere, ministris suis imperauit, non videns alio pacto locum inopia defensorū posse seruari. Atq; ita contigit vt seruaret. Nam Syracusani nō ausi p̄pter incendiū subire p̄pius: rursus redierunt, quoniam Atheniensis qui hostem deorsum fuerat insecut⁹, iam ad auxiliū aduentabat, & naues pariter a Thapso (vt dictum est) ad portum magnum appellebant. Quod cernentes illi qui superius erant Syracusani, p̄pere abscessere, reliquosq; omnis exercit⁹ ad urbē, qđ existimarent nō satis sibi iam viriū adesse ad phibendum quo min⁹ ab hoste mur⁹ ad mare duceret. Secundum hæc Athenienses trophæum erexere, mortuosq; Syracusanis victoriam concedentibus reddidere, & Lama-

Trogilus.

Atheniesiū
in Syracusa
nos excursioSyracusani
vincuntur.Lamachi cę
des.
Acris pugna,

chum inuicem cum iis qui vna perierant, recepere. Et cum iam praesto esset omnis exercitus naualis pariter & pedestris, concludere duplici muro Syracusas, perducto ab epipolis rupibusque ad mare. Ad quos & commearus vndique comportabantur ex Italia, & accedebant permulti socii Siculorum, quod antea facere contempserunt, & ex ora Tyrheni maris naues biremes tres. Denique omnia ita procedebant, ut victoriam spe praesumerent, quia Syracusanis nec fiducia iam erat bello superadici, quod sibi nihil dum e Peloponneso auxiliorum veniret. Itaque colloquia de paciscendo, & inter seipsums & cum Nicias habuere. Is enim iam solus imperator erat defuncto Lamacho: nihil tamen usquequaque transactum est, multa tamen (qualia credibile est agitari inter homines consilio nurantibus, & arctius quam antea obsessos) dicta sunt, cum apud Nicias, tum vero intra urbem. Quippe mutuo sibi ex praesentibus malis non nihil suspecti erant. Ipsos etiam duces sub quibus ista contrigerat eis, abdicauerunt tanquam clades esset accepta illorum aut infelicitate aut perditione, & in eorum locum alios delegerunt, Heraclidem & Euclea & Telliam. Interea Gylippus Lacedaemonius & naues a Corintho iam circa Leucadem erant, animo quod celerrime auxilia in Siciliam ferendi. Quibus cum atrocis nuntium afferrent, omnes in idem mendacium congruentes, iam profus circumuallatas esse Syracusas, omnem spem Gylippus Siciliae abiecit: cupiens tamen Italiam tutari, cum duabus Laconicis nauibus, & vna Pythen Corinthius cum totidem Corinthiis, quod velocissime transmissis Ionio, Tarentum peruenere, dum Corinthii praeter suas decem naues, duabus Leucadiis & tribus Ambraciotis instructis, posterius nauigare constituerunt. E Tarento Gylippus in Thuriam primum pro legato profectus, renouata prius memoria patris in administranda republica, ut ad defectio-nem adduceret, cum nihil proficeret, abiit. Cum praeterueheretur Italiam, arreptusque vetis in sinu Terinaeo, qui obnoxius aquiloni vehementer spirat, auferretur in pelagus, rursus tempestate acerrima iactatus, Tarentum subiit, ac naues quaecumque tempestate quassatae erant, subduxit refecitque. Hunc Nicias cursum Syracusas tenentem cum audisset, praeter nauium paucitate contempsit, id quod & Thurini fecerant, existimantes eum potius praedonum ritu nauigare, eoque nullam adhibendam esse custodiam. Per eadem huius aetatis tempora, Lacedaemonii cum sociis aduersus Argos arma sumpserunt, magnamque Argiui agri partem depopulati sunt. Contra quos triginta naues Argiuis auxilio misere Athenienses, per quos foedera quae ipsis erant cum Lacedaemoniis, aperte sunt rupta. Nam ad eam diem atrocissimi e Pylo & circa Peloponnesum potius egerant, quam in Laconicam cum Argiuis & Mantineis ingressi bellum gesserant, & hortantibus crebro Argiuis, ut Laconicam cum armis eatenus peragrantes, quatenus ipsi tenerent, & quantulacumque partem populati secum abiret, nunquam id facere in animum induxerant: tunc vero praefectis Pythodoro, Laespodioque ac Demarato, in Epidaurum ingressi, Limeram & Prassias & alia quaedam eius regionis loca populati sunt. Ex quo factum est ut Lacedaemonii multo excusatius se contra Athenienses tuerentur. Reuersis ex Argo cum classe Atheniensibus & ite Lacedaemoniis, Argiui Phlasiam incurrauere: ac parte agri vastata, nonnullisque interemptis, domum reuersi sunt.

Nicias.

Heraclides.
Eucles.
Tellias.
Gylippus Lacedaemonius
Pythen Corinthius.

Terinaeo.

Argiui agri depopulatio

Limeram.
Prassias.
Phlasiam.

THUCYDIDIS HISTORIARUM PELOPONNENSIVM LIBER SEPTIMVS.

YLIPPVS autem ac Pythen, posteaque naues instruxere ad Locros, qui ad occasum vergunt, e Tarento profecti sunt: & facti certiores nondum circumuallatas esse vndique Syracusas, sed adhuc licere venientibus cum exercitu per Epipolas introire, deliberabant vtrum dexteriora Siciliae tenentes, periculum facerent intrandi, an ad laeuam nauigantes, Imeram peterent primo, & comparata tum ex illis, tum ex aliis quos induxissent manu, pergerent itinere terrestri. Et constituerunt ad Imeram nauigandum, praesertim nondum Rhegium appulis quatuor Atticis nauibus, quas tamen miserat Nicias, cognito quod isti adhuc apud Locros essent. Harum aduentum Gylippus & Pythen praeruptes, ac per fretum transmittentes, cum Rhegium ac Messanam tenuissent, ad Imeram peruenerunt. Ibi cum essent, Imeranos ad belli societatem, & ad se sequendum, & ad praebenda suarum nauium nautis quibus deerat arma, induxerunt. Naues enim ibidem subdlexerant. Selinuntios praeterea iussere missis quibusdam ad certum locum sibi occurrere cum omnibus copiis: aliquantulum autem non tamen multum copiarum missuros se ad istos sponderunt & Gelois & Siculorum nonnulli, multo tunc ad transeundum animosiores, quod & Archonides qui apud quosdam id lo-

Locri epizephyrii.

Imera.

Geloi.
Archonides

ci Siculos regnasset, nuper vita excesserat, non inualidus Atheniensium amicus, & Gylippus im- Gylippus.
 p̄gre venire e Lacedæmone videbatur. Sumptis itaq; Gylippus e suorū nautarum epibatarumq;
 numero, quos armauerat ad septingētos, & Imercorū mille tam leuis q̄ nō leuis armaturæ, & equi-
 tibus centum Selinuntiorum aliquot leuiter armatis, atq; equitibus Geloorum paucis ac Siculis
 ad mille, omnino pergit Syracusas. Necnon Corinthiū e Leucade mouentes, cū reliquis nauibus q̄ Gongylus.
 potuere maturime auxilio venerūt. Cuius Corinthiæ classis vnus e ducibus Gongylus, qui po-
 stremus vna cū nauī profectus erat, primus appulit Syracusas paulo ante Gylippum: qui nactus
 ciuitatem de pacificando cum hostibus consiliū habituram, id fieri inhiuit, atq; eam exhorta-
 tus est, q̄ diceret & alias in cursu esse naues, & Gylippū Cleandridē pro duce à Lacedæmoniis mis-
 sum. Qua ex re Syracusani animo confirmati, Gylippo protinus (iam enim aduentare eum acce-
 perant) tanq̄ obuiam ituri cum omnibus copiis prodire. Ille in itinere Iegis Sicularum muro ex Iegge.
 pugnato, acie instructa tanq̄ ad prelium contendit ad epipolas, cōscendensq; ab Euryelo qua par-
 te Athenienses primum ascenderant, perrexit cum Syracusanis aduersus Atheniensium municio-
 nes. Atq; id temporis quo iste venit, septem octove stadiorū murus erat ab Atheniēsisibus ad portū
 magnum p̄fectus, & is duplex, preter aliquātulum spatii versus mare qđ adhuc ædificabatur. Nā
 ex altera & quidem maxima ambitus parte Trogilum versus, lapides mari tenus iā cōportati iā-
 cebāt, & opus alibi perfectū, alibi semiperfectū erat relictum. Eo periculi Syracusē deuenerāt. Athe-
 nienses repentino Gylippi ac Syracusanorū aggressu tumultuantes qđem a principio, tñ diuerso
 sese instruxere, ad quos Gylippus positis iuxta armis caduceatorē p̄mittit, q̄ diceret si velint intra
 quinq; dies Sicilia decedere sumptis rebus suis paratum se foedera cū eis inire. Illi parui facientes
 hæc nullo reddito responso caduceatorē remisere, moxq; ab vtrisq; veluti ad pugna acies instru-
 cta. Ceterū Gylippus perturbatos cernens Syracusanos, ægregē in ordine ire, satius duxit eos in lo-
 cū patētiorē reducere. Nec suos Nicias in hostem egit, sed quietos sub muro castrorū tenebat.
 Quos vbi non inuadētes se Gylippus aīaduēteret, abduxit copias in verticem noīe Temenitem, Temenites
mons.
 ibiq; statiua posuit. Postero die cum maiore suorum manu acies admouit ad muros Atheniensiu,
 ne illi inuicē sibi succurrerent, ac missa copiarum parte, castellum Labdalum cepit, & oē qđ ibi na- Labdalum
capitur.
 tus est p̄sidium interemit. Non em̄ conspiciebatur a reliquis Atheniensibus locus. Eorundem Atheniēsiū
clades.
 quoq; trēmis eodē die a Syracusanis excepta est, dum portū magnū subiret. Extruere quoq; secū-
 dum hæc Syracusani & focii murū ab vrbe incipientes p̄ epipolas, sursum versus ducentes ad illū
 alterum obliquū & simplicem, vt Athenienses si hoc nō impedire, ne vrbe qđem circūvallare am-
 plius possent. Veḡ illi absoluto ad mare muro iā se in supiora receperāt: sed eius portio queđā fra-
 gilis erat, ad quā Gylippus noctu sumpto exercitu cōtendit, sed cum Athenienses (extra vallum
 em̄ stationē habebant) sensissent & obuiam se ferrēt, tacito agmine rediit. Hoc demū muro Athe-
 niēses sublimius excitato, illic per se excubias agebant. Nā socios iā reliquis in partibus vbi quisq;
 excubare deberet, collocarant. Nicias quoq; videbat muro sepiedus locus, quē Plemmyriū vocāt, Plemmyriū.
 qđ est promontorium e regione vrbis, qđq; p̄minens portui magno fauces eius coarctat. Et eo se
 pro faciliorem fore receptū cōmeatus ac rex̄ necessariaq; & propinquiori spatio ante portū Syra-
 cusanorum ingressuros, non quēadmodum tunc longinqua portus parte sese recepturos, si quid
 hostes classe molirentur. Et iam tū intendebat aīm magis ad nauale bellum, cernens minus sperā-
 dum sibi e mediterraneis locis post Gylippi aduentū. Instructa itaq; atq; ornata classe exercitu,
 tria p̄sidia muro cōmuniuit, vbi & pleraq; vasa reposita sunt, & naues magne pariter & veloces
 iam in statione agebant. Propter qđ tū primū non ex minima parte facta est iactura hoīm, quippe
 penuria aquæ, q̄ longius aquarent, laborabant. Et quoties lignatū nautē prodibāt ab equitatu Sy-
 racusano terram obtinente pleriq; conficiebātur. Nam tertiam equitū partē Syracusani apud op-
 pidū qđ est in Olympico collocarāt, ne ii, q̄ apud Plemmyriū erāt, ad ipsos iuuādos exirēt. Cogni- Olympicū.
 to insup Nicias ceteras Corinthiorū naues aduētare, ad eas intercipiendas misit viginti suas,
 cū mādato, vt illas in Siciliā trāsmittētes circa Locros & Rhegium & prominētia Sicilię loca
 captaret. Gylippus & ipse murū inter epipolas extruit, vsus iis lapidibus, quos Athenienses in
 vsu suū aggererāt, simulq; Syracusanos ac socios in acie extra munitiones p̄ducebat, assidue
 Atheniēsi⁹ e diuerso suā acie instruētibus. Cui posteaq; tēpus adesse visum est hostē iuadēdi,
 princeps ipse inuadēdi extitit: & cū ad manus vētū est (cohortabat autē Syracusanos equitat⁹
 atq; socios: itaq; iter vtrorūq; munitiones ibi nullus vsus fuit) vicere Atheniēses, victisq; mor- Atheniēsiū
victoria.
 tuos reddidere ac trophæū erexere. Gylippus cōuocatis copiis negat illarū culpā esse, sed suā
 qui vsu equitū iaculatorūq; eripuisset, instructa intra muroꝝ intercapediū acie, nūc autē se

rursus illos educturus esse, iubereque eos ut id cogitarent, cum non minore habeat quam hostes exercitum, non committendum sibi quod Peloponneses & Doros essent, quoniam Ionios & Insulanos & conuenas homines vincerent, & e regione depellerent. Post haec ubi tempus fuit, iterum eosdem eduxit. Nicias autem atque Athenienses censebant etiam si illi nolent priores in aciem prodire, tamen sibi necessarium fore non committere mutuum hostile, quod iuxta suum excitabat, iamque tantum non ad extremitatem suam accesserat: quod si accessisset, faceret ut Syracusani non iam oppugnarent, sed oppugnarent, planeque vincerent ac debellarent. Prodiertunt igitur in aciem aduersus Syracusanos ac conflixerunt. Gylippus autem longius a muris quam nuper armatos perduxerat, & equites atque iaculatores in loco spatioso ubi muralia vtrorundem opera desuunt transversos hosti collocarat. Commissa pugna hic equitatus sinistrum Atheniensium cornu, quod in ipsum urgebat, inuadit, atque in fugam vertit. Ex quo factum est ut reliquus exercitus a Syracusanis superaretur, ac dissipatus in sua munimenta redigeretur. Nocte insequenti victores perduxerunt murum suum usque ad hostilem, ita ut non possent amplius ab illis neque prohibere ab aedificando, neque muro, ne a vincetibus quidem circumvallari. Appulere post haec Corinthiorum & Ambraciorum & Leucadorum, quae reliquae erant naues numero duodecim, quibus praerat Erasimides Corinthius, frustrate Atheniensium nauium custodiam, a quibus adiuti sunt Syracusani in reliquo muro struendo usque ad simplicem. Et Gylippus vrbe digressus ceteram Siciliam obiuit, ad classem pedestreque exercitum comparandum, ad sollicitandas etiam in societatem ciuitates, si quae aut non propense in bellum, aut omnino abhorrentes a bello essent. Alii quoque Syracusanorum Corinthiorumque legati sunt missi Lacedaemonem & Corinthum ut plus copiarum traicerent, quoquo modo posset, siue onerariis nauibus, siue nauigiis siue aliter dum pueniret. Praeterea tanquam ab Atheniensibus etiam copiae accerserent, Syracusani classem explerent, & quasi nauibus quoque hostem aggressuri, huic rei operam dant, & in alia quoque vehementer incubunt. Quae Nicias animaduertens illorum vires augescere magis indies, suasque decrescere, mittit & ipse idem Athenas quod referret cum de aliis singulis quae gererent, tum vero de praesenti rerum statu quae ancipitem arbitrabatur, & de illo actu esse, nisi aut ipsi reuocarent, aut alii non pauci mitterent. Veritus tamen ne eos quod mittebant aut dicendi facultas, aut memoria mandatorum deficeret, aut voluntas populo assentandi auerteret, epistolam scripsit, ratus sententiam suam nihil a nuncio suppressam, cum didicissent Athenienses, praecipue ex vero consultaturos. Quibus literis illi quos mittebat acceptis ac mandatis quae ipsi exposaturi erant, abiere. Interea Nicias rem castrensem custodire maiori iam cura erat, quam voluntaria pericula adire. Sub extremum eiusdem aestatis Euetion Atheniensem dux, cum Perdicca permultisque Thracibus bellum intulit Amphipoli: & cum eam non expugnasset, adductis in Strymonem omnem Liburnicis nauibus ab ipso Strymone urbem oppugnabat, ex Imera profliscens. Atque haec aestas excessit. Ineunte hyeme qui missi a Nicia erant Athenas peruenere, & quae mandata erant verbis exposuere: & si quid percontabatur respondere, atque epistolam reddidere. Quam procedens scriba ciuitatis Atheniensibus recitauit in haec verba.

Epistola Niciae ad Athenienses.

Quae ante haec gesta sunt ex superioribus epistolis nostris Athenienses cognouistis: Nunc tempus est vos cognito qua in conditione simus, nihilominus consulere. Cum Syracusanos aduersus quos missi sumus aliquot praesidiis inperassemus, murosque extruxissemus, intra quos nunc agimus, aduenit Gylippus Lacedaemonius cum exercitu ex Peloponneso, & ex quibusdam Siciliensium ciuitatum, quae prima in pugna vicimus, in secunda ab equitatu frequentibus atque iaculatoribus coacti sumus intra muros nos recipere. Nunc itaque praetermissa circumuallatione murorum propter hostium multitudinem ociu tenemus. Non enim possumus omnes in aciem copias educere, cum parte armatorum opus sit ad agendas in stationibus murorum excubias, & hostes murum simplicem iuxta nostrum excitauerit, ut iam eos circumuallare nequeamus, nisi quis illum multo cum exercitu adortus expugnet. Euenitque ut quod alios obsidere videmur, ipsi potius quatenus ad terram pertinet, obsideamur: quippe qui haud multum propter hostium equitatum e loco progredimur. Miserunt praeterea in Peloponnesum legationem accersitum alias copias, & ad vrbes Siciliae in societatem belli sollicitandas, quae nunc in partibus non sunt, Gylippum illinc pedestres naualesque copias si poterit adducturum. Constituunt enim quantum audio, pariter adoriri nostras munitiones, pediatu a terra, classe a mari. Neque cuiquam vestrum hoc arduum esse videatur, quod etiam a mari. Nam nostra classis, ut illi quoque cognitum habet, inter initia excellit, tum siccitate nauium, tum hominum incolumitate. Nunc & naues tantum sub dio agentes, & in mari putrefactae, & viri absumpti sunt. Nec licet illas nobis ad reficiendum subducere, ob id quod aduersariae nostris numero pares sunt, atque etiam plures, quam nos se iuasuras assidue duo significant. Quod palam est illos esse facturos, cum penes eos sit, & lacessere pugna, & suas naues

exiccare comodius, vt q̄ obsidēt alienas naues, qđ vix nobis licuit tāta classe abūdātib⁹, necdā
 coactis quēadmodū nūc omni nos classe tutari: q̄ si qđ vel modicū e tutela nostra remisērimus,
 cōmeatū nullū habebimus, quē nūc quoq̄ vrbē illoꝝ p̄teruehētes āgre īportamus. Qua de re
 nautici hoīes cū antea amissi sunt, tñ vero nūc amittunt, cū lignatū, cū aquatū, cū aliqd̄ p̄datū
 lōgius eunt, ab hostili eḡtatu cōfecti: seruitiis quoq̄ cū ad pugnādū cōstitūamus trāsfugētib⁹
 peregrinoꝝ quoq̄ militū q̄ cōscēdere naues adacti fuerūt, cōtinuo in vrbes dilabunt. Qui vero
 magnitudine mercedis allecti venerāt, ratiq̄ se quēstū facturos potius q̄ dimicatuos, vbi p̄ter
 opinionē ex aduerso classē, & alia hostilia viderūt, partim p̄ occasionē ad hostē trāseūt, prim
 vt cuiq̄ facultas est, abesūt (spatiōsa em̄ Sicilia, est), quidā etiā mācipia Hyccarica mercati, p̄
 suis trierarchis vt illa p̄ se substituāt, disciplinā rei naualis euertūt. Intelligētibus autē vobis
 scribo, breue ad tps̄ est ille classariē multitudinis flos, pauciq̄ agēdi nauē ac moderādī periti.
 Atq̄ inter hęc oīa id me maxime sollicitū facit, q̄ mihi duci nō licet ista phibere. Nā & inge
 nia vestra Atheniēses, difficilia sūt ad coercēdū, nec vnde expleam⁹ naues habem⁹, id qđ hosti
 multis ex locis licet, sed necesse est nobis illinc sumere, vnde quādo huc venimus, & q̄ absum
 pra sunt, & q̄ sup̄sunt sumpsimus. Sigdē q̄ persāt in societate ciuitates inualidē sunt, Naxus,
 & Catana. Qđ si hoc vnū hostib⁹ accedat, vt oppida Italiē qb⁹ alimur cognito ī qua cōditiōne
 sumus, & q̄ a vobis nō mittunt auxiliā, ad illos deficiāt, p̄fecto sine plio debellatū est, nosq̄ ab
 istis expugnati. His ego iucūdiōra vobis scribere poterā, sed nō tñ vtiliora, si modo decet vos
 rebus nostris aperte cognitis deliberare, cū p̄sertim habeā vestra ingenia probe nota, q̄ iucun
 dissima qđ vultis audire: sed sigd̄ ex iis nō p̄inde successerit, postmodū accusatis, turius duxi
 verū promere. Et nūc in iis ad q̄ nos a principio misistis ita sentite, nihil vos neq̄ militib⁹ neq̄
 ducibus succēdere posse. Verū cū oīs Sicilia conspirer, & alius a Pelopōneso exercit⁹ expectet,
 decernatis aut nos reuocādos esse, q̄ ne p̄sentibus qđ hostibus pares sumus, aut aliū huc exer
 citū mittēdū, nec peditatu minorē nec classē, nec exigua pecunia, & mihi quoq̄ successorem, vt
 pote ad permanēdū inualido ex renibus laborātī. Qđ vt impetrē mereor, q̄ cū recte valerē in
 administrādīs magistratibus crebro de vobis benemeritus sum. Quicquid autē facturi estis, id
 ineunte statim vere neutiq̄ differēdo facitote, tāq̄ hostibus res Siciliēn, paulatim sibi cōciliāt
 bus. Nā qđ ad Pelopōnesū, res attinet, cūctantius illē qđ fient, tñ nisi animū adueritis partim
 quēadmodū antea vos, latebūt, partim p̄occupabūt. Hęc Niciē narrabat epistola, qb⁹ Athe
 nienses auditis, Niciam qđ magistratū nō amouerūt, sed donec illi collegas mitterēt duos eo
 rū, q̄ cū eodē erāt, delegerūt, Menādrū & Euthydemū, ne solus & idē āger molestia cōficeret.
 Aliū quoq̄ exercitū censuere mittēdū nauticarū pedestriūq̄ copiarū tā socialiū q̄ suorum, ex
 formula delectis Niciē collegis, Demosthene Alcisthenis & Eurymedonte Thuclis filio. Quē
 Eurymedontē statim circa solstitiū hybernū in Siciliā dimisere cū nauibus decē, cūq̄ * centū
 viginti talētis argentī, q̄ etiā nūciaret illis ventura ipsis auxiliā, curāq̄ eoꝝ ciuitati fore. Demo
 sthenes ad apparādū p̄fectionē remāsit, tāq̄ primo statim vere p̄fecturus, ad indicēdū sociis de
 lectū, ac cōparādas illinc pecunias, naues, & armatos. Sup̄ hęc Atheniēn, mittūt circa Pelopō
 nesam naues viginti ad custodiēdū, ne qs̄ e Corintho ac Pelopōneso traiceret in Siciliā. Nā
 Corinthiū posteaq̄ ad eos venere legati, & res ī Sicilia meliore cōditiōne esse nūciatuere, multo
 magis animo cōfirmabant, existimātes nō intēpestiūā fuisse classē, quā prius misissent. Itaq̄
 ad mittēdas eodē armatoꝝ copias, onerariis ī nauibus sese accingebāt, eodē modo ex cetera Pe
 lopōneso Lacedæmonii suas & ipsi copias missuri. Et Corinthiū qnq̄ & viginti naues īpleuere,
 vt pugnā naualē expirent aduersus speculatorias illas, q̄ stabāt ad Naupactū, ne ab iis onerariē
 suē trāsire phiberent, opposituri triremiū p̄sidiū. Lacedæmonii vero prout cōstituerāt, expediti
 onē apparabāt, vrgētibus Syracusanis atq̄ Corinthiis, cū audissent auxiliā ab Atheniēn, in
 Siciliā mitti, vt ipsa missio phiberet Lacedæmoniiis tertā illoꝝ ingressis, Alcibiade quoq̄ q̄ iis
 aderat admonēte Deceleam muro obsepiendā esse, nec bellū omittēdū. Et cū hęc, tum p̄cipue
 illud cōfirmabat Lacedæmonioꝝ auimos, q̄ arbitrabant Atheniēses duplex gerētes bellū cōtra
 ipsos cōtraq̄ Siciliēses, facilius opprimi posse, & eodē prius fœdera rupisse. Nā ī superiore bello
 se id potius admisisse. Quoniā Thebani saluis fœderibus Plateā inuasissent: & cū in prioribus
 pactionibus diceret, ne arma inferrent iis, q̄ iudicio stare vellēt, ipsi ad hoc ab Atheniēsb⁹ euo
 cati stare noluisent, & ob id merito se aduersa fortuna vsos, cū in aliis, tñ vero ī illa apud Pylū
 calamitate. At postq̄ Atheniēses ex agro p̄fecti cū nauibus triginta, quādam Epidaurici agri
 partē Prasiōꝝ, & alia loca vastauerūt, atq̄ e Pylo latrocinia agitabant. Et quoties ex fœdere

Hyccarica
 mancipia.
 ἐπισαυλωσις
 δε ἡμῶν ἔσται
 φω, citra ne
 gationem le
 gitur.

Menander
 Euthidem⁹.

Centum, nō
 additur in
 Græco.
 Atheniēsiū
 diligētia.

BELLI PELOPONNESIACI

a Lacedæmoniis repetebatur res ereptæ, & in iudiciū vocabant, disceptationē abnuabant, tum vero arbitrati sunt pristinā culpā suā in Athenienses refusam esse: Ideoque alacri ad bellū animo edixerūt eadē hyeme focis vt illi ferramēta, dū ipsi cetera ad extructionē muroꝝ instrumenta p̄pararent. Simulq; tāq; supplemento in Siciliam mittēdo, pecuniā & ipsi cōtulerūt, & ceteros Pelopōnēses ad cōferēdū adegerūt. Hyēsꝫ exiit ac duodeuigēsimus huius ānus bellī, qđ Thucydides conscripsit. Sub initiū statim insequētis veris, Lacedæmonii sociiq; maturime Atticā iucursauere duce Agide Archidami filio Lacedæmonioꝝ rege, & primū q̄ piacēt cāpestria vastauere. deinde muro Deceleam intersepire cōeperūt, distributo p̄ ciuitates eo ope. Abest autē Decelea ab Athenis circiter centū ac viginti stadiis, tātūdē aut non multo plus a Bœotia. Extruebat aut murus tū apud cāpestria, tū apud opportunissima ad infestādū loca, etiā Athenas vsq; cōspicius. Et Pelopōnēses qđ ac focii murū in Attica ædificabāt. Inter ea vero q̄ in Pelopōneso erāt armatoꝝ, copias in Siciliā miserūt onerariis nauibus, Lacedæmonii lectissimū quēq; seruoꝝ atq; ascriptioꝝ numero sexcētos duce Eccrito Spartiata, Bœotii trecentos, ducibus Zenone & Nicone Thebanis, Hegesandroꝝ Thespieo. Hi inter primos a Tenaro Laconicę profecti altū tenere. Nec multo post hos Corinthii gngētos, partim ex ipsa Corintho, prim ex Arcadibus mercede cōductis, p̄fecto eis Alexarcho Corinthio: Cūq; Corinthiis Sicyoniū ducētos, qbus p̄erat Sargeus Sicyonius. Ille aut qnq; & viginti Corinthioꝝ naues instructę atq; ornate p̄ hyemē e regione viginti Atticarū nauū, q̄ ad Naupactū stabāt, in statione fuerūt, dū ille q̄ armatos e Pelopōneso portabāt onerarię iā transirēt, quarū causa triremes ipse prius fuerāt instructę, ne Atheniēses aduersus onerarias potius q̄ aduersus triremes animū intēderēt. Inter initia veris dū Decelea muro intercludebat, Atheniēses dimisere triginta circa Pelopōnesum naues duce Charicle Apollodori, cui mādātū erat, vt p̄fectus Argos ex iure societatis hortaret Argiuos ad explēdas naues armatis. Dimiserunt itē quēadmodū destinārāt in Siciliā Demosthenē sexaginta cū nauibus Atheniēsiū & qnq; Chioꝝ, ferētibꝫ ex formula mille & ducētos Atheniēsiū armatos, insulanorūq; vt plurimos vndiq; cōtrahere potuerūt, & ex aliis suę ditionis focis, sicubi aliquos opportunos ad rē militārē habebāt. Cui p̄ceptū est, vt iūcta cū Charicle classe circūuecti Laconicā orā infestārēt. Et Demosthenes qđ in Æginā traiecit: ibiq; si q̄ suoꝝ reliq; erāt, & dū Charicles Argiuos assumeret, opp̄riebatur.

In Sicilia vero p̄ eadē veris tpa Gylippus rediit Syracusas, agēs e ciuitatibꝫ quas p̄suaserat q̄ potuerat maximū vndiq; exercitū: cōuocatisq; Syracusanis, inqt: Op̄p̄ciū esse eos q̄ plures possent naues armare, ac pugnā expiri naualē. Sperare em̄ se aliqd̄ piculo dignū facinꝫ in eo bello editurū. Ad qđ illos etiā Hermocrates hortabat ī primis, negās recusandū classe cōfīgere cū Atheniēsiibus: nō em̄ illos hēditariā aut p̄petuā habere peritiā rei naualis: sed mediterraneos esse magis, q̄ Syracusanos, & cogētibꝫ Medis nauticos factos. Ceterū audacibus viris, quales sunt Atheniēses eos videri asperrimos, q̄ & ipsi ex aduerso audaciā ferāt. Nā q̄ finitimos suos ī potestate redegerūt, id vero nō tribuēdū esse eoꝝ viribus, sed audacię inuadēdi: eoꝝ idē terroris ab aduersariis pati debere, Seq; dicebat probe nosse Syracusanos ex ipsa audacia obtiā eūdi classi Atheniēsiū, & ex hac re illis inopinata terrorē incutiēdo magis p̄fecturos q̄ Atheniēses ex sua peritiā Syracusanorū imperitię rei naualis obfuturos. Capefferēt igit rem nauticā eos iubebat, nec pigeret experiri. His & Gylippi & Hermocratis, & sicuius alterius exhorrationibus inducti Syracusani, ad pugnā naualē se expediūt, nauesq; implēt. Qđ vbi factū est, Gylippus tota nocte cūctū pedestre agmen duxit, vt eodē momēto ipse a terra ad muros, q̄ sunt in Plēmyriū subiret, & naues a mari. Itaq; ex cōposito triremes Syracusanorū portu magno, qnq; & triginta in aduersum tēdūt e portu minori, vbi naualia eoꝝ erāt, qnq; & quadraginta circūagunt, eo cōsilio vt cū iis q̄ intus erāt miscerent, & nihilominus Plēmyriū adorirēt, quo Atheniēses vtrinq; inuasi tumultuarent. At illi p̄pere sexaginta e diuerso nauibꝫ impletis, quinq; ex iis & viginti certamē iniere cū Syracusanorū, quinq; & triginta intra portum magnū, ceteris tēdūt aduersus eas q̄ e nauibus circūagebant: cū qbus statim in ore magni portus cōfīxere, diuq; inuicē obstiturū his conātibus penetrare, illis penetrare p̄hibētibus. Interim dū Atheniēses q̄ erāt ad Plēmyriū ad mari descēdissent, & ad spectaculū pugne naualis intēti essent, Gylippus prima luce repēte muros adorit, & primū e tribus maximū capit, deinde & alios minores nō resistētibus custodibus, cū viderēt primū tā facile captū. In quo q̄ fuerant ægre in naues & qualdā onerarias effugerūt, & in castra se receperūt, insequēti eos vna veloci trireme Syracusanorū, qui iam intra portum magnū victoriā nauali potiebantur. Vbi vero &

xix. anni initium.
Lacedæmoniorū in Atticam irruptionio.
Decelea.

Ecritis.
Zenō Theb.
Nicon.
Hegesandrꝫ.
Alexarchus
Sargeus.
Charicles.

Gylippus ad Syracusanos

Atheniēsiū peritiā rei naualis.

Naumachia Syracusanorū & Atheniēsiū ad Plēmyriū

Plēmyriū capitur.

duo reliq̄ capti sūt muri, ibi Syracusanorū haud dubie victoriā erat. Ceterū victores facile fugā capessuerūt. Nā Syracusanę illę quę p̄ faucib⁹ portus decertabāt, cū p̄rupissent obstātes nullo sunt ordine ingressę, sed se inuicē p̄turbātes hosti p̄buere victoriā: Siquidē classis Atheniensis istas in fugam dedit, & illas a quibus ipsa intra portū superata fuerat: Quarū decē depressit, ac p̄multos in illis mortales interfecit, p̄terq̄ ex trib⁹ quos viuos cepit, tres quoq̄ ipsius naues corruptę sūt. Atheniēses extractis hostilib⁹ naufragiis, ac posito trophęo parua in insula q̄ Plēmyrio piacet, in sua castra rediere. Atq̄ hūc in modū Syracusani rē gesserūt in pugna nauali ap̄d Plēmyriū: tū trib⁹ muris potiti, totidē trophęa statuerūt, & e duobus muris posterius captis alterū diruerūt, reliquos p̄sidio imposito tuebant. In q̄bus muris expugnādis & perierūt multi, & capti sunt: capta insup̄ quę ingēs erat oīs pecunia, qm̄ illis velut arario vtebant Atheniēses, vbi multa inerat pecunia negotiatorū, & res frumētaria, multa etiā trierarchorū. Quippe relicta illic erant quadraginta tritemium vela, atq̄ alia instrumēta, & tres quę subductę erāt triremes. Quę Plēmyrii expugnatio Atheniēses maximo detrimēto affecit, & in primis q̄ nō tuto iā necessaria importabant, sed cū plio, importari p̄hibēte Syracusanorū nauitū occurſu. Quę res cū timorē ad cętera exequēda militibus, tū lāguorē animi afferebat. Secundū hęc miserūt Syracusani naues duodecim, cum p̄fecto Agatharcho Syracusano: quarum vna legatos in Peloponnesum ferret, ad edocenda quę apud ipsos gesta essent, & se in spem ingressos, simulq̄ ad acuendos vt bello ibi gerendo magis incumberent: reliquę Italiā peterent, q̄ rumor erat naues pecunia onustas ad Atheniēses cursum tenere. Eas naues Syracusanę nocte magna ex parte corruerūt, & materiā ad edificādas naues idoneam in ora maritima Cauloniis cōcremarūt, quę Atheniēsis erat p̄parata. Eadem vndecim cū Locros hinc abissent, & illic in statione essent. nauis vna e Pelopōneso oneraria in qua Thespiei armati vehebantur, aduenit: quibus in suas naues receptis Syracusani domū redibāt, obseruātibus eos Atheniēsis cū viginti nauibus ante Megara, a quibus vna omnino intercepta est (nā plures nō potuerūt) ceterę Syracusas elapse. In ipso quoq̄ portu pugnatū est leui certamine sub vallum, qđ in mari ante vetera naualia Syracusani iecerāt, intra qđ ipsorum naues stationē haberēt. Huc Atheniēses nauē decē miliū sarcinarū turratā & loricatā, ne in aggrediēdo sibi noceretur, admouēt, vallosq̄ in mari depactos e nauiculis illaqueāt, machinamētisq̄ conuellūt, quosdam etiam natādo educunt, Syracusanis in istos ex naualibus, istis ex oneraria in illos missilia iacentibus. Ad extremū Atheniēses multū euulsere vallorum. Erant enim eis cum ceteri infesti, tum maxime qui occultabantur nō extātes ab aqua de industria sic depacti, vt accedētes naues periculū adirēt, nisi puidissent, ne veluti in pedicā inducerētur. Hos tamen vrinatores mercede sollicitati reflexerunt. Sed alios rursus Syracusani p̄gebant. Multę p̄terea machinationes inuicem, quales inter vicinos exercitus & opposita castra habētes fieri credibile est, excogitabantur, leuiq̄ conferebantur certamina, nullū deniq̄ genus experimēti p̄termittebatur. Miserunt autē Syracusani legationes ad ciuitates Corinthiorū, Ambraciorū, Lacedæmoniorum nūciatū de Plēmyrio recepto, deq̄ pugna nauali in qua nō tā hostium viribus q̄ sua p̄turbatione superati essent: & qđ reliquum erat, se bene sperare ac postulare, vt sibi forēt auxilio classe pariter ac pediatu, vtpote Atheniēsis aliū exercitū expectātibus, ante cuius exercitus aduentū si illi p̄sigerentur, sit debellatum. Atq̄ hęc qui in Sicilia erant, egerūt. Demosthenes autē vbi copias coegit, cū quibus ad auxiliandum suis in Siciliā erat transmīssurus, soluēs ex Ægina in Peloponnesum nauigauit: Charicliq̄, qui cū triginta nauibus erat, coniunctus est, ac sumptis in naues Argiuorum armatis Laconicam petiuerunt. Et primū partē Limerę agri Epidaurici depopulati sunt, deinde appulsi in agrum Laconicum e regione Cytherorū vbi est Apollinis templum nōnihil terrę vastauerunt, & locum quendā Isthmo simlē muro cluserūt, quo transfugerent Lacedæmoniorū seruitia, & vnde latrones sicut ex Pylo p̄datum irent. Quē locum simulac cepit Demosthenes, traiecit in Corcyram, vt illinc quoq̄ sumptis socialibus copiis extēplo in Siciliā nauigaret, Charicle, dū murus loco circūdaretur, p̄manēte, qui imposito illic p̄sidio, mox & ipse triginta cū nauibus domū se recepit, & Argiui pariter. Hac eadē æstate venerunt Athenas e Thracibus macherophoris a Diaco oriundis mille ac trecenti peltati, in Sicilia cū Demosthene transmīssuri. Hos, quia ferius venerant, Atheniēses in Thraciā vnde venissent remittere cōstituerūt. Nā tenere eos ad bellū qđ ex Decelea gerebatur sumptuosum sane videbat. Nāq̄ horum singuli quotidie singulas drachmas accipiebāt. Et Decelea posteaq̄ hac æstate primū ab vniuersis hostiū copiis muro cōclusa est (nā postea certo tēporum spatio p̄-

Agatharchus

Thracēs macherophori.

Stipendia Thracum.

BELLI PELOPONNESIACI

fidis ciuitatum inuicē succedētibz infessa est) magnā iacturā fecere res Atheniēses, & in pri-
 mis pecuniarum atq; hominū amissione. Nā antehac cum ad breue tēpus fierēt incursionēs,
 nō prohibebantur reliqua parte anni frui suis agris Atheniēses. Nunc autē hostibus perpetuo
 obsidentibus, & nōnunq; maiore cum manu inuadētibz, aliquādo etiā ex necessitate suā cu-
 iusq; vicis custodiā ac p̄das agēdi, ytiq; Agide p̄sente Lacedemonioꝝ rege, nec segnē mi-
 litiam sinente, vehemētissime vexabātur, omniq; circa regione exuti sunt, & ipsorū seruitia am-
 plius viginti milibus ad hostem transierunt, eaq; manuaris artes magna ex parte facultantia.
 Oues quoq; vniuersā amissē sunt ac boues. Necnon equi quotidiana agitatione equitū, tū ad
 Deceleam recurrentium, tū omnem circa regionē tutatium, partim claudi fiebant arido in so-
 lo & assidua erumna, partim sautiabātur. Etiā commeatus qui prius ex Eubœa per Deceleam
 breuiore via subuehebatur, nūc circūnauigante Sunio sumptuosa reddebatur. Adeo omni re
 aduecticia ciuitas indigebat, & ex vrbe p̄sidiū factum erat ciuibz, interdū p̄ vices ad pin-
 nas murorū excubātibz, noctu omnibus, p̄ter equites. Ita alii sub armis, alii sup̄ muros, esta-
 te pariter & hyeme p̄seuerātes conficiebantur: & eo quidem tristius, q̄ duo simul bella susti-
 nebāt, atq; eo peruicaciā venerāt, quā nemo audisset si antea fuerit creditur⁹, ipsos muro a Pe-
 loponnesibus circūfessos, tamen ne sic quidem e Sicilia decedere, sed illic vicissim eodē modo
 obsidere Syracusas ciuitatem, nihilo per se q̄ ipsas Athenas inferiorē, dātes specimē suā tū po-
 tentiā, tum audaciā, maius opinione Græcorum q̄ ab initio belli conceperāt. Nam alii annū,
 alii bienniū, alii trienniū, nemo diutius eos bellum toleraturos putauerat, si ipsorum regio-
 nem Pelopōneses introissent. Atqui a primo horum ingressu annus septimusdecimus ageba-
 tur, cum in Siciliam transmiserunt, iam eodē bello exhausti: & alterū bellum sumplerūt, nihilo
 inferius priore qd̄ cum Peloponnesibus gerebant. Vnde & Decelea tunc vehementer affli-
 cta, & incidentibus magnis aliis super alios sumptibz⁹, ad tenuitatē rei pecuniariē redacti sunt,
 & in locū tributū p̄ id tempus vigesimā exegerūt ab iis, quibus imperabant maritimis popu-
 lis, ratū plus sibi hac ratione pecuniē obuenturū. Nā & impensē nō quales prius, sed tanto ma-
 iores fiebant, quāto maius existebat bellum, & obuentiones erāt extinctē. Igitur Thraces qui
 post discessum Demosthenis venerant, extēplo inopia rei pecuniariē missos fecerunt, dato ne-
 gocio Diitrephi eos accipiendi, & in p̄nauigando (transibāt em̄ per euripum) si quid possent
 hostibus nocere. Hos ille in Tanagrā cū eduxisset, & raptim nōnihil p̄de egisset, sub vesperum
 e Chalcide Eubœe traiecit euripū, & expositos in Bœotiam duxit aduersus Mycalessum, & p̄
 noctē occultus subsedit ante Mercurii fanū, qd̄ a Mycaleffo distat sexdecim circiter stadia, ac
 prima statim luce vrbi succedit: eamq; etsi magnam, tamē incustoditam noct⁹, & nihil minus
 q̄ aliquos vnq; a mari tātū facinus aufuros suspiciatē capit, qua parte murus inualidus erat
 & alicubi collapsus, alicubi humiliter structus, securitate insidiarum etiā portis apertis. Irrum-
 pentes itaq; in eam Thraces & priuatas & sacras aedes diripiunt: oppidanos trucidāt, nō senī
 li nō iuuenili ætati parcētes, sed oēs vt in quēq; incidebāt, puerosq; ac fœminas, quinetiam iu-
 menta & quascūq; animantes videbant interimētes. Etenim Thracum genus Barbarico pro-
 ximū, vbicūq; non timet, ibi seuisimū se præbet. Et tunc alia non exigua extitit perturbatio, &
 passim funestum spectaculum: irruentes enim in ludum puerorum, qui illic maximus erat, eos
 omnes (iam enim scholā introierant) conciderūt, quæ clades, adeo inopinata, adeo acerba to-
 ti ciuitati incidit, vt nulla alteri magis. Cognita re Thebani suppetias eunt, adeptiq; Thraces
 iam digressos (nō tamē longe) p̄da exūt, p̄teritosq; p̄sequunt̄ ad euripum vsq; & ad ma-
 re: vrbi naues quibus aduecti fuerant, stabant: plurimos eorum dum naues cōscendunt nec natā
 dignatos occidunt, cū illi qui in nauibus erant visa suorū fuga, retraherēt naues extra idum sa-
 gittarum. At posteaq; iterum se recepere Thraces, nō incōposite & aduersus equitatum The-
 banorū, a quo primū inuasi fuerāt, p̄currerunt, cōglobatq; & vt tēpus ferebat ordinati sese de-
 fensabāt, tū pauci eorū perire: nōnulli etiā intra vrbe illic inter p̄dādū deprehensi. In summā
 ex mille, trecētis ducēti omnino & quinquaginta, ex Thebanorū autē & aliis qui suppetias iere-
 circiter viginti equites armatiq; vna cū Scirphōda Thebano, vno ex Bœotiis magistratibus,
 & Mycaleffiorū pars quedā recepta est. Cuius ciuitatis calamitate, nullā alterius vt in tā diu-
 tino bello miserabiliorem reor, fuisse. Adeo atrox ea fuit. Demosthenes autē e Laconica post
 munitū muro locū in Corcyrā traiciēs, nauem onerariā in Phia, quē est agri Elei, in statione
 adeptus corruptit. Qui vero in ea erāt elapsi sunt viri Corinthii, iudēq; armati in Siciliā trans-
 missuri: & qui mox alia sumpta onerariā trāsmisere. Post hac in Zacynthū profectus Demo-

Atheniēsiū
angustiæ.

Syracusanæ
potentię spe-
cimen.

Tributū vi-
gesima exigi-
tur.

Mycaleffus
capitur.

Thracū in
Mycaleffios
truculentia.
Scholasticorū
clades
atrocis.

Thebani
Thraces
p̄sequuntur.

Scirphōda.

Phia.

Athenes, & in Cephaleniâ, sumpsit illinc armatos, & ex Naupacto Messenios accersuit, atq; in oppositâ Acarnanię cõrinentē traiecit, in Alyziâ quoq; & Anactoriũ, qđ ab Atheniẽsibus tenebat. Cui circa hæc loca agitantĩ occurrit Eurymedon e Sicilia remeas, quo cũ pecunia ad exercitũ portada p̄ eam hyernẽ fuerat missus. Is nũciat cũ alia, tũ vero se audisse inter nauigationẽ Plẽmyriũ esse a Syracusanis receptũ. Conon insuper qui Naupacto p̄erat ad hos venit nun- Cononi.
ciatũ, quinq; & viginti Corinthioꝝ naues, quę cõtra Naupactũ in statione essent, non desinere bellũ gerere pugnãdĩ cupidas. Iubere igit̃ eos mittere ad se naues, q; suæ duodeuiginti impares essent ad cõsurgendũ cũ hostiũ quinq; & viginti. Itaq; mittunt cũ Conone Demosthenes & Eurymedon ex iis, quas ipsi habebãt velocissimas decẽ ad illas, quę erãt ad Naupactũ. Quibus missis ad delectũ agendũ se cõferũt: Eurymedon qđ in Corcyrà p̄fectus, quindecim naues ab illis expleri iussit, & armatos delegit. Nã collega Demostheni iã datus erat, vbi rediit quemadmodũ dictũ est. Demosthenes aut̃ ex iis quę circa Acarnaniã sunt loci quoscũq; potuit funditores ac iaculatores coegit. At legati Syracusanõꝝ qui post expugnatũ Plẽmyriũ adierant ciuitates, cũ illas oratione p̄suasissent, & quę cõparauerãt exercitũ adducturi essent, de hac re certior factus Nicias mittit ad eos Siculos, qua transiturus erat hostis, & ad socios cũ alios, tum Centoripinos & Alicyæos, ne illũ transire pmittant, sed cõgregati phibeãt. Non enim alia via Centoripini
Alicyæi.
Siculi.
Sicilienses.
transire conaturũ. Nã Agrigẽtini p̄ suũ agrũ iter denegabant. Itaq; Siculi quẽadmodum orati ab Atheniẽsibus erãt, Siciliensibus iã iter ingressis insidias tendunt tribus in locis, ac repẽte in cautos aggressi ad octingentos ferme occiderunt, omnesq; legatos p̄ter vnũ Corinthiũ. Hic eos qui elapsi sunt ad mille & quingẽtos pduxit Syracusas. Per eosdem dies ad Syracusanos auxilio venerunt Camarĩnei armati quingenti, iaculatores trecenti ac totidẽ sagittarii. Miserũt & Geloi naues quinq;, iaculatores quadringentos, equites ducetos. Iã enim omnis propemodũ Sicilia p̄ter Agrigẽtinos, q̄ in partibus nõ erãt, cãteri conspiratione facta cũ hæten⁹ circũspectassent, auxilia ferebãt Syracusanis contra Atheniẽses. Accepta tamẽ apud Siculos clãde, Syracusani cohibebantur ab inuadẽdis p̄tinus Atheniẽsibus, cũ Demosthenes & Eurymedon cõparato iã exercitũ e Corcyra atq; e cõrinente transmissõ mari Ionio, tenuerunt Iapygiã am promontorium, & illic Choeradas Iapygiã insulas, & Iapygum cẽtum quinquaginta iaculatores Messapię gentis imposuere in naues, & renouata vetusta quadã amicitia cũ Arta eius loci principi (qui iaculatores indulsit) appulerunt ad Metapontũ Italiã, induxeruntq; Metapontinos ad mittendos iure societatis trecentos iaculatores & triremes duas. Quę cũ accessissent, venerunt Thuriam, vbi deprehendũt aduersarios Atheniẽsiũ p̄xime per seditionem exactos. Atq; illic contractis omnibus copiis volẽtes recognoscere si qui relictus esset, & simul inducere Thurinos ad capeßendã q̄ libentissime societatem militia, & quando eo fortunẽ venissent ad eosdem, pro hostibus proq; amicis habendos quos haberent Atheniẽses, subsederũt atq; ista confecerunt. Circa hoc idẽ tẽpus Pelopõneses & classiarii quinq; illarum & vigin- Choerades
insule.
Artas.
Thuria.
ti nauium, quę onerariarum gratia in Siciliã tendentiũ e regione Naupacti ad ancoras stabant, contra Atticas tanq̄ ad pugnam naualem se instruebant: impletisq; aliis adhuc nauibus, adeo vt paulo essent pauciores Atticis, stationẽ habuerunt iuxta Erineum Achaie in Rhyppica, loco in specię lunę curuato. Quorum ad p̄sidiũ in eminentibus promontoriis peditatus vtrinq; dispositus erat tũ Corinthioꝝ, tum indigenarum, ipsi nauibus inter se stipatis mediũ tenẽtib; duce earũ Polyanthe Corinthio. In has e Naupacto tres & triginta Atticę, duce Di- Peloponnẽsiũ
naues.
Erineum.
Rhyppica.
philo cõtenderunt. Et Corinthiũ principio quidẽ quieuerunt, postea vero q̄ ipsi signũ sublatum est, & tẽpus adesse visum, obuiã Atheniẽsibus eunt, ac pugnã cõmittũt, in qua p̄diũ ab vtriusq; repugnatũ est, & Corinthioꝝ tres naues corruptæ, Atheniensium nulla quidẽ depressa prorsus, cãterũ septẽ inutiles ad agendũ factę incursũ a prora Corinthiarũ. crassiora habẽtũm rostra, laceratisq; remigioꝝ frõrib⁹. Certatũ est aut̃ ancipiti Marte, adeo vt sibi vtriusq; victoriã vẽdicarẽt, Atheniẽses tũ naufragiis potiti sunt, sed p̄pellẽte in altũ vẽto, nec instãtib; vltra Corinthiũ vtriusq; dirempti, neutriq; alteros insecuti, nec vlli ex alterutris capti: quia Corinthiũ ac Pelopõneses beneficio terræ p̄pe quã dimicarãt, liberati sunt, & Atheniẽsiũ nulla depressa est nauis. Quibus in Naupactum abeũtib; continuo trophẽũ erexere Corinthiũ ceu victores, q; Victores Cõ-
rinthiũ.
Victi Atheniũ.
plures hostiliũ nauium inutiles ad cursum reddidissent, interpretantes ob id se nõ fuisse supera-
tos, q; neutri vicissent. Nã & Corinthiũ victores se esse cẽsebãt, si nõ admodũ victi essent: & Atheniẽses se victos, nisi admodũ vicissent. Discessũ Pelopõnesiũ, dilapsoq; peditatu, Atheniẽses erexerũt & ipsi trophẽũ i Achaia, veluti victores cũ abessent ab Erineo, vbi Corinthiũ clãse ha-

BELLI PELOPONNESIACI

bebāt viginti ferme stadiis. Atq; hūc exitū habuit pugna naualis. Demosthenes aut atq; Eu-
 rymedon posteaq; Thurini ad societate militiē se expedierūt, septingēti armati, trecēti iacula-
 tores iubēt classē in orā tēdere. Crotoniatā. Ipsi recensitū prius peditatū ad fluuiū Sybarim
 ducūt pagrū Thuriū: q; cum ad amnē Hylīā puenissent, pmississentq; ad eos Crotoniate, qui
 dicerent nolle se p suā terrā meare exercitū, descenderūt ad mare, & vbi Hylīas in illud excur-
 rit castra habuere. Vbi naues eis ob id p̄sto fuerūt. Quibus postera die cōscensis, abiere subin-
 de ad eūdō ciuitates p̄terq; Locrensū, donec ad Petrā puenere agri Rhegini. Hos interea Syra-
 cusanī cognito venire, anteq; puenirēt voluere fortunā naualē rursus experiri, atq; terrestrem
 alio peditatu, quē ob id ipsum cōparauerāt. Instruxerūt aut tūc & alterā classē tanq; superatu-
 ri, q; e superiori pugna plus aliqd inspexissent, decurtatisq; pris rostra imposuere, ab iis sublicas
 protēderūt ante murū, senorū fere intrinsecus atq; extrinsecus cubitorū, quo scilicet modo Co-
 rinthiū aduersus Atheniēses ad Naupactū naues instructi e proris pugnauerūt: Quippe puta-
 bāt Syracusanī aduersus Atticas, nō vt suas aedificatas a prora, sed graciles, vt quæ non tā ad-
 uersa fronte q̄ ex circūductu incurrerēt, nō minus valituras suas, & in magno portu pugnam
 multarū nauisū, nō magnū, intra spatiū futurā secū facere, q; aduersis proris eisdēq; gratis incur-
 rentes diffracturi erant suis crassis ac solidis rostris, vacuas Atheniēsiū ac fragiles proras nul-
 la ipsis Atheniēsiū facultate, suas naues aut circūagēdi aut educēdi ppter angustias, quo ge-
 nere pugnādi maxime illi cōsiderēt: quorū alterū, ne illi elaberent quoad possent ipsi, alterum
 ne naues iidem circūagerēt angustia loci p̄staret. Itaq; qd̄ inscitia suorū gubernatorū prius cō-
 tigit videretur, vt proris cōsigerent, ex hoc se maxime superiores fore: non enim licitum
 Atheniēsiū nauibus ictu aduersarium repulsis, remigrare retrorsum ad iactū iterādū alio ni-
 si terram versus: nec id nisi p̄ exiguū & in exiguo tractu, iuxta sua ipsorum castra, cum cæte-
 ro portu sint hostes potituri, & suis sicubi succūberent auxilio futuri. Ille vero in arctum reda-
 ctæ omnes, & in eundem locum incidentes inuicem se turbatura: id quod in omnibus naualis
 pugnis plurimum Atheniēsiū obfuit, quibus nō licebat, quēadmodum Syracusanis in
 omnem portum retrocedere, nec circūflexu in apertum mare euadere: cum illi a pelago ingres-
 sum tenerent, nec resilire p̄sertim futuro ipsis infesto Plēmyrio, & nō satis amplo portus in-
 gressu. Talia Syracusanī ex sua peritiā suisq; viribus cōmetati, simulq; iā p̄æ superiori p̄lio
 ferociores rē aggrediūtur, peditatu pariter & classe. Et peditatū quidē Gylippus paulo prius
 extra urbē ductū ad murū Atheniensis eatenus admouet, vnde sibi in urbē esset prospectus.
 Item qui apud Olympieum erant armati, atq; equites & leuis armatura Syracusanorū, vtrinq;
 murū & ipsi subeunt. Nox deinde Syracusanę naues, socialesq; p̄cedūt. Atheniēses qui a prin-
 cipio petisse solo peditatu opinabantur, vbi naues quoq; cernūt ex aduerso tēdētes subito pa-
 turbātur. Isti partim in muros parrim ante muros contra accedētes, in acie steterūt. At illorū
 alii procedūt in equites qui multi erant, iaculatoresq; properato veniētes ab Olympico, & ab
 his qui exterius erant, alii naues cōscendūt, alii in litus auxiliū ferūt. Et vbi quinq; & septua-
 ginta impletę sunt naues, obuiā itur hosti, cuius naues erāt circiter octoginta. Hę classes, cū
 diū inuicē eo die incurrissent, resiliissent, multa tentassent, & neutri possent quippiam alteris
 eripere dūtaxat memoratu dignū (nisi qd̄ Syracusanī vnā aut alterā Atheniensis nauem de-
 presserūt) dirēptę sunt, simulq; a muris peditatus abcessit. Postero die Syracusanī quieuerē,
 neutiq; significantes quidnam essent acturi. Nicias vero cernens pari euentu fuisse pugnātū,
 veritus ne rursus idē conaretur hostis, adigit trierarchos ad naues instruēdas, siqua quippiā
 laborasset, onerariasq; protrahit e vallo, qd̄ in vicē portus cōclusi defixū erat in mari, reliquas
 onerarias binū iugerū spatio inter se distinxit, vt siqua nauis ab hoste superetur, turū ei effu-
 giū foret, & rursus p̄ ocii egressio. In hoc apparatu totū diē ad noctē vsq; cōsumpserē Arhe-
 niēses. Die insequēti Syracusanī aliquāto maturius, sed eodē conatu & peditatus & classis cō-
 flixere cū Atheniēsiū: & cū eodē quo nudius tertius modo ad multū diē classes obnixē con-
 stitissent, inuicē lacescentes, Ariston Corinthiū Pyrrichi filius, omnīū qui cum Syracusanis
 erant optimus gubernator, suadet prius suę classis ducibus mittāt in urbē sedulos aliquos, qui
 iubeāt extēpio oēs q; in urbe essent, qd̄ quisq; esculetū haberet cōferre ad mare, exhibereq; fo-
 rū rerū venaliū, & ad vendēdū adigi, vt egressi nautę mercatq; statim ad naues pranderent, ac
 subinde alii atq; alii idem facerent, & eodem diē Atheniēses aggredierentur inopinatos. Huic
 obtemperantes duces nuncium mittunt, mercatus apparatus. Syracusanī sine mora cessim eū-
 tes ad urbem reuehuntur, egressi prope ibidem pranderent. Hos rati Atheniēses tanq; su-

Hylīas flu.

Petra Rhe-
ginorum.

Nauale plū
Syracu. atq;
Atheñ.

Olympieū.

Alterū na-
uale plū.

Aristonis
Corinthiū
consiliū.

peratos cessim ire in urbem, ipsi per ocium egressi cum ad alia, tum vero ad prandium expediendum se conferunt, ut qui non crederent amplius eo die futuram pugnam naualem. Cum rursus repente Syracusani consensu nauibus inuehantur. Qua de re Athenienses magno tumultu, ac plerique ieiuni nullo ordine naues ascendunt, atque agere obuiam tendunt. Et cum aliquandiu utriusque se mutuo obseruantes disiuncti fuissent, non committendum sibi putauere Athenienses ut differendo a seipsis labore superarentur, sed quod primum cum hoste decernendum. Itaque dato signo ingruentes pugnam cient. Eos Syracusani excipientes aduersis proris, quemadmodum excogitauerant orauerantque are, lacerant illorum magna ex parte remigiorum frontes, & ex tabulatis iaculatores vehementer eosdem infestabant, sed longe magis qui exilibus nauigiis circumuecti, nunc ima subeunt, nunc latera pratercunt, missilia illinc in nauas Atheniensium iaciebant. Tandem hunc in modum Syracusani omnibus aduocatis uiribus dimicantes superant. Athenienses terga uertentes, per onerariarum nauium effugium in suam stationem penetrant, hoste usque ad illas insequente, ulterius ire prohibito propter antennas onerariarum, altius ut ingressum impedirent leuatas: unde plumbei delphines ad demergendas subeunt naues pendebant, a quibus duae Syracusanae uictoria feroces succedere ausu corrupte sunt, & alia cum ipsis defensoribus capta. Syracusani seipsum nauibus Atheniensium depressis, multis laceratis multisque uiris tum captis, tum occisis redire, ac trophaea utriusque pugnae naualis erexere, sibi pro certo iam suadentes se classe multum Atheniensibus antecellere, pediatu uero inferiores esse. Et hi quidem tanquam rursus hostem utriusque aggressuri sese praepraeabant. Demosthenes autem interea atque Eurymedon cum auxiliis, quae acciperant ab Atheniensibus, aduenerunt nauibus tribus ferme & septuaginta, praeter mercede conductas, cum quinque milibus fere armatorum tam popularium quam socialium, cumque non paucis iaculatoribus, & Barbaris, & Graecis, necnon funditoribus sagittariisque & huiusmodi genus hominum magna uia. Ex quo statim Syracusanos non paruus perculsit pauor, diffidentes uilum sibi exitum esse posse periculi deuitandi, cum uiderent, circumuallata Decelea, nihilo tamen minus alium exercitum similem paremque priori superuenisse, & undique eximias Atheniensium vires ostendi, quod superiori exercitui tanquam ex imbellibus confecto robur quoddam accessisset. Demosthenes quoniam modo res se haberent animaduertens censebat non esse terendum tempus, nec committendum sibi, quod Nicias commisisset: qui cum in ipso principio terribilis appulisset, quia non protinus Syracusas adortus est, sed apud Catanam hybernauit, & in contemptum uenisset, & ut a Gylippo e Peloponneso copias afferente praeventus esset, quas copias ne accersissent quidem Syracusani, si confestim eos Nicias inuasisset, & quia se pares hosti rebantur esse, ubi uiderent se impares esse atque circumuallatos, non perinde etiam si accersissent copias adiuuari potuissent. Haec itaque considerans Demosthenes, sciensque se tunc primo statim die maxime horribilem esse hostibus, uolebat ocyus uti in illos praesenti exercitus sui terrore. Et dum cerneret directum Syracusanorum murum, quo se ab Atheniensibus circumuallari prohibuerant, simplicem esse, & ad expugnandum facilem, si quis ascensum Epipolarum occuparet, & item quae illinc erant castra (quippe nullis uim Atheniensium laturis) prosperabat inuasionem experiri se intra breue momentum bello defungendi. Fore enim ut aut prospere pugnando potiretur Syracusis, aut illinc copias abduceret potius, quam incassum uexaret omnes, & qui in militia & qui domi erant Athenienses. Igitur egressi Athenienses primum Syracusanorum agrum circa Anapum depopulantur, potiri regione quemadmodum prius pedestribus copiis pariter & classe, aduersus neutros enim prodire Syracusani praeter equites atque iaculatores ex Olympico. Deinde uisum Demostheni munimenta hostium machinis tentanda. Sed cum illae munimentis admotae a Syracusanis superne defensantibus incenderentur, & reliquae copiae diuersis in locis subeunt expellerentur, non amplius tempus terendum, sed Epipolas inuadendas. Quod ita faciendum Nicias & aliis collegis suis persuasit. Caeterum non posse fieri ut accedentes ascendentesque hostem laterent. Edicit igitur quinque dierum cibaria, eosque qui lapides legerent, ac structores sumit, & caeterum missilium apparatus, cum omnibus quae extruendis necessaria sunt, si loco potirentur. Ipse a primo somno & Eurymedon & Menader sumptis omnibus copiis ad Epipolas contendit, Nicias ad muros relicto. Ubi iam loco propinquabant prope Eurylum, qua parte iterum prior exercitus ascenderat, latuere custodias Syracusanorum, & hostilem qui ibidem erat subeunt murum capiunt, nonnullos custodum occidunt, pluribus elapsis, qui propterea apud terna quae in Epipolis erant castra, Syracusanorum una, altera caeterorum Siciliensium, tertia aliorum sociorum, nunciant hostes introisse, sed praecipue sexcentis illis Syracusanis qui primi apud hanc partem Epipolarum excubabant. Hos protinus subsidio ueniens nactus Demosthenes atque Athe-

Syracusano-
rum uictoria.Demosthe-
nis & Eury-
medontis ad-
uentus.Demosthe-
nis institutu-Demosthe-
nis conatus.Epipola-
capte.

nientes, & si strenue resistentes, tamen in fugam vertunt, ac porro celeriter pergunt, ne praesenti impetu penetrandi, cuius rei gratia venerant segnius vterentur. Caeteri proximas munitiones Syracusanorum non valentibus resistere custodibus capiunt, pinnas detrahunt. At Syracusani & socii, & Gylippus cum suis subsidio e propugnaculis eunt, & quando per noctem inexpectata hostium audacia premebantur, attoniti cum Atheniensibus congregiuntur, & repulsi inter initia superantur. Sed progredientibus iam longius nullo ordine Atheniensibus quasi victoribus, quod velent omnino nondum expugnata loca hostium quae velocissime percurrere, ne se impressionem remittentibus illi rursus conglobarentur, obsistere primi omnium Thebani, & congressi eos fundunt fugantque. Hic ingens iam Atheniensium perturbatio oritur atque difficultas, quam agnoscere haud facile erat ab his, neque ab illis quoniam modo singula contigerunt. Nam quae interdum gesta sunt certius illa quidem, sed neque omnia novere, qui affuerunt. Vix quisquam qui circa ipsum acta sunt novit. In nocturna pugna hac quae sola eo bello inter magnos exercitus facta est, qua ratione quippiam apte quis novit? Fulgebat quidem luna, sed ita se invicem conspiciebant, ut conspici ad lunam licet, specie corporis cernebant, familiariter ab alieno non discernebant. Angusto in loco armati ex utriusque non pauci versabantur, ex Atheniensibus cum alii iam vincerent, alii priore adhuc impressione invidiam pergebant, ad quos ex reliquo exercitu plerique aut ascenderant iam, aut adveniebant, adeo ut nescirent quoniam tendere deberent. Nam facta iam a primis fuga, omnia perturbata ac difficilia ad discernendum erant. Siquidem & Syracusani sociique videntes non parvo clamore in iubendo utebantur, quod nequebant aliter per noctem quod velent significare, & eos quae se ferebant obvia excipiebant. Et Athenienses suos circumstantibus, & quocumque occurrerent etiam si amici essent, utique cum iam refugerent, eos hostes esse suspicabant: cumque signum tesserum percontarentur, identidem quod nulla re alia internosci poterant, sibi ipsis ingentem perturbationem praebant, quod & omnes & simul idem percontabant, id signum hostibus prodendo, cum eorum ipsi invicem non ita intelligerent, quia videntes illi nec dissipari minus agnoscebant. Itaque si qui hostes in hos incidebant, & si magis validos tamen diffugiabant, quod istorum tesseram norint, quod si ipsi non simulabant, trucidabantur. Caeterum quod eis praecipue nocuit, fuit modulatio paenae, qui cum similis utrorumque esset, animos confundebant. Nam ut hostes ita Argivi & Corcyraei & quicumque Doricae gentis cum Atheniensibus erat, ipsos Athenienses perterrefaciebant, quoties paenam citassent, adeo quidem ut ad postremum cum semel perturbati essent, inter se ipsos passim incursantes amici in amicos, populares in populares, non modo metum mutuo facerent, sed etiam ad manum venirent pene ad internicionem. Quorum multi aliis insequentibus per abrupta sese praecipitantes intrerere, cum arctus foret ex epipolis ad regrediendum descensus: & postquam in plana, qui incolomes euaserant, & ex arduis locis descenderant, eorum plerique utique qui erant ex priore exercitu praecipue locorum notitia in castra perferre, eodemque alii posterius peruenere: nonnullos via deceptos errabundosque ac palantes, ubi illuxit, Syracusanorum circumfusos equitatus obruncauit. Postero die Syracusani duo trophaea statuerunt apud Epipolas: unum qua intratum est, alterum ubi primum Boeotii restiterunt. Athenienses se victos confessi mortuos receperunt, quorum non exiguus numerus fuit tam ipsorum, quam sociorum. Plura tamen arma quam pro numero caesorum capta. Nam qui ad desiliendum ex abruptis compulsi sunt, abiectis scutis inermes partim, periire partim euasere. Post haec Syracusani prospero, ex re inopinata, successu, veluti in pristina audacia restituti mittunt Agrigentum, quod seditionibus agitabat, Sicani quindecim cum navibus ad occupandam si posset eam civitatem, Gylippus quoque terrestri itinere Sicilienses urbes adiit, rursus alias copias adducturus, ut qui spem esset ingressus, quandoquidem res ita apud Epipolas contigisset vi muros Atheniensium expugnandi. Interea Atheniensium duces tum ex calamitate accepta, tum ex presenti cunctis in rebus exercitus imbecillitate consultabant, cernentes neque successum habuisse conatus suos, & milites perosos esse mansionem, utpote morbo implicitos duplici causa, & propter anni tempus (nam id erat quo praecipue aegrotatur) & propter loci situm, ubi erant castra, palustrem, atque asperum, cum & aliunde nulla spes ostenderetur. Igitur Demostheni non placebat ulterius manere: sed cum constituisset apud Epipolas periclitandum, & eum frustratus eventus esset, decedere potius quam morari, dum mare foret idoneum ad transfretandum, & ipsi possent iam classis accessione hostium castra superare. Esse enim conducibilius patriae cum iis bellare, qui in ipsorum regione hostiles extruerent muros, quam cum Syracusanis quos iam expugnare arduum esset, neque conveniens illi urbi ingentem pecuniam absumentes incassum assidere. Et Demostheni quidem ita placebat. Nicias autem & ipse male rem habere sentiebat, nolebat tamen id ratione confiteri, ne palam facto ipsorum placito de discedendo, rumor ad hostes emanaret, &

Prælium nocturnum & anceps.

Lunæ splendor.

† ignoscebatur.

Pænanismus.

Athenienses vincuntur.

Syracusanorum victoria & trophæum.

Agrigentum, Sicanus.

Morbi causa.

Demosthenis consilium de relinquenda Sicilia.

idcirco multo difficilius, cum vellent, latere hostem possent. Ad hæc non nihil spei Nicias habebat, quippe qui res hostium magis quam collegæ intelligebat, quam crederet deterius actum iri cum illis quam secum, si in obsidione perseveraretur, exhausturosque se pecunia illos, cum præsertim mari iam latius recenti classe potirentur. Et erant Syracusani nonnulli qui rem Atheniensium fouerent, & ad ipsum mitterent certos, nec abite finerent. Quæ ille intelligens, res in ancipiti tenebat, circumspexit, tanquam differerebat. Propalam tamen negavit se exercitum illinc esse abducturum. Probe enim se scire hoc si fecissent, non esse ratum habituros Athenienses iniussu suo de provincia decedere exercitum, nec eosdem de ipsis iudicatos, qui rebus agendis interfuissent, quemadmodum commilitones, nec ita sensuros de ipsis plectendis, ut ab aliis audissent, sed fidem habituros criminibus, quam quis apposite loquendo obiecisset. Quinetiam multos, immo adeo plerumque commilitonum, qui tunc vociferarentur, tanquam dura in conditione positi, cum illuc redissent diuersa vociferatos, quasi duces pecunia corrupti discesserint. Nolle itaque se qui nosset Atheniensium ingenia ob turpem causam, atque inique mulctari ab illis potius quam ab hostibus, si opus esset priuato periculo hoc ipsum pari. Etiam deteriore conditione quam suas aiebat esse res Syracusanorum, quam sumptum facerent in mercenariis militibus alendis, pariter & nauticis tantæ classis, idque iam annum in tutandis circa oppidis, & aliarum rerum inopia tolerare, aliarum nullam inire rationem, duorum talentorum milia erogasse, & multorum etiam esse debitores: & si vel quantulumcumque annuerando militibus stipendio cessarent, res eorum perituras, ut quam magis auxiliari exercitu starent quam necessitate, quam secus in ipsis esset, & ideo debere in obsidenda urbe peristere, nec tanquam inferiores pecunia, qui multo superiores essent, abscedere. Hæc Nicias dicendo assererat, pro certo habens & inopiam pecuniarum esse Syracusis, & quosdam qui res Atheniensium perpetratas cuperent, a quibus mandata accipiebat, ne discederet. Super hæc fretus classe tunc magis quam antea cum victus est. Ei Demosthenes neutiquam assentiebatur de perstando. Cæterum si non foret iniussu ciuitatis abducendus exercitus, sed perstandum, dicebat hoc faciendum, ut aut in Thapsum mouerent castra, aut in Catanam, vnde & peditatu frequenter in hosticum incursum res, illudque expugnantes, se alerent pariter & hosti nocerent, & non intra angustias, quæ pro hostibus magis essent, ut nuper, sed in libero mari decertarent, vbi sua ipsis peritia prodesset, vbi & recipiendi se & aggrediendi hostem non ex breui & ex prescripto facultatem haberent. In summa nulla ratione sibi placere ipsos ibidem ulterius manere, sed quam velocissime iam ac nihil differre proficisci. Huius orationem comprobabat Eurymedon, sed contradicente Nicia, segnitias quadam atque cunctatio existebat, & præterea suspicio ne propter aliquid Nicias, quam præ cæteris nosset, ita perstaret. Hunc in modum negligentiores facti Athenienses in loco permanserunt, cum interim Gylippus atque Sicanus remeare Syracusas, Sicanus quidem infecto Agrigenti negotio. Nam cum apud Gelam adhuc ageret seditiosa illa propter Syracusanos in gratiam rediit. Gylippus autem afferens secum, & ex Sicilia magnam vim militum, & ex Peloponneso eos armatos, qui onerariis nauibus illinc missi per ver in Selinuntem appulerant e Libya transmittentes. Nam delati in Libyam cum essent, & eis Cyrenæi duas triremes dedissent, ac faciendæ nauigationis duces, tulerunt dum præter ueherens auxiliū Euhesperitis qui a Libyis oppugnabant, ipsisque Libyis superatis, & illinc profecti nouam ad urbem Carthaginensem emporiū, vbi in Sicilia breuissimus est traiectus, duorum omnino dierum & vnius noctis nauigatione, & illinc traiecientes in Selinuntem applicuerunt. Qui postquam aduenerunt, tum vero Syracusani cõfestim sese expediebant, tanquam hostem interim vtrinque aggressuri classe ac pedestribus copiis. Eundem exercitum intuentes Atheniensium duces accessisse, & res suas quotidianæ non in melius proficere, sed ex omni parte in periculum, præcipue hominibus morbo affectis, perueniebat eos, quam non antea discessissent, & Nicia iam non adeo contradicente, sed tamen postulante ne palam decerneretur, edixerunt omnibus quam potuerunt occultissime abitionem, utique expediti forent cum quis signum dedisset. Ita expeditos rebus, vbi erant profecturi luna defecit. Erat enim plenilunium. Eam rem pro ominosa habentes, cum Atheniensium plerique ad subsistendum duces hortabantur, tum vero Nicias qui miraculis atque huiusmodi rebus vehementer deditus erat, negabat sibi aliquid constitutum esse ante ter nouem dies, quibus vates manendum prædicassent, ut tunc primum castra mouerentur. Quare Atheniensium animis refrigeratis, mansum est. Syracusani hoc percepto, & ipsi tanto promptiores efficiebantur ad illorum fugam prohibendam, tanquam noscentium iam se non esse præstantiores Syracusanis vel classe vel peditatu, non enim aliter furtiuam molituros abitionem. Et simul nolebant eosdem illinc profectos alicubi in Sicilia cõfidere, vnde infestiores hostes essent. Sed primo quoque tempore cogi ad dimicandum pugna nauali, vbi ipsis incommodum esset. Itaque naues impleret, & aliquot dies quam satis esse visi sunt, cõquiescunt. Vbi tempus instat, primo die ad muros Athenien-

Cyrenæi.
Euhesperitæ.

Atheniensium
ad fugam molitio.

BELLI PELOPONNESIACI

fium succedunt: in quos cū pars quaedā non tamē magna armatorū, equitūq; Atheniēsiū p̄ quaf-
dam portas egressa imperū dedisset, aliquot ex armatis capti sunt a Syracusanis, atq; in fugā ver-
si: & cum ingressus esset arctus, septuaginta egres amiserē, & nōnullos ex aliis. Atq; hoc quē die se-
repe Syracusani. In sequēti autē cū classe p̄diere sex & septuaginta nauū, & simul ad muros ho-
stium cum peditatu prexere. Aduersus quorū classē Atheniēses suā eduxere sex & octoginta na-
ues, confligetesq; p̄liū conseruere. Dextrum eorū cornu tenebat Eurymedon. Hunc aduersarias na-
ues circūdare conantē, & in eas laxiori ductu tendētē p̄pius terrā, Syracusani ac focii eo facilius
media Atheniensū classe supata, primū & ipsum adipiscunt apud cōclusa atq; p̄funda portū, eūq;
cum sua nauī ac ceteris, quē cōmitabant, cōficiūt. Deinde & reliquā classē insequunt ad terram
vsq; vrgētes. Eam iam supari extraq; lignea septa & sua castra p̄ferri cū cerneret Gylippus auīdus
occidēdi egrediētes in terrā, & facilitatis p̄bēde Syracusanis ad retrahendas hostium naues, q; ab
amicis terra teneret, p̄git cū parte quadā copiarū ad fauces portus, suis auxiliū laturus. Hos vicif-
sim cernētes Tyrreni (illuc enim p̄fidio p̄ Atheniēsiū stabāt incōposite cōtēdentes) ad succur-
rendū veniūt, in primos irruūt, eosq; in fugā verrūt, & in paludem cui nomen est Lysimelia, detur-
bāt, mox ingruēte iam maiore Syracusanorū ac fociorū manu, ipsi quoq; Atheniēses, q; de nauibus
solliciti erāt, suppetias ferūt, ac cōgressi supant atq; p̄sequunt, occis armatorū multis, nauūq; sua-
rum plerasq; tutatī in castra retulerūt. Quarū duodeuiginti cepe Syracusani ac focii earū defen-
sibus cēsis, & cupiētes concremare ceteras, onerariā quandā vetustā malleolis tædisq; cū referis-
sent, iniecto igni (erat autē vētus ī Atheniēses secūdus) dimisere. Aduersus hāc Atheniēses de sua
classe anxii machinamēta ad ignē restigūdū, adhibuerūt eaq; p̄pi⁹ accedere p̄hibita restictaq; flā-
ma piculū deuitarūt. Secūdum hęc vtriq; trophēa statuerūt: Syracusani quē naualis victoriē pari-
ter & interceptorū prius ante muros hostiles armatorū militū atq; adeo equitū: Atheniēses autē tū
peditatus prius a Tyrrenis in paludē, tū ceterorū a se reliquis deinde repulsorū. ¶ Parata iam infi-
gni victoriā nauali p̄ Syracusanos qui prius reformidarant classē, quē cū Demosthene supuenis-
set, Atheniēses exanimati prius erāt q; longe secus atq; opinati fuerāt euenerat, sed exercitū mul-
to magis poenitere coepit, q; eis demū ciuitatibus bellū esset illatū, q; eisdē institutis & sub statu
populari degerēt, vt ipsi: quēq; classē & equitatū & poteriā haberēt, & illatū esset a se q; nō pos-
sent neq; inducere diuersam factionē, specie mutādē aliqua in parte administrationis reipub. neq;
subigere maioribus q̄ illa haberet copiis. Ita & pleraq; spe decepti, de statu rerū suarū anxii erāt. Et
posteaq; id quē minime opinabant classe supati sunt, multo vehemētius cōsternato aīo expauesce-
bāt. At Syracusani ilico portū p̄teruēcti, fauces eius p̄cludere statuebāt, ne posset āplius etiā si vela-
ret latere in exēdo hostis. Neq; enī iā eis de salute sua tuēda curē erat, sed de hostili p̄hibēda, arbi-
trātibus ex p̄senti rerū fide id quē erat, melius agi secū q̄ cum Atheniensibus, quos vna cū fociiis si-
mari pariter & terra supare potuissent, splendidū sibi certamē hoc apud Græcos vīsum iri, quoniā
mox cetera Græcia partim seruitute, partim seruitutis metu liberaret. Non enim fore reliquā Athe-
niēsiū poteriā posthac validā ad sustinēdum bellū quē inferret. Cuius facti se autores magnē ad-
mirationi futuros, tum apud p̄sentes, tū apud posteros. Et cū p̄pterea opepcium erat in id certamē
incūbere, tū vero quē non modo Atheniēsiū, verū etiā multorū fociorū victores existerēt. Neq; ipi
tm Syracusani ista cogitabāt, sed ii quoq; qui auxiliarū copiarū duces erāt, Corinthiarū ac Lace-
demoniarū, q; in primis suas ciuitates piculo exposuissent, suppeditata præ ceteris magna classis
parte, & egregie nauata opa. Etenī gētes ad hāc vnā vrbē cōfluxerāt plurimē, scdm eas, quæ p̄ hoc
bellum vel ad Atheniēsem vel ad Lacedemoniorū vrbē conuenerāt. Tot nāq; vel contra Siciliā, vel
p̄ Sicilia se illuc contulerūt, eorū alii vt subactę regionis participes foret, alii vt sua pariter tutare-
tur, aut hinc aut illinc steterūt, nō secuti partes vel iudicio aliquo, vel cognitiōis grā potius, q̄ p̄
ut cuiusq; casus tulit, aut emolumētū aut necessitas. Quorū hęc nomina sunt, q; venerunt in Siciliā
cum Atheniēsiū. Atheniēses quidē cum ipsi eēt Iones Syracusanis qui sunt Dores bellum in-
tulerunt vltro, cunq; iis eadē lingua & eisdē quoq; institutis vtētes Lemniī, Imbrii, Æginetæ, qui
tunc Æginam tenebāt. Præterea Hestiēses coloni, qui Hestiæam in Eubœa incolunt. Super hos
alii prim subditi, prim focii suis viuētes legibus, prim tributariī. Ex subditis quidē tributariisq;
ac stipēdiariis, ab Eubœa Eretrēses, Chalcidēses, Styrēses, Carystii. Ab insulis autē Chii, Andrii,
Teii. Ab Ionia vero Milesii, Samii, Chii. Quorū Chii tributorū immunes sunt, tm nauibus p̄stan-
dis obnoxii, cetera liberi, quorū etiam pleriq; sunt Iones & factionis Atheniēsiū, præter Carystios
qui inter Dryopes numerant. Isti etsi Iones, tamē aduersus Dores ab Atheniēsiū quibus parebāt,
coacti sunt ipsos sequi, p̄ter hos Æoles, quorū Methymnēi naues, non tributum pendebant, Tene-

Nauale præ-
lium Athe-
nien. & Syra-
cusā.

Tyrreni.
Lysimelia pa-
lus.

Iones, Dores
Æoles, Lem-
nij. Imbrii.
Æginetæ.
Hestiēses.
Chalcidēses.
Styrēses.
Carystij. Chij
Andrij. Teij.
Milesij.
Samij. Chij.
Dryopes.
Methymnēi

dii atq; Ænii vectigales erant. Hi Bœotii, qui Æoles vt & ipsi sunt, atq; etiam eorum conditores cum Syracusanis necessitate hostes fuerunt. Item Platæenses ex Bœotii soli Bœotii iure inimicitiarum hostes. Rhodii quoq; atq; Cytherii, Dore vtriq; sed tñ Cytherii Lacedæmoniorū coloni pro Atheniensibus contra Lacedæmonios, qui cum Gylippo erant, tulerunt arma, & Rhodii, Dore, vtpote ab Argiuis oriundi contra Syracusanos, qui Dore sunt. Item contra Geloos coloniam suam militantes cum Syracusanis vtriq; necessario. Insularum quoq; circa Peloponnesum Cephalenses atq; Zacynthii liberi illi quidem, tñ q; essent Insulani, Athenienses potius, qui mari potiebantur, sequi cogebant. At Corcyrei non mō Dore, sed Corinthii plane, Corinthiis atq; Syracusanis, cum horū coloni illorū cognati essent, tñ hostes erant tum officii gratia erga Athenienses, quibus parebant, tum libenter propter odium Corinthiorū. Etiam qui nunc Messeniū vocitantur e Naupacto ex Pylo, quæ tunc ab Atheniensibus tenebat. Item Megarensium exules non multi numero. Megarensibus, qui Selinuntii sunt, aduersi erant aduersitate fortunæ, caterorum sociorum magis voluntarium cōmilitium fuit. Nam Argiui societatis gratia potius q̄ inimicitiarum cum Lacedæmoniis, & suæ cuiusq; ad presens vtilitatis. Dore aduersus Dore, securi sunt Athenienses qui sunt Iones. Mantinei atq; alii Arcades mercede conducti, aduersus apertos perpetuosq; sibi hostes assueti ire, tunc lucri gratia, nihilominus eos Arcades qui cum Corinthiis venerant pro hostibus habebant. Necnon Cretes & Ætoli stipendio & ipsi adducti. Contigitq; vt Cretes qui vna cum Rhodiis Gelam condidissent, non pro colonis starent, sed contra illos vltro stipendia facerēt. Acarnanum quoq; nonnulli cum lucri, tum multo magis demerendi Demosthenis gratia, & erga Athenienses benevolentia socia arma in auxilium contrulerunt. Et hi quidem intra fines Ionii finis. Ex Italicis autem Thurini & Metapontini qui eo necessitatis venerant seditionis reipublicæ poribus, vt comites militiæ assumerentur. Ex Siciliensibus Naxii, & Catanenses, Barbarorū Ægestani, qui belli autores extiterant, & pleriq; Siculorum. Extra quoq; Siciliam nonnulli Tyrrenorū q; Syracusanis aduersarii essent, & Iapyges mercenarii. Tot adeo gentes Atheniensium sunt auspicia securi. Cetero diuerso autem Syracusanis auxilio fuere Camarinenses illorū finitimi, & q; post hos incolunt Goloi. Nam Agrigētini, quorū vrbs ordine p̄xima est, a partibus aberant. Secundum hos siti Selinuntii Syracusanas partes sectati sunt, & qui eam Siciliæ partē incolunt, quæ in Libyā vergit. Ex ea autē q̄ in mare Tyrrenū, Irenæi, q; soli oīm e Græcis illic habitabāt, soliq; illinc auxilio venerūt. Atq; ii demū ex Sicilia Græcæ nationis. Fuerūt auxilio & Dore, & q; sui iuris erant, & ex Barbaris soli Siculi, quicq; nō transferāt ad Athenienses. Ex iis q; extra Siciliam sunt Græcis, Lacedæmonii ducē Spartiatā p̄stiterūt, ceteros cū mācipiis, libertini nuper in ciuitatē ascripti, a Lacedæmoniis libertate donati. Corinthii soli & classē & peditatum, Leucadii quoq; ppter cognationē, Ambraciiq; venerūt, ex Arcadia mercenarii a Corinthiis: & Sicyonii necessitate militātes, ex iis qui extra Peloponnesum sunt Bœotii, super has aduētitiās copias, ipsi Sicilienses magnæ vtiq; ciuitates, ingētē perinde vim oīs generis hominū suppeditauerūt: Siquidē & armatos sane multos, & naues & equitātū, & aliam innumeram multitudinem contraxerunt. Verū præ omnib; (vt sic dicam) aliis Syracusani ipsi plus copiarū p̄stiterūt, tū pro ciuitatis, tum pro perituli magnitudine in quo erāt. Cetero atq; hæc vtrorūq; cōtracta auxilia fuere, ac tunc præsto vtriq; parti sua, neutriq; alia vlla postmodū supuenere. Igit nō immerito Syracusani ac socii parta nauali victoriā, pulchrū sibi certamen arbitrabant debellādo omni Atheniensium, qui tantus eēt, exercitu, vtraq; pte illum mari terraq; effugere prohibentes. Præcludūt itaq; continuo maioris portus os octo ferme stadiorum, transuersis triremib; onerariis aliisq; nauigiis, ea ancoris stabilietes, ceteraq; si adhuc Athenienses pugnare conent expediūt, nihil etiam parū parū faciētes. A quibus Athenienses se intercludi cernētes, & reliqua quæ iidē destinauerant intelligentes, consultandum sibi putauerūt. Cōgregatq; duces ac p̄fecti, cū propter alias difficultates, tum p̄cipue ppter inopiam cōmeatus, quem nec vllum in presens habebant (quia p̄missis Catanā nūciis, tanq̄ p̄fecturi ne qd ad se deueheretur mādarāt) nec in posterū habituri erāt, nisi classe superēt, cēsuērūt superiores muros eē deferendos, occupatūq; ante naues locū q̄ minimo possent muro cōcludēdū, vtensiliū atq; ægrotorū capacē, & hūc p̄sidio custodiēdū, cetero peditatu cūctas naues implēdas, quicq; & idoneæ & nō idoneæ ad cursum forent, ac omnibus rebus in eas cōgestis, prælium nauale cōmittendū: vt si ex eo victores discederent, Catanā se reciperēt: sin secus, incēsa classe pedestri itinere, atq; agmine abirēt, qua parte breuissime locum aliquem, seu Barbaricum seu Græcū, qui amicus esset, adipiscerent. Quæ post ea q̄ agi placuit, ilico acta sunt. Nam e superioribus muris ad littus descenderunt, nauesq; vniuersas cōpleuerunt, cunctis ingredi adactis, quicq; per ætatem quoquo modo idoneus esset. Vniuersæ

Platæenses.
Cephalenses.
Zacynthij.
Corcyrei.
Pylus.
Messenij.
Megarense.
Selinuntij.
Mantinei.
Arcades.
Cretes.
Ætoli.
Acarnanus.
Thurini.
Naxij.
Catanenses.
Ægestani.
Iapyges.

Camarinenses
Gelo.
Agrigētini.
Irenæi.
Lacedæmonij.
Leucadij.
Corinthij.
Ambracij.
Sicyonij.

Atheniensium
consultatio.

BELLI PELOPONNESIACI

autem fuere ad centum ac decem. In quas impositi sunt cōplures sagittarii atq; iaculatores, A carnanum aliorumq; militum peregrinorum, ac cætera quęcūq; ab hominib⁹ eius necessitatis eiusq; cogitationis imponi licebat. Hęc cum pleraq; iam in expedito forent, Nicias intuens milites consternato esse animo, q; præter solitum in pugna nauali longe inferiores fuissent, q; præ inopia cōmeatus periculum summæ rerum sine mora facturi essent, conuocauit prius omnes, exhortatusq; est in hunc modum oratione habita.

Oratio Nicię ad milites.

Milites, & qui Athenienses, & qui socii estis, certamen quidem qđ nobis instat præcipue omni bus cōmune est, vbi de sua quisq; salute ac patria non minus q̄ hostes nostri laboram⁹: qui si vicerimus nunc in hac pugna nauali, licebit nobis suā cuiq; ciuitatem reuifere. Verum non debetis abiecto animo esse, neq; id pati qđ inexpertissimi hominum solēt, qui si primis in præliis male successit, nunq̄ deinceps spem habent, semper timentes similem calamitatem. Sed vos quicunq; adestis Athenienses permulta iam bella experti, vosq; socii Atheniensium perperui commilitones, mementote inopinatos bellorum esse euentus, ancipitemq; fortunam, & si eam a nobis stare sperabamus. Eoq; vos ad pugnandum præparate quemadmodum pugnare par est, tãtam vestrum multitudine, quãta videris. Nã qđ ad nos attinet, quęcūq; ipsi vtilia fore animaduertimus circa portus angustias, & futurum nauium tumultum, contraq; illorum pro contabulationibus propugnaculisq; apparatus, vnde nobis antehac nocitum est, ea omnia nos cum gubernatoribus, ex præsentis copia prouidim⁹ comparauimusq;. Nam sagittarii permulti atq; iaculatores in naues ascendent, & tãta hoim multitudo, quãta pugnãtes quidē in libero mari nō yteremur, qm̄ ad exercendã disciplinã rei naualis impedimēto est onus nauium, sed hęc futura vtilis vbi e nauibus plũ pedestre faciemus. Excogitauimus præterea cū alia quę in nauibus ædificãda fuerunt, tũ vero aduersus crassitudinem lignorũ, quę p̄minet e proris illorũ, qđ p̄cipue nobis obfuit, ferreas manus, quę nauē hostilē cum simul incurrerit, retro se recipere prohibeant, si modo qui sup stabunt, hoc opus exequantur. Huc enĩ redacti sumus, vt de nauibus pedestre plũ geramus, & prout cōstat nobis expediat, vt neq; ipsi resiliamus a complexu classis aduersę, neq; illam a nobis resiliire permittamus, p̄sertim cū terra futura sit hostilis, præter eam, vbi noſter peditatus * inexistet. Quæ vos tenentes memoria, pugnare debetis quo ad suppetunt vires, nec finire vos ad terram p̄pelli: & cum nauis in nauē impigerit, nō prius eas dirimēdas putare, q̄ armatos q̄ pro tabulato hostili stant, detruseritis. Atq; in hęc nō minus q̄ nautas vos exhortor, si iusta arma geritis, sed vel magis q̄to eorũ hoc opus est, qui desup pugnãt, & vestra interest sicut alias, ita nunc quęq; pleraq; pedestri acie vincere. In quo ipso vos etiã nautę hortor atq; obsecro, ne admodũ p̄culso aĩo sitis ob acceptas calamitates, cum & meliorem e tabulatis habeatis apparatus, & naues plures. Quinetiam illã aĩo cōcipite voluptatē, dignũ vobis esse, vt vos periculo eximat, & qui Athenienses nuncupamini, & q̄ nō estis, tñ p̄pter cōmerciũ linguę, ac p̄pter æmulationē nostrorũ institutorũ, apud oẽm Gratiã indyti extitistis, cōfortes etiã imperii nostri, eatenus certe, quatenus ad cōmodũ vestrũ spectabat, vt cū terrori essetis subditis vestris, tũ vero ab aliis ledi negretis. Itaq; cū soli libere socii sitis imperii nostri, merito nũc illud cauete ne pdatis, sed cõtēnentes quos sepe numero supastis, Corinthios pariter ac Sicienses, quorũ nemo q̄diu nostra classis vigit, resistere ausus est, eos ppulsate ostēditeq; vestrã peritiã, etiã agrotantiũ atq; afflictorũ antecellere alieno robori vel expta felicitate subnixo. Rursus iis, qui inter vos Athenienses sunt, hęc in memoriã redigo, neq; naues alias his similes apud naualia, neq; aliã armatorũ iuuentutē vobis reliquã esse: & si qđ aliud cõtingat vobis, nisi vincere, protinus hostē illuc hunc nauigaturũ aduersus nostros illic relictos, q̄ inualidi erunt ad eos, qui illic fuerint, & qui supuenerint, turãdos. Vosq; cõtĩnuo partim in Syracusanorũ venieris potestatē (contra quos qua mēte venistis, ipsi vos conscii estis) partim in Lacedæmoniorũ, qui illic stãt. Quare cū vobis de his duabus rebus certamen sit constitutum, si vnq̄ antehac, nunc maxime annitamini memores, & singuli & vniuersi, classẽ hanc quæ nunc pugnatura est, eam demum esse Atheniensium, & peditatum, & naues, & urbem, & ciuitatem reliquam, deniq; magnum nomen Athenarum, pro quibus si qua in re alius alii præstat, aut peritiã aliqua, aut animi præstantiã, is nũq̄ opportunius q̄ hodie se ostentauerit, & sibi ipsi vtilis, & ceteris salutaris futurus. ¶ His Nicias suos exhortatus, euestigio iussit vt naues conscenderent, qđ Gylippo atq; Syracusanis in promptu erat sentire, qui p̄pe qui illos, sese ad pugnandum præparare conspicerent, facti etiã certiores de manibus ferreis, quas in ipsoꝝ naues iniecturi essent Athenienses. Ideoq; sicut aduersus alia, ita aduersus hoc remediã adhibuerunt, Proras enĩ & bona ex parte superiora nauium coriis contexterunt, vt in

Ferrea manus.

Ad manum ferream remediã.

his nihil haberet manus iniecta quæ prehenderet, sed laberetur. Quæ postquam præparata sunt omnia, iidem qui hæc militibus præparauerunt, duces eorum ac Gylippus talia apud illos verba fecere.

Oratio Gylippi ac Syracusanorum ad milites.

Quod præclare se habeant quæ hæcenus gessimus, quæ de præclaris in posterum rebus certamen nobis futurum sit, Syracusani atque focii, ut videmini plerique cognoscitis. Non enim tam prompte prælia adissetis. Si quis tamen id non perinde ac debet sentit, hunc edocebimus, Athenienses huc se loci contulisse primum ad Siciliam subigendam, deinde si cœptis bene cessisset, ad subigendam Peloponnesum, cæteramque Græciam. Hos maximo imperio præditos cunctorum & superioris & nostræ memoriæ Græcorum, vos primi omnium resistentes classe, qua illi cuncta obtinebant aliquoties superastis: & nunc, ut fides est, superabitis. Nam qui bellum inferunt iis, quibus præesse se dignos putant, si spe decepti, & sua quam præsumpserant, opinione infirmiores succumbant, horum mox animus sicut antea supra vires, ita postmodum infra vires est, id quod nunc Atheniensibus accidere credibile est. At vobis (qui cum adhuc imperiti essetis, tamē obsistere ausi estis) nunc validioribus effectis, accedente persuasione vestræ strenuitatis eximia, quod strenuissimos superastis, duplex adesse singulis spes debet. Vna & ea maxima, quæ perinde maximam fiduciam præbet, quæ multa a nobis ad audendum comparata sunt: Altera quæ hostes morem nostrum nostramque consuetudinem in apparando exercitu imitantur, per quod non incompositi aduersus singulas eorum naues erimus. At illi cum solito frequentiores armati tabulatis supersteterint, ex magna parte, ut sic dicam terrestres iaculatores, veluti Acarnanes, aliique id genus hominum, qui ne se dentes quidem inuenient, quomodo tela emittere debeant, qui ni stantes in nauibus aberrabunt a nostris hominibus feriendis, & inter seipsos alius alio modo titubantes tumultuabuntur, quibus ne multitudo quidem nauium proderit, eas etsi plures quam nostræ sunt, ne quis vestrum reformidet. Ille enim cum multæ sint, tardiores erunt ad id exequendum, quod gubernatores volent, opportunifimæ autem machinamenti, quæ ad eas affigendas comparauimus: quod verissimum esse cognoscatis. Sicet ex iis, quæ vos arbitramur aperte audisse. Ingentibus isti malis euicti, & præsentis rerum penuria urgente, ad desperationem redacti sunt, nec tam apparatusi suo confidunt, quam id quod possunt temeritati fortunæ: ut aut perumpentes classem nostram elabantur, & in altum vela faciant: aut si hoc nequeant, terrestrem profectionem moliantur, nimirum ut in hoc rerum statu non deteriora secuturi. Cum istis igitur tam confusis hominibus, & quos fortuna sua tradidit infestissimorum hostium animo, pugnam conferamus, existimantes æquissimum esse simul de aduersariis, qui ad nos vexandos venerunt, sumere ultionem, & saturare animi iracundiam, simul inimicos propulsa re, rem nobis maxime voluptati futuram, quoties alicubi narrabitur. Nam quæ inimici atque inimicissimi nobis sint isti omnes cognoscitis, qui huc ad nos in seruitutem redigendos traiecerunt, si prospere pugnassent, nos viros summo supplicio, nostros liberos atque uxores extrema deformitate, totam denique ciuitatem maxima ignominia affecturi. Quibus de causis nemo vestrum molli animo esse debet, neque pro lucro ducere, quæ illi abeant nullo periculo nostro. Nam sine periculo nostro abibunt etiam si vicerint. Si vero id effecerimus, quod facere debemus & volumus, ut istos puniamus, cunctamque Siciliae pristinam agricolationem ac libertatem restituamus, etiam certiorẽ quam antea fuerat, profecto pulchrum nobis hoc certamen est, & rarissima talium periculis occasio, ut ex aduersa fortuna minimum damni fiat, ex prospera plurimum lucri. **H**is verbis Syracusanorum duces ac Gylippus, suos & ipsi milites adhortati inuicem naues implent, simul ac Athenienses idem facere senserunt. **A**t Nicias præsentis rerum conditione Attonitus, quæ cerneret quale periculum esset, quamque vicinum, cum tantum non iam processuri essent, reputansque qualia in atrocibus præliis contingere solent, existimabat nihil dum satis præparati apud suos esse, nec se satis eisdem alloquutum. Rursus itaque sigillatim trierarchos vocat, eos honorifice & patrum & tribuum & propriis nominibus appellans, oraturque (prout in quoque aliquid decoris erat) ne dignitatem suam prodant, neve ii, quorum egregia maiorum facinora extabant, domesticam virtutem ac gloriam obliterarent. Admonebat eosdem patriæ, quæ omnium liberrima esset, & suarum cuiusque facultatum in illa ad victum repositarum. Alia præterea commemorans, quæ tali tempore iam positi homines dicerent, non qui captarent videri cuique prisorum uti oratione referendo, quæ de singulis conuenientia sunt dici, de vxoribus, de liberis, de diis patriis, sed quæ in præsentis pauore vtilia dictu putantes exclamant. Hæc Nicias non tam sufficientia quam necessaria se locutum ratus, digreditur ab iis ac peditatum ducit ad mare, & in ordines quam plurimum potest collocat, ut iis qui in nauibus forent, quam maxime prodesset ad fiduciam præsumendam. Demosthenes autem & Menan-

Nicie desperatio.

BELLI PELOPONNESIACI

Sicanus.
Agatharch⁹
Pythen.

der & Euthydemus (ii enim duces in naues Atheniensium) ascenderant, mouentes a loco castrorum, sine mora nauigarunt ad fauces portus iam præoccupatas præclusasq; ne illac exiretur, habentes in animo perrumpere in exteriora. In quos vt vndiq; ingruerent Syracusani ac socii, totidem fere nauibus prius mouentes, earum parte exitum portus, parte reliquum portum in orbem tutabantur, peditatu pariter eis auxiliu ferente, quocunq; in loco naues substitissent. Præerant autem classi apud Syracusanos Sicanus, & Agatharchus in suo cornu vterq; medium Pythen & Corinthii tenebant. Athenienses postea, q̄ ad obsessas fauces subiere, primo impetu congressi sunt, collocatumq; ex aduerso nauium agmen superauere, illarumq; retinacula soluere tentabant. Sed mox inuectis in eos vndiq; Syracusanis ac sociis, non iam pro angustiis exitus tantum, sed etiam intra portum prælium gerebatur, eratq; atrox quale nullum superiorum: multa etiam ferocia vtriusq; ad alteros incusandos per nautas, quando vociferans exhortatio existerat, multa quoq; inter aduersos gubernatores artis, aduocatio atq; contentio, epibatis subseruientibus quoties nauis nauem incurreret, ne qui tabulatis insistebant, aliorum destituti artificio deficerent. Vnusquisq; in loco sibi assignato nitebatur primus extare. Cæterum confligentibus tot intra tā breuespatium nauibus, & earum plerisq; in angustissimo (exiguu enim spatii relinquebant, ducentæ naues) rari excursus fiebant, nulla facultate aut retrocedendi aut excedendi, sed frequentiores implicationes, prout quæq; nauis in alteram incidisset, siue inter fugiendum, siue inter alteri occurrandum. Et q̄ diu alia nauis inuadebat, tandiu ii, qui pro tabulatis erant, abunde missilibus vtebantur, iaculis, sagittis, faxis. Cum vero conferebantur, epibatæ ad manus veniebant, conantes vtriusq; in alienam transgredi nauem. Contingebatq; multis in locis, cum in arcto stipatæ naues essent, vt hi in illorum naues transilirent, & alicubi singulas binæ aut plures necessario coarctarent, & gubernatores aliarum tutela, aliarum insidiæ, neq; id per vices, sed pariter vndiq; circumsisterent, ingensq; multarum inter se concursantium nauium sonitus & pauorem præbebat, & auditum eorum quæ iubebantur, adimebat. Multa enim vtrinq; adhortatio præpositorum ac vociferatio existerat, tum ex arte gubernatoria, tum ex præsentī contentione vincendi: Atheniensium quidem suis, vt perrumperent exclamantium, vtq; si quando alias nunc promptius eniterentur pro sua salute, proq; in patriam reditu: Syracusanorum autem ac sociorum, q; eis pulchrum videbatur, vt prohiberent eos effugere, & suam quisq; patriam gloria vincendo augerent. Duces quoq; vtriusq; classis hoc amplius sicubi aliquam animaduertissent, non necessaria causa nauim cessim ire, accitum nominatim eius trierarchum, percontabantur, Athenienses quidem num cederet, quia terram iam hostilissimam magis hospitalem, q̄ mare non exiguo labore obtentum arbitraretur? Syracusani vero num quos plane sciret in animo habere, quo modo effugiendi, hos fugientes ipse fugeret? Cum apud hos ancipiti Marte dimicaretur, vtrumq; peditatum ingens certamen & animorum contentio tenebat: Syracusanum de maiori, q̄ parauerat, decore sibi comparando: Atheniensium, ne secum peius, q̄ cum classariis ageretur. Nam cum omnes facultates Atheniensium in naues impositæ essent, inerat eis futuri metus, vt nemini tantus, & eo vehementior, q; superne ex edito loco pugnam naualem spectare cogebantur. Nam cum esset e vicino spectaculum, nec omnes pariter eodem intueretur, si qui suos alicubi videntes aspexissent, animos attollebant, & ad inuocandos deos, ne se salute fraudarent, conuertebantur. Qui autem suos vinci, ii planctu atq; vociferatione vtebantur. Adeo magis animo frangebantur ex iis, quæ fieri videbant, q̄ ii, qui in ipso opere versabantur. Nonnulli sicubi anceps certamen cernerent, quod acre & pertinax esset, ipsis corporibus, prout animo affecti erant, præ metu innuebant, gestusq; agebant, tanq; & ipsi pugnarent, & in eadem qua illi ærumna versabantur. Assidue namq; exiguum intra spatium aut fugiebant, aut trucidabantur. Apud eundem Atheniensium exercitum q̄ diu classes cominus dimicabant, licebat omnia pariter audire lamenta, clamores, videntes, succumbentes, & alia quæcunq; magno in discrimine exercitus edere plurifariam cogitur. His æqualia patiebantur & ii, qui in nauibus erant. Cæterum Syracusani ac socii cum per diu obstinate pugnatum esset, classem Atheniensium in fugam vertunt, & inuecti strenue cum magno clamore atq; exhortatione, terram versus persequuntur. Tunc nauticus exercitus, alia atq; alia parte, quicunq; exteriores capti non erant, citato cursu castra subierunt, ne peditatus quidem amplius in ambiguo esset, sed vniuersi ploratu gemituq; miserantes, ea quæ fiebat vno impetu, partim ad subueniendum nauibus tendunt, partim ad reliquam partem murorū tuendam: alii, quæ maxima portio erat, iam pro seipsis, qua sibi salutē parerēt, circūspectāt. Fuit autē eo momēto putor tātus, vt nullus ex superioribus extiterit maior. At tale quiddā passi sunt, quale ipsi

Exhortatio
nes vtriusq;
partium ad
suos.

Syracusano
rū victoria.

fecerunt, ad Pylum ubi Lacedæmonii amissa classe perierunt, & illi insulam transgressi, ita in tetra nunc Athenienses, nisi quid inopinatum accideret, saluos se fore desperabant. CP est gestam acer- rime pugnam naualem, in qua multæ naues ac multi viri perierunt, Syracusani atq; socii vi- ctoria potiti, naufragiis etiam ac cæcorum corpiibus potiti sunt, reuertiq; ad urbem, trophæum statuerunt. Athenienses autē præ magnitudine præsentium malorum, ne cogitauerunt quidē de mortu- is ac naufragiis repetēdis, sed cōsultabāt de abeūdo protinus per noctē, & Demosthenes Niciā ad- ens censebat faciendum, vt repletis reliquiis nauū sub aurorā erūperēt portu, si possent, qđ dicerēt plures adhuc ipsis vtilis naues supesse q̄ hostibus. Superāt enim eis naues circiter sexaginta, hosti- ib⁹ min⁹ quinquaginta. Cui cōsilio cū Niciā assentiret, velletq; naues implere, nauē introire abnuēbāt, vt q̄ pculsi aīo erāt, q̄ male pugnassent, nec credebāt se posthac eē superiores. Ita cūcti ad discedendū terrestri itinere aīm adiecerūt. Horū cōsiliū suspicāt⁹ Hermocrates Syracusan⁹, ratusq; atrocē rē fore, si tāt⁹ exercit⁹ itinere pedestri p̄ficiscēs, alicubi subsideret, vñ rursus cōtra ipsos faceret bellū, adit magistrat⁹, negatq; oportere contēni nocturnā hostiū profectiōnē, cōmemorās hæc & alia, q̄ ipsi videbant, sed potius egredi oēs Syracusanos pariter & socios, ad obstruēdas vias, occupādaq; locorū angusta atq; custodiēda. Hoc alii, nihilo illi quidē minus, q̄ Hermocrates intelligebāt, & eē faciendū putabant, sed hoīes ab ingenti certamine reuersos, libentius iam quieturos, & eo ægrius imperata facturos, q̄ dies festus instaret. Instabant enim eo die sacrificia Herculis, in quo præ in- genti victorię gaudio, pleriq; se conuerterent ad potandum, oīa deniq; speranda citi⁹ illis persua- deri posse, q̄ vt in præsens fumerent arma ad exeundum. Talia reputantes ac difficilia factu existi- mantes magistrat⁹, cum inducere non posset Hermocrates, verereturq; ne Athenienses per silenti- um noctis transeuntes ardua maxime loca occuparent, hoc per se commentus est. Quosdam e co- mitibus suis equestres mittit ad hostiū castra, obscura iam nocte, qui eousq; præuēcti vnde quis exaudiri posset, quasi essent Atheniensium studiosi, quales quidam in vrbe erant, Niciā de reb⁹ vrbanis certiore facere soliti, euocatis certis iuberent referre Niciā, ne mouerent ea nocte tanq̄ Syracusanis itinera obsidentibus, id potius postridie per ocium instructo agmine faceret. Hæc cū missi dixissent, discessere: cumq; eadem ii, qui audierant ducibus Atheniensibus retulissent, duces ipsi ob eum nuncium hac nocte cunctandum censuerunt, nullam subesse fraudem opinati: & quia non statim prodissent, etiam die insequenti, vt se milites pro facultate commodissime instruerent manendum, ac relictis cæteris rebus omnibus abeundum, præterq̄ iis quæ ad vsum corporis perti- nerent. Syracusani interea ac Gylippus cum peditaru priores egressi, itinera passim quibus illos transituros credibile erat, obstruxerunt, & ad riuorum ac fluminum vada posuere præsidia, & alia opportuna excipiēda hosti loca, qua visum est vt illum transitu arcerent. Super hæc inuēcti clas- se naues Atheniensium ab littore abstraxerūt: quarum aliquot concrematis, qđ facere ipsis quoq; Atheniensibus in animo fuerat, cæteras per ocium inhibente nemine (vt quæq; alicubi quassa- ta) religatas portauerunt in urbem. Post hæc Niciā ac Demosthenes ubi satis ipsis visum est su- os instruxisse, tertio a pugna nauali die mouerunt. Res acerba omnibus non eo solum nomine, qđ omni classe amissa decederent, e magna spe redacti in discrimen, & suum & ciuitatis, verum q̄ relinquere castra, esset cunctis triste spectaculum, sensuq; & cogitatione miserum. Nam cum mor- tui insepulti essent, quoties quis aliquem necessariorum iacentē conspexerat, mœrore pariter & metu afficiebatur, sed multo mœstiores reddebantur erga vulneratos atq; ægros, tanq̄ defun- ctis miseres, quos relinquebant. Nam ad complorationem se atq; eiulatum conuertentes illi mi- serī, quid iagerent nesciebant, vt se socii abducerent, obsecrabant, nominatim vnumquēq; in- clamantes: & sicubi quis vidisset vllum aut sodalium, aut familiarium, aut contubernalium iam abeuntem, pendentes ab eis & quoad poterant insequentes, & si quos prius vires membrorum defecissent, non sine multis obtestationibus ac ploratibus deserebantur. Prorsus vt omnis exer- citus lachrymis completeretur, & præ huiusmodi angore non facile discederetur, q̄ quis ex hosti- co, & maiore, q̄ quē lachrymis oñdebant, mœrore tum ex iis quæ iam passi erant, tum ex iis, quæ in- tra se ne paterentur, formidabant. Nec mœsti tm̄, sed etiam sibi ipsis admodum succensentes, nihil enim aliud q̄ expugnata ciuitati, & quiden non exigua, quæ profugeret, similes videbātur, quippe vniuersa multitudo simul proficiscētiū nō erat infra numerum quadraginta millium: Quorum ceteri omnes vt quisq; poterat sibi vtilia: pedites autē equitesq; præter consuetudinem sua ipsorū cibaria sub armis ferebāt, alii inopia comitū, alii diffidētia. Transfugerāt enī serui cum antea multi, tum vero proxime plurimi, neq; hæc quæ ferebāt, sufficiētia erāt. Nā rei frumētaria in castris iam nihil superat. Cū interim huiusmodi ærumna, quæ alias ob hoc, q̄ æqualis & cōmunis

Hermocratis
suspitio.Herculis sa-
cra.Hermocratis
commentū.Lamentabi-
lis Atheni-
fuga.Fugientium
Athe. copie.

BELLI PELOPONNESIACI

est cum multis, habet aliquid leuamenti, nunc nihilo magis eis tolerabilis videbatur, praesertim cogitantibus, quanto ex splendore pristinae dignitatis in quem exitum miseriamque recidissent. Et enim haec maxima nouitas exercitui Graeco contigit, ut ad quos subigendos venisset, ipse metu ne potius ab illis subigeretur abscederet: & qui cum votis & canticis in expeditione exissent, rursus ab expeditione diuersa voce ac contrario sono reuenterentur: ex nauticis facti pedestres, & armato agmini magis, quam classi vacantes, tamen ipsis haec omnia toleranda videbantur, propter impendentis iam periculi magnitudinem. Quos Nicias cernens tam affectos animo esse, & vehementer ab alienatos adiens exhortabatur ex rerum conditione, consolabaturque, clamore etiam utens magis quam voce, ut ad quosque accedebat, ut illorum animos excitaret: & cum vellet ut qui plurimum, nosset pedesse eis ex praesenti quoque rerum statu.

Oratio Niciae ad Milites.

Athenienses (inquit) ac socii cum nonnulli iam ex asperiori quam nostra est, conditione incolumes euaserint, debetis habere spem, neque supra modum vobismet ipsis succedere, aut propter iacturas quas fecistis, aut propter indignitatem quam nunc sustinetis. Ego quoque nihilo meliore, quam vos conditione sum, non viribus (nam quomodo ex valetudine effectus sum cernitis) non fortunis, quibus cum ad victum, tum ad alia pertinentibus, nulli aliquando inferior cum fuerim, nunc tamen in pari periculo inter miserimos conspicior, quam multo cultu deos, multa iustitia ac bonitate homines profecutus sum, propter quae futurorum spes audax illa quidem est, sed certe vos clades acceptae iam magis quam pro magnitudine pertrent, quae forsitan alleuentur. Nam & satis feliciter cum hostibus actum est: & si cui deorum inuisi huc militauimus, satis iam dedimus ab utroque poenatum. Etenim alii quoque nonnulli aliquando iam bellum aliis intulerunt, qui cum more hominum egissent, tamen tolerabilia passi sunt. Vos quoque cum sperare debetis deum mitius nobiscum esse acturum, quippe qui digniores sumus misericordia numinum, quam odio: tum non valde extimescere, cum intuemini vos ipsos, qualis armatura vestra sit, & quantus numerus pergentis agminis. Quinetiam illud cogitare ubicunque confederitis, ibi pertinere vos ipsos vobis esse ciuitate urbemque, neque ab villa alia Siciliensi ciuitate, aut venientes facile receptum, aut alicubi collocatos facile expulsam iri. Iter autem ut tuto & ordine fiat ipsi obseruabitis, nihil aliud suo quis animo versantes, nisi quocunque loco quis vestrum pugnare cogit, se eum obtinendo & patriam, & moenia sua obtenturum. Quod iter perperabimus continenti nocte ac die, quam exiguum habemus comitatum. Et si pueniemus ad aliquod amicum oppidum Siculorum, hi enim ob metum Syracusanorum in fide persistant, tunc demum sentite tuto vos in loco consistere. Ad quos permittite qui iubeat eos nobis occurrere pariter, & comitatum afferre. In summa hoc sentite commilitones, necessarium vobis fortes viros esse, ut quibus nullus vicinus locus est, in quo si ignaue egeritis, salui esse possitis: & si hostem euaseritis, ceteros quidem e vobis consecuturos, quam reuere concupiscitis: Athenienses autem magnam ciuitatis vestrae potentiam etsi collapsam resuscitatos. Viri enim non moenia & naues sine viris ciuitas sunt. His Nicias anhortationibus milites adibat, sicubi cernebat eos aut non contineri, aut non ordinata serie pergeret, cogendo atque disponendo. Nihilominus Demosthenes haec aut similia apud suos dicebat quadrato agmine euntes Niciae copiae sub ipso priores ibant, suae sub Demosthene sequebantur, impedimentis & turba plurima intra armatos recepta. Qui post eam ad vada puentum est Anapi amnis, offendunt illic instructam Syracusanorum ac sociorum manum. Ea summtota ac transitu potiti ultra pergerunt, Syracusano equitatu assultate, leuique armatura iaculis incessente. Atque hac die confectis quadraginta fere stadiis tumultum quendam infederunt. Postero die diluculo iter ingressi, cum viginti circiter stadia processissent, descenderunt in caestram quendam locum, ibique castra posuerunt, volentes sumere cum aliquid esculentum e suis quisque rebus, tum (habebat enim locus) aquam illuc quam secum ferrent, quam multa per stadia qua percurri erat, nihil admodum aquae esset. Interea Syracusani transitum ulteriorem praecipue occupantes inaedificarunt. Erat autem tumulus arduus & utrinque rupibus praecipue, cuius vertex vocatur Lepas. Postero die iter ingressi Athenienses, a Syracusanis socialibusque equitibus ac iaculatoribus (quorum magnus erat numerus) utrinque obequirantibus atque iaculantibus pergere prohibebant: & cum diu dimicassent, tandem in eadem rursus castra rediere, iam non idem eis suppeditate comitatu, quibus digredi praeter hostium equitatu non liceret. Mane tamen mouentes rursus ire pergit, & vi quadam ad tumultum: sed eum inueniunt muro conclusum, & muro supstante pedestre acie ex magna parte scutatam, erat autem arctus locus, quem subeuntes Athenienses expugnare nitentur: verum cum a tot viris e loco eminenti ferirentur, facilius enim superne tela vibrabantur, nec possent praerumpere, retro se recipere atque quiescere, cum praesertim existerent tonitrua pariter & imbres, quales anni tempore in autumnum iam vergente fieri consueuere: unde exterriti sunt, & eo

Athen. fuga
in patriam.

Lepas.

BELLI PELOPONNESIACI

sed intelligētes se non latere hostē (nam ille rem sentiens p̄canē canebat) rursus ea deposuere p̄ter
 ter trecētos fere, qui vi puadētes hostilē custodiā, qua potuere per noctē cōtēderūt. Niciā postea q̄
 dies illuxit agmen ducētem, Syracusani sociiq̄ inuadunt, eodem quo pridie modo vndiq̄ lace-
 sentes iaculis sagittisq̄. Inter quæ ex omni parte ferientia, equiratu pariter cunctaq̄ multitudine
 vrgēte, illi tamen ad amnē Assinarum festinabāt, tum opinantes fore vt eo transito aliquanto faci-
 lius haberent, tum potandī desiderio quo miseri, tenebant. Vbi peruenere, nullo iam ordine in illū
 irrumpunt, pro se quisq̄ primus omnium transire properantes. Sed hostis ingruens difficilē eis
 transitum reddebat. Nam cum conferti ire cogentur, alius in alium incidentes inuicem concu-
 cabantur relisq̄ & armis, quorum alii statim peribāt, alii inter se impliciti defluebāt. Hos ex vtraq̄
 fluminis parte Syracusani superstantes (erat autem ripa p̄ceps) desuper missilibus conficiebāt,
 multos etiā auide potantes, & inter se vtiq̄ in cauo fluminis alueo perturbatos. Sed Peloponnē-
 ses p̄cipue illuc descendentes trucidarunt eos, qui in fluuio erant. Vnde subito aqua corrupta
 est. Ex qua nihilominus cœneca & cruenta bibebatur, deq̄ ea inter multos certabatur. Tandem
 permultis iam cadaueribus aliis super alia iacentibus, profligatoq̄ exercitu, partim apud amnem,
 partim si qui effugerant ab equitibus, Nicias Gylippo sese dedit, plus ei habens fidei, q̄ Sy-
 racusanis, permittēsq̄ sui potestatem tum illi⁹ tū aliorum Lacedæmonioꝝ arbitrio, a cæde cæteroz̄
 militum abstineri iussit. Post hæc Gylippus imperat non interfici Athenienses, sed viuos capi. Ita
 ceteri quicunq̄ occultari non essent (multi autem hi erant) viui sunt capti, necnon missis qui p̄-
 sequerentur, trecenti illi qui nocte per custodias euaserant comprehensi. Verum hi omnes in vnū
 contracti haud multi fuerunt, multi tamen qui supprimebantur, ex quibus tota Sicilia referta est,
 vt qui non ex pactione quemadmodum illi qui cum Demosthene capti essent. Quædam tamen eo-
 rum pars, neq̄ hæc exigua interiit. Verum hæc maxima strages exitit, & nulla minor ex omni-
 bus, quæ in Sicilia hoc bello extiterunt. Nec pauci in itinere faciendo dum subinde inuaderentur
 absumpti sunt, attamē multi elapsi, quidā statim, quidā postea cū seruissent fuga inita, quibus in Catanā
 erat receptus. At Syracusani & socii, acceptis q̄ plurimis poterant captiuis ac spoliis, frequentes
 in urbem redierunt. Et cæteros quidem Atheniensium ac sociorum quoscunq̄ ceperant, in litho-
 tomias demiserunt, tutissimam existimantes eam esse custodiā. Niciam vero ac Demosthenem
 necauerunt inuito Gylippo. Is enim speciosum sibi ducebat, p̄ter cætera ex eo bello portare ad
 Lacedæmonios etiam ipsos hostium duces. Quorum alter extitisset eorum hostis acerrimus pro-
 pter illa, quæ ad Pylum gessisset, alter ob eadem studiosissimus: Nam illos viros apud insulam cap-
 ptos, Nicias p̄cipuo affectu profecutus dimittēdos curauit, inductis Atheniēsisibus ad faciēda
 cum Lacedæmoniis fœdera. Quo nomine & Lacedæmonii erant in eius amorem propēsi, & ipse plu-
 rimum Gylippo credēs se dederat. Sed quia cum illo homines vulgo loquebātur, veriti tum quæ-
 dam Syracusanorum vt ferebatur, ne ob id tormētis interrogatus, tumultum ipsis excitaret in re-
 bus prosperis, tum alii & p̄cipue Corinthii, ne corruptis aliquibus pecunia, q̄ locuples erat es-
 fugeret, aliquid in ipsos iterum rerū nouarū moliturū persuasis ad hoc sociis hoīem interemerūt.
 Et Nicias quidē ob hæc causam aut huic proximā morte affectus est, vir oīm mea ætate Græcorū
 minime dignus, q̄ eo deueniret infelicitatis ob studiū virtutis, qd̄ oē in illam cōferebat. Captiuos
 autē qui apud Lithotomias erant Syracusani duriter sane tractauerūt inter inītia. Siquidē cum es-
 sent in loco depresso & arcto tot, & sub dio prius in sole & astu deficiebāt, dehinc superueniente
 autumnalium noctium gelu, ipsa mutatiōe contrariorum, valetudinē contrahebant, p̄sertim
 q̄ propter loci angustiam omnia ibidem faciebant, q̄q̄ cadauera promiscue coaceruata erant,
 tam eorum qui ex vulneribus q̄ eorum qui ex mutatione & huiusmodi causis decesserāt, intolera-
 bili insuper vexati odore, fame etiā ac siti. Nāq̄ per octo mēses data sunt singulis aquę singula ace-
 tabula, panis bina. Deniq̄ nihil non malorum passi sunt eorum, quæ pati credibile est in hoc loco
 homines qui illuc inciderunt. In qua vitæ conditione septuaginta dies stipati traduxerunt. Post
 hæc p̄ter Athenienses, & si qui Sicilienses Italici ve cum illis militauerant, cæteri omnes sunt
 diuenditi. Quot autem capti fuerint et si omnes capti, exacte dicere arduum est, tamen non intra
 septem millia fuerūt. Quod factum huius belli tēpore maximū in Græcia contigit: & quantū mi-
 hi videretur omnium Græcorū factorū maximū, quæ nobis fando sunt cognita, idē victoribus splen-
 didissimum, & victis calamitosissimum, qui in totū & ex omni parte supati, nec vlla in re tenuiter
 afflictī, funditus (vt dicitur) euersi sunt, peditatu, classe, nullo deniq̄ non amisso, pauculis e mul-
 tis domum reuersis. Hactenus quæ apud Siciliam sunt gesta.

Niciæ cōditio

Assinar⁹ flu.

Niciæ deditio

Lithotomia
custodia.

Niciæ laudes

Lithotomia
rum situs.
Captiuorum
dira calamitas.

Huius belli
factum ma-
ximum.
Prouerbiū

THUCYDIDIS HISTORIARVM PELOPONNENSIVM LIBER OCTAVVS.

THENIS posteaq̄ nunciata res est, diu fide caruit, ne militib⁹ quibus Atheniensi cōsternatio. dem creditum, q̄ illinc euaserant, plane quæ gesta essent referētib⁹, ita vndiq̄ omnia funditus esse euerfa. Sed vbi factū agnouerūt, ibi exētare Athenienses aduersus oratores, qui principes hortatores extiterant in Siciliam transmittēdi, tanq̄ non hoc ipsi decreuissent, irasci insuper ariolis atq̄ vaticinis: deniq̄ omnib⁹ q̄ tunc aliqd̄ ipsis p̄ sacra consulentibus, suafissent p̄fectionē, tanq̄ Siciliam subacturis. Vndiq̄ itaq̄ omnibus in rebus moestos ob ea quæ acciderant, circumsistebat etiam ingens metus cōsternatioq̄. Exuti em̄ & priuatim & publice multo peditatu, equitatu, iuuētute, qualē superesse alteram non videbāt, afflictabantur. Simulq̄ nec nauium satis in naualib⁹, nec pecuniæ in arario, nec mini

steriorum ad nauticos vsus cum cernerent, desperabant in præsens de sua salute, arbitantes in Pireæa aduersus se statim appulsuros classē e Sicilia hostes: præsertim tanta illic victoriā subnixos, & iam omni conatu cum vires duplicatas haberēt, vna cum sociis q̄ ad ipsos ab Atheniensib⁹ defecissent, terra mariq̄ oppugnaturus. Nō tamen visum est eis succumbere se debere, sed ex præsentibus facultatibus naues vndecunq̄ possent comparare, collata ad illas ædificandas materia atq̄ pecunia, ad hæc oppida sociorum stabilire, & præcipue Eubœam, & in vrbe non nihil castigatē vitæ sumptus, & quædam magistratū deligere seniorum, q̄ de statu præsentī cum tēpus afforet, præ cæteris consultarent: deniq̄ terrore circumsistente, id qd̄ facere vulgus solet, ad omnia recte disponēda accincti erant, & quæ agēda visa executi sunt, atq̄ hæc astas excessit. Insequēti hyeme ob res in Sicilia ab Atheniensibus adeo male gestas, vniuersi prinus Græci animos erexerant. Enimvero q̄ neutrorum focii erant, non debere se amplius abesse a bello, vel si a nemine rogarent, censebant: sed vitro aduersus Athenienses ire, q̄ videlicet putarent singuli in se illos fuisse venturos, si in Sicilia rem p̄sere gessissent, & simul reliquum belli breue futurum, eiusq̄ se fieri participes, fore sibi speciosum. Qui focii erant Lacedæmoniorum p̄perabant impensius q̄ hæcenus fecerant, eximi se prinus multa ærumna. Qui Atheniensium imperio parebant, ii præcipue & supra vires prompto animo erant ad rebellandum auiditate rei discutiendæ, & nullam rationē prætermittendī, quia insequēti æstate possent euadere victores. Quibus omnibus Lacedæmonia ciuitas fidutiā capiebat, & eo maiorē, q̄ credibile erat e Sicilia socios p̄pter accessionē classis necessario iam cum magnis copiis sub initio veris præsto futuros. Ita vndiq̄ affulgēte spe statuerant non detrectare bellum, ratiocinantes si deliberatum foret, se tum liberatos in posterum tali periculo, quale ipsis impēdebat ab Atheniensibus, si Siciliam subegissent, cum illis euerfis sine cōtrouersia totius iam Græciæ principes forent. Igit̄ eorum rex Agis confestim p̄ eandem hyemem p̄fectus ex Decelea cum aliquanta exercitu, pecuniā exegit a sociis ad classē comparandam, & ad Melieum deflectēs sinum, in gentē Oetæorum prædam egit ob vetustas inimicitias, & ex ea pecuniā. Aegit Achæos quoq̄ Phthiores & alios circa populos ditioris Thessalorum sibi suspectos, ipsis etiam Thessalis iniuris pecuniā dare, & aliquātulum obsidum, quos apud Corinthum deposuit, cum tētaffet eos in societatem abducere. Lacedæmonii porro ceterum naues ædificandas ciuitatibus distribuerunt, ita taxantes sibi atq̄ Bœorianis quinas atq̄ vicens, Phocēsis ac Locris, itē Corinthiis quindenā, Arcadibus & Pellenensibus & Sicyoniis, item Megarensibus & Troezeniis & Epidauriis & Hermionensibus denas. Alia insuper comparabant, tanq̄ circa ver prin⁹ inituri bellum. Per hæc ipsam hyemem Athenienses & ipsi quemadmodum constituerant, ædificandis nauibus cperam dedere, p̄ se quisq̄ materiā suppeditantes, & Sunium muro præcluserunt, vt naues quæ commeatum ipsis subueherēt, tuto præterueherent, munitionibus quas in Laconica extruxerant, cum in Sicilia trās miserunt, tunc destitutis. Et sicubi quid sumptus non expedire videbatur, in parsimoniam contra cto, sed in primis ne focii deficerēt, p̄spiciebant. Dū hæc ab vtrisque fiunt, nihil aliud q̄ inuicē se in apparatu belli præuenire maturantibus, primi omnium Eubœi per hanc hyemē ad Agim legatos de sua ad eum defectione miserunt. Quorum oratione admissa, Agis accersiuit e Lacedæmone tanq̄ in Eubœam missurus duos e primoribus, Alcamenem Sthenelaidæ filium & Melanthū, eorum transitum præmuniente illi venerunt trecentis cum libertinis. Lesbii interea cupidi & ipsi rebel-

Græcorū reliquorū mor⁹ in Athenienses.

Oetæi. Melieus sin⁹

Nauium gēdificatio.

Sunium munitur.

Eubœi ad Lacedæmonios deficiūt. Alcamenes. Melanthus.

BELLI PELOPONNESIACI

Lebiorū de- fectio. landi venerūt, a quibus inductus est Agis vtriq; Bceotianis adiutorib⁹, vt ipsorum defectioni op-
 ram daret. Inermis Euboica Alcamene, q in Eubceam iturus erat, dato prefecto cum viginti na-
 uibus, quarum Agis & Bceotiani denas pollicebant, atq; hæc ignara ciuitate Lacedaemonia tras-
 acta sunt. Etenim penes Agidē fuit ius & copias mittēdi, si quo vellet, & cōtrahēdi, & pecunias
 exigēdi, q̄diu apud Declea egit, quo tēpore vel magis ppe dixerim ei focii obtēperabāt, q̄ Lace-
 daemonia ciuitati. Quippe habes exercitum, prius vbicūq; libebat imperiosus aderat. Et hic q̄-
 dem cum Lesbis transegit. Chii autē & Erythrei q & ipsi defectionem parabant, non cum Agide
 tractauerunt, sed cum ciuitate: quibuscum venit legatus Thissaphernes, q regis Darei filii Arta-
Chii. xerxis prætor inferioris puincia erat. Is em̄ ad hoc Peloponnēses incitabat, pollicēs se affatim stia-
Erythrei, tractaturum, quoniam nuper e Græcis ciuitatibus puincia suæ pro rege tributa exegerat,
Tissapher- nes. quæ p Athenienses antea lucrifacere nequisset, ea se tributa magis percepturū oppugnādis Athe-
Darei legati. niēsisibus arbitrabat, & simul Lacedaemonios regi socios redditurum, atq; Amorgem Pissuthni fia-
Amorges. lium nothum regis, perfugam circa Cariam, prout ei rex ipse negocium dederat, aut excepturum
 viuum, aut interfecturum. Itaq; Chii atq; Tissaphernes cōmuniter eandem rē transigebāt. Sub
Calligetus. idem autē tēpus Calligetus Laophontis Megarensis, & Timagoras Arhenagoræ Cyzicenus sua
Timagoras. vterq; patria extorris a Pharnabazo † Pharnabaci filio, cuius hospites erāt, Lacedaemonē venerūt
† Pharnaci ad accipiēdas in Hellepontum naues, eadem & ipso quæ Tissaphernes cupiēte conficere si posset
Pharnabaz⁹ nios cōtrahere societate. Hæc cum separatim vtriq; agerēt qui a Pharnabazo, & qui a Tissapher-
 ne venerant, ingēs inter Lacedaemonios concertatio extitit: his vt in Ioniam & Chium, illis vt in
 Hellepontum prius classis mitteret persuadere nitētibus. Tandem Chiorum & Tissaphernis po-
Endius. stulata multo magis admissa sunt, vtpote Alcibiade coadiutore qui Endio tūc Ephoro, id est tri-
Ephorus. bunoplebis erat in primis hospes etiam patern⁹. Vnde ppter hospitium nomē Laconicum ei fa-
Phrynes. miliē inditum est. Endius em̄ Alcibiadis nominabat. Prius tamē in Chium Lacedæmonii Phrynē
 vicinum illis hominē miserunt exploratum, nunquid tanta classis eorum foret, quantam dicerēt,
 aliaq; quæ adessent famæ vrbis respondentia. Hoc renunciantē veritatē famæ respondere, extēplo
 Chios & Erythraos in societate acceperunt, & quadraginta illuc naues mittendas decreuerunt,
 cum circa se Chii dicerēt esse nō minus sexaginta. Ex quibus quadraginta primum missuri erāt:
 decem cum Melachrida nauarcho, sed cum terræmotus extitisset, p Melanchrida Chalcidē mi-
xx. anni ini- tium. serunt, & p decē nauibus quinq; in Laconica armauerunt, & hyems excessit, atq; vndeicesim⁹ hu-
 ius belli annus, qd̄ Thucydides conscripsit. Ineunte statim vere insequētis æstatis Chiis vt na-
 ues sibi mitterent instantibus, q̄ timerēt ne agitata resciscerēt Athenienses: nam omnes clam illis
 ierant legationes, miserunt Corinthum Lacedæmonii viros Spartiatis tres, qui iuberent Corin-
 thios q̄celerrime ab altero mari, in id qd̄ Athenas vergit, transuectis p isthmum omnib⁹ nauib⁹,
 tam iis quas in Lesbum Agis armasset, q̄ cæteris transmittere in Chium. Erant autē illic sociales
 naues numero vndequadraginta. Huius classis in Chium pficiscēris, cum nollent esse participes
† Calligir⁹. † Calliget⁹ & Timagoras Pharnabazi legati, pecuniā non dederunt quam attulerant classis nomi-
 ne quinq; & viginti talenta, sed postea p se alia comportata classe constituerunt nauigare. Agis vt
 vidit Lacedaemonios in Chium traicere ante omnia destinasse, ne ipse quidem censuit aliud iam
 agēdum, sed focii apud Corinthum concilio, atq; cōsilio habito decreuerunt in Chium sibi pri-
 mum esse nauigādum duce Chalcideo, qui in Laconica quinq; naues armauerat, deinde in Lesbū
Clearchus. duce Alcamene, quē etiam Agis destinabat, postremo in Hellepontum duce Clearcho Ramphii
 filio. Verū prius nauium dimidium trasportari p isthmū, idq; statim traicere, ne Arhenienses tā
 in eas animum aduerterēt, quæ pficiscerent, q̄ in eas quæ posteri⁹ trasportarent. Nāq; ab hac ora
 ppalā naues soluebāt, cōtēpta Atheniēsiū imbecillitate, quorū nulla admodum classis vsq; vise-
 bat. Vbi id placuit, vnā & viginti naues cōtinuo traduxerūt: q̄ etsi stimulabāt Corinthios ad fe-
Isthmiorū ce- lebritas. cū nauigādum, tamē illis cordi nō fuit ante isthmia quæ tūc instabāt celebrata. Et cū Agis vellet
 indulgēdo ne foedera isthmica soluerent, suā ipsi⁹ classē facere, Corinthii abnuerūt ac dum tēp⁹
 tererēt, Atheniēses acta Chiorū certius sensere, ac missio illuc vno e magistratib⁹ Aristocrate, infie-
 mularūt Chios, eosq; pernegātes, iusserūt ex formula naues mittere. Atq; ita missæ sunt septē, qua-
 rū mittēdarū fuere autores, tū multi rerū agitatariū nescii, tū pauci q sibi actōrū erāt cōscii, nolē-
 tes plebē pri⁹ hostilē habere, q̄ tutelæ aliqd̄ accepissent, cū Peloponnēses q̄ tādū nō venirēt, nō am-
 plius vēturi expectarent. Interea ludī isthmici edebant, qb⁹ spectaculis cū interessent Atheniēses
 (indicta em̄ fuerāt foedera dierū festorum) eo magis deprehēderūt Chios spectare ad defectionē,

Atq; ubi discessum est, ita cōfestim sese p̄pararūt, ne clam ip̄s naues a Cēchreis p̄ficiscerent. Profe Cenchrei. et̄ autē sunt illinc post ludos cōfectos vna & viginti naues. Alcamene p̄fecto, ad quas toridē obuiā euntes Atheniēses, primū in pelag⁹ hostē subducebāt, ubi illæ non longo spatio secutæ se auertērūt, ip̄s quoq; rediere. Quippe septē Chiis quas in eo numero secū habebat, diffidebat. Sed postea impletis aliis septē & triginta eosdē p̄ficiscētes p̄secuti sunt ad Pirēti agri Corinthiī, q̄ est port⁹ de Pyreus. fertus & nouissim⁹, ad cōfinia terræ Epidauricę. Intra quē Peloponneses, vna quæ in alto cursum tenebat amissa, contractis cæteris se continebāt. Eis Atheniēses & a mari nauib⁹ adorti, & in terrā egressi tumultū ingētē prurbationēq; præbuerūt, ac naues plerasq; lacerauerunt e terra, atq; Alca- Alcamemis menē interfecerūt, aliquot tamē suorum amissis. Vbi dirēpti fuere, naues quæ fatis visæ sunt aduer- cedes. sus hostiles illic collocauere, cū reliquis ad paruulā insulā nō admodum distātē, in statione subiere & castra posuere, misso Athenas nūcio subsidia accersitū. Nā postero die Peloponnēsiū classī auxiliāres Corinthiī affuerūt, nec ita multo post alii finitimi. Qui cū cernerēt custodiā deserto in loco sibi perq̄ laboriosam fore, ancipiti consilio erāt, deq; incēdēda classe cogitabant. Satius deinde visum est eā subducere, circūdatoq; peditatu tutari, dum aliqua cōmode effugiēdi offerret occasio. Verū Agis his cognitis misit ad eos virū Spartiatā Thermonē. Fu erat autē & Lacedæmoni cer- Thermon. tiores iam antea facti de discessu nauium ab isthmo, cū p̄cepissent tribuniplebis Alcameni, vt cum id fieret nūciū ad se mitteret. Ideoq; mature quas apud se habebāt naues quinq; mittēdas censue- runt Chalcideo duce vna cum Alcibiade. Deinde cum hi p̄ficiscerent, nūciūq; de fuga suorum in Piræum accepissent, animo sunt consternati, q̄ in bello Ionico auspicio inauspicato ceclidisset, eoq; statuerant non ampliū e sua terra classē dimittere, immo adeo quæ dimissa esset reuocare. Quod animaduertens Alcibiades, rursus suadet Endio, atq; aliis tribunis ne relāguerent a clas- se mittēda in Chium, prius em̄ illā præuēturā, q̄ cladem acceptā Chii sentirēt, & se si Ioniā adeat, facile socias Atheniēsiū ciuitates ad defectionē inducturū, cōmemorādo & Atheniēsiū imbe- cillitatē & Lacedæmoniorū studia: nā præter cæteros apud illos fidē esse. Ip̄s autē Endio separatim dicere speciosum illi fore, si p̄ eū & Ionia deficeret, & rex foci⁹ fieret Lacedæmoniorū, neq; hoc Agi- dis opus esset. Erat nāq; ip̄se Agidi aduersarius. Ita Endio atq; aliis tribunis plebis p̄suasis, abiit cū Chalcideo Lacedæmonio, & celeriter cursum cū quinq; nauib⁹ cōfecerūt. Per hoc idem tēp⁹ re- cipiebāt se ex Sicilia sexdecim Peloponnēsiū naues duce Gylippo, post gestū illic cōmuniter bel- Gylipp⁹ Pe- lopō. repetēs ab Atheni. vexatur. Hippocles. Corycus. lum. Quæ deprehēse atq; vexatę a septē & viginti Atticis nauib⁹, quib⁹ præerat Hippocles Meni- pi, classis e Sicilia redeūtis reditū obseruatib⁹ circa Leucadiā, tamē præter vnā effugerūt, Corin- thūq; tenuerūt. At Chalcideus atq; Alcibiades vt in quasq; incidebāt naues, comprehendebant, ne ip̄sorum nauigatio palā fieret. Quas nō antea missas fecerūt q̄ Corycum, quæ est in cōtinente te- nuissent, & cōgressi cum aliquot Chiorū, quibuscum res agitabant, iussiq; ab eis, cū nemine collo- cuti ad urbē nauigarēt, illic ex improviso affuerūt. Et cū pleriq; Chiorū admirabundū attonitūq; essent, p̄ paucos data est opa vt cōciliū cogerēt. Vbi Chalcideo atq; Alcibiade dicētib⁹ alias quoq; permultas venire naues, nulla de nauium obsidione apud Piræum mēione habita, defecerūt Chii Chii. Erythræi. Clazomenes ab Atheniensib⁹, & mox Erythræi. Atq; illinc iidem p̄fecti cum trib⁹ nauib⁹ Clazomenas ad de- fectionē induxerūt. Et cuncti Clazomenii trāsgressi in cōtinetē illic oppidulum condiderunt: vt si quid timoris in insula foret, quā incolēbāt, esset quo refugerent. Et omēs quidem q̄ rebellauerāt in mœnibus muniendis, atq; in apparatu belli erant occupati. Athenienses autē accepto p̄pere de Chiorum defectione nūcio, rebant magnū circumstare se & manifestū periculum, ne cæteri socii post maximę vrbis rebellionē nollent quiescere. Itaq; mille talenta quæ p̄ omne bellī tēpus intacta esse cupierāt, de quibus tāgendis si quis aut retulisset aut suffragium tulisset, p̄positis poenis san- xerāt, tunc ex presentī pauore legib⁹ abrogatis, mouenda decreuerunt. Ex qb⁹ naues instruxere nō paucas, & nauium quæ Pyreum obsederāt, octo iam tunc mittendas, quę inscutæ classē qua ve- hebat Chalcideus, nec affecute, duce Strōbichide Diorimi, om̄ssa obseruatione redierāt, nec mul- to post alias subsidiarias duodecim Thrasicle p̄fecto, quæ & ip̄se omiserāt obsidionem. Nā septē Chiis, quæ sociæ fuerāt oppugnationis apud Pyreum, reductis: seruos, q̄ in eis erāt, libertate dona- rūt, liberis autem vincula indiderūt. Alias itē in locū reuersarū raptim armatas miserunt cōtra ad- uertum classis Peloponnēsis, habētes in animo & alias triginta armare. In qb⁹ conficiendis tātū stu- diū adhibuerunt, vt nihil exiguū fecerint qd̄ ad succurrēdum Chio prineret. Interea Strombichi- des octo cum nauib⁹ traiecit in Samū, & illinc sumpta vna Samia in Teum, incolasq; loci vt gefce- rēt exorauit. Eodem & Chalcideus ex Chio cū trib⁹ & viginti nauib⁹ traiciebat, aderatq; ei Cla- zomeniorum atq; Erythreorū peditat⁹. Hui⁹ aduertum presentīes Strōbichides abscellit: & ubi in

BELLI PELOPONNESIACI

altum euect⁹ p̄spexit multas a Chio naues, fugā in Samum intēdit illis insequētib⁹. Teii peditatum cum a principio excipere nolūissent, post Atheniēsiū fugā introduxerunt. Qui expectato aliquādiū Chalcideo ab īnsecutione Atheniēsiū, necdum reuertēte muros demolitus est, quos Atheniēses extruxerāt vrbis Teæ, qua parte respicit cōrinētē, adiuuātib⁹ eum aliquot q̄ supuene re barbaris, duce Tage Tissaphernis p̄ratore, Chalcideus atq; Alcibiades Samo tenus īnsecuti Strombichidē, apud Chium armauerunt nauium Peloponnēsiū nautas, ibiq; p̄sidiō reliquerunt, substitutis in eorum locum Chiiis & aliis viginti nauib⁹ instructis petierunt Miletum, tāq̄ ad se defecturā. Nā Alcibiades cui erat cum primorib⁹ Milesiorum necessitudo, volebat in illis in ducēdis p̄teruerrere naues e Peloponneso vēturas, & tum Chiiis tum sibi cum Chalcideo, tum a quo missus erat Endio addere hoc decus, quēadmodum spondidisset, q̄ plurimas ciuitates copiis Chiorum cum Chalcideo ad defectionē induxisset. Itaq; occulte pleraq; nauigatiōe facta, nec ita multum p̄auiētes Strombichidem & Thrasiclea, q̄ tunc ex Athenis cum duodecim nauibus aderat, illum secutus Miletum ad defectionē induxerunt. Horum vestigia persecuti Atheniēses cū vnde viginti nauib⁹, cum a Milesiis reciperent, ad Ladam insulā Mileto p̄iacētē subierūt. Et post eā Milesiorum defectionem statim prima societas inter regem ac Lacedamonios p̄ Tissaphernem atq; Chalcideum īnita est hunc in modum.

Societas inter regem & Lacedamonios.

Tissaphernis cū Lacedæ. societatis formula.

SVper his societatē cum rege ac Tissapherne Lacedamonii sociiq; fecere: Quācūq; regionē, & quācūq; vrbem rex habet, eiulve p̄genitores habuere, ea regis esto. Et ex his vrbib⁹ quicūquid pecuniarum aliudve Atheniēsiū pendebat, rex communiter ac Lacedamonii sociiq; prohibento, ne quid pecuniarum Atheniēses aliudve quippiam accipiāt. Itē bellum cum Atheniensib⁹ rex & Lacedamonii sociiq; communiter gerunt, bellumq; cum Atheniēsiū dissoluere ne liceat, nisi vtriq; videat regi ac Lacedemoniis sociisq;. Qd̄ si qui ab rege defecerint, hi hostes sunt Lacedemoniis ac sociis: Si qui vero a Lacedemoniis sociisq;, ii regis hostes sunt. In hanc formā societas īnita est. Secundum hęc Chii statim adornatis decē aliis nauibus ad Ançā se cōtulerūt, animo tum audiēdi de Mileto, tum ciuitates ad defectionē sollicitādi, sed accepto nuncio a Chalcideo vt redirent, quoniā terrestri itinere Amorges cum exercitu afforet, nauigauerunt ad Iouis tēplum. Vnde prospexere sexdecim naues Atheniēsiū veniētes, quibus p̄erat Diomedon post Thrasicle Athenis profect⁹. Quib⁹ cognitis Chii cum vna nauē Ephesum, cum reliquis in oram Teiam diffugerunt. Sed earum quatuor ab Atheniēsiū interceptæ sunt, vacuē tamē, hominib⁹ prius in terrā elapsis, cæterę vrbē Teiam tenuerunt, & Atheniēses quidem in Samum nauigarūt. Chii autē reliquis nauibus cōtractis, adiuncto sibi peditatu Lebedum ad defectionē induxerunt, & itē Eras, post qd̄ & naues & pedites ad suas vtriq; domos se receperunt. Circa eadem tēpora viginti naues Peloponnēsiū quas totidem Atheniensēs īnsecutæ fuerant, & in Piræum īngressas obsidebāt, in repentinā erumpētes pugnā Atticas superant, quatuorq; earum capiunt, atq; illinc petitis Cencreis, de īntegro adornāt classem in Chium atq; in Ioniam nauigaturi, missis eis ex Lacedamone nauarcho Astyocho, penes quē iam esset summa rei naualis. Digressio peditatu ex Teo aduenit ipse Tissaphernes: & si quid muri reliquum erat demolit⁹, abscessit. Nec multo post eius abitum, Diomedon cum decē Atheniensium nauib⁹ applicās, pepigit cum Teiis se & illos recepturum. Et illinc p̄fectus, Eras cum vrbē adortus expugnare non posset, vela fecit. Per idem tēpus apud Samum vulgus cum Atheniensibus, q̄ trib⁹ cum nauib⁹ aderāt, aduersus primores arma sumpserūt, & eorum ad ducētos, q̄ maxime potētes erāt, interfecere: quadrīngētos exilio multauere, p̄ædiis illorum & vrbanis & rusticis inter se distributis, & Atheniensium decreto tanq̄ in fide posthac p̄māsuris īndulta libertate, p̄ se postea munia ciuitatis obiere, vrbēq; sociis distributionis communicauerunt, interdīcta facultate iam vlli e populo aliqd̄ aliud aut his ab illis, aut illis elocādi cōducēdiq;. Post hęc eadem æstate Chii quēadmodum instituerant nihil sedulitatis p̄termittētes, etiā absq; Peloponnēsiū, quæ aderāt copiis ciuitates ad defectionē sollicitabāt, cum ob aliā, tum vero q̄ volebāt secum q̄ plurimos periclitari. Itaq; in expeditionē cum tredecim nauib⁹ aduersus Lesbū tendunt, quēadmodum a Lacedemoniis erat p̄dictum, secundo loco eundem esse in Lesbū, & inde in Hellepontum. Nā peditat⁹ & Peloponnensium q̄ aderāt, & indigenarū circa sociorū in Clazomenas & Cumnā abierat: cui⁹ p̄fect⁹ erat Eualas Spartiatus, nauium vero Diniadas ex finitimis subditis. Quib⁹ nauib⁹ Chii primū Methymnā quo pri⁹ peruenere, deinde relictis hic quatuor nauib⁹ Mitylenē, quo cū cæteris nauib⁹ venerūt, ad deficiendum īmpulere. At Astyocho⁹ Lacedemoni⁹ nauarch⁹ e Cencreis, vbi in statione fuerat, cum trib⁹ nauib⁹

Ançā.

Amorges. Diomedon.

Lebedus. Eras.

Astyocho.

Eras oppugnatur. Samiorū factus.

Eualas Spartiatus. Diniadas.

bus traiecit in Chium, & tertio q̄ aduenerat die, quinq; & viginti Atticæ naues Lesbium appuic-
rūt, ducib⁹ Leonte & Diomedonte. Siquidē Leon posterior cum decē nauib⁹ in auxiliū ex Athe-
nis aduenerat. Eodem Astyoch⁹ eadē die iam aduesperascēte, induct⁹ est, vt sumpta vna nauis Chia
se se cōferret, si qd̄ posset, p̄futurus: & cum venisset in Pyrrham, & postero die in Erethum, vbi cer-
tior fuit Mitylenē ab Atheniētib⁹ ipso impetu esse captam. Nam Atheniēses vt venerant ex im-
prouiso cum portum obtinuissent naues Chias superauere: & egressi in terrā, iis q̄ obstiterāt prae-
lio victis vrbe potiti erāt. Quib⁹ cognitīs Astyoch⁹ cum nauib⁹ Erethinis & trib⁹ Chiis, quę cum
Eubulo ex Methymna supererāt ei, ab Atheniētib⁹ comprehensē: sed cum Mitylene caperet elapsē:
vna em̄ ab Atheniētib⁹ fuerat intercepta: nō putauit sibi amplius Mitylenē eundum, sed Eretho p̄
defectionē recepta ac communita, quos habebat in nauibus armatos itinere terrestri transmisit in
Anrissam & Methymnā, prapósito illis Eteonico, ipse quoq; eodē cum nauib⁹ suis ac trib⁹ Chiis
vela fecit, sperās cōspectu sui Methymneōs fidutiā capturos ad p̄manēdū in rebellione. Sed cum ei
omnia apud Lesbium in cōtrarium cederēt, resumptis suis copiis traiecit in Chium. Vbi rursus op-
pidatim recept⁹ est peditat⁹ sociorum, itēq; classarius q̄ erat iturus in Hellepontum, ad quos etiā
postea venerāt e classe sociali Peloponnēsiū, quæ ad Cenchreā stabāt naues sex. Atheniēses autē
reb⁹ apud Lesbium de integro constitutis, p̄fecti illinc, castrum Clazomeniorum in cōrinēte extru-
ctum diruerunt: & Clazomenios iterum in vrbe quæ in insula est reportarunt, prater defectionis
autores, q̄ in Daphnuntē abscesserāt. Et denuo Clazomenæ in ditionē Atheniēsiū concessere.

Mitylene ab
Atheniētib⁹
capitur.
Anrissa.
Methymna.
Eteonicus.

Eadem æstate Athenienses q̄ in Mileto apud Ladam cū viginti nauib⁹ in statione erant, cū ag-
gressi essent expositis in terrā copiis, Panhormum, qd̄ est oræ Milesiæ, Chalcideum Lacedæmoniū
ducē interfecerunt, occurrentē cum paucis ad vim arcēdam, & tertio post die abierunt, erecto tro-
phæo, qd̄ Milesiū submouerūt tanq̄ erectum ab iis, qui vi eum locum non obrinuissent. At Leon &
Diomedon cum nauib⁹ quib⁹ præerāt Atheniēsiū ex Lesbo & ex Oenussis insulis Chio præiacē
tribus, ex Sidussa quoq; & ex Pteleo, quos muros in Erythraea habebāt diruerunt: atq; e Lesbo trās
mittētes in Chium, de nauib⁹ cum Chiis præliabant. Habebāt autē epibatas e numero armatorū,
quos ex formula extorserant. Et ad Cardamylam expositis in terram copiis, & ad Bolissum fuis-
sacīe qui se obuiam tulerant Chiis, ac multis casis, omnia circa oppida in officio tenuerunt, & alte-
ro ad Phanas prælio, ac tertio ad Leuconium victores, cum cōtra eos Chii amplius nō p̄disēt, re-
gionē egregie exornatā, & a Medorū tēporib⁹ ad illa vsq; illēsam vastauerūt. Etem̄ Chii soli omnīū
quos ego cognouerim, secundum Lacedæmonios beati & iidem modesti extiterunt, q̄ quo magis
ciuitas p̄ficiēbat, eo magis ei instruēda atq; ornandæ operam dederunt, neq; prius ipsam defectio-
nem moliri: si minus tuto molituri ausi fuissent, q̄ vna cum multis se & egregiis sociis periclitatu-
ros compertum habuissent. Et nisi intellexissent, ne ipsos quidem Atheniēses iam negare post acce-
ptā in Sicilia calamitatē, quin de imperio suo actum esset. Et si quid opinione lapsi sunt, prout in
hominum vita cōringere solet, tamē cum multis lapsi sunt, quibus fore videbatur, vt status Athe-
niēsiū propediem euerteret. Itaq; cum & a mari coercerētur, & a terra oppugnarent, conati sunt
quidam eorum vrbe Atheniētib⁹ tradere: quo principes comperto, ipsi quidem quieuerunt, sed sum-
pro ex Erythris Astyochō nauarcho, cum quatuor quas habebat nauib⁹, inspexerunt vt insidias
aut oblidibus accipiendis, aut quo alio modo q̄moderatissime cohiberēt. Et Chii quidē talia ege-
runt. Atheniēsiū autē sub eiusdem ætatis extremum mille & quinquaginta armati, Argiuo-
rumq; mille, quorum dimidiā partē leuiter armatam, Athenienses iustis armis instruxerant, &
sociorum totidem cum nauibus duodequinginta, quarum aliquot erāt ad armatos portādos,
ducibus Phrynico & Onomocle & Scironida, ex Athenis transiiserunt in Samum, & transeun-
tes in Miletum castra posuerunt. Aduersus quos egressi ipsorum Milesiorum octingenti armati,
& qui cum Chalcideo venerant Peloponnenses, ac mercenaria Tissaphernis auxilia cum ipso etiā
Tissapherne, atq; eius equitatu prælium conseruere. Et Argiui latius exporrecto suo cornu præ-
contemptu, tanq̄ imperium suum Ionibus non laturis, cum inordinatius pergerent, a Milesiis su-
perantur, & paulominus trecenti ex ipsis occubuerunt, Athenienses cum a principio vicissent Pelo-
ponnenses & Barbaros, cateramq; turbam propulissent, cum Milesiis non sunt congressi. Nā Mi-
lesii fugatis Argiuis ad vrbe secesserāt, cū aliud suorum cornu superatū vidissent, & p̄ moenib⁹ iam
victores arma disposuerāt. Qua in pugna cōrigit vt Iones vtriq; Dorū victores existerēt, Atheniē-
ses qd̄ Peloponnēsiū, Milesii autē Argiuorū. Hic trophæo Atheniēses erecto sese ad circūvallādā vr-
bē (est em̄ loc⁹ Peninsula) accigebāt, existimātes si Miletū acciperēt, facile sibi cetera oppida in de-
ditionē v̄tura. Interea sub occasum iam sero nūcius eis affertur, quinq; & quinquaginta naues e victoria

Daphnus.
Athe. Clazo-
menis potiti
tur.
Chalcidei ca-
des.
Oenussę isu.
Sidussa.
Pteleum.

Phanę.
Leuconisi.

Phrynicus.
Onomocles.
Scironides.

Argiuorum
exercit⁹ sui.
Atheniēsiū
aduersus Pe-
loponnenses

BELLI PELOPONNESIACI

Miletus obli detur. Peloponneso atq; e Sicilia. tãrum non adesse. Siquidem Hermocrate Syracusano in primis autore apud Sicilienses ferẽdi auxiliũ ad reliquias Atheniensium euertẽdas, viginti naues Syracusanorum, & duã Selinuntiorũ veniebãt, & Peloponnẽsium quã armabant iam paratã erant. Hãe classes dato negotio Theramenĩ Lacedemonio ad Astyocho nauarchũ vtrasq; deducendi, primũ in Eleum traiecerunt in insulã, quã ante Miletum iacer: mox illinc cum accepissent in Mileto agere Athenienses, in Iasicum sinum prius animo noscendi quid rei apud Miletum ageret, deinde in Tichiusam, quã est ora Milesia, vbi stationẽ habẽtes, de prãlio factõ docent ab Alcibiade, qui illic equo aduectus est, quiq; prãlio gerendo interfuerat, stans p Milesiũ atq; Tissapherne, & ab eo admonent si nolint de Ionía & de cãteris reb⁹ actum esse, maturaret ocys Mileto succurrere, neue circumuallari eã p nihilo haberent. Ita illi prima luce succurrere statuerunt. Phrynichus Atheniẽsium dux, vbi de classe hostiũ ex Dero certior fact⁹ est, cum vellent collegẽ expectare ad decertãdum, negabat id se aut commissurum, aut quoad posset, illis alterive cuiq; pmissurũ. Quoties liceret postea planius nosse aduersus quot hostiũ naues quãtum ipse nauium satis habeas, & per ocium instruere ad pugnãdum, nõ utiq; turpitudini atq; dedecori dãdum esse si nolis, subire nulla ratione periculum, neq; deforme Atheniẽsib⁹ cum classe cedere ad tẽpus, sed vel deformius esse quoquo modo cõmittere vt vincerent, & ciuitas nõ modo in dedecus, sed etiam in discrimẽ maximum adduceret. Quã cum vix deberet prã cladib⁹ acceptis q̄ posset tutissimo apparatu, aut aliqua profus antecedente necessitate hostẽ laceffere, quo tãdem modo debeat non coacta, sed vltro adire pericula! Itaq; iubere illos sumptis sautiis peditarũ & instrumentis dũtaxat quã attulissent, cãteris quã ex hostico cepissent, vt naues leuantẽ relictis, q̄ ocysime vela facere in Samum, & illinc iam cõtractis in vnum omnib⁹ nauib⁹ sicubi foret opportunum hostes adoriri. Hãc cum persuasisset, fecissetq; Phrynichus nõ magis in prãsens q̄ in posterum, neq; in hoc tm̄, sed in omnibus aliis negociis quã ipsi delegarent, circumspect⁹ est habit⁹. Hunc in modum Athenienses imperfecta victoriã, statim sub vesperam a Mileto abierunt. Et mox e Samo Argiui ob iram cladis acceptã domum reuecti sunt. Peloponnẽses ipso statim diluculo mouẽtes e Tichiusa in hostẽ rẽdebãt, & cum vnum in hoc diẽm cõsumpsissent, postridie assumptis nauib⁹ Chiis, quas cum Chalcideo antefuerat insecut⁹ hostis, statuerunt redire in Tichiusam, gratia lemborum quos subtraxerant. Quo vt puenerunt eos adies cum peditatu Tissaphernes, psuadet vt ad Iasum nauigarẽt, vbi se tenebat Amorges Pissuthni fili⁹ noth⁹ regis a quo rebellaret hostis. Ita Iasum repente aggressi nõ opinãtib⁹ illis hostilis, sed Atticas naues esse, expugnãt. In quo opere prãcipua extitit laus Syracusanorum. Peloponnẽses Amorgem quẽ viuum ceperãt, Tissapherni tradiderunt pducẽdum, si ei liberet ad regẽ quẽadmodum fuerat ab illo iussus. Iasum ipsam milites diripere, magnamq; admodum pecuniã vim asportauere. Erat enim oppidum iam inde a priscis tẽporibus locuples. Cãterum auxilia quã circa se Amorges habuerat, sine noxa recepere ad se Peloponnẽses, interq; ordines suos redegere, q; pleriq; illorum essent ex Peloponneso. Hinc tradito Tissapherni oppido cum omnibus captiuis tam liberis q̄ seruis, pacti in singula capita singulos stateres Daricos sibi soluẽdos, redierũt Miletum. Vnde Pedaritũ Leontis filium quẽ Lacedemonii magistratũ in Chiũ legauerunt, mittunt itinere pedestri vsq; ad Erythras cum iis copiis, quã auxiliares Amorgis fuerãt, atq; illic Mileto Philippũ pficiũt, estãsq; cõfecta est. Insequẽte hyeme Tissaphernes, posteaq; Iasum prãsidio muniuit, aduenit Miletum, & quẽadmodum Lacedamone sponponderat, menstrui stipẽdium nauib⁹ numerauit, singulas viritĩm drachmas Atticas, volẽs in reliquum tẽpus soluere ternos obolos, donec regẽ consulisset, solutur⁹ vt dicebat si ille iussisset integras drachmas. Verũ cõtradictẽte Hermocrate Syracusanorum duce (Theramenes em̄ cum nõ esset ipse nauarch⁹, sed ad tradendam Astyocho classẽ cũ illis nauigaret, segnior erat circa rationẽ stipẽdii) cõuentum est inter eos, vt prẽter quinq; naues plusq; terni oboli viritĩm soluerent. Nã quinq; & quinquaginta nauib⁹ terna talẽta in singulos menses dabat, cãteris nauib⁹ quẽ vltra hũc numerũ essent, ad hanc ipsam rationẽ soluebat. Eadem hyeme q; apud Samum agebãt Athenienses, cũ aduenisset illuc e domo alia classis quinq; & triginta nauium, ducib⁹ Charmino & Strombichide & Euctemone, cõtractis & a Chio & aliũde nauib⁹ statuerũt inter se sortiti inuadere nauilib⁹ copiis Miletũ, & classẽ atq; peditatũ mittere in Chiũ, qd & fecerunt. Nã Strombichides & Onomacles & Euctemon cũ triginta nauib⁹, & parte armatorũ q; venerãt in Miletũ, actuariis nauigiis aduecti in Chiũ, quã sortiti fuerãt. Mox eorum collegẽ apud Samum remanẽtes cum quatuor ac septuaginta nauibus ac mare obrinẽtes aduersus Miletũ tendunt. Astyocho autẽ vt erat id tempus, apud Chiũ obsides deligens pditionis meru, maturabat eã rem perficere, sed postea q̄ sensit Theramenem cum classe

venisse, & negocia societatis in meli⁹ p̄ficere, acceptis decē Pelopōnesiacis nauib⁹, & totidē Chiis abiit, & rē tata frustra Ptelei expugnatione trāsmisit Clazomenas. Ibi eos q̄ cum Atheniensib⁹ feriēbāt, iussit ad se deditionē facerent & migrarent in Daphnuntem: qđ itē iubebat & Tamus Ionā f̄tor. Illis facere imperata recusantib⁹ ad ort⁹ vrbē muris carentem, tamen expugnare cum nō posset abiit, & ingenti vento vsus, ipse qđem Phocēā & Cumā tenuit, naues autem ceterē insulas Clazomenis obiacentes, Marathufam, Pelam, Drimyffam, & quacūq; circa loca Clazomenis obnoxia erāt. Octo dies p̄pter tēpestatē immorata, cum partim diripuissent exhaustissentq; partim oppugnassent, in Phocēā & Cumā ad Astyochum remearunt. Is dum ibi agit, a legatis Lesbiorum adit⁹ est de insula illi tradēda, & ab eis qđem p̄suasus. Verum cum Corinthiū atq; alii socii p̄pter superiorē cladem min⁹ libēter illic ire vellēt, p̄ficiscit in Chium, Sed tēpestate disiectē naues, eodē tādē omnes aliā aliunde puenerunt. Quo postea Pædarit⁹, q̄ fuerat apud Erythras, tunc pedib⁹ iter faciēs, e Miletō trāsmisit cum iis copiis quas habebat (Habebat autē in iis ad quingētos milites, q̄ relictī cum armis fuerāt ex quinq; Chalcideis nauib⁹) Ibi cum qđā Lesbiorum se defecturos pollicerent, Astyoch⁹ retulit rē ad Pædaritum atq; ad Chios, tanq̄ expediret ire cū classe ad Lesbū recipiēdam: fore em̄ vt aut pl⁹ sociorum cōpararet, aut certe Atheniensib⁹ si qđ min⁹ succederet, nocerēt. Sed cum hoc illi audire nollēt, negaretq; Pædarit⁹ naues Chiorum se illi permissurum, ipse sumptis quinq; Corinthiis & sexta Megaride, & vna Hermionide, præter suas Laonicas, cum quibus venerat, Miletum abiit ad suā nauarchiā, sane q̄ minat⁹ Chiis se neutiq; illis opitulatorum, si qua ope indigerēt. Et appellās ad Corycum orā Erythrea: illic stationē habebat. Atheniēses autē e Samo cum exercitū Chium petierunt, & ad alterum tumulū lat⁹ quo detinebant, ita stationē habuerunt, vt vtriq; alteris occulti essent. Astyoch⁹ accepta a Pædarito epistola, quosdā Erythraeos captiuos e Samo missos venisse Erythras ad moliedam pditionē, extēplo reuect⁹ est iterum Erythras, ac parum abfuit, quin incideret in Atheniēses. Is ac Pædarit⁹ q̄ ipse quoq; illuc ad eum traiecerat, quæstione habita de iisq; pditionē moliri viderent, vbi cōpererunt id torum ob salutē ciuitatis e Samo fuisse cōfictum, absolutis illis redierunt, alter in Chium, alter in Miletum, quo destinauerat. Interea classis Atheniēsis e Coryco præteruehēs Arginum, incidit in treis naues lōgas Chiorum, easq; simulac cōspexit, insēcuta est, & exorta ingenti tēpestate agre in portum Chiā refugerunt. Atheniēsiū autē tres quæ præ ceteris instructæ erāt, perierunt impactæ moenib⁹ Chiorum. Viriq; partim capti sunt, partim interfecti, ceterē fugā intēderūt in portum Mimati subiectum, nomine Phœnicuntem. Vnde postea in Lesbū profecti Atheniēses ad munitiones excitandas se præparabant. Eadem hyeme Hippocrates Lacedæmonius cum decem nauib⁹ Thurinorum, quibus præerat Doricus Diagoræ vnus e tribus, cumq; duabus aliis, Laconica altera, altera Syracusana, ex Peloponneso traiecit in Cnidum, quæ iam a Tissapherne defecerat. Cuius classis aduentum vbi sensere, qui apud Miletum erant, iusserunt dimidium classis Cnidi esse præsidio, naues quæ ad Triopium stabant, succurrere onerariis, quæ ab Ægypto transmitterent. Est autem Triopium prominens orā Cnidia: promontiorum, vbi situm est Apollinis templum. Eius rei certiores facti Atheniēses profecti ex Samo, sex naues ad Triopium prædiarias interceptere, classiariis in terram elapsis. Mox appellentes Cnidum, eamq; adorti, vrbem muris carentem, parum abfuit quin expugnarent. Postero die rursus subeuntes, cum per noctem oppidanū melius vrbem obsēpissent, & ii subintrassent qui ad Triopium e nauibus diffugerant, non iam perinde in oppugnando nocuere, ac peruastato illorum agro in Samum rediere. Per idem tempus cum in Miletum venisset Astyochus ad classē, omnia adhuc quæ ad exercitum spectant, suppeditabant Peloponnesibus, vt quibus & stipendium abunde solueretur, & res ex lafo direpta a militibus magnæ pecunię supeffent, & Milesiū impigre onera belli sustinerēt. Ceterum cum supiora foedera p̄ Chalcidēum & Tissaphernē inita Lacedæmoniis viderent quibsdā reb⁹ manca, nec tā p̄ sua facere q̄ p̄ altera parte, placuit ea de integro inire Theramene adhibito in hac verba.

Pactiones secundæ inter Lacedæmonios & regem Dariū.

Pactiones inter Lacedæmonios sociosq; & regē Dariū, eiusq; filios ac Tissaphernem, vt foedera sint & amicitia in hanc formulam: Quacūq; prouincia atq; vrbis regis est Darii siue eæ patris fuerūt, siue p̄genitorū, in has ne eāt, aut belli aut quoquo modo nocēdi ergō, vel Lacedæmonii vel eorū socii, neq; tributa ex his vrbib⁹ exigāt, aut Lacedæmonii aut Lacedæmoniorū socii. Ne vicissim rex, aliquisve eorū qb⁹ rex præest, aduersus Lacedæmonios, eorumve socios eat, belli ergō, aut quoquo modo lædendi. Si qđ aut Lacedæmonii sociiue rogauerit regē, aut rex Lacedæmonios sociosve, qcqđ alterutri p̄suaserint bene fieri, id alteri faciāt. Bellum autē qđ cum Atheniensibus

Ptelei proditio tentata. Tamus.

Marathufam. Pelam. Drimyssa. Astyochus.

Pædaritus.

Corycus.

Arginum.

Mimas. Phœnicus portus.

Doricus. Cnidus.

Triopij sit.

Pactionū forma alia.

BELLI PELOPONNESIACI

Illorūq; sociis gerit, id ab vtrifq; cōmuniter gerat. Qd si id diffoluere placuerit, cōmuniter vtriq; diffoluāt. Necnō quāt⁹ exercit⁹ fuerit in regis puincia ab ipfo accit⁹ rege, tāto rex foluat ftipendium. Si qua autē ciuitatū cū rege cōfoederatarū puinciarū regis aliquā inuaferit, ceteri phibeāt, & regi quoad poterūt, opitulent. Rurſus ſi q; e puincia regis, aut quacūq; ex vrbe in qua rex iperitū obrinet, inuaferit regionē Lacedemoniorū ſociorūve, phibeat rex, & quoad poteſt opituletur.

**Theramenes
Delphiniū.**

Post has pactiōnes Theramenes traditū Aſtycho nauib⁹ celoce pfect⁹ e luce abiit. Atheniēſes autē e Leſbo iam Chium appulſi, terraq; ac mari potiri, Delphiniū muro clauferunt, locū alioq; & a terra munitū, & port⁹ habētē nec pcul ab vrbe Chia dirēptū. Chii cū multis antea praliis aſſicti, tum inter ſeipſos nō admodū bene animari, ſed Tydeo Ione cū ſuis tanq; cū Atheniēſib⁹ ſentirēt, iam a Pēdaritō morte affectis, & reliqua ciuitate neceſſario in exiguū redacta, quieſcebāt tuo ſuſpecti, & ob id neq; iſtos neq; eos q; cū Pēdaritō erāt auxiliāres idoneos ad pugnā putabāt. In Miletū itaq; mittūt ad Aſtyochū, vt ad ſe tutādos veniat, & illo mandato nō audiēte, ſcribit de eo Lacedemonē Pēdarit⁹ tanq; ledēte rēpu. Haeten⁹ apud Chium Atheniēſes res ſuas cōſtituerūt. Ceterū naues eorū quę apud Samum erāt, aduerſus eas quę apud Miletū ſtabāt ductę ſunt: & cū

**Calligetū.
Timagoras.
Antiſthenes
Lychas.**

hoſtes pugnā detrectarēt, rurſus in Samum reductę quieuere. Per eādē hyemē trāfacto Pharnabazī negotio p Calligetū Megarēſem & Timagorā Cyzicenum, naues a Lacedemoniis armatę ſeptē & viginti e Peloponeſo circa ſolſtitiū in Ioniā traiecerūt, duce Antiſthene Spartiata, cū vndecim Spartiatis, quos Lacedemoniū ad Aſtyochū mittebāt, vt eorū cōſiliis vterēt, quorū vnus fuit Lychas Archeſilai, dato eis negotio, vt poſtq; Miletum pueniſſent, curarent vt cū cetera q; optime haberēt, tū vero has naues ſiue tot, ſiue plures, ſiue pauciores in Helleſpontū ad Pharnabazum, ſi

Pharnabaz⁹

**Aſtyoch⁹ ſuſpect⁹ habit⁹.
Melus inſu.
Caunus.**

viderēt, mitterēt, Clearcho Ramphiū præfecto, q; in eadē claſſe nauigabat. Aſtyochū ſi eiſdem placeret, amouerēt a nauarchia, Antiſthenēq; ſubrogarēt. Ex epiſtolis em Pēdaritī Aſtyochum ſuſpectū habebāt. Igit hęc naues a Malea altrū tenentes ad Melum appulſę, noctę ſunt decē Atheniēſium naues, quarū tres captę ſunt inanes crematęq;. Mox iſti veriti ne reliquę quę aufugiſſent, aduentū ſuum prout cōtigat notum facerēt Atheniēſib⁹, Sami ſtationē habentib⁹, Cretā petūt, & pleraq; nauigatione p cuſtodia cōfecta, tenuerūt ad Caunum Carię. Inde tanq; ex tuto nunciū mittūt ad claſſem quę ſtabat ad Miletum, vt ab ea exciperent. Interea Chii & Pēdarit⁹ Aſtyochū, etſi cūctā tem, nihilo tamē minus p nuſcios orabant, vt ſibi obſeſſis omni cum claſſe ſuccurreret, nec maximam ex omnibus ſociis in Ioniā vrbibus pro derelicta haberet, & a mari intercluſam, & a terra latrociniis oppreſſam. Etenim ſeruitia cum tot eſſent, quot in vna vrbe nuſq; præterq; Lacedamone: & ob tantam multitudinem ſeuerius in delictis, q; alibi caſtigaretur, vbi exercitus Atheniēſis tuto ſe loco poſt erectas munitiones collocare iuſſus eſt, ad eum permulti tranſfugerunt, & propter notitiam regionis plurima per ſe detrimenta attulerunt. Itaq; aiebant Chii debere Aſtyochū vſq; dum ſpes facultatę eſſet muri apud Delphiniū inhibēdi, auxiliū iſtis ferre, circumuallantem exercitū ac nauibus ampliori caſtro hoſtium caſtrum. Aſtyochus quemadmodum tunc fuerat in terminatus aliter ſtatuerat, tamen vt vidit ſocios ad hoc incumbētes, incurere ſtatuit. Iterim accepto nuncio ex Cauno de vigintiſeptem nauium, & conſiliariorum aduentu, cetera omnia poſt habenda exiſtimauit, fatiuſq; eſſe vt reciperet tot naues per quas mari potiretur, & Lacedamoniū qui ad ſe explorandum veniſſent, tuto tranſmitterent. Igitur omiſſa nauigatione in Chium, ſine

**Cos Meropidis.
Terremotus in Co.**

mora nauigauit in Caunum, Cong; Meropidem expoſitis in terram copiis, vtiq; cum præteruchitur vrbem, diripuit: & carentem muris, & terramotu collapſam, qui maximus omnium quos minimus, illic contigit. Et oppidanis in montana dilapſis, agrum diſcurſantes, prædas abegerunt, præterq; liberorum hominum (hos enim dimittebant) proſectus ex Co in Cnidum nocte ab exponendis in terram nauis reuocatus eſt a Cnidiis, vt pergeret protinus aduerſus viginti naues Athenienſium, hortantibus quemadmodum res ſe habebat, quibus Charminus vnus e ducibus qui agebat apud Samum, præerat, ad ſpeculandum harum ſeptem & viginti nauium trāſitum ex Peloponeſo, ad quas Aſtyochus ipſe nauigabat. Etenim in Samo ex Mileto certiores facti Athenienſes de horum aduentu, negotiū Charmino dederant, vt eas obſeruaret circa Symā & Chalcen & Rhodum & Lyciam: Quippe iam eſſe in Cauno acceperant. Inſtat itaq; famam nauigationis ſuę præuerrere Aſtyochus, tendens in Symam ſi forte claſſem hoſtilē in alto aſpiceret. Sed pluuiā & nubilum cælum perturbationē ei præbuit, ne claſſem per tenebras moderari poſſet. adeo vt ſub diluculum diſſectis nauibus, ſiniſtrum cornu veniret in conſpectum Athenienſium, cū dextrū adhuc circum inſulam deerraret. Has eſſe naues, quas obſeruarent e Cauno, rati Charminus atq; Athenienſes extemplo prouecti eas adoriuntur nauibus paucioribus viginti, illarum treis de

**Charminus.
Syma.
Chalce.
Rhodus.**

primū, & alias lacerāt iā plio victores, donec plures opinione ipsorū nauēs apparuerūt, a quibus vna
 diq̄ circūuētī fugē se mādāt: ac septē amissis nauib⁹ in Teugluffam insulā cū ceteris, & illinc in Ha
 licarnassum cōtēderūt. His gestis Pelopōnēses in Cnidū classē appulerūt, adiunctisq̄ sibi viginti
 septē ex Cauno nauib⁹ vniuersa cū classe petierūt Symā: ibiq̄ trophēo posito, rursus in Cnidū re
 dierūt. Cognita pugna nauali, Atheniēses cū oībus nauib⁹ e Samo in Symā proficiscunt: & cū neq̄
 inuaderēt ipsi classē q̄ ad Cnidū stabat, neq̄ ab ea inuaderent, sumptis naualibus vasis quæ erāt
 apud Symā, & Lorymis in continēte oppugnatis, redierūt Samū. Pelopōnenses coacta ad Cnidū
 omni classe, siq̄ deerat apparabāt, & ex eis vndecim viri cū Tissapherne, q̄ illuc aduenerat, colloq̄
 habuerūt de reb⁹ iā trāfactis, si qua illatū eis displiceret, deq̄ bello futuro, qua ratione optime & ex
 vtrorūq̄ vtilitate maxime gerēdū esset. Et ante oēs Lichas q̄ trāfacta essent cōsiderās negare foede
 ra bene inita tā a Chalcideo q̄ a Theramene esse. Indignū em̄ sane si cuiuscūq̄ puincie rex atq̄ eius
 p̄genitores imperassent, eā rex nūc sibi vēdicaret. Oportere em̄ rursus & insulas oēs & Theffaliam
 & Locros & deinceps Bœotia tenus in seruitutē redigere, ac Lacedæmonios p̄ libertate imperium
 Medorū Græcię iducere. Itaq̄ iubere alias inire pactiones, aut istis stari nō oportere, nec ob eas vllō
 stipēdio opus esse. Hac de re stomachatus Tissaphernes infecto negotio, ac prę se indignationē fe
 rēs inde abcessit. Illi a prioribus Rhodiōrū publice accersiti, cōstituerūt illuc ire, sperantes & insulā
 rū nauticis, rū hoībus pedestribus pollētē se recepturos, & societatis huius bñificio, p̄terq̄ q̄ a Tis
 sapherne pecuniā poscerēt, posse alere exercitū. Profecti igī protinus p̄ eandē hyemē ex Cnido cū
 ad Camirū orē Rhodię primū appulissent, nauib⁹ quatuor & nonaginta, p̄ multis terrorē iniecerūt
 ignaris rerū q̄ tractarent, ita vt ab vrbe pfugerent, moenib⁹ p̄sertim carētē. Quibus postea Lacedæ
 monii cōiucatis, & duab⁹ itē ciuitatib⁹, Lindo & Ielysso, suaserūt Rhodiis vt ab Atheniētib⁹ defi
 cerēt. Atq̄ ita Rhodus ad Peloponneses defecit. Id cū sensissent Atheniēses, sub idē tēpus e Samo
 soluerūt, rē anteuertere cupiētes: sed cū altū tenerēt, in hostiū cōspectū venerūt, sed iā tardiūsculi.
 Ideoq̄ cōfestim in Chalce abiēre, & illinc rursus in Samū. Tū postea & ex Chalce & ex Co & ex Sa
 mo traiciētes in Rhodū, cū illis belligerabāt. Ibi Pelopōnēses subductis nauib⁹ cetera quieti, p̄ dies
 octoginta ab Rhodiis duo & triginta talēta coegerūt. Interea & iā inde anteq̄ Rhodū ad deficiē
 dū induxissent, dū hęc sunt gesta, Alcibiades post Chalcei necē, & pugnā apud Miletū ī suspicio
 nē Pelopōnētib⁹ venit, & de eo interimēdo ex Lacedæmone ad Astyochū epistola missa est. Erat
 em̄ Agidī inimicus & alioqui infidus habebat. Ob hunc ille metum a principio ad Tissaphernē se
 cessit, mox apud eū q̄ maxime potuit, negociis Pelopōnēsiū nocuit, & edocēdis oībus quō se habe
 rēt reb⁹, author fuit imminuendi stipēdiū, vt p̄ singulis drachmis Atticis terni oboli, nec ii affidue
 soluerent, iubēs Tissaphernē illis dicere, Atheniēses q̄ vetustiores essent, peritiā rei naualis ternos
 dūtaxat obolos classariis suis numerare, nec tā p̄pter paupertatē, q̄ ne illi affluētia stipēdiū abute
 rent, partim corpora sua reddēdo deteriora, dū illud in ea demū impēdūt, vnde imbecillitas cōtin
 git, partim classē deserēdo, dū partē stipēdiū sibi debitā nō relinquunt obsidē sui. Idē edocuit vt
 trierarchos & ciuitatū duces data eis pecuniā ad hāc rē sibi cōcedēdā iduceret p̄ter Syracusanos,
 quorū dux Hermocrates solus oīm aduersabat, socialis classis nomine. Ciuitates quoq̄ q̄ pecunias
 postularēt, cōfutabat ipse Tissaphernis vice, q̄ diceret Chios quidē impudētes esse: q̄ cū sint oīum
 Græcorū ditissimi, & auxiliariis illoꝝ incolumes effecti, postularent p̄ sua libertate alios periclitari
 & corporib⁹ & pecuniis. Alias autē ciuitates iniuste agere, q̄ p̄ Atheniētib⁹ anteq̄ ab eis descerent
 sumptus facere solite, nollēt nūc pro seipsis tantūde aut etiā plus cōferre. Et Tissaphernē nō ab re
 nūc bellū gerētē suis pecuniis parcere, redditurū illis solidū stipēdiū, si qñ id ab rege mitteret, & ci
 uitatib⁹ p̄ cuiusq̄ merito pfuturū. Ad hęc Tissaphernē admonebat, ne admodū incūberet bello fi
 niēdo, neve aut accitis quas instruxerat Phoenicū nauib⁹, aut maiori Græcorū classe cōducta, trade
 re Lacedæmoniis terrę ac maris imperiū vellet, sed sineret vtrorūq̄ bifariā habere potētiā. Fore enim
 vt semp regi liceret in eos a quib⁹ offenderet inducere alteros. Si vero ad alterutros deueniret ma
 ris ac terrę imperiū, nō habiturū eū adiutores, quibus opprimeret eos, q̄ rerū potirent, nisi vellet ipse
 aliqñ per se cū ingēti & impēta & periculo adire certamen. Satius autē esse si aliquātula impēta cū
 harū rerū difficultate decideret, & sic reb⁹ suis saluis, Græcos iter se collideret. Addebat etiā cōmo
 diiores illi fore socios imperiū Atheniēses, quippe q̄ min⁹ ī terra dñari oprarēt, & rationē simul atq̄
 operā bellādī vtiliorē regi haberēt: qđ si foret ei⁹ socii, in seruitutē redigerēt, sibi quidē ipsis maris
 partē, regi autē Græcos oēs q̄ prouincias illius incoletēt. Lacedæmonios vero in contrariū tēdere ad
 restituēdā libertatē, quos neutiq̄ credibile sit, cum Græcos nūc a Græcis ipsis liberēt, nō liberaturos
 esse a barbaris eosdē, si quos antea ab illis nō liberassent. Iubebat ergo illū pri⁹ vtrorūq̄ cōteri sinere:

Teugluffa.
Halicarnass⁹

Lorymi.

Camirus.

Lindus.
Ielysus.
Rhodus ad
Pelopōnēses
deficit.Alcibiades q̄
bus causis
Lacedæmo
niis suspect⁹
factus.
Stipēdiū
classarium
Atheniēsiū.Chii ditissi
mi.

BELLI PELOPONNESIACI

& cū p̄cisum esset q̄ plurimū ex Atheniēsiū virib⁹, tū demū Pelopōnēses ē puincia depelleret. Atq̄ ita se rē habere Tissaphernes fere sentiebat, quātū ex iis q̄ fiebāt colligere licebat. Alcibiadi em̄ ob hęc tanq̄ bene admonēti fidē h̄ns, parcius Pelopōnēsi⁹ stipēdiū dabat, nec eos bellū gerere permittebat, sed dicēdo tū naues Phœnicū vēturas, tū illos supra modū auidos esse certādi, res euerit, & classē eā q̄ fuerat lōge validissima deflorauit, in ceteris quoq̄ ap̄tius agēs, q̄ occularet se nō libēter illis focis gerere bellū. Atq̄ hęc Alcibiades simul q̄ optima factu arbitrabat Tissapherni pariter & regi corā suasit, simul q̄ suū in patriā reditū curabat, cuius impetrādi, si eā nō euerteret, sciebat sibi aliq̄ fore facultatē. Eūq̄ ex hac re p̄cipue existimabat impetratū iri, si Tissaphernē cōstaret ipsi esse familiarē, qd̄ & cōtigit. Nā postea q̄ eū apud Tissaphernē pollere senserūt milites Atheniēses, qui in Samo erāt, & ipse antea ad potētissimos mādata dederat, vt apud optimū quēq̄ sui restituedi mētionē haberēt. Velle em̄ se in patriā redire sub statu paucorū, nō id quidē p̄niciose, sed nec sub statu populari, a quo esset eiectus, & cū illis vna administrare rēpub. quibus amicū redderet Tissaphernē. Tū vero pleriq̄ trierarchorū Atheniēsiū, qui erāt apud Samū, & potētissimi quiq̄ sua spōte inclinauerūt ad statū popularē antiquādū. Quę res in exercitu primū agitata, mox illinc ad vrbē, p̄suasit vt e Samo nōnulli ad Alcibiadē colloquēdi gratia venirēt. Et illo spondēte redditurū se illis amicū Tissaphernē primū, deinde regē, si modo statū popularē nō tutarent, sic em̄ regē magis confisurū, magnā sane spem cōcipiebāt, cū hostē superādi, tū vero ipsi primores ciuitatis q̄ affligebant maxime, ad se negocia trāfferēdi. Hi cū Samū redissent, te cū idoneis trāfacta, cōiurauerunt propalam apud multitudinē dicētes regē eis amicū fore, & pecuniā p̄biturū, dūtaxat Alcibiade restituto, ac statu populari sublato. Vulgus, etsi non nihil iis q̄ tractabant imp̄sentiarū angebat, tū affulgēte stipēdiū ab rege suppeditādi spe quiescebat. At illi q̄ statum paucorū agitabāt, posteaq̄ vulgo rē cōmunicauerūt, rursus & sibiipsis & plerisq̄ sodaliū q̄ foret ab Alcibiade p̄spiciebant. Et aliis quidē hęc tū ampla, tū explorata videbant. Phrynicho autē qui adhuc dux erat, nihil admodū horū placebāt: & nihilo magis statū paucorū Alcibiades, prout erat, q̄ popularē desiderare videbat, neq̄ aliud captare nisi quoquo modo disciplina ciuitatis immutata, accitu sodaliū reuerteretur. Sibi autē p̄ ceteris hoc nō negligēdū, p̄serrim ne feditiōes existerēt, quinetiā ne regis qdē itereffe, vt a Pelopōnēsi⁹ iā aque in mari versantib⁹, & in illius Iperio nō minimas vrbes obtinētib⁹, accederet ad Atheniēses, q̄bus diffideret, & negociū sibi faceretur, cui liceret Pelopōnēses, a q̄bus nihil dū mali passus est, efficere sibi amicos. Pręterea se p̄be scire aiebat socias ciuitates, cū denūciatū eis foret, hos statū paucorū nō popularē viuere, & ita ipsis esse viuēdū, p̄fecto nec q̄ defecissent, ad imperiū redituras, nec q̄ nō defecissent, stabiles p̄māsuras. Neq̄ em̄ p̄optaturas i paucorū aut populi statu seruitutē, q̄ in vtrorūq̄ nācisci possent libertatē. Quinetiā eos p̄ optimates vocarent, opinaturus nō minus negociū sibi q̄ popularē statū p̄ eos exhibēdū qui largitionib⁹ vterent, & duces malorum essent, vnde plura ipsi cōmoda consequant, & sub illis inaudita causa, hoīes atq̄ immamius ad necē esse rapiēdos. Popularē vero statū & effugiū suū & illoꝝ censorē esse, & hęc ita sentire, ciuitates ex ipsis operib⁹ edoctas, plane se scire Phrynichus aiebat, ideoq̄ nihil eorū sibi, q̄ imp̄sentiarū ab Alcibiade agerēt, placere. Itē tū q̄ cōgregati in societate belli erāt, sicut a principio placuerant hęc, ita nūc admiserūt: ac legatos q̄ Athenas mitterent cū alios, tū vero Pisandru parauerūt, vt de Alcibiade reducēdo, ac statu populari antiquādo, deq̄ cōtrahēda Atheniēsi⁹ cū Tissapherne amicitia tractarēt. At Phrynichus habēde orationis de Alcibiade reducēdo gnarus, & eius ab Atheniēsi⁹ bus admittēde, verit⁹ ne ob ea q̄ a se in cōtrariū dicta essent, male secū agerēt, si in arbitriū illius deueniret, ad tale genus se cōuertit: Mittit ad Astyochū Lacedemonioꝝ nauarchū circa Miletū ad huc agētē clādestinas epistolas, in q̄bus cū alia simpliciter scribebat, tū vero Alcibiadē illorū negocia corrūpere, q̄ Tissaphernē Atheniēsi⁹ cōciliaret. Sibi veniā dādā esse, q̄ aliqd̄ cōsuleret in perniciē hostis, vel cū dedecore suę ciuitatis. Astyochus de Alcibiade multando, p̄terq̄ q̄ ampli⁹ ille nō veniebat in manus, ne curauit qdē: sed reuersus ad eū in Magnesiā apud Tissaphernē, retulit amib⁹ q̄ sibi scripta essent e Samo: index ipse rei factus, & (vt ferebat) tū his tū aliis reb⁹ cōmunicandis Tissapherni sese applicās priuari lucrī gratia, eoq̄ libētius ferēs stipēdiū nō esse persolutū. Alcibiades nō cunctatus, literas in Samū ad magistrat⁹ mittit de iis q̄ a Phrynicho agerent, postulans vt eū morte multarēt. Ob id exēstus Phrynichus, vt q̄ ob indicū esset in summū oīno discrimen adductus, rursus ad Astyochū scribit, insimulās illū superioris facti, qd̄ haud probe occultasset, & nunc se paratum esse tradere omnē Atheniēsem exercitū, q̄ esset apud Samū: illis ad interniciōnē expositis sigillatim oībus modis, cū Samus muris careret. Quibus modis ista exequeret, neq̄ inuidiosum sibi iā esse, cū propter inimicissimos capite periclitet, si hoc & aliud qd̄cunq̄ poti⁹ ageat.

Tissaphernes est ipsi.
Alcibiadi affensus.

Atheniēsiū de Alcibiade reducēdo cōsilium.

Optimates.

Phrynichi epistolę clādestinę.

Astyochus consiliorum detector.

ret, q̄ vt ab illis trucidaret. Hęc quoq̄ Astyochus ad Alcibiadē detulit, cuius iniquitatem p̄sentis Phrynichus, tantūq̄ nō ab Alcibiade de his reb⁹ epistolā adesse, p̄occupat ipse ad exercitū indiciū efferre, inquis hostes in aīo habere, cū Samus careat muris, nec oīs classis intus habeat stationem castra inuadere: & quandoquidē ipse pro cōp̄erto habeat, debere Samū illos q̄ celerrime muro concludere, & in ceteris custodias agere. Atq̄ ipse eos p̄ imperio quo erat, ad hęc faciēda adegit. Et isti quidē partim ad extruēdos muros res p̄parate, partim celeriter extruere non solū ex hac causa, sed etiā tanq̄ sic Samus esset duratura. At nō ita multo post, literæ ab Alcibiade veniūt, exercitum a Phrynicho proditū iri, & hostes eū inuasuros. Ex hoc Alcibiades nō ex fide, sed ex odio dicere exi- stimatus, & Phrynicho tanq̄ cū hostib⁹ sentiēti opponere q̄ ipse faciēda ab hostib⁹ p̄uidisset, nihil obfuit, immo testimoniū eo indicio perhibuit. Item post Tissaphernem alliciendo induxit, vt amicus Atheniensibus foret, timētem quidē Pelopōnenses, q̄ maiori cū classe q̄ Athenienses adessent: cupientē tñ, si quo pacto posset, sibi haberi fidē: p̄sertim postea q̄ sensit eorū apud Cnidum dissensionē de foederibus per Theramenē initis. Nā id tēporis cū illi apud Rhodū essent, iā dissensio extiterat. Post quē Alcibiadis sermonē cū Tissapherne habitum, Lacedæmonios ire assertum cūctas ciuitates in libertatem, superuenit Lychas, negauitq̄ tolerandā esse pactionem, vt rex obtineret ciuitates, q̄bus pri⁹ aliqui aut ipse, aut p̄genitores eius iherassent. Et Alcibiades qdē vtpote ad magna committēs, officiose Tissaphernē demerebatur. Legati autem Atheniensium qui cū Pisandro e Samo missi erant, vbi Athenas peruenerūt, verba apud populū fecere altius reperētes, & ante oīa licere illis & regem socium habere, & Peloponnenses vincere, si Alcibiadem restituerent, nec eodē modo degerēt sub statu populari. Cōtradictib⁹ multis, partim pro statu populari, partim propter inimicitias Alcibiadis, ac reclamantibus indignū facinus esse, si is rediret qui leges rupisset, in quem Eumolpidē p̄conesq̄ de mysticis testimonium dixissent, quo nomine exiliū sibi ille cōscisser: quē deniq̄ si reuocarent, sese deuouissent. Pisander vbi plurimum concertationis erat ac querele, adiens ac prehensans singulos contradicentium, percontabatur num quā spem salutis publicæ haberent, Pelopōnēsi- bus nec in mari pauciores q̄ ipsi naues rostratas habētib⁹, & socias ciuitates plures, sup- peditante illis rege ac Tissapherne pecunias, q̄ ipsis nullę reliquę essent, nisi quis ad eos regē traduceret. Et cū interrogasset, & nullam aliam esse dicerent, tūc palam subiiciebat eis: Atqui hoc vt cōficiamus, fas non est, nisi rempublicam prouidentius administremus, & ad paucoꝝ regimen deferamus, vt nobis rex habeat fidem: ne plus de administratione reipublicę impresentiarū q̄ de salute cōsulamus, habituri facultatem postmodū si displicebunt ista mutandi: Alcibiadēq̄ qui hoc vnus nūc efficere pōt, reducamus. Hęc audiēs populus, ægre quidem a principio ferebat mentionem status paucorum: sed Pisandro plane docente nullam aliā salutē esse inter metū & spem, vt stat⁹ reip̄ immutaretur, annuit: factumq̄ decretum est, vt Pisander cum decem collegis irent ad transigendum cum Tissapherne atq̄ Alcibiade, quoquo modo sibi maxime e repu. fore videret. Et crimināte Pisandro, Phrynichus a p̄fecturacum suo collega Scironide amotus est, subrogatq̄ in eorum locū Diomedon & Leon, & ad classē missi. Dedit autem crimini Pisander Phrynicho, q̄ diceret eum prodidisse Iasum & Amorgem, videlicet arbitrabatur eū nō idoneum fore iis q̄ ab Alcibiade transigerentur. Ita Pisander, vbi coniurationes oēs q̄ prius fuerant, de iudiciis ac magistratib⁹ in ciuitate recitādo, statum populatē abrogando p̄ factionis suę homines, & q̄ publice consulerēt, ceteraq̄ q̄ ad p̄sentē vsū pertinērēt, curauit ne quid morę intercederet, ad Tissaphernē ipse cū decē collegis nauigauit. Et Leon ac Diomedō per eādē hyemē cū ad classē Atheniēsiū peruēssēt, Rhodū petierunt. Vbi nacti subductas Pelopōnēsiū naues, in quendā locum egressi sunt, ac Rhodiis qui ad arcēdā vim occurrerant, plio superatis, in Chalcen se recepere: & illinc bellū acrius exco gerebant, q̄ inde commodius obseruarent si qua traicerent Peloponnensium naues. Xenophantidas autem Lacon e Chio in Rhodum venit, a Pædarito nūciatū iā ad finē peruēnisse Atheniēsiū murum: Et nisi omni classe subueniat, actū esse de Chio. Et isti quidē subuenire statuerunt, Attamen Pædaritus interea & qui cum eo auxiliares erant, atq̄ Chii, admotis oībus copiis munitiones Atheniēsiū circūdatas classi oppugnāt: & eius parte expugnata, aliquot nauibus q̄ subductę erant potiunt. Sed eo succurrentib⁹ Atheniensibus, primi in fugam versi sunt Chii, mox Pædaritus ipse reliquis circa fusis occubuit, ac multi Chioꝝ, pluraq̄ arma capta. Post hęc multo q̄ antea Chii arcētius obsidebant, & a terra, & a mari, etiā fame inualescente. Pisander autē legatq̄ collegę, vbi ad Tissaphernē vētū est, verba fecerūt de pactionib⁹ inētidis. Ille qm̄ magis extimesceret Pelopōnēses, & quēadmodū ab Alcibiade erat edoct⁹, vellet vtrosq̄ adhuc vehemētius cōteri, nō se cerū oīno Alcibiadi p̄bebat. Ea de re ille ad tale genus se conuertit, vt inter Athenienses & Tissa-

Pisander.

Diomedon
Leon.Xenophanti
das.Pædariti cō
des.

BELLI PELOPONNESIACI

Tissaphernes sibi mē-
tuit.

phernē tanq̄ nimia postulātē nō cōueniret. Q̄d vt mihi videt̄, etiā Tissaphernes volebat: ipse quā-
dē p̄pter metū, Alcibiades aut̄, q̄ vbi aiaduerrit illū (vt videbat̄) non affectare cōuentiōē, nolebat
videri Atheniēsib⁹ inualidus ad hoc ei p̄suadēdū: sed iā p̄suaso, & volēti ad Atheniēsē se cōferre,
ip̄os Atheniēsē nō idonea offerre. Postulauit em̄ Alcibiades corā Tissapherne, cuius vice ipse in
loquēdo fungebāt, adeo quēadmodū sup̄grederent̄, vt p̄ Atheniēsē, et si ingētib⁹ sane postulatis ac
quiescerēt, staret quo minus cōueniret. Nā postulauit oēm Ioniā tradi, rursusq̄ insulas Ionię adia-
cētes: q̄ cū nō abnueret Atheniēsē, tādē in tertio cōgressu ne plane dephēderet parū pollere, petiit
vt finerēt regē edificare naues, & iis terrā ip̄soꝝ obire quo & quoties libuisset. Ad hęc postulata ni-
hil iā amplius assensere Atheniēsē, sed ea intolerabilia arbitrātes, & se ab Alcibiade esse deceptos,
cū iracūdia digressi, se Samū receperūt. Post hęc rursus Tissaphernes eadē hyeme cōtulit se ī Cau-
num aīo Pelopōnēsē iterū reuocādi Miletū: in itisq̄ aliis q̄buscūq̄ posset pactionib⁹ stipēdiū solue-
re, ne profus sibi hostes redderet, timēs tū ne aut coacti pugnare cū Atheniēsib⁹, classe ex magna
parte stipēdio fraudata succūberēt, aut ea exinanita, ad votū sine se Atheniensib⁹ succederet, tum
vel magis, ne illi stipēdiū parādī gratiā cōtinētē puastarēt. Harū igit̄ rerū omniū respectu atq̄ pui-
dētia, vt (quēadmodū optabat) Gręcos inter se coęquaret, accitis Pelopōnēsib⁹ stipēdiū numerat,
foederatq̄ cum eis tertio in it̄ in hac verba.

Tissapher-
nes Pelopō.
recōciliatur.

¶ Pactiones tertię inter Lacedęmonios & regem societatis.

Tertio decimo regni Darei anno, Alexippida apud Lacedęmonē tribuno plebis, pactiones inite
sunt apud Męandri cāpū inter Lacedęmonios sociosq̄ ac Tissaphernē & Theramenē, Pharna-
ciq̄ liberos, de regis deq̄ Lacedęmonioꝝ & socioꝝ negociis. Quęcūq̄ plaga regis in Asia est, regis
esto, deq̄ sua puincia rex deliberato p̄ suo arbitrio. Lacedęmoniū sociiue puincia regis ne adeunto
nocēdi ergō. Neve rex Lacedęmonioꝝ sociorūve regiōē adito vllius mali ergō. Q̄d si qs Lacedę-
monioꝝ aut socioꝝ, nocēdi ergō regiōē regis adierit, Lacedęmonii sociiq̄ phibeto. Et si qs e ditio
ne regis adierit Lacedęmonios sociosve nocēdi ergō, rex phibeto. Nauib⁹ q̄ nūc adsunt, Tissapher-
nes stipēdiū p̄stato ex pacto, dū naues regis adueniāt: q̄ vbi aduenerint, Lacedęmoniū socii suā clas-
sem si volēt alunto: sin a Tissapherne ali volēt, Tissaphernes stipēdiū p̄beto. Eā pecuniā finito bel-
lo quātā acceperint Lacedęmonii sociiq̄, Tissapherni reddūto. Postq̄ classis regia venerit, & illa &
Lacedęmonioꝝ & socialis cōmuniter bellū gerūto, quatenus Tissapherni videt̄ Lacedęmoniiq̄ ac
sociis. Q̄d si societate belli cōtra Atheniēsē dissociare libuerit, ex equo dissociāto. Atq̄ hęc pactio-
nes itē fuerūt, post quas Tissaphernes operā dedit, vt naues Phoenissas (quēadmodū dictū est) ad-
duceret, atq̄ alia q̄ spopōderat, aīo etiā ostētandi se q̄ ad ip̄sum prinerēt, apparare. Sub extremū
iā hyemis Bęotiani Oropū interceperūt, prodito Atheniensū qd̄ ibi erat p̄sidio, opera etiā nōnul-
loꝝ Eretriēsū, & ip̄soꝝ Oropioꝝ, captantes Eubceam ad defectionē inducere. Nā cū id oppidum
sit sitū in Eretria, qd̄ Atheniēsē tenebāt, fieri nō poterat, qn magna iactura afficeret & Eretria &
cętera Eubcea. Poriti igit̄ iā Oropo Eretriēsē, in Rhodū venerūt accitū Pelopōnēsē in Eubceam.
Illi Chio potius q̄ vexabat̄ succurrēdū cū statuisset, & e Rhodo soluētes omni cū classe circa Trio-
piū nauigarēt, p̄spiciūt Atheniēsū naues a Chalce altū tenētes: & cū neutri in alteros tēderēt, abie-
rūt: Atheniēsē qd̄ in Samū, Pelopōnēsē aut̄ in Miletū, cernētes nō posse se Chio succurrere sine
certamine. Hyems hęc cōfecta est, & vicesimus huius belli annus, qd̄ Thucydides cōscripsit. In eū-
te statim pxime estatis vere, Dercylidas vir Spartiata haud magna cū manu missus est itinere pe-
destri ī Hellepōtū, sollicitatū ad defectionē Abydū, q̄ est Milesioꝝ colonia. Chii quoq̄ q̄diu Astyo-
chus de ferēdo auxilio ambigit, obsidione vrgēte, ad cōstigēdū ip̄sulsi sunt nauali certamine. Acce-
perāt aut̄ post mortē Pędariti Astyocho adhuc apud Rhodū agēte, Leontē e Mileto virū Spartia-
tā p̄ duce, q̄ cū Antisthene venerat epibata, & duodecim naues Miletū p̄sidiarias, quarū Thurinæ
erāt qnq̄, Syracusanę quatuor, & Aneita, & Milesia, & Leontis & singulæ. Egressi itaq̄ populariter
Chii, & tuto quodā loco occupato, vna cū sex & triginta suis nauib⁹ aggressi sunt Atheniensium
duas & triginta. Et cū atrox esset pugna naualis, neq̄ in ea Chii atq̄ socii foret̄ inferiores, tñ (iam
em̄ erat vesper) in vrbē redierūt. Secūdū hęc cum Dercylidas pedestri itinere ad Hellepōtū pue-
nisset, statim ad eū, & ad Pharnabazū Abydus defecit, & duos post dies Lampfacus. Hoc cognito,
Strōbichides e Chio repēte suppetias venit, nauib⁹ quatuor & viginti Atheniēsū, inter quas erāt
militares q̄ portabāt armatos: & plūo superatis Lāpsacenis q̄ obuā pdierāt, ip̄so ip̄etu Lāpsacū mu-
ris carentē capit, ac hoīes vasaq̄ abripit: ac restitutus in eā liberis hoībus, ad Abydū accessit. Sed cū
Abydanos neq̄ ad deditiōē impellere, neq̄ oppugnatiōē tētata expugnare posset, ad Sestum trās-
fretauit, vrbē in Cheronese e regiōe Abydi sitā, quā Medi aliqñ tenuerāt: ibiq̄ p̄sidium ip̄osuit, ac

Oropus.

xxi. anni ini-
tium.
Dercylidas.
Abydus.

Miles.

Abydus des-
ficit.
Lampfacus.

Sestus.

totius Helleſpōti tutelā. Interea & Chiū cōpotes maris effecti ſūt magis, & qui ad Miletū erāt, atq; Aſtyochus tū audita pugna nauali, tū diſceſſu Strōbichidis audaciores. Itaq; oīno duab⁹ nauib⁹ ī Chiū pfectus Aſtyochus, ſumpſit q̄ illic erāt naues, & tota iā claſſe cōtēdit in Samū. Et cū hoſtes nō exirēt obuiā, q̄ mutuo ſuſpecti erāt, rursus rediit Miletū. Nā p hoc tēpus, atq; etiā pri⁹, Athenis antiquatus erat ſtatus popularis. Siquidē poſtq̄ Piſander cū collegis ac Tiſſapherne redierunt Samū, rē illic caſtrēſem ad ſuū magis arbitriū trāſtulerūt, & Samiū ipſi hortabant optimates ad capeſſendū ſecū ſtatū paucorū, etſi inter ſe ad ſeditiōnē cōcitati, ne ſub ſtatu paucorū degeret. Quin etiā Athenieſib⁹ q̄ illic erāt, cū & ipſi inter ſe cōtuliffent, placuit Alcibiadē (quādoq; hoc ei non eſſet cordi) miſſum facere. Nō em̄ amplius idoneum fore, ſi veniret, ſtatū paucorū, ſed ſe iā quorū de periculo ageret, p ſe diſpicere oportere, quonā modo & res iſta nō remitteret, & bellica ſuſtineretur, vnoquoq; ex ſua re familiari impigre pecuniā, & ſi qua re alia opus eſſet, cōferente: vt q̄ non aliis iā, ſed ſibi ipſiſ laboraret. Talia tūc exhortati, continuo Piſandri & dimidiū legatorū domū dimiſerunt ad res ibi tranſigēdas, dato inſup eis negotio, vt in quaſcūq; ſubditorū ciuitates poſſent, ſtatū paucorū inſtruerent. Alterū dimidiū in alia itē ſubditorū oppida, alio aliū, necnō Diotrephū ad puinciā ſibi mādatā in Thracia adminiſtrādā, tūc agere circa Chiū. Is Thaſum proſectus, ſtatū ibi populārē aboleuit. A cuius diſceſſu Thaſii altero fere mēſe vrbi murū circūdederūt, tanq̄ nihilo iā indigētes cum Athenieſib⁹ ſtatu optimatū, ſed libertatē a Lacedæmoniis ppediē expectantes. Nā corū exules q̄ nō penes Athenieſes, ſed apd Lacedæmonios erāt, cum ſuis q̄ intra vrbē erāt neceſſariis, omni ope annixi ſunt, vt & naues recipent, & ciuitas rebellaret. Itaq; ipſis qdē euenit ex ſentētiā, vt & ciuitas citra periculū ſeruitio eximeret, & populus q̄ fuerat refragaturus adminiſtratione ſummoueret, ceteris autē Athenieſiū ſtudioſis e cōtrario, q̄ ſtatū paucorū illic conſtituerant. Neq; id in Thaſo tm̄ vt mihi videt, ſed in aliis quoq; multis ſubditorū ciuitatib⁹, q̄ reſiſcentes a nullo metu corū q̄ tractabant, illaq; fallaci ſub Athenieſib⁹ legitime viuēdi cōditione poſthabita, ad eā q̄ pculdubio erat libertatē trāſierūt. At Piſander cū collegis proſecti, ſtatū populārē vt ipſiſ videbat ex vrbib⁹ ſuſtulerūt, & ex aliquot earū armatis in ſocios ſumptis Athenas reuerterūt: vbi cōperiunt iā p'eraq; a ſodalib⁹ perpetrata. Etem̄ Androclē quēdā in ſtatu populari lōge principē, q̄ inter primos extiterat author Alcibiadis expellēt, nōnulli iuniorū cōſpirati, clam obruncatāt, duplici cauſa, tū q̄ erat maxime apd populum authoritatis, tum vel magis aliquāto Alcibiadis demerēddi, tanq̄ reuerſuri, & Tiſſaphernē eis amicū reddiruri, alioſq; nōnullos tanq̄ nō opportunos eodē clā modo ſuſtulerāt. Oratioq; ab eis ex cōpoſito p'palā habita eſt, neq; mercedē aliis dari debere niſi militātib⁹, neq; plures eſſe participes rerū gerēdarū q̄ qnq; milia, & eos p'cipue, q̄ & pecuniis & corporib⁹ pdeſſe poſſent. Erat autē hec res decora apud pleroſq; vt q̄ adminiſtrationē ciuitatis imutaſſent, iudē ciuitatē adminiſtrarēt. Adhuc nāq; & populus & cōciliū ex conſuetudine cōgregabat, ita tm̄, vt nihil cōſultaret niſi qd̄ conſpiratis p'baret. Ex quorū etiā numero erāt q̄ cōcionabant, p'elatis prius inter ſe q̄ forēt dicēda: nemine iā aliorū cōtradicēte p're metu, cū tāta cerneret cōſpiratorū manū. Qd̄ ſi quis cōtra hiſceret, cōfeſtim aliquo idoneo modo necabat, neq; de p'cuſſorib⁹ inquirebat: neq; ſi qui ſuſpecti erāt, ſupplicii ſumebat, ſed intra ſilērium populus ſe tenebat, adeo p'terfactus, vt taciturnitatē ſuā lucrifacere ſe putaret, ſi nihil violētiē pateret, & cum multo pluriū q̄ erat cōſpirationē ſuſpicaret, aīo ſuccumbebat. Nec id licebat explorare tum p'pter magnitudinē ciuitatis, tum p'pter mutuā ignoratiōnē. Neq; vero ſas erat ob hoc ipſum cuiq; apud alium miſerari ac lamētari vicē ſuā, quaſi de vlcifcēdo ſecreta cōſilia agitarēt. Siue em̄ notum ſiue ignotum nactus eſſes quē alloquereris, inſidus videbat, ſingulis e populo ſuſpicioſe inuicē ſe adētibus, veluti participes forēt eorum q̄ agerent. Qm̄ ex eo paucorum numero erant quidā, quos nemo vnq; ſuſpicatus eſſet ad eā ſe factionem cōuerſuros, qui p'cipue & apud multitudinē vt fides haberet eſſecerant, & apud ſtatum paucorum vt multum firmamenti eſſet, vel hoc ipſo q̄ populares ad mutuam diſſidētiā inducebant. Sub hoc igitur tēpus Piſander collegeq; veniētes, ſtatim cetera peregerunt: & ante oīa coacto populo, ſentētiā dixerunt de decē ſcribis deligendis, penes quos liberum imperiū eſſet, q̄ conſcriptā rogationem certa die ad populum ferrēt, qua ratione ciuitas optime degeret. Vbi dies dicta aduenit, aduocata concione in editum locum, vbi tēplum Neptuni eſt ſitum, decē ferme extra vrbē ſtadiis, pmulgarunt decem viri illi, nihil aliud q̄ hoc demum licere, qd̄cunq; quis velit Athenieſium decretum reſellere, reſellentemq; ſi quis aut ſcripſerit aduerſus leges facere, aut quoquo alio modo leſerit, ingentibus poenis ſanxerunt. Hic vero clare locuti ſunt nullum iam priſtino inſtituto magiſtratum valere, neq; ſtipendium numerari, ſed quinque deligi, p'ſi des, a quibus rursus centum viri deligantur, qui ſinguli ternos ſibi cooptent, penes quos numero

Democratia
Athenienſiū
antiquata.

Paucorū ſtatus iſtaurāt.

Thaſi reſpū
immutatur.

Androclis
cēdes.

Athenieſiū
factiones.

Decē ſcribarum
electo
apud Athenieſes.

Decēvira
leges.
Centūviri,
CCCC. viri.

BELLI PELOPONNESIACI

Antiphon. quadringētos, cū in curiā venerint, imperiū sit exequēdi q̄ optima factu esse senserint, & quinq; milia ciuū quoties eis videret cōgregare. Fuit quidē qui hanc rogationē tulit Pisander, q̄ vt in ceteris, ita in hoc statū popularē libētissime p̄palā abrogabat. Qui vero totū negociū cōposuit, qua ratione ad hoc deueniret is̄ pridē id p̄meditatus, fuit Antiphō, vir Atheniēsū sui tēporis nulli secūdus virtute, atq; itē p̄stantissimus in cōminiscēdo, & in iis q̄ sentiret promēdis: q̄ neq; ad populum neq; vllā in cōrentionē volūtarius p̄dibat: sed suspectus vulgo p̄pter opinionē facultatis in dicēdo, cessabat ab agēdo: tñ hic vnus vt cuiq; aliquid aut in iudicio, aut apud populū agēti cōsulebar, plurimū posse p̄desse existimabat: & q̄ postmodū (cū statu quadringētorū collapsō, acta illorū populū vitū iret, ipseq; in iudiciū vocaret, tāq; vnus ex istarū rerū authorib⁹) videt mihi optime oīm ad meā vsq; memoriā, causam capitis dixisse. Prēstabat autē sese & Phrynichus perq; studiosum circa statū paucorū Alcibiadis metu, quē intelligebat cūcta ap̄d Samū a se cū Astyocho tractata rescīuisse, ratus (vt credibile erat) eū nunq; sub paucorū statū reuersurū. Et aduersus atrociam quā is nō succubuerat, plurimū de sua virtute sp̄pōdisse videbat. Theramenes quoq; Agnonis filiū, inter primos eorū extitit qui statū popularē dissoluerūt: vir neq; ad dicēdū, neq; ad intelligēdū inualid⁹. Itaq; opus a viris & multis & circūspectis agitatū, etsi arduū, tñ nō imerito p̄cessit. Arduū, n. fuit, populū Atheniēsem cēresimo fere ab exactis tyrānis anno libertate priuare, nō eū modo nulli⁹ imperio subiectū, sed plusq; huius tēporis dimidio ipsū aliis īperare assuetū. Vbi autē cōcio nemine refragāte, sed rata habēte q̄ p̄mulgabant soluta est, aliquāto post in curiā introducti sunt quadringēti hūc in modū: Erāt Atheniēses assidue sub armis p̄pter hostes apud Deceleā agētes, partim in muris, partim in stationib⁹ suo q̄sq; loco. Igit̄ illo die eos q̄ cōscii nō erāt, ex cōsuetudine abire permittūt, dato p̄cepto cōiuratis, vt p̄manerēt nō apud arma, sed seorsum: & si q̄s ad res q̄ agerent notādas restitisset, hūc sūptis armis id facere p̄hiberēt. Fuerūt autē ii, q̄b⁹ id negociū datū est, q̄ ad hoc ip̄m venerāt cū suis armis, Andrii & Tenii & Carystiorū trecēti, & Æginetę Icolę, quos il luc habitatū miserāt Atheniēses. His itaq; dispositis, q̄dringēti viri occulto q̄sq; pugione veniētes, comitatib⁹ cētū viginti adolecētib⁹, q̄b⁹ vtebant sicubi manu illorū opus erat, circūfistūt intra curiā senatores, quiq; magis eligebant, eisq; p̄cipiūt vt sumpta mercede egrederent. Attulerāt autē ip̄si mercedē illis totius reliqui tēporis, & eā egrediētibus p̄soluerūt. Itaq; hūc in modū senatus nihil refragatus, e curiā p̄psit: nec ceteris qdē ciuib⁹ aliquid innouātib⁹, sed quiescētib⁹. Tūc illi īgressi si curiā, q̄stōres e suo corpore sortiti sunt, q̄buscūq; votis atq; hostiis magistratus inētur vsi: post ea valde immutato ritu status popularis, p̄terq; q̄ exules Alcibiadis gratiā nō restituerūt, in ceteris īperiose gerebāt: & nōnullos (licet haud multo min⁹ q̄ ipsi videbāt idonei q̄ i locū ipsorū substituerentur) interemerūt, nonnullos in carcerē cōiecerunt, quosdā relegauerunt. Ad Agidē quoq; regē Lacedemoniorū (erat apud Deceleam) misere caduceatorē, q̄ diceret velle se redire in gratiā: & cōsentaneū esse vt ille ipsis potius, q̄ infido populo (qui amplius nō extaret) assentiret. At iste nō quieto animo ciuitatē esse existimās, neq; sibi populū subito vetustā libertatē traditurū, nec q̄ turū si magnū exercitū cōspexisset, ideo non tantū fidei habēs illis in p̄sens, quin crederet etiā turbari posse, nihil de cōuētionē respōdit iis q̄ a quadringētis aduenerāt, sed accito e Pelopōneso īgēti exercitu, haud multo post ip̄se cū iis copiis & iis q̄ ad Deceleā excubabāt, descēdit ad ipsa mœnia Atheniēsū: sperās eo magis turbatos Atheniēses in suū arbitriū p̄cūros, aut volūtarios, aut ip̄so impetu p̄pter tumultū intra extraq; credibiliter futurū: neq; eū defore putabat, quin muros maiores p̄pter illorū solitudines occuparet. Cū ergo copias propius mœnia admouisset, Atheniēses ne tantulū quidē intra urbē mouerūt, sed emissō equatu ac parte quadā grauis & leuis armaturę sagittariorū, depulerūt statim eos q̄ p̄pius subiissent, armisq; atq; corporib⁹ quorūdā interfectorū potiti sunt. Ita re Agis cognita, rursus reduxit exercitū: & ip̄se qdē & qui cū eo fuerant illic, ap̄d Deceleę loca māserūt. Eos autē q̄ superauerāt, postq̄ illic aliquot dies fuerāt cōmorati, domū remisit. Secūdū hęc, cū quadringēti viri ad eū legationē misissent, & hic nihilominus etiā magis cunctaret, & ad hoc ip̄os hortaret, Lacedemonē mittūt ad paciscēdū legatos cupidi pacificādi. Mittūt itē in Samū decē viros ad leniēdos milites, docēdosq; cum alia q̄ dicere oporteret, tñ vero illud, nō in perniciē ciuitatis constitutū esse statum paucorū, sed in salute esse omnīū: & quinq; milia hominū esse, nō quadringētos solū, q̄ negocia administraret. Nec vnq; ad eā diē propter expeditiones & peregrinas occupationes ad vllā rē cōsultādā quātūlibet arduā, plures quinq; milibus conuenisse. Non tñ statim ab ipsa stat⁹ sui cōstitutione miserūt, veriti ne id qdē euenit, nautica multitudo nollet sub eo statu manere, & illic inchoato malo ip̄si mouerent. Etenī iā apud Samū circa statū paucorū res talis erat innouata ea, q̄ per ipsū tēpus cōrigit, quo quadringēti sunt constituti, Nā Sa

Antiphon.

Hūc locū citat Cice. in Brato.

Phrynich⁹.

Theramenes.

Agnon.

Quadringētorū i curiā inductio.

Andrii, Tenii, Carystii.

Additū ab interprete.

Agidis exercitus contra Atheniēses.

Samiorū factio.

miorū q̄ tūc aduersus p̄ceres surrexerāt, cū antea fuissent stat⁹ popularis, sed imūtati rursus perſuaſione Piſandri dū venit, & Athenieſiū in Samo cōſpicuorū, facta cōiuratione ad quadringētos homines, ſtatuerāt aggredi ceteros ranq̄ illi populus foret, & Hyperbolū quendā Athenieſem, hoīem nefarium, exultāre, nō potētiē dignitatisve metu, ſed p̄pter ſcelera & dedecus ciuitatis iteremerūt, vna cū Charmino vno e ducib⁹ & aliqb⁹ cū eo Athenieſib⁹, q̄bus fidē habebāt, & cū iis alia huiusmodi perpetrarūt, animati & plures inuadere. Hāc rē q̄ ſenſerāt futurā, nūciauerūt tū e ducib⁹ Leōti ac Diomedonti (hi em̄ q̄ a p̄ſo honore affecti eſſent, etiā inuiti ſtatū paucoꝝ ferebāt) tū Thraſybulo ac Thraſyllo, quorū alter erat trierarchus, alter armatis p̄erat: itēq̄ ceteris q̄ p̄cipue videbātur illi cōſpirationi ſemp aduerſi: obſecrarūtq̄ ne ſeiſos morti deſtinatos, ne Samū ab Athenieſibus alienatā, p̄pter quā vna magiſtrat⁹ in id tēporis p̄maſſiſſet, cōrēnerēt. Hoc illi audito, ſingulos milites adēūt, orantq̄ ne quo modo id permittāt, & in primis eos q̄ dicunt Parali, hoīes Athenieſes, atq̄ liberos oēs q̄ in ea nauī vehebant, ſtatui paucoꝝ nedū p̄ſenti ſemper infeſti. Quib⁹ Leon & Diomedon quoties aliquo nauigabāt, ſoliti erāt aliqd nauīū cuſtodiēdū relinquere: adeo, cū trecēti illi in Samios impertū feciſſent, iſti oēs interuētu ſuo pleroſq̄ Samioꝝ periculo exemerūt, & triginta e numero trecētoꝝ obrūcarūt, & eoꝝ tres maxime nocētes exilio multarunt, ceteris ignoſcētes reſtituto populari ſtatu, in poſterū cōmuniter rempublicā adminiſtrarūt. Hanc itaq̄ nauē Paralorū cū ipſorū p̄fecto Chærea, qui ſtatu mutato nauauerat operā, p̄peranter Samii atq̄ milites Athenas mittūt ad ea q̄ acta eſſent nūciāda. Nōdū em̄ reſciuerāt quadringētos viros ip̄erio potētos. Cū Athenas nauis pueniſſet, ea p̄tinus quadringenti ablata, Paralorū aliquot duobus tribuſve vincula indiderūt, reliquos in aliā militārē nauē impositos, mādarūt p̄ Eubœam cuſtodiēdos. Chærea ſimulac ea q̄ agerent aīaduertit, vtcūq̄ latitās rursus ī Samū reuerſus, retulit militib⁹ q̄ fierēt Athenis, oīa in maius vi orationis exaſperās, vniuerſos ab his q̄ rēpublicā adminiſtrarēt verberib⁹ affici, nec cōtra eos quicq̄ hiſcere licere: quinetiā horū vxorib⁹ liberisq̄ vim afferri, cēde quoꝝ ſtauiſſe omniū q̄ in Samo militārēt, q̄ ab ipſorū ſentētia diſcreparēt, p̄pinquos comp̄hēdere atq̄ coercere, niſi ſibi obrēperatū ſit, eos interfecturi. Alia etiā p̄ multa mētiēdo adiecit. Quē audientes milites, nō modo eos q̄ ſtatū paucorū introduxerāt, ſed etiā eos q̄ participes erāt, ſtatuerūt a principio occidere. Deinde ab iis q̄ ſe interpoſuere p̄hibiti, atq̄ edocti ne hoſtib⁹ infeſta claſſe veniētib⁹ rem Athenieſem p̄derēt, abſtiterūt. Ac poſtea volētes iā aperte rē Samiam ad ſtatum popularē reuocare, Thraſybulus Lyci ac Thraſyllus (iſti em̄ p̄cipui authores extiterant ſtatu innouādū) adegerunt ad maximū iuſiurandū cū ceteros milites, tū vero eos q̄ erant e ſtatu paucorū, capeſſituros ſe rēpublicā popularē, idemq̄ qd̄ ipſi ſenſuros, bellū aduerſus Pelopōneſes impigre geſturos, trecētos viros p̄ hoſtib⁹ habituros, ac nihil admodū cū illis p̄ caduceatorē tranſacturos, in eadem verba iurauerūt. Ex Samiis oēs q̄ per etatē ferre arma poterāt, cū q̄bus oīa negocia & q̄ ex periculis euētura foret, milites ſibi cōmunia eſſe voluerūt, arbitrātes neq̄ ſibi neq̄ illis vllā reliquam ſalutē fore, ſed vtriſq̄ pereūdū, ſiue quadringēti viri vincerēt, ſiue hoſtes e Mileto. Atq̄ hoc tempus p̄ cōcertationē omne cōſumptū eſt, militib⁹ Athenas ad popularē ſtatū, illis hos ad paucorū cōpellentib⁹. Sed milites coacta protinus concione, ſuperiores duces & ſi quē trierarchū ſuſpectū habebāt, magiſtratu amouerūt, alioſq̄ ſuffecerunt trierarchos duceſq̄, quorū extitere Thraſybulus Thraſylluſq̄, q̄ ad dicēdū ſurgētes, ceteros exhortati ſunt cū aliis rationib⁹ non debere ipſos aīo labare, q̄ ciuitas ſua defeciſſet, tū vero his, q̄ a ſe qui & plures eſſent, & oīb⁹ magis abūdarent, illa ſeceſſiſſet. nā cū ipſi oēm claſſem habeāt, poſſe ſe ciuitates q̄bus p̄ſent, adire ad pecuniā p̄ virib⁹ dādā: ſi illi abiret, Samū ſuperēſſe, vrbe nō inualidā: ſed quaten⁹ maritimū robur Athenieſiū, qd̄ ſoli obrinere cōtēderāt, eo ibecillitatis recidiſſet, ſatis validā ad hoſtes, & eodē loco arcēdos, vnde iterū arcuiſſent: & ſe p̄pter claſſem potētioreſ q̄ eos q̄ in vrbe eſſent, ad cōparādū cōmeatū, cum eſſet ipſorum be-neſicio q̄ Samo p̄aſiderent: haecenus licuiſſet illis in Piræum applicate, quod non liceret in reliquum ſi rempublicam eiſdem reſtituere recuſarent. Itaq̄ magis ſe poſſe illos prohibere vſu maris, q̄ ab illis prohiberi. Nam illud exiguum quiddam eſſe & nullius momenti faciendum, illos vrbe ab hoſte eripere, ſi hoc ipſis vtile ſit, & eoſdem nihil amiſſiſſe, ſuam habeant quā mittant pecuniam, ſed eam ipſi milites erogent, ſed ſenatum conſtituiſſe, & eiſus gratia ciuitas habeat exercitus: immo in hoc etiam eos deliquiſſe, q̄ primas leges reſciderint. Se vero debere & ſuā ſalutē cōſulere, & tentare vt illos ad officiū retraherent: nec deteriores illis eoſdem cenſendos, qui aliquid melius conſultarent. Alcibiadem quoq̄ propoſita ſibi per ipſos ſecuritate atq̄ reſtitutione, ſocietatem inter eos ac regem cupide conciliaturum: quodq̄ maximum ſit, ſi cætera fruſtrarentur, certe cum tantam claſſem habeant, hoc non deeſſe vt ſecedant aliquo ex multis

Hyperbolli
exdes.
Charmini
cædes.Thraſybul⁹.
Thraſyllus.

Parali.

Chærea Pa
ralorum p̄ſe
fectus.Lycus Thra
ſybuli pater.

BELLI PELOPONNESIACI

locis, ubi & vrbes & agros inueniāt. Talibus sese alloquiis mutuo in concione hortati sunt, & nihilo segnius ea q̄ ad bellū gerēdū pertinebāt, apparabāt. Quæ sentiētes decē legati, q̄ a quadringentis viris in Samū missi erāt, cū iā in delo essent, ibidē siluere. Per hoc tēpus classarii Pelopōnēsiti milites qui erāt Mileti, inter se succlamabant, tanq̄ negocia ab Astyocho pariter atq̄ Tissapherne perderent: ab Astyocho quidē, q̄ neq̄ prius pugnare voluerit, q̄ diu ipsorū classis p̄potēs, Atheniē siū tenuis fuit: neq̄ nūc velit, cū Atheniēses inter se diffidere dicant, nec eorū naues eodē in loco esse: sed tēpus terat opperiēdo Phoenissas a Tissapherne naues, noīe, nō re periculū certaminis facturas. A Tissapherne autē, q̄ has naues nō accierit, q̄ neq̄ solidū neq̄ assiduū stipēdiū soluēdo, classem Pelopōnēsem destruat. Itaq̄ negabāt vltērius expectare oportere, sed pugna nauali decernere, ad qd̄ p̄cipue Syracusani instabant. Hoc murmur gliscere sentiētes socii atq̄ Astyocho, concilio habito, cēsuere decertandū: q̄nquidē seditionē apud Samū esse nunciabāt. Ergo cū oībus nauibus numero cētū ac duodecim Mycalen proficiscunt, iussis eo Milesiis adesse pedestri itinere. In Glauca autem Mycales stationē Atheniēses habebant, duē & octoginta naues e Samo profectę. Distat autē paululum a continente Samus, qua parte Mycalen spectat. Qui cum prospexissent Peloponnesiacas naues exaduerso venientes, secesserunt in Samum rati, suas non satis esse ad subeundum de summa rerum periculū, & simul expectantes (præscierant enim hostē e Mileto venire cupidum pugnādi) Strombichidem in Hellesponto succursurū cū ea classe, qua se e Chio Abydū cōtulerat: ad quē p̄miserant nuncium, cū se in Samū Atheniēses subduxissent. Pelopōnēses ad Mycalen classe appulsa, illic castra posuere, & cū eis Milesiorū peditatus atq̄ accolarū. Postero die cū aduersus Samū nauigare statuisent, accepto nūcio Strombichidē ab Hellespōto redire, ilico Miletū reuerti sunt: aduersus quā vicissim Atheniēses post accessionē alterius classis cōtenderūt centum atq̄ octo nauibus proposito decertādi, sed nemine obuiā se dante, rursus in Samū reuertunt. Statim secūdū hęc eadē Pelopōnēses tā numerosa classe, tñ non idoneos se arbitrātes ad plū cōserendū, inopes cōsillii vnde tot nauib⁹ pecunia suppeteret, p̄sertim Tissapherne male soluente, mittunt ad Pharnabazū (qd̄ iam inde ex Pelopōneso p̄ceptū erat) Clearchū Ramphii filiū quadraginta nauū p̄fectū. Euocauerat em̄ eos Pharnabazus p̄bere stipēdiū paratus, pactusq̄ p̄ legatū se illis Byzantiū ad defectionē impulsurū. Ita naues Pelopōnēses datis velis altū petētes, vt in cursu faciendo hostē laterēt, coorta tēpestare iactate sunt, & earū alię q̄ Delū tenuerūt, plures erāt q̄bus Clearch⁹ vehebat, posteri⁹ Miletū reuerse sunt. Sed rursus eas recepit Clearchus, in Hellespōtū pedib⁹ itinere confecto. Verū eę q̄ in Hellespōtū euaserāt cū Helixo Megarej decē naues, Byzantiū traxere ad defectionē: qd̄ postea cū rescissent Atheniēses q̄ ad Samū statiuā habebāt, miserūt auxiliū atq̄ p̄sidio loci classem in Hellespōtū: & breuis qdā pugna cōmissa est ante Byzantiū inter octonas vtrinq̄ naues inter eosdē. Ii q̄ reb⁹ p̄erant, & ante oēs Trasylbulus cū semp̄ alias, tñ vero postq̄ statū immutauerat, in eadē sentētia fuit vt Alcibiadē reuocaret, ac tādē frequētī militū cōcione ad hoc p̄suasa, factosq̄ decreto reducēdū (donata venia) Alcibiadē, ad Tissaphernē nauigauit, Alcibiadēq̄ deduxit in Samū: vnā spem fore existimans, si ille Tissaphernē a Pelopōnēsi⁹ ad ipsos transferret Alcibiades coacta cōcione, iacturas exilii sui questus est & deplorauit: multaq̄ loquutus de rep. non in paruā spem fururoꝝ audiētes adduxit, supra modū amplificādo suā apud Tissaphernē gratiā, vt ii q̄ holigarchiā domi gerebāt, ipsum extimescerēt, tñ vel magis cōiurationes dissoluerent, simulq̄ vt ab iis q̄ Sami erant plus fidutię caperet, ac pluris ipse fieret, atq̄ hostes Tissaphernē q̄ maxime obtrectarēt, & a spe in qua erāt deciderent. Enimvero asseuerabat amplissimis verbis, sibi recepisse Tissaphernē nunq̄ cessaturū dare stipēdiū Atheniēsi⁹, si modo eis cōsideret, quoad ipsi q̄piā reliquū foret, ne si oporteret qdē se ad extremū veniēdare totū suū, naues quoq̄ Phoenicū quæ iā in Aspēdo essēt, ad Atheniēses, nō ad Pelopōnēses adducturū. Ita demū se Atheniēsi⁹ habiturū fidē, si ipm̄ ad eos reuersū excepissent. Hęc illi aliq̄ multa simulatq̄ audiere, in collegiū superiorū ipatorū cooptauere, iusq̄ rerū omniū p̄miserē: tātā subito spem singuli p̄sumētes, vt nihil minus q̄ de sua salute, deq̄ supplicio quadringentorū dubitarēt, parati etiā iā tñ p̄pter ea q̄ ille dixerat, cōremptris q̄ aderāt hostib⁹, nauigare in Piræū. Ad qd̄ faciēdū cū multi instarēt, ille vehemēter abnuuit, negās omisso q̄ p̄pius eēt hoste, in Piræū esse nauigādū: & q̄ndē ipse delect⁹ eēt ip̄erator, se rōnes belli ante oīa curaturū adito Tissapherne: atq̄ extēplo e cōcōe abiit, videri volēs vniuersa cū illo cōicare, & maioris apud illū p̄cii eē, ostentādo se q̄ impator iā delect⁹ eēt, illiq̄ p̄desse posset & obesse. Atq̄ hīc cōrigit vt p̄ Tissaphernē terrefaceret Atheniēses, inuicē p̄ Atheniēses Tissaphernē. Pelopōnēses q̄ Mileti erāt, audito Alcibiadis reditu, cū iā antea Tissaphernē p̄ fido haberēt, multo iā magis obtrectabāt, Delatū. n. mltis e locis ad eos fuerat, q̄ recusasset p̄dire obuiā classī Atheniēsi

Mycale.
Glauce.
Sami situs.

Clearchus.

Helixus.

Alcibiadis
querimonia

Alcibiades
ab exilio re-
uocatus pri-
stinę digni-
tati restituit

ad Miletū vsq̄ vltro lacefferi, Tissaphernē mltō lāguīdiorē effectū eē ad mercedē soluēdā, & iā ātea p Alcibiadē operā datā, vt idē ipis inuisus esset. Itaq̄ inter se milites ali⁹ aliū cōueniētes, quēadmodū prius fecerāt, cōspirauerūt, & alii qdā autoritatis hoīes, nō solū q̄ neq̄ solidum vnq̄ stipendiū acciperēt, & id breuis t̄pis aut ītermīssum, nisi qs eos aut in plū duceret, aut alio abduceret, vñ alerent: deserere naues, culpā oēm in Astyochū refundentes, q̄ priuati lucri gratia Tissapherni indulgeret. Cū autē in hmōi cōspiratione isti essent, cōflatus est qdā in Astyochum tumult⁹ hunc in modum: Cōspiratio ī Astyochum. Syracusanorū nauat̄ Thurinorūq̄, quo liberior multitudo erat, licenti⁹ ingruētes, stipendiū reposece re. Quibus p̄teruius qdā respōsum reddidit: interminatūq̄ in Hermocratē nauis suis astipulatē, leuauit fustem. Hoc cernētes cōmilitones vtq̄ nauē, cū clamore Astyochū vt ferirēt, impetū faciunt. Qd̄ ille p̄uidēs, ad arā quādā cōfugit, atq̄ ita pcussus nō est. Sed illinc in diuerso discessum ceperunt: & Milesii furtim ad ortū castellū Tissaphernis illic extructum, & p̄sidiū qd̄ ibi erat, eiecerunt. Astyochus mortem au fugit. Quae res pbata est, cū aliis sociis, tū p̄cipue Syracusanis, Lichā tñ displicuit, affirmāri debere Milesios aliosq̄ q̄ sub ditione regis essent, inseruire atq̄ obsequi Tissapherni in iis, q̄ moderata essēt, do Lichas. nec rationes belli rectē disponerent. At Milesii ob hęc illi & alia hmōi succēntes, mox defunctum morbo humari phibuerunt eo loco: vbi q̄ aderāt Lacedemonii, volebāt. Propter hęc rerū discordiā inter ipsos Tissaphernēq̄ & Astyochū, supuenit ex Lacedamone successor Astyochi Mindarus, na Mindarus. uarchiāq̄ suscepit imperiū, & Astyoch⁹ abcessit. Cū quo Tissaphernes Gauletē quēdā ex iis quos γαυλειτηρ. secū habebat, natiōe Cara, legatū misit, vtriusq̄ linguā gnarū, tū ad īsimulādū Milesiorū factū cir Car. ca castellū, tum ad se purgādū, sciēs sui succlamādī gratia p̄cipue illuc Milesios ire, & cū eis Hermocrates, q̄ asseueraret ipsum cū Alcibiade res Pelopōnēses destruere, in partib⁹ vacillātē. Erat em̄ illius Potamis. in hūc p̄petua similtas p̄pter stipēdiū solutionē. Quē extremū iā Syracusanis extorē, cū alii duces Myscon. Syracusanorū nauium Potamis, Myscon, & Demarch⁹ Miletū venissent, īsectat⁹ est Tissaphernes Demarchus. multo acrius: ac crimini dedit cū alia, tum vero q̄ qa pecuniā postulatā aliqñ nō impetrasset, īnīmicitias secū gereret. Igīf Astyochus Milesiisq̄ & Hermocrates, a Mileto Lacedamone petierunt, & Alcibiades rursus a Tissapherne Samū: Vbi dū adest, legati ex Delo adueniunt, quadringēti quos viri mītebāt, ad demulcēdos eos q̄ Sami erāt: & coacto cōcilio, conātes eos loq̄ nolebāt īnitio auscultare milites, sed succlamātes iubebāt interfici q̄ statū popularē sustulisset. Mox tñ vix reticescētes exaudierunt: illi cōmemorare, nō excidiū publici, sed salutis causa, neq̄ vt ciuitas hostibus p̄deret, factā esse status īmmutationē: licuisse em̄ cū hostis ad urbē subiisset, sibi id facere, q̄ ciuitati p̄eessent, aliisq̄ qnq̄ milib⁹, qm̄ oēs aliquatenus participes essent, neq̄ domesticos eorū, aut īniuriā quē admodū Cherea īuidiose retulisset, aut vllō dāno affici, sed in suis quēq̄ locis passim manere. Et cū alia multa cōmemoraret, noluerūt eos vlteri⁹ exaudire q̄ aderāt, qm̄ agre ferebāt, & alii aliā sententiā dicebāt, sed in primis de nauigādo in Piræū. Ibi Alcibiades primū videt de patria bene fuisse se merit⁹ & vt nemo magis. Propteratib⁹ em̄ Atheniētib⁹ e Samo aduersus Atheniēses nauigare, ex Alcibiadis in patriā me ritum. quo planissime fuissent hostes p̄tin⁹ Ionīa & Hellepōro potituri, intercessit, quo tpe nemo ali⁹ cōpescēde multitudīni idone⁹ extitisset, ille & publice cupidos a nauigādo cohībuit, & priuati irascētes legatis, ne cōiuraret īhibuit, & legatos ipos remisit p̄ se reddito respōso, se qnq̄ milia quidem a gubernatiōe nō phibere, q̄ drīgētos aut vt amouerēt iubere, cōsiliūq̄ restituerēt, quēadmodū pri⁹ fuisset qnq̄ētorū. Porro qd̄ ad leuādos inopes sepositū esset, quo magis stipēdlū militib⁹ suppeteret, se magnopere pbare: & alia vt hortaret iussit, ne se hosti dederent. Nā ciuitate incolumi multā spem esse, etiā inter se cōueniēdi: si vero semel alterutri succūberēt, aut isti q̄ Sami, aut illi q̄ Athenis essent, neminē iā fore p̄ quē in mutuā gratiā redirēt. Aderāt autē & Argiuorū legati, pollicentes factioni populari, q̄ erat illic, auxilio futuros. Quos Alcibiades collaudatos, & cū qs eos vocaret vt adessent rogatos, ita dimisit. Venerāt autē cū Paralīs, qb⁹ tunc īiunctū fuerat a quadringētis, viris, vt nauī militari Euboeā lustraret, & legatos a quadringētis missos Læspodiā & Aristophōtē & Melesia, deducerēt Lacedemonē. Ar̄ isti vbi Argos appulerunt, cōprehēsos eos Argiuis tradidēt, veluti e numero illoq̄, q̄ in primis statū popularē antiquasset. Neq̄ isti posthac Athenas rediere, sed hos ex Argo legatos Samum quā habebāt triremi adduxere. Eadē astate atq̄ hoc tpe Tissaphernes quo p̄cipue inuisus Pelopōnēnsib⁹ erat, cū p̄pter alia, tū vero p̄pter Alcibiadē restitutū, tanq̄ plane cū Atheniētib⁹ sentiēs, hui⁹ īuidiā abolēde grā (vt videbat) apparabat p̄fectionē ad classē Phoenissam, q̄ ad Aspēdum stabat, iubēs secū ire Lichā substituto Tamo (vt dicebat) suo p̄fecto, q̄ quo Tamus. Aspēdus. ad ipē abesset, exercitui stipēdiū praberet. Fert nō ea grā abisse, nec facile cognitu est, quo consilio Nauiū Phoenissarum numerus. abierit ī Aspēdū, cū illic classē nō apportarit. Quippe cētū quadragīta septē naues Phoenicū Aspēdo ten⁹ venisse cōstat: cur autē nō puenerūt, multifariā hoīes interpretant: Alii: vt res Pelopōnēsiū

BELLI PELOPONNESIACI

quæadmodû cõstituerat, distineret abcessu suo. Ideoq; nihilo meli⁹ stipendiû Tamus, cui imperatû fuerat, sed deterius præbuit: Alii, vt pductos ad Aspēdû Phœnices exacta pecunia missos faceret, vt pote quib⁹ nihil admodû vsurus esset. Alii, vitandæ inuidiæ quæ apud Lacedæmonē flagrabat, hoc esse factû, vt nō iniurius esse videret, sed plane ad classē se cõtulisse vere armatam. Mihi vero euidentissimû videt, causa demorâdi distinendiq; Græcor; negocia, classē nō deportasse, vt q̄diu abesset illic, & cunctaretur, ad exitû illa deduceret, vtq; dū neutro accedit, neutros reddēdo p̄ualios, vtrosq; exequaret. Qui si voluisset vtiq; aptû geri bellû nō anceps, p̄fecto (vt credibile est) Lacedæmoniis (nā ad eos se cõtulisset) victoriâ tradidisset: q̄ppe cû p se quoq; magis parî q̄ inferiori clas se cõtra hostes steterint, Etenim maxime euidentis tergiuersationis fuit, q̄ causabat cur naues nō apportasset, q̄ videlicet pauciores q̄ iussisset rex, naues essent cõtractæ. Sed ipse maiore ap̄d regē grām inire studebat, si nō magno sumptu pecuniæ regiæ, sed paruo tñ eadē cõfecisset. Quocirca igit proposito Tissaphernes Aspēdû petierit, Pelopõnēs illo iubēte, tanq̄ ad naues miserūt Philippû hominē Lacedæmoniû duab⁹ cû triremib⁹, & ipse cû Phœnicib⁹ cõgressus est. Quē Alcibiades vbi sensit in Aspēdû nauigare, & ipse sumptis tredecim nauib⁹, eodē cõrēdit, pollicēs iis q̄ Sami essent, tutû atq; amplû bñficiû se collaturû, qm̄ Phœnissam classē aut ad Atheniēs afferret, aut ad Pelopõnēs afferri phiberet, gnarus (vt cõsentaneû est) ex lōga cõsuetudine Tissaphernis p̄positi, q̄ illā nō esset adductur⁹, aīo etiā q̄ maxime obnoxii crimīnib⁹ eum faciēdi ap̄d Pelopõnēs in sui & Atheniensiu fauorē, vt eo magis ille cogeret p hoc ip̄m ad Atheniēs accedere. Et hic quidē cõtinuo p̄fectus, superiora Phœlidis & Cauni tenebat. Legatī autē a quadringētis viris missi, vbi e Samo peruenere Athenas, Alcibiadis mādata referūt, iubere illū vt hosti resisteret, nec quicq; cõcederēt. Habere em̄ plurimū sp̄i & recõciliādi eis exercitū, & Pelopõnēs superandi. Hæc verba multo vehemērius corroborauere multos, qui iā pridē grauabant cõsortiū collegarū in statu paucor;, & q̄ libēter se illinc, dū tñ tuto, explicarēt. Ii iā tñc vno quodā cõsensu negocia carpere, habētes in hoc duces lōge p̄cipes illius status atq; magnatū, Theramenē Agnonis, & Aristocratē Sicelii, & alios q̄ inter primos quidē rerū participes erāt, sed (vt aiebāt) metuētes exercitū Sami atq; Alcibiadē, Legatos mature sane Lacedæmonē miserūt, ne quid ciuitatē Atheniēs sine maiori parte offenderēt. Ita em̄ vitari posse, ne res ad paucos admodû deueniret. Sed quinq; milia re nō nose declarare oportere, & rēp. in alterū statū trāfferri. Prætendebāt autē mētionē reipu. cū tñ pleriq; eor; priuata ad hoc ambitioē incūberēt, qua ratiōe p̄cipue aboleret status paucor; e populari effect⁹. Cūcti nāq; suo quisq; die in orbē p̄rerāt, nō vt pares essent, sed vt singuli cæteris lōge p̄ressent. In statu autē populari, in quo magistrat⁹ p̄ electionē sūt, facili⁹ ferat quisq; ea que eueniūt, tāq; nō repulsus a parib⁹. Et p̄culdubio validæ res Alcibiadis apud Samū hos extulerūt, q̄q; paucor; status ip̄sis haud stabilis futurus esse videbat. Certatim igit annitebat vnusq; vt ipse potissimū i populo princeps existeret. Huic rationi refragabant maxime & quadringēti viri, & qui primores erāt, Phrynichus, q̄ aliqui dū apud Samū dux esset, ab Alcibiade dissensit, & Aristarchus in primis, ac iā pridē statui populari aduersus, & Pisander, & Antiphon, & alii potētissimi. Hi & pri⁹ cū rē rapidissime cõstituisser, & posteaq; ea in Samo imutata est, legatos e corpore suo Lacedæmonē miserūt, & statui paucor; p̄p̄sius vacabāt: & murū i loco, quē vocāt Eetioneā, multo etiā q̄ antea magis excitabāt. Et post reditū suor; e Samo legator;, aīaduertētes cõplures etiā e suis, q̄ pri⁹ p̄ fidis habitū fuissent, etiā eē immutatos, miserūt p̄pere Antiphonē & Phrynichū decēq; alios cū mādatis, vt quoquo mō dū tolerabili cõditioē trāfigerēt cū Lacedæmoniis, q̄ scilicet timerēt & q̄ illic fierēt, & q̄ in Samo: & eo studiosius murum in Eetionea extruebant. Cuius extruendi hoc consiliū fuit (vt aiebat Theramenes, & qui cum eo erant) non vt illi e Samo, si infestī venirent, non reciperentur iam in Piræum, sed vt potius hostium quoties vellent, & classis & pediratus reciperetur. Forceps enim Piræi est Eetionea, & iuxta eam statim nauium ingressus. Hic igitur sic cum eo extruebatur qui antea erat terram versus muro, vt illic pauci insidentes introitus nauium arbitri essent: Quoniam ad ipsam alteram portus, cuius os angustum est, turrim terminat, vt antiquus murus terram versus, & interior nouus mare versus, proxime hūc statim intra Piræum ædificauerunt & porticum maximam, cuius ipsi portebant, in quā cogebāt suū quenc; frumētum seponere, qd̄q; intra urbē eēt, qd̄q; mari adueheret, & illinc p̄mētes vendidare. Theramenes istas & iā pridē tumultuās denūciauit, & post eaq; legatī e Lacedæmone profus infesta pactioē cū vniuersis rediere, aiebat fore vt ob hunc murū periclitaret incolumitas ciuitatis, nā sub hoc idē tēpus affuerūt pariter ex Pelopõneso duæ & quadraginta naues eorū, qui Eubœi cognominant, quarū nōnullæ erāt e Tarēto & Locris Italicę & Siciliēs: & quædā iā statione habita ad orā Laconicā, & instructæ ad trāseundū in Eubœā, p̄fecto

Phœlidis.
Caunus.

Aristocrates

Phrynichus.
Aristarchus.
Pisander.
Antiphon.

Eetionea
piræi forceps

Piræi mur⁹.

Eubœi.

Hegifandrida Hegifandri Spartiata (vt dicebat Theramenes) nō tā in Euboeā euntes, q̄ ad extruendos ^{Hegifandrida} muros in Eetionea muri: & nisi qs iā custodiā ageret, furtim exitū allature. Erat autē eorū q̄ rep̄hēdebant nōnihil veri, nec oīno detrahēdi studio dictū. Nā p̄optabāt illi maxime in statu paucorū, ciuitatis ac sociorū principes esse. Si minus, certe habētes classē & muros, suo arbitrio viuere, hoc quoq̄ excluso, ne a populo rursus restituto ip̄i ante oēs euerterent, volebāt, sed introducendo hostes absq̄ muris & nauib⁹ pacifici cū eis qualēcūq̄ ciuitatis statū, dū mō de corporib⁹ suis securi essent. Ideoq̄ hūc murū ac portulās seruabāt, introitusq̄ & receptacula hostiū studiose ædificabāt, ne p̄uenirent absoluere p̄p̄rātes. Et a principio qdē inter paucos hęc ac furtim poti⁹ dicebātur. At vbi reuersus Phrynicus e Lacedamone legat⁹, a quodā excubatorū insidiis frequēti in foro vulneratus est: nec ita post e curia abiēs, cōtinuo & discessit: & p̄cussore ei⁹ elapso, adiutor tamē ei⁹ hō Argiuius a quadringētis viris cōprehensus ac tort⁹, nulli⁹ nomē a quo iussus esset ptulit, nihilq̄ aliud q̄ scire se cōplures hoīes in peripolarchi, atq̄ alias ædes cōuenire solitos. Tū vero nihil factū cū esset ex hoc noui, Theramenes iā audētius Aristocratēsq̄, & alii q̄cunq̄ vel ex ipsis quadringētis, vel extra hos eiusdē sentētiæ erāt, negocia capefferūt. Nā sup̄ hęc, classis a Lacedamone iā circūuecta, ad Epidaurū stationē habēs, Æginā excursionib⁹ infestabat. Quo magis negare Theramenes, credibile eē, si in Euboeā tenderēt naues, in sinū Æginæ fuisse deflexuras, & rursus i Epidaurū se recepturas, nisi veniret exhortatū ad ea pagēda, q̄ ipse semp̄ accusasset, eoq̄ nō posse se vlteri⁹ gescere. Ad postremū multis & seditiosis suspiciosisq̄ sermonib⁹ habitis, iā opere aggrediēdā rē esse censuerūt: sigdē hoīes grauis armaturæ, q̄ in Piræo murū Eetioneæ extruebāt, in qb⁹ & Aristocrates erat p̄fect⁹, certa ei delegata custodia, cōprehēdūt Alexiclé inter collegas status paucorū præcipua dignitate p̄ditū, & domū adductū cohibēt. Cōprehēdunt itē cū alios quosdā, tū vero Hermonē p̄fectū vigilū, q̄ ap̄d Munychā excubabāt, & ex volūrate maxime armatorū partis. Qd̄ simulac renūciatū est quadringētis viris (cōsidebāt autē in curia, p̄ter eos qb⁹ ista nō placebāt) parato aio erāt ire ad arma, ac Therameni & iis p̄ cū eo erāt, minitabant. Theramenes purgās se dicere paratū esse iā ire cum ipsis ad illos rapiendos. Et sumpto secū vno e ducib⁹ sic volūtaris, p̄git ad Piræū. Adiuuabat eum Aristarchus & eq̄tū iuuetus. Erat autē tumult⁹ ingēs atq̄ horribilis. Nā & q̄ in vrbe degebāt, Piræa iā captū, eūq̄ q̄ cōprehēsus esset, morte affectū esse: & q̄ in Piræo tātū nō adesse cōtra se vrbicos statim suspicabant, vix seniorib⁹ istos ne ad ferenda arma discurrerēt p̄hibentib⁹, & Thucydide Pharsalio, q̄ tunc aderat hospes publicus, officiose apud singulos intercedēte, atq̄ exclamāte, ne patriam hoste ipsis insidiāte p̄derēt, resedit impetus, & in diuersa digressi sunt. Theramenes vt venit in Piræum, erat autē & ipse magistratus, irā in hoīes grauis armaturæ intra vociferationē ille q̄dem exerceuit. Aristarchus autē & q̄ aduersarii erāt, re vera excāduerūt. Nihilomin⁹ illi in ope faciendo p̄gere nec facti poenitere, interrogare tm̄ Theramenē nunqd̄ ei videretur ex vtilitate extrui murū, an satius foret dirui. Atq̄ hoc respōdēte, si ipsis placeret dirui, sibi quoq̄ placere: hinc e vestigio cōscēdunt murū, & alii multi eorū q̄ erāt in Piræo, eūq̄ demolunt, vulgus exhortātes his verbis: Quicūq̄ vellet q̄ncq̄ milia q̄ quadringētos præesse ciuitati, eū debere ad id opus accedere. Occultabāt em̄ rē adhuc sub noīe quinq̄ militū, ne quis eorū q̄ præesse vellēt, p̄palā statū popularē nuncuparet, metu ne qd̄ aliquis cum alio loquēs, p̄ incitiā lapsus p̄ tali vtiq̄ haberet, & iccirco quadringenti viri neq̄ esse volebāt illos quinquies mille, neq̄ q̄ nō essent, manifestū esse existimātes, si tot numero viri participes gubernatiōis fierēt, haud dubie statū esse popularē. Hoc autē occultatū mutuo terrore præbebat. Postera die quadringēti viri etsi aio fluctuātes, in curia tm̄ cōgregant. Itē ap̄d piræum armati, cum Alexiclé quē cōprehenderāt, missum fecissent, ac murū demoliti essent, concessere ad theatrū Dionysiacum, qd̄ ante Munychiā est intra Piræū, & positis armis cōsiliū habuerunt: & ex placito oīm p̄pere petētes vrbē, arma in stationē deposuerūt: ad quos venerūt quidā a quadringentis, & alloquētes viritim vt quēq̄ videbāt esse mitē, rogabāt. suadebātq̄ vt & ipsi quiescerēt, & alios quietos efficerēt: dicētes vt quinq̄ milia hoīm nūcuparēt, & in eorū parte quatenus illoꝝ volūtas ferreret, ipsos quadringētos, ne quo modo ciuitatē perderēt, neve hostib⁹ obiectarēt. His verbis, q̄ & multa & multis inculcabant, multitudo armatorū placatior q̄ fuerat effecta est: maximeq̄ extimescēs p̄ vniuersa republica, cōsensit, vt ad certā diē cōciliū haberet in æde Dionysii, hoc est Bacchi, de cōcordia. Vbi vero ad ædē Bacchi vētum est, tātūq̄ nō cōcio coacta erat, nunciatur duas & quadraginta naues cū Hegifandrida a Megaris in Salaminē cursum tenere: qd̄ nemo hac ex turba hoc ipsū nō existimauit esse, qd̄ olim a Theramene & ab iis qui cū eo erāt, dicebatur classē ad murū iter habere, eoq̄ vtiliter esse dirutū. Hegifandridas autē forsitan quidē ex cōposito iuxta Epidaurū, atq̄ illa circa loca versabat: tm̄ credibile est, etiā p̄pter præsentē Atheniensium seditiōnem

Phrynicus
cedes.

Aegina icut
sionib⁹ infestatur.

Alexicles.
Hermon.

Thucydides
Pharsalius.

Piræi murus
diruitur.

Theatrum
Dionysiacū
Munychia.

Dionysii
ædes.

Hegifandri
dis.

BELLI PELOPONNESIACI

Atheniēsiū affluente spe, si offerretur occasio, illic eū substituisse. Atheniēses ea re ipsis nūciata, citato cursu vni
intestinū ad uersi in Piræū cōtenderunt, tanq̄ bellū domesticū maius q̄ hostile, nec longinquū, sed ante portum
Piræū bellū. esset. Itaq̄ eorū alii naues quæ aderāt ingrediuntur, alii alias deducit, alii in muros qui p̄ faucibus
Thoricum portus sunt, suppetias ferunt. At classis Pelopōnensium aduentans, superato Sunio, tenuit inter
Prasias, Thoricū & Prasias: mox appulsa est ad Oropum. Atheniēses raptim & qui ad manus erant nautis
Oropi situs. vti coacti, qualia contingunt in ciuitate seditionibus laborāte, ac magno discrimini occurrere festi
 nante (nā Eubœa eis oīa erat, interclusa Attica) mittit Thymocharē ducē cū classe in Eretriā, quæ
 classis vbi puenit sex & triginta nauū cū iis quæ prius in Eubœa erant, coacta est protinus dimi
 care. nā Hegisandridas iam pransus, ab Oropo classē ducebat. Abest autem Oropus ab vrbe Ere
 triensi stadiis fere sexaginta tractu maris. Dū itaq̄ ille infesta veniret classe, Atheniēses p̄pere suas
 naues cōscendunt, opinantes sibi milites iuxta futuros. At illi cibaria in prandiiū mercabantur, non
 ex foro, sed domesticatim ex vltima vr̄bis parte. Nā ne qd in foro venderet Eretriēses prospexerāt:
Pugna acris, vt dū cunctāter naues ingrediūtur, ab hoste prauenirent, & ira dū ille ingruit, isti vrcunq̄ imple
 tas naues educere cogerētur. Et signū ex Eretria hosti ad Oropū sustulere, qn̄ mouere cōtra Athe
 niēses deberet. Tali Atheniēses apparatu p̄uerti, pugna supra portū Eretriēsem cōmissa, tñ aliquan
 tisper resistere. Deinde in fugā versos vsq̄ ad litrus insecut⁹ est hostis. Quorū quicunq̄ ad vr̄bē Ere
 triēsem, vt amicā cōfugerunt, indignissime ab Eretriēsisibus interfecti sunt: qui vero in munitiones
 quas ipsi in Eretriā tenebāt, incolumes fuere: itēq̄ nauū quæcunq̄ in Chalcidē peruenerunt. Earū
 duabus & viginti cū remige militēq̄ captis, Peloponneses & captiuorū aliis interfectis, aliis cōser
 uatis, trophæum statuerūt. Neq̄ multo post oēm Eubœā ad defectionē compulerūt, præter Oresū,
Oreum. qd Athenienses ipsi tenebāt, & alia circa loca cōposuerunt. Postq̄ hæc ad Eubœā gesta, Athenis
 nunciata sunt, pauor eos ad illā diē maximus circumstetit. Neq̄ enim accepta in Sicilia calamitas,
 etsi tunc ingens visa, neq̄ aliud vnq̄ tanto terrori fuit, vtpote cū exercitus apud Samum abest, neq̄
 alia adesset classis, neq̄ qui illas cōscenderent, ipsis seditiose dissidentibus, & incertum qn̄ inter se cō
 uenturis, tātū eis calamitatis inciderat. Quia cum & classis & Eubœa esset amissa, vnde plus q̄ ex
 Attica emolumentū perciperetur, quonā modo non forent consternati? & eo quidem vehementius
 propter summā loci vicinitatē, ne continuo victoriā feroces ad vacuū nauū Piræū appellerēt, quos
 tñ non adesse suspicabantur, id quod illi si audaciores fuissent, facile fecissent. Ex quo aut aggrediē
 res vr̄bē, magis in seditionem cōcitassent ciuitatē: aut manendo obsidissent, cogentes ab Ionā clas
 sem, etsi aduersariā statui paucorū, tamē suis rebus domesticis atq̄ vniuersē ciuitatē succurrere. At
Hellepōtus. q̄ interea & Hellepōtus & Ionā & insulæ & oīa Eubœa tenus, & vt sic dicā, omne Atheniēsiū
 imperiū ipsis cessisset. Verum nō in hoc tñ bello Lacedæmonii, sed in aliis etiā multis oīm hostiū
 Atheniēsisibus vtilissimi extiterē: qui qd plurimū inter se morib⁹ differētes essent, alii p̄peri, alii cū
 ctabundi, & alii manu prompti, alii formidolosi, præcipue in gubernāda classe plurimum Athenien
 sibus profuere: qd maxime declarauere Syracusani, qui cōcordes inter se præclarissime belligeraue
 runt. Ad hunc nunciū Atheniēses viginti tñ naues armauere, cōcionēq̄ coegere semel statim tum
 primū in locū, quē vocant Pycnen, vbi etiā alias cōsueuere: in qua cōcione quadringētis viris amo
 tis, decreuerūt administrationē rerū quinq̄ milibus tradendā esse: ex eo autem numero quicunq̄
Pycne. arma gestaret, neq̄ villo pro magistratu mercedē accipe: si secus fecissent, execrabiles esse. Alię quoq̄
Conciones deinceps crebræ sunt habitæ conciones, in quib⁹ & legum lationes, & alia ad rempublicā pertinē
Atheniēsiū tiā cōstituerūt. Atq̄ inter initia vident mihi Athenienses nō parū cōmode rempublicā administras
νομοθετας se, inter vtranc̄ factionē paucorū, & multitudinis in vnū redactā egregio temperamento. Quæ res
Atheniēsiū ex improbis factis quæ fiebant, prima sustinuit ciuitatē. Decreuerunt præterea Alcibiadē ceterosq̄
respublica. qui cū eo essent, reuocādos in patriā, & ad eū & milites qui cū eo in Samo essent mittēdū iubētes,
De Alcibiade vt ad administrandā rempublicā accederet. Inter hanc statim rerū mutationem, Pisander Alexia
re. ocādo. clesq̄ cū suis, & qui præcipui fuerant e statu paucorū, se in Deceleā subduxerūt. Sol⁹ ex eis Aristar
Aristarchus chus (erat em̄ dux) sumptis repēte aliquot sagittariis, q̄ essent barbarissimi, ad Oenoen pergīt, mu
Oenoē. rū Atheniēsiū in Bœotia cōfiniis, quē Corinthii propter suorū a Decelea se recipientiū cades,
 quæ factę fuerāt ex Oenoē, obsidebāt volūtariū quicq̄ Bœotianis accitis. Cū his habito colloquio Ari
 starchus, seduxit eos qui erāt apud Oenoen, q̄ diceret quādoquidē populares sui intra vr̄bē de ce
 teris reb⁹ cū Lacedæmoniis trāsēssent, debere & ipsos eū locū tradere Bœotianis. De hoc em̄ trāsē
 gi. Cui vt duci fidē habētes illi, q̄ppe qui oīm rerū ignari, quod obsessi essent, sub pactiōe abierunt.
Paucorū sta. Hunc in modum & Bœotiani relictam Oenoen receperunt, & Athenis status paucorum seditiōq̄
tus sublat⁹. cessauit. Per eadem huius estatis tempora, Peloponneses apud Miletū, cum nemo eis stipendiū

numeraret illorū, quib⁹ a Tissapherne mādātū erat dū cōtulit se in Aspēdū, neq; classis Phœnicū,
 ac ne ipse quidē Tissaphernes veniret, & qui cū eo missus erat Philippus, ad Mindarū nauarchum
 scriberet classē nō esse vēturā, idq; ipsum Hippocrates vir Spartiata (q; apud Pharfelidē agebat)
 significaret, tūc intellexerūt se prorsus decipi a Tissapherne. Itaq; sollicitate eos Pharnabazo, q; opta
 bat cōducta ea classe, reliquas puincia suā vrbes cōpelle ad efficiendū ab Atheniēsis, quē ad
 modū Tissaphernes, Mindarus spē aliquid plus ab isto obrinēdi, multa diligētia præsentiq; edicto,
 vt lateret hostē qui erat in Samo, soluēs e Mileto trib⁹ & septuaginta nauib⁹, petiit Hellepontum:
 quo prius p hanc eandē æstatē duodecim aliā naues cōcesserant, & partē quandā cursuonibus in
 festauerant. Sed Cheronesi rēpēstare vsus, ad Icarū coactus est appellere. Vbi ppter difficultatē na
 uigādī quinq; sexve moratus dies, peruenit Chium: quē a Mileto soluissē certior factus Thrasyll⁹,
 apud Samū & ipse cū quinq; & quinquaginta nauibus p̄ficiscit, appropinquans ne ille praueniret in
 Hellepontū. Ceterū cognito apud Chium esse hostē, ratusq; illic subessurū, speculatores quidem
 collocat in Lesbo, & in cōrinēte opposita, ne se lateret ille, si qd moueret: ipse cum reliqua classe Me
 thymna p̄fectus, farinā hordeaceā atq; alia opportuna apparari iubet, tanq̄ e Lesbo Chiū peritur⁹,
 si diutius illic moraret hostis. Et simul volebat in Eresum nauigare (defecerat em̄ Eresus a Lesbo)
 recepturus eā si posset. Nā Methymnāi exules nō e postremis, sumptis e Cuma quinquaginta fer
 me armatis arcūssima familiaritate cōiūctis, & e cōrinēte aliis mercede cōductis ad trecetos, cuncti
 Anaxarcho Thebano ob cognationē duce delecto, primū adorti fuerāt Methymnā: qd̄ irritū fuit
 inceptū, ppter præsidiū Atheniēse, qd̄ e Mitylena adueniēs, commissa pugna, rursus eos extra urbē
 eiecerat. Verū recepti p̄ t̄noctē, Eresum ad defectionē cōpulerāt. Aduersus hāc igitur cū tota classe
 adueniēs Thrasyllus, de aggrediēda cogitabat. Sed eodē anteuertat Thrasylbulus cū quinq; na
 uibus e Samo, dū ei de hoc exulū traiectu allatū esset, post quē Thrasyllus cū appulisset, ad Eresum
 stationē habebat. Accessere præterea duæ naues ex Hellepōto domū remeātes. Itaq; tā Methym
 nāe q̄ ceteræ naues aderāt numero septē & septuaginta. Quarū nauales copiarū, & machinas & om
 nis generis oppugnationē preparabāt ad Eresum expugnandā, si possent. Interea Mindarus cum
 classe Pelopōnensi biduo re frumētaria cōparata ex Chio, ac datis a populo Chio ternis & quadra
 ginta nūmis Chiis in singulos, terrio die illinc vela in altū dedere, ne in naues q̄ ad Eresum stabant
 inciderēt: & a sinistra Lesbū habētes, per pelagus in cōrinētē peruenere, subeūtes portum qui est in
 Crateriis terræ Phocaidis. Vbi postq; pransi sunt, prætuerecti orā Cumanā, coenauere in Arginuf
 sis, quæ sunt in cōrinēte aduersus Mitylenē. Vnde multa nocte p̄ficiscētes, cū venissent in Harma
 tuntē, quæ est e regione Methymnæ in cōrinēte, sumpro raptim pradio prætereūtes Lectū & Laris
 sam & Amaxitū & alia circa loca, perueniūt in Rhœtiū, qd̄ iā est Hellepōti, media nocte in dilucu
 lū declināte: quarū nonnullæ tenuerūt ad Sigētū, atq; ad alia circa littora. Atheniēses q; apud Sestum
 erāt cū duodeuiginti nauib⁹, vbi cōspexere & ex spēculis ignes, qui ipsis p̄ signo fiebāt, & frequen
 tes in hostico pyras repente collucere, intellexerūt ingressos esse Pelopōnēses, & hac ipsa nocte quā
 tum maturare potuerūt, subeūtes Cheronesum, nauigarūt in Elæuntē, volētes hostilē classē in
 aperto mari vitare. Et sexdecim quidē naues q̄ ad Abydū erant, latuere, quīs pramonitas a socia q̄
 adueniebat classe, vt exitū Atheniensū nauū obseruaret. Ceterū sub ipsum statim diluculū in cō
 spectū venerūt classes Mindari, & e vestigio fugē se mādārūt: neq; tñ oēs fugā occuparūt, sed q̄ plu
 res erāt, in cōrinētē & in Lēnū effugerūt: quatuor in cursu postremæ, p̄ Elæuntē circūuētē sūt.
 Vna cū ipsis ppugnatoribus impacta iuxta delubrū Protefilai, duæ sine ppugnatorib⁹, vna vacua
 ante Imbrū cōbusta. Post hāc cōiūctis ex Abydo aliisq; nauib⁹ sex & octoginta, vniuersæ hoc ipso
 die oppugnauere Elæuntē: quæ cū ad deditionē cōpelli non posset, petierunt Abydū. Atheniēses
 clam se nō discessurā hostiū classē opinātes, r̄ r̄ cōiūctis Eresi moenia oppugnabāt: sed vbi cognoue
 re speculatores fuisse frustratos, relicta prin⁹ oppugnationē, in Hellepōtū suppetias iere: duasq; Pe
 lopōdensū naues q̄ in psequēdis ferocius hostib⁹ in pelagus euectæ inciderāt in eos, exceperūt. Po
 stero die in Elæuntē peruenere, vbi stationē habentes, quęcūq; ex Imbro diffugerāt naues recepe
 ruūt, & quinq; dies in apparatu pugnæ naualis cōsumpserūt. Post quos dies hūc i modū pugnatū
 est: Atheniēsis classis instructa in cornua, Sestū versus terrā legebat. Eius aduētū pcepto, Pelopōnē
 sis classis & ipsa obuiā ex Abydo p̄cedit. Atq; vbi aīaduertūt ad pugnādū iri, vtriq; cornua expor
 rexere: Lacedæmonii quidē ab Abydo vsq; ad Dardanū nauib⁹ octo & sexaginta, quarū dextrū cor
 nu tenebāt Syracusani, alterū, vbi erāt velocissime quęq; naues, ipse Mindarus: Atheniēses autē Che
 ronesum versus ab Idaco vsq; ad Arrhiana nauib⁹ sex & octoginta, quorū sinistrū cornu Thrasyllus
 regebat, dextrū Thrasylbulus, ceteri duces assignato quisq; loco. Et maturauere Pelopōnēses prio

Icarus.
Thrasyllus.

Methymna.

Eresus.

Anaxarch⁹.

Imontem.

Crateria.
Arginussæ.
Harmatus.
Lectus.
Larissa.
Amaxitus.
Rhœtium.
Elæus.

Lemnus.

Sestus.
Abydus.
Dardanum.
Idacus.

Arrhiana.

BELLI PELOPONNESIACI

res cōfligere, vt sinistro suo dextrū Atheniensū cornu intercluderēt facultatē extrinsec⁹ p̄deundī si possent, mediū vero ad terrā repellere nō p̄cul distātē. Quo ai aduerso, Atheniēses qua parte stauerāt ipsos intercludere aduersarii, eadē parte perrūpere, euectiq; nauigatiōe prestabāt. Sinistrū autē cornu iā promontoriū excesserat, qđ vocāt Canissepulchrū. Quo facto mediū classis inualidis ac dissipatis nauib⁹ cōstabat, & præterea minus plenis: locusq; circa Sepulchrū canis habebat acurū & angularē ambitū, ita vt ea quæ supra illū fiebāt, extra cōspectū horū essent. Huc igit̄ Peloponēses inuecti, propellūt vsq; in * Siccum Atheniēses: & cū forent prælio superiores, in terrā defiliūt. Neq; vero huic mediæ classi succurrere poterāt, aut a dextro qui cū Thrasylulo erat, propter multitudinē nauū in ipsos ingruētū, aut a sinistro qui cū Thrasyllo, propter promōtorīū Canissepulchrū: quo interiecto, hæc res illoꝝ oculis subiecta nō erat, qui præsertim ab acie Syracusanarū aliarūq; nō pauciorū nauū vrgebant, donec Pelopōnēses v̄ctoria freti, secure alibi aliā insequēdo nauem ceperunt, quadā sui parte ordines soluere. Qđ animaduertētes Thrasylulus cū suis, omīssa iā contētiōne circūagendī cornu, cōuersi protinus in eas a quib⁹ cohibebant, repellūt atq; in fugā vertunt: nactiq; partē classis hostilis quæ vicerat, palatā feriūt, & earū plerisq; sine pugna terrorē inferunt. Syracusani quoq; qui & ipsi iā cedebant iis qui cū Thrasyllo erāt, eo magis dedere se in fugā, vbi alios etiā fugere viderunt. Postq̄ terga data sunt, & Pelopōnenses fugerūt, præcipue ad flumen Pydiū, deinde Abydū, paucas quidē cepere naues Athenienses, quoniā angustia Hellepontī breuiā hostibus effugia præbebāt. Sed opportunissimā hęc naualis prælii obrinuerē v̄ctoriā. Quippe extimescētes tunc Peloponnesiū classē, propter calamitates cū proximā, tū illā in Sicilia accēptā, defierunt & seipsos obiurgare, & hostes iā in re nautica magnifacere. De quibus has naues ceperē: Chiorū octo, Corinthiorū quinq; Ambraciotarū & Bœotianorū binas, Leucadiorū & Lacedæmoniorū & Syracusanorū & Pellenensiū singulas. Ex suis autē quindecim amiserūt. Ac posito sup̄ promontoriū, vbi Canissepulchrū est trophæo, attractisq; naufragiis, & mortuis ex foedere hosti redditis, nunciū Athenas v̄ctoriæ triremi miserūt. Quæ nauis vbi peruenit, audita illi felicitate sibi insperata, propter clades quæ & circa Eubœā & p̄ seditionē iā contigerāt, vehemēter aīo confirmati sunt, arbitrātes posse res suas, si impigre annuiterentur, euadere superiores. Quarto autem q̄ pugnatū est die, refectis properāter apud Sestū nauib⁹, Athenienses in Cyzicū nauigabāt, quæ ab ipsis defecerat, cōspiciatq; ad Harpagiū & Priapū octo profectas e Byzatiō aggressi sunt: ac superioris prælii qui in terra erāt, illas intercepte: & perlati Cyzicū muris carētē iterū receperūt, illincq; pecunias exegerūt. Pelopōnēses interea profecti ex Abydo in Elæuntē, ex suis nauibus captiuis, quæcūq; integrē erāt, acceperunt. Nā ceteras Eleūrii cōcremarāt, & in Eubœā Hippocratē & Epiclem ad afferēdas illinc alias miserūt. Per hæc eadē tēpora, Alcibiades tredecim cū nauib⁹ e Caudano & Phaselide Samū remeauit, nunciatū se naues Phœnicū auertisse, ne ad Pelopōnēses irēt, & fecisse Tissaphernē in Atheniensū beneuolētiā propensiorē q̄ fuisset, & instructis præter eas quas habebat nouē nauibus, ab Halicarnasseis ingētē pecuniā exegit, & Con muro cōclusit. Quo perfecto, magistratusq; illic cōstituris, Samū iā sub autumnū rediūt. Et Tissaphernes cognito classē Peloponnēsem e Mileto in Hellepōrum profectā, soluēs ex Aspēdo, p̄trauit in Ionīā. Dūq; Peloponēses apd̄ Hellepōtū agitāt, Antandrii (sunt autē Eoles) assumptos ex Abydo armatos, terrestri per Idā mōrē itinere introduxerunt in urbem, q̄ scilicet iniuriā afficerent ab Astaco Persa Tissaphernis præfecto: q̄ Delios quoq; (qui ab Atheniēsis Delī per causam iustitiam illinc eieci, in Atramyttiū cōmigrarant) dissimulato occulto odio, cū optimatibus eorū amicitia ac societatis specie expeditionē indixisset, eduxerat: & obseruato dū illi præderēt, circūdata suorū manu, iaculis eos cōfixerat. Qua de re Antandriū illū formidantes, ne quid in se aliquando sæuiretur, & alioqui q̄ alia quæ ab eodem imponebantur ferre non possent, præsidium eius eiecere ex arce. Quo etiā Peloponnēsiū factō, Tissaphernes (præter illa in Mileto & in Cnido, vnde etiā fuerāt deiecta præsidia ei⁹) existimās insigni se affectū esse cōtumelia, ac veritus ne qđ amplius læderetur, adhæc, ægre ferēs si Pharnabazus minore & sumptu & tpe magis proficeret aduersus Atheniēses cōductis Peloponnēsiū, statuit ad eos ire in Hellepontum, daturus crimini quæ gessissent apud Antandrum: & crimina sua cum alia, tum vero de nauibus Phœnicū, q̄ accommodatissime purgaturus. Et cū Ephesum primum venisset, Dianæ sacrificium fecit. Dum hyems æstatem hanc infecuta finiet, primus quoq; ac vicesimus annus finietur.

Canis sepulchrum.

ενοδου

Syracusano-
rum & Peloponnesium
fuga.

Numerus nauium ab Atheniensibus captarum.

Harpagius,
Priapus.

Cos insula.

Antandrii.
Ida mons.
Astacus.

BELLI PELOPONNESIACI QVOD CONSCRIPSIT THVCYDIDES
ATHENIENSIS, LIBRI, VIII. ET VLTIMI FINIS,

CEX MARCELLINO GRÆCO THUCYDIDIS ATHENIENSIS HISTORICI CLA
RISSIMI VITA, BARTHOLOMÆO PARTHENIO BENACENSI INTERPRETE,

THUCYDIDÆ Atheniēsi Olori filio, Threiciū gen⁹ fuit: nā pater ei⁹ Olorus, ex
Thracia nomē accepit. Fuit autē ex affinib⁹ Miltiade. Vñ & vbi Miltiades apd Cœ
lā, ibi & Thucydides sepult⁹ est. Miltiades Hegeſipylē Thracū regis filiā in vxorē
duxit. Fuitq; discipul⁹ Antiphōris Rhamnusi, q in dicēdo grauis, in iudiciis su
spect⁹ habit⁹ est: ppter qd cū ipm orātē nō facile iudicia tolerarēt, ofones scribere
aggressus est: & quib⁹ eo op⁹ erat, exhibuit. De quo Thucydides discipulus testi
moniu phibuit, q cuiuscūq; cōsiliū dedisset, ille in iudicio victor euadebat. Sed Antiphō improb⁹ est
existimar⁹, & circa finē belli Pelopōnesiaci pditiōis accusat⁹ est, qppe q Lacedemoniis optima lega
tiōis tēpore, Atheniēsi⁹ vero inutilissima cōsuluisse deprehēsus est: simulq; cū eo Archeptolemus
& Onomacles corrupti fuere, quorū dom⁹ fundit⁹ euerſe sunt, & eorū gen⁹ partim abolitū, partim ho
nore priuatū. Cū autē Thucydides in impatoria dignitate cōstitut⁹, negligēti⁹ fact⁹ esset, acceptaq;
fide de metallis q̄ circa Thasū erāt, diues & potēs fact⁹ est. Bello vero Pelopōnesiaco pditiōis accu
sat⁹ est ob tarditatē & negligētiā. Forte em Brasidas cepit vrbes Atheniēsiū i Thracia ab Atheniē
si⁹ deficiētēs ad Lacedemonios, eoq; cū oporteret celeriter nauigare, & seruare Eiona ppe positā, &
vēdicare Amphipolī Atheniēsi⁹ p̄cipuā, Eiona qdē pueniēs seruare potuit, Amphipolī pdidit. Atq;
Cleō suppetias ferēs vrbib⁹ Thraciē, nauigauit in Amphipolī, sed tñ cōmissa pugna a Brasida Lace
demonio vict⁹ est, peritq; a Marciniō peltato vulnerat⁹. Verūtñ & Brasidas victoriā adept⁹, mortu⁹
est, & Amphipolis ab Atheniēsi⁹ ad Lacedemonios descīuit: vbi & Agonia edificia cū diruissēt Am
phipolite, Brasidia appellauēnt, coloniā Atticā odio hñtes, & Laconū ptes etiā i hoc fouētes, atq; ho
norē i Lacedemona trāfferētes. Thucydides vero cū exularet, belli Pelopōnesiaci historiā scripsit, &
ppter hoc Lacedemoniis plurimū gratificari videt, Atheniēsiū autē tyrānidē & avaritiā accusare, cū
alia cōtra eos scribēdi nō p̄tare⁹ oportunitas. Corinthiis accusatib⁹, Lacedemoniis succēsentib⁹ &
Mitylenēis culpātib⁹, grādīs i Atheniēsiū crimina isurgebat, Laconicasq; victorias ofone extollēs, &
Atticas calamitates augēs, eas p̄cipue, q̄ in Sicilia acceptę fuerūt. Historiā autē clausit i bello nauali,
qd gestū est circa Cynossema, hoc ē, circa Helleſpōrū: vbi vident⁹ & Atheniēses victoriā cōparasse.
Que vero secuta fuerūt, aliis scribēda reliqt, Xenophōti videlicet & Theopōpo. Nā plura plia post
ea cōmissa sūt. Neq; em cōplex⁹ ē scdam pugnā naualē circa Cynossema, quā Theopōp⁹ scripsit: neq;
eā q̄ circa Cyzicū cōmissa est, i qua Thraſybul⁹, Theramenes, & Alcibiades victoriā retulerūt, neq;
q̄ in Arginussis facta est, vbi Atheniēses Lacedemonios superarūt, neq; q̄ caput Atticorū malorū fuit,
gesta i fluuiis Caprę, vbi & naues & spē deinceps pdiderūt Atheniēses. Tūc em mur⁹ eorū euerſus
est, & tyrānis trigita viroꝝ cōstitutā, & i multas calamitates icidit ciuitas q̄s diligēt⁹ scripsit Theo
pōp⁹. Thucydides autē iter Atheniēses clarissimos vn⁹ fuit, cūq; grauis i scribēdo videat, priusq; scri
beret, reb⁹ p̄fuit. Primā autē grauitatis in dicēdo demōstrationē hāc fecit: Pyrilāpes em qdā, ex ciui
b⁹ virū amicū & desideratū, domesticū cuiusdā nimio amore iterfecit. Hac autē causa in Areopago
mora, q̄ lōge sapiēs esset, ostēdit. Nā cū p Pyrilāpe causā ageret, & Pericles accusaret, obrinuit: vnde
imparor ab Atheniēsi⁹ delect⁹, p̄iceps populi fuit. Peculat⁹ autē re⁹ fact⁹, tanq̄ avaritiā detēt⁹, idcir
co nō passi eū āplius p̄esse pp̄lo. Primū em a Xenocrito ad Sybari p̄gre p̄fect⁹, cū Athenas reuer
sus eēt. pturbationē iudicii fugiēs, capt⁹ est. Postea vero i exiliū missus p̄decēniū, fugiēs autē i Ægina
cōmorat, & illic dicē⁹ historias cōposuisse. Tūc q; cupiditatē suā maxime admittēs pateſſeri, oēs Æ
ginatas fœnore opprimēs, exhausti. Post absolutā historiā p̄cemiū ab autore ordinatū fuisse referēt,
qm̄ de his q̄ i bello gesta sūt, i eo meminit: vt de Deli purgatiōe, quā circa septimū ānū ab Euthyno
p̄fecto factā fuisse dicūt. Mētionē quoq; i eo fecit de fine belli, dicēs: In finē hui⁹ belli. Sed & initio di
cit, Mort⁹ em hic maxim⁹ Gręcis fuit, & parti cuidā Barbarorū, & vt ita dicā, maxie parti hoīm. Cū
autē octauā historiā absoluisset, morbo extinct⁹ est. Fallunt em q dicūt nō Thucydida esse octauā,
sed alteri⁹ historici. Mortu⁹ autē Athenis sepult⁹ ē iuxta porras Miltiadarū, i loco Atticę regiōis q ap
pellat Coela: seu cū rediisset Athenas ab exilio, cōpleto tpe p̄scripto, & in ppria patria occubuisset,
seu trāslatis eius ossibus ex Thracia, cū illic decessisset: In vtrāq; em partē dicē⁹, & colūna quedā in
Coela erecta est, hoc monosticho insignita: Thucydides Olori iacet hoc Alimusius anrro,

FINIS.

Olorus.

Antiphon.

Archeptole
Onomacles.

Cleon.
Brasidas.

Brasidia.
Thucydi. exi
lium & his
toria.

Canis sepul
chrum.
Xenophon.
Theopopus.

XXX. virorū
tyrannis.

Procemium
Thucydidis.

Coela.
Epitaphium
Thucydidis.

Sub prleo Ascensiano Communibus ipsius Ascensii & Ioannis Parui impensis, ad Calen
das Septembris, M.D.XXVIII.

